

שבוע פרשת עקב

(21 – 27 July 13)

י"ד – כ' אב ה'תשע"ג

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטַטְפַת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שִׁמְעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מָטָר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמְלֻקֹּשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דְגַנְךָ וּתְרִישְׁךָ וּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאֶכְלְתָה וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וּסְרַתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בְּכֶם וְעֲצַר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וּשְׁמַתֶּם אֶת דְּבַר יְיָ אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפַת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לְתַת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדַרְתָּם, וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַכֶּנָּף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וְעִשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיָנִי מִקְּבֵל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ בְּמוֹדֵךְ מְצוּה לְהַתְּפִיל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלָל שִׁיעוֹר תַּהֲלִים כּפִי שִׁמְתַחֲלֵק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַוֶּרֶת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:**

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אֶהֱרֹן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: וּבִרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יֵאָר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנְךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם: וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטור, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תַּפִּילִין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תַּפִּילִין:

קריאת שמע

שָׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֵיךָ, בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךָ

כראי שלכל ילד, כן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נתן צדקה (לבר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבחן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תיבות "לה"ו)) בציווף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו וניהם בחרו, במקום כולט - את הקופה יש לקבוע בחרר על ידי מסמך וכדומה, ועל ידי זה החרר כולו ייחפך ל"חרר ובית של צדקה".

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, ככל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אֵישׁ יֵרָא אֶת־יְהוָה בְּמִצּוֹתָיו חֲפִיץ מְאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאַרְץ יְהוָה זָרְעוּ דוֹר יִשְׂרָאֵל יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עִמְדַת לְעַד: ד זָרַח בַּחֲשֶׁךְ אֹר לְיִשְׂרָאֵל חֲנוּן וְרַחוּם וְצִדִּיק: ה טוֹב־אֵישׁ חוֹנֵן וּמְלֹא יִכְלָל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו פִּרְלְעוּלָם לֹא־יִמּוֹט לְזִכֵּר עוֹלָם יְהִי צִדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נֶכּוֹן לָבוּ בַטַּח בִּיהוָה: ח סְמוּךְ לָבוּ לֹא יִירָא עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּגֶר | נִתֵּן לְאַבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ עִמְדַת לְעַד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד: י רָשַׁע יִרְאֶה | וְכַעַס שָׁנָיו יִחַרֵּק וְנַמֵּס תְּאֵנֹת רִשְׁעִים תֹּאבֵד:

קיג

בו יסופר נפלאות מציאת מצרים:

א הַלְלוּיָהּ | הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם: ג מִמְזוֹר־חֲשֵׁמֶשׁ עַד־מְבוֹאוֹ מְהִלֵּל שֵׁם יְהוָה: ד רַם עַל־פְּלִגְיוֹם | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם בְּבוֹדוֹ: ה מִי בִיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמְּגִבִּיהוּ לַשַּׁבָּת: ו הַמְּשַׁפִּילֵי לְרֵאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבְאַרְץ: ז מְקִימֵי מַעְפָּר דָּל מְאַשְׁפֵּת יָרִים אַבְיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבֵי עַם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבֵי | עֵקֶרֶת הַפִּיֵת אִם־הַבְּנִים שְׂמִיחָה הַלְלוּיָהּ:

המשך ביאור למס' פסחים ליום ראשון עמ' ב

22 היא או שלא ידע שהתרומה אסורה לזרים, מְשַׁלֵּם לכהנים קָרָן
23 וְהוֹמֵשׁ, ואינו משלם דמים אלא פירות חולין, כדן האוכל תרומה
24 בשוגג במשך כל ימות השנה, ואף שלא היה לתרומה שאכל כל
25 ערך ממון ולא גזל מהכהנים דבר, מכל מקום עליו להתכפר על
26 חטאו, ועל כך באה חובת תשלומיו. ואם בְּמִזִּיד אכלה, שידע
27 שהיא תרומה ואסורה לו, שבאופן זה התשלומים הם תשלומי
28 גזילה, כדן כל מי שאכל מה שאינו שלו שהרי הוא כגזלן, ואין
29 התשלומים באים לכפרה, פְּטוֹר מִתְּשֻׁלּוּמִין - מלשלם את דמי
30 התרומה שאכל, שהרי היא חמץ ואסורה בהנאה ואין לה דמים
31 ולא הפסיד את הכהן דבר, וכן אם תרומה טמאה היא פטור
32 מלשלם דְּמֵי עֲצִים - את שווי התרומה כאילו היתה עצים
33 הראויים להסקה, שהלא היא אסורה בהנאה ואין לה דמים כלל.

34 **נמרא**

35 הגמרא דנה בידיני התשלומים המוטלים על זר שאכל תרומה
36 בשוגג, על פי האמור במשנתנו ובברייתות אחרות, ומתוך הדברים
37 יתבררו גם דברי המשנה. תחילה מביאה הגמרא את המשנה
38 בתרומות (פ"א מ"א) הפוסקת את דינו של זר האוכל תרומה בשוגג:
39 תִּנְן הָתָם - שנינו במשנה בתרומות (שם), זר הַאוֹכֵל תְּרוּמָה בְּשׁוּגָג,
40 מְשַׁלֵּם קָרָן וְהוֹמֵשׁ, והתשלומים נעשים תרומה. הכל שוים בחיוב
41 זה, אֶחָד (בין) הַאוֹכֵל מֵאֵכָל תְּרוּמָה, כגון פת חטים, וְאֶחָד (ובין)
42 הַשּׁוֹתֶה מִשְׁקָה שֶׁל תְּרוּמָה, כגון יין,

1 מְפָחִים או לא - האם צריך להטמינם בעומק שלושה טפחים או
2 שנספיק שיעור פחות מכך. אָמַר לִיה רב אשי, הָכָא - כאן, לגבי
3 חמץ מְשׁוּם רִיחָא - מפני שהכלב מריחו, מחפש אחריו ומוציאו,
4 בְּעֵינָן - צריך שיהיה בעומק שלִשָּׁה טְפָחִים, אבל הָתָם - שם, לגבי
5 שמירת כספים, טעם הטמנתם בקרקע מְשׁוּם אִיכְפוּי מְעִינָא הוא -
6 כדי שיהיו מכוסים מן העין ולא יכיר בהם הגנב, וְלֹא בְּעֵי - ולכן
7 לא צריך להטמינם בעומק שלִשָּׁה.
8 שואלת הגמרא: וְכִמָּה הוא שיעור הטמנת כספים בקרקע. משיבה
9 הגמרא: אָמַר רַבְרַבִּי בְרַ פְּפָא מְסִיכָא - (שם מקום), עומק טְפָח.

10 **משנה**

11 התרומה המופרשת מגידולי הארץ, היא ממון כהן ואסורה
12 באכילה לזרים. זר האוכל תרומה, משלם לכהן את שווי התרומה
13 שאכל (ו-'קָרָן), שהרי גול את הכהן. אם אכלה בשוגג, חובת
14 התשלומים אינה רק תשלומי גזילה, אלא הם באים גם בכדי לכפר
15 לו על חטאו באכילה זו, ולכך דיניה שונים, שעליו להוסיף ולשלם
16 גם חומש, וכן שעליו לשלם את הקרן ואת החומש דווקא מפירות
17 חולין שכבר הופרשו מהם תרומות ומעשרות והם נעשים תרומה
18 תחת התרומה שאכל, ועוד.
19 המשנה מבארת את דינו של זר האוכל בפסח תרומה שהיא חמץ:
20 זר הַאוֹכֵל תְּרוּמַת חֲמֵץ בְּפֶסַח, שאינה שוה כלום כיון שהיא
21 אסורה באכילה ובהנאה, אם בְּשׁוּגָג אכלה, שלא ידע שתרומה

- (א) סדר הנחת תפילין ..... ב
- (ב) מזמורי תהלים קיב, קיג ..... ג
- (ג) מאמר ד"ה ואכלת ושבעת וברכת שבת פרשת עקב, כ"ף מנחם אב ה'תשמ"ג ..... ה
- (ד) שיחת שבת פרשת עקב, כ"ף מנחם אב ה'תשכ"ו ..... ט
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת עקב (בלה"ק) כרך יד ..... טז
- (ו) מתוך פניני לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל ..... כ
- (ז) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה ז"ל שניאורסאהן חוברת לב, תרגום מאידיש ..... כא
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת עקב ..... כב
- (ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת עקב ..... כג
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת עקב ..... מד
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת עקב ..... מה
- (יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת עקב ..... נו
- (יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם ..... נט
- שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:**
- (יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת עקב ..... סד
- (טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת עקב ..... פד
- (טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת עקב ..... צא
- (יז) נביאים וכתובים מלכים א פרק יח, תהלים פרק פט ..... צד
- (יח) משניות – מסכת סנהדרין ביאור קהתי ..... צו
- (יט) עין יעקב מסכת יומא ..... קה
- (כ) מסכת פסחים עם ביאורים מדף לא עד דף לו ..... קו
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים אדמו"ר הזקן ..... קלז
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת אדמו"ר הזקן ..... קלח
- (כג) לקוטי תורה אדמו"ר הזקן ..... קלט
- (כד) שערי אורה אדמו"ר האמצעי ..... קמא
- (כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו אדמו"ר ה"צמח צדק" ..... קמא
- (כו) תורת שמואל תרל"ב אדמו"ר מוהר"ש ..... קמב
- (כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב אדמו"ר מוהרש"ב ..... קמב
- (כח) ספר המאמרים ה'תרפ"ט אדמו"ר מוהרי"צ ..... קמג
- (כט) לקוטי דיבורים אדמו"ר מוהרי"צ ..... קמד
- (ל) יומן כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ אדמו"ר מוהרי"צ ..... קמה
- (לא) אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ..... קמה
- (לב) הלכות בית הבחירה ..... קמו
- (לג) ביאורים בפרקי אבות פרק ה ..... קמח
- (לד) חומש לקריאה בציבור ..... קמט
- (לה) לוח זמנים לשבוע פרשת עקב ..... קנח
- (לו) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש ..... קנט

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

- 1 על המצוה לברך אחר אכילת המזון, נאמר בתורה בפרשת השבוע:
- 2 **וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה**
- 3 **אֲשֶׁר נָתַן לָךְ. הֲגַה לְגַבֵּי הַחֹבֶה לְבָרֶךְ בְּרַכַּת הַמְּזֹן אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ**
- 4 **וְ"ל מִנֵּין לְבִרְכַּת הַמְּזֹן מִן הַתּוֹרָה,** מהיכן למדנו שברכה זו היא
- 5 חובה מן התורה (בשונה מהחובה
- 6 לברך ברכה ראשונה לפני אכילה או
- 7 שתייה, שהיא מדברי חכמים)
- 8 **שְׁנֵאמַר וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ**
- 9 **וּבֵרַכְתָּ, זו בְּרַכַּת הַזֶּן חֵלֶק זֶה**
- 10 של הפסוק מלמד על החובה לברך את
- 11 הברכה הראשונה של ברכת המזון
- 12 הפותחת ב"בורך... הוּן את העולם"
- 13 ומסיימת ב"הוּן את הכול". על
- 14 הָאָרֶץ, בְּרַכַּת הָאָרֶץ הַמִּשְׁךְ
- 15 הפסוק האומר לברך את ה' "על
- 16 הארץ" מתייחס לברכה השנייה
- 17 הפותחת ב"נודה לך... על שהנחלת
- 18 לאבותינו ארץ" ומסיימת ב"על הארץ
- 19 ועל המזון". הַטּוֹבָה, זו בּוֹנָה
- 20 **יְרוּשָׁלַיִם** המשך הפסוק "על
- 21 (הארץ) הטובה", מתייחס לברכה
- 22 השלישית של ברכת המזון המסיימת
- 23 במלים "בונה ירושלים" (וכהמשך
- 24 דברי הגמרא: וכן הוא אומר "אעברה
- 25 נא ואראה את הארץ הטובה אשר
- 26 בעבר הירדן, ההר הטוב הזה
- 27 והלבנון"). דְג' בְּרָכוֹת הֵלְלוּ
- 28 **דְּבִרְכַּת הַמְּזֹן הֵן דְּאוֹרֵי תַּא מִן**
- 29 התורה. וְהַטּוֹב וְהַמְּטִיב, הברכה
- 30 הרביעית של ברכת המזון **בִּבְנֵה**
- 31 **תִּיקְנֶנָּה** חכמים כתוספת לברכת
- 32 המזון **בְּיוֹם שְׁנִיתָנוּ הַרוּגֵי בֵּיתָךְ**
- 33 **לְקַבְּרָהּ** לאחר שזמן רב השלטנות
- 34 הרומאים מנעו את קבורתם [וְזוּהִי
- 35 **גַּם כֵּן הַשְּׂיִיכוֹת** של תוספת זו
- 36 לברכת המזון **לְחַמְּשָׁה עֶשֶׂר**
- 37 **בָּאָב, כִּי בַעֲנִין חַמְּשָׁה עֶשֶׂר**
- 38 **בָּאָב יִשְׁנֶם כַּמָּה טַעֲמִים** מדוע
- 39 הוא יום מיוחד ו"לא היו ימים טובים
- 40 לישראל כחמשה עשר באב"
- 41 **(בַּגְּמָרָא הוּבְאוּ ו' טַעֲמִים, או רַק ה' טַעֲמִים - דְּלֹאֲפִן זֶה**
- 42 לפי האומרים שיש בגמרא חמישה טעמים לעניינו של ט"ו באב ולא שיש
- 43 **מָה שֶׁהוֹתָרוּ הַשְּׂבָטִים לְבוֹא זֶה בְּזָה,** הוא עֲנִין אֶחָד עִם

ביאור בדרך אפשר

- 44 **מָה שֶׁהוֹתָרוּ שְׂבָט בְּנֵימִין כו',** כפי שמפורט בגמרא "ט"ו באב מאי
- 45 היא... יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה... יום שהותר שבט בנימין... יום
- 46 שכלו בו מתי מדבר... יום שיטל הושע בן אלה פרוסדיות (שומרים) שהושיב
- 47 ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל... יום שנתנו הרוגי ביתר
- 48 לקבורה... יום שפסקו מלכרות עצים
- 49 למערכה" **אָכַל בַּקְּבֻלָּה הוּבְאוּ**
- 50 **ז' טַעֲמִים** לעניינו המיוחד של ט"ו
- 51 באב, ומספר זה, שבעה טעמים, מכוון
- 52 **נֶגֶד ז' הַמְּדוּת** העליונות בספירות
- 53 העליונות וכן כנפש האדם שהן חסד,
- 54 גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד,
- 55 מלכות (כו'), **וְאָחָד מֵהַטַּעֲמִים**
- 56 **הוא, שְׁאֵז נִיתְּנוּ הַרוּגֵי בֵּיתָךְ**
- 57 **לְקַבְּרָהּ** ועל עניין זה, הרשות
- 58 לקבור את הרוגי ביתר, תיקנו חכמים
- 59 את הברכה הרביעית של ברכת המזון,
- 60 כדברי הגמרא "הטוב – שלא הסריחו
- 61 (למרות שעבר זמן רב) והמטיב –
- 62 שניתנו לקבורה".
- 63 **וְצִרִיף לְהַבִּין, מהו הַעֲנִין** לפי
- 64 פנימיות הדברים **מָה שְׁאֵז בְּרָכוֹת**
- 65 **הַרְאֵנוּת** של ברכת המזון (הַזֶּן,
- 66 **וְהָאָרֶץ, וּבּוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם) הֵן**
- 67 **מִדְּאוֹרֵי תַּא, מִן הַתּוֹרָה וְהַטּוֹב**
- 68 **וְהַמְּטִיב הוא מְדַרְבְּנֵן ?**
- 69 **גַּם אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו"ל** בגמרא
- 70 **(הוּבָא בְּדְרוּשִׁים** מאמרי סידרות)
- 71 **אֲמָרוּ מְלָאכֵי הַשְּׂרָת לְפָנֵי**
- 72 **הַקְּבֻלָּה, רַבּוֹנוּ-שְׁל-עוֹלָם**
- 73 **כְּתִיב בְּתוֹרַתְךָ** לגבי הקדוש-בורך
- 74 הוא **אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים** ולא
- 75 ייקח שוחד כו', **וְהֵלֵא אֶתָּה**
- 76 **נוֹשָׂא פָנִים לְיִשְׂרָאֵל, דְּכְתִיב**
- 77 **בְּבִרְכַת כוהנים יִשָּׂא ה' פָּנָיו**
- 78 **אֵלֶיךָ. אָמַר לָהֶם** הקדוש-בורך
- 79 הוא למלאכים בתשובה, **וְכִי לֹא**
- 80 **אֲשָׂא פָנִים לְיִשְׂרָאֵל, שְׂכַתְּבִי**
- 81 **לָהֶם בְּתוֹרָה, וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ**
- 82 **וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ, ואם כן**
- 83 יש לברך ברכת המזון רק אחרי אכילה
- 84 בכמות משביעה, ככתוב "ואכלת ושבעת" **וְהֵם** בני ישראל **מְדַקְדְּקִים**
- 85 **עַל עֲצָמָם** מהדרים ומקפידים לברך גם על כמות קטנה יותר מכדי שביעה
- 86 **עַד פְּזִית כו'.** ומְדַקְדְּקִים בְּזָה ושואלים על כך **בְּדְרוּשִׁים, במאמרי**

בס"ד. שבת פרשת עקב, כ"ף

מנחם אב ה'תשמ"ג.

(הנחה בלתי מוגה)

וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ

הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ¹. הֲגַה אֲמָרוּ

רַבּוֹתֵינוּ ו"ל² מִנֵּין לְבִרְכַּת הַמְּזֹן מִן הַתּוֹרָה,

שְׁנֵאמַר וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ, זו בְּרַכַּת הַזֶּן. עַל

הָאָרֶץ, בְּרַכַּת הָאָרֶץ. הַטּוֹבָה, זו בּוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם.

דְּג' בְּרָכוֹת הֵלְלוּ דְּבִרְכַּת הַמְּזֹן הֵן דְּאוֹרֵי תַּא.

וְהַטּוֹב וְהַמְּטִיב, בִּבְנֵה תִיקְנֶנָּה בְּיוֹם שְׁנִיתָנוּ

הַרוּגֵי בֵּיתָךְ לְקַבְּרָהּ [וְזוּהִי גַם כֵּן הַשְּׂיִיכוֹת

לְחַמְּשָׁה עֶשֶׂר בָּאָב, כִּי בַעֲנִין חַמְּשָׁה עֶשֶׂר בָּאָב

יִשְׁנֶם כַּמָּה טַעֲמִים (בַּגְּמָרָא³ הוּבְאוּ ו' טַעֲמִים,

או רַק ה' טַעֲמִים - דְּלֹאֲפִן זֶה מָה שֶׁהוֹתָרוּ

הַשְּׂבָטִים לְבוֹא זֶה בְּזָה, הוא עֲנִין אֶחָד עִם מָה

שֶׁהוֹתָרוּ שְׂבָט בְּנֵימִין כו', אָכַל בַּקְּבֻלָּה⁴ הוּבְאוּ

ז' טַעֲמִים, נֶגֶד ז' הַמְּדוּת וכו'), וְאָחָד מֵהַטַּעֲמִים

הוא, שְׁאֵז נִיתְּנוּ הַרוּגֵי בֵּיתָךְ לְקַבְּרָהּ]. וְצִרִיף

לְהַבִּין, מהו הַעֲנִין מָה שְׁאֵז בְּרָכוֹת הַרְאֵנוּת

(הַזֶּן, וְהָאָרֶץ, וּבּוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם) הֵן מִדְּאוֹרֵי תַּא,

וְהַטּוֹב וְהַמְּטִיב הוא מְדַרְבְּנֵן. גַּם אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ

ו"ל⁵ (הוּבָא בְּדְרוּשִׁים⁶) אֲמָרוּ מְלָאכֵי הַשְּׂרָת

לְפָנֵי הַקְּבֻלָּה, רַבּוֹנוּ-שְׁל-עוֹלָם כְּתִיב בְּתוֹרַתְךָ⁷

אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים כו', וְהֵלֵא אֶתָּה נוֹשָׂא פָנִים

לְיִשְׂרָאֵל, דְּכְתִיב⁸ יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ. אָמַר לָהֶם,

וְכִי לֹא אֲשָׂא פָנִים לְיִשְׂרָאֵל, שְׂכַתְּבִי לָהֶם

בְּתוֹרָה, וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ,

וְהֵם מְדַקְדְּקִים עַל עֲצָמָם עַד פְּזִית כו'. וּמְדַקְדְּקִים

1 פרשתנו ח, י. 2 ברכות מח, ב. 3 תענית ל, ב ואילך. ב"ב קכא, א ואילך. 4 ראה פע"ח שער חגה"ש בסופו. 5 ברכות

כ, ב. 6 אוה"ת עקב ע' תקלא. 7 פרשתנו י, יז. 8 נשא ו, כו.

ואכלת ושבעת וברכת את הוי' אלקיך

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 חסידות מהו הענין שִׁבְשִׁבִיל הַדְּקֻדָּק הַרְיוֹק וההקפדה
- 2 שְׁמִדְקָדְקִים לברך ברכת המזון עד כְּזֵית, אפילו על אכילה בשיעור
- 3 כזית יֵשׁ נְשִׂיאת פָּנִים לְמַעְלָה, כלומר מה התוכן הפנימי המיוחד
- 4 בדיוק ובהידור הזה שדווקא בגללו זוכים בני ישראל לנשיאת פנים מאת
- 5 הקדוש ברוך הוא?
- 6 גַּם צְרִיף לְהֵבִין, מִפְּיֹן 1 בְּזָה בְּדְרוּשֵׁים⁹, מהו הענין שִׁבְשִׁבִיל הַדְּקֻדָּק
- 7 שְׁמִדְקָדְקִים עֲלֵיהֶם כו', מאחר
- 8 שבני ישראל כבר מדייקים ומקפידים
- 9 על עצמם לברך ברכת המזון גם על
- 10 אכילה בכמות פחותה מכדי שביעה
- 11 לְמָה מְדַקְדְּקִים רק עד כְּזֵית כו', אָכַל לא גַּם
- 12 כו', אָכַל לא גַּם בְּאֲכִילַת
- 13 פְּחוֹת מִכְּזֵית (ולא מדקדקים לברך
- 14 אפילו על כמות מועטת מאד של
- 15 מִשְׁהוּ בלבד)?
- 16 וְהֵעֵנִן הוּא, דְּהֵגָה בְּעֵנֵן ג' 9
- 17 בְּרִכּוֹת הֵרֵאשׁוּנוֹת של ברכת
- 18 המזון (הַזֵּן, הָאֲרֵץ, וּבּוֹנֵה
- 19 יְרוּשָׁלַיִם) מְבָאֵר כ"ק
- 20 אֲדַמּוּר' ה'צִמַח צֶדֶק' שֶׁהוּן
- 21 מכוונות נִגְדַּ ג' הַבְּחִינּוֹת חֶסֶד-
- 22 גְּבוּרָה תְּפָאֲרַת שלוש המידות
- 23 הראשונות (והעיקריות) של הספירות
- 24 העליונות. הֵינִינוּ, ומשמעות השייכות
- 25 של שלוש הברכות לשלוש המידות
- 26 היא שבברכת המזון מבקשים ופועלים
- 27 שִׁמְכַל הַג' קוּיִן חֶסֶד-גְּבוּרָה-
- 28 תְּפָאֲרַת מידות אלו נקראות 'קוּיִן'
- 29 בהתאם למבואר בקבלה וחסידות
- 30 שעשר הספירות נחלקות (באופן כללי)
- 31 לשלושה 'קוּיִן' – ימין, שמאל ואמצע
- 32 (לפי החלוקה הבאה: ח'ח' (חכמה,
- 33 חסד, נצח) בקו הימין, ב"גה (בינה,
- 34 גבורה, הוד) בקו השמאל, דת"י (דעת,
- 35 תפארת, יסוד) בקו האמצעי) ושלוש
- 36 המידות הללו, חסד, גבורה, תפארת,
- 37 עומדות במוקד ההתחלקות הזו,
- 38 והבקשה היא שמכל שלוש הקוין גם יחד יוֹמְשֵׁף תּוֹסֶפֶת בְּרִכָּה וְכוּ',
- 39 דְּאֶפִּילוּ מִקְּוֵי הַגְּבוּרָה כו', אף שברוך כלל מידת הגבורה היא עניין
- 40 הצמצום וההגבלה ומידת הדין שֶׁהָרִי בפועל גַּם מִשְׁם מִמִּידַת הגבורה
- 41 נִמְשָׁף תּוֹסֶפֶת בְּרִכָּה, כִּי בְּקִדּוּשָׁה הָרִי גַּם מִקְּוֵי הַשְּׂמֵאל
- 42 נִמְשָׁף שְׂפַע וְכוּ'.
- 43 וּבִפְרָט עניין הברכה וההשפעה גם מקו הגבורה מודגש יותר עַל-פִּי

(9 אוה"ת שם ע' תקלא ואילך. לקו"ת נשא כו, א. 10) אוה"ת שם ע' תקלב. 11) סידור רלו, ג. ועוד.

ש"פ עקב, כ"ף מנחם אב ה'תשמ"ג

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ומביא דוגמאות לכך מעניינים נוספים שגם הם נכללים בחילה במה שמעליהם
2 ואחרי כן באים כעניין בפני עצמו.
- 3 **וְכִידוּעַ גַּם בְּעֵנַן מְרֻכָּבָה** המרכבה העליונה שהנביאים ראו, דְּעֵיקָר
4 **עֵנַן הַמְרֻכָּבָה הוּא בְּגו' רְגָלִים**, ושלוש רגלי המרכבה הם כנגד ג'
5 **הָאָבוֹת**, אברהם יצחק ויעקב וְרַק
6 **אֲחֵר־כֶּף נְתוּסָפָה** למרכבה גַּם
7 **רְגַל הַרְבִּיעִית, שְׂקָאֵי עַל דָּוִד**
8 **בְּחִינַת הַמְלָכוֹת** הרי שתחילה יש
9 את שלימות העניין ללא ספירת
10 המלכות ואחר כך המלכות מתגלית
11 כעניין נוסף בפני עצמו. **וְעַל־דֶּרֶךְ־**
12 **זֶה הוּא גַּם בְּעֵנַן הַיְסוּדוֹת**
13 **מֵהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם, שְׂבִסְפָר**
14 **יִצְיָרָה מוֹנֵה רַק ג' יְסוּדוֹת,**
15 **אֲשֶׁר מִיַּם רוּחַ, אֶף שְׂבִמְדָּרֶשׁ**
16 **רַבָּה וְיִבְהִיר וְיִבְרַמְבָּ"ם הַלְכוֹת**
17 **יְסוּדֵי הַתּוֹרָה, מוֹנֵה ד'**
18 **יְסוּדוֹת, אֲשֶׁר רוּחַ מִיַּם עֶפְר,**
19 **ולכאורה, אם יסוד העפר קיים ומוכרח,**
20 **מדוע מצינו גם שלוש היסודות אש,**
21 **רוח, מים ועפר ללא יסוד העפר? אלא**
22 **המענה על זה הוא פִּי הָעֵיקָר הֵם**
23 **ג' הַיְסוּדוֹת אֲשֶׁר רוּחַ מִיַּם,**
24 **שֶׁהֵם כּוֹלְלִים גַּם אֶת יְסוּד**
25 **הָעֶפֶר, וְרַק שְׂאֲחֵר־כֶּף נְתוּגָה**
26 **גַּם יְסוּד הָעֶפֶר כִּיסוּד בְּפִנֵי עֲצוּמוֹ,**
27 **לא כפי שהוא כלול בשלוש היסודות**
28 **האחרים. וְכִידוּעַ הַדּוּגְמָא לְזֶה**
29 **בה היחס בין יסוד העפר לשלושת**
30 **היסודות האחרים בא לידי ביטוי**
31 **במחש, דְּכָאֲשֶׁר נוֹתְנִים מִיַּם**
32 **בְּקִדְרָה בְּסִמְכוּת לְאֲשֶׁר וְיִשְׁנֹו**
33 **הָרוּחַ בְּאֲמָצֵעַ, היינו כאשר ישנו**
34 **חיבור ומגע בין שלוש היסודות מים**
35 **ואש ורוח נַעֲשֶׂה מְזָה מֵהֶם**
36 **המתחממים ומתאדים עֲפְרוּרֵיית,**
37 **שְׂמַתְגָּלָה יְסוּד הָעֶפֶר שֶׁבַעֲצֵם**
38 **היה קיים בתוך שלוש היסודות**
39 **האחרים קודם לכן אלא שכעת בא לידי גילוי כמצאיות בפני עצמו.**
- 40 **וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה יוֹכֵן לְמַעְלָה דְּגו' הַקְּוִיִּן חֶסֶד־גְּבוּרָה־תְּפָאֲרָת**
41 **כוֹלְלִים אֶת הַכֹּל,** את כל הברכות וההשפעות מכל הספירות, כולל גם
42 ספירת המלכות וּמֵהֶם נְתוּגָה אֲחֵר־כֶּף גַּם סְפִירַת הַמְּלָכוֹת כְּפִי
43 שהיא בתוך ספירה בפני עצמו. **וְלָכֵן, מִן הַתּוֹרָה יִשְׁנֹו בְּבִרְכַת הַמּוֹזוֹן**
- 1 **רַק ג' בְּרָכוֹת** (שמביאות השפעה ותוספת ברכה מהמידות **חֶסֶד־גְּבוּרָה־**
2 **תְּפָאֲרָת**), ואין חובה לברך ברכה נוספת כי הכול נכלל בברכות אלו **אֵלָּא**
3 **שְׂאֲחֵר־כֶּף נִיתוּסָפָה מְדַרְבְּנֹן גַּם בְּרָכָה הַד'** (שעניינה השפעה
4 ותוספת ברכה של סְפִירַת הַמְּלָכוֹת כְּפִי שהיא עניין בפני עצמו).
5 **וְהִגָּה הַפְּנוּנָה** והמטרה **בְּעֵנַן**
6 **בְּרַפְת הַמּוֹזוֹן,** הוא **שְׂבִרְכוֹת**
7 **הַנַּ"ל** שמושפעות מהמידות העליונות
8 על ידי ברכת המזון **יוֹמְשִׁכּוּ**
9 מלמעלה לְמַטָּה ויבואו לידי גילוי
10 **בְּחֵלְקוֹ בְּעוֹלָם** של האדם המברך.
11 ואין להתפלא על כך שבסופו של דבר
12 יש להמשיך את הברכות למטה בעולם
13 הגשמי **שֶׁהָרִי אֶפִּילוֹ הַמְּצוֹת**
14 שהן ביטוי לרצון העליון האלוקי
15 הנעלה, ירדו מלמעלה למטה. והמצוות
16 **נְתַלְבְּשׁוּ בְּדְבָרִים גְּשָׁמִיִּים,**
17 **צִיצִית בְּצִמְרָה גְּשָׁמִי, תְּפִלִּין**
18 **בְּקֶלֶף גְּשָׁמִי כו',** בהתאם לכוונה
19 הכללית של בריאת העולם שהעולם
20 הזה הגשמי התחתון ביותר יהיה דירה
21 ומקום משכן לאלוקות ו**יְבִדְאֵי**
22 **שְׂעֵנַן בְּרַפְת הַמּוֹזוֹן עַל אֲכִילָה**
23 **כו' שכל עניינה הוא ברכה על אכילה**
24 גשמית וקל־וחומר שעניינה של ברכה
25 זו הוא **שֶׁהַמְּשַׁכָּה תְּהִיָּה**
26 **בְּדְבָרִים גְּשָׁמִיִּים,** ברכת תורה לה'
27 על **הָאֲרֵץ** הגשמית **וְעַל הַמּוֹזוֹן**
28 הגשמי כו' וכוונה ותכליתה היא
29 להמשיך שפע ותוספת ברכה בגשמיות
30 ממש.
31 **וְזֶהוּ גַּם כֵּן הַטַּעַם** הפנימי על כך
32 **מֵה שֶׁהַבְּרָכוֹת דְּבְרַפְת הַמּוֹזוֹן**
33 **חֹתְמִין בְּבְרוּךְ,** סיום וחתימת
34 שלוש הברכות הראשונות הוא
35 **"בְּרוּךְ" דְּעֵנַן הַחֹתֵם הוּא**
36 **שֶׁלֹּא יִגַּע בָּהּ זֶר,** כמבואר
37 בחסידות סיום וחתימת ברכה
38 **"בְּרוּךְ" משמעה גם כמו חותמת על**
39 **מכתב כדי שזר שהמכתב לא מיועד לו לא יקרא אותו, והתוכן הרוחני של**
40 **הדברים הוא שכאשר יש שפע ותוספת ברכה יש מקום לחשוש שההשפעה**
41 **תבוא גם לא למקום הראוי וגם לסטרא אחרא, הצד האחר שאינו צד הקדושה,**
42 **תהיה יְנוּקָה' והנאה מההשפעה הזו ולשם כך יש 'חתימה' שנועלת את השפע**
43 **מזליגה לשם, והצורך ב'חתימה' זו דווקא בברכות של ברכת המזון הוא פִּי**

(12 במדב"ר פ"ד, יב. 13) ח"ב כג, ב. רנד, ב. ח"ג רכה, א. ז"ח בראשית ספ"ה (יג, ד). 14) ספ"ג ורפ"ד. 15) פרדס שי"א פ"ג. אוה"ת יתרו (כרך ז) ע' ב'תרפה ואילך. ובכ"מ. 16) תו"א בראשית ו, ג.

ואכלת ושבעת וברכת את הוי' אלקיך

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 **מִמֵּיִן שֶׁהִמְשַׁכָּה דְבַרְכַּת הַמְּזוֹן הוּא לְמִטָּה כַּנִּל שְׂכוֹנוֹת**
 2 הברכות היא שהשפע ירד לגשמיות ממש, הנהגה בזה צריף להיות
 3 הנהירות שלא יגע בה זר כו' כי בדרגות ורחניות נעלות אין ליסטרא
 4 אחרא' תפיסת מקום כלל ומלכתחילה אין חשש שתהיה לה 'ניקה' מהשפע
 5 שמצד הקדושה.

6 **וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא גַם לְפִי**
 7 **הַמְּבֹאָר** בתורת החסידות דענן
 8 **חוֹתְמֵיִן בְּרוּךְ הוּא הַהִמְשַׁכָּה**
 9 **שֶׁבִכְחִינַת אוֹר חוֹזֵר,** מבואר
 10 בקבלה וחסידות שהאור האלוקי
 11 העליון בא ופועל בעולם בשני אופנים:
 12 'אור ישר' הבא מלמעלה למטה בצורה
 13 הדרגתית ו'אור חוזר' שבא מלמטה,
 14 מתוך העולמות והנבראים, ועולה
 15 למעלה (לאחר שהודות לעבודת האדם
 16 העולמות והנבראים התעלו ואינם
 17 מסתירים כל כך על האור האלוקי)
 18 ובעוד שביאור ישר יש מעלה כי הוא
 19 בא ממקור עליון יותר, ביאור חוזר יש
 20 מעלה בכך שהוא בא מתוך העולמות
 21 והנבראים התחתונים ויש בו עוצמה
 22 גדולה יותר (כמשל דבר הנתקל בקיר
 23 וחוזר בעוצמה) **הָרִי גַם זֶה שְׂפִיף**
 24 **לְהַמְטִיחַ דִּוְקָא** שהרי מדובר באור
 25 ש'חוזר' מלמטה למעלה. **וּמְכַל**
 26 **הַנַּ"ל מוֹכֵן שֶׁהַפְּנֵיגָה דְבַרְכַּת**
 27 **הַמְּזוֹן הִיא שֶׁהַבְּרָכָה תוֹמְשָׁף**
 28 **לְמִטָּה דִּוְקָא** ולא תישאר ברוחניות
 29 בלבד.

30 **וּבְזֶה יוֹכֵן הַטַּעַם וְהַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי**
 31 **מֵה שְׂאֵמְרו** חכמינו ז"ל לגבי
 32 ההקפדה וההידור המיוחדים של בני
 33 ישראל בברכת המזון **שְׂמִדְקָדְקִים**
 34 **עַל עֲצָמָם עַד פְּזִית כּו', הֵינּוּ**
 35 **דְּגַם כְּאֲשֶׁר מְדַקְדְּקִים עַל**
 36 **עֲצָמָם,** בתוספת הקפדה והידור
 37 **שְׂעוּבָד עֲבוֹדָתוֹ בְּאוֹפֵן**
 38 **דְּלִפְנֵימָם מְשׁוֹרֵת הַדִּין,** מעבר
 39 לחובה על פי הדין לְמַעַלָּה
 40 **מְדַדִּידָה וְהַגְּבֵלָה,** היינו שעבודתו היא מעל ומעבר למתחייב ועד כדי
 41 כך שהיא למעלה מכל הגבלה **מְכַל-מְקוֹם** אין ההקפדה וההידור עד כדי
 42 כך שיבריכו ברכת המזון על כמות קטנה מאד, 'משהו', כי **מִמֵּיִן שֶׁהַפְּנֵיגָה**
 43 **הִיא, שֶׁהַמְשַׁכַּת הַבְּרָכָה תוֹמְשָׁף לְמִטָּה דִּוְקָא,** ותבוא לידי
 44 ביטוי בגשמיות **לְכֵן צְרִיף לְהִיּוֹת בְּזֶה גַם כֵּן שִׁיעוֹר מְסוּיִים,**

לפחות "כוית", שְׂגָהוּ הַחִילוּק הַהִבְרָל בֵּין עֲנֵנֵן הַמְצִוֹת שאף הן
 נתלכבו בגשמיות לְהַבִּירוֹר דְּחֻלְקוֹ בְּעוֹלָם, עבודת האדם לבוא במגע
 עם דברים גשמיים ובתוך כך לברר להפריד את הרע מהטוב ולהעלותו
 לקדושה שהיא 'עבודת הבירורים' שנעשית על ידי אֲכִילָה כּו' וכן על ידי
 מגע ועסק עם עניני העולם באופנים
 אחרים, ולכל אדם יש את חלקו בעולם
 שהבירור שלו מוטל עליו בפרט.
דְּבַעֲנֵנֵן הַמְצִוֹת, הֵנָּה אָף
שֶׁהַמְצִוֹת נִתְלַבְּשׁוּ בַּדְּבָרִים
גְּשָׁמִיִּים כַּנִּל, שהתפילין
 והציצית וכד' הם דברים גשמיים
 ממש **כְּכַל-זֹאת הֵם לְמַעַלָּה**
מְדַדִּידָה וְהַגְּבֵלָה ויש מקום
 להדר במצוות ללא גבול, **מֵה-**
שְׂאֵיִן-כֵּן הַאֲכִילָה כּו' 'עבודת
 הבירורים' שעל ידי מגע קרוב עם
 עניני העולם הגשמי **צְרִיכָה**
לְהִיּוֹת דִּוְקָא בְּמַדִּידָה
וְהַגְּבֵלָה, שְׂפִיף לְהִיּוֹת דִּוְקָא
שִׁיעוֹר ובפחות מזה אי אפשר לברך
 ברכת המזון ולפעול את ההשפעה
 ותוספת הברכה האמורה.
וְהֵנָּה עַל-יְדֵי הַדִּיוּק
שְׂמִדְקָדְקִים עֲלֵיהֶם שבני
 ישראל מדויקים ומקפידים על עצמם
 לברך על המזון אפילו על כזית
 כּו', הֵנָּה עַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה
 כמאמר חכמינו ז"ל שהובא בתחילת
 המאמר **נְשִׂאת פְּנִים**
לְיִשְׂרָאֵל, כלשון הכתוב בברכת
 כוהנים **יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ,**
 וזוהים גם לקיום המשך הברכות
 האמורות בפסוקים **אלו עד**
שְׂוִישָׁם לָךְ שְׁלוֹם, וְאָמְרו
רְבוּתֵינוּ ז"ל על הכתוב בפרשת
 בחוקתי **"ונתתי שלום בארץ"**
דְּשְׁלוֹם כָּאֵן הַכֹּל כָּאֵן כֵּן
 שברכת השלום כוללת את כל שאר
 הברכות, **שְׂנַמְשְׁכוֹת** מלמעלה
 למטה ובאות לידי גילוי **כָּל הַבְּרָכוֹת, עַד לְהַבְּרָכָה דְּבִיאת**
מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ, שתהיה כמו הכתוב האמור ביציאת מצרים **וּבְנֵי**
יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִים מהגלות **פִּיד רָמָה,** ופירש רש"י - 'בגבורה
 גבוהה ומפורסמת' **וּבָאִים לְאַרְצָן** ישראל שהיא ארץ **טוֹבָה**
וּרְחָבָה, וּבְקָרוֹב מְמַשׁ.

17 ראה ת"כ ופרש"י עה"פ בחוקותי כו, ו. 18) בשלח יד, ח.

בס"ד. שיחת ש"פ עקב, כ"ף מנחם-אב, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

- 1 א. פרשת עקב היא הפרשה שבה מברך הקב"ה את בני, ובנ"י מברכים את הקב"ה:
- 2 בהתחלת הפרשה - לאחר ההקדמה ד"והי' עקב תשמעון" - מברך הקב"ה את בני: "ושמר ה' אלקיך
- 3 לך גו' ואהבך וברכך והרבך וגו'"¹;
- 4 ונוסף לזה ישנם גם הברכה שבנ"י מברכים את הקב"ה - "וברכת את ה' אלקיך גו'"².
- 5 ב. והענין בזה:
- 6 ידוע שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים³, ובשביל זה זקוק הקב"ה כביכול לנבראים,
- 7 כמ"ש⁴ "למעשה ידיך תכסוף", כיון שהם אלו שעושים את הדירה לו ית'.
- 8 ולהעיר גם ממ"ש בפרשתנו⁵: "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו'", ופירש
- 9 רש"י: "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים".
- 10 וזהו תוכן הברכה שמברכים בני"י את הקב"ה - שאכן תהי' להקב"ה דירה בתחתונים.
- 11 וענין זה נעשה ע"י הקדמת ברכתו של הקב"ה לבנ"י באופן שנותן להם כל המצטרך להם עד כדי
- 12 שביעה, כמ"ש⁶ "ואכלת ושבעת"⁶, והרי הכוונה בענין השביעה היא - לא רק בנוגע לנפש האלקית, אלא
- 13 גם בנוגע לנפש הבהמית והגוף, כפשטות הכתוב "ואכלת ושבעת", שהשביעה נרגשת בגוף, כמובן
- 14 מהחיוב דברכת המזון, ש"מן התורה אינו חייב לברך אחר המזון אלא כ"שבע ממנו, שנאמר ואכלת ושבעת
- 15 וברכת גו'" (ורק מדברי סופרים צריך לברך גם על אכילה שהיא פחות משיעור שביעה)⁷.
- 16 וממשיך בכתוב⁸: "השמר לך פן תשכח גו'", "פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת, ובקרך
- 17 וצאנך ירביון גו' וכל אשר לך ירבה, ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך גו', ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי
- 18 עשה לי את החיל הזה" - אלא "וזכרת את ה' אלקיך גו'",
- 19 והיינו, שלא זו בלבד שהברכה שנותן לו הקב"ה בכל המצטרך לו כדי שביעה אינה מביאה אותו
- 20 למעמד ומצב ד"וישמן ישורון ויבעט"⁹, ואפילו לא לומר "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", אלא
- 21 באופן שיודע "כי הוא (ה' אלקיך) הנותן לך גו'"⁸,
- 22 ובזה נכלל גם שאין זה ענין הקשור עם כחות הטבע, שכאשר זורע בשדה, אזי נעשית הצמיחה כמה
- 23 פעמים ככה, וראי' לדבר, שהרי גם הזריעה של הגוי מצמחת - אלא כמאמר הירושלמי¹⁰: "מאמין בחי
- 24 העולמים וזורע", והיינו, שהסיבה לכך שיהודי זורע את שדהו היא - בגלל ש"מאמין בחי העולמים"
- 25 שע"י ברכתו תצמח התבואה (ואילו הצמיחה בשדהו של הגוי היא רק בגלל הצמיחה בשדהו של יהודי¹¹,
- 26 כשם שכללות הבריאה היא "בשביל ישראל שנקראו ראשית"¹²).
- 27 וכיון שיודע ומכיר בברכת ה' - הרי לא זו בלבד שאינו במעמד ומצב ד"עשיר יענה עזות"¹³ ח"ו,
- 28 אלא אדרבה, "כל הקרוב אל ה' . . קמי' יותר הוא יותר כלא ואין ואפס"¹⁴, ולכן הוא מברך את הקב"ה,
- 29 ופועל שתהי' לו ית' דירה בתחתונים.

(8) שם ת, יא"ח.

(9) האזינו לב, טו.

(10) הובא בתוד"ה אמונת - שבת לא, א. וראה "רשימות" חוברת סח ע' 7 ואילך. וש"נ.

(11) ראה גם לקו"ש חי"ז ע' 155 בשוה"ג. תורת מנחם - התוועדיות ח"א ע' 110. ח"ל ע' 175 ואילך.

(12) פרש"י ורמב"ן ר"פ בראשית. ובכ"מ.

(13) משלי יח, כג.

(14) תניא אגה"ק רס"ב.

(1) ז, יב"ג.

(2) ח, יו"ד.

(3) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(4) איוב יד, טו. וראה של"ה כט, ב ואילך. ועוד.

(5) יו"ד, יב.

(6) ראה ברכת כ, ב. וש"נ. וראה גם לקו"ת נשא כו, ד.

פרשתנו טו, ג.

(7) שו"ע אדה"ז או"ח סקפ"ד ס"ב.

שיחת ש"פ עקב, כ"ף מנחם-אב, ה'תשכ"ו

1 ג. ולאחרי שישנו ענין הברכה כפשוטו - אזי באים גם לפירוש הפנימי בענין הברכה:
 2 ישנו מאמר של רבינו הזקן שלא נדפס לעת עתה¹⁵, אבל הובא במאמרו של הצ"צ באוה"ת פ' עקב¹⁶
 3 (שנדפס לאחרונה, בשנת המאה להסתלקות-הילולא שלו), וז"ל:
 4 מבואר מאדמ"ו נ"ע . . ההפרש בין תפלה לברכה, אשר תפלה היא בחי' בקשה מלמטה למעלה,
 5 דהיינו שהוא בעצמו למטה, ומעורר ע"י התפלה באתעדל"ת לעילא שיומשך כך, אבל ענין הברכה הוא
 6 מלמעלה למטה, דהיינו שהוא עצמו למעלה, ומצוה שיומשך למטה, ע"ד ברכת כהנים . . שלפי ששרשם
 7 מחכמה עילאה ע"כ יוכלו לברך, ומצוים יברך ה'17 שהוא ז"א כו".
 8 וכמבואר במק"א¹⁸ שכללות ענין הברכה הוא בדרך גזירה, כמו "צדיק גוזר והקב"ה מקיים"¹⁹, וכיון
 9 ש"עמך כולם צדיקים"²⁰, הרי זה שייך לכל בני".
 10 והעיקר - שתהי' המשכת הברכה בפועל, כיון שבנ"י הם למעלה מהמקום שמשם היא ההמשכה, ולכן
 11 בכחם לצוות שתהי' המשכת הברכה - "יברכך ה' וישמרך וגו' (עד) וישם לך שלום"¹⁷, ובאופן ש"עד²¹
 12 מהרה ירוץ דברו"²².

* * *

13 ד. האמור לעיל בנוגע לענין הברכה - קשור גם עם פרשת עקב:
 14 פרשת עקב באה לאחרי שבת נחמו, שבה אומרים "נחמו נחמו עמי"²³, ב' פעמים, כי זוהי נחמה
 15 על העבר, שהיא בדוגמת ענין התשובה שהיא חרטה על העבר, והרי התשובה צריכה להיות באופן
 16 ד"כפלים לתושי"²⁴, כמארז"ל²⁵ "הי' רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים, לשנות פרק אחד ישנה ב'
 17 פרקים".
 18 וכיון שבענין התשובה לא די בחרטה על העבר, אלא לאח"ז צ"ל גם קבלה על להבא, לכן, לאחרי
 19 שבת נחמו שהיא בדוגמת החרטה על העבר, נעשית גם הקבלה על להבא בפרשת עקב, שבה מדובר
 20 אודות ברכותיו של הקב"ה לבנ"י על קיום התומ"צ ("והי' עקב תשמעון גו' . . ואהבך וברכך וגו'", כנ"ל
 21 ס"א), כי בנ"י דומים להקב"ה²⁶, וכשם שמחשבתו ודיבורו של הקב"ה חשיב מעשה²⁷, כך גם אצל בנ"י,
 22 שכאשר מקבלים על עצמם קבלה טובה על להבא, הרי זה כאילו כבר עשו זאת בפועל²⁸, ולכן מקבלים
 23 מיד את כל הברכות של הקב"ה האמורות בפרשה.
 24 ה. ויש לבאר הקשר והשייכות לפרשה שנקראת בשם "עקב", שמזה מובן, שכל הענינים שבה שייכים
 25 בפנימיותם להענין ד"עקב":
 26 לכאורה אינו מובן: ענין הברכות שייך לכאורה לפרשת ברכה, שבה נאמרו ריבוי ברכות, ועד
 27 שהפרשה כולה נקראת בשם "ברכה"; אבל מה שייך ענין הברכות לפרשת "עקב"?
 28 ויובן בהקדים פירוש תיבת "עקב", שיש בה ב' פירושים: (א) בעבור, בשביל, (ב) חלק התחתון ברגל
 29 האדם, וכפי שמפרש רש"י: "אם המצות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון".
 30 ושני ענינים אלו קשורים עם ענין הברכה:

(22) חסר הסיום (המו"ל).
 (23) ישע"י מ, א.
 (24) איוב יא, ו. וראה שמו"ר רפמ"ו.
 (25) ויק"ר רפכ"ה. הובא בתניא אגה"ת ספ"ט.
 (26) ראה ב"ר פס"ז, ח. רות רבה פ"ד, ג. ועוד.
 (27) ראה שבת קיט, ריש ע"ב. ב"ר פ"ג, ב. פמ"ד, כב (ובנוגע
 למחשבה - ראה תורת מנחם - התוועדויות חכ"ז ריש ע' 47.
 וש"נ).
 (28) ראה תענית ח, ב. שו"ע או"ח סו"ס תקעא.

(15) נדפס לאח"ז במאמרי אדה"ז תקס"ב ח"ב ע' תפו.
 (16) ע' תקלא.
 (17) נשא ו, כד ואילך.
 (18) ראה תורת מנחם סה"מ כסלו ע' קיז. אייר ע' רעא. תמוז
 ע' פא. וש"נ.
 (19) ראה תענית כג, א. זח"ב טו, ב. שבת נט, ב. תנחומא
 וירא יט.
 (20) ישע"י ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.
 (21) תהלים קמו, טו. וראה לקו"ת ס"פ קרח.

1 (א) אמיתית ענין הברכה הוא - כאשר אין זה באופן של נהמא דכיסופא²⁹, אלא כאשר המשכת הברכה
2 היא ע"י הקדמת עבודת האדם.

3 וזהו החילוק שבין פרשת ברכה לפרשת עקב:

4 בפרשת ברכה נאמר "וזאת הברכה אשר ברך משה גו' את בני ישראל" - ברכה שבאה באופן של
5 אתערותא דלעילא, שאינה תלוי' באופן הנהגת בני' לפני' או לאח"ז; ואילו בפרשת עקב באות הברכות
6 ע"י עבודת האדם דוקא - "והי' עקב (בעבור ש)תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם",
7 אזי "ושמר גו' ואהבך וברכך וגו'".

8 (ב) ברכתו של הקב"ה צריכה להיות באופן של "ואכלת ושבעת", שיש בה כדי שביעה גם עבור הגוף
9 (כנ"ל ס"ב), והיינו, שהברכה היא לא רק ברוחניות, בענינים נעלים כו', אלא נמשכת למטה מטה גם
10 בענינים היותר תחתונים שהם בדוגמת ה"עקב" שברגל, כולל גם שהמשכת הברכה היא לכל בני',
11 מהגדול שבגדולים עד לאלו שהם בבחי' עקביים; ודוקא כאשר הברכה היא באופן שנמשכת עד ל"עקב",
12 אזי יודעים שזוהי ברכתו של הקב"ה.

13 ויש להוסיף ולהעיר שגם התחלת פרשת עקב בזהר (ברע"מ)³⁰ היא בענין הברכות: "והי' עקב תשמעון
14 את המשפטים האלה וגו', ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך וגו', פקודא דא לברכא לי' לקב"ה וכו'",
15 ובהמשך הענין נזכרו כל סוגי הברכות: ברכות התורה, ברכות הנהנין וכו', ובהתאם לכך הנה גם דרושי
16 החסידות בענין הברכות, בביאורי הזהר, בלקוטי תורה וכו', הם בפרשת עקב²².

* * *

17 ו. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ואכלת ושבעת גו'.
18 ז. לאחרי סיום המאמר, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שכאשר המשכת הברכה היא באופן האמור, הרי
19 בודאי שיוצאים מכל ענין של מאסר, הן מאסר בחדר כו', והן מאסר במדינה שלימה, ובהמשך לזה דיבר
20 אודות יהודי רוסיא³¹.

* * *

21 ח. בהמשך להמדובר לעיל (במאמר³²) שע"פ פנימיות התורה יש חיוב מן התורה לברך על כל מה
22 שאדם נהנה בעולם (אף שההלכה היא שחיוב זה הוא רק מדברי סופרים), יש להוסיף, שכן הוא גם ע"ד
23 הפשט, וכידוע בענין ד' חלקי התורה פשט רמז דרוש וסוד, שחלק הפשט קשור עם חלק הסוד³³, כיון
24 שנעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן³⁴.
25 והביאור בזה:

26 בהמשך לפסוק "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך גו'", נאמר⁸: "השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך
27 . . פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת ובקרך וצאנך ירביון וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך
28 ירבה", ומסיים: "וזכרת את ה' אלקיך וגו'".

29 ולכאורה: מהו הטעם שבנוגע לעשה ד"וברכת" נזכר בכתוב רק "ואכלת ושבעת", ואילו בנוגע לאזוהרה
30 ד"השמר לך פן תשכח גו'" (שכדי למנוע זאת ישנו החיוב ד"וברכת את ה' אלקיך"), הנה לאחרי "תאכל
31 ושבעת" מוסיף הכתוב ומפרט גם "בתים טובים תבנה וישבת וגו'" עד "וכל אשר לך ירבה"?!

שיצאו זה-עתה מרוסיא (וראה גם לקמן סוסי"א). - המו"ל.

(32) בתחלתו (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ז ע' 252).

(33) ראה לקו"ש ח"ה בתחלתו הערה 3. תורת מנחם -

התוועדויות חמ"א ע' 192.

(34) ספר יצירה פ"א מ"ז.

(29) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. הובא בלקו"ת צו ז, ריש ע"ד. ובכ"מ.

(30) ח"ג ער, סע"ב. וראה גם מכתב עש"ק פ' עקב, כ"ף מנ"א שנה זו (אג"ק חכ"ד ע' קצא) בהערה ד"ה ואכלת כו'.

(31) יש לציין, שביום ועש"ק לפני מנחה, קרא כ"ק אדמו"ר שליט"א לחדרו הק' את האחים יוסף ושמואל שיחיו מוצקין,

1 ועכצ"ל, שבכתוב "ואכלת ושבעת" שנזכר בהעשה ד"וברכת את ה' אלקיך", נרמז ונכלל גם כל מה
2 שמפרט אח"כ באזהרה ד"השמר לך גו"³⁵, היינו, לא רק אכילה כפשוטה, אלא גם כל שאר עניני הנאה
3 שבעולם, שבכולם ישנו הציווי ד"וברכת את ה' אלקיך", כדעת הזהר: "פקודא דא לברכא לי' לקב"ה
4 על כל מה דאכיל ושתי ואתהני בהאי עלמא".

5 וכפי שמצינו כמה פסוקים שבהם נזכר לשון אכילה, אף שמשמעות הדברים היא לא רק לאכילה
6 כפשוטה, אלא גם בנוגע לכללות ההנאה מעניני עוה"ז - ולדוגמא: "וישמן ישורון ויבעט"³⁶, שאין הכוונה
7 רק לשומן כפשוטו הבא ע"י אכילה כפשוטה, אלא גם לכללות ההנאה מעניני עוה"ז, וכן "ואכל ושבע
8 ודשן"³⁷, שאין הכוונה לאכילה כפשוטה דוקא, אלא גם להריבוי בכל עניני עוה"ז, שיכול לגרום למעמד
9 ומצב ד"ופנה אל אלהים אחרים וגו"³⁷.

10 ט. ענין זה - שהפירוש ע"פ פנימיות התורה, ע"ד הסוד, קשור עם הפירוש ע"ד הפשט - מצינו גם
11 בפסוק³⁸ "ברוך תהי' מכל העמים":

12 הפירוש הפשוט בפסוק "ברוך תהי' מכל העמים" הוא - לא ביחס לתורה, כמו הברכה "ויתן לך
13 האלקים מטל השמים ומשמני הארץ גו"³⁹, שנתפרשה במדרש⁴⁰ על מקרא ומשנה וגמרא, שהרי התורה
14 אינה שייכת כלל ל"כל העמים", ולכן לא שייך לומר שהברכה לישראל יותר מכל העמים ("ברוך תהי'
15 מכל העמים") היא ביחס לענין התורה, ועכצ"ל, ש"ברוך תהי' מכל העמים" קאי על ענינים גשמיים, שישנם
16 גם אצל כל העמים, ועל זה שייך לומר "ברוך תהי' מכל העמים", שבני"י יתברכו בענינים אלו באופן
17 נעלה יותר באין-ערוך.

18 ויש עוד פירוש בפסוק "ברוך תהי' מכל העמים" - "לא כפי' הפשוט שתהי' ברוך יותר מכל העמים, כי
19 אם שהברכה תהי' מכל העמים", "שהעמים יברכו את ישראל"⁴¹.

20 ובהקדם הסיפור שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות אדמו"ר מהר"ש⁴², שפעם נסע יחד עם ר' ישעי'
21 ברלין (שהי' קרוב - אחיין - של אדמו"ר מהר"ש)⁴³ דרך העיירה "אחרעמאָוּאָ" הסמוכה לליובאַוויטש,
22 ויצאו לקראתו כל תושבי העיירה יחד עם ה"סטאַראָסטאַ" (כך נקרא ברוסית "ראש העיר") לקבלו עם
23 לחם ומים, וכשעברה מרכבתו של אדמו"ר מהר"ש - נפלו על ברכיהם והשתחוו לו!

24 ואח"כ אמר ר"י לאדמו"ר מהר"ש: הנני רואה שגם גויים מכירים גודל מעלתו של (יהודי, ובפרט
25 של) הרבי!

26 והשיב לו אדמו"ר מהר"ש: "פעטאַך" ... (ר"י הי' כבר מבוגר ועשיר כו', ואעפ"כ, מצד ה"ברייטיקייט"
27 של אדמו"ר מהר"ש, קראו "פעטאַך"), מה אתה חושב? וכי על מי נאמר "ברוך תהי' מכל העמים"? ...!

28 - חסידים מספרים זאת בתור צחות הלשון כו', אבל לאמיתו של דבר, הרי זה מפורש להדיא
29 בירושלמי⁴⁴: "אם בירכך גוי, ענה אחריו אמן, דכתיב ברוך תהי' מכל העמים", ו"נמצא שמפרש שהברכה
30 היא מכל העמים דוקא, שהעמים יברכו את ישראל"⁴¹.

31 והביאור בזה - ד"לכאורה⁴⁵ צריך להבין, הלא נודע ממ"ש בכתבי האריז"ל⁴⁶ מענין אמן, שהוא יחוד
32 הוי' ואד' ("אמן" בגימטריא הוי' אד'), ואיך על ברכת גוי יאמר אמן"?!

33 והגע עצמך: שם הוי' מורה על דרגת האלקות שלמעלה מהתלבשות בעולם, ושם אד' מורה על דרגת
34 האלקות שמתלבשת בעולם, ועפ"ז, יחוד הוי' ואד' פירושו, שמאיר בעולם לא רק דרגת האלקות

(35) ראה גם מכתב שבעה ערה 30.

(36) האוינו לב, טו.

(37) וילך לא, כ.

(44) ברכות ספ"ח. וש"נ. וכ"ה בב"ר פס"ו, ו (הובא באוה"ת

פרשתנו ע' תקח).

(45) רד"ה ברוך תהי' מכל העמים תרכ"ח (סה"מ תרכ"ח ריש

ע' קעא). וראה גם רד"ה זה תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' תד).

(46) נסמן בתורת מנחם סה"מ תשרי ע' קמח הערה 29.

(35) ראה גם מכתב שבעה ערה 30.

(36) האוינו לב, טו.

(37) וילך לא, כ.

(38) פרשתנו ז, יד.

(39) תולדות כז, כח.

(40) ב"ר פס"ו, ג.

(41) ד"ה ברוך תהי' מכל העמים תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ס"ע

1 המתלבשת בעולם, אלא גם דרגת האלקות שלמעלה מהתלבשות בעולם - שזוהי תכלית כוונת הבריאה,
 2 כמ"ש⁴⁷ "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו גו". וא"כ, כיצד יתכן שהענין הכי נעלה שנפעל ע"י עניית
 3 אמן - יבוא כתוצאה מברכתו של גוי?!

4 ומבאר הצ"צ⁴⁸, "י"ל עפמ"ש בתו"א בד"ה בשלח פרעה את העם⁴⁹, בענין קליפה קדמה לפרי, דהיינו
 5 שהאור והחיות המלוּבש בתוכם בכחי' גלות כו' הנה הוא נפל שם ממדריגות גבוהות כו', למעלה מבחי'
 6 ישראל .. וע"י עבודת האדם בעוה"ז מלקט הניצוצות שנפלו בהם, וע"כ אם בירכך גוי, הרי נותן כח
 7 מהניצוץ שנפל בו בברכה זו, א"כ נכלל ניצוץ מעולם התהו בברכה זו וכו'."

8 ומסיים⁵⁰: "ולפ"ז פי' ברוך תהי' מכל העמים היינו שכל הניצוצים שנפלו בהם בשבחה"כ יתעלו
 9 ויוכללו בכ'."

10 ונמצא, שהפירוש ע"פ פנימיות התורה, ע"ד הסוד, קשור עם הפירוש ע"ד הפשט, והיינו, שמהפירוש
 11 הפנימי ד"ברוך תהי' מכל העמים", דקאי על עליית והתכללות הניצוצים כו', נמשך גם הענין ד"ברוך
 12 תהי' מכל העמים" כפשוטו: הן הפירוש הפשוט שתהי' ברוך יותר מכל העמים - ברכה בענינים גשמיים
 13 (כנ"ל), שנמשכת ע"י כללות עבודת הבירורים שנעשית בדברים גשמיים דוקא; והן הפירוש שהברכה
 14 היא מכל העמים, שהם יברכו את ישראל - כי הניצוץ האלקי שנמצא בהם, מרגיש ויודע שמתעלה ונכלל
 15 בכנ"י, ופועל עליהם שמכירים במעלתם של בני", והטובה שנעשית להם ע"י בני", ולכן מברכים אותם
 16 כו'.

17 י. וכמו"כ מצינו גם בפירוש המשך הפסוק³⁸ - "לא יהי' בך עקר ועקרה גו":
 18 הפירוש בזה ע"פ פנימיות התורה הוא⁵¹ - ע"פ הידוע ש"הנשמה המלוּבשת בגוף נקראת אשה ומקבל
 19 מבחי' חלק הנשמה המקיף", שהוא "בחי' זכר לגבי בחי' הנשמה שבגוף", "וזהו לא יהי' בך עקר, שבחי'
 20 הנשמה המקיף לא ימנע עכ"פ מלעורר את האהבה" (שזוהי פעולת הזכר, כמארז"ל⁵² "איש מזריע תחילה
 21 יולדת נקבה", שזהו"ע האתעדל"ע מלמעלה לעורר את האהבה שבבחי' אהבת עולם בלבד, ולא בחי'
 22 אהבה רבה), "אך מ"מ נק' עדיין הנשמה שבגוף עקרה, כי יולדת נקבה, ואין ההולדה מצדה, רק (עיי"ז
 23 ש)איש (מזריע) כו', לכן (נאמר) לא יהי' .. ועקרה. ובבהמתך .. הבהמי' שלך, ר"ל הנפש הבהמית".

24 והיינו, שהברכה היא - שחלק הנשמה שלמעלה מהתלבשות בגוף לא יהי' בבחי' עקר, אלא ישפיע
 25 ויעורר את הנשמה המלוּבשת בגוף, והנשמה המלוּבשת בגוף לא תהי' בבחי' עקרה, אלא תוליד אהבה
 26 ויראה בלימוד התורה וקיום המצוות בפועל, ובאופן שיומשך ויחדור גם בנפש הבהמית.

27 ומהפירוש בפנימיות הענינים - נמשך גם ש"לא יהי' בך עקר ועקרה ובבהמתך" בפשוט הענינים, כנ"ל.
 28 ולהעיר, שבענין זה מצינו דבר פלא:

29 איתא בגמרא⁵³: "לא יהי' בך עקר - מן התלמידים, ועקרה - שלא תהא תפלתך עקורה לפני המקום,
 30 אימתי (לא יהי' בך עקר) בזמן (שבבהמתך) שאתה משים עצמך כבהמה".

31 ולכאורה: מהו הצורך לפרש פירוש זה - בה בשעה שישנו הפירוש הפשוט?

32 אך הענין הוא - שאין כוונת הגמרא לשלול את הפירוש הפשוט, אלא להוסיף ולבאר הפירוש הפנימי,
 33 שממנו נמשך גם הפירוש הפשוט, והיינו, שעיי"ז ש"לא יהי' בך עקר מן התלמידים", אלא יעמיד
 34 תלמידים, החל מהענין ד"תולדותיהם של צדיקים מצוות ומעשים טובים"⁵⁴, אזי "לא יהי' בך .. עקרה",
 35 "שלא תהא תפלתך עקורה לפני המקום", אלא "כשתפלל (על בנים) תהא נשמעת תפלתך"⁵⁵, והיינו,
 36 שיומשך לו בני חיי ומזוני כפשוטו.

(47) ישעי' מ, ה. (52) ברכות ס, א. וש"נ. הובא בפרש"י עה"ת ויגש מו, טו.
 (48) אוה"ת שם. (53) בכורות מד, ב.
 (49) ר"פ בשלח. (54) ב"ר (פ"ל, ו) ופרש"י ר"פ נח. וראה סוטה מו, סע"א.
 (50) אוה"ת שם (הובא במכתב הנ"ל). (55) פרש"י בכורות שם.
 (51) אוה"ת שם ס"ע תקט.

- 1 וכל זה נעשה ע"י "ובבהמתך", "בזמן שאתה משים עצמך כבהמה" - שזהו כללות ענין הביטול
 2 דקבלת עול, והיינו, שאינו מודד כל דבר ע"פ שכלו, אם זהו דבר המובן בשכלו, שאז הרי זה דבר טוב,
 3 ומקיים זאת, ואם לאו כו', אלא עובד עבודתו מתוך ביטול וקבלת עול; ואז - "לא יהי' בכ עקר ועקרה".
- 4 יא. ויש להוסיף בהמשך להאמור לעיל (ס"ט) בפירוש "ברוך תהי' מכל העמים":
 5 ע"פ האמור לעיל - היו אומות העולם צריכים לדאוג לטובתם של בני", שיוכלו לנהל אורחות חייהם
 6 מתוך הרחבה, באופן ד"תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת וגו'" - כיון שזוהי טובה גם עבורם.
 7 וכמארז"ל⁵⁶ "אילו היו אומות העולם יודעים מה הי' המקדש יפה להם [ולדוגמא: שבעים פרים שהיו
 8 בני" מקריבים בחג הסוכות כנגד שבעים אומות העולם]⁵⁷, קסטריות היו מקיפים אותו כדי לשומרו כו'".
 9 ופשיטא, שאין מקום שאומות העולם יהיו מצירים לישראל! ...
- 10 ומה שרואים שיש מצב שאוה"ע מצירים לישראל - הרי זה רק מצד כללות ענין הגלות וחורבן
 11 ביהמ"ק (היפך השמירה עליו כו'), אשר כתוצאה מהענין ד"מפני חטאינו"⁵⁸, נעשה מעמד ומצב ד"היד
 12 שנשתלחה במקדשך"⁵⁸, ואז אין אוה"ע יודעים ומרגישים את הטובה שמקבלים מבני" כו', ואעפ"כ, גם
 13 בזמן הגלות, הנה לעת מן העתים נרגש הדבר אצל אוה"ע, כבסיפור הנ"ל אודות אדמו"ר מהר"ש.
- 14 אמנם, שלימות הענין ד"ברוך תהי' מכל העמים" יהי' בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו,
 15 שאז יקויים היעוד⁵⁹ "ועמדו זרים ורעו צאנכם", וכמבואר בארוכה בהמשך וככה הגדול⁶⁰ לאדמו"ר
 16 מהר"ש (שהשנה היא שנת המאה לנשיאתו) החילוק בין יצי"מ, שבה נאמר⁶¹ "כי ברח העם גו'", לגאולה
 17 העתידה, שבה נאמר⁶² "כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכונו גו'", אלא באופן של מנוחה דוקא.
- 18 ומעין זה - ביום השבת קודש בעלות המנחה, רעוא דרעויז⁶³, כידוע⁶⁴ שזמן זה הוא מעין המעמד
 19 ומצב דלעתיד לבוא²².
- 20 [כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן משקה להאחים יוסף ושמואל שיחיו מוצקין שיצאו זה-עתה מרוסיא³¹
 21 (גם מהמשקה שהביאו מרוסיא), והורה להם לנגן הניגון "כי בשמחה תצאו", ובמהלך הניגון, עמד כ"ק
 22 אדמו"ר שליט"א מלוא קומתו, ורקד על מקומו בשמחה רבה].
- * * *
- 23 יב. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ויענך וירעיבך ויאכילך גו'⁶⁵.
- * * *
- 24 כז. יום עשרים באב¹³⁴ הוא ארבעים יום קודם ראש השנה, יום ברוא אדה"ר - ע"ד הענין ד"ארבעים
 25 יום קודם יצירת הולד"¹³⁵. ולכן מצינו מנהגים מיוחדים אצל כמה מקובלים בנוגע לעשרים באב, בשייכות
 26 לר"ה¹³⁶.
- 27 ויש לקשר זה עם מש"נ בפרשת השבוע¹³⁷ בנוגע לארץ ישראל: "ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה
 28 תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", וכמארז"ל¹³⁸ "כל שנה שרשה בתחלתה (שישראל
 29 עושין עצמן רשין בראש השנה לדבר תחנונים ותפלה, כענין שנאמר¹³⁹ תחנונים ידבר רש), מתעשרת
 30 בסופה, שנאמר מראשית השנה, מרשית (חסר א'¹³⁹) כתיב כו'".

(134) ראה גם שיחת כ"ף מנ"א דאשתקד ס"ב (תורת מנחם -
 התוועדויות חמ"ד ס"ע 188 ואילך). וש"נ.
 (135) סוטה ב, א. וש"נ.
 (136) ראה מנהגי הק"ק בית א-ל יכבץ (נדפסו בהקדמת ספר
 דברי שלום (להרא"ש מזרחי) סימן סד. בס' יד אליהו (להרב
 סלאטקי, ירושלים תשכ"ג) מע' מנהגים).
 (137) יא, יב.
 (138) ר"ה טז, ריש ע"ב (ובפרש"י).
 (139) ראה בעה"ט עה"פ. וראה גם תניא אגה"ק סוסי"ד.

(56) במדב"ר פ"א, ג.
 (57) סוכה נה, ב.
 (58) נוסח תפלת יו"ט.
 (59) ישעי' סא, ה.
 (60) תרל"ז - בתחלתו (פ"א-ג), ובסופו (פקכ"ט ואילך).
 (61) בשלח יד, ה.
 (62) ישעי' נב, יב.
 (63) זח"ב פח, סע"ב.
 (64) ראה המשך תרס"ו בסופו (ע' תקמה).
 (65) המאמר לא הגיע לידינו לע"ע (המו"ז).

1 וכפי שמבאר אאמו"ר ז"ל¹⁴⁰, שהענין ד"רשה בתחילתה", ענין המרירות כו', הוא קודם התקיעות,
2 ומיד לאחרי התקיעות נעשה הענין ד"מתעשרה בסופה", היינו, שתיכף ומיד עוברים לקו השמחה,
3 ששלימותו בשמע"צ ושמח"ת, וכידוע¹⁴¹ ששמע"צ ור"ה משתווים בכמה ענינים כו', אלא שבר"ה
4 העבודה היא בקו המרירות, ובשמע"צ העבודה היא בקו השמחה.

5 וכשם שהדברים אמורים בנוגע לר"ה, כן הוא גם בכל זמני השנה, בכל חודש ובכל שבוע ובכל יום,
6 בעבודתו של כל אחד מישראל - שלאחרי הענין ד"רשה בתחילה" נעשה תיכף ומיד הענין ד"מתעשרת
7 בסופה".

8 ויש להוסיף ולהעיר, שלפני הפסוק "מרשית השנה גו'", נאמר כבר "והארץ אשר אתם עוברים שמה
9 גו' למטר השמים תשתה מים"¹⁴², והיינו, שמיד כאשר נכנסים לעבודה ("הארץ אשר אתם עוברים
10 שמה"), החל מהעבודה דר"ה ("מרשית השנה"), מודיע הכתוב שהתכלית היא השמחה דשמע"צ -
11 שזהו"ע "למטר השמים תשתה מים", שקשור עם שמע"צ שבו מתחילים לומר "משיב הרוח ומוריד
12 הגשם"²².

13 [כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן הניגון "צמאה לך נפשי", ואח"כ צוה לנגן הניגון "שאמיל", "אבינו
14 מלכנו", "ניעט ניעט ניקאווא".

15 לאחרי אמירת ברכה אחרונה, נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א את המזונות עבור ה"מלוה מלכה", והתחיל
16 לנגן הניגון "כי בשמחה תצאו".

17 לאחרי תפלת מנחה, התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "ניע זשוריצי כלאפצי".

שלט, א). - נעתק ב"היום יום" כב תשרי, שמע"צ. וראה גם תורת
מנחם - רשימת היומן ע' שנג.
(142) פרשתנו שם, יא.

140) ראה תורת לוי"צ ע' סז. לקוטי לוי"צ אג"ק ע' שט. ע'
תא. וראה גם התועדויות תנש"א ח"א ס"ע 64 ואילך. וש"נ.
141) ד"ה ביום השמע"צ תרצ"ה פכ"ו (סה"מ קונטרסים ח"ב

המשך ביאור למס' פסחים ליום חמישי עמ' ב

29 כלל, ואין יוצאים בהם ידי חובת מצה.
30 הגמרא מביאה ברייתא המבררת את המקור לכך שאין יוצאים
31 במצה של איסור: תנו רבנן בברייתא, וכול היית לומר שיוצא אדם
32 ידי חובתו במצה של טבל שלא נתקן. לפני שתיבא הגמרא את סיומ
33 כל טבל נמי היא לא נתקן - הרי כל טבל אינו מתוקן, ומה כוונת
34 הברייתא בהוסיפה "שלא נתקן". מיישבת הגמרא: אלא, הברייתא
35 עוסקת ב"טבל שלא נתקן כל צורפו, וכגון שנתלה ממנו תרוקח
36 גדולה ולא נתלה ממנו תרוקח מעשר, או שניטל ממנו [מעשר]
37 ראשון, ולא מעשר שני, ואפילו אם ניטל ממנו מעשר ראשון
38 ומעשר שני ולא ניטל ממנו רק מעשר שני, שאין בו שום קדושה,
39 שבכל אלו הדין הוא שאין יוצא בהם ידי חובת מצה.
40 מביאה הגמרא את המשך הברייתא, שואלת הברייתא: מנין לנו
41 דין זה, שאין יוצאים במצה של טבל, תלמוד לומר (דברים טו א), לא
42 תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות, ומכיון שהקדש
43 הכתוב מצה לחמץ, נלמד שדווקא מי שלאחר שנתחמץ איסורו
44 הוא משום 'כל תאכל עליו חמץ', אזי כל שלא נתחמץ יוצאים בו
45 ידי חובת מצה, יצא טבל זה, שאף אם נתחמץ אין איסורו משום 'כל
46 תאכל חמץ', אלא משום 'כל תאכל טבל', ועל כן אין יוצאים בו ידי
47 חובת מצה.
48 מקשה הגמרא: כיצד ניתן לומר שנתחמץ של טבל אין איסור
49 אכילת חמץ, וכי איסורא דחמץ להיכן אולא - להיכן הלך ונעלם
50 איסור אכילת חמץ. מתרצת הגמרא: אמר רב ששת, הא מני -
51 כדעת מי נשנתה ברייתא זו, כדעת רבי שמעון היא, דאמר, אין
52 איסור חל על איסור, וממילא כיון שתבואה זו מתחילתה אסורה
53 משום טבל, אין איסור חמץ חל עליה.
54 מביאה הגמרא את דברי רבי שמעון בברייתא: דתניא, רבי שמעון
55 אומר,

1 תרוקחו, וסברה עתה הגמרא שהכוונה היא למעשר שלא
2 הופרשה ממנו תרומת מעשר.
3 מקשה הגמרא: פשיטא שאין יוצאים ידי חובה במעשר כזה, שהרי
4 כל שאר שלא הופרשה ממנו תרומת מעשר, דינו כטבל גמור,
5 ואסור באכילה. מתרצת הגמרא: לא צריכא, אלא באופן שהקדימו
6 בכרי - שקדם הלוי ונטל מעשר ראשון מהכרי לפני שהופרשה
7 ממנו תרומה גדולה, והפריש ממנו תרומת מעשר, אלא שלא
8 הפריש תרומה גדולה, מהו דתניא - היית סבור לומר שאף באופן
9 כזה הוא פטור מתרומה גדולה, ויוצאים בו ידי חובת מצה,
10 ובדאמר ליה רב פפא לאביי - כסברא שאמר רב פפא לאביי לעיל,
11 שבאופן שהקדימו בכרי יפטר מתרומה גדולה, קא משמע לן -
12 השמיעה לנו משנתנו ברשעי ליה - כמו שתירץ לו אביי, שדווקא
13 כשהקדימו בשיבולים פטור מתרומה גדולה, ולא כשהקדימו בכרי.
14 שנינו במשנתנו: ולא יוצאים במעשר שני והקדש שלא נפדו וכו'.
15 מקשה הגמרא: פשיטא שאין יוצאים בהם, שהרי הקדש ומעשר
16 שני חוץ לירושלים שלא נפדו אסורים באכילה. מתרצת הגמרא:
17 לעולם מדובר במשנה דנפדו, ופאי - מהו לשון 'לא נפדו' שנאמר
18 במשנה, היינו שלא נפדו כהלקח, ומדובר במעשר שני שפדאו
19 -[חילולו] על גב איסורו - מטבע שאין לה צורה, שאין מעשר שני
20 מתחלל עליה, משום דתחמץ אמר בפדיון מעשר שני (דברים יד
21 כד-כה) 'כי ירחק ממך המקום וגו' ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך
22 והלקת אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו, ומלשון 'וצרת הכסף'
23 דרשו שאין מחללים אלא על דבר -[מטבע] שיש לו צורה, ולא על
24 גבי אסימון. וכן בהקדש מדובר שחילולו על גבי קרקע, שאין זה
25 נחשב חילול, משום דתחמץ אמר במקדיש את שדהו ובא לחללו
26 (ויקרא כו ט) 'ונתן הכסף וקם לו, ודורשים שאין הקדש מתחלל אלא
27 רק על דבר המיטלטל בכסף, ולא על קרקע, ובאה המשנה
28 להשמיענו שכיון שלא פדאו כהלקח, לא נתחללו מקדושתם

לקוטי שיחות פרשת עקב – כ' מנחם אב*

23 נאמר⁴ "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם" –
 24 ש"אין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת
 25 מפרעון עון העגל"⁵ – ואיך יתכן, שבעת שבנ"י
 26 יוצאים למלחמה, שאז זקוקים ביותר ללימוד זכות
 27 ולהתעוררות רחמים ע"י מצוות ומע"ט – וע"ד
 28 מש"נ⁶ כי תצא מחנה על אויבך גו' והי' מחניך
 29 קדוש גו' – דוקא אז יקחו עמהם שברי הלוחות,
 30 דבר המזכיר חטא העגל וכו'?

31 ומזה מוכח⁷, שדוקא בשברי הלוחות יש ענין
 32 של לימוד זכות על בני"י היוצאים למלחמה; ולא
 33 עוד, אלא שהיא זכות גדולה ביותר, שהרי יוצאי
 34 מלחמה היו כולם צדיקים⁸, שאין בידם אלא מצות
 35 ומע"ט (ו"מי שהי' ירא מעבירות שבידו" נצטווה⁹
 36 "יילך וישוב לביתו ולא ימס גו"¹⁰) – וכל זה לא
 37 הי' מספיק, ואמרו שצ"ל שברי לוחות יוצאים
 38 עמהם למלחמה.

39 וע"פ הנ"ל מובן שעד"ז הוא גם במיתת
 40 צדיקים: גם בה יש מעלה גדולה ויתירה, דוגמת
 41 המעלה שבשבירת הלוחות.

42 ויש לומר, שבהביטוי "קשה מיתתן של צדיקים
 43 לפני הקב"ה כשבירת הלוחות" נרמז גם העילוי
 44 שבשני ענינים אלו. כי "קשה לפני הקב"ה" מצינו
 45 בענין שהוא תכלית הטוב, וכמרז"ל¹¹: "קשה . . .

1 א. בטעם הסמיכות של שבירת הלוחות למיתת
 2 אהרן בפרשתנו, אמרו רז"ל¹, כי "קשה מיתתן של
 3 צדיקים לפני הקב"ה כשבירת הלוחות".
 4 והנה כשתורת אמת משווה ב' ענינים, ה"ז
 5 השוואה אמיתית וכוללת. ז.א. שהשוואת "מיתתן
 6 של צדיקים" ל"שבירת הלוחות" הוא לא רק בזה
 7 ששניהם קשים לפני הקב"ה, ולא רק בזה שגודל
 8 הקושי הוא שווה בשניהם, כי אם ששניהם דומים
 9 זה לזה גם בתוכנם (ואדרבה זהו הסיבה, והדמיון
 10 בגודל הקושי שבהם – ה"ז המסובב).

11 וכיון שהם דומים זל"ז בתוכנם, הרי מובן שגם
 12 פרטי הענינים שמצינו בשבירת הלוחות צ"ל
 13 דוגמתם במיתת צדיקים.

14 וצריך להבין: מה הוא הצד השווה דשבירת
 15 הלוחות ומיתתן של צדיקים בכללות ענינם, ובמה
 16 הדמיון דהפרטים?

17 והנה אף ששבירת הלוחות היא צרה² ו"קשה
 18 לפני הקב"ה", מצינו שיש בה גם ענין למעליותא.
 19 הוכחה לדבר: כשהיו יוצאים ישראל למלחמה, הי'
 20 יוצא עמהם הארון שבו מונחים שברי לוחות³.
 21 דלכאורה תמוה: הרי שברי הלוחות מזכירים חטאם
 22 של ישראל; ולא חטא סתם אלא חטא העגל שעליו

* הוא יום ההילולא של הרה"ג והרה"ח וכו' המקובל
 מוהר"ר לוי יצחק ז"ל שניאורסאָהן (אביו של – יבלח"ט – כ"ק
 אדמו"ר שליט"א). נפטר בשנת תש"ד בעיר גלותו במחוז
 קאַזאַסטאַן (וראה בסוף השיחה).

(1) ירושלמי יומא פ"א ה"א (קה"ע שם). תנחומא (באָבער)
 אחרי י. הובא בפרש"י פרשתנו (י, *). וראה גם תנחומא אחרי
 ז. ויק"ר ס"פ כ.

(2) רמב"ם הל' תעניות רפ"ה.
 (3) פרש"י בהעלתך י, לג (ועיין פרש"י פרשתנו י, א). תוס'
 עירובין (סג, ב ד"ה כל זמן) ורבותינו בעה"ת פרשתנו (י, ב) –
 מספרי עה"פ (ראה במפרשי הספרי שם). והוא כדעת ר"י בן
 לקיש בירושלמי (שקלים פ"ו ה"א. סוטה פ"ח ה"ג) ובתוספתא
 סוטה פ"ז ה"ט (בגירסת תוד"ה מפני – סוטה מב, ב).

וראה תוס' עירובין (שם), דברי דוד (להט"ו, פרשתנו י, א) ורא"ם
 בהעלותך (שם) – שאי"ז סתירה להמ"ד (ב"ב יד, ב) דלוחות
 ושברי לוחות מונחים בארון.

* כ"ה בדפוס שני וברש"י כת"י. ש"קשה מיתתן כו" והוא חלק מד"ה
 הקודם (ובנ"י נסעו). וראה גם (לשון רש"י ברמב"ן כאן).

בנמה דפוסים – מתיבות "ומן הגדגדה וגו'" הוא ד"ה חדש אב
 בפשטות צ"ל כנ"ל – שהרי אא"ל שרש"י יתוך "ונדמה לכם כאלו מת
 שם" בדה"ש שני, שאלתו ("שם מת אהרן כו") שבדה"ה הקודם!

(4) תשא לב, לד.

(5) פרש"י שם.

(6) תצא כג, י"א. ולהעיר מפרש"י (שופטים כ, ג): שמע
 ישראל אפילו אין בכם זכות אלא ק"ש בלבד כו' – היינו
 שמזכירים זכות.

(7) לאחר זמן מצאתי בחי' הרמב"ן ספ"ק דב"ב ד"ה א"ל
 הקב"ה: שברי לוחות חביבין לפני המקום דאילו היתה שבירתן
 קשה לפניו לא הי' אומר לשומם בארון שאין קטיגור נעשה
 סיגור.

(8) בעה"ט ר"פ תצא.

(9) להעיר דלפרש"י (שופטים כ, ז) "כדאי הוא שימות"
 מחוייבים לחזור. ובמנ"ח ובתורה תמימה כ' דאפילו את"ל
 דבהשאר רשות בידו לחזור – הירא ורך הלבב מחוייב לחזור ולא
 ימס גו'. [ולכאורה ממנו נלמד לכולם – דלא חילק הכתוב].
 ובתו"ת הביא ראי' מסוטה (מד, א) "בשני לאווי"ן – דמחוייב
 לחזור.

ולהעיר אשר הבה"ג והרמב"ן (בלאוי"ן מחודשים שלו ל"ת
 עשירי) מנו לא ימס את לבב אחיו כלבבו במנין הלאוי"ן (ראה
 ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ לרס"ג ח"ג פרשה ה' קיד, ד).

(10) שופטים כ, ח. משנה סוטה מד, סע"א. (הובא בפרש"י
 עה"פ). תיב"ע שם. וראה גמרא שם (ע"ב, מג, רע"ב).

(11) סוטה (ב, א): קשין לזווגן כק"ס. וזח"א (רז, ב). וראה

29 גמורה בכל השלמות שעלה ברצון¹⁶. לאחר גמר
30 מלאכת הכלי ונטמאה ואח"כ נחסר בשלמות¹⁷
31 הכלי, אף שכמובן מהנ"ל ה"ז ירידה גדולה
32 ממעלתה, בכ"ז בטומאתה עומדת. ושבירתה
33 (מתפקידה העיקרי – דמסקה במוציא משקה¹⁸
34 וכו') זוהי תקנתה (ביטול הטומאה)¹⁹.

35 והנה הלוחות היו לוחות אבן (שאפילו כלי
36 גמור אינו מקבל טומאה²⁰) ועוד ועיקר אפילו בשר
37 היורד מן השמים טהור הוא²¹ ועאכו"כ לוחות
38 שמעשה אלקים הנה – אבל הוא ע"ד שאמרו
39 שבגדי קודש מדרס לחטאת²². והמדובר בנדו"ד
40 הוא בירידה במעלה.

41 והנה נתינת הלוחות הייתה אל משה²³ וע"מ
42 להניחם בארון, למסרם לציבור. ולכן קודם
43 ש"אשברם" הי' צ"ל "אאחוז" – שיהיו שלו
44 לגמרי²⁴.

בסגנון אחר (בפנימיות הענין):

45 מכיון שה"מכתב אלקים" הי' "חרות על
46 הלוחות" – באותיות החקיקה, היינו שה"מכתב"
47 לא הי' דבר נוסף עליהם, כמו אותיות הכתיבה בדיו
48 על הקלף, כ"א שה"מכתב אלקים" הי' "מעצמן של
49 הלחות אשר נחקק מהם ובהם"²⁵ – הרי מובן כי
50 העילוי שה"מכתב אלקים" פעל בהלוחות הוא
51 באופן שנתעצם בהם בתכלית, היינו שע"ז נעשה
52 מציאותם האמיתית ה"מכתב אלקים" החקוק בהם.
53 ולכן, כאשר "פרח כתב מעליהן" – אף
54 שנשארה בהם מעלתם מצד היותם "מעשה
55 אלקים", מ"מ – אין בהם ממש" וראוי לשברם,
56 היות וכבר נחקק ונתעצם בהם שאמיתיות
57 מציאותם הוא ה"מכתב אלקים" והוא "פרח
58 מעליהן".
59

1 כקריעת ים סוף" – אשר קריעת ים סוף הי' אחד
2 הניסים היותר גדולים ונעלים].

3 וצריך להבין: מהי המעלה במיתתן של צדיקים
4 ובשבירתן של הלוחות – דלכאורה הם ענינים שכל
5 כולם הוא היפך המעלה?

6 ג. והנה גבי לוחות הראשונים נאמר¹²:
7 "והלוחות מעשה אלקים המה, והמכתב מכתב
8 אלקים הוא, חרות על הלוחות", היינו, שהיו בהם
9 שתי מעלות: א) מעלת הלוחות מצד עצמם¹³ –
10 "מעשה אלקים המה". ב) מעלתם מצד "מכתב
11 אלקים" החרות עליהם.

12 ואף שבהלוחות מצד עצמם היתה מעלה נפלאה
13 הנ"ל, בכל זאת אמרו חז"ל¹⁴: "נסתכל (משה) בהן
14 וראה שפרח כתב מעליהן, אמר האיך אני נותן להם
15 לישראל את הלוחות שאין בהם ממש, אלא אאחוז
16 ואשברם".

ולכאורה תמוה:

17 א) גם לאחר "שפרח כתב מעליהם" עדיין
18 נשארו במעלתם הנפלאה שהם "מעשה אלקים"¹⁵
19 – ואיך אמר עליהם משה "שאין בהם ממש"?

20 ב) "אין בהם ממש" – טעם שלא יתנם לישראל
21 (כ"א לגונזם וכיו"ב) אבל לא ענין דביון
22 "אשברם"?

23 ג) פשיטא דצ"ל "אאחוז" ומאי קמ"ל (בפי' זה
24 שאינו מזכיר שלקחם מהזקנים וכו')?

25 ד. והביאור בזה בהקדם דוגמא להדבר:
26 גולמי חומר הכי יקר אינם חשובים עד כדי
27 לקבל טומאה – כ"א צ"ל נעשים כלי והכלי צ"ל

פסחים ק"ח, א ובפרש"י (שם): קשין מזונא דבר נש קמוי קב"ה
כקרי"ס. וראה אוה"ת דברים (ע' רע"א). ועוד.
12 תשא לב, טז.

13 ראה פדרי"א פמ"ו ויל"ש תשא רמז שצב: הלוחות לא
נבראו מן הארץ אלא מן השמים. וראה אלשיך תשא לב, טז. לד,
ד.

וראה תניא פנ"ג: "החקוקות בלוחות שבארון בנס ומועשה
אלקים חיים [הוא עלמא דאתכסיא המקנן בעולם הבריאה כו']".
ואף שבביהמ"ק היו לוחות האחרונות – ראה סה"ש תש"ג ע'
קכג. ואולי עוד יל"פ בתניא שהכוונה שהעשה"ד בלוחות היו
חקוקות בנס (כמרז"ל מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין –
שבת קד, א) ומעשה אלקים חיים (כמש"ג ויכתוב על הלוחות
נמכתב הראשון – פרשתנו י, ד.).

14 אדרי"ג פ"ב. וראה רבינו בחיי תשא לב, טז.

15 ראה מושב זקנים תשא (לב, יט). ולהעיר מצפ"נ עה"ת
(שם, טו).

16 חולין כה, א. רמב"ם רפ"ח מהל' כלים. ושם רפ"ה
ורפ"ח.

17 הדוגמא בנדו"ד – שפרח ה"רוח קדוש" שבהכתב (לקמן
בפנים).

18 שם רפ"ט.

19 כלים פ"ג ואל"ך. רמב"ם שם פ"ו.

20 שבת נח, א. רמב"ם הל' כלים פ"א ה"ו.

21 סנה' נט, ב.

22 חגיגה יח, ב.

23 תשא לא, יח. וראה מדחז"ל עה"פ ד"יתן" – מתנה.

24 להעיר מדחז"ל בתחומא: ואתפוש גוי' (פרשתנו ט, יז)

דשני טפחים אחז הקב"ה כו' וגברו ידיו של משה ואחז כו'.

25 לקו"ת ר"פ בחקותי.

36 קדמה להזמן שניתנה בו נשמתו – מ"מ, לאחר
37 שהנשמה נתלכשה בגוף, שלימות התלכשות זו
38 היא – שאין הנשמה דבר נוסף על עצמותו, אלא
39 שהנשמה נעשית מהותו דהגוף. וכנאמר³³ "שחיי
40 הצדיק אינם חיים בשריים כ"א חיים רוחניים שהם
41 אמונה ויראה ואהבה".

42 וזהו הדמיון שבין "מיתתם של צדיקים"
43 לשבירת הלוחות – כי שניהם נשתנו מכפי שהיו
44 בתחילה, וה"רוחניות" (הנשמה, ה"מכתב אלקים")
45 נעשה כל מציאותם.

46 ו. ע"פ כל הנ"ל יובן גם גודל העילוי שב"שברי
47 לוחות", ושייכותו למלחמה – וכנ"ל (ס"ב)
48 שכשהיו יוצאים למלחמה הי' יוצא עמהם הארון
49 שבו היו מונחים שברי לוחות:

50 תוכנה של מלחמת בני"ה הוא: אף שהיו דור
51 דעה במדבר – לעבור את הירדן³⁴ ולכבוש נחלת
52 גוים³⁵ ארץ כנען, לעשותה ארץ ישראל, ארץ אשר
53 עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה,
54 וכל כמה שלא נכבשה כל הארץ כולה – ה"ז מלחמת
55 מצוה³⁶ לכבוש נחלת גוים ולעשותה דירה לו ית'.

56 וההתעוררות (והכח) לזה באים משברי
57 הלוחות: כמו שהלוחות, שגם מצד עצמם היתה
58 בהם המעלה ד"מעשה אלקים", עלו למעלה גדולה
59 יותר, המעלה ד"מכתב אלקים", ועד כדי כך –
60 שכאשר "פרחה" מהם מעלה זו, לא הי' בהם
61 "ממש",

62 ה"ז מעורר את היוצאים למלחמה, שלא דיים
63 כלל בהמעלות וכו' שישנן בהם עדיעתה שהם
64 צדיקים וכו' כנ"ל, כ"אם מלחמת מצוה וחובה
65 היא לאזור את כל הכחות לכבוש, ובל' הרמב"ם³⁷
66 "כל ארץ ישראל האמורה בתורה" – שזהו כולל
67 זה שציווה משה רבנו מפי הגבורה לכופף את כל
68 באי העולם לקבל מצוות שנצטוו ב"נ כו' שיקבל
69 אותן כו' מפני שציווה בהן הקב"ה בתורה כו' –
70 כל העולם נעשה דירה לו ית'.

71 וזהי ההוראה לכאו"א בעבודתו: אין לו לאדם
72 להסתפק במה שעשה בעבודת ה' עד עתה. ואפילו
73 אם כבר הגיע למדריגת צדיק, מצוה וחובה היא
74 לעלות למדריגה נעלית יותר.

1 [יתרה מזו: "פרח כתב מעליהן" (בפשטות) אין
2 לפרש שפרח מהם גוף הכתב (האותיות עצמן) –
3 דא"כ מהו ה' "לוחות שאין בהם ממש" – ה"ז
4 "לוחות שאין בהם כלום". ועוד מכיון שהכתב הי'
5 "מעצמן של הלוחות", הרי כל זמן שהלוחות היו
6 שלימות (טרם שבירתן) הרי הי' שלם גם הכתב
7 החזוק בהם²⁶ – אלא הכוונה שפרח ה"רוח קדוש"
8 שהי' "בקרב כל אות ואות"²⁷.

9 ומזה מובן, שאמיתית המציאות של הלוחות
10 היתה (לא רק גוף הכתב, אלא ובעיקר) הנשמה
11 וה"רוח" שבהכתב. שלכן, כאשר פרח הרוח,
12 הנשמה של הכתב (אף שנשארו האותיות בצירום)
13 – "אין בהם ממש"].

14 ה. והנה דוגמת שתי המעלות דקדושה שהיו
15 בלוחות הראשונים – א) ה"מעשה אלקים" של
16 הלוחות עצמם, ב) ה"מכתב אלקים" שהי' חרות
17 עליהם – יש דוגמתן גם באיש הישראלי²⁸, שהוא
18 מורכב מגוף ונשמה: גופו של איש הישראלי הוא
19 בדוגמת הלוחות עצמם שהיו "מעשה אלקים",
20 וכמוהם גם גוף הישראלי יש בו קדושה נפלאה²⁹;
21 והנשמה שניתנה בו היא דוגמת ה"מכתב אלקים"
22 שהי' חרות על הלוחות. ובנשמה עצמה – כמה
23 בחי' הן זו לפנים מזו, ובכללות נשמה ונשמה
24 לנשמתא³⁰ – ע"ד הנ"ל³¹ ב"מכתב אלקים".

25 וכמו שהלוחות, עם היות שלכאורה הם ענין
26 לעצמם גם מבלעדי ה'מכתב אלקים' שהי' חרות
27 עליהם, שהרי מציאותם של הלוחות היתה קיימת
28 קודם שנחרת בהם עשה"ד – ובכ"ז הנה לאחר
29 שנחרתו בהם עשה"ד נתעלו בעילוי עצמי עד שכל
30 מציאותם הוא ה"מכתב אלקים", ובאופן שכאשר
31 "פרח" המכתב הרי הם דבר "שאינן בו ממש" ובאו
32 לשבירת והפסד מציאותם, כנ"ל;

33 כן הוא גם בנוגע לגוף הישראלי, דאף ש"אין
34 התהוות שורש הגוף ועצמותו מנשמתו אלא
35 מטיפות אביו ואמו"³²; ועוד, התהוותו של הגוף

(26) אבל ראה חדא"ג מהרש"א פסחים פז, ב.

(27) אלשיך שם לד, א. שם, ד (קרוב לסופו).

(28) ראה רבינו בחיי שם הערה 12. אלשיך פרשתנו י, א. ועוד.

(29) ראה תניא פמ"ט: "ובנו בחזרת מכל עם ולשון הוא הגוף".

וראה בארוכה תורת שלום ע' 120 ואילך.

(30) זח"ג קנב, א.

(31) להעיר אשר הנשמה הי' שמות נקראו לה (מתאים להבחי'

שבה) – ב"ר ספ"ד. וראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ד, ה"ח – וגם

ב"המכתב" היו טנת"א והרוח קדוש ששברם.

(32) שער היחוד והאמונה פ"ו.

(33) אגה"ק ביאר דאגרת זך.

(34) שנוטל מזה ונותן לזה, ק"נ (לקו"ת שלח מו, א).

(35) ראה פרש"י עה"ת בתחלתו.

(36) ראה רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"א וה"ו.

(37) שם ה"ו, וספ"ח.

31 ההילולא – שנסתלק בגלות). והביאור:
 32 מבואר בס' החנוך⁴⁸ אשר צער גלות "שקול
 33 כמעט כצער מיתה, שנפרד האדם מאוהביו ומארץ
 34 מולדתו ושוכן כל ימיו עם זרים".
 35 וענין נוסף בצער גלות שאין בצער מיתה,
 36 שצער גלות הוא צער "מיתה" שנמשך זמן רב.
 37 ולכן קיום התומ"צ בגלות למרות הצער הקשור
 38 בזה, ה"ז מעלה יתירה ונפלאה [ע"ד משארז"ל⁴⁹
 39 "אילמלי נגדוהו לחנני' מישאל ועזרי' וכו'" – אף
 40 שמסרו עצמם למיתה בכבשן האש⁵⁰].
 41 ומזה מובן גם בנוגע להעלי' שלאחרי זה, דכיון
 42 ש"לפום צערא אגרא"⁵¹, הרי העלי' שלאחרי
 43 "צערא" וירידה כזו, היא דרגת עלי' גדולה בהעלי'
 44 ד"מיתתן של צדיקים".
 45 ועד"ז גם בנוגע לסיוע ונתינת כח (כנ"ל ס"ז)
 46 לכל השייכים אליו וע"ד מרד"ל⁵² דבתר רישא
 47 גופא אזיל, אף שהם נמצאים במקומות שונים
 48 [ובפרט ע"י לימוד תורתו, שאז הרי זה "יחוד נפלא
 49 שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל
 50 בגשמיות"⁵³].
 51 ועד"ז בכללות העבודה: ע"י עבודת העלי'
 52 "מחיל אל חיל" בזמן הגלות – דנשמה בגוף
 53 ודגלות זה בתוך גלות שע"י חטא עה"ד (שדנו
 54 בגירושין⁵⁴) ולאח"ז – בתוך גלות ד"גלינו
 55 מארצנו"⁵⁵ ובגלות זה עצמו בגלות משכונה⁵⁶
 56 לשכונה ובגלות זה עצמו – בפרט בעבודת ימות
 57 החול⁵⁷.
 58 ה"ז הכנה להעבודה והדרגא דלמעלה מעליות⁵⁹
 59 – עבודת יום השבת (ומנוחה), שנה השביעית
 60 שבת להוי', אלף השביעי "יום שכולו שבת ומנוחה
 61 לחיי העולמים"⁵⁸.

1 ז. והנה הוראה זו שייכת גם לפשטות הענין
 2 ד"מיתתן של צדיקים":
 3 ארז"ל³⁸ "צדיקים³⁹ אין להם מנוחה לא בעוה"ז
 4 ולא בעוה"ב שנא'⁴⁰ ילכו מחיל אל חיל וגו'".
 5 היינו, שעומדים בעלי' תמידית בעבודתם לקונם.
 6 ואף שבכל ימות השנה "אין להם מנוחה", הרי
 7 ביום היאָרצייט, יש אז עלי' יתרה. והטעם י"ל:
 8 מבואר בכ"מ⁴¹ דבכדי לעלות למדריגה עליונה
 9 יותר, שהיא באר"ע למדריגתו הקודמת, ה"ז ע"י
 10 הקדמת ביטול ממדריגתו הקודמת. ובלשון אדה"ז⁴²
 11 "שבע יפול צדיק . . . ובין מדריגה למדריגה טרם
 12 שיגיע למדריגה עליונה ממנה הוא בבחי' נפילה
 13 ממדריגה הראשונה"; ועד"ז ב"מיתתן של
 14 צדיקים"⁴³, שה"מיתה" – ביטול מציאותם
 15 הקודמת, היא ההקדמה והכנה לעלייתם מעוה"ז
 16 לג"ע – עלי' שלא בערך⁴⁴.
 17 ולכן בכל שנה ושנה ביום היאָרצייט, כאשר
 18 מתעורר הענין כמו שהי' בפעם הראשונה, יש עלי'
 19 נוספת יתרה⁴⁵ – עלי' שלא בערך עליות הקודמות.
 20 ומזה שאחז"ל ש"צדיקים אין להם מנוחה"
 21 (גם) בעוה"ב (ג"ע⁴⁶), דלכאורה ה"ז הלכתא לג"ע
 22 – מוכח שגם זה שיש עליות לצדיקים בג"ע, נוגע
 23 בעבודה עתה; והיינו, כי ע"י עליית הצדיק "מחיל
 24 אל חיל", הרי זה סיוע ונתינת כח לכל השייכים
 25 אליו, לומדים תורתו וכו', בעבודתם הם לעלות
 26 "מחיל אל חיל"⁴⁷;
 27 ובפרט ביום היאָרצייט, שאז ההליכה והעלי'
 28 היא ביתר שאת ויתר עז.

29 ח. עפ"ז מובן שמעלה יתרה ונפלאה בנוגע
 30 להסתלקות הקשורה בגלות (כאאמור – בעל

(משיחת כ' מנ"א תשל"ב)

(47) ראה אגה"ק סי' זך וביאורו.

(48) מצוה תי.

(49) כתובות לג, רע"ב.

(50) דניאל ג, יב ואילך. סנה' צב, ב.

(51) אבות פ"ה מכ"ג (מכ"א לגירסת אדה"ז בסידורו).

(52) עירובין מא, א.

(53) תניא פ"ה.

(54) ב"ר פ"ט, ט. פתיחתא דאיכ"ר ד עה"פ והמה כאדם.

וראה רשימות הצ"צ לאיכה עה"פ הנ"ל (ע' יד).

(55) ראה אגה"ק סכ"ה (קמ, רע"א).

(56) מכות יב, ב.

(57) ראה לקו"ת בלק עב, א. עב, ג.

(58) סוף תמיד.

(38) ברכות בסופה. ובליקוטי הש"ס להאריז"ל (שם) דאפילו
 מרע"ה בכל יום ויום עולה ומשיג יותר.

(39) כן הובא בשל"ה בהקדמה (יז, א). תו"א מט, סע"א. צח,
 ב. ובכ"מ. ולהעיר מתרגום עה"פ (תהלים פד, ח).

(40) תהלים שם.

(41) תו"א צו, א. ד"ה זה היום (ואילך) תרס"ו. ועוד. מאמרי
 והאיש משתאה לה מחריש.

(42) חנוך קטן בסופו.

(43) ד"כל מאן דנחית מדרגה קדמאה דהוי ב"י קרי ב"י מיתתה"
 (זח"ג קלה, ב).

(44) ראה תניא פל"ז (מח, א-ב).

(45) שזוהו הטעם לאמירת קדיש (ביום זה) – מפני עליית
 הנשמה (אריז"ל הובא בלחם הפנים ובשירי ברכה לשו"ע יו"ד
 סו"ס שע"ו).

(46) ראה תו"א צח, ב וד"ה זה היום שם (ובכ"מ), שמפרש
 "עוה"ב" במרז"ל זה על ג"ע. וראה לקמן ע' 182.

מתוך "פניני לוי יצחק על התורה"

גם יש לפרש:

אסטי כו' לארז ביש הוא שיעברו על מצות לא תעשה.

אך אין זה מספיק עדיין כי הרי יכול להיות שיעבור על מצות לא תעשה אך יקיים בזה מצות עשה כי עשה דוחה ל"ת, כמו כלאים⁵ בציצית, וכדומה שזה מותר וזה טוב. או כמו לאו הניתק לעשה⁶ שהעשה מתקן את הלאו כמו⁷ לא תקח האם כו' ואם לקח⁸ מתקן בהעשה שלח תשלח כו' ואת הבנים תקח לך, וכדומה. לזה אמר ואדחי לון מארז טב שלא יהי' קיום מ"ע בהל"ת ע"ד שעשה דוחה ל"ת, ושלא יעשה מ"ע לתקן את הל"ת ע"ד לאו הניתק לעשה.

אך עדיין אין גם זה מספיק, כי אם יעסוק בתורה⁹ המאור שבה מחזירו למוטב, לזה אמר ועביד לון דלא יעבדון רעותא דמאריהון.

או יש לפרש, שעדיין אין זה מספיק במה שיעבור על מל"ת ולא יהי' בזה קיום מ"ע ע"ד שעשה דוחה ל"ת, ולא יעשה עשה לתקן הל"ת ע"ד לאו הניתק לעשה, הוא, שאם יעשה הל"ת דהיינו שעובר עבירה, אך הוא עושה זה לשמה שגדולה¹⁰ עבירה לשמה כו' ולפעמים בטולה של תורה זהו קיומה, לזה אמר ועביד לון דלא יעבדון רעותא דמאריהון הוא במה שעובר על הל"ת לא יהי' זה עבירה לשמה שאם שעובר עלי' אך בזה גופא ממלא רצון ה', אלא שלא יעבדון רעותא דמאריהון.

אך עדיין אין זה מספיק כי הרי יכול להיות שיתחרט אח"כ על מעשיו הרעים ויעשה תשובה. לזה אמר עוד הפעם ואסטי לבני נשא לארז ביש והוא שיעברו עוד הפעם על הל"ת שכבר עבר שהוא מה שאמר בריש ואסטי כו'. הנה מאחר שעבר¹¹ ושנה נעשה לו כהיתר ואז אין תקנה שיעשה תשובה, כי הרי נעשה לו כהיתר. לקוטי לוי יצחק, הערות לספר הזהר שמוות-דברים עמוד קיא

ואסטי לבני נשא לארז ביש, ואדחי לון מארז טב, ועביד לון דלא יעבדון רעותא דמאריהון, ואסטי לבני נשא לארז ביש.

לכאורה הוא כפל לשון, שכבר אמר ואסטי לבני נשא לארז ביש, ומהו עוד הפעם ואסטי כו'.

י"ל בסטרא דקדושה יש ד' בחי', שהם¹ דחילו רחימו רחימו דחילו, דהיינו, יראה תתאה, ואהבה זוטא, ואהבה רבה, ויראה עלאה, לנגד ד' אותיות דשם² הוי' מלמטה למעלה.

ובקיום התורה ומצות, הוא:

קיום מצות לא תעשה סור מרע, מצד יראה תתאה, שבמלכות.

קיום מצות עשה ועשה טוב, מצד אהבה זוטא, שבז"א.

לימוד התורה, שהוא מצד רעותא דלבא אהבה רבה, בינה.

אח"כ יש עוד בחי' יותר גבוה, יראה עלאה, שהיא למעלה גם מתורה והיא תכלית התורה כמאמר³ אם אין חכמה אין יראה שקאי על יראה עלאה, והוא בחינת עבד שלמעלה גם מבחי' בן, ועיין בתניא פכ"ג ופמ"א ובלקוטי תורה בד"ה⁴ מה טובו בענין הד' תשובות. תשובה תתאה ובעל תשובה תתאה ותשובה עלאה ובעל תשובה עלאה ע"ש.

הנה לעומת הד' בחי' הללו דקדושה, הוא העבדא בישא שהוא היצר הרע.

אסטי לבני נשא לארז ביש דהיינו לדרך רע שלא יהי' להם יראה תתאה ויעברו על מצות לא תעשה, והיינו ארז ביש.

אח"כ, ואדחי לון מארז טב שלא יהי' להם אהבה זוטא ולא יקיימו מצות עשה ועשה טוב.

אח"כ, ועביד לון דלא יעבדון רעותא דמאריהון שלא יהי' להם אהבה רבה ולא יעסקו בתורה.

אח"כ, ואסטי לבני נשא לארז ביש שלא יהי' להם יראה עלאה.

(5) ראה שבת קלב: ביצה ח:

(6) ראה חולין קמא.

(7) דברים כב, ו.

(8) שם פסוק ז.

(9) פתיחתא דאיכה רבתי ב. ירושלמי חגיגה פרק א' הלכה ז.

(10) נזיר כד:

(11) יומא פו:

(1) ראה לקוטי שיחות חלק ג' פרשת תולדות עמוד 781 ואילך. תורת מנחם – ספר המאמרים ה'תש"י עמוד קב.

(2) ראה לקוטי שיחות חלק לט שיחות על אגרת התשובה – שיחה ב' (עמוד 128). שיחה ה' (עמוד 79). שיחה ז' (עמוד 90) ובהערות שם.

(3) אבות פרק ג משנה יז.

(4) פרשת בלק עג, א.

ה"מסירה"

אני זוכרת שפעם אחת, כשנכנסתי מן הרחוב הביתה, נתקלתי בקצין משטרה ("פריסטאו" – כפי שהיה נקרא אז) יושב בבית, כשלצדו שוטר בדרגה נמוכה יותר, ובידם "מסירה" על שניאורסון ותוכנה: הואיל ושניאורסון הוא נכדו של אותו שניאורסון – כלומר: אדמו"ר הזקן – שאסף כסף על-מנת לשלוח מחוץ למדינה¹⁴¹, דבר שהיה אסור באותה עת מטעם המלוכה, והושיבוהו על כך במאסר במבצר, והנכד עצמו מעורר מהומות בקרב האוכלוסייה היהודית [לכתב ה"מסירה" הוצמד מסמך, ובו נטען ששניאורסון היה פעם בצ'רניגוב, והשתכר שם כל-כך עד שהלך ללא סורטוק!¹⁴²... עד כדי כך גרועה היתה הנהגתו!...] – ובכן, מבקש ה"מוסר" ששניאורסון יגורש מן העיר. על החתום היה בעל-בית חשוב בעיר, גביר ולמדן, אך מתנגד קנאי. כעבור מספר חדשים נפטר אותו מתנגד מהתקף לב תוך כדי הליכה ברחוב. היו מי שאמרו שהיה זה "שכרו" על המסירה.

משפחתו ביקשה ששניאורסון יגיע להלווייה.

יש לציין, שהמאורע שאירע בצ'רניגוב היה בעת שמחת החתונה של אחיו של בעל¹⁴³, שנשא לאשה את בתו¹⁴⁴ של דוד-הירש חן¹⁴⁵, ומובן שהחוגגים התועדו שם כדבעי...

(141) ראה בית רבי ח"א פט"ו. מגילת י"ט כסלו (קה"ת, תש"ב) ע' 10.
 (142) ראה גם שיחות ש"פ צו, שושן פורים תשי"ד; ש"פ עקב, כ"ף מנחם-אב תשט"ז; ש"פ תשא, ט"ז אדר תשמ"ה (תורת מנחם התוועדויות תשי"ד ח"ב ע' 146 ואילך; תשט"ז ח"ג ע' 155 ואילך; תשמ"ה ח"ג ע' 1482).
 (143) הרה"ח הרה"ג ר' שלום שלמה שניאורסאהן, רב בעיר שיראקא ליד חרסון. בשנת תרפ"ה עלה לארה"ק יחד עם חותנו הרד"ץ. נפטר ז' שבט תרפ"ו ומ"כ בהר הזיתים.
 (144) מרת רחל.
 (145) הרה"ג הרה"ח ר' חיים דוד צבי בן הרה"ג הרה"ח ר' פרץ חן. – ראה אודותו ספר השיחות תרצ"א ע' 223. וש"נ.

המשך ביאור למס' פסחים ליום שני עמ' ב

הברייטא: וְאָמַר לִיה רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק לְרַב חֵימָא בַּר אֲבִין בְּתַמְיָהָ,
 תַּאֲרֵי תַנְא – תַנָּא זֶה שֶׁל הַבְּרֵייתָא, מְעִיקְרָא אֱלִימָא לִיה קְרַת –
 מִתְחִילָה הִיתָה דַּעְתּוֹ שְׂכַרְתָּ חֲמוּרָה יוֹתֵר מִמֵּיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם, וְעַל
 כֵּן סָבַר לִלְמוּד מַעֲיֵלָה הִקְלָה שְׁהִיא רַק בְּמִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם מִשְׁאֵר
 אִיסוּרִים שֶׁהֵם בְּכַרְתָּ וְחֲמוּרִים יוֹתֵר, וְלִבְסוּף אֱלִימָא לִיה – חֲמוּרָה
 לֹא מִיָּתָה בִּידֵי שָׁמַיִם, וְעַל כֵּן אָמַר שְׁאִין לִלְמוּד מַעֲיֵלָה חֲמוּרָה
 שִׁישׁ בַּה מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם, מֵאִיסוּרִים אַחֲרִים שְׁאִינֵם אֵלָא בְּכַרְתָּ,
 וְהִיתְכֵּן שִׁיטְרוֹר אֵת דְּבַרְיוֹ מִן הָרִישָׁא לְסִיפָא.
 וְאָמַר לִיה רַב חֵימָא בֵּן אֲבִין, הֲכִי קְאָמַר – כִּךְ כּוֹנֵת הַתַּנָּא, אֲמַנֵּם
 כַּרְתָּ חֲמוּרָה מִמֵּיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם, אוֹלַם עֲדִיין לֹא תוּכַל לִלְמוּד
 מַעֲיֵלָה מִשְׁאֵר אִיסוּרִים בְּקַל וְחוּמַר, מִשּׁוֹם שֶׁמִּצַּד אַחַר מַעֲיֵלָה
 חֲמוּרָה מֵהֵם, שְׂכַן אִם אֲמַרְתָּ בְּשִׂאָר מִצְוֹת שְׁאִין בְּהוֹן קַרְבָּן בְּמִזִּיד,
 הִרִי זֶה מִשּׁוֹם שְׂכָפֵן לֹא חֵיבִי בְּהוֹן הַכְּתוּב אֲפִילוּ מִיָּתָה בִּידֵי שָׁמַיִם
 בְּפִשְׁתוֹת מִכְּזִיבָה, הָאֵם תֵּאמְרֵי כֵּן גַּם בְּמַעֲיֵלָה שְׁהִיא חֲמוּרָה יוֹתֵר בְּכִךְ
 שְׂחֵיבִי בְּהַכְּתוּב מִיָּתָה גַּם בְּפִשְׁתוֹת מִכְּזִיבָה וְאֵם מַעַל בְּשׁוּעָה פְּרוּטוּהָ,
 וְכִיוֵן שִׁישׁ בַּה גַּם אֵת הַמִּזִּיד בְּקַרְבָּן כְּשׁוּגַג.
 חֵיבִי בַּה גַּם אֵת הַמִּזִּיד בְּקַרְבָּן כְּשׁוּגַג.
 וְאָמַר לִיה רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק לְרַב חֵימָא בַּר אֲבִין, תְּנִינְתּוּ דַּעְתְּךָ עַל
 שְׂחֵיבִי אֵת דַּעְתִּי בְּכִךְ שֶׁתִּירְצַת לִי אֵת דְּבַרֵי הַבְּרֵייתָא שְׁלֵא הִיוּ
 מוּבְנִים לִי.
 וְאָמַר לִיה רַב חֵימָא בַּר אֲבִין לְרַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, מָאִי נִיחֻתָא – וְכִי
 מַה הוֹנַח לָךְ בְּכִךְ, שֶׁהֲלֵא עֲדִיין דְּבַרֵי הַבְּרֵייתָא קִשִּׁים, דְּרַבְּךָ וְרַב
 שְׂשִׁית שְׂרִי בִּיה נְהָא – קִצְצוּ בְּגֵרוֹן אֵת דְּבַרֵי, כְּלוּמַר הַשִּׁבוּנִי
 תְּשׁוּבָה נִיבְחַת, וְכִךְ אָמַרו, הֲלֵא נֵאמַר בְּרֵייתָא זֶה שֶׁהַמוּעַל בְּמִזִּיד
 עוֹנֵשׁ מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם, וּמָאִן שְׂמַעְתָּ לִיה – מִי הוּא שֶׁשִּׁמַּעַת אוֹתוֹ
 דְּאָמַר

פפא בכללם, בבאיור דבריה, ומתוך כך תבאר דעתו של רב פפא
 בשיטת אבא שאול: דְּתִנְיָא בְּבֵרֵייתָא, נֵאמַר בְּמוּעַל בְּהַקְדֵּשׁ (ויקרא
 ה טו) נֶפֶשׁ כִּי תִמְעַל מִעַל וְהִטָּה בְּשִׁגְגָה מִקְדָּשֵׁי ה' וְהִבִּיא אֵת
 אֶשְׁמֹו לֹה' אֵיל תָּמִים מִן הַצֹּאן וְגו', שֶׁהַמוּעַל בְּהַקְדֵּשׁ חֵיב קַרְבָּן
 אִשִּׁם מַעֲיֵלוֹת, וְמִמָּה שֶׁנֵּאמַר 'וְהִטָּה בְּשִׁגְגָה', יֵשׁ לִלְמוּד פְּרָט
 לְמוּעַל בְּמִזִּיד שְׁאִינוּ מִבִּיא קַרְבָּן.
 מִקְשָׁה הַבְּרֵייתָא: לִשְׁם מַה הוֹצַרְכָה הַתּוֹרָה לִלְמוּד זֹאת, וְהֲלֵא דִין
 הוּא – וְהֵלֵא אֲפֻשֵׁר לִלְמוּד מִקַּל וְחוּמַר שֶׁהַמוּעַל בְּמִזִּיד פְּטוּר
 מִקַּרְבָּן, וְיִמָּה הָעוֹבֵר עַל שְׂאָר מִצְוֹת – מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂהוּ, כִּגוֹן
 אִיסוּר אֲכִילַת חֶלֶב וְאִיסוּר אֲכִילַת דֶּם, שֶׁמִּצְוֹת חֲמוּרוֹת הֵן בְּכִךְ
 שְׂחֵיבִי בְּהוֹן קְרַת, פּוֹטֵר בְּהוֹן אֵת הַמִּזִּיד מִן הַקַּרְבָּן, שְׁאֵף שֶׁאֵם שִׁגַּג
 בְּהוֹן חֵיבִי לְהִבִּיא קַרְבָּן, אִם הוּזִיד בְּהוֹן אִינוּ מִבִּיא קַרְבָּן, מַעֲיֵלָה שְׁהִיא
 קְלָה מֵאוֹתוֹן מִצְוֹת, שְׂאִין בְּהַ קְרַת אֵלָא רַק מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם, אִינוּ
 דִּין שְׂפָטֵר בַּה אֵת הַמִּזִּיד מִקַּרְבָּן, שְׁאֵף שֶׁאֵם שִׁגַּג בַּה חֵיבִי לְהִבִּיא
 קַרְבָּן, אִם הוּזִיד אִינוּ מִבִּיא. לְמַה אִיפּוֹא הוֹצַרְכָה הַתּוֹרָה לִמּוֹר
 'וְהִטָּה בְּשִׁגְגָה' לְמַעַט אֵת הַמוּעַל בְּמִזִּיד מִקַּרְבָּן, אַחַר שֶׁאֲפֻשֵׁר
 לִלְמוּד כֵּן מִקַּל וְחוּמַר.
 דוּחָה הַבְּרֵייתָא: לֹא תוּכַל לִלְמוּד זֹאת מִקַּל וְחוּמַר, מִשּׁוֹם שֶׁאֵם
 אֲמַרְתָּ בְּשִׂאָר מִצְוֹת שְׁאִין בְּהוֹן קַרְבָּן בְּמִזִּיד, שְׂכָפֵן – הִרִי זֶה מִשּׁוֹם
 שְׁלֵא חֵיבִי בְּהוֹן מִיָּתָה בִּידֵי שָׁמַיִם אֵלָא רַק כַּרְתָּ, הָאֵם תֵּאמְרֵי כֵּן גַּם
 בְּמַעֲיֵלָה שְׂחֵיבִי בְּהַ מִיָּתָה בִּידֵי שָׁמַיִם, וְיִתְכֵּן שְׁהִיא חֲמוּרָה מִכַּרְתָּ,
 הֵלֵא אֲפֻשֵׁר שֶׁמִּפְנֵי חוּמְרָתָה חֵיבִי בַּה גַּם אֵת הַמִּזִּיד בְּקַרְבָּן כְּשׁוּגַג.
 וּמִשּׁוֹם כִּךְ תִּלְמוּד לִזְמַר – מִלְּמַדְנוּ הַכְּתוּב 'בְּשִׁגְגָה', פְּרָט לְמוּעַל
 בְּמִזִּיד שְׁאִינוּ מִבִּיא קַרְבָּן.
 הַגְּמָרָא עוֹמַדַת עַל הַמְשַׁמְעוּיֹת הַסּוֹתְרוֹת בְּבֵרֵייתָא, אִם כַּרְתָּ
 חֲמוּרָה יוֹתֵר אוּ מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם חֲמוּרָה יוֹתֵר, וּמְבַאֲרַת אֵת דְּבַרֵי

ז, יב – והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם ושמו ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך

א

בתיבת "עקב" בריש פרשתנו ישנם כמה פירושים, ביניהם – פירוש מן הקצה אל הקצה: רש"י מפרש ש"עקב" הכוונה "מצוות קלות שאדם דש בעקביו".¹ פשטני המקרא אחרים מפרשים ש"עקב" פירושו "אחרית וסוף" [יקראו בלשון הקודש תחלת כל דבר בלשון ראש כו' וכן יקראו אחרית כל דבר עקב, כי הלשון יתפוס דמיונו באדם והראש תחלה והעקב בו אחרית וסוף]², "כמו לעולם עקב, שכר באחרונה"³. זאת אומרת, ש"והי' עקב תשמעון" פירושו השכר שמקבלים באחרית וסוף העבודה (שלימות העבודה). שזה מתאים עם הפירוש הפשוט, ש"עקב" פירושו "בעבור": "והי' עקב – בעבור זה – ש"תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם", נקבל את השכר "ושמו ה' אלקיך לך את גו".

כיון ששני הפירושים הם באותו פסוק, ויתירה מזה – באותה תיבה, מובן שיש שייכות וקשר ביניהם.⁴ וצריך להבין: מהי השייכות בין שני הפירושים הנ"ל – לכאורה אין הם רק פירושים שונים, אלא פירושים הפכיים: על פי פירוש רש"י מורה "עקב" על דרגא נמוכה בעבודה, עד התחלת העבודה ("מצוות קלות"), אדם שצריך זהירות שלא יהי' "דש בעקביו" על ה"מצוות קלות"; משא"כ על פי הפירוש השני מורה "עקב" על (השכר שבא על) גמר ושליוות (סוף ואחרית) העבודה ("ד"תשמעון ושמרתם ועשיתם" מחשבה ודיבור ומעשה)?!

השאלה היא גם על פירוש רש"י עצמו: נאמר כבר קודם בתורה "עקב אשר שמע אברהם בקולי", ורש"י אינו מפרש על זה כלום, כי זה פשוט מעצמו שהפירוש הפשוט ב"עקב" הוא "בעבור" או "בגלל" (בעבור זה ש"שמע אברהם בקולי" מקבל את השכר). מה מכריח את רש"י בפרשתנו להוציא את תיבת "עקב" מפירושה הפשוט ולפרש ש"עקב" כאן פירושו "מצוות קלות שאדם דש בעקביו".

ויש לומר הביאור בזה על פי הנ"ל: הגילוי דגמר ושליוות העבודה "עקב" בפירושו סוף ואחרית, נפעל דוקא על ידי התחלת העבודה בהתחנות ביותר⁵ מצוות קלות.

ובקשר עם ענין שהזמן גרמא – הגאולה האמיתית והשלימה, כמדובר כמה פעמים ובפרט לאחרונה, שכיון ש"אחכה לו בכל יום שיבוא"⁶, ועל פי כל הסימונים הרי "הנה זה (משיח) בא"¹⁰, לכן עסוקים כל הזמן במחשבה ודיבור אודות הגאולה, ומחפשים לקשר את כל הענינים דזמן זה עם הגאולה, והעבודה דבני ישראל היא למהר את הגאולה. ובעניננו: "עקב" יש בו גם הפירוש, שקאי על "עקב" בזמן – דרא דעקבתא דמשיחא, ובפרט עקבתא דעקבתא דמשיחא – הזמן בו אנו נמצאים עכשיו.

וע"ד שני פירושים הנ"ל ב"עקב" ישנם גם שני פירושים ב"עקב" בפירושו דעקבתא דמשיחא¹¹: (א) מלשון עקביים¹², הדרגא הנמוכה ביותר. כשם שעקב הרגל הוא החלק הכי תחתון בגוף האדם, על דרך זה דרא דעקבתא דמשיחא הוא הדור הכי תחתון במשך כל הדורות, שבו שורר בעולם חושך כפול ומכופל. וכמבואר בחז"ל¹³ הסימונים הבלתי רצויים על החושך דעקבתא דמשיחא (כ"בעקבות משיחא חוצפא יסגא" וכו"ו). (ב) מלשון סוף ואחרית, שזה קאי על סוף ואחרית הגלות והימים, תיכף ומיד, ממש לפני ביאת המשיח¹⁴, כי כבר "כלו כל הקיצין" ועומדים מוכנים לגאולה.

ובפרט בדורנו זה ובזמננו זה, כמדובר כמה פעמים, שכ"ק מו"ח אדמו"ר העיד והודיע, שכבר גמרו את כל הענינים, וגמרו גם "לצחצח את הכפתורים", והדבר היחיד שנשאר הוא – התנועה אחת של הקב"ה שיוציא את בני ישראל מהגלות ולהביאם אל ארץ הקודש... ולכן מבקשים וצועקים יהודים עוד הפעם ועוד הפעם – ועכשיו עוד יותר בתוקף מפעם – "עד מתי"?!...!

והחיבור של שני הפירושים הוא, שדוקא מצד זה שעקבתא דמשיחא הוא התחתון ביותר בבחינת עקביים (וצריך לעלות מזה מלמטה למעלה), מתגלית השלימות של ביאת המשיח בגאולה האמיתית והשלימה (מלמעלה למטה).

ועד שנעשה החיבור של שני הענינים יחד (שבתחתון

המשך בעמוד קלו

(שאו הגי' לשלימות עבודתו אשר עבד כל ימי חייו – אגרת הקודש סימן ז' ט"ז-סימן כח) ומ"כ היא דוקא בחוץ לארץ, ובמקום הגלות [אף שלא היתה גלות קשה כל כך כמו התחלת הגלות במקום שהי' קודם לכן], כי דוקא על ידי מקום התחתון ביותר נעשית העלי' הכי גדול (כבפנים), שלימות עבודתו (ביום הסתלקותו), ובאופן של פעולה נמשכת – אצל כל אלו הלומדים בספריו ולומדים מהוראותיו והולכים בדרכיו ואורחותיו אשר הורנו כו', ובמיוחד – בנוגע להתעסקות בהפצת התורה והיהדות והמעיינות חוצה מתוך מסירת נפש, כמדובר כמה פעמים (ראה שיחת כ"ף מנחם-אב שנה זו (לעיל סוף עמוד 152 ואילך)).

(9) נוסח "אני מאמין" הנדפס בסידורים וכו'. והוא לקוטי שיחת חלק כג עמוד 394.

(10) שיר השירים ב, ח ובשיר השירים על הפסוק.

(11) בהבא להלן, ראה גם "קובץ י"א ניסן שנת הפ"ט" אות סב.

(12) ראה תניא פרק ב.

(13) בסוף מסכת סוטה. ועוד.

(14) ובפרט לפי הפירוש ש"עקבתא דמשיחא" קאי על העקב של משיח, ובלשון חז"ל: "צפה להגלו של משיח" (ילקוט שמעוני עמוס בסופו (רמז תקמט)), שהנה משיח בא וכבר שומעים פעמיו של משיח (כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר).

(1) ובתנחומא כאן: מצוות קלות... שמשליכין אותן תחת עקביהן.

(2) רמב"ן על הפסוק כאן.

(3) ראב"ע על הפסוק כאן.

(4) רמב"ן שם. ועל דרך זה הוא בת"א (ראה רמב"ן שם).

(5) ראה לקוטי שיחת חלק ג עמוד 782. ובכמה מקומות.

(6) אור התורה ריש פרשתנו.

(7) תולדות כו, ה.

(8) ויש לקשר זה גם עם יום ה'אירצייט של אדמו"ר בכ"ף מנחם-אב (ביום רביעי שעבר) – שעליית היום הוא ביום שבת זה – שהסתלקות נשמתו מלמטה למעלה

♦ יום ראשון י"ד מנחם-אב ♦

יב ויהי חלף די תקבלון ית דיננא האלין
ותטרון ומעבדון יתהון ויטר יי אלקה לך
ית קנימא וית חסדא די קניים לאבקהתך:

ז (יב) והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה
ושמרתם ועשיתם אתם ושמר יהוה אלהיך לך
את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבתך:

ה"י א והיה עקב תשמעון • אם המצות הקלות, שאדם דש בעקביו, תשמעון. ושמר ה' וגו' • ישמר
לך הבטחתו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי שיחות חלק ל"ד עמוד 254 - מתוך 'לקראת שבת')

מעלת העקב על הראש

והיה | עקב תשמעון את המשפטים (ז, יב)

ידוע שיש ג' סוגים במצות, עזות חקים ומשפטים. ומשפטים הם המצות שיש להם טעם, ושכל האדם מבינם ומשיגם.
והנה מבאר בספרי חסידות, שעקבו של אדם מורה על ענין קבלת על, שהרי העקב אינו מרגיש או מבין מאומה, ועושה
פכל אשר יורהו הלב או הראש, גם אם יצטוה להפנס למים רותחים, אף שיפנה על-ידי-זה, כנראה במיוחש.
ועל-פי-זה יש לפגוש את הפסוק "והיה עקב תשמעון את המשפטים". דנרמז בזה, שאפילו מצות שיש עליהם טעם,
מצוה האדם לקיים מצד קבלת על מלכות שמים ולא רק מצד הטעם לבד.
כי אם יסמוך האדם רק על שכלו, מי יודע אם סוף סוף גם מצות אלו יקיים. וכדי להיות בטוח שבכל מצב יקיים את
המצות, הרי זה רק אם יקיים אותם בבחינת "עקב" - בקבלת על. **אבן עזרא**

יג וירחמנה ויברכנה ויבטנה ויברך וילדא
דמעה ואבא דארעה עבורה ותמררה ומשחה
בקררי תוריה ועדרי ענה על ארעא די קניים
לאבקהתך למפן לך:

יג) ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטנה ופרי
אדמתך דגנה ותירשך ויצהרך שגרא אלפיה
ועשתרת צאנה על הארמה אשר נשבע לאבתך
לתת לך:

ה"י א שגרא אלפיה • ולדי בקרך, שהנזקה משגרת ממעיה. ועשתרת צאנה • מנחם פרש (תהלים כב) 'אביני
בשן', מבחר הצאן, כמו (בראשית יד) "עשתרת קרנים", לשון חזק. ואונקלוס תרגם: 'ועדרי ענה'. (חולין פד)
ורבותינו אמרו: למה נקרא שמם "עשתרות"? שמעשרות את בעליהן. **אבן עזרא**

יד ברוך תהיה מפל העמים לא יהיה בך עקר
ועקרה ובבהמתך:

יד) ברוך תהיה מפל העמים לא יהיה בך עקר
ועקרה ובבהמתך:

ה"י א עקר • שאינו מוליד.

אבן עזרא על התורה

בעשתרות. וכן היה מפרש, הפעלים
ועשתרות בעל המזל הצומח והעשירי. ועוד
לא די שיברך פרי בטנה, כי לא יהיה בך
עקר שאין ורעו מוליד. וכן בבקמתך, כי עוד
תהיה פריא מפל מין חולי ידוע להיות פמנהג
העולם. וכל מדיני. שהיו חוץ המנהג:

יג פרי בטנה. הפנים. ובטן, רמז: ופרי
אדמתך. הזכיר דגן תירוש ויצהר, שהם
עיקר: שגור פירשתי: אלפיה. כמו,
אלופינו מסבלים: ועשתרות. כמו עדרים.
ומפרש גדול היה בספרד, והוציא טעם למה
נקראו העברים בקר בשם אלה, והצאן

יב עקב. כמו, לעולם עקב, שכן פאחרונה.
וטעם הפסוק הראשון, שומר הברית ששמר
ברית אברהם. ואתם אם תהיו מאוהביו,
ישמור עוד הברית. ואם היית מאוהביו,
ואהבך וברכך והרבך. זה פירוש, הברית
והחסד:

(טו) וְהִסִּיר יְהוָה מִמֶּךָ כָּל-חֲלֵי וְכָל-מַדּוּי מִצָּרִים הָרְעִים אֲשֶׁר יָדַעְתָּ לֹא יִשְׁיִמֶם בְּךָ וּנְתַתֶּם בְּכָל-שְׁנָאֵיךָ:

טו וְהִסִּיר יְהוָה מִמֶּךָ כָּל מַדּוּי וְכָל מַרְעִין וְכָל מַכְתָּשֵׁי מִצָּרִים בִּישְׁמָא דִּי יָדַעְתָּ לֹא יִשְׁוֹנוּן בְּךָ וְיִתְנַנוּן בְּכָל סְנָאָה:

(טז) וְאָכַלְתָּ אֶת-כָּל-הָעַמִּים אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לֹא-תַחֹס עֵינֶיךָ עֲלֵיהֶם וְלֹא תַעֲבֹד אֶת-אֱלֹהֵיהֶם כִּי-מוֹקֵשׁ הוּא לְךָ: ׀ אבן עזרא

טז וְתַגְמַר יָת כָּל עַמְמָא דִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לְךָ לֹא תַחֹס עֵינֶיךָ עֲלֵיהוֹן וְלֹא תַפְלַח יָת טַעֲוִתְהוֹן אַרִי לְתַקְלָא הוּא לְךָ:

(יז) כִּי תֹאמַר בְּלִבְבְּךָ רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִמֶּנִּי אֵיכָה אוֹכַל לְהוֹרִישָׁם:

יז דִּילְמָא תִימַר בְּלִבְךָ סְגִיאִין עַמְמָא הָאֵלִין מִנִּי אַכְדִּין אַפּוּל לְתַרְכוּתְהוֹן:

כ"ג • כִּי תֹאמַר בְּלִבְבְּךָ • עַל כְּרַחֲךָ, לְשׁוֹן 'דְּלִמָּא' הוּא: 'שְׁמָא תֹאמַר בְּלִבְבְּךָ, מִפְּנֵי שֶׁהֵם רַבִּים לֹא אוֹכַל לְהוֹרִישָׁם', אַל תִּירָא כֵּן, לֹא תִירָא מֵהֶם. וְלֹא יִתְכַן לְפָרְשׁוֹ בְּאֶחָד מִשְׁאָר לְשׁוֹנוֹת שֶׁל 'כִּי', שִׁפֵּל עָלָיו שׁוֹב "לֹא תִירָא מֵהֶם".

(יח) לֹא תִירָא מֵהֶם זָכַר תִּזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָרְעָה וּלְכָל-מִצְרָיִם:

יח לֹא תִדְחַל מִנְהוֹן מְדַבֵּר תְּדַבֵּר יָת דִּי עַבֵּד יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְפָרְעָה וּלְכָל מִצְרָיִם:

(יט) הַמַּפֶּת הַגְּדֹלֶת אֲשֶׁר-רָאוּ עֵינֶיךָ וְהָאֵתָת וְהַמַּפְתִּים וְהַיָּד הַחֲזָקָה וְהַזְרַע הַנְּטוּיָה אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי-עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְכָל-הָעַמִּים אֲשֶׁר-אַתָּה יָרָא מִפְּנֵיהֶם:

יט נִסִּין רַבְרַבִּין דִּי חֲזָאָה עֵינֶיךָ וְאַתָּא וּמוֹפְתִיא וִידָא תַקְפָּתָא וְדַרְעָא מְרַמָּא דִּי אַפְקִיךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ כֵּן יַעֲבֵד יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְכָל עַמְמָא דִּי אַתָּה דְחַל מְקַדְמֵיהוֹן:

כ"ד • הַמַּפֶּת • נְסִיוֹנוֹת. וְהָאֵתָת • כְּגוֹן: (שְׁמוֹת ד) "וַיְהִי לְנַחֲשׁ", (שֵׁם) "וַיְהִי לְדָם בַּיַּפְשֹׁת". וְהַמַּפְתִּים • הַמַּכּוֹת הַמַּפְלְאוֹת. וְהַיָּד הַחֲזָקָה • זֶה הַדְּבָר. וְהַזְרַע הַנְּטוּיָה • זֶה הַחֶרֶב שֶׁל מִצְרַיִם בְּכוֹרוֹת.

(כ) וְגַם אֶת-הַצְרָעָה יִשְׁלַח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּךָ עַד-אֲבַד הַנְּשֹׂאֲרִים וְהַנְּסֹתָרִים מִפְּנֶיךָ:

כ וְאִף יָת עֲרַעֲתָא יִגְרִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּהוֹן עַד דְּיַבְדּוּן דְּאִשְׁתָּרוּ וְדִאִטְמָרוּ מִקְדָּמְךָ:

כ"ה • הַצְרָעָה • (סוֹטָה לו) מִן שְׂרֵץ הָעוֹף שֶׁהִיָּה זוֹרֶקֶת בָּהֶם מְרָה וּמְסַרְסֵתוֹ, וּמִסְמָאָה אֶת עֵינֵיהֶם בְּכָל מְקוֹם שֶׁהָיוּ נֹסְתָרִים שָׁם. אבן עזרא

(כא) לֹא תַעֲרֵץ מִפְּנֵיהֶם כִּי-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבְּךָ אֵל גָּדוֹל וְנוֹרָא: אבן עזרא

כא לֹא תַתְבַּר מְקַדְמֵיהוֹן אַרִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ שְׁכִנְתָּהּ בֵּינֶיךָ אֱלֹהָא רַבָּא וְדַחֲלָא:

טז וְאָכַלְתָּ. מְזוּחָה הוּא לְכֻלּוֹתָם, כָּאוֹכַל לְחַם. וְהָעַד, לֹא תַחֹס עֵינֶיךָ: כִּי מוֹקֵשׁ הוּא לְךָ. כָּל אֶחָד מֵאֱלֹהֵיהֶם: טז וְתַגְמַר. חוֹלִי בְּגוּף. מְגוֹרֵת צָרַעַת: כֹּא לֹא תַעֲרוֹץ מִפְּנֵיהֶם. רַק תַּעֲרוֹץ מֵהַשָּׁם, שְׁהוּא אֵל גָּדוֹל וְנוֹרָא. אָמַר הַגָּאוֹן, כִּי פֶן תְּרַבָּה עָלֶיךָ, סִימָן לְזָמַן שִׁנְצָחוֹם, וְאִין צוּרָה. וּכְבָר פִּירֻשְׁתּוֹ:

כב ויתרו יי אלהיך ית עממא האלין
מקדמך זער זער לא תכול לשציייתהון
בפריע דילמא תסגי עלך חיות ברא :

(כב) וְנָשַׁל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַגּוֹיִם הָאֵל מִפְּנֵיךָ
מַעַט מַעַט לֹא תוּכַל פִּלְתֵם מִהֵרָ פֶּן־תִּרְבֶּה עָלֶיךָ
חַיַּת הַשָּׂדֶה:

כג"א פֶּן־תִּרְבֶּה עָלֶיךָ חַיַּת הַשָּׂדֶה • וְהָלֹא אִם עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם אֵין מַתְיָרְאִין מִן הַחַיָּה, שְׁנֹאֹמֵר (איב)
ח: "וְחַיַּת הַשָּׂדֶה הַשְּׁלֵמָה־לָּךְ"? אֵלֹא גְלוּי הִיָּה לְפָנָיו שְׁעֵתִידִין לְחַטָּא.

כד וימסרניו יי אלהיך קדמך וישגשגוני
שגוש רב עד דישיצוני :

(כד) וּנְתַנֶּם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָמָם מְהוּמָה גְדֹלָה
עַד הַשְּׂמָדִם:

כה"א • נְקוּד קִמְץ פֵּלוֹ, לְפִי שְׂאִין מ"ם אַחְרוּנָה מִן הַיְסוּד, וְהָרִי הוּא כְמוֹ: וְהֵם אוֹתָם, אֲכַל (שעיה כח)
"וְהָמָם גִּלְגַּל עֲגָלָתוֹ", פֵּלוֹ יְסוּד, לְפִיכֶךָ חֲצִיזוֹ קִמְץ וְחֲצִיזוֹ פִּתְחָה, כְּשֶׁאֵר פֵּעַל שֶׁל שְׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת.

כז וימסר מלכיהון ביך ותובד ית שמהון
מתחות שמאי לא יתעמד אנש מקדמך עד
דתשיצי גתהון :

(כז) וּנְתַן מַלְכֵיהֶם בְּיָדְךָ וְהֵאבֵדְתָּ אֶת־שִׂמְם מִתַּחַת
הַשָּׁמַיִם לֹא־יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֶיךָ עַד הַשְּׂמָדִךְ

אתם: אבן עזרא

כח צלמי טעותהון תוקדון בנורא לא תחמד
פספא ודהבא די עליהון ותסב לך דילמא
תתקל בה ארי מרחקא דני אלהיך הוא :

(כח) פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בְּאֵשׁ לֹא־תִחְמַד כֶּסֶף
וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְלִקְחַתְּ לָךְ פֶּן תוֹקֵשׁ בּוֹ כִּי תוֹעֲבַת

יהוה אלהיך הוא: אבן עזרא

כו ולא תעל דמרחק לביתך ותהי חרמא
פנתה שקצא תשקצנה ורחקא תרחקנה ארי
חרמא הוא :

(כו) וְלֹא־תָבִיא תוֹעֲבָה אֶל־בֵּיתְךָ וְהָיִיתָ חֵרֶם כְּמֹהוּ
שִׁקְץ | תִּשְׁקָצְנוּ וְתַעֲב | תִּתְעַבְנוּ כִּי־חֵרֶם הוּא: פ

א כל תפקדתא די אנא מפקדך יומא דין
תשרון למעבד בדיל דתיחון ותסגון ותיחון
ותיחון ית ארעא די קיים יי לאבדתכון :

ח (א) כָּל־הַמְצוּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצוּוֹךְ הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן
לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תַּחֲיוּן וּרְבִיתֶם וּבְאֵתֶם וִירִשְׁתֶּם
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתִּיכֶם:

כט"א כָּל־הַמְצוּה • כְּפִשׁוּטוֹ. וּמְדַרְשׁ אַגְדָּה (תנחומא): אִם הִתְחַלַּת בְּמְצוּה, גְמַר אוֹתָהּ, שְׂאִינָה נִקְרֵאת הַמְצוּה
אֵלֹא עַל שֵׁם הַגּוֹמְרָה, שְׁנֹאֹמֵר (יהושע כד): "וְאֶת־עֲצָמוֹת יוֹסֵף אֲשֶׁר־הֵעִלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם קָבְרוּ בְּשֶׁכֶם",
וְהָלֹא מִשָּׂה לְבַדּוֹ נִתְעַסַּק בָּהֶם לְהַעֲלוֹתָם? אֵלֹא לְפִי שֶׁלֹּא הִסְפִּיק לְגוֹמְרָהּ וּגְמִירוֹהּ? יִשְׂרָאֵל, נִקְרֵאת עַל
שִׂמְם. אבן עזרא

כ ויתדבר ית כל ארמא די דברך יי אלהיך
דינן ארבעין שנין במדברא בדיל לענייתך
לנפיתך למדע ית די בלפך התשר פקודוהי
אם לא :

(כ) וְזָכַרְתָּ אֶת־כָּל־הַדְּבָרִךְ אֲשֶׁר הוֹלִיכְךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּמִדְבָּר לְמַעַן עֲנִתְךָ
לְנַפְתְּךָ לְדַעַת אֶת־אֲשֶׁר בְּלִבְבְּךָ הַתְּשִׁמֹּר מְצוּתָיו

אם-לא: אבן עזרא

כט"א הַתְּשִׁמֹּר מְצוּתוֹ • שֶׁלֹּא תִּנְסָהוּ וְלֹא תִּהְרַקְהוּ אַחֲרָיו.

אבן עזרא על התורה

כד השמך. שם הפעל. ואם הוא בחיך, או קמוץ, תפח לעינכם: כה תוקש. הוי"ו תחת יו"ד, יקשתי לך: א כל המצוה. השעם, אם רציחם לשמור
המצות למען תחיו, זכרו את הדבר: ב למען ענותך לנסותך לדעת. פירשתי: א

(ג) וַיַּעֲנֵךְ וַיַּרְעִיבְךָ וַיֹּאכְלֶךָ אֶת־הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ
 וְלֹא יָדָעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ כִּי לֹא עַל־הַלְחָם
 לְבָדוֹ יַחִיהַּ הָאָדָם כִּי עַל־כֹּל־מוֹצֵא פִי־יַחֲוֶה יַחִיהַּ
 הָאָדָם:

ג וַיַּעֲנֵךְ וַאֲכַפְּנֶךָ וְאֹכְלֶךָ יֵת מִצָּא דִי לָא
 יָדַעְתָּ וְלֹא יָדָעוּן אֲבֹתֶיךָ בְּדִיל לְאוֹדְעוֹתְךָ
 אֲרִי לָא עַל לְחָמָא בְּלַחֲוֹדוֹהִי מִתְקִים אֲנָשָׁא
 אֲרִי עַל כָּל אֲפָקוֹת מִמִּקְרָא דִּינִי יִתְקִים
 אֲנָשָׁא:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ד' עמ' 1099)

וַיַּעֲנֵךְ וַיַּרְעִיבְךָ וַיֹּאכְלֶךָ אֶת הַמֶּן (ח, ג) יש להבין, כיצד עורר המן רעבון? ויש לבאר, דהנהגה לחם מן הארץ הוא מגבל, כמו כל דבר שבעולם (הוא מזון, לא דבר אחר; ויש לו טעם אֶחָד בלבד), ולכן הוא מתקבל ונקלט באדם ומשביע אותו. אף המן היה לחם מן השמים, מאכל אלקי, וכשם שהקב"ה הוא אין סוף, אף המן היה מאכל בלתי מגבל, הכולל כל הטעמים שבעולם. כאשר אדם מגבל אוכל מאכל זה, הוא מקבל טעם מגבל בלבד, ואינו מקבל בלי גבול טעמים; לכן מעוררת בו אכילה זו רעב, כי הוא נמשך אל הבלי גבול, שלא נתן כָּלל לתפיסה. ואף בתורה, שקרויה לחם, כף: כל השגה בתורה, שאין לה חקר, מעוררת רעבון וצמאון להשיג יותר ויותר. **אבן עזרא**

(ד) שְׂמַלְתְּךָ לֹא בָלַתָּה מֵעֲלֶיךָ וְרַגְלְךָ לֹא בָצָקָה זֶה
 אַרְבָּעִים שָׁנָה:

ד פְּסוּתְךָ לֹא אֲבִלְיַאת מִנֶּךָ וּמִסְנֶךָ לֹא יִחְפוּ
 דְּנָן אַרְבָּעִין שָׁנִין:

חשיי ~ שְׂמַלְתְּךָ לֹא בָלַתָּה • עֲנֵנִי כְבוֹד הָיוּ שְׁפִים בְּכִסּוּתָם וּמְגַהֲצִים אוֹתָם כְּמִין בָּלִים מְגַהֲצִים, וְאַף קְטִינֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁהָיוּ גְדָלִים, הָיָה גְדֹל לְבוּשָׁן עִמָּהֶם, כְּלְבוּשׁ הַזֶּה שֶׁל חֶמֶט, שְׂגָדֹל עִמוֹ. לֹא בָצָקָה • לֹא נִפְתְּחָה כְּבָצֵק, כְּדֶרֶךְ הוֹלְכֵי יַחַף, שְׂרָגְלֵיהֶם נְפֹחוֹת. **אבן עזרא**

(ה) וַיִּדְעַתָּ עַם־לִבְבְּךָ כִּי כַּאֲשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת־בְּנוֹ
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִיִּסְרֶךָ: **אבן עזרא**

ה וַתִּדְעַ עַם לִבְךָ אֲרִי כְּמָא דִי מֵאַלְף גְּבָרָא
 יֵת בְּרִיה יִי אֱלֹהֶךָ מֵאַלְף לָךְ:

(ו) וַיִּשְׁמַרְתָּ אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בְּדַרְכּוֹ
 וּלְיִרְאָהוּ אֹתוֹ:

ו וַתִּשְׁמַר יֵת פְּקוּדֵינֵי דִינִי אֱלֹהֶךָ לְמַתְּךָ בְּאַרְצֵן
 דְּתַקְנֵן קְדָמוֹהִי וּלְמַדְחַל יֵתָה:

(ז) כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מְבִיאֶךָ אֶל־אֶרֶץ טוֹבָה אֲרֶץ
 נַחְלֵי מַיִם עֵינַת וְתַהֲמַת יִצְאִים בְּבַקְעָה וּבְחָר:

ז אֲרִי יִי אֱלֹהֶךָ מַעֲלֶךָ לְאַרְעָא טַבְתָּא אַרְעָא
 נְגִדָא נַחְלֵין דְּמִיין מְבוּעֵי עֵינֵין וְתַהוּמִין
 נְפִקִין בְּבַקְעֵן וּבְחֻרִין:

(ח) אֲרֶץ חֲטָה וְשַׁעֲרָה וְגַפֵּן וְתַאֲנָה וְרִמּוֹן אֲרֶץ־זֵית
 שֶׁמֶן וְדִבְשׁ:

ח אַרְעָא חֲטִין וְשַׁעֲרִין וְגוֹפְנִין וְתַאֲנִין
 וְרִמּוֹנִין אַרְעָא דְּזוּתֵהָא עֲבָדִין מִשְׁחָא וְהִיא
 עֲבָדָא דְּבִשׁ:

חשיי ~ זֵית שֶׁמֶן • זֵיתִים הַעוֹשִׂים שֶׁמֶן. **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

ג וַיַּעֲנֵךְ. בְּדֶרֶךְ וַיַּרְעִיבְךָ. קוֹדֵם בֵּא הַמֶּן, אוּ בְּמִן כְּעִצְמוֹ, בְּעֵבֹר שֶׁהָיָה קָל עַל לִבְּם. וְזֶה לֹא יִתְכַן. וַיִּתְכַן מִתְּאוֹת אֲחֵרוֹת: יָדָעוּן. בְּנִיּוֹן. וְכֵן, צָקוֹן לַחֵשׁ. גַּם, וַיִּתְנֹן כְּעֵבֹר אֲרָנוֹן: הוֹדִיעֶךָ. שֶׁם הַפַּעַל: הִלְחָם. שֶׁאֲדָם תְּדִיר בּוֹ: מוֹצֵא פִי ה'. כְּמוֹ, מֵה שְׁגֹר. כְּמוֹ, הַדָּר יֵצֵא מִפִּי הַמֶּלֶךְ. וְהַטַּעַם, כִּי עַל הִלְחָם לְבָדוֹ לֹא יַחֲוֶה הָאָדָם, רַק הַכֶּת.

אוּ עַם הַכַּח הֵבֵא מִקְּעִלְיוֹנִים בְּמִצְוֹת הַשֵּׁם. וְזֶה פִירוּשׁ מוֹצֵא פִי ה'. וְהַעֲד, שֶׁלֹּא אֲכַלְתֶּם לֶחֶם וְחֵייתֶם:

ד שְׂמַלְתְּךָ. יֵשׁ אוֹמְרִים, דֶּרֶךְ אוֹת. וְאַחֲרֵים אוֹמְרִים, כִּי הוֹצִיאָו מִלְּבוּשִׁים רַבִּים מִמְּצִרִים. וַיִּתְכַן שֶׁאֵין בְּתוֹלְדַת הַמֶּן לְהוֹלִיד זֶעֱה: לֹא בָצָקָה. מְגֹזֶרֶת וַיֹּאפּוּ אֶת הַבָּצֵק, כִּי מִנְהַג רָגֵל הָאוֹרֵם שֶׁהֵלֶךְ רָגְלֵי דֶרֶךְ רַב, שֶׁיִּנְפְּחוּ רָגְלָיו.

וַיִּתְכַן שְׁנֵתן לֶחֶם הַשֵּׁם כַּח, אוּ הוֹלִיכֶם אֶט: הַ יָדָעְתָּ עַם לְכַבְּךָ. שְׂבִיעַ בְּאַמוּנַת לְבוּ שֶׁהוּא הַעֵיֶקֶר. וּבְעֵבֹר שֶׁתִּשְׁמַע אֶל הָאֱלוֹהִים הַמְּסַר אוֹתְךָ. וְאִם הַרְעִיבְךָ לְיִסְרֶךָ, וַיַּעֲנֵךְ בְּדֶרֶךְ בְּצִמָּא, שֶׁכָּרָךְ שִׁיבִיאֶךָ אֶל הָאֲרֶץ הַטוֹבָה:

ח אֲרֶץ חֲטָה. הַזְּכִיר הַמּוֹלִידִים הַדָּם. וְדִבְשׁ. פִּירִשְׁתּוּ:

ט ארעא די לא בעצורין תיכול פה להמא
לא תחסר כל מדעם פה ארעא די אבנהא
פרזלא ומטורהא תפסול נחשא :

(ט) אַרְצָא אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְפַּנְתָּ תֹאכַל-בָּהּ לֶחֶם לֹא-
תַחֲסַר כֹּל בָּהּ אֲרֶץ אֲשֶׁר אֲבִנְיָהּ בְּרוּל וּמַהֲרִיָּה

תחצב נחשת: אבן עזרא

י ותיכול ותשבע ותברך את יי אלהך על
ארעא טבתא דיהב לך :

(י) וְאֶכְלֶתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל-
הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן-לְךָ:

◆ יום שני ט"ו מנחם-אב ◆

יא אסתמר לך דילמא תתנשי ית דחלתא דיני
אלהך בדיל דלא למטר פקודיה ודינוהי
יקנמוהי די אנא מפקדוך יומא דין :

(יא) הַשֹּׁמֵר לְךָ פֶּן-תִּשְׁכַּח אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְבַלְתִּי
שָׁמַר מִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וַחֲקֵתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּךָ
הַיּוֹם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי 'תורת מנחם - התוועדיות' חלק ט עמוד 116 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

חומר אסור גאווה

השומר לך פן-תשכח את-יהוה אלהיך גו', ורם לבבך ושכחת גו' (ח, יא"ד)

איתא ב'ספר מצות גדול' (מצות לא-תעשה סד) שאף שהרמב"ם לא מנה ענין זה בין השבון הלאוין, מכל-מקום אחרי שהתבונן שפסוקים אלו הם "יסוד גדול", מנה במנין הלאוין "אזהרה שלא יתגאו בני ישראל". וכבר הקשו מדוע לא מנה הרמב"ם את ענין הגאווה בהשבון הלאוין. יש לומר בזה על דרך החסידות:

מצינו בנוגע לרב העברות, שאפילו אם עברו עליהם בני ישראל, עדין שוכן הקב"ה אתם, וכמו שכתוב (ויקרא טז, טז) "השוכן אתם בתוך טמאתם". אף שונה הוא אסור הגאווה, שאמרו חכמינו ז"ל (סוטה ה, א) "כל אדם שיש בו גסות הרוח, אומר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור בעולם".

והינו, שקמור אסור גאווה יותר מכל העברות. דבשאר עברות, עדין נשאר לאדם קשר עם הקב"ה. מה-שאין-כן בגאווה אי-אפשר שיהיה לאדם קשר לאלקות, כי כשמתגאה הרי זה מורה שהוא מתרחק ומנגד לגמרי להקב"ה, רחמנא-ליצלן. ועל-פי-זה יש לומר שהטעם שלא מנה הרמב"ם את ענין הגאווה כלאו בפני-עצמו הוא, כי סבירא-ליה שכבר נכלל עון זה באסור עבודה זרה. דכמו שעובד עבודה זרה הוא מנגד גמור להקב"ה, כן הוא בגאווה, שמורה על רחוק גמור רחמנא-ליצלן.

יב דילמא תיכול ותשבע ובתיין שפירין תבני
ותיב :

(יב) פֶּן-תֹאכַל וְשָׂבַעְתָּ וּבֵתִים טֹבִים תִּבְנֶה וַיִּשְׁבַּתָּ:

יג ותורך וענד יסגון וכספא ודהבא יסגא
לך וכל די לך יסגא :

(יג) וּבִקְרָךְ וּצְאֵנְךָ יִרְבִּין וְכֶסֶף וְזָהָב יִרְבֶּה-לְךָ וְכָל
אֲשֶׁר-לְךָ יִרְבֶּה: אבן עזרא

יד וירים לך ותנשי ית דחלתא דיני אלהך
די אפקך מארעא דמצרים מבית עבודתא :

(יד) וְרָם לְבַבְךָ וְשָׁכַחְתָּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמוֹצִיאֶךָ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

שְׁהִיָּה לך בַּמְדָּבָר. וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן הַשֵּׁם
כִּלְכַל אוֹתְךָ:

רבי משה הכהן הספרדי:
יד ורם לבבך. ותשכח פי עבד היית
כשפלות לב, ותשכח הענוי והרעב והצמא

ט במספנות. גדלות ועניות. וכן, לך מסכן
והקם:
יג ירביין. היי"ד פחת ה"א. ואין זה דעת

(טו) המוֹלִיכְךָ בַּמִּדְבָּר וְהַגְדִּיל וְהַנְּוָרָא נַחֲשׁוּ שְׂרָף וְעַקְרָב וְצַמָּאוֹן אֲשֶׁר אֵין-מִים הַמוֹצִיא לְךָ מִיָּם מַצֹּר הַחֲלָמִישׁ:

טו דְּדַבְרֶךָ בַּמִּדְבָּרָא רַבָּא וְדַחֲלָא אֲמַר חִינּוֹן קָלָן וְעַקְרָבִין וּבֵית צַחֲוֹנָא אֲמַר דִּי לִית מִיָּא דְאַפִּיק לֶךָ מִיָּא מִטַּנְרָא תַקִּיפָא:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ב עמ' 372)

הַגְדִּיל וְהַנְּוָרָא . . אֲשֶׁר אֵין מִים (ח, טו) פְּרָטִי הַמִּדְבָּר רומזים לשלבים שונים של ירידה רוחנית. **גְּדוּל**: הַאֲדָם מִחֲשִׁיב אֵת הָעוֹלָם לַגְּדוּל, וְאֵת הָעוֹלָם שֶׁל יְהוּדִים וְיִהְדוּת לַקְטוֹן, וְזֶה מִשְׁפִּיעַ עָלָיו כַּאֲשֶׁר הוּא בָּא בְּמַגָּע עִם הָעוֹלָם. **נוֹרָא**: גַּם כַּאֲשֶׁר הוּא שְׂרוּי בְּד' אֲמוּנָתוֹ, הוּא חוֹשֵׁשׁ מִ'מָּוֶה יֵאֱמָרוּ הַגּוֹיִים'. **נַחֲשׁוּ**: אֲרָסוּ חֵם, הוּא נִהְיֶה 'חֵם' לַעֲנִינֵי הָעוֹלָם, וְלִכְּן הוֹלֵקֶת וּמִתְמַעֲטֶת הַחֲמִימוֹת בַּקִּדְשָׁה. **שְׂרָף**: הַחֲמִימוֹת בְּעִנְיֵי הָעוֹלָם שׁוֹרְפֹת וּמְכַלֶּה לַגְּמֵרִי אֵת הַחֲמִימוֹת בַּקִּדְשָׁה. **עַקְרָב**: אֲרָסוּ קָר, הוּא נִהְיֶה קָר וְאֲדִישׁ לַגְּמֵרִי, אֲפִילוּ חֲמִימוֹת זָרָה כָּבֵר אֵין בּוֹ. **צַמָּאוֹן**: גַּם כַּאֲשֶׁר מוֹתְעוֹרֵר בְּתִשְׁבּוּבָה וְחֵשׁ צַמָּאוֹן לַהֲקַב"ה, **אֵין מִים**: זוֹ תוֹרָה. הוּא צַמָּא וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵל מָה. **אבן עזרא**

טו דְּאִוְכְלֶךָ מִנָּא בַּמִּדְבָּרָא דִּי לָא יָדְעוֹן אֲבַהֲתֶךָ בְּדִיל לְעִנְיֹתֶךָ וּבְדִיל לְנַסִּיּוֹתֶךָ לְאוֹטְבָא לֶךָ בְּסוּפְרָה:

(טז) הַמַּאֲכִלֶךָ מִן בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוֹן אֲבַתֶּיךָ לְמַעַן עֲנֹתֶךָ וּלְמַעַן נִסְתָּךָ לְהִיטִבֶךָ בְּאַחֲרֵיתֶךָ:

יז וְתִימֵר בְּלִבֶּךָ חִילִי וְתִקֶּף יָדִי קִנּוּ לִי נֵת נִכְסֵיָא הָאֵלִין:

(יז) וְאָמַרְתָּ בְּלִבְּכָךָ כַּחַי וְעַצֵּם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת-הַחֵיל הַזֶּה: **אבן עזרא**

יח וְתִדְבֵר יָת יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲרִי הוּא זֶהב לֶךָ עֲצָה לְמַקְנֵי נִכְסֵיךָ בְּדִיל לְקַיְמָא יָת קַיְמָה דִּי קַיִים לְאַבְהֵתֶךָ כְּיוֹמָא הַדִּין:

(יח) וְזָכַרְתָּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הִנְתֵּן לְךָ כַּח לַעֲשׂוֹת חֵיל לְמַעַן תָּקִים אֶת-בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר-נִשְׁבַּע לְאַבְתֶּיךָ בַּיּוֹם הַזֶּה: **פ אבן עזרא**

יט וַיְהִי אִם מִנְשָׂאָה תִנְשִׂי יָת דַּחֲלָתָא דִּינִי אֱלֹהֶיךָ וְתִתֵּן כְּתֵר טַעֲוֹת עַמְמִיָּא וְתִפְלַחֲנוּן וְתִסְגִּיד לְהוֹן אִסְתִּידִית כְּכוֹן יוֹמָא דִּין אֲרִי מִיבַד תִּיבְדוּן:

(יט) וְהָיָה אִם-שָׁכַח תִּשְׁכַּח אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִלַּכְתָּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעַבַדְתָּם וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם הַעֲדַתִּי בְּכֵם הַיּוֹם כִּי אָבֵד תֵּאבְדוּן:

כ כַּפְעַמְמִיָּא דִּי יְיָ מֵאֲבִיד מִקְדָּמִיכוֹן כֵּן תִּיבְדוּן חֵלְף דִּלָּא כַּפְלַתוֹן בְּמִימְרָא דִּינִי אֱלֹהֵכוֹן:

(כ) כַּגּוֹיִם אֲשֶׁר יְהוָה מֵאֲבִיד מִפְּנִיכֶם כֵּן תֵּאבְדוּן עַקֵּב לֹא תִשְׁמְעוּן בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: **פ אבן עזרא**

א שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֲתָּ עֹבֵר יוֹמָא דִּין יָת יִרְדְּנָא לְמַעַל לְמִירַת עַמְמִין רַבְרַבִּין וְתַקִּיפִין מִנְרָה קְרוּיִן רַבְרָבֵן וּבְרִיכָן עַד אֵית שְׁמִיָּא:

ט (א) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֶתְהָ עֹבֵר הַיּוֹם אֶת-הִירְדִין לְבֹא לְרִשְׁתָּ גּוֹיִם גְּדוֹלִים וְעַצְמוֹם מִמֶּךָ עָרִים גְּדוֹלֹת וּבְצֻרַת בְּשָׂמִים:

כ"ט < גְּדוֹלִים וְעַצְמוֹם מִמֶּךָ • אֶתְהָ עַצוֹם, וְהֵם עַצוֹמִים מִמֶּךָ. **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

טו בַּמִּדְבָּר. מוֹשֶׁה עֲצָמוּ וְאַחַר עַמּוֹ. וְכֵן הוּא בַּמִּדְבָּר הַגְּדוּל. שֶׁהוּא אַרוֹךְ וְרַחֵב: וְהַנְּוָרָא. שֶׁהוּא מִדְבַר שְׂרָף: הַחֲלָמִישׁ. הַצֹּר הַסְּתָרִיף: יז הַחֵיל הַזֶּה. הַמְמוֹן. וְכֵן, וְעֹזְבוּ לְאַחֲרֵים חֵילִם. וְהַשַּׁעֲם, זְגִיעָם וְכַחֵם: יח וְזָכַרְתָּ. הַשַּׁעֲם, אִם עָלָה עַל לְבָבְךָ לְאִמֵר כַּחַי וְעַצֵּם יָדִי, זְכוּר הַנּוֹתֵן לֶךָ כַּח:

כ עַקֵּב. שְׂכָר בְּאַחֲרֵית, לְטוֹב אוֹ לְרַע: א אֶתְהָ עֹבֵר הַיּוֹם. בְּזִמְן הַזֶּה. אוֹ טַעֲמוּ, חָשׁוּב כִּי אֶתְהָ עֹבֵר הַיּוֹם:

ב עם רב ומקיף בני גבריא די את ידעת ואת שמעת מן וכול למיקם קדם בני גבריא :

ג ונתדע יומא דין ארי יי אלהך הוא יעבר קדמך מימרה אשא אכלא הוא ישצנזן והוא יתרכנזן קדמך ויתרכנזן ותוכדנזן בפריע קמא די כליל יי לך :

(ב) עם גדול ורם בני ענקים אשר אתה ידעת ואתה שמעת מי יתיצב לפני בני ענק:

(ג) וידעת היום פי יהוה אלהיך הוא העבר לפניך אש אכלה הוא ישמידם והוא יכניעם לפניך והורשתם והאבדתם מהר כאשר דבר יהוה לך: **אבן עזרא**

♦ יום שלישי ט"ז מנחם-אב ♦

ד לא תימר בלבך בדיתבר יי אלהך ותהון מקדמך למימר בזכותי אעלני יי למירת ית ארעא קדא ובחובי עממיא האלין יי מתרף להון מקדמך :

(ד) אל-תאמר בלבבך בהרף יהוה אלהיך אתם מלפניך לאמר בצדקתי הביאתי יהוה לרשת את-הארץ הזאת וברשעת הגוים האלה יהוה מורישם מפניך:

ה"י < אל-תאמר בלבבך • צדקתי ורשעת העובדי כוכבים גרמו.

ה לא בזכותך ובקשיטות לך את עלל למירת ית ארעהון ארי בחובי עממיא האלין יי אלהך מתרכהון מקדמך ובדיל לאקמא ית פתגמא די קיים יי לאבדתך לאברהם ליצחק וליעקב:

(ה) לא בצדקתך ובישר ללבבך אתה בא לרשת את-ארצם פי ברשעת הגוים האלה יהוה אלהיך מורישם מפניך ולמען הקים את-הדבר אשר נשבע יהוה לאבתך לאברהם ליצחק וליעקב:

ה"י < לא בצדקתך וגו' אתה בא לרשת וגו' • פי ברשעת הגוים. הרי 'פי' משמש בלשון: 'אלא'.

ו ונתדע ארי לא בזכותך יי אלהך יחב לך ית ארעא טבתא קדא למירתה ארי עם קשי קדל את:

(ו) וידעת פי לא בצדקתך יהוה אלהיך נתן לך את-הארץ הטובה הזאת לרשתה פי עם-קשה ערף אתה:

ז הוי דכיר לא תנשי ית די ארעא קדם יי אלהך במדברא למן יומא די נפקתא מארעא דמצרים עד מיתכון עד אתרא קדין מסרבין הניתיך קדם יי:

(ז) וזכר אל-תשכח את אשר-הקצפת את-יהוה אלהיך במדבר למן-היום אשר-יצאת מארץ מצרים עד-באכם עד-המקום הזה ממרים היתם עם-יהוה: **אבן עזרא**

(ח) וּבַחֲרֵב הִקְצַפְתֶּם אֶת־יְהוָה וַיִּתְאַנֶּף יְהוָה בְּכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם:

ח ובחרב ארְגִזְתוּן קָדָם יי וְהוּהוּ רָגַז מִן קָדָם יי בְּכוֹן לְשַׂצָּאָה יִתְכוֹן:

(ט) בַּעֲלַתִּי הִהָרָה לָקַחַת לִוְחַת הָאֲבָנִים לִוְחַת הַבְּרִית אֲשֶׁר־פָּרַת יְהוָה עִמָּכֶם וְאִשָּׁב בְּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וַיִּמּוּם לֹא שָׁתִיתִי:

ט בַּמַּסְקִי לְטוֹרָא לְמַסַּב לִוְחֵי אֲבָנֵיָא לִוְחֵי קְנָמָא דִּי גִזָּר יי עִמְכוֹן וַיִּתְבִּית בְּטוֹרָא אַרְבָּעִין וַיִּמְמִין וְאַרְבָּעִין לַיְלָוֹן לְחֵמָא לֹא אָכַלִּית וַיִּמָּא לֹא אִשְׁתִּיתִי:

ט"ז וְאִשָּׁב בְּהָר • (מגילה כא) אֵין יְשִׁיבָה אֱלָא לְשׁוֹן עַפְכָּה.

(י) וַיִּתֵּן יְהוָה אֵלָי אֶת־שִׁנִּי לִוְחַת הָאֲבָנִים פְּתוּבִים בְּאַצְבָּע אֱלֹהִים וְעָלִיהֶם כְּכַל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה עִמָּכֶם בְּהָר מִתּוֹד הָאֵשׁ בְּיוֹם הַקֹּהֵל: אבן עזרא

י וַיִּתֵּב יי לִי יֵת תְּרִין לִוְחֵי אֲבָנֵיָא פְּתִיבִין בְּאַצְבָּעָא דִּי וְעָלִיהוֹן כְּכַל פְּתִגְמֵיָא דִּי מְלִיל יי עִמְכוֹן בְּטוֹרָא מְגוּ אִשְׁתָּא בְּיוֹמָא דְקֹהֵלֵא:

(יא) וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה נָתַן יְהוָה אֵלָי אֶת־שִׁנִּי לַחַת הָאֲבָנִים לַחַת הַבְּרִית:

יא וַיְהוּה מְסוּף אַרְבָּעִין וַיִּמְמִין וְאַרְבָּעִין לַיְלָוֹן יֵתב יי לִי יֵת תְּרִין לִוְחֵי אֲבָנֵיָא לִוְחֵי קְנָמָא:

ט"ח לִוְחַת • לִוְחַת פְּתִיב, שְׁשִׁתִּיהֶן שְׁוֹת. אבן עזרא

(יב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָי קוּם רֵד מֵהַר מִזֶּה כִּי שַׁחַת עַמֶּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאת מִמִּצְרַיִם סָרוּ מֵהַר מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתֶם עֲשׂוּ לָהֶם מַסְכָּה:

יב וַיֹּאמֶר יי לִי קוּם חוֹת בְּפָרִיעַ מִכָּא אֲרִי חַבִּיל עַמְךָ דִּי אִסְקָתָא מִמִּצְרַיִם סָטוּ בְּפָרִיעַ מִן אַרְחָא דִּי פְקַדְתִּנּוּן עֲבָדוּ לְהוֹן מַתְכָּא:

(יג) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָי לֵאמֹר רְאִיתִי אֶת־הָעַם הַזֶּה וְהִנֵּה עִם־קִשָּׁה־עָרֹף הוּא:

יג וַיֹּאמֶר יי לִי לְמִימַר גְּלִי קְדָמִי יֵת עַמָּא הַרְדִּין וְהָא עִם קָשִׁי קְדַל הוּא:

(יד) הֲרַף מִמֶּנִּי וְאַשְׁמִדֵם וְאַמְחָה אֶת־שִׁמְם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם וְאַעֲשֵׂה אוֹתְךָ לְגוֹי־עֲצוּם וְרַב מִמֶּנּוּ:

יד אֲנַח בְּעוֹתֶךָ מִקְדָּמִי וְאַשְׁצִנּוּן וְאַמְחִי יֵת שְׁמֵהוֹן מִתַּחַת שְׁמַיָא וְאַעֲבַד יֵתָד לְעַם פִּתְקִי וְסַגִּי מִנְהוֹן:

(טו) וַאֲפֹן וְאָרַד מִן־הָהָר וְהָהָר בְּעַר בְּאֵשׁ וּשְׁנִי לִוְחַת הַבְּרִית עַל שְׁתֵּי יָדַי:

טו וְאַתְפְּגִיתִי וְנִתְתִית מִן טוֹרָא וְטוֹרָא בְּעַר בְּאַשְׁתָּא וְתִרִין לִוְחֵי קְנָמָא עַל פְּתִינִין יְדַי:

(טז) וְאָרָא וְהִנֵּה חֲטָאתֶם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם עֲשִׂיתֶם לָכֶם עֲגֹל מַסְכָּה סָרְתֶם מֵהַר מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶתְכֶם:

טז וַחֲזִיתִי וְהָא חַבְתּוֹן קָדָם יי אֱלֹהֵכוֹן עֲבַדְתּוֹן לְכוֹן עֲגֹל מַתְכָּא סָטְתוֹן בְּפָרִיעַ מִן אַרְחָא דִּי פְקִיד יי יִתְכוֹן:

(יז) וְאֶתְפֹּשׁ בְּשֵׁנֵי הַלַּחַת וְאֶשְׁלַח מֵעַל שְׁתֵּי יָדָי וְאֶשְׁבֵּרם לְעֵינֵיכֶם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעוץ בלקוטר-שיחות חלק ל"ד עמוד 51 - מתוך 'לקראת שבת')

טעם תפיסת משה בלוחות

וְאֶתְפֹּשׁ בְּשֵׁנֵי הַלַּחַת וְאֶשְׁלַח מֵעַל שְׁתֵּי יָדָי וְאֶשְׁבֵּרם לְעֵינֵיכֶם: (ט, יז)

אֵיטָא בַּמְדֻרָּשׁ (אבות דרבי נתן, פרק ב, ג' בסופו) "נִסְתַּפַּל (מִשָּׁה) בְּהָן, וְרָאָה שְׁפָרַח כְּתָב מֵעֵלְיָהּ, אָמַר הָאִיף אָנִי נוֹתֵן לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אֵת הַלּוּחוֹת שְׂאִין בְּהֶם מִמֶּשׁ, אֶלָּא אֶאָחֲזוּ וְאֶשְׁבֵּרם, שְׁנַאֲמַר וְאֶתְפֹּשׁ גּוֹ".

וידועה השאלה, הרי בְּרֵדַת מִשָּׁה מִהֵהָר כָּבֵד הָיוּ הַלּוּחוֹת בְּיָדוֹ, וְלִשְׁם מַה הִזְקַק לְתוֹפְסֶם שׁוֹב בְּכַדֵּי הַשְּׁלִיכֶם?

יֵשׁ לְבָאָר בְּזֶה, דְּטַעַם הַתְּפִיסָה בַּלּוּחוֹת הִיָּה כְּדֵי לְקַנּוּתָם שִׁיְהִי שְׁלוֹ לְגַמְרֵי, וְרַק עַל-יְדֵי-זֶה יוֹכַל לְשַׁבְּרָם:

דְּהִנֵּה עַל הַפְּסוּק "וַיִּתֵּן אֶל מֹשֶׁה כְּכֹלֹתוֹ לְדַבֵּר אֵת גּוֹ' שֵׁנֵי לּוּחוֹת הָעֵדוּת גּוֹ" פָּרָשׁוֹ חֲכָמֵינוּ ז"ל: (נדרים לה, א ועוד) שְׁוִיִּתֵּן לְשׁוֹן מִתְּנָה, שְׁדַבְּרֵי תוֹרָה נִתְּנָה בְּמִתְּנָה לְמִשָּׁה, וּמִפְּשׁוּטוֹת לְשׁוֹן הַכְּתוּב שְׁוִיִּתֵּן קֹאֵי (גם) עַל הַלּוּחוֹת, מוֹבֵן שְׁגַם הַלּוּחוֹת נִתְּנָה לְמִשָּׁה. וְכִמּוֹ שֶׁבַּלּוּחוֹת הַשְּׁנִיּוֹת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (תנחומא, פרשתנו ט) שְׁנֵהֵג בְּהֶם עֵין טוֹבָה וְנִתְּנָם לְיִשְׂרָאֵל, עַל-דְּרָרָה יֵשׁ לֹמַר שֶׁהִיָּה בַּלּוּחוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת, דְּלִהְיוּטוֹ טוֹב עֵין רָצָה לְתַנָּם לְיִשְׂרָאֵל.

וְזֶה מִשְׁמַעֵנּוּ הַכְּתוּב "וְאֶתְפֹּשׁ בְּשֵׁנֵי הַלּוּחוֹת גּוֹ' וְאֶשְׁבֵּרם גּוֹ" דְּבְכַדֵּי שִׁיְהִיָּה מִתֵּר לְמִשָּׁה לְשַׁבֵּר הַלּוּחוֹת בְּלִי כָּל חֲשֵׁשׁ אֲסוּר גְּזֵל וְכו', הִיָּה צָרָף בַּתְּפִיסָה מִיְחַדְתָּ כְּדֵי לְהַפְּקִיעַ מִחֲשַׁבְתּוֹ הַקּוֹדֶמֶת, וְלְקַנּוּתָם לְעַצְמוֹ שִׁיְהִי שְׁלוֹ לְגַמְרֵי.

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעוץ בלקוטר-שיחות חלק ל"ד עמוד 57 - מתוך 'לקראת שבת')

גְּדַל אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל דְּמִשָּׁה

וְאֶתְפֹּשׁ בְּשֵׁנֵי הַלַּחַת וְאֶשְׁלַח מֵעַל שְׁתֵּי יָדָי וְאֶשְׁבֵּרם לְעֵינֵיכֶם: (ט, יז)

בְּטַעַם תְּפִיסַת מִשָּׁה בַּלּוּחוֹת, יֵשׁ לֹמַר בְּדֶרֶךְ הַמוּסָר וְהַחֲסִידוּת:

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּטַעַם אֲמִירַת "אֲנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ" לְשׁוֹן יְחִיד - "לִתֵּן פֶּתַח־וֹן פֶּה לְמִשָּׁה לְלַמֵּד סִגְוִרָא בְּמַעֲשֵׂה הָעֵגֶל . לא לָהֶם צִוִּית . . אֶלָּא לִי לְבַדִּי".

וְעַל-דְּרָרָה יֵשׁ לֹמַר בְּנוֹגַע לְשִׁבְרֵת הַלּוּחוֹת, שְׁמַצַּד גְּדַל אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל שֶׁל מִשָּׁה, וּמִסִּירַת נַפְשׁוֹ עֲבוּר כָּלל יִשְׂרָאֵל, רָצָה לְסַלֵּק מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל שִׁיכוֹת לְעַנְן שְׁבִירַת הַלּוּחוֹת, וְלָכֵן "תְּפֹשׁ" הַלּוּחוֹת שִׁיְהִי שְׁלוֹ לְגַמְרֵי.

וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ מֵאִמֵּר חֲכָמֵינוּ ז"ל "שְׁמִיתֵתֵן שֶׁל צְדִיקִים קִשָּׁה לְפָנֵי הַקֶּבֶ"ה כְּשִׁבְרֵת הַלּוּחוֹת" דְּמִזָּה שֶׁתּוֹרַת אֲמֵת' מִדְּמָה וּמִשׁוֹה הַעֲנָנִים, מוֹבֵן שֶׁהֶם דּוֹמִים זֶה לָזֶה לא רַק בְּגְדַל הַקִּשֵׁי וְהַצַּעַר שֶׁהֶם גּוֹרָמִים, אֶלָּא גַם בְּתַכְנֵם:

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל שְׁמִיתֵת צְדִיקִים מְכַפֶּרֶת, וּמִבְּאֵר בַּתְּנִיא הַחֲדוּשׁ שְׁכַכְפָּרָה זוֹ לְגַבֵּי הַכְּפָרָה שְׁעַל-יְדֵי הַקְּרָבָנוֹת, דְּקָרְבָנוֹת מְכַפְּרִים רַק עַל הַשּׁוֹגֵג, מֵהַשְּׂאִי-כֶּן עַל-יְדֵי פְטִירַת צְדִיקִים "פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת בְּקָרֵב הָאָרֶץ, לְכַפֵּר עַל עוֹן הַדּוֹר אִף גַם עַל הַדּוֹנוֹת".

וְעַנְיָן זֶה מְדַגֵּשׁ גַם בְּשִׁבְרֵת הַלּוּחוֹת, דְּאִף שֶׁלֹּא הִיָּתָה לְמִשָּׁה שׁוֹם שִׁיכוֹת לְחִטָּא הָעֵגֶל, מִכָּל-מְקוֹם לא זוֹ בְּלֵבֵד שֶׁהִשְׁתַּדַּל לְפַעַל כְּפָרָה עַל הַחֲטָא, אֶלָּא שְׁגַם שְׁבִירַת הַלּוּחוֹת שְׁבָאָה בְּסַבַּת חֲטָא הָעֵגֶל, עֲשָׂה מִשָּׁה בְּאִפְסוֹ שָׂרַק הוּא הָאֲחֵרָאֵי לָזֶה.

(יח) וְאֶתְנַפֵּל לְפָנֵי יְהוָה בְּרֵאשֵׁנָה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לָחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי עַל כָּל-חַטָּאתְכֶם אֲשֶׁר חָטַאתֶם לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לְהַכְּעִיסוֹ:

יח וְאֶתְנַפֵּל לְפָנֵי יְהוָה בְּרֵאשֵׁנָה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לָחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי עַל כָּל חַטָּאתְכֶם אֲשֶׁר חָטַאתֶם לַעֲשׂוֹת הָרַע לְמַעַבְדֵי דְבִישׁ גְּדָם יֵי לְאַרְגָּזָא גְּדָמוּהֵי:

ט"ח וְאֶתְנַפֵּל לְפָנֵי ה' בְּרֵאשֵׁנָה אַרְבָּעִים יוֹם • שְׁנַאֲמַר (שמות לב): "וְעַתָּה אֶעֱלֶה אֶל ה' אוֹלֵי אֲכַפְּרָה", בְּאוֹתָהּ עֲלִיָּה נִתְעַפְּכַתִּי אַרְבָּעִים יוֹם, נִמְצְאוּ כְּלִים כְּכ"ט בָּבֶא: שֶׁהוּא עֲלָה בִּי"ח בְּתַמּוּז, בּוֹ בְּיוֹם נִתְרַצָּה הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְיִשְׂרָאֵל, וְאָמַר לוֹ לְמִשָּׁה (שם לד): "פֹּסֶל-לָךְ שְׁנֵי-לּוּחוֹת". עֲשָׂה עוֹד מ' יוֹם, נִמְצְאוּ כְּלִים בְּיוֹם הַכְּפּוּרִים. בּוֹ בְּיוֹם נִתְרַצָּה הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְיִשְׂרָאֵל בְּשִׁמְחָה, וְאָמַר לוֹ לְמִשָּׁה (במדבר יד):

"סלחתי כדברך", לךך הקבע למחילה ולסליחה. ומנין שנתרצה ברצון שלם? שנאמר בארבעים של לחות אחרונות (דברים י'): "ואנכי עמדתי בקר פנים הראשונים", מה הראשונים ברצון, אף האחרונים ברצון; אמר מעתה, אמצעיים היו בכלם. **אבן עזרא**

יט ארי דחלית מקדם רגזא וחקמא די רגז יי עליכון לשצאה יתכון וקביל יי צלותי אף בזמנא ההיא:

(יט) כִּי יִגְרָתִי מִפְּנֵי הָאָרֶץ וְהַחֲמָה אֲשֶׁר קָצַף יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֵלֵי גַם

בפעם ההוא: אבן עזרא

כ וצל אהרן הנה רגז מן קדם יי לחדא לשצוייתה וציליתי אף על אהרן בעדנא ההיא:

(כ) וּבְאֵהָרֹן הַתַּאֲנֵף יְהוָה מְאֹד לְהַשְׁמִידוֹ וְאֶת־פִּלְלֵי גַם-בְּעַד אֶהָרֹן בְּעַת הַהוּא:

כט"י « ובאהרן התאנף ה' • לפי ששמע לכם. להשמידו • זה פלוגי בנים, וכן הוא אומר (עמוס ב): "ואשמיד פרוי ממעל". ואתפלל גם-בעד אהרן • והועילה תפילתי לכפר מחצה, ומתו שנים ונשארו השנים.

כא וית חובתכון די עבדתון ית עגלא נסבית ואוקדית יתה בנורא ופשית יתה בשופינא יאות עד די הנה דקיק לעפרא ורמת ית עפרה לנחלא דנחת מן טורא:

(כא) וְאֶת־חַטָּאתְכֶם אֲשֶׁר־עֲשִׂיתֶם אֶת־הָעֵגֹל לְקַחְתִּי וְאֲשַׁרְף אֹתוֹ בְּאֵשׁ וְאֶת אֹתוֹ טָחֹן הַיֵּטֵב עַד אֲשֶׁר־דָּק לְעֹפֵר וְאֲשַׁלֵּךְ אֶת־עֹפְרוֹ אֶל־הַנַּחַל הַיָּרֵד מִן־הַהָר:

כט"ב טחון • לשון הנה, כמו: "הלוך וכלות", מולאנ"ט בלע"ז (מאהלענד). **אבן עזרא**

כב ובדלקתא ובנסתא ובקברי דמשאלי מרגזין הויתון קדם יי:

(כב) וּבַתְּבַעְרָה וּבַמִּסָּה וּבַקְבָּרֹת הַתְּאוּה מְקַצְפִּים הֵייתֶם אֶת־יְהוָה: **אבן עזרא**

כג וכד שלח יי יתכון מרקם גיאה למימר סקו ואחסינו ית ארעא די יהבית לכון וסרביתון על גזרת מימרא יי אלהכון ולא הימנתון לה ולא קבלתון למימרה:

(כג) וּבְשַׁלַּח יְהוָה אֶתְכֶם מִקֵּדֶשׁ בְּרַנַּע לְאֹמֶר עֲלוּ וְרִשׁוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם וַתַּמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא הֵאֱמַנְתֶּם לוֹ וְלֹא שָׁמַעְתֶּם בְּקוֹלִי: **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

יח ואתנפל. זהו שאמר, ועתה אעלה אל ה' • וטעם ואתנפל. נופל על פניו ארצה: יט גם בפעם ההוא. כי כבר התפלל בעדם, בהיותם על הים. והער, מה תצעק אלי. ועוד, ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ: כא ואת חטאתכם. נקרא העגל חטאת. על פן הוסיף לבאר, ואמר את העגל: ואכת. לעפר. דק כעפר הארץ:

כב ובתבערה. יתכן להיותו שם מקום. ולא חנו שם כי אם יום אחד, על פן לא הנפירות באלה מסעי. והוא אחר משלשה מסעים שנסעו מהר סיני עד קברות התאוה, באשר פירשתי. וטעם לחבר תבערה עם מסה, כי היו העם מתאוננים כמו מנסים לשם. והנפיר תבערה קודם מסה, כי במסה לא אירע להם

כלום. ויש אומר, כי בא עמלק בעבור שנספו השם. ועל פן הנפיר בעירת אש השם פהם, וזנוב עמלק, ומפת הפתאויים הנפיר בתחלה הקשה. ויש אומר, כי תבערה היא מסה, כמו מראש שניר ותרמוז. והנכון מה שפירשתי:

כג לא האמנתם. בלב, ולא שמעתם במעשה. ושב לבאר התפלה שהתפלל:

(כד) מַמְרִים הָיִיתֶם עִם־יְהוָה מִיּוֹם דַּעַתִּי אֶתְכֶם:

(כה) וְאַתְּנַפֵּל לִפְנֵי יְהוָה אֶת אַרְבָּעִים הַיּוֹם וְאֶת־אַרְבָּעִים הַלַּיְלָה אֲשֶׁר הִתְנַפַּלְתִּי כִּי־אָמַר יְהוָה לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם:

כד מַמְרִים הָיִיתֶם עִם־יְהוָה מִיּוֹם דַּעַתִּי אֶתְכֶם יי מִיּוֹמָא דִּידַעִית יתכון:

כה וְאַתְּנַפֵּל לִפְנֵי יְהוָה אֶת אַרְבָּעִים הַיּוֹם וְאֶת־אַרְבָּעִים הַלַּיְלָה אֲשֶׁר הִתְנַפַּלְתִּי כִּי־אָמַר יְהוָה לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם יי לְשַׁצָּאָה יתכון:

כ"ט - וְאַתְּנַפֵּל וְגו' • אלו הן עצמם האמורים למעלה. וכפֵּלן פֵּאן, לפי שכתוב פֵּאן סדר תפלתו, שגֵּאמַר: "ה' אֱלֹהִים אֵל תִּשְׁחַת עִמָּךְ וְגו'".

(כו) וְאַתְּפַלֵּל אֶל־יְהוָה וְאָמַרְתָּ אֲדֹנָי יְהוִה אֱלֹהֵי־תִשְׁחַת עִמָּךְ וְנִחַלְתָּךְ אֲשֶׁר פָּדִיתָ בְּגִדְלֶךָ אֲשֶׁר־הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה:

(כז) זָכַר לַעֲבֹדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אֱלֹהֵי־תִפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעַם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ:

(כח) פִּן־יֹאמְרוּ הָאֲרִיזִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתָנוּ מִמִּצְרַיִם מִבְּלִי יְכֹלֶת יְהוָה לְהַבְיִאֵם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־דִּבַּר לָהֶם וּמִשְׁנֵאתוֹ אוֹתָם הוֹצִיאֵם לְהַמְתֵּם בַּמִּדְבָּר:

(כט) וְהֵם עִמָּךְ וְנִחַלְתָּךְ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ בְּכַחֲךָ הַגָּדֹל וּבְזִרְעֶךָ הַנְּטוּיָה: פ אבן עזרא

כו וְאַתְּפַלֵּל אֶל־יְהוָה וְאָמַרְתָּ אֲדֹנָי יְהוִה אֱלֹהֵי־תִשְׁחַת עִמָּךְ וְנִחַלְתָּךְ דִּי פְרַקְתָּא בְּתַקְפֶּךָ דִּי אֶפְקַתָּא מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה:

כז זָכַר לַעֲבֹדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אֱלֹהֵי־תִפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעַם הַזֶּה וְאֶל־חַטָּאתוֹ: לא תתפני לקשיית עמא הדין ולחוביהון ולחטאיהון:

כח פִּן־יֹאמְרוּ הָאֲרִיזִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתָנוּ מִמִּצְרַיִם מִבְּלִי יְכֹלֶת יְהוָה לְהַבְיִאֵם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־דִּבַּר לָהֶם וּמִשְׁנֵאתוֹ אוֹתָם הוֹצִיאֵם לְהַמְתֵּם בַּמִּדְבָּר: כח דילמא יימרון דיירי ארעא די אפקתנא מתמן מדלית יוכלא דיי לאעלתהון לארעא די מליל להון ומדסני יתהון אפקנון לקטוליהון במדברא:

כט וְהֵם עִמָּךְ וְנִחַלְתָּךְ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ בְּכַחֲךָ הַגָּדֹל וּבְזִרְעֶךָ הַנְּטוּיָה: כט ואנון עמך ואחסנתך די אפקתא בחילך רבא ובזרעך מרמא:

♦ יום רביעי י"ז מנחם-אב ♦

י (א) בָּעַת הַהוּא אָמַר יְהוָה אֵלַי פְּסַל־לְךָ שְׁנַי־לוּחֹת אֲבָנִים פְּרָאשָׁנִים וְעַלָּה אֵלַי הַהֲרָה וְעֲשִׂיתָ לְךָ אֲרוֹן עֵץ:

א בְּעֵדָנָא הֵיחָא אָמַר יי לִי פְסַל לְךָ תַרְיִן לוחי אבניא קדומאי וסק לקדמי לטורא ותעבד לך ארון דאעא:

כ"ט - בָּעַת הַהוּא • לסוף מ' יום נתרצה לי ואמר לי: "פְּסַל־לְךָ", ואמר כָּךְ: "וְעֲשִׂיתָ לְךָ אֲרוֹן", ואני עשיתי ארון תחלה, שכשאבא והלווחות בגדי, היכן אתנם? ולא זה הוא הארון שעשה בצלאל, שהרי משכן לא נתעסקו בו עד לאחר יום הכפורים, כי ברוחתו מן הַהַר צוּה לָהֶם עַל מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן, ובצלאל עשה משכן תחלה, ואמר כָּךְ אֲרוֹן וְכַלִּים. נמצא זה ארון אחר הַיָּה, וְזֶהוּ שֶׁהֵיךָ יוֹצֵא עִמָּהֶם לְמַלְחָמָה. ואותו שעשה בצלאל, לא יצא לְמַלְחָמָה אֶלָּא בִּימֵי עֲלִי, וְנַעֲנְשׂוּ עָלָיו וְנִשְׁבָּה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת כ' מנחם אב תשי"ח - תורת מנחם התנועותיות כג עמ' 240)

וְעֲשִׂיתָ לְךָ אֲרוֹן עֵץ (י, א) זֶהוּ שֶׁהֵיךָ יוֹצֵא עִמָּהֶם לְמַלְחָמָה (רש"י) זְמַן הַגְּלוּת הוּא זְמַן שֶׁל מַלְחָמָה נֶגֶד 'רוּחַ הַטְּמֵאָה' שֶׁיֵּשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה. ומלחמה זו חזקה יותר וקשה יותר במקום שבו שוררת אויבה של קרירות ליהדות, ועל כל צעד ושעל צריכים להלחם באויבה זו. מי שנמצא במקום כזה צריך לדעת, שיש 'ארון' שעשה משה רבנו, וארון זה יוצא עמו ולפניו ו'הורג נחשים ועקרבים'. עליו להאחז בארון זה, וזה יתן לו את הכח לנצח במלחמה בהצלחה יותר ובהקדם יותר. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

כט עמך ונחלתך. בעבור אבותם: וטעם שהוצאתם בכחך הגדול שהראית בעולם: ארון עץ. אמרו המפתיקים ו'ל, כי ארון והם עמך. ידוע כי הם עמך בעבור א בעת ההיא. בארבעים היום הנזכרים: אחר עשה משה בתחלה. והעד, ואעש

ב וְאֶכְתֹּב עַל לִחְתָּא דְּתַּתְּמָא דִּי הוּוּ עַל לִחְתָּא קְדָמָא דִּי תְּבַרְתָּא וְתִשְׁוֹנֵן בְּאַרְוֵנָא :

ג וְעֵבְדִית אַרְוֵנָא דְּאֵעִי שְׁטִין וּפְסֻלִית תְּרִין לִחְתָּא אֲבָנָא קְדָמָא וּפְסֻלִית לְטוֹרָא וְתִרִין לִחְתָּא בִּידֵי :

ד וּכְתַב עַל לִחְתָּא כְּתָבָא קְדָמָא דְּתַּתְּמָא דְּתַּתְּמָא עֲשֵׂרָא פְּתָגְמָא דִּי מְלִיל יְיָ עֲמֻכּוֹן בְּטוֹרָא מִגּוֹ אֲשַׁמָּא בְּיוֹמָא דְּקִהְלָא וְיִהְבֵּנוּן יְיָ לִי :

ה וְאֶתְפְּנִיתִי וְנִתְחִיתִי מִן טוֹרָא וְשׁוֹיִתִּי יַת לִחְתָּא בְּאַרְוֵנָא דִּי עֵבְדִית וְהוּוּ תַּמָּן קָמָא דִּי פְּקֻדְנִי יְיָ :

ו וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָטְלוּ מִבְּאֵרֹת בְּנֵי יַעֲקֹב לְמוֹסְרָה תַּמָּן מִית אֶהְרֹן וְאֶתְקַבֵּר תַּמָּן וְשִׁמְשׁ אֶלְעָזָר בְּרַה תַּחֲתוֹהִי :

(ב) וְאֶכְתֹּב עַל־הַלְחֹת אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל־הַלְחֹת הַרְּאשִׁימִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשִׁמַּתָּם בְּאַרְוֹן :

(ג) וְאֶעֱשֶׂה אַרְוֹן עֵצִי שְׁפִימִים וְאֶפְסַל שְׁנֵי־לְחֹת אֲבָנִים פְּרָאשִׁימִים וְאֶעַל הַהֵרָה וְשְׁנֵי הַלְחֹת

בִּידָי: אבן עזרא

(ד) וְיִכְתֹּב עַל־הַלְחֹת בְּמִכְתָּב הַרְּאשִׁוֹן אֶת עֲשֵׂרֹת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵלֵיכֶם בְּהַר מְתוֹךְ הָאֵשׁ בַּיּוֹם הַקֹּהֵל וַיִּתְּנֶם יְהוָה אֵלָי:

(ה) וְאֶפֶן וְאֶרֶד מִן־הָהָר וְאֶשֶׁם אֶת־הַלְחֹת בְּאַרְוֹן אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וַיְהִי שֵׁם פְּאֵשֶׁר צוּנֵי יְהוָה:

(ו) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרֹת בְּנֵי־יַעֲקֹב מוֹסְרָה שֵׁם מֵת אֶהְרֹן וַיִּקְבְּר שֵׁם וַיְכַתֵּן אֶלְעָזָר בְּנוֹ תַּחֲתוֹ:

כ"ט - וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרֹת בְּנֵי־יַעֲקֹב מוֹסְרָה • מָה עֲנִין זֶה לְכָאן? וְעוֹד, וְכִי מִבְּאֵרֹת בְּנֵי־יַעֲקֹב נָסְעוּ לְמוֹסְרָה, וְהֵלֵא מִמוֹסְרוֹת בָּאוּ לְבְנֵי־יַעֲקֹב, שְׁנֵאמַר (במדבר ל:): "וַיִּסְעוּ מִמֹּסְרוֹת וְגו'" וְעוֹד, שֵׁם מֵת אֶהְרֹן, וְהֵלֵא בְּהַר הָהָר מֵת? צָא וְחִשַׁב, וְתִמְצָא שְׁמוֹנָה מִסְעוֹת מִמוֹסְרוֹת לְהַר הָהָר. אֵלֵא אִף זֶה מִן הַתּוֹכְחָה: וְעוֹד זֹאת עָשִׂיתָם, כְּשִׁמַּת אֶהְרֹן בְּהַר הָהָר לְסוֹף אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנִסְתַּלְקוּ עֲנֵי כְבוֹד, יִרְאֵתָם לְכֶם מִמְּלַחְמַת מֶלֶךְ עָרֵד וְנִתְתָּם רֹאשׁ לְחֹזֵר לְמִצְרַיִם, וְחִזְרְתֶּם לְאַחֲרֵיכֶם שְׁמֹנֶה מִסְעוֹת עַד בְּנֵי־יַעֲקֹב, וּמִשֵּׁם לְמוֹסְרָה. שֵׁם נִלְחַמוּ לְכֶם בְּנֵי לֵוִי וְהִרְגוּ מִכֶּם וְאִתְּם מֵהֶם, עַד שֶׁהִחְזִירוּ אֶתְכֶם בְּדֶרֶךְ חִזְרְתְּכֶם, וּמִשֵּׁם חִזְרְתֶם הִגְדַּגְדָּה, הוּא חַר הַגְּדַגְדָּה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (התוועדויות תשמ"ה, חלק ה עמוד 2775 - מתוך 'לקראת שבת')

ה'קשוי' במיתתן של צדיקים

ובני ישראל נסעו . . שם מת אהרן

קשה מיתתן של צדיקים לפני הקב"ה כיום שנשתברו בו הלוחות (י, ו. ובפירוש רש"י ז, י). צריך להבין איך אפשר לומר כן קשה מיתתן של צדיקים לפני הקב"ה, הרי הקב"ה עצמו גזר "והיו ימיו מאה ועשרים שנה", ואהרן היה בן מאה עשרים ושלש בפטירתו? גם יש להבין דיוק לשונו של רש"י, כיום שנשתברו בו הלוחות ולא כשבירת הלוחות, ובפרט שבמקורו של רש"י (ירושלמי יומא פרק א, הלכה א. ועוד) הלשון כשבירת הלוחות?

אבן עזרא על התורה

ארון, ואחר-כך אמר ואפסול, ואמר ואשים את הלוחות בארון אשר עשיתי. ודעתם רחבה מדעתנו, כי היה נראה לנו כי וישכון כבוד ה' דבק עם הכבוד שראו הזקנים, ולא גרע מתי עלה משה. כי היה נראה בדרך הפשט, כי משה לא נתענה כי אם שמונים יום. כי פירוש אנכי עמדתי בהר כימים הראשונים, הוא שנוי. והטעם, כאשר עמדתי בהר אותם הארבעים יום, שמע ה' אלי, ואמר לך למסע. וזהו לך נחה את העם. ונהנה יהיה ארון עץ בצווי, והוא הארון שעשה בצלאל:

ג וְאֶעֱשֶׂה אַרְוֹן. בצווי. ויהיה פירוש ויקהל משה, וכבר הקהיל משה. וכבר הראיתי רבים בן. וכל זה בעבור שאמר ויהיו שם כאשר צוני ה'. וזהו ונתת אל הארון את העדות. גם יתכן להיות פירושו, על ועשית לך ארון עץ. והקבלה תנצח:

שיעור יומי ליום רביעי י"ז מנחם-אב ושנים מקרא ואחד תרגום - י - פרשת עקב לה

וַיֵּשׁ לְבָאָר דְּבַלְשַׁנוּ יוֹם שְׁנַשְׁתַּבְּרוּ הַלּוּחוֹת, מִתְּרַץ רַש"י קִשְׂיָא הַנ"ל, דְּבִאֲמַת הַקִּשְׂי בְּמִיתַתְּן שֶׁל צְדִיקִים הוּא בְּיוֹם מִיתַתְּן, דְּמָה שְׂאָרַע הַדְּבָר בְּיוֹם מְסִים דְּנָקָא, הוּא לְפִי שְׂיוֹם זֶה הוּא יוֹם בְּלַתִּי רְצוּי, וְדָבָר זֶה דּוֹמֵה לְיוֹם שְׁנַשְׁתַּבְּרוּ בּוֹ הַלּוּחוֹת.

וַיִּמְתַּק יוֹתֵר שְׁגַם בְּנוֹעַ לְשִׁבְרֵת הַלּוּחוֹת מְדַגֵּשׁ הַקִּשְׂי ב"יֹם שְׁנַשְׁתַּבְּרוּ בּוֹ", שֶׁהֲרִי מַעֲשֵׂה הַעֲגָל שֶׁגָּרַם לְשִׁבְרֵת הַלּוּחוֹת כְּבָר הִיָּה בְּיוֹם שְׁלַפְנִי-זֶה. וְנִמְצָא, שֶׁלְּמִרְוֹת שְׁשִׁבְרֵת הַלּוּחוֹת הִיָּה כְּמוֹ דָּבָר הַכְּרָחִי כְּתוּצָאָה מִמַּעֲשֵׂה הַעֲגָל שְׁלַפְנִי-זֶה, אַף-עַל-פִּי-כֵן יֵשׁ קִשְׂי בְּיוֹם שְׁנַשְׁתַּבְּרוּ בּוֹ הַלּוּחוֹת. אבן עזרא

(ו) מִשָּׁם נִסְעוּ הַגְּדֻדָה וּמִן-הַגְּדֻדָה יִטְבַּחְתָּה אֲרִיץ נַחֲלֵי-מַיִם:

רש"י « וּמִן-הַגְּדֻדָה וְגו' » • וּבְמוֹסְרָה עֲשִׂיתֶם אֲכָל כְּבֹד עַל מִיתַתוֹ שֶׁל אֲהֲרֹן שֶׁנֶּגְרַמָּה לְכֶם זֹאת, וְנִדְמָה לְכֶם כְּאִלוֹ מַת שָׁם. וְסִמְךָ מִשֶּׁה תּוֹכַחָה זֹאת לְשִׁבְרֵת הַלּוּחוֹת, לומר שֶׁקִּשְׂתָּה מִיתַתְּן שֶׁל צְדִיקִים לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּיוֹם שְׁנַשְׁתַּבְּרוּ בּוֹ הַלּוּחוֹת, וְלִהְיוֹדִיעַךָ שֶׁהַקִּשְׂי לֹא מֵה שְׂאֲמָרוֹ: "נִתְּנָה רֵאשׁ", לְפָרֵשׁ מִמֶּנּוּ, כְּיוֹם שֶׁעָשׂוּ בּוֹ אֶת הַעֲגָל. אבן עזרא

(ח) בָּעֵת הַהִוא הִבְדִּיל יְהוָה אֶת-שִׁבְטֵי הַלְוִי לְשֵׂאת אֶת-אֲרוֹן בְּרִית-יְהוָה לְעֹמֵד לְפָנֵי יְהוָה לְשֵׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בְּשֵׁמוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

רש"י « בָּעֵת הַהִוא הִבְדִּיל ה' וְגו' » • מוֹסָב לְעִנְיַן הָרֵאשׁוֹן. בָּעֵת הַהִוא • בְּשִׁנָּה הָרֵאשׁוֹנָה לְצִאֲתְכֶם מִמִּצְרַיִם, וְטַעֲמֵתֶם בְּעֲגָל, וּבְגִי לֹוי לֹא טָעוּ, הַבְּדִילִם הַמְּקוּם מִכֶּם. וְסִמְךָ מִקְרָא זֶה לְחֻזְרַת בְּגִי-יִצְחָק, לומר שֶׁאִיךָ בְּזֶה לֹא טָעוּ בַּה בְּגִי לֹוי, אֲלֵא עֲמָדוֹ בְּאֶמּוֹנָתֶם. לְשֵׂאת אֶת-אֲרוֹן • הַלְוִיִּים. לְעֹמֵד לְפָנֵי ה' לְשֵׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בְּשֵׁמוֹ • הַכֹּהֲנִים, וְהוּא נְשִׂיאַת כְּפִים. אבן עזרא

(ט) עַל-כֵּן לֹא-הָיָה לְלוֹי חֵלֶק וְנַחֲלָה עִם-אֲחָיו יְהוָה הוּא נַחֲלָתוֹ כְּאֲשֶׁר דָּבָר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא:

רש"י « עַל-כֵּן לֹא-הָיָה לְלוֹי חֵלֶק » • לְפִי שֶׁהִבְדִּלוֹ לְעִבּוּדַת מִזְבֵּחַ וְאִינֶן פְּנוּיִין לְחֵרֵשׁ וְלְזֹרַע. ה' הוּא נַחֲלָתוֹ • נוֹטֵל פָּרִס מִזְמָן מִבֵּית הַמִּלֶּךְ. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

וּבְגִי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרוֹת בְּגִי יַעֲקֹב מוֹסְרָה. נִכְנַס זֶה הַפְּסוּק בְּמִקוּם הַזֶּה, בְּעִבּוּר שְׂאֲמֵר וְאֵתְּלֵל גַּם בְּעַד אֲהֲרֹן בָּעֵת הַהִיא, וְאָמַר כִּי לֹא מַת אֲהֲרֹן רַק בְּשֵׁנַת הָאֲרָבָעִים. וְהַעֲד שֶׁבֶן פִּירוּשׁוֹ, שְׂאֲמֵר בָּעֵת הַהִיא הִבְדִּיל ה' אֶת שִׁבְט לֹוי, וְזֶה הָיָה כְּהַר סִינַי כְּאֲשֶׁר פִּירְשְׁתִּי בְּפָרֶשֶׁת וַיְדַבֵּר-בְּמִקְדָּמוֹנֵינוּ אֲמָרוֹ, שֶׁנִּסְעוּ לְאַחֹר. וְמָה נַעֲשֵׂה בְּמִלַּת שָׁם מַת אֲהֲרֹן וַיִּקְבַּר שָׁם. וְר' יִצְחָק אָבִן גִּיאַת ז"ל הַסְּפָרְדִי, פִּירֵשׁ שָׁם, כְּמוֹ אֲז. וְכִמְוָהוּ, מִשָּׁם רוּעָה. וְאִין צוּרָה. רַק לְפִי דַעֲמִי, כִּי מִבְּאֵרוֹת בְּגִי יַעֲקֹב, אִינְנוּ בְּגִי יַעֲקֹב. גַּם מוֹסְרָה אִינְנוּ מוֹסְרוֹת, רַק

קָדַשׁ יִקְרָא בְּאֵרוֹת בְּגִי יַעֲקֹב. וְשֵׁם מִדְּבַר הַר הַהַר, מוֹסְרָה. וְרַבִּים בֵּן. הֵלֵא תְרַאָה, הַכְּתוּב אָמַר מִדְּבַר שׁוּר, וּבְכַפְסוֹק אַחַר מִדְּבַר אִיתֶם:

ז מִשָּׁם נִסְעוּ הַגְּדֻדָה. אִינְנוּ חוֹר הַגְּדֻדָה, רַק הוּא שָׁם כִּלְל. צִלְמוֹנָה גַּם פּוֹנוֹן וְאוֹבוֹת. וְיִטְבַּחְתָּה הוּא הַמְּקוּם הַנִּקְרָא בָּאָר, כִּי בֵן כְּתוּב, וּמִשָּׁם בָּאָרָה. וְזֶה טַעַם אֲרִיץ נַחֲלֵי מַיִם, כִּי בְּמִשְׁעוֹנֹתֶם כְּרוּ הַנְּדִיבִים וַיִּצְאוּ הַמַּיִם. וְזֶה הַפְּסוּק, שֶׁהוּא וּמִשָּׁם נִסְעוּ הַגְּדֻדָה, דָּבָק עִם וַיְכַהֵן אֲלֵעֲזֹר. וְהִנֵּה פִירְשְׁתִּי לָךְ, כִּי יִשְׂרָאֵל לֹא הִקְרִיבוּ זְבָחִים אַחַר נִסְעָם מֵהַר סִינַי. וַיִּתְכַּן

שֶׁהַקְּרִיבוֹם בְּבוֹאֵם אֶל צִלְמוֹנָה וּפּוֹנוֹן, וְהִיָּתָה תַּחֲלַת כְּהוֹנֵת אֲלֵעֲזֹר בְּכַהוֹנָה גְּדוּלָה, בְּאוֹתָם הַמְּקוּמוֹת בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְשִׁמֵּשׁ בְּמִקוּם הַנִּקְרָא בָּאָר בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. וְהִנֵּה הַפִּירוּשׁ בֵּן, וַיְכַהֵן אֲלֵעֲזֹר כְּאֲשֶׁר נִסְעוּ אֶל מְקוּם פְּלוֹנִי. וְלָמָּה כַּהֵן אֲלֵעֲזֹר, כִּי הַשֵּׁם הִבְדִּיל בָּעֵת עִבּוּדַת הַעֲגָל אֶת שִׁבְט הַלְוִי לְשֵׂאת אֶת הָאֲרוֹן לְעֹמֵד לְפָנֵי הַשָּׁם:

ח לְשֵׁרְתוֹ. בְּגִי לֹוי עִם בְּגִי אֲהֲרֹן: וּלְבָרֵךְ בְּשֵׁמוֹ. כִּי אֲלֵעֲזֹר הִיָּה נוֹשֵׂא אֶת כְּפִיו: ט ה' הוּא נַחֲלָתוֹ. כְּטַעַם, ה' מְנַת חֵלֶקִי וְכוּסִי. וְזֶה הוּא עִבּוּדַת הַשָּׁם, כְּלַמּוּד דְּרַבִּי:

יִבְנֶנָּה הַיְיָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּטוֹרָא קְדֻמָּיִן קְדֻמָּיִן
אֲרַבְעִין יְמֵינֵינוּ וְאַרְבְּעִין לְיָמֵינוּ וְקָבִיל יְיָ
צְלוֹתֵינוּ אֲפָּה בְּזִמְנָא הַהִיא לֹא אָבִי יְיָ
לְחַבְּלוֹתָּהּ:

(י) וְאֲנֹכִי עֲמַדְתִּי בְּהָר פְּיָמִים הַרְאֵשׁנִים אֲרַבְעִים
יָוִם וְאַרְבְּעִים לַיְלָה וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֵלַי גַּם בַּפֶּעַם
הַהִוא לֹא-אָבָה יְהוָה הַשְׁחִיתָךְ:

כ"י • וְאֲנֹכִי עֲמַדְתִּי בְּהָר • לְקַבֵּל הַלּוּחוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת, וְלִפִּי שְׁלֹא פָּרַשׁ לְמַעַלָּה כַּמָּה עֲמַד בְּהָר בְּעֲלִיָּה
אֲחֵרוֹנָה זֶה, חֲזַר וְהִתְחִיל בָּהּ. פְּיָמִים הַרְאֵשׁנִים • שֶׁל לּוּחוֹת הַרְאֵשׁוֹנוֹת: מֵהֵם בְּרִצּוֹן, אֲפָּה אֵלֹה בְּרִצּוֹן,
אָבֵל הָאֲמֻצְעִיִּים שֶׁעֲמַדְתִּי שָׁם לְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיכֶם הָיוּ בְּכַעַס. אבן עזרא

יא וְאָמַר יְיָ לִי קוֹם זֵיל לְמַטּוֹל קְדָם עֲמָא
וַיַּעֲלֵנוּ וַיִּרְתְּנוּ יְת אֲרַעָא דִּי קְדָמִית
לְאַבְרָהָמָה לְמַתָּן לְהוֹן:

(יא) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוֹם לְךָ לְמִסְעָ לְפָנַי הַעֵם
וַיִּבְאוּ וַיִּירָשׁוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָם
לְתַת לָהֶם: פ

כ"י • וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי וְגו' • אֲפָּה עַל פִּי שְׁסַרְתֶּם מֵאֲחֵרָיו וְטַעַתֶּם בְּעַגְלָה, אָמַר לִי (שְׁמוֹת לב): "לְךָ נָחָה אֶת הָעָם
וְגו'". אבן עזרא

♦ יום חמישי י"ח מנחם-אב ♦

יב וַיִּבְכְּעוּ יִשְׂרָאֵל מֵא יְיָ אֱלֹהֵיךָ תִּבְעֵי מִנְּךָ
אֱלֹהֵינוּ לְמַדְחַל קְדָם יְיָ אֱלֹהֵיךָ לְמַהֲךָ בְּכָל
אֲרָצוֹת דְּתַקְנָנוּ קְדָמוֹהֵי וְלְמַרְחָם יְתָה
וְלְמַפְלַח קְדָם יְיָ אֱלֹהֵיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל
נַפְשֶׁךָ:

(יב) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מֵה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שֵׁאֵל מֵעַמְּךָ כִּי
אִם-לִירְאָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַכַּת בְּכָל-דְּרָכֶיךָ
וְלֹא-הִבֵּה אֹתוֹ וְלַעֲבֹד אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְבְּךָ
וּבְכָל-נַפְשֶׁךָ:

כ"י • וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל • אֲפָּה עַל פִּי שֶׁעֲשִׂיתֶם כָּל זֹאת, עוֹדְנֵנוּ רַחֲמֵינוּ וְחִבְתָּנוּ עֲלֵיכֶם, וּמִכָּל מֵה שֶׁחֲטַאתֶם לְפָנָיו,
אֵינֶנּוּ שׁוֹאֵל מִכֶּם. כִּי אִם-לִירְאָה וְגו' • (בְּרִית לב) רְבוּתֵינוּ דְרָשׁוּ מִכָּאן: 'הַכֹּל בִּיְדֵי שָׁמַיִם, חוּץ מִירְאַת שָׁמַיִם'.

יג לְמַשֵּׁר יְת פְּקוּדֵינָא דִּי יְתָה קְדָמוֹהֵי דְאַנָּא
מִפְּקוּדֵיךָ יוֹמָא דִּין לְדִינֵיטָב לְךָ:

(יג) לְשֹׁמֵר אֶת-מִצְוֹת יְהוָה וְאֶת-חֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי
מְצַוְנֶךָ הַיּוֹם לְטוֹב לְךָ:

כ"י • לְשֹׁמֵר אֶת-מִצְוֹת ה' • וְאֲפָּה הִיא לֹא לְחַנּוּם, אֲלֵא: לְטוֹב לְכֶם שֶׁתְּקַבְּלוּ שְׂכָר.

יד הָא דִּי יְיָ אֱלֹהֵיךָ שְׁמַיָּא וְשָׁמַיִ שְׁמַיָּא אֲרַעָא
וְכָל דִּי בָּהּ:

(יד) הֵן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַיִ הַשָּׁמַיִם הָאָרֶץ
וְכָל-אֲשֶׁר-בָּהּ:

כ"י • הֵן לַה' אֱלֹהֶיךָ • הַכֹּל, וְאֲפָּה-עַל-פִּי-כֵן "רַק בְּאַבְתִּיךָ חֲשַׁק ה'" מִן הַכֹּל.

טו לְחוּד בְּאַבְתִּיךָ צְבִי יְיָ לְמַרְחָם יְתָהוֹן
וְאַתְרֵי בְּכַנְיָהוֹן בְּתַרְיָהוֹן בְּכֹון מִכָּל
עֲמֻמָּא כְּיֹמָא דִּין:

(טו) רַק בְּאַבְתִּיךָ חֲשַׁק יְהוָה לְאַהֲבָה אוֹתָם וַיִּבְחָר
בְּזָרְעָם אַחֲרֵיהֶם בְּכֶם מִכָּל-הָעַמִּים כִּיּוֹם הַזֶּה:

כ"י • בְּכֶם • כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם (רואים אתכם) חֲשׂוֹקִים מִכָּל הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים הַיּוֹם הַזֶּה. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

י וְאֲנֹכִי עֲמַדְתִּי בְּהָר. פִּירְשָׁתִּיו: יֵא לְמִסְעָ. שָׁם הַפּוֹעֵל: טו וַיִּבְחָר בְּזָרְעָם. וְהֵם אֲתָם. וְזֶה טַעַם בְּכֶם:

(טז) ומלתתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו
טז ותעדין את טפשות לבבון וקדלכון לא
תקשון עוד:
עוד:

טז"א < ערלת לבבכם • אטם לבבכם וכסויו • אבן עזרא

(יז) כי יהוה אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדני
האדנים האל הגדל הגבר והגורא אשר לא-ישא
פנים ולא יקח שחד:
יז ארי יי אלהכון הוא אלהא דגינין ומרי
מלכין אלהא רבא גברא ודחילא די לית
קדמוהי מסב אפיין ואף לא לקבלא שחדא:

טז"א < ואדני האדנים • לא יוכל שום אדון להציל אתכם מידו. לא-ישא פנים • אם תפקדו עלו. ולא יקח
שחד • לפיטו במקומו. אבן עזרא

(יח) עשה משפט יתום ואלמנה ואהב גר לתת לו
לחם ושמלה:
יח עבד דין יתם וארמלא ורחם גיורא למתן
לה מזונא וכסו:

טז"א < עשה משפט יתום ואלמנה • הרי גבורה, ואצל גבורתו אמה מוצא ענותנותו (מגילה לא) • ואהב גר לתת
לו לחם ושמלה • ודבר חשוב הוא זה, שכל עצמו של יעקב אבינו על זה התפלל: "ונתן לי לחם לאכל
ובגד ללבש".

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת י עמ' 25)

ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה (י, יח) לחם זו תורה . . שמלה זו טלית (ילקוט שמעוני רמז קכג) גר – היינו הנפש
האלקית, שהיא בגלות הגוף, בארץ לא לה. וכמבאר בחסידות על הפסוק (בקהותי מט, א) הגר אשר בקרבך, שהפונה לנצוץ
האלקי המחיה את הגוף. לחם – היינו למוד התורה, שהיא אור פנימי. שמלה – היינו קיום המצוות, אור מקיף. וכמבאר
בתניא (סוף פ"ה), שתורה היא בחינת מזון לנשמה, ותורתך בתוך מעי (תהלים מ, ט), אור פנימי; ומצוה היא בחינת לבוש
לנשמה, אור מקיף. אבן עזרא

(יט) ואהבתם את-הגר כיהודים כאלהיכם בארץ
מצרים:
יט ותרחמון את גיורא ארי דדיין הוינתן
בארעא דמצרים:

טז"א < כיהודים כאלהיכם • מום שברך, אל תאמר לחברך.

(כ) את-יהוה אלהיך תירא אתו תעבד ובו תדבק
ובשמו תשבע:
כ יי אלהיך תדמל וקדמוהי תפלח
ולדמלתה תקרב ובשמה תקים:

טז"א < את-ה' אלהיך תירא • ותעבד לו ותדבק בו, ולאחר שיהיו בך כל המדות הללו, אז בשמו
תשבע. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

האדונים. פי מעלות גבוהות הם, בטעם ויגבוהים עליהם. ומי שיפיר אלה המדות, הוא מול לב:
יח עושה משפט. אף-על-פי שהוא נשגב, הוא עושה משפט יתום ואלמנה, שאין להם עוזר. בטעם, אבי יתומים. וכן הגר,
טז ומלתתם את ערלת לבבכם. להתרחק מהפאות העבות והקבדות בערלה. גם יתכן להיות פירושו, לטהר הלב עד שיבין האמת: וערפכם. פירושו, עוד, בעבור שאמר כי קשה עורף אמה:
יז אלהי האלהים. פירושו: ואדני

ויכלפלהו בהשענו עליו. ואחר שהשם אוהב הגר, אדם חכים שתאבהוהו:
כ את ה' אלהיך תירא. שלא תעברו על מצות לא-תעשה: אותו תעבוד. במצות עשה: ובו תדבק. בלב: ובשמו תשבע. בפה, באשר הוא מפורש:

(כא) הוּא תְהִלָּתְךָ וְהוּא אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר-עָשָׂה אֶתְךָ
אֶת-הַגְּדֹלָת וְאֶת-הַנּוֹרָאִת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר רָאוּ

עֵינֶיךָ: אבן עזרא

(כב) בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יִרְדּוּ אֲבֹתֶיךָ מִצְרִימָה וְעַתָּה
שְׁמֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרֹב: אבן עזרא

יא (א) וְאֶהְבֵּת אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשִׁמְרַת מִשְׁמֵרֹתוֹ
וְחַקְתָּו וּמִשְׁפָּטָיו וּמִצְוֹתָיו כָּל-הַיָּמִים: אבן עזרא

(ב) וַיִּדְעֶתֶם הַיּוֹם כִּי לֹא אֶת-בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ
וְאֲשֶׁר לֹא-רָאוּ אֶת-מוֹסֵר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶת-גְּדֹלּוֹ
אֶת-יָדוֹ הַחֹזֶקָה וְזִרְעוֹ הַנְּטוּיָה:

כא הוא תשבחתך והוא אלהיך והוא אלהיך בעבד עמך
נת ברכבתא ונת חסינתא האלין די חזו
עיניך:

כב בשבעין נפשן נחתו אבהתך למצרים
וכען שוניה יי אלהיך ככוכבי השמים למסגני:

א ותרחם נת יי אלהיך ותטר מטרת מימרה
וקנמוהי ודיננהי ופקודוהי כל יומיא:

ב ותדעונו יומא דין ארי לא ית בניכון די לא
ידעו ודי לא חזו ית אלפנא דיני אלהכון ית
רבותה ית ידה פקיפא ודרעה מרממא:

כ"א < וידעתם היום • תנו לב לדעת ולהבין ולקבל תוכחת. כי לא את-בניכם • אני מדבר עכשו, שיוכלו
לומר: 'אנו לא ידענו ולא ראינו בכל זה'. אבן עזרא

ג ונת אתותה ונת עובדוהי די עבד בגו
מצרים לפרעה מלפא דמצרים ולכל
ארעה:

(ג) וְאֶת-אֲתוֹתָיו וְאֶת-מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה בְּתוֹךְ
מִצְרַיִם לְפָרְעָה מֶלֶךְ-מִצְרַיִם וְלְכָל-אַרְצוֹ: אבן עזרא

(ד) וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְחֵיל מִצְרַיִם לְסוּסָיו וּלְרִכְבּוֹ אֲשֶׁר
הֵצִיף אֶת-מֵי יַם-סוּף עַל-פְּנֵיהֶם בְּרֹדֶפֶס אַחֲרֵיהֶם
וַיֹּאבְדֵם יְהוָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: אבן עזרא

ד ודי עבד למשרית מצרים לסוסותה
ולרתיכוהי די אטיף ית מי נמא דסוף על
אפיהון במרדפהון בתריכון ואוכדנון יי עד
יומא הדין:

(ה) וְאֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם בְּמִדְבַר עַד-הַמָּקוֹם
הַזֶּה: אבן עזרא

ה ודי עבד לכון במדברא עד מיתכון עד
אתרא הדין:

ו ודי עבד לדמן ולאבירם בני אליאב בר
ראובן די פתחת ארעא ית פומה ובלעתנון
וית אנש בתיהון וית משפניהון וית כל
יקומא די עמהון בגו כל ישראל:

(ו) וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָתָן וּלְאֶבְיָרִים בְּנֵי אֱלִיאָב בֶּן-רְאוּבֵן
אֲשֶׁר פָּצְתָה הָאָרֶץ אֶת-פִּיהָ וַתַּבְלַעֵם וְאֶת-בְּתִיחֵם
וְאֶת-אֶהֱלִיהֵם וְאֶת כָּל-הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם
בְּקָרֵב כָּל-יִשְׂרָאֵל:

אבן עזרא על התורה

ש הוא עיקר:
ד אשר הציף. מגזרת צפו מים על ראשי:
ויאבדם. הטעם, כי לא קמו עוד בגיהם
תחתיהם להיות כמוהם:
ה ואשר עשה לכם במדבר. דבר המן:

כי עיניכם הרואות. והטעם, כי אלה
הנוראות אינם לעתיד שיראום בניכם, רק
אתם ראיתם אותם: את גדלו את ידו
החזקה וזרועו הנטויה. להוציא אתכם
ממצרים:
ג ואת אותותיו ואת מעשיו. לפרעה

כא הוא תהלתך. הטעם, כי יש לך להתהלל
בו, כי עשה עמך נוראות:
כב בשבעים נפש. פירשתי. ואחר שהוא
הרבה אתכם, חיבים אתם לאהוב אותו.
א והוסיף, כל הימים:
ב כי לא את בניכם. התשובה היא,

כ"י • פְּקָרְב כָּל-יִשְׂרָאֵל • כָּל מְקוֹם שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶם בּוֹרַח, הָאָרֶץ נִבְקָעַת מִתְחַתָּיו וּבוֹלְעָתוֹ, אֵלוֹ דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי נְחֻמָּי: 'וְהָלֹא כָּבֵד נִאָּמַר (במדבר טו): "וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ", וְלֹא פִּיֹתִיהָ? אָמַר לוֹ: 'וּמָה אֲנִי מְקַיֵּם "בְּקָרְב כָּל-יִשְׂרָאֵל"? אָמַר לוֹ: שְׁנַעֲשִׂית הָאָרֶץ מְדֻרָּן כְּמִשְׁפָּף, וְכָל מְקוֹם שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶם, הָיָה מִתְגַּלְגֵּל וּבָא עַד מְקוֹם הַבְּקִיעָה. וְאֵת כָּל הַיְקוּמִים אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם • זֶה מְמוֹנֵוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁמְעֵמִידוֹ עַל רַגְלָיו. אֲבָן עוֹרָא

(ו) כִּי עֵינֵיכֶם הִרְאִיתֶם אֶת כָּל-מַעֲשֵׂה יְהוָה הַגָּדֹל אֲשֶׁר עָשָׂה:

כ"י • כִּי עֵינֵיכֶם הִרְאִיתֶם הָאֵלֹהִים מוֹסֵב עַל הַמִּקְרָא הָאֵמוּר לְמַעַלָּה: "כִּי לֹא אֶת בְּגִינְכֶם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ וְגו'". כִּי אִם עִמָּכֶם אֲשֶׁר "עֵינֵיכֶם הִרְאִיתֶם וְגו'".

(ח) וְשִׁמְרֹתֶם אֶת-כָּל-הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצִוֶּה הַיּוֹם לְמַעַן תִּחְזְקוּ וּבְאֵתֶם וּיְרִשְׁתֶּם אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: אֲבָן עוֹרָא

(ט) וְלִמְעַן תִּתְרַחֲבוּ יָמִים עַל-הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאֲבֹתֵיכֶם לֵאמֹר לְהֵם וּלְזֶרְעָם אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ: ס

♦ יום שישי י"ט מנחם-אב ♦

(י) כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא-שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִוא אֲשֶׁר יֵצְאֲתֶם מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּזְרְעוּ אֶת-זֶרְעֵךָ וְהִשְׁקִיתָ בְּרַגְלֶךָ בְּגֵן הַיַּרְק:

כ"י • לֹא כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִוא • אֵלֹא טוֹבָה הֵימְנָה, וְנִאָּמְרָה הַבְּטַחָה זֹאת לְיִשְׂרָאֵל בִּיצִיאָתָם מִמִּצְרַיִם, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: 'שָׁמָּה לֹא נָבֵא אֶל אֶרֶץ טוֹבָה וְיָפָה כְּזֹאת'. (ספרי) • כָּל בְּגוּמְתָהּ הַפְּתוּב מְדַבֵּר, וְכֵן אָמַר לָהֶם: 'לֹא כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִיא, אֵלֹא רַעַת הֵימְנָה? תִּלְמוּד לומר: (במדבר יג) "וַיַּחְבְּרוּן שְׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה וְגו'", אָדָם אֶחָד בְּנֵאָן, וְחָס בְּנָה צֵעַן לְמִצְרַיִם בְּנוֹ, וְחִבְרוּן לְכַנְעַן, דְּרָף אֶרֶץ אָדָם בּוֹנֵה אֶת הַנְּאִי וְאֶחָד כֵּן בּוֹנֵה אֶת הַכְּעוֹר (ספרי אֲתָרִים: הַגְּרִיעַ), שֶׁפְּסָלְתוּ שֶׁל רֵאשׁוֹן, הוּא נוֹתֵן בְּשֵׁנֵי, וְכָל מְקוֹם הַחֲבִיב קוֹדֵם. הָא לְמַדָּת שֶׁחִבְרוּן יָפָה מִצֵּעַן, וּמִצְרַיִם מִשְׁבַּח מִכָּל הָאֲרָצוֹת, שֶׁנִּאָּמַר (בראשית יג): "בְּגֵן ה' כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם", וְצֵעַן שְׁבַח מִצְרַיִם הִיא, שֶׁהִיָּתָה מְקוֹם מְלָכוֹת, שֶׁכֵּן הוּא אוֹמֵר (ישעיה ל): "כִּי הָיוּ בְּצֵעַן שְׁרִי", וְחִבְרוּן פְּסָלְתָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לְכֵן הַקְּצוּיָה לְקַבּוּרַת מֵתִים, וְאֵף עַל פִּי כֵן הִיא יָפָה מִצֵּעַן. וּבְכַתוּבוֹת (דף קיב) דְּרָשׁוּ בְּעֵינֵי אַחֵר: אֶפְשָׁר אָדָם בּוֹנֵה בֵּית לְבָנוֹ הַקָּטָן, וְאַחֵר כֵּן לְבָנוֹ הַגָּדוֹל? אֵלֹא שֶׁמְבַנְּהָ עַל אֶחָד מִשְׁבַּע בְּצֵעַן. אֲשֶׁר יֵצְאֲתֶם מִשָּׁם • אֶפְלוֹ אֶרֶץ רַעֲמָסִס אֲשֶׁר יִשְׁבְּתֶם בָּהּ, וְהִיא בְּמִיטַב אֶרֶץ מִצְרַיִם, שֶׁנִּאָּמַר (בראשית מז): "בְּמִיטַב הָאָרֶץ וְגו'", אֵף הִיא אֵינָה כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהִשְׁקִיתָ בְּרַגְלֶךָ • אֶרֶץ מִצְרַיִם הִיָּתָה צְרִיכָה לְהִבְיֵא מִיָּם מְנִילוּס: "בְּרַגְלֶךָ", וְלִהְשִׁקוֹתָהּ, וְצָרִיךְ אֶתָּה לְנַדֵּד

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

וְאֵת פְּתִיחָם. הֵם נִשְׁיָהּ וְכַנְיָהּ: וְאֵת כָּל הַיְקוּמִים. שֵׁם כָּלֵל: אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם. אֶת כָּל אֵלֵה, הַשְּׁמָרוֹ שֶׁתְּשַׁמְרוּ מִצְוֹת הַשָּׁם: ח וּיְרִשְׁתֶּם. שְׁבוֹר הַר"ש, כְּעִבּוֹר שְׁבוֹר הַר"ו:

מִשְׁנֵתָּה, וְלַעֲמַל, וְהַנְמוּךְ שׁוֹתָה וְלֹא הִגְבַּה, וְאַתָּה מַעֲלָה הַמַּיִם מִן הַנְמוּךְ לַגְּבוּהָ, אָבָל זֶה: "לְמַטַּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתָּה מַיִם", אַתָּה יָשָׁן עַל מַטָּתְךָ, וְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִשְׁקָה נְמוּךְ וְגְבוּהָ, גְלוּי וְשְׂאִינוּ גְלוּי כְּאַחַת. כְּגֹן הַיָּרֵק • שְׂאִין דֵּי לוּ בַּגְּשָׁמִים, וּמִשְׁקִין אוֹתוֹ בְּרִגְלָה וּבְכַתְּףָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 1 ו 30. טו עמ' 14. רשימות חוברת כו עמ' 8)

הָאָרֶץ . . לא כְּאָרֶץ מִצְרַיִם הִיא . . לְמַטַּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתָּה מַיִם (יא, י"א) בְּמִצְרַיִם לֹא יוֹרֵד גֶּשֶׁם, וְהַנִּילוֹס עוֹלָה וּמִשְׁקָה אֶת הַשָּׂדוֹת. וּמִכִּיּוֹן שֶׁבַעֲיָנִי בְּשָׂר לֹא מְרַגְשִׁים שְׂיֵשׁ צָרָךְ בְּעֶזְרַת ה', עֲלוּלִים לְשִׁכְחַ שְׁהִקְב"ה הוּא הַנוֹתֵן לְךָ כַּח לַעֲשׂוֹת חֵיל. וְאָכֵן, פָּרַעַה מְלַךְ מִצְרַיִם אָמַר אֵינִי צָרִיךְ לְעֲלִיוֹנִים, כִּי יֵשׁ לִי יְאוּרִי (יחזקאל כט, ג וברש"י שם). וְלִכֵּן הִיָּה הַנִּילוֹס הָעֲבוּדָה זָרָה שֶׁל מִצְרַיִם, כְּמֵאֲמֹר רז"ל (מדרש לכה טוב וארא ז, יג) הוֹאִיל וְזֶה מִשְׁקָה שְׂדוֹתֵינוּ וּכְרָמֵינוּ . . וְדָאֵי הוּא אֶלְקָה. בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, לַעֲמַת זֹאת, הָרִי לְמַטַּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתָּה מַיִם, וּמִי שֶׁזָּקוּק לְגֶשֶׁם לֹא יִשְׁכַּח עַל ה' גַּם כְּשֵׁישׁ לוֹ שְׁפַע רַב שֶׁהָרִי הוּא תְלוּי בְּחֻסְדֵי שָׁמַיִם. **אבן עזרא**

(יא) **וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ אֶרֶץ הָרִים וּבְקָעַת לְמַטַּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתָּה מַיִם:**
 יא וְאַרְעָא דֵי אַתּוּן עֲבָרִין תַּמָּן לְמִירְתָּהּ אַרְע טוּרִין וּבְקָעָן לְמַטַּר שְׁמַיָא תִּשְׁתִּי מַיָא:

כ"ט"ו אֶרֶץ הָרִים וּבְקָעַת • מְשַׁבַּח הָהָר מִן הַמִּישׁוּר, שֶׁהַמִּישׁוּר בְּבֵית כּוֹר אַתָּה זוֹרַע כּוֹר, אָבָל הָהָר, בְּבֵית כּוֹר מִמְּנוֹ, חֲמֶשֶׁת כּוֹרִין: אַרְבַּע מֵאַרְבַּע שְׁפוּעִיו, וְאַחַד בְּרֵאשׁוֹ. וּבְקָעַת • הֵן מִישׁוּר.

(יב) **אֶרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ דִּרְשׁ אֹתָהּ תְמוּד עֵינֶי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה: ם**
 יב אַרְעָא דִּי אֱלֹהֶיךָ תַּבַּע יְתָה תְדִירָא עֵינֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מְרִישָׁא דְשַׁתָּא וְעַד סוּפָא דְשַׁתָּא:

כ"ט"ז אֲשֶׁר־ה' אֱלֹהֶיךָ דִּרְשׁ אֹתָהּ • וְהִלָּא כָּל הָאֲרָצוֹת הוּא דוֹרֵשׁ, שְׁנֹאמַר (איוב לה): "לְהַמְטִיר עַל־אֶרֶץ לֹא־אִישׁ? אֵלָּא כִּבְכֹל אֵינוֹ דוֹרֵשׁ אֵלָּא אֹתָהּ, וְעַל יְדֵי אֹתָהּ דְרִישָׁה שְׂדוֹרְשָׁה, דוֹרֵשׁ אֶת כָּל הָאֲרָצוֹת עִמָּה. תְּמוּד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ • לְרֵאוֹת מָה הִיא צְרִיכָה, וְלַחֲדַשׁ בָּהּ גְּזוּרוֹת: עֵתִים לְטוֹבָה וְעֵתִים לְרָעָה וְכוּ', כְּדֹאִיתָא בְּ"רֵאשׁ הַשָּׁנָה" (י"ז). מִרְשִׁית הַשָּׁנָה • (שם ח) מֵרֵאשׁ הַשָּׁנָה נִדוֹן מָה יְהֵא בְּסוּפָה. **אבן עזרא**

(יג) **וְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לֵאמֹר לָאֲהַבָּה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלַעֲבֹדוֹ כְּכֹל־לְבַבְכֶם וּכְכֹל־נַפְשְׁכֶם:**
 יג וְיֵהִי אִם כִּבְּלָא תִקְבְּלוּן לְפִקּוּדֵי דֵי אֲנָא מְפִקֵד יְתַכּוֹן יוֹמָא דִּין לְמַרְחָם יְתָ יְיָ אֱלֹהֵיכּוֹן וְלִמְפִלַּח קְדֻמָּהִי כְּכֹל לְפִכּוֹן וּכְכֹל נַפְשְׁכּוֹן:

כ"ט"ח וְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ • "וְהָיָה" מוֹסַב עַל הָאֲמֹר לְמַעֲלָה: "לְמַטַּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתָּה מַיִם". וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּ • (סוכה מז) אִם תִּשְׁמַע בִּישְׁוֹן, תִּשְׁמַע בְּחֻדְשׁ, וְכֵן (דברים ח): "וְהָיָה אִם שָׁכַח תִּשְׁכַּח", אִם הִתְחַלַּת לְשִׁכַּח, סוּפָךְ שֶׁתִּשְׁכַּח כְּלָה, שְׁכָן כְּתִיב בְּמַגְלָה: אִם תַּעֲזוּבֵנִי יוֹם, יוֹמִים אֲעֻזְבֶּךָ. מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם • שְׂיֵהִיו עֲלֵיכֶם חֻדְשִׁים, כְּאֵלוֹ שְׁמַעְתֶּם בּוֹ בַיּוֹם (ספרי). לֵאמֹר אֶת־ה' • שְׁלֹא תֹאמַר: 'הָרִי אֲנִי לוֹמֵד, בְּשִׁבִיל שְׂאֵהִיָּה עֲשִׂיר, בְּשִׁבִיל שְׂאֵקְרָא רַב, בְּשִׁבִיל שְׂאֵקְבַל שְׁכָר', אֵלָּא כָּל מָה שֶׁתַּעֲשׂוּ, עֲשׂוּ מֵאֲהַבָּה וְסוּף הַכְּבוֹד לְבֵא. וְלַעֲבֹדוֹ כְּכֹל־לְבַבְכֶם • עֲבוּדָה שֶׁהִיא בְּלִב, וְזוֹ הִיא תְּפִלָּה, שֶׁהַתְּפִלָּה קְרוּיָה עֲבוּדָה, שְׁנֹאמַר (דניאל א): "אֱלֹהֶיךָ דֵי אַנְתָּ פְלַח לָהּ בְּתִדְרָא", וְכִי יֵשׁ פְּלַחֵן בְּכָבֵל? אֵלָּא עַל שְׂהִיָּה מִתְּפַלֵּל, שְׁנֹאמַר (שם): "וְכוּרִין פְּתִיחֵן לָהּ וְגו'", וְכֵן בְּדוֹד הוּא אֹמֵר (תהלים קמא): "תַּכּוֹן תְּפִלְתִּי קִטְרַת לְפָנֶיךָ". כְּכֹל־לְבַבְכֶם וּכְכֹל־נַפְשְׁכֶם • וְהִלָּא כְּכֹר הַזֶּהִיר (דברים א): "כְּכֹל לְבָבְךָ וּכְכֹל נַפְשְׁךָ", אֵלָּא אֲזַהֲרָה לְיַחֲדִי, אֲזַהֲרָה לְצַבּוֹר.

אבן עזרא על התורה

י כִּי הָאָרֶץ. הִנֵּה טַעַם אַחַר שֶׁאַתָּם תְּכִיבִים לְשַׁמּוֹר מִצְוֹתַי, כִּי הָאָרֶץ אֵינָנָה כְּאָרֶץ מִצְרַיִם, רַק יֵשׁ לָהּ צוּרָךְ אֵל הַשָּׁנָה, לְשׁוֹם הַשָּׁם עֵינוֹ עֲלֶיךָ. וְהַטַּעַם בְּדָרֶךְ מְשַׁל, כְּאֵדָם שְׂיֵרָאָה כָּל מָה שֶׁהִיא צְרִיכָה, וְיִתֵּן הַכֹּל בַּעֲתוֹ:

יב מִרְשִׁית. כָּלֵא אֱלֹיךָ, וְרַבִּים בָּן. עַל כֵּן כְּתוּב, וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּ וְנִתְתִי מַטַּר אַרְצְכֶם. וְנָהוּ עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטר-שיחות חלק ל"ד עמוד 73 - מתוך 'לקראת שבת')

תפלה - לצרף גבוה

וְהִיא אִם-שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּ . . וְלַעֲבָדוֹ בְּכָל-לִבְבְּכֶם וּבְכָל-נַפְשְׁכֶם:

ולעבדו בכל לבבכם - עבודה שהיא בלב, וזו היא תפלה, שהתפלה קרויה עבודה (יא. יג. ובפירוש רש"י).

תנו במסכת ברכות (ריש פרק ה) "אין עומדין אלא מתוך כבד ראש", וכתב הרב המגיד מפעוּזְרִיטְשׁ (אור תורה 'דבור המתחיל אין עומדין), ד"אין עומדין כו' אלא מתוך כבד ראש . . אל תתפלל בשביל דבר שחסר לך . . תתפלל על הכבידות שיש בראש . . בשכינה כביכול . . שיהיה כל פונתו להשפיע בשכינת עזו . . כבד ראש היינו כבד של רישא דכל רישין". ולכאורה צריך-עיון, שהרי זהו הפך גדר התפלה על-פי הלכה, שענינה בקשת צרכי האדם דוקא (ומב"ם הלכות תפלה פרק א הלכה ב"ד)?

ויש לומר הבאור בזה, שכונת הרב המגיד היא שצריך האדם להיות בדרך-גא נעלית בעבודת ה', שבטל לגמרי קמיה יתברך, ועד שכל מציאותו אינה אלא בטוילו להשם-יתברך.

ובמילא זוהי בקשת צרכיו, דאינו צריך מאומה לעצמו, וכל מבקשו וצרכיו אינם אלא "צרף גבוה", שיתמלא רצון השכינה, ולכן מתפלל על "כבד" וחסרון השכינה כביכול, "רישא דכל רישין".

(יד) וְנָתַתִּי מִטֶּר-אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ וְאִסְפַּת דָּגְנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ:
 יד ואתן מטר ארעכון בעדנה בפיר ולקיש ותכניש עבוּרְךָ ותמְרָךָ ומשחף:

י"א וְנָתַתִּי מִטֶּר-אֲרָצְכֶם • (ספרי) עשיתם מה שעליכם, אף אני אעשה מה שעלי. בעתו • בלילות, שלא יטריוחו אתכם. דבר אחר (שם): "בעתו", בלילי שבתות שהכל מצויין בכתיהם. יורה • (תענית ו) היא רביעה הנופלת לאחר הזריעה, שמרנה את הארץ ואת הזרעים. ומלקוש • רביעה היוֹרֶדֶת סמוך לקציר, למלאות התבואה בקשיה, (שם) ולשון 'מלקוש', דבר המאחר, כדמתרגמינן: (בראשית ל) "והיה העטופים ללבן", 'לקשיא'. דבר אחר: לכך נקראת מלקוש, שיוֹרֶדֶת על המלילות ועל הקשין. ואספת דגנך • אתה תאספנו אל הבית ולא אויביך, כענין שנאמר (ישעיה סב) "אם אתן את דגנך וגו' פי מאספיו יאכלהו", ולא כענין שנאמר (שופטים ו) "והיה אם זרע ישראל וגו'". **אבן עזרא**

(טו) וְנָתַתִּי עֵשֶׁב בְּשַׂדְךָ לְבַהֲמֹתְךָ וְאָכְלֹת וְשִׁבְעֹת:
 טו ואתן עשב בשדך בחקלך לבעירך ותיכול ותשבוע:

י"ב וְנָתַתִּי עֵשֶׁב בְּשַׂדְךָ • (ספרי) שלא תצטרך להוליכה למדבריות. דבר אחר: שתהיה גוזז תבואתך כל ימות הגשמים ומשליך לפני בהמתך, ואתה מונע ידך ממנה שלשים יום קדם לקציר ואינה פוחתת מדגנה. ואכלת ושבעת • הרי זו ברכה אחרת: שתהא ברכה מצויה בפת בתוך המעים. "ואכלת ושבעת". **אבן עזרא**

(טז) הַשְּׁמֵרוֹ לָכֶם פִּן-יִפְתָּה לְבַבְכֶם וְסִרְתֶּם וְעַבְדֵתֶם אֱלֹהִים אַחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם:
 טז אסתמרו לכן פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים, ותיסונו ותפלהונו לטעות עממא ותסגדונו להון:

י"ג הַשְּׁמֵרוֹ לָכֶם • פיון שתהיו אוכלים ושבעים, השמרו לכם שלא תבעטו, שאין אדם מורד בהקדוש ברוך הוא אלא מתוך שביעה, שנאמר (דברים ח) "פן תאכל ושבעת", ויבקרך וצאנך ירפין", מה הוא אומר אחריו? 'ורם לבכך ושכחת'. וסרתם • לפרש מן התורה, ומתוך כך: "ועבדתם אלהים אחרים", שפיון שאדם פורש מן התורה, הולך ומדבק בעבודת כוכבים, וכן דוד אומר (שמואל א-כ) "פי-גרושני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבד וגו'", ומי אמר לו כך? אלא פיון שאני מגרש מלעסק בתורה, הריני קרוב לעבד עבודת כוכבים. אלהים אחרים • (ספרי) שהם אחרים לעובדיהם, צועק אליו ואינו עונהו, נמצא עשוי לו כנכרי.

אבן עזרא על התורה
 יד יורה. גשם שיוּרָה על שנה טובה, והוא בתחלת השנה: ומלקוש. ידוע: טו ואכלת ושבעת. שב אל דגנך ותירושך. לא אל הקרוב, שהוא עשב בשדך:

יִיְיָ יִתְקוֹף רַגְזָא דִּי בְכוּן וְיַחֲדוּד יְת שְׁמִיָּא וְלֹא יְהִי מִטְרָא וְאַרְעָא לֹא תִתֵּן יְת עֲלֵלְתָהּ וְתִיבְדוּן בְּפִרְיעַ מַעַל אֲרַעָא טַבְתָּא דִּי יְהִי יְהִי לְכוּן :

(ז) וְחָרָה אַף־יְהוָה בְּכֶם וְעָצַר אֶת־הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יְהִיָּה מָטָר וְהֵאדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ וְאַבְדֹתֵם מֵהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְהוָה נָתַן לְכֶם :

כ"י • אף מה שאתה מוביל לה, פעננין שנאמר (תני א): "זרעתם הרבה והבא מעט". ואבדתם מהרה • על כל שאר היסורין אגלה אתכם מן האדמה שגורמה לכם לחטא. (ספרי) משל למי ששלח בנו לבית המשטה, והיה יושב ומפקדו: אל תאכל יותר מצרכך, שתבא נקי לבידתך. ולא השגיח הבן ההוא, אכל ושתה יותר מצרכו, והקיא וטגף את כל בני המסבה. נטלוהו בידי וברגליו, וזרקוהו אחורי פלטרין. מהרה • (שם) איני נותן לכם ארפה, ואם תאמרו: והלא נתנה ארפה לדור המבול, שנאמר (בראשית ו): "והיו ימיו מאה ועשרים שנה"? דור המבול לא היה להם ממי ללמד, ואתם יש לכם ממי ללמד. אבן עזרא

יח ותשווין ית פתגמי אלין על לבכון ועל נפשכון ותקטרוין ותהוין לאת על ידכון ויהוין לתפלין בין עיניכון :

(יח) וְשַׁמְתֶם אֶת־דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל־לִבְבְּכֶם וְעַל־נַפְשֵׁיכֶם וְקִשְׁרֹתֵם אֵתֶם לְאוֹת עַל־יַדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטַפֹּת בֵּין עֵינֵיכֶם :

כ"י • אף לאחר שתגלו, היו מצנינים במצות: הניחו תפלין, עשו מזוזות, כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו, וכן הוא אומר (ירמיה לא): "הציבי לך צינים". אבן עזרא

יט ותלפון ותהוין ית בניכון למלא בהוין פמתקך פביתך ובמהקך פארחא ובמשקךך ובמקמךך :

(יט) וְלִמְדַתֶּם אֹתֶם אֶת־בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בֵּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ :

כ"י • משעה שהבן יודע לדבר, למדהו: "תורה צוה לנו משה", שיהא זה למוד דבורו, מפאן אמרו: כשתתינוק מתחיל לדבר, אביו משית עמו בלשון הקדש ומלמדו תורה, ואם לא עשה כן, הרי הוא כאלו קוברו, שנאמר: "ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם וגו'".

כ ותכתבונן על מזוזות ותקבענן בספי ביתך ובתרכךך :

(כ) וְכָתַבְתֶּם עַל־מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ :

כא כדיל דיסגון יומיכון וימי בניכון על ארעא די קיים יי לאבקהכון למתן להוין פיומי שמיא על ארעא :

(כא) לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתֵּיכֶם לֵאמֹר לְהֵם פִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ : ׀

כ"י • למען ירבו ימיכם וימי בניכם • אם עשיתם כן, ירבו, ואם לאו, לא ירבו, שדברי תורה נדרשין מפלל לאו, הן, ומפלל הן, לאו. לתת להם • (ספרי) 'לתת לכם' אין פתיב פאן, אלא "לתת להם", מפאן מצינו למדים תחית המתים מן התורה.

יז יבולה. פירשתי: ואבדתם מהרה. שיגלו ממנה פאובדים ברעב, אחר שהיתה הארץ טובה. על כן, אתם חייבים שתשימו אלה הדברים על לבבכם: יח לטוטפות. מפורש. ואם תשימון על לב, לא תאבדון מעל הארץ, רק תאריכו ימים פימי השמים על הארץ:

♦ שבת קודש כ' מנחם-אב ♦

כב ארי אם מטר תשרון ית כל תפקדתא
הדא די אנא מפקד יתכון למעבדה למרחם
ית יי אלהכון למתה בכל ארזון דתקנו
קדמוהי ולא תקרבא לדחלתה:

(כב) כִּי אִם-שָׁמַר תִּשְׁמְרוּן אֶת-כָּל-הַמִּצְוָה הַזֹּאת
אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹתָהּ לְאַהֲבָהּ אֶת-
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְלַכֵּת בְּכָל-דְּרָכָיו וּלְדַבְּקָהּ-בּוֹ:

ש"י < שמר תשמרון • אזהרת שמירות הרבה, להזהר בתלמודו שלא ישפח. ללכת בכל-דרכיו • הוא
רחום, ואתה תהא רחום, הוא גומל חסדים, ואתה גומל חסדים. ולדבקה-בו • אפשר לומר כן, והלא אש
אוכלה הוא? אלא הדבק בתלמידים ובחכמים, ומעלה אני עליך כאלו נדבקת בו. אבן עזרא

כג ויתרף יי ית כל עממיא האלין מקדמיכון
ותירתינן עממיין ברבין ומקיפין מנכון:

(כג) וְהוֹרִישׁ יְהוָה אֶת-כָּל-הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיכֶם
וְיִרְשָׁתֶם גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמִים מִכֶּם:

ש"י < והוריש ה' • עשיתם מה שעליכם, אף אני אעשה מה שעלי. ועצמים מכם • אתם גבורים והם
גבורים מכם, שאם לא שישראל גבורים, מה השבח שהוא שמשבח את האמוריים, לומר: "ועצמים
מכם"? אלא אתם גבורים משאר העובדי כוכבים, והם גבורים מכם.

כד כל אתרא די תדרוף פרסת רגלכון בה
דלכון יהי מן מדברא ולבנן מן נהרא נהר
פרת ועד נמא מערבא יהי תחומכון:

(כד) כָּל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹף בְּרִגְלֵיכֶם בּוֹ לָכֶם
יְהִי מִן-הַמִּדְבָּר וְהַלְבָנוֹן מִן-הַנְּהַר נְהַר-פָּרַת וְעַד
הַיַּם הָאֲחֵרוֹן יְהִי גְבֻלְכֶם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספ השיחות תש"נ ב עמ' 625)

ועד הים האחרון יהיה גבולכם (יא, כד) בפרשת ברכה (לד, א-ב) נאמר שהקב"ה הרצה למשה את כל ארץ ישראל, עד
הים האחרון, ופרש רש"י: אל תקרי הים האחרון, אלא הים האחרון, והיינו, ש'אחרון' רומז לסוף כללות הזמן. ויש לומר,
שים האחרון, הגבול והסוף של ארץ ישראל, רומז גם לסוף העולם, סוף כללות המקום. שהרי כבוש ארץ ישראל כולל
גם כבוש וברור כל העולם כולו, עד לנקדה האחרונה (הנמוכה ביותר) של מקום וזמן, שהם גזרי העולם, שכן לעתיד-לבוא
עתידי ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות.

כה לא יתעמד אנש קדמיכון דחלתכון
ואימתכון יתן יי אלהכון על אפי כל ארעא
די תדרכון בה כמא די מליל לכון: ס ס ס

(כה) לֹא-יִתְעַב אִישׁ בְּפָנֶיכֶם פְּחֻדְכֶם וּמוֹרָאְכֶם
יִתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
תִּדְרְכוּ-בָהּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם:

ש"י < לא-יתעב איש וגו' • (סס) אין לי אלא איש, אמה ומשפחה ואשה בכשפיה מנין? תלמוד לומר:
"לא יתעב", מכל מקום. אם כן, מה תלמוד לומר: "איש"? אפלו פעוג מלך הבשן. פחדכם ומוראכם •
והלא פחד הוא מורא? אלא פחדכם, על הקרובים, ומוראכם, על הרחוקים. פחד • לשון בעייתת פתאם.
מורא • לשון דאגה מימים רבים. כאשר דבר לכם • והיכן דבר? (שמות כג) "את אימתי אשלח לפניך
וגו'":

קי"א פסוקים, יעל"א סימן. חסלת פרשת וזיה עקב

הפטרה לפרשת עקב נדפסה לקמן עמ' קנד

אבן עזרא על התורה

כב כי אם שמור תשמרון. הטעם, זה הטובה, דעו כי לא תנסו שם בתחלה, לאהבה. בלב: ללכת בכל דרכיו. שלא
שאמתי לכם שתאבדון מהרה מעל הארץ ולא תנצחו אם לא תשמרו מצות ה': ישנה ולא יתפוד: ולדבקה בו. בסוף.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת עקב

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

בי"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - י"ז מנחם אב מפרק פג עד סוף פרק פז</p>	<p>יום ראשון - י"ד מנחם אב מפרק עב עד סוף פרק עו</p>
<p>יום חמישי - י"ח מנחם אב מפרק פח עד סוף פרק פט</p>	<p>יום שני - ט"ו מנחם אב פרק כ מפרק עז עד סוף פרק עח</p>
<p>יום שישי - י"ט מנחם אב מפרק צ עד סוף פרק צו</p>	<p>יום שלישי - ט"ז מנחם אב מפרק עט עד סוף פרק פב</p>
<p>שבת קודש - כ' מנחם אב פרק כ מפרק צז עד סוף פרק קג</p>	

יום ראשון י"ד מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 214, אך האותיות הן... עד עמ' 214, נברא בה':

29 וְרִצּוֹן הַנְּפֶשׁ, – שכאמור, מרצון הנפש לבטא אות זו או 30 אחרת, בא צורה של האות, זו היא בְּחִינַת צוּרַת שְׁנוֹי 31 הַמְּבֹטָא שֶׁכָּבֵב אוֹתוֹת, – בשינוי שבין אות לאות בשעת 32 ביטויין. אֲבָל בְּחִינַת הַחֲמֹד וְגוֹף הַתְּהוּוֹתָן, וְהוּא בְּחִינַת 33 חִיצוּנוֹתָן, הוּא הַהֶבֶל 34 חִיצוּא מְהֵלֵב, שְׁמֵמֵנו 35 מְתַתְּוָה קוֹל פְּשׁוּט 36 חִיצוּא מְהַגְרוֹן, וְאַחֲרֵי 37 כִּף נְחָלֵק לְכ"ב הַכְרוֹת, וְכִטּוֹי כ"ב אוֹתוֹת – 38 החלוקה והשוני נעשים 39 בְּה' מוֹצְאוֹת הַיְדוּעוֹת: 40 אַחֲרַע"ב²³ – האותיות א, ו, 41 ח, ה, ע' באות מְהַגְרוֹן, 42 גִּיב"ק – האותיות ג, ו, י, 43 כ, ק באות מְהַחֵד כו'. – 44 האותיות ב, ו, מ, פ' – 45 בומ"ף – באות מהשפתיים וכו'. וּמְבֹטָא – וצליל הַהֶבֶל – 46 ההבל כשלעצמו יש לו גם כן צורה של ביטוי וצליל, גם 47 כשאין הוא מתבטא באות, הוּא אוֹת ה' – בצאת ההבל 48 מהפה נשמע הצליל של אות ה', שהיא "אֶתָא קְלִילָא כו'", 49 – אות קלה, שאין בה ממש וממשות של אות מושלמת, וְהוּא 50 מְקוֹר הַחֲמֹד וְגוֹף הָאוֹתוֹת מִרְם הַתְּחַלְקוֹתָן לְכ"ב – 51 אותיות. הרי, שהאות ה' "מייצגת" את מקור ה"גוף" של 52 האותיות. וְלִבְנֵי אֲמָרוֹ רְבֻתֵינוּ וְכַרְוִנְס־לְכַרְבָּה, שְׁעוֹלָם הוּא 53 נְבְרָא בְּה': – של שם הוי', כלומר שהעולם הזה נברא 54 מחיצוניות וגוף האותיות שלמעלה, שמקורן באות ה' של שם 55 הוי'. 56	1 עד כאן הוסבר מאמר חכמינו ז"ל, שהעולם הבא נברא מהאות יו"ד שבשם 2 הוי'. שכן, האות יו"ד, "חכמה", היא המקור ממנו נמשכת ההמשכה של גן 3 עדן שבעולם הבא. ברם, בהתאם למה שאמר בענין "אבא יסד ברתא", 4 שאותיות הדיבור באות מ"חכמה", הרי שגם העולם הזה, שנברא על ידי 5 אותיות הדיבור שלמעלה, 6 נמשך מהיו"ד של "חכמה", 7 מדוע, איפוא, אומרים חכמינו 8 ז"ל, שרק העולם הבא נברא 9 ביו"ד ואילו העולם הזה נברא 10 בה' שבשם הוי'? יסיכר רבנו 11 הזקן להלן, ששני ענינים 12 באותיות הדיבור: צורת (צויר) 13 האותיות, בה נראה השוני בין 14 אות לאות, באה אכן 15 מ"חכמה"; ואילו גוף (חומר) 16 האותיות, שהוא ה"הבל" – בא 17 מן הלב. וגם למעשה הדבר 18 כך, שישנה הפנימיות של האותיות הבאה מ"חכמה", וממנה התהוות 19 הנבראים הרוחניים (שיש בהם ענין החכמה וההבנה באלקות), והגוף 20 חיצוניות אותיות הדיבור שלמעלה בא מ"הבל", והוא האות ה' של שם 21 הוי', ומוזה היתה ההתהוות של העולם הזה. ובלשון רבנו הזקן: 22 אַף הָאוֹתוֹת – שכאמור באות מ"חכמה", הֵן בְּבְחִינַת חֲמֹד 23 וְצוּרָה, – שישנם ה"חומר" של האותיות וה"צורה" של 24 האותיות, הַנְּקָרָא פְּנִימִית וְחִיצוּנִית, – ה"חומר" של 25 האותיות הוא החיצוניות של האותיות (הגוף של האותיות), 26 וה"צורה" של האותיות היא הפנימיות והרוחניות של 27 האותיות, כִּי הֵנָּם שְׁמֵמֵנו – של האותיות, הוּא מְקַדְמוֹת 28 הַשְּׁבָל – מבחינת ה"חכמה" שהיא למעלה וקודמת לשכל

יום שני ט"ו מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 214, והנה הגם שהיא... עד עמ' קח, ע"ש(ש):

68 בה' נברא העולם הזה, היא הו' תתאה (האחרונה), מקור ההבל 69 של אותיות הדיבור? הֵינּוּ – הרי זה, לְפִי שְׁמֵמֵנו וְרִאשִׁיתָה 70 לְבֵא לְבְחִינַת גְּלוּי 71 מְהַעֲלֵם הַיּוֹד – 72 ש"העלם" היו"ד של 73 "חכמה" הוא הרי המקור 74 והשורש לכל סוג של 75 גילוי, גם הגילוי של עולם 76 הבא וגם הגילוי של עולם הזה, כמו באותיות גם הציור של 77 האותיות וגם החומר של האותיות, אלא שבבואם בהתגלות, 78 כפי שהם באים במאוחר יותר, הרי ציור האותיות והגילוי של	57 וְהֵנָּה הֵנָּם – למרות, שְׁהִיא ה' תַּתְּאָה, ה' אַחֲרוֹנָה שְׁבָשֵׁם 58 הַיּוֹד, – הדיבור שלמעלה הוא הרי הבחינה של "מלכות", 59 "דבר מלך שלטון"²⁴, 60 והאות ה' שהיא מקור 61 הדיבור, היא הו' ה' 62 האחרונה (תתאה) של שם 63 הוי', שהיא בחינת 64 ה"מלכות", וְרְבֻתֵינוּ 65 וְכַרְוִנְס־לְכַרְבָּה דְרָשׁוּ זֶה – שביו"ד נברא עולם הבא ובה' 66 נברא עולם הזה, עַל פְּסוּק: "כִּי בְּיָהּ", – ה' צור עולמים", 67 כיצד, איפוא, אנו מסבירים כאן, שהכוונה במאמר חכמינו ז"ל

אגרת הקדש

וְהֵנָּה הֵנָּם שְׁהִיא ה' תתאה ה' אחרונה שבשם הוי' ורו"ל דרשו זה על פסוק כי ביה היינו לפי שמקורה וראשיתה לבא לבחי' גילוי מהעלם היו"ד הוא

23. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "טעם שינוי סדרן אח"ע ולא אח"ע כסדר הא"ב מובן ע"פ מ"ש בזה"ב כקנ, א (ועייג"כ ע"ח שער דרושי הצלם ד"ב)". 24. קהלת ח, ד.

30 עולמים" – ספירת המלכות היא מקור כל העולמות, והיא
 31 מתפשטת למעלה ולמטה ולד' סטרין, – ולארבע הרוחות,
 32 המתפשטות – המעלה והמטה וד' רוחות העולם מתפשטות
 33 ונמשכות מאותיות דבר ה', – מאותיות דיבורו של הקב"ה,

34 כמו שכתוב בקהלת¹⁴:

35 "באשר דבר מלך

36 שלטון", – דיבורו של

37 המלך שולט, כפי שהדבר

38 במלוכה למטה,

39 שההנהגה שהמלך מנהיג

40 את המלוכה היא על ידי

41 דיבורו, שהוא מצווה

42 לעשות, כך גם למעלה

43 פועל הדיבור שלמעלה

44 את התפשטות המלוכה

45 של הקב"ה בכל ששת

46 קצוות העולם, במעלה,

47 מטה וד' רוחות, המקיפים

48 את כללות העולם, כמו

49 שכתוב בקומץ אחר

50 [ולחבין מעט מועיר –

51 משהו ענין ומהות אותיות הדבור באלהות, שאין לו דמות

52 הגוף ולא הנפש חסדו שלום, – כיצד, איפוא, מתאים לומר

53 למעלה הענין של אותיות הדיבור, חיצוניות וגוף, ופנימיות ונפש

54 של אותיות הדיבור? – כבר נתבאר בדרך ארבה וקצרה

55 (בלקוטי אמרים – ספר התניא, חלק ב פרק יא י"ב, ע"ן

56 שם): – על כל פנים, הרי, לכן אומרים חכמינו ז"ל שהעולם

57 הזה נברא מאותיות הדיבור שלמעלה, שמקורם הוא האות ה'

58 של שם הוי"ו.

1 עולם הבא, באים מהיו"ד עצמה, מ"חכמה" עצמה, ואילו הגילוי
 2 של החומר החיצוניות האותיות, באים מהבל הלב, ה' תתאה
 3 (אחרונה) של שם הוי"ו, הרי הראשית והמקור, כשמתחיל הגילוי
 4 של עולם הזה – הוא משפע ונמשך מבחינת ה' עלאה, –

5 האות ה' הראשונה שבשם

6 הוי"ו, שיש לה – לצורך

7 ותמונת האות ה',

8 התפשטות ארץ ורחב,

9 – זאת כדי להורות –

10 להראות, על בחינת

11 פינה, – ה' עילאה של

12 שם הוי"ו, היא בחינת

13 "בינה", שהיא התפשטות

14 השכל הנעלם בבחינת

15 גלוי והשגה ברחבת

16 הדעת, והשפעתה – של

17 ה' עילאה, בינה,

18 מסתיימת בלב, וכמו

19 שכתוב בתקונים²⁵,

20 ד' פינה – לבא, ובה הלב

21 מביין, – ש"בינה" היא

22 בחינת הלב, ובה הלב מבין, הרי שהשפעת ה"בינה" היא בלב,

23 ומשם יוצא הקבל – שהוא, מקור גלוי גוף האותיות הדבור,

24 המתגלות בה' מוצאות מהעלם – שהיו עד אז בהעלם, היו"ד

25 – ביו"ד, ותמונת ה' תתאה – האות ה' האחרונה שבשם הוי"ו,

26 בכתובתה – כשכותבים אותה היא הרי גם פן התפשטות

27 ארץ ורחב, – כפי שהדבר ב"ה' עילאה", אלא שב"ה' עילאה"

28 זה מראה על התפשטות ההשגה, ואילו ב"ה' תתאה" – מורה

29 על התפשטות בחינת מלכותו ותבונה, "מלכות בל

אגרת הקדש

מושפע ונמשך מבחינת ה' עילאה שיש לה התפשטות
 אורך ורוחב להורות על בחינת בינה שהיא התפשטות
 השכל הנעלם בבחי' גלוי והשגה בהרחבת הדעת
 והשפעתה מסתיימת בלב וכמ"ש בתיקונים דכינה לבא
 ובה הלב מבין ומשם יוצא ההבל מקור גילוי גוף
 האותיות הדבור המתגלות בה' מוצאות מהעלם היו"ד
 ותמונת ה' תתאה בכתיבתה גם כן בהתפשטות אורך
 ורוחב מורה על התפשטות בחי' מלכותו יתברך מלכות
 כל עולמים למעלה ולמטה ולד' סטרין המתפשטות
 ונמשכות מאותיות דבר ה' כמ"ש בקהלת כאשר דבר
 מלך שלטון כמ"ש במ"א. [ולחבין מעט מועיר ענין
 ומהות אותיות הדבור באלהות שאין לו דמות הגוף
 ולא הנפש ח"ו כבר נתבאר בדרך ארוכה וקצרה
 (בלק"א ח"ב פי"א וי"ב ע"ש)]:

יום שלישי ט"ז מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קח, אך ביאור הענין... עד עמ' 216, בעשיה:

73 שלמעלה, שכפי שהוסבר לעיל זה בא מ"חכמה", שלכן
 74 הנבראים הרוחניים הם בעלי ענין של חכמה באלקות; ואילו
 75 העולם הזה והחיות שבו קטנים מדי מכדי שיוכלו לקבל ולסבול
 76 את האור והחיות של הצורה והפנימיות של האותיות, אלא

77 האור והחיות של העולם

78 הזה באים מהחומר והגוף

79 של אותיות הדיבור (על

80 דרך משל, כמו שהדבר

81 באדם, שזה בא מהגוף,

82 מההבל הנובע מהלב דרך הגרון, שהוא הבל וקול גשמי, כך גם

83 למעלה הרי זה בא מההבל שלמעלה ומגוף האותיות), לכן

84 אומרים חכמינו ז"ל על העולם הזה דוקא, שהוא נברא באות

85 ה', המוסבת על ההבל שלמעלה, כפי שהוסבר לעיל. ובלשון

86 רבנו הזקן: הנה ידוע לכל חכמי לב²⁶, כי רבוי העולמות

59 אך באור הענין, למה אמרו רבותינו וכוונם לברכה
 60 שעולם הזה דוקא נברא בה' – כיוון שהרי הסברנו, שהכוונה
 61 היא ל"ה' תתאה", בחינת ה"מלכות" ודיבור שלמעלה, שמהם
 62 הרי נבראים כל הנבראים (גם הנבראים של העולמות העליונים

63 שלמעלה מהעולם הזה),

64 כיצד, איפוא, אומרים,

65 שדוקא העולם הזה נברא

66 באות ה' יסביר רבנו הזקן

67 להלן, שהן אמת הדבר

68 שריבוי הנבראים של העולמות העליונים הרוחניים בא גם כן

69 מצירופי אותיות של הדיבור שלמעלה, שמפני שבצירופי

70 הדיבור שלמעלה ישנם צירופים עד אין קץ ישנם גם כן נבראים

71 עד אין קץ – אך, הנבראים הרוחניים שהם בעלי חכמה ודעת

72 ויש להם ידיעה באלקות, באים מפנימיות אותיות הדיבור

אגרת הקדש

אך ביאור הענין למה אמרו רז"ל שעה"ז דוקא נברא
 בה'. הנה ידוע לכל חכמי לב כי ריבוי העולמות

25. תקו"ז בהקדמה ("פתח אליהו"). 26. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עפמש"כ בתו"א (ואוה"ת) עה"פ ועשית גו' ועשו כל חכמי לב".

43 למעלה משבע אותיות, אפשרויות הצירופים הן כל כך רבות
44 שהם בלי גבול, כך גם באותיות הדיבור שלמעלה, הרי ריבוי
45 הצירופים שיכולים לצרף מהן, הוא בלי קץ ותכלית, ומריבוי
46 הצירופים באים ריבוי הנבראים, שהם ריבוי עד אין קץ. וְהַגֵּם

47 שֵׁשׁ כְּמַעְלֹת וּמְדַרְיָגוֹת
48 הַמְּלֵאכִים וְנִשְׁמוֹת – לא

49 רק הרבה מלאכים
50 ונשמות, אלא גם כְּמֵה
51 וְכֵמֵה מִיְּנֵי מַעְלֹת
52 וּמְדַרְיָגוֹת חֲלוּקוֹת לְאֵין
53 קֵץ, גְּבוּהָ עַל גְּבוּהָ –
54 מדריגה אחת – למעלה
55 מהמדריגה השנייה,
56 למרות שגם המדריגה
57 הראשונה נעלית ביותר.
58 ואם כל ריבוי הנבראים
59 באים מאותיות הדיבור
60 שלמעלה – ההבדל הוא
61 רק בהצגת וסדר האותיות
62 – לא היה, הרי, צריך
63 להיות, ההבדל בין
64 מדריגה אחת לשנייה,
65 בבחינת גבוה על גבוה –,
66 הֵנָּה חֶפְלָה – התחלקות

67 המדריגות, גם גבוה על גבוה, נִמְשָׁךְ לְפִי חֲלוּפֵי הַצִּירוּפִים –
68 דכ"ב אותיות שבאים גם כן בחילוף הצירופים והתמורות דא"ת
69 ב"ש – הוספת כ"ק אדמו"ר שליט"א, וְהַתְּמוּרוֹת בְּאִתּוֹ ב"ש
70 כו' – בסדר האחר של ה"אלף-בית", הסדר של "א"ת ב"ש",
71 שהאות אל"ף (האות הראשונה) מוחלפת באות תי"ו (האות
72 האחרונה), והאות ב"ת (האות השנייה) מוחלפת באות שי"ן
73 (האות השנייה שלפני האחרונה) וכו'. (וכמו שנתבאר בַּפֶּרֶק
74 יב.). – ב"שער היחוד והאמונה"²² החלק השני של ספר ה"תניא".
75 הרי, למרות שישנו ריבוי מדריגות כזה וחילוקי מדריגות עד אין
76 קץ, אך דְּרֶךְ כָּלָל, הֵנָּה בְּלֵילָה בְּעֵלֵי חֻכְמָה וְדַעַת, – ענינם
77 הוא ענין החכמה ודעת באלקות, וְיִוְדְעִים אֵת בּוֹרְאֵם, מִפְּנֵי
78 הַיּוֹת חַיּוֹתָם מִפְּנֵימִיּוֹת הָאוֹתִיּוֹת הַנִּמְשָׁכוֹת – פנימיות
79 האותיות נמשכות מִפְּחִינַת חֻכְמָה עֲלֵאָה, – "חכמה עליונה",
80 וְכַנּוּכָר לְעֵיל. – לכן אומרים על כל הנבראים הנכללים בשם
81 הכללי "עולם הבא", שהם נבראו ביו"ד, שכן חיותם באה
82 מפנימיות ומאור אותיות הדיבור שלמעלה, הבא מהיו"ד של
83 שם הוי". אף הָעוֹלָם הַזֶּה הַשֶּׁפֶל, עִם חַיּוֹת שֶׁתּוֹכוֹ, קָמֵן
84 מִהִכִּיל וְלִסְבֹּל אֹרֹר וְחַיּוֹת מִפְּחִינַת צוֹרֵת הָאוֹתִיּוֹת

1 וְהַיְחַבְּלוֹת אֲשֶׁר אֵין לָהֶם מְסָפָר, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב²⁷: "הַיֵּשׁ
2 מְסָפָר לְגִדְרוֹי", – הכוונה לעולמות ולהיכלות שלמעלה,
3 שאין להם מספר. וְכָבֵל הַיְחַבְּלוֹת וְגִדְרוֹ – בהם יש כבר מספר כמו
4 שכתוב²⁸: "אלף אלפין ישמשוני" ורבוה רבבן קדמוהי יקמוון" –

5 אך המספר הוא גדול
6 מאד, שיש בהם אֵלֶף
7 אֵלֶפִין וְרְבוּא רִבְבָן
8 מְלֵאכִים²⁹, וְכֵן –
9 בנשמות, שיש בהן חמש
10 מדריגות כלליות של נפש,
11 רוח, נשמה, חי, יחידה, הן
12 נִפְשׁ-רוּחַ-נְשָׁמָה-חַיָּה
13 יְחִידָה – נרנח"י, מְדַרְיָגוֹת
14 לְאֵין קֵץ, – שישנן
15 מדריגות לאין קץ
16 במדריגת ובחינת "נפש",
17 ובמדריגת ובחינת "רוח",
18 עד במדריגה של "נשמה",
19 "חי", "יחידה", וְכָבֵל
20 עוֹלָם וְהַיְחַבְּלוֹת מְרַבּוּי
21 הַיְחַבְּלוֹת שֶׁבְּאֵצִילוֹת
22 בְּרִיאָה יְצִירָה – שהן
23 כולם עולמות רחניים
24 שלמעלה מעולם

25 ה"עשייה", למעלה מהעולם הזה ולמעלה מעולם ה"עשייה"
26 הרוחני – שכן, "עולם הזה" שהוא עולם ה"עשייה", מכון לא רק
27 לעולם הזה הגשמי, כי אם גם כולל את עולם העשייה הרוחני –
28 הֵנָּה כָּל רִבּוּיֵים אֵלֶּוּ, רִבּוּי אַחַר רִבּוּי עַד אֵין קֵץ מִמֶּשׁ, –
29 שיש בהם כל כך הרבה נאצלים ונבראים בלי קץ ממש, הַבֵּל
30 נִמְשָׁךְ וְנִשְׁפָּע מְרַבּוּי צִירוּפֵי כ"ב אוֹתִיּוֹת דְּכַר ה',
31 הַתְּחַלְּקוֹת – כיב האותיות של הדיבור שלמעלה, מתחלקות
32 גַּם בֵּין לְצִירוּפִים רַבִּים עַד אֵין קֵץ וְתַכְלִית מִמֶּשׁ, – אין קץ
33 ואין סוף לצירופים הנוצרים מכ"ב אותיות הדיבור שלמעלה,
34 כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּסֵפֶר יְצִירָה³⁰: שֶׁכְּעָה אֲכַנִּים בּוֹנוֹת חֻמְשַׁת
35 אֵלֶפִים וְאַרְבַּעִים כֶּתִים, – בספר יצירה נקראות האותיות
36 "אבנים", והמלים – "בתים", המלה מצטרפת מאותיות, כמו בית
37 שמצטרף מאבנים, ומשבע אותיות אפשר לצרף חמשת אלפים
38 וארבעים מלים שונות, מִכָּאן וְאֵילָךְ צָא וְחָשַׁב מֵה שְׁאֵין
39 חֶפְהָ יְכוֹל לְדַבֵּר כּו' – ואין האוזן יכולה לשמוע – כל כך
40 הרבה הן האפשרויות לצירופים הרבים המצטרפים מכ"ב
41 האותיות. עד שבע אותיות מונה בספר יצירה מספר הצירופים
42 הנוצרים משתי אותיות, שלש אותיות, עד שבע אותיות. ואילו

27. איוב כה, ג. 28. דניאל ז, י. 29. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מביא ג"ז (וכן בח"א פמ"ו סה, ב) – דלכאורה מה מוסיף ראה שם רפמ"ח) – וי"ל שזוה מוכיח דהמדובר ב"גדודים" שנתהוו מאותיות שלכן שייך בהם (גבול ו) מספר, ובכ"ז יש בהם גם בל"ג". 30. פ"ד מ"ב. 31. הרבי שליט"א מציין ב"הערות ותיקונים בדרך אפשר", שאולי צריכים לומר "שבע", לשון נקבה, כמו שאומר להלן "בונות", לשון נקבה. 32. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שעי"ז יורד מגבוה ביותר לגבוה שתחתיו כו', הארה דהארה כו' – משא"כ בשינוי הצירוף בלבד דאינו פחות במעלה".

41 – הרי שהאור שמצורות האותיות, שהוא אור הבא ממדותיו
42 הקדושות ומרצון וחכמה – נמצא רק בתוכו, בפנימיות של
43 "מוצא פי ה'" המהווה ומחיה את העולם הזה, ואילו בגילוי אין
44 הדבר כך. ומדיכן באה ההתהוות והחיות של העולם הזה? –

45 הרי זה מחיצוניות וגוף
46 האותיות, "הבל" הדיבור
47 שלמעלה. (וזהו שכתב
48 הא"ר זכרוננו לברכה³⁷,
49 שפחיתת חיצוניות
50 הפלים דמלכות
51 האצילות, המרמוזות
52 בה' של שם הוי"ה
53 ברוף-הוא, – ה' תתאה"
54 שהיא ספירת המלכות,
55 הם ירדו ונעשו נשמה
56 לעולם העשיה). וכן
57 כתוב בתקונים³⁸ –
58 ב"תיקוני זוהר", שתי"ד –
59 של שם הוי", הוא –
60 מאיר, פאצילות כו', –
61 ויה' עילאה" – בעולם

62 ה"בריאה", וי"ד – בעולם ה"יצירה", ויה' תתאה מקננת –
63 ומאירה, בעשיה: – ארבע האותיות של שם הוי" הן האלקות
64 של העולמות³⁹: הגילוי שמאיר בעולם ה"אצילות" הוא ספירת
65 ה"חכמה" (י"ד של שם הוי"), ו"חכמה" היא הרי הענין של
66 ביטול באופנו הנעלה ביותר, של "הוא לבדו ואין זולתו" (כפי
67 שרבנו הזקן אומר בהגדה שפרק ל"ה (בחלק הראשון של
68 ספר ה"תניא"), הרי "חכמה" זו מאירה בכללות עולם
69 ה"אצילות", שבכל עניני עולם ה"אצילות" שורר אופן הביטול
70 האמור; בעולם ה"בריאה" מאירה ה' עילאה", ספירת ה"בינה"
71 וכל הנבראים של עולם זה (גם נשמות וגם מלאכים) הם בעלי
72 השגה גדולה באלקות; בעולם ה"יצירה" מאירות שש המדות,
73 ועבודת הנבראים שבעולם זה, היא בענין ה"מדות", התפעלות
74 של אהבה ויראה באלקות; ובעולם ה"עשיה" מאירה ה'
75 תתאה, ספירת ה"מלכות", ועולם זה – הוא עולם המעשה,
76 ומעשה מתוך קבלת עול מלכות שמים. ברם, זהו הנשמה של
77 עולם זה, הבאה מפנימיות צירופי אותיות הדיבור המלוּבשת
78 בהעלם בחומר וגוף האותיות שהוא ה"הבל", ואילו התהוות
79 חיות העולם עצמו, הם רק מחיצוניות אותיות הדיבור –
80 מה"הבל", ולכן עולם זה הוא עולם גשמי וחומרי.

1 ופנימיותו, להאיר – שהאור והחיות של פנימיות האותיות,
2 יאיר בו, ולהשפיע בו בלי לבוש והסתר כמו ש- פנימיות
3 האותיות, מאירות ומשפיעות לנשמות ומלאכים, – לנשמות
4 ומלאכים זה מאיר ומשפיע בלי הלבוש והסתר של חומר וגוף

5 האותיות המתהווה
6 מההבל³³, רק ההארה
7 וההשפעה באה
8 ונשפעת לעולם הוי'
9 מפחיתת חמר וגוף
10 האותיות והיצוניותם,
11 שהוא – חיצוניות
12 האותיות, היא פחיתת
13 ההבל, – כמו על דרך
14 משל חיצוניות וגוף
15 אותיות הדיבור באדם
16 המתהווים מההבל הבא
17 מהלב, והוא הבל גשמי,
18 המתחלק לו' הפלים
19 שפסקה³⁴ – בפסק
20 ב"קהלת"³⁵ מוזכרים
21 שבעה ענינים של הבל:

22 "הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל", "הבל" פעם
23 אחת, "הבלים" לשון רבים, פעמיים, ביחד שלשה, עוד הפעם
24 "הבל הבלים", שוב שלשה, "הכל הבל" עוד פעם אחת, וביחד
25 שבע פעמים "הבל". שעליהם – על שבעה ההבלים, העולם
26 עומד, כמו שכתוב בזהר הקדוש³⁶. – "עלמא לא אתקיים
27 אלא על הבלים דאמר שלמה מלכא" – העולם אינו מתקיים
28 אלא על ההבלים שאמר שלמה המלך, שהם שבעת ההבלים
29 האמורים, והוא "מוצא פי ה'" המתלבש בעולם הוי' וכל
30 צבאיו – כל הנבראים שבעולם הזה, להחיותם, – שזה ההבל
31 הבא מפי ה', מוצא פי ה', וכתבו – בהבל ובמוצא פי ה',
32 מלכשת פחיתת צורת אותיות הדבור והמחשבה, –
33 שלמעלה, הבאה – ממדותיו הקדושות ורצונו והכמתו
34 וכו', – כמו באדם למשל, שאותיות הדיבור ואותיות המחשבה
35 באות הרי בגילוי ממדותיו – שמפני שיש לו אהבה ותשוקה
36 לדבר מסויים, לכן הוא חושב ומדבר אודות אותו דבר, והמדות
37 באות מרצונו וחכמתו וכו', כך גם למעלה באות אותיות
38 הדיבור והמחשבה שלמעלה בהתגלות, מהמדות הקדושות
39 ומרצונו וחכמתו וכו', המיחדות – מדותיו – הקדושות, ורצונו
40 וחכמתו (הספירות). מאודות בתי"סוף ברוף-הוא פתבלית

33. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שהוא בטל להמלוּבש בו ואינו מסתיר". 34. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עיינוכ באוה"ת עה"פ".

35. א, א. 36. ה"א קמו, ב. 37. ראה ע"ח שמ"ד פ"ב. ובכ"מ. 38. ראה תיקון ו (כג, א). ע"ח שמ"ב ספ"ד. 39. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עפמשת"ל בח"א פל"ט".

יום רביעי י"ז מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 216, והנה באדם התחתון... עד עמ' קט, ממנה ח"ו.

1 להלן יסביר רבנו הזקן, כיצד עושים את ה"שם" על ידי צדקה,
 2 כמו שכתוב בזהר הקדוש: "מאן עביד שמא קדישא בכל יומא
 3 מאן דיהיב צדקה למסכנא" — שעל ידי נתינת צדקה לעני
 4 "עושים" את שם הוי". שכן, ירידת אותיות הדיבור שלמעלה
 5 משרשן ב"חכמה", הרי זה
 6 צמצום גדול ביותר, כמו
 7 למשל חכם גדול המביך
 8 נפלאות חכמה, מצמצם
 9 חכמתו באות אחת, כך
 10 מתלבש הצמצום של
 11 חכמה ב"ה תתאה" של
 12 שם הוי, "הבל" הדיבור,
 13 וזה בא מהחסד שלמעלה,
 14 שמצד החסד הוא מצמצם
 15 עצמו בצמצום זה, וכדי
 16 לעורר חסד זה — הרי זה
 17 על ידי החסד שאדם
 18 למטה עושה צדקה וחסד.
 19 הרי שבצדקה וחסד של
 20 יהודי למטה, הוא "פועל"
 21 את ההמשכה מהי"ד של
 22 שם הוי' — "חכמה" — לה'
 23 של שם הוי' — "מלכות" — הרי שעל ידי צדקה הוא "עושה"
 24 וממשיך את שם הוי'. ובלשונו של רבנו הזקן: וְהִנֵּה, בְּאִדָּם
 25 תִּתְחַתּוֹן לְמִשְׁלַל מִי שֶׁהוּא חָכֵם גְּדוֹל לְהַשְׁבִּיל נִפְלְאוֹת
 26 חֻכְמָה, וּמְצַמֵּם שְׂכָלוֹ וּמְחַשְׁבֵּתוֹ בְּאוֹת אֶחָד — אחת,
 27 מְדַבְּרוֹ, הִנֵּה זֶה הוּא צִמְצוּם עֲצוּם וְיִרְדָּה גְּדוֹלָה לְחַכְמָתוֹ
 28 הַנִּפְלְאָה — כִּכָּה מִמֶּשׁ עַל דְּרָף מִשְׁלַל, וְיִתֵּר מוֹזֵה לְאִין קִין,
 29 הִיךְ צִמְצוּם גְּדוֹל עֲצוּם וְרַב, בְּאִשְׁרֵי "בְּדַבְּרֵי ה' שְׁמִים
 30 נִעֲשׂוּ", בְּשִׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית, "וּבְרִיחַ פִּי כָּל צְבָאִים", הוּא
 31 — "דבר ה'" הוא, אות ה' של שם הוי"ה בְּרוּךְ-הוּא, — שהיא
 32 "אֵתָא קְלִיא", — אות "קלה", — לא זו בלבד שהיא אות אחת,
 33 היא גם נקראת "אתא קליא", אות "קלה" שאין בה ממש. כְּמוֹ
 34 שְׂפָתוֹנֵי: "בְּהַכְרָאִים" — "בְּה' בְּרָאִים", — כמו שכתוב:
 35 "בהבראם", ועל כך דרשו חכמינו ז"ל:⁴¹ "בה' בראם", באות ה'

הוא ברא אותם, את תולדות השמים והארץ, שעליהם כתוב
 "בהבראם", הוּא — האות ה', היא מְקוֹר הַט' מְאִמְרוֹת
 שֶׁנִּמְשְׁכוּ מִמְאִמְרֵי רֵאשִׁית ד' נְמִי — שגם הוא מְאִמְרֵי
 הוּא⁴², — על "בראשית" אומרים חכמינו ז"ל שגם הוא "מאמר"
 כמו שאר המאמרים
 שבהם כתוב הלשון
 "ויאמר", אלא שהוא
 המאמר הראשי והמקור
 לשאר המאמרות⁴³, הוּא
 פְּחִינַת חֻכְמָה הַנִּקְרָאת
 "רֵאשִׁית". — "ראשית"
 חכמה, הרי, הירידה
 מ"חכמה", מקור ט'
 המאמרות, לדיבור,
 "מלכות" — היא צמצום
 גדול ביותר. אֵתָא אֵז —
 בתחילת הבריאה, הִתְתָּה
 חֻכְמָתָה וְיִרְדָּה זו —
 מ"חכמה" ל"מלכות" —
 דיבור בְּלִי אֵתְעָרוּתָא
 דְּלִתְתָּא בְּלָל, — בלי
 התערורות מלמטה כלל,
 "אִדָּם אֵין לְעֵבֵד כו"⁴⁵, — לא היה הרי או האדם שיעבוד
 ויעשה את ההתערורות מלמטה, רק "בִּי חֻכְמָתָה חֶסֶד הוּא"⁴⁶, —
 הבריאה היתה מצד זה שהקב"ה הוא חפץ חסד, ו"עוֹלָם חֶסֶד
 יִבְנֶה"⁴⁷. וְזֶהוּ "בְּהַבְרָאִים" — "בְּאִבְרָהִים"⁴⁸, — זה מה שחכמינו
 ז"ל אומרים על הפסוק "בהבראם" שזה אותיות "באברהם"⁴⁹, כִּי
 "חֶסֶד לְאִבְרָהִים" כו⁵⁰. — אברהם הוא בחינת חסד, וזהו
 "בהבראם — באברהם", שהבריאה היא ממדת החסד. אֵתָא אַחַר
 בְּרִיאַת הָאָדָם — שענינו הוא "לְעֵבֵדָה כו"⁵¹, — ולהמשיך
 המשכות על ידי התערורתו מלמטה, אֵין כָּל אֵתְעָרוּתָא
 דְּלִעֲלָא — כל התערורות שמלמעלה לְעוֹרֵר מִדַּת חֶסֶד עֲלִיּוֹן,
 הוּא בְּאֵתְעָרוּתָא דְּלִתְתָּא, — על ידי ההתערורות והעבודה של
 האדם למטה, שהוא מעורר וממשיך את החסד העליון, בְּצִדְקָה
 וְחֶסֶד⁵² שִׁישְׂרָאֵל עוֹשֵׂין בְּעוֹלָם הָזֶה. — הרי, על ידי צדקה וחסד

40. בראשית ב, ד. 41. מנחות כט, ב. 42. ר"ה לב, א. 43. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צע"ג אם אפ"ל כפי דב"ה א בראם — לאחרי שכבר ישנו המאמר דבראשית ברא ג'! שלכן הוא מקור רק לט' מאמרות!". 44. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מאי קמ"ל? וי"ל דטובא קמ"ל — שולל אתדל"ת גם דנשמות, ומכריח זה מקרא דאדם אין ג'ו. ועפ"ז תומתק ההדגשה 'אתדל"ת כלל". 45. בראשית ד, ה. 46. מיכה ז, יח. 47. תהלים פט, ג. 48. ב"ר פ"ב, ט. 49. מיכה ז, כ. 50. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ג"פ חסד, כי צ"ל אתדל"ע מצ"ע שיתחו (1) עולמות שלמע' מהשתל' - שישכיל 'נפלאות חכ' (במשל דאדם התחתון דלעיל - כי מהוע"צ הנשמה פשוטה אלא שהכחות כלולים בה - ראה ח"א פנ"א) ע"י חפץ חסד (שבתענוג - חפץ), (2) עולם האצ"י - שכלו ומח' (שבמשל) ע"י עולם חסד יבנה (ז"י הבנין - ספ"י דאצ"י), (3) ב"י"ע ועד עוה"ז - 'מצמצם כו' באות כו" (שבמשל) ע"י בהבראם (בריאה כו) חסד (שנמשך ונותן) לאברהם. וי"ל שלכן מוסיף בזה 'וזהו' בהבראם - כי רק זה באתגליא. ולמטה (ובפרטיות) יותר (וראה ח"א רפמ"ט): חפץ (עתיקא - בבינה) חסד הוא (בריאה - בורא חשך) - ראשונה, עולם חסד יבנה (יצירה - עולם 'המדות') - וא"ו, בהבראם באברהם כי חסד כו' (עשי' - ראה לקמן ט"ו) - ה' אחרונה". 51. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בתחילת האגה"ק צדקה לחוד. מכאן ואילך כמה שינויים: צדקה וחסד, גמ"ח, צדקה וחסד, צדקה וגמ"ח וכו'".

1 שיהודי עושה למטה, הוא ממשיך מהי"ד של שם הוי' –
 2 מ"חכמה" – לה' של שם הוי' – מלכות" – הרי שהוא "עושה"
 3 וממשיך את שם הוי'. לכן אמרו רבותינו וברונם לברכה⁵²: כל
 4 האומר אין לו אלא תורה בלי גמילות חסדים, אפילו תורה
 5 אין לו, אלא צריך לעסק
 6 בתורה ובגמילות
 7 חסדים. פי הנה, הגם
 8 דאורייתא מחכמה⁵³
 9 נפקת⁵⁴, – למרות שתורה
 10 באה מ"חכמה"⁵⁵,
 11 ובאורייתא מתקנים⁵⁶
 12 עלמא⁵⁷, – ועל ידי תורה
 13 מתקנים העולם, ובאין
 14 דלעאן בה⁵⁸, – ועל ידי
 15 אלה שעוסקים ומדברים
 16 בה (בתורה), פי גדברים –
 17 דיבורי תורה, ממשיכים
 18 הארות והשפעות נפש
 19 אחר: (והשראות) חכמה
 20 עלאה – חכמה עליונה,
 21 מקור התורה לבחינת
 22 אותיות הדבור שבהן נברא העולם, כמאמר רבותינו
 23 וברונם לברכה⁵⁶: "אל תקרי בניה אלא בניה" – תלמידי
 24 חכמים שהם העוסקים בתורה, הם לא רק "בניה", הבנים שלך,
 25 אלא הם גם "בונין", הם בונים ומקיימים את העולם על ידי
 26 לימודם תורה – הרי המשכה זו – מ"חכמה" לאותיות הדיבור,
 27 היא בחינת ירידה גדולה, ולזה צריך לעורר חסד עליון,
 28 הנמשך פנים – טבע המים שהם נמשכים ממקום גבוה למקום
 29 נמוך, כך גם נמשך החסד העליון שנמשל למים, מקום גבוה

אגרת הקדש

לכן אמרו רז"ל כל האומר אין לו אלא תורה בלי גמ"ח
 אפילו תורה אין לו אלא לעסוק בתורה ובגמ"ח כי
 הנה הגם דאורייתא מחכמה נפקת ובאורייתא מתקנים
 עלמא ובאין דלעאן בה כי בדבורם ממשיכים הארות
 והשפעות (נ"א והשראות) ח"ע מקור התורה לבחינת
 אותיות הדבור שבהן נברא העולם כמארו"ל א"ת בניך
 אלא בונין הרי המשכה זו היא בחינת ירידה גדולה
 ולזה צריך לעורר חסד עליון הנמשך כמים ממקום
 גבוה למקום נמוך באתרל"ת בצדקה וחסד תתאה
 שממשיכי' חיים וחסד להחיות רוח שפלים ונדכאים.
 וז"ש אל יתהלל חכם בחכמתו כו' כ"א בזאת יתהלל
 כו' כי אני ה' עושה חסד כו' כי החסד הוא הממשיך
 חיי החכמה למטה וא"ל הרי נקראת חכמתו לבדו בלי
 המשכת חיים ממנה ח"ו.

למקום נמוך, – ממקום ומדריגה גבוהים למקום ולמדריגה
 נמוכים, וחסד זה נמשך באתערוותא דלתתא, – בהתעוררות
 מלמטה, בצדקה וחסד תתאה, – על ידי צדקה וחסד הנעשים
 למטה בגשמיות, שפמשיכים – ונותנים, חיים וחסד, להחיות
 רוח שפלים ונדכאים. –
 על ידי החסד והחיים
 שנותנים וממשיכים לעני
 שפל ונדכא, ממשיכים את
 החסד שלמעלה, כדי
 להמשיך "חיים" מבחינת
 "חכמה" שירד למקום נמוך
 – לאותיות הדיבור שהן
 מקור כל הנבראים. וזהו
 שכתוב⁵⁷: "אל יתהלל
 חכם בחכמתו כו', פי
 אם בזאת יתהלל כו', –
 השכל וידוע אותי⁵⁸,
 ומסיים מששכיל באופן: פי
 אני ה' עושה חסד כו", –
 הרי שמהללים את
 ה"חכמה" כשהיא עושה
 ופועלת חסד, שאז ה' עושה חסד, פי תחסד – שהאדם עושה
 וממשיך את החסד שלמעלה, ש"אני ה' עושה חסד" – שבעשיה,
 הוא הממשיך חיי החכמה למטה, – שבאותיות הדיבור יומשך
 מקור הנבראים, כדי שזה יומשך למטה. ואם לאו – אם חסרה
 עשיית החסד, וישנו רק הענין של חכמה – של לימוד התורה
 בלבד, הרי נקראת "חכמתו" לבדו, – ככתוב "אל יתהלל חכם
 בחכמתו" – בחכמה שלו, בלי המשכת חיים ממנה – ה"חכמה"
 שלמעלה, חס"ו שלום.

יום חמישי י"ח מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קט, ובוה יובן מ"ש... עד עמ' 218, יבינו:

71 ובוה יובן מה שכתב האריז"ל⁵⁹, שיש ב' מיני נשמות
 72 בישראל: נשמות תלמידי חכמים העוסקים בתורה כל
 73 ימיהם⁶⁰, ונשמות בעלי
 74 מצות העוסקים בצדקה
 75 ונמילות חסדים.⁶¹
 76 דלכאורה, הרי גם
 77 תלמידי חכמים צריכים
 78 לעסק בגמילות חסדים,⁶²
 79 כמארו"ל שאפילו תורה אין לו אלא שהת"ח שתורתן
 80 עיקר ורוב ימיהם בה ומיעוט ימיהם בגמ"ח הנה פעולת
 81 אין לו". – אם הוא אומר
 82 שאין לו אלא תורה בלי גמילות חסדים, גם תורה אין לו. כיצד, פגעת אתערוותם דלתתא – ה"פעולה" מהתעוררותם

52. יבמות קט, ב. 53. זח"ב קכא, א. ובכ"מ. 54. זח"ב ר, א. ובכ"מ. 55. זח"א מז, א. ועוד. 56. ברכות סד, א. 57. ירמי' ט, יב. 58. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכל השאר נכללים במין הב' – ולכן לי"ג בהב' – כל ימיהם".

44 יגיעתו לפרנסתו – מכוון לשבתו יתברך, ובחסד שלו הוא מעורר
 45 את ה"דרועא ימינא", את החסד שלמעלה, ולכן נקראו – בעלי
 46 המצוות, "תמכי אורייתא"⁶³, – הם תומכים בתורה (עצמה),
 47 לא רק בלומדי תורה, כי אלא הם תומכים את התורה עצמה,
 48 שכן, הם ממשיכים

49 שהאור שמשורש ומקור
 50 התורה יאיר למטה, והן
 51 פחינות ומדרגות נצח
 52 והוד, – נצח והוד הם
 53 "תרין שוקין"⁶⁴, כמו
 54 ה"שוקין" שעליהם עומד
 55 האדם על הארץ, כך הם
 56 ממשיכים את התורה
 57 למטה בעולם זה, להיותן
 58 – מפני שהם ממשיכים
 59 אור התורה למטה
 60 לעולם העשייה. ובו
 61 יוכיח⁶⁵ למה נקרא
 62 הצדקה בשם "מעשה",
 63 כמו שכתוב⁶⁶: "והיה
 64 מעשה הצדקה שלום",
 65 – הרי שהוא קורא לצדקה
 66 בשם "מעשה", על שם
 67 שפעלתה להמשיך אור
 68 ה' לעולם העשייה. והו
 69 דקדוק לשון זהר
 70 הקדוש: "מאן דעביד"
 71 שמה קדישא" – מי
 72 שעושה את השם הקדוש,
 73 "דעביד" דיקא, – המלה
 74 "עביד" היא בדיוק, כי
 75 פאתערוותא דלתתא –

76 "בהתעוררות מלמטה", בצדקה והסד תתאה – בעשיית
 77 צדקה וחסד כאן למטה, מעורר חסד עליון, – החסד
 78 שלמעלה, להמשיך אור אין-סוף מבחינת חכמה עלאה –
 79 "חכמה עליונה" שהיא יו"ד של שם, – הוי, לה' של שם, –
 80 הוי, בחינת הדבור ורוח פיו יתברך, כדי להשפיע לעולם
 81 העשייה. – זהו דיוק הלשון "עביד" בלשון הזוהר במקום הלשון
 82 "עושה", עשיה. שכן, על ידי מעשה הצדקה הוא ממשיך אור
 83 אין סוף בעולם ה"עשייה", ועל דרך משל⁶⁸, להכביל הברלות
 84 אין קץ, כמו שאדם אינו מדבר אלא לאחרים (ולא
 85 בשהוא בינו לבין עצמו), ואז מצמצם שכלו ומחשבתו
 86 בדבורו אליהם. והמשכילים יבינו:

1 שלמטה, לעורר חסד עליון, להמשיך ולהוריד אור-אין-סוף
 2 המלבש בחכמה עלאה, – ב"חכמה עליונה", שהיא מקור
 3 תורת ה' ששפיהם, – בדיבורם דברי תורה, היכן, איפוא, הם
 4 ממשיכים זאת? – הוא רק לעולם הנשמות שבבריאה – שהם

5 ממשיכים שם על ידי
 6 עסק התלמוד, – גמרא
 7 הכוללת הטעמים
 8 והשקלא-וטריא של
 9 ההלכות, שיש לכך
 10 שייכות לעולם ה"בריאה"
 11 – עולם ההשגה,
 12 ולמלאכים שפיציה –
 13 הם ממשיכים על ידי
 14 למוד המשנה, – שכן,
 15 "משנה" המורכבת מפסקי
 16 ההלכות "כשר" או
 17 "פסול", "טמא" או "טהור"
 18 – יש לה שייכות לעולם
 19 ה"יצירה" – עולם המדות,
 20 יען היות היות הנשמות
 21 והמלאכים נשפעות
 22 מצדפי אותיות הדבור,
 23 היא תורה שבעל-פה,
 24 "מלכות פה תורה שבעל-
 25 פה קרינו לה"⁶¹, ומקור
 26 האותיות הוא מחכמה
 27 עלאה – מ"חכמה
 28 עליונה", בנזכר לעיל,
 29 הרי שבלמוד התורה
 30 שלהם הם ממשיכים
 31 מ"חכמה עליונה" –
 32 לצירופי אותיות הדיבור

33 של תורה שבעל-פה, ועל ידי כך הם ממשיכים היות לנשמות
 34 ולמלאכים. אך להמשיך ולהוריד הארה וחיית מבחינת
 35 הכל העליון ה' תתאה – של שם הוי, לעולם הזה השפל,
 36 שהוא צמצום גדול בתר עז – הרי זה אופן צמצום אחר
 37 לגמרי כדי שהאור יומשך בעולם השפל, לא די⁶² פאתערוותא
 38 דלתתא – "התעוררות מלמטה", של תלמידי חכמים
 39 העוסקים מעוט ימיהם בצדקה וגמילות חסדים, אלא על
 40 ידי אתערוותא – התעוררות, דבעלי מצות העוסקים רב
 41 ימיהם בצדקה וגמילות חסדים (וכמו שנתבאר בלקוטי
 42 אמרים – בספר ה"תניא", בחלק א פרק לד). – שם הוא אומר,
 43 שעל ידי נתינת צדקה, שהוא נותן חומש בלבד – נעשית כל

61. תקו"ז בהקדמה ("פתח אליהו"). 62. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אבל מוכרחת היא – כי ההמשכה צריכה לעבור דרך בריאה ויצירה". 63. ע"פ משלי ג, יח. וראה זח"ג נג, ב. שו"ע יו"ד סרנ"א ס"ט. ובכ"מ. 64. תקו"ז בהקדמה ("פתח אליהו"). 65. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה אינו נוגע כ"כ כאן (כ"א ס"ב). ויומתק עמפ"ש כ"רמ"ז (ניצוצי אורות בוח"ג שם)". 66. ישע"ל לב, יז. 67. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה פשוט דצ"ל "עביד". וראה זח"ג שם (ק"ב. ב)". 68. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה: (1) מה חסר לולא סיום זה, (2) פי' "והמשכילים יבינו" – מה? (3) מה מוסיף בהמוסגר בחצ"ע ג, ועוד. ואולי י"ל (בנקודה

יום שישי י"ט מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 218, ו זורע צדקה... עד עמ' 220, ישענו כו'.

1 ו. "זרע צדקה שְׂכַר אַמְתָּ" (בְּמִשְׁלֵי יא)¹. פְּרוּשׁ, שְׁשֻׁכַר
 2 זְרִיעַת הַצְדָּקָה הִיא מִדַּת אַמְתָּ. – שְׁנוֹתַיִם לוֹ מִלְמַעְלָה מִדַּת
 3 הַ"אֲמֵת" כִּשְׁכַר עַל שֶׁהוּא זֹרַע צִדְקָה. כּוּוֹנֵת רַבְּנָו הִזְקָן בְּאִמְרוֹ
 4 "פִּירוּשׁ", שְׁבִדְרָךְ כֻּלָּל הַכּוּוֹנָה הִיא הַסְתִּיגוּת מִפִּירוּשׁ אַחֵר,
 5 הִיא: רִשִׁי מִפְּרֵשׁ כֵּאֵן אֵת
 6 הַמְּלָה "שְׁכַר" לֹא בְּתוֹר
 7 תְּשׁוּלֹם, כִּי אִם מִלְשׁוֹן²
 8 "וַיִּסְכְּרוּ מַעֲיִנוֹת תְּהוּם",³
 9 סְתִימָה וְעִצִּירָה (כְּדִי לִרְכּוֹ
 10 וּלְלַכְּדוֹ). גַּם בְּתַרְגוּם
 11 וּבִמְפִרְשֵׁים אַחֵרִים
 12 שִׁמְפִּרְשֵׁים מִלְשׁוֹן
 13 "תְּשׁוּלֹם", יִכּוּלִים הִרִי גַם
 14 בְּהֵם לִפְרֵשׁ, לֹא שֶׁהִשְׁכַּר
 15 שְׁנוֹתַיִם לוֹ הוּא מִדַּת
 16 הָאֲמֵת, אֲלֵא שֶׁהִשְׁכַּר
 17 שֶׁהוּא מִקְבַּל הוּא אִמִּיתִי
 18 וּמִתְקִיִּים לְנִצְחָה; לִכֵּן אוֹמֵר
 19 רַבְּנָו הִזְקָן "פִּירוּשׁ",
 20 שֶׁהַכּוּוֹנָה כֵּאֵן הִיא,
 21 שֶׁהִשְׁכַּר שֶׁהוּא מִקְבַּל עַל
 22 זְרִיעַת הַצְדָּקָה – הוּא מִדַּת
 23 הָאֲמֵת שְׁנוֹתַיִם לוֹ
 24 מִלְמַעְלָה, וּכְתִיבִי: "תִּתֵּן
 25 אַמְתָּ לְיַעֲקֹב", – הִרִי,
 26 שְׁקִיִּים עֲנִין שְׁנוֹתַיִם לוֹ מִלְמַעְלָה מִדַּת הָאֲמֵת, אֲלֵא, שִׁלְפִי
 27 פִּירוּשׁ רִשִׁי וְהַתְּרַגּוּם שֵׁם (בְּמִיכָה), שׁוּזְהִי בְּקִשָּׁה, שֶׁהִבְטַחַת
 28 הַ"אֲמֵת" שֶׁהִבְטִיחַ הַקֵּב"ה לְיַעֲקֹב, יִמְלֵא אוֹתָהּ לְבִנּוֹ וְכוּ', הִרִי
 29 אֵין רֵאִיָּה מִשֵּׁם, שְׁנוֹתַיִם מִלְמַעְלָה מִדַּת הָאֲמֵת, לִכֵּן אוֹמֵר רַבְּנָו
 30 הִזְקָן: וְשִׁבְחָא דְקַדְשָׁא־פְּרִיָּדָה הוּא מְסַדֵּר נְבִיא כּו', – הַנְּבִיא
 31 מְסַדֵּר כֵּאֵן שִׁבְחוֹ שֶׁל הַקֵּב"ה, כְּמוֹ שְׁבָתוֹב בְּזִהַר הַקְּדוּשָׁה, –
 32 שְׁאֵין זֶה לְשׁוֹן בְּקִשָּׁה, אֲלֵא שִׁבַּח לְהַקֵּב"ה, שֶׁהוּא נוֹתֵן "אֲמֵת"
 33 לְיַעֲקֹב. פְּרוּשׁ – שִׁכָּן, גַּם בִּשְׁבָחוֹ שֶׁל הַקֵּב"ה, הִרִי יִכּוּל לְהִיּוֹת
 34 שֶׁהוּא מְקִיִּים אֵת הַהִבְטַחָה שֶׁל אֲמֵת (שֶׁהִבְטִיחַ לְיַעֲקֹב), וְלֹא
 35 שֶׁהוּא נוֹתֵן לְיַעֲקֹב אֵת מִדַּת הָאֲמֵת – לִכֵּן אוֹמֵר רַבְּנָו הִזְקָן
 36 שֶׁהַכּוּוֹנָה הִיא: שְׁהַקְּדוּשָׁא־פְּרִיָּדָה הוּא הַנוֹתֵן מִדַּת אַמְתָּ
 37 לְיַעֲקֹב. וְצִרִיד לְהִבִּינִי, וְכִי אֵין אַמְתָּ בְּיַעֲקֹב חֲסִי־שְׁלֹמֹם עַד
 38 שְׁהַקְּדוּשָׁא־פְּרִיָּדָה הוּא יִתֵּן לוֹ מִלְמַעְלָה:

אגרת הקדש

ו זורע צדקה שכר אמת (במשלי י"א). פי' שישכר זריעת הצדקה היא מדת אמת וכתוב תתן אמת ליעקב ושכחא דקוב"ה מסדר נביא כו' כמ"ש בזה"ק פירוש שהקב"ה הוא הנותן מדת אמת ליעקב וצריך להבין וכי אין אמת ביעקב ח"ו עד שהקב"ה יתן לו מלמעלה:

אך הנה מודעת זאת, – הרי ידוע, דמדת יעקב היא מדת רחמנות, – אברהם הוא מדת החסד, יצחק – מדת הגבורה, ויעקב – מדת התפארת – רחמים – רחמנות, ועבודת ה' במדת רחמנות, רחמנות – העבודה הפנימית בנפשו של יהודי במדת הרחמנות, כשם שהעבודה הפנימית של מדת החסד היא ענין האהבה, והעבודה הפנימית של מדת הגבורה היא יראה, כך היא העבודה הפנימית של מדת הרחמנות, היא הפאה מהתעוררות רחמים רבים בלב האדם על ניצוץ אלקות שפנפשו, הרחוקה – הנפש שלו רחוקה, מאור פני ה' פאשר הולך פהשך הכלי עולם – שאז נפשו רחוקה מאור פני ה', הרי זו עבודת ה' בהתעוררות רחמים שהוא מעורר על נשמתו הוא. והתעוררות רחמנות זו היא פאה מהתבונה והדעת בגדולת ה', – שאז הוא מרגיש וחש ברחמנות הגדולה שעליו, על שהוא רחוק מאור פני ה', וההתבוננות היא איך שאפלו העולמות העליונים למעלה מעלה עד אין קץ – גם הם, בלא ממש חשיבי קמיה, – הם נחשבים ככלום ממש לגבי הקב"ה. פי' כל שפעם וחיותם – של העולמות האמורים, אינו רק מין והארה מאות אחד – אחת, משמו יתברך, כמאמר: – חכמינו ז"ל: "בין נברא עולם הפא כו'". – הרי, שגם עולמות העליונים, הנכללים בשם הכללי "עולם הבא כו' – נבראו כולם מאות אחת (אות יו"ד) של שם הוי'. והנה, בין והארה זו, שהוא התפשטות החיות משמו יתברך לחיות עליונים ותחתונים, – בזה דוקא, הוא שיש הבדל והפרש בין עליונים לתחתונים, שעולם הזה נברא בה' – באות ה' של שם הוי', וכי, – כפי שהסביר באגרת

עכ"פ): אינו מובן כלל – מהי השייכות דכל הביאור לענין שמו של הקב"ה? ה' ראשונה – היא גילוי וכו' דהיו"ד כנ"ל, וא"כ הוא ההכרח דוא"ו וה' תתאה? ולמה אינו מוכרח בעוה"ב? אמרו"ל עד שלנבה"ע (לא עוה"ב ולא עוה"ז) ה' הוא ושמו בלבד – וע"פ הנ"ל מהו ענין ג' אותיות אחרונות דהשם? ועוד. וע"ז מבאר דישינו בינו לבין עצמו (אלא שה"אחרים" יודעים עד"ז כש"מדבר" "אליהם") שצ"ל צמצום "שכלו ומח" (רק בדיבורו אליהם), שישינו "בינו לבין עצמו" – ב' ענינים (שמו הוא – אבל גם שמו "בלבד"), שגם ח"ע – הוא שם, וכו'. והמשכילים יבינו כ"ז, ואיך) ששם – כמו ענין הדיבור – ג"כ א"צ בינו לבין עצמו כו' – ובכנה"ל בדיבורי.
 1. פסוק יח. 2. נח ח, ב. 3. מיכה ז, כ. 4. ח"ג קלא, ב. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מ"ח פמ"ה". 6. מנחות כט, ב. ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א. וראה לעיל ס"ה.

47 עליונים ותחתונים מתבטא רק בהמשכת החיות הנמשכת ממנו
 48 יתברך לעולמות, שבעולמות העליונים החיות יותר בגילוי
 49 מאשר בעולמות התחתונים. וכן בבחינת שנינו הזמן, — גם
 50 בזה אין שום שינוי לגבי הקב"ה, שכן הוא לברו
 51 הוא, — ובאופן מציאות
 52 של יחיד ומיוחד, לפני
 53 ששת ימי בראשית —
 54 כך הוא עתה אחר
 55 הבריאה, והינו — למרות
 56 שניתוספו נבראים, ובכל
 57 זאת הוא לברו הוא, והוא
 58 יחיד ומיוחד, משום
 59 שהכל כאין ואפס ממש
 60 לגבי מהותו ועצמותו,
 61 — ולכן אין הנבראים
 62 שנבראו גורמים לשינוי
 63 במציאותו ובאחדותו,
 64 שכן הם כאין ואפס לגבי
 65 יתברך, וכמו אות אחד
 66 — אחת, מדבורו של אדם
 67 או אפילו ממחשבתו
 68 לגבי כללות מהות
 69 הנפש השכלית
 70 ועצמותה, על-דרך
 71 משל, לשפך את האזן,
 72 — למרות שהמחשבה היא
 73 לבוש עדין וקרוב יותר
 74 לנפש, בכל זאת אין אות אחת תופסת מקום כלל לגבי כל
 75 הנפש השכלית, ומענין השכל שבנפש באות הרי המדות, ומן
 76 באות המחשבה והדיבור, ולגבי עצם הנפש (שהוא למעלה
 77 מענין השכל) הרי, אות אחת של דיבור או מחשבה, אין תופסת
 78 מקום כלל, הדברים האמורים מהווים משל שהאזן תוכל
 79 להבין ולהשיג אפסות הבריאה לגבי הקב"ה. ונאמת "אין
 80 ערוך אליך בתיב", — שלא כפי שאמרנו קודם שזה כמו אות
 81 אחת של דיבור או מחשבה לגבי הנפש כולה, שהרי לאות
 82 האחת יש על-כפופים ערך "כל שהוא", ואילו לגבי הקב"ה אין
 83 לנבראים שום ערך כלל, וכמו שנתבאר בפרק אחר
 84 (בלקוטי אמרים — ספר ה"תניא", חלק ב — "שער היחוד
 85 והאמונה" פרק ט) עין שם. והנה שאמרים: — בתפלה,
 86 כשמבקשים על ענין הרחמים, "ברחמיך רחם עלינו;
 87 המלך המרום לברו מאו", פרוש כמו ש"מאו" קדם
 88 הבריאה — של העולמות והנבראים, היה הוא לברו הוא, —
 89 ושום דבר בלעדו לא היה קיים, כך עתה — אחרי התהוות
 90 העולמות והנבראים, הוא "מרום בו"; — שרק הוא קיים,
 91 ו"מתנשא מימות עולם", פרוש שהוא רם ונשא למעלה
 92 מעלה מבחינת זמן הנקרא בשם "ימות עולם", והינו לפי

1 הקודמת, שחיות העולם הזה, שהוא עולם שפל, באה רק
 2 מחומר וגוף אותיות הדיבור שלמעלה, שזה בא מהאות ה' של
 3 שם הוי', ואילו העולמות העליונים באים מציור האותיות
 4 שמבחינת "הכמה" — האות י"ד של שם הוי', הרי שההבדל בין
 5 עליונים לתחתונים מקורו
 6 בהתפשטות החיות משמו
 7 יתברך. אך, כל זה הוא זיו
 8 והארה בלבד מבחינת
 9 השם ("שם" כשלעצמו
 10 הוא ענין של הארה, כמו
 11 למשל באדם שהשם אינו
 12 העצם והוא נוגע רק
 13 לזולת שיוכל לקרוא אותו
 14 בשמו). וכן כל שינויי
 15 הפרטים שכלל עולם
 16 ועולם — לעיל דובר על
 17 הכלל של העולמות,
 18 העולמות העליונים
 19 והעולמות התחתונים,
 20 ואילו כאן אומר רבנו
 21 הזקן, שהשוני בפרטים
 22 שבכל עולם, גם בעולמות
 23 העליונים וגם בעולמות
 24 התחתונים הוא לפי
 25 שינויי צירופי האותיות,
 26 — שמהם נבראו, וכן
 27 שנינו הזמנים בעבר
 28 הנה ועתיד, ושינויי כל הקורות בחלופי הזמנים — הכל
 29 — בא, משינויי צירופי האותיות, שהן — צירופי האותיות, הן
 30 המשכת החיות ממדותיו יתברך שמו (כמו שנתבאר
 31 בלקוטי אמרים — ספר ה"תניא", חלק ב — "שער היחוד
 32 והאמונה" פרק יא). — שבהמשכת החיות הנמשכת מהמדות
 33 ובאה למטה על ידי אותיות הדיבור — בזה שייכים כל השינויים
 34 של החיות ושינויי הזמן, עבר, הנה ועתיד, אבל לגבי מהותו
 35 ועצמותו יתברך בתיב: "אני ה' לא שניתי", — אין שום
 36 שינוי בו יתברך בין לפני הבריאה ללאחרי הבריאה, בין
 37 בבחינת שינוי ההשתלשלות מרום המעלות — והמדריגות,
 38 עד למטה מטה, — מהעולמות העליונים ביותר עד לעולמות
 39 התחתונים ביותר; שכן הוא יתברך מצוי ב — עולמות
 40 עליונים — כך הוא ממש בשוה ב — עולמות התחתונים
 41 (וכמו שנתבאר בלקוטי אמרים — ספר ה"תניא", חלק א
 42 פרק נא), — שלגבי הקב"ה עצמו, אין שום הבדל בין עולמות
 43 העליונים לבין העולמות התחתונים. שכן, גם העולמות
 44 העליונים אין מחשבתם יכולה "לתפוס" בו יתברך, הרי, שגם
 45 לעליונים אין שום "תפיסה" והשגה בו יתברך, והוא יתברך
 46 נמצא בתחתונים כפי שהוא נמצא בעליונים, ההבדל בין

אגרת הקדש

21 שמקליפת "נוגה", אך, כשהן באופן של תאוות נעשה הגוף
 22 מלוכלך מזה, לכל אלה עלול הגוף להגיע, לולי שֶהִקְדוּשׁ
 23 בְּרוּךְ־הוא מִגֵּן לוֹ וְנוֹתֵן לוֹ עֵז וְתַעֲצוּמוֹת לְלַחֵם עִם הַגּוֹף
 24 וְתַאֲוֹתָיו וְלִנְצָחָן, – אך, מבלי עזרתו של הקב"ה לנצח את
 25 התאוות, עלול הגוף מצד
 26 עצמו לכל זה, וזה עצמו
 27 הוא הרי ענין של נחיתות
 28 – גם כשזה נשאר בכוח
 29 בלבד ואינו בא לידי פועל
 30 להתגאל חלילה על ידי
 31 התאוות. ובגוף זה שהוא
 32 כל כך נחות – שוכן
 33 הניצוץ של הנשמה. וְהוּ
 34 שְׁאוּמְרִים: – אחרי
 35 שאומרים עד כמה מרומם ומנושא הקב"ה מהבריאה, "המלך
 36 המרומם לבדו" (כנזכר לעיל). מבקשים "אלקי עולם ברחמיך
 37 הרבים רחם עלינו" ומסיימים "אֲדוֹן עֲזוּנו כּוֹ' מִגֵּן יִשְׁעֵנו כּוֹ'".
 38 – שהכוונה היא על הכוח שנותן הקב"ה באור מקיף שלמעלה
 39 מהאדם וכוחותיו העצמיים – שיוכל האדם לעמוד בעוז
 40 ולהתגונן נגד הגוף ותאוותיו.

אגרת הקדש

שחיות כל ימות עולם הוא רק מבחינת המלך כו'
 וכמ"ש במ"א. ואי לזאת הרחמנות גדולה מאד מאד
 על הניצוץ השוכן בגוף החשוך והאפל משכא דחויא
 העלול לקבל טומאה ולהתגאל בכל התאוות ר"ל לולי
 שהקב"ה מגן לו ונותן לו עוז ותעצומות ללחום עם
 הגוף ותאוותיו ולנצחן וז"ש אדון עזונו כו' מגן ישענו
 כו'.

1 שְׁחִיּוֹת כָּל יְמוֹת עוֹלָם – ענין הזמן, הוא רק מִבְּחִינַת
 2 הַמֶּלֶךְ כּוֹ', – מבחינת וספירת "מלכות", שהיא בחינת
 3 הַמֶּלֶךְ, שעבר, הוה ועתיד, המהווים ענין ה"זמן", שייכים
 4 בספירת ה"מלכות" בלבד, שעליה אומרים ההבדל של מלך
 5 מלך וימלוך, שהם הוה,
 6 עבר ועתיד, ואילו
 7 בספירות ומדות שלמעלה
 8 מ"מלכות" לא שייך עדיין
 9 ענין ה"זמן", וְכֵמוֹ
 10 שְׁמִבּוּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר.
 11 וְאֵי לְזֹאת, – ואם כך,
 12 שהקב"ה מרומם ומנושא
 13 כולו מענין הבריאה
 14 שאיננה תופסת מקום ואין
 15 לה ערך כלל לגביו יתברך, הַרְחַמְנוּת גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד עַל
 16 הַנִּיצוּץ – שהוא חלק מהקב"ה, חלק אלוהי ממעלה¹⁰, הַשּׁוֹבֵן
 17 בְּגוֹף הַחֲשׁוּךְ וְהָאֵפֶל, – הנקרא מִשְׁכַּא דְּחַוְיָא¹¹, – העור
 18 של הנחש (הקדמוני), הַעֲלִיל לְקַבֵּל מְטֵמָא – על ידי ענינים
 19 של איסור שמשלוש הקליפות הטמאות לגמרי, וְלִהְתַּגַּאֵל בְּכָל
 20 הַתַּאֲוֹת רַחֲמָנָא־לְעָלְיָ, – שאף אם הן מענינים של היתר

יום שבת קודש כ' מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 220, והנה מודעת זאת... עד עמ' קיא, תכונני:

62 אומר הפסוק שישנו אופן זה של אהבה שהוא עבודת מתנה,
 63 בדרך מתנה מלמעלה, וְכֵן הוּא – וכך הדבר, גַּם בֵּין בְּרִיאָה.
 64 – שישנה מדרגה ביראה שהיא בדרך מתנה מלמעלה. וְהִנֵּה,
 65 וְדַאי – הדבר, ש – אֵין עֲרוּךְ כָּלֵל בֵּין הָרְאשׁוֹנוֹת – בין
 66 הסוגים הראשונים ביראה
 67 ואהבה, שֶהֵן תּוֹלְדוֹת
 68 הַשְּׁכַל הַנִּבְרָא, לְנִבְי
 69 הָאֲחֵרוֹנוֹת – לבין הסוגים
 70 האחרונים ביראה ואהבה,
 71 שֶהֵן – בדרך של מתנה,
 72 מִהַבּוֹרָא יִתְבְּרַךְ שְׁמוֹ, –
 73 כשם שאין שום ערך בין
 74 נברא לבורא, כך אין שום
 75 ערך בין הסוג הראשון של
 76 אהבה ויראה שנוצר על
 77 ידי הנברא (באמצעות
 78 שכלו) לבין הסוג האחרון
 79 של אהבה ויראה שבא מהבורא. וְלִכֵּן הֵן – היראה והאהבה
 80 האחרונות, הֵן הַנִּבְרָאוֹת בְּשֵׁם "אֵמֶת", כִּי "חֻתְמָו שֶׁל
 81 הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֵמֶת"¹⁴, שֶהוּא אֵמֶת הָאֵמֶת, וְכָל
 82 הָאֵמֶת שֶׁנִּבְרָאִים כְּלָא חִשְׁבִי קְמִיָה. – נחשבת ככלום

אגרת הקדש

והנה מודעת זאת דיש ב' מיני דו"ר הראשונות
 הן הנולדות מהתבונה והדעת בגדולת ה' ובדברים
 המביאין לידי אהבת ה' ויראתו והאחרונות הן הבאות
 אחר כך מלמעלה בבחי' מתנה וכמ"ש במ"א ע"פ
 עבודת מתנה אתן את כהונתכם שהיא מדת אהבה
 וכן הוא ג"כ ביראה. והנה ודאי אין ערוך כלל בין
 הראשונות שהן תולדות השכל הנברא לנבי האחרונות
 שהן מהבורא ית"ש. ולכן הן הן הנקראות בשם אמת
 כי חותמו של הקב"ה אמת שהוא אמת האמיתי וכל
 האמת שבנבראים כלא חשיבי קמיה אך איזה הדרך

41 וְהִנֵּה מוֹדַעַת זֹאת¹², – ידוע הדבר, דִּיש ב' מִינֵי דְחִילוֹ
 42 וְרִימִיו: – ישנם שני סוגי יראה ואהבה (גם ביראה וגם באהבה
 43 ישנם שני מינים): הָרְאשׁוֹנוֹת – הסוגים הראשונים ביראה
 44 ואהבה, הֵן הַנּוֹלְדוֹת מִהַתְּבוּנָה וְהַדַּעַת בְּגִדְלוֹת ה' –
 45 מההתבוננות והעמקת
 46 הדעת בְּדְבָרִים הַמְּבִיאִין
 47 לְיַדֵי אֲהַבַת ה' וְיִרְאָתָה,⁸
 48 – על מדת קירובו ואהבתו
 49 של הקב"ה לבני ישראל
 50 וכו', שבשעה שהאדם
 51 מעמיק דעתו בענינים
 52 אלה, נולדות בו אהבת ה'
 53 ויראת ה', וְהָאֲחֵרוֹנוֹת –
 54 הסוגים האחרונים ביראה
 55 ואהבה הֵן הַבּוֹאוֹת אַחֵר
 56 כִּי מִלְּמַעְלָה בְּבִחִיַת
 57 מִתְּנָה, – אחרי שהאדם
 58 השיג לעצמו יראת ה' ואהבת ה' על ידי התבוננות, באות
 59 היראה והאהבה בדרך של מתנה מלמעלה, וְכֵמוֹ שֶׁנִּבְרָא
 60 בְּמָקוֹם אַחֵר עַל פְּסוּק¹³: "עֲבוֹדַת מִתְּנָה אֶתְּנָ אֵת
 61 כְּהוֹנֵתְכֶם", שֶהוּא – כהונתכם, היא מִדַּת אֲהַבָה, – ועל כך

9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר משהיחודה"א פ"ז. אבל אאפ"ל שהכוונה ע"ז – כי אז ה' מפרש זה, וכדלעיל "בלק"א ח"ב".
 ואכמ"ל. 10. תניא רפ"ב. 11. ראה תקו"ז בהקדמה (י, ב). ובכ"מ. 12. ראה לקו"א ח"א פ"ד. ח"ב – חינוך קטן. 13. קרח יח, ז.
 14. שבת נה, א.

38 רחמים רבים וחסדים עליונים הנעלמים, — שינה ותרדמה
 39 הם ענין של העלם ושל העלם עמוק יותר, כמו למשל באדם
 40 כשהוא ישן כוחותיו הם בהעלם, לכן נקראים הרחמים רבים
 41 והחסדים העליונים, שהם נעלמים בעצם — "ישנים" ו"נרדמים",

42 ואותם הקב"ה מעורר
 43 ומקיץ לצאת מההעלם

44 אל הגלוי והארה רבה,
 45 "לאור פאור החיים",

46 "אמת ה' לעולם". וזהו
 47 לשון זריעה הנאמר

48 בצדקה, — כמו "זרע
 49 צדקה" שבתחילת

50 האגרת, או "זרעו לכם
 51 לצדקה"¹⁷, להצמיח —

52 ולגלות, כמו צמיחה
 53 שהיא הגילוי של הזריעה,

54 אמת העליון, "אמת
 55 ה'". ובפרט, בצדקה

56 וחסד של אמת שעושים
 57 עם ארץ הקדש תפנה

58 ותבונן בטהרה בימינו
 59 אמן, לקיים מה

60 שכתוב¹⁸: "אמת מארץ
 61 תצמח", — למטה זה

62 "ארץ ישראל" ולמעלה זה
 63 ספירת ה"מלכות"

64 הנקראת בשם "ארץ", על

65 ידי זריעת הצדקה בה, — בארץ ישראל, וחסד ורחמים רבים
 66 הנאספים ונלקטים לתוכה, הם מעוררים גם כן חסדים
 67 עליונים הצפונים ונעלמים (בנסח אחר: בה), כמו
 68 שכתוב¹⁹: — "מה רב טובך אשר צפנת כו'" — לבוננה

69 ולתקומה. — את הארץ שלמטה ארץ ישראל, ואת הארץ
 70 שלמעלה "מלכות דאצילות", היורדת להיות מקור לנבראים

71 ולעולמות שלמטה מעולם ה"אצילות", ויש להקימה
 72 ולהעלותה, וזהו שכתוב²⁰: "בצדקה תבונני" — המוסב על

73 כנסת ישראל שלמטה ושלמעלה — "מלכות דאצילות" הנקראת
 74 "כנסת ישראל".

1 לפניו יתברך, לכן, היראה והאהבה הבאות בדרך מתנה
 2 מהבורא, נקראות בשם "אמת". אך איוה תדרך שיוכה האדם

3 ל"אמת ה'", — שיוכה האדם ליראה ואהבה שהן "אמת"
 4 מבחינת ה"אמת" של הקב"ה, תנה הוא על ידי שיעורר

5 רחמים רבים לפני ה' על
 6 הניצוץ שבנפשו, שהיא

7 — מדת הרחמים, היא
 8 מדתו של יעקב, מקריח

9 מתקצה אל תקצה,
 10 דהיינו — כלומר, מרום

11 המעלות — והמדריגות,
 12 עד למטה מטה, —

13 עוברת ומשתורת מדת
 14 הרחמים של יעקב, ומכיוון

15 שכן — יש בכוחה
 16 להמשיך "אמת ה'"

17 לעולם השפל תנה
 18 החשוף, וכמו שכתוב²¹:

19 "כי אשב בחשך — של
 20 העולם הזה, ה' אור לי".

21 וזהו — מה שכתוב²²: "כי
 22 נבר עליון חסדו כו'". —

23 שחסד ה' מתגבר על
 24 חושך העולם הזה, ובנפש

25 האדם הנמצאת בגוף —
 26 מאיר גילוי אור מה' הרק,

27 על כל פנים, שהדרך
 28 להמשכת "אמת ה'", היא על ידי התעוררות רחמים רבים. אך

29 התעוררות רחמים רבים לפני ה' — צריך להיות גם כן
 30 באמת, וגם כשהוא באמת שלו — איך יוכל על ידי אמת

31 שלו לעורר רחמים עליונים מ"אמת ה'"? — כיוון שכאמור,
 32 כל אמת של נברא היא "כלא" לגבי האמת של הקב"ה. אך

33 העצה לזה היא מדת הצדקה, שהיא מדת הרחמים על
 34 מאן דלית ליה מגרמיה — למי שאין לו מעצמו כלום, להחיות

35 רוח שפלים כו', ובאתערותא דלתתא — בהתעוררות
 36 שלמטה — אתערותא דלעילא, — באה "התעוררות

37 מלמעלה", ה' מעורר ישנים ומקיץ נרדמים, הם פחינת

אגרת הקדש

שיוכה האדם לאמת ה' תנה הוא על ידי שיעורר רחמים
 רבים לפני ה' על הניצוץ שבנפשו שהיא מדתו של
 יעקב מבריח מהקצה אל הקצה דהיינו מרום המעלות
 עד למטה מטה להמשיך אמת ה' לעולם השפל הזה
 החשוך וכמ"ש כי אשב בחשך ה' אור לי וזהו כי נבר
 עליון חסדו כו'. אך התעוררות ר"ר לפני ה' צ"ל ג"כ
 באמת וגם כשהוא באמת שלו איך יוכל על ידי אמת
 שלו לעורר רחמים עליונים מאמת ה'. אך העצה לזה
 היא מדת הצדקה שהיא מדת הרחמים על מאן דלית
 ליה מגרמיה להחיות רוח שפלים כו' ובאתערות
 אתערדל"ע ה' מעורר ישנים ומקיץ נרדמים הם בחי'
 רחמים רבים וחסדים עליונים הנעלמים לצאת מההעלם
 אל הגלוי והארה רבה לאור באור החיים אמת ה'
 לעולם (זה) [וזהו] לשון זריעה הנאמר בצדקה להצמיח
 אמת העליון אמת ה' ובפרט בצדקה וחסד של אמת
 שעושים עם אה"ק טובב"א לקיים מ"ש אמת מארץ
 תצמח על ידי זריעת הצדקה בה וחסד ור"ר הנאספים
 ונלקטים לתוכה הם מעוררים ג"כ חסדים עליונים הצפונים
 ונעלמים (כנ"א בה) כמ"ש אשר צפנת כו' לכוננה
 ולהקימה וז"ש בצדקה תכונני:

יום ראשון

יום ראשון

יד מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: עקב, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: עב"עו.
תניא: וזהו צדק . . . סלה אכ"ר.

במנחה אין אומרים תחנון.

י"ד מנחם אב תש"א - נמלאו חמשים שנה מיום שאמר לי אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] שאתחיל לרשם הספורים שמספר לי. כאשר התחיל ה"צמח צדק" לכתב בעניני נגלה וחסידות, אמר לו אדמו"ר הזקן: "וקנה לך חבר", וקנה (קוף בקמץ, נון בסגול) - לשון קולמוס - לך חבר. פעם אמר אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] בשם אדמו"ר הזקן: וקנה - לשון קולמוס - לך חבר, ופרש אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: קולמוס הלב; שכל דבר שלומדים צריך "לחיות" אותו.

יום שני

יום שני

טו מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: עקב, שני עם פירש"י.
תהלים: עז"עח.
תניא: ה. ויעש . . . 214 שמבין הכל.

אין אומרים תחנון.

רושם אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: מעלת טו באב על כל טו בחדש, שזהו רק השלמות בהגלוי, אבל מקל מקום היא רק בחינת מקבל, אבל בטו באב האור בה בקביעות, לפי שהעליה היא לפי ערך עצם הירידה דתשעה באב, .. וזהו "תשש כחה של חמה", עכו"ם [=עובדי כוכבים ומזלות] מונים לחמה בישא, ובט"ו תשש כו' במפל שפן מזמן הבית שהיו נכנעים לשלמה, כל שפן לעתיד, "ונהרו אליו", בבחינת בטול לגמרי, ואת רוח הטמאה אעביר כו', ומעין זה בטו באב תשש כו'.

יום שלישי

יום שלישי

טז מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: עקב, שלישי עם פירש"י.
תהלים: עט"פב.
תניא: אך . . . קח וי"ב ע"ש.

נסיעות הבעש"ט בתחילת ההתגלות שלו היו ע"ד שלשה ענינים: פדיון שבויים, חיזוק התורה ויראת שמים, התגלות פנימיות התורה. אדמו"ר האמצעי הי' מבאר בזה: גליא שבתורה נקרא מים און צו וואסער גייט מען. פנימיות התורה נקרא אש און פאר פייער האט מען מורא. דערפאר דארף דער משפיע גיין צום מקבל און זאגען איהם: האב קיין מורא ניט ווייל ה' אלקיך אש אוכלה הוא.

נסיעות הבעל שם טוב בתחלת ההתגלות שלו היו על דבר שלשה ענינים: פדיון שבויים, חיזוק התורה ויראת שמים, התגלות פנימיות התורה. אדמו"ר האמצעי היה מבאר בזה: גליא שבתורה נקרא מים, ואל מים - הולכים. פנימיות התורה נקרא "אש", ומאש - מפחדים. לכן צריך המשפיע ללכת אל המקבל ולומר לו: אל תירא, כי "ה' אלקיך אש אוכלה הוא".

יום רביעי

יום רביעי

יו מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: עקב, רביעי עם פירש"י.

תהלים: פג"פז.

תניא: אך ביאור . . . קח ח"ע כנ"ל.

אדמו"ר הצ"צ ביאר מה שמיחסים אש לפנימיות התורה, לפי שהיא הנותנת חיות בגליא שבתורה: אז ער לערענט א הלכה און ווייס אז די זעלבע הלכה וועט ער לערנען נאך מאה ועשרים שנה אין גן עדן גיט עם אריין א פייערעל .

אדמו"ר ה"צמח צדק" באר מה שמיחסים אש לפנימיות התורה, לפי שהיא הנותנת חיות בגליא שבתורה: כשהוא לומד הלכה ויודע שאת אותה הלכה הוא ילמד לאחר מאה ועשרים שנה בגן עדן - זה מחדיר בו התלהבות.

יום חמישי

יום חמישי

יח מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: עקב, חמישי עם פירש"י.

תהלים: פח"פט.

תניא: אך עולם . . . 216 בעש"י.

אדמו"ר האמצעי אמר בשם רבינו הזקן: אהבת ישראל בעדארף דערנעמען ביו מיצוי הנפש.

אדמו"ר האמצעי אמר בשם רבנו הזקן: אהבת ישראל צריכה "לתפס" עד מצוי הנפש.

יום שישי

יום שישי

יט מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: עקב, ששי עם פירש"י.

תהלים: צ"צו.

תניא: והנה באדם . . . לאברהם כו'.

המתפללים בארבעה זוגות תפלין - כך נוהגים: א) מניחים תפלין של יד ותפלין של ראש דרש"י קדם אמירת פרוק "איזהו", ומתפללים בהם עד אחרי "אף צדיקים" גו', ב) מסירים תפלין של ראש דרש"י, ומניחים - בלא ברכה - תפלין של ראש דשמושא רבא, וקוראים "שמע גו'" "עד אמת", ואומרים מזמורי תהלים כפי שנחלק לימי החדש. והמהדרים היו לומדים אותם עם פרוש רש"י ומצודות. ג) אחר כך מניחים תפלין דרבנו תם - בלא ברכה - וקוראים "שמע גו'" "עד אמת", פרוש "קדש גו'" והזכירות שנדפסו בסדור. ולומדים פרוק משניות כל אחד לפי הבנתו. ד) מסירים תפלין של ראש דרבנו תם, ומניחים תפלין של ראש דראב"ד - בלא ברכה - וקוראים "שמע גו'" "עד אמת", ולומדים פרוש חמש עם פרוש רש"י - מפרשת השבוע: יום א' עד שני, ביום ב' פרוש ב' וכו'.

שבת
קודש

שבת

כ מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: עקב, שביעי עם פירש"י.

תהלים: צז"קג.

תניא: אך . . . והמשכילים יבינו.

כשם שמצות תפלין, עד"מ, יש לה מקום קבוע בראש ובזרוע, ומרגיש כובד התפלה של ראש וההידוק דתפלה של יד, כן הוא במצות אהבה ויראה, וכמ"ש הרמב"ם (יסודי התורה פ"ב ה"א): "האל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבה וליראה אותו שנאמר ואהבת את ה' ונאמר את ה' תירא", הנה שיעור מצות אלו הוא אשר יורגשו בהרגש גופני בבשר הלב ממש, וכמו אדם הפוגש את אוהבו הנאמן, ולא זו בלבד אז אים זאל ווערען גוט פון דעם, שישכח על כל הדברים המעיקים אותו, אלא עוד שיתעורר בו חיות פנימי בתקוה טובה, כי לבו טוב עליו, וכן במדת היראה נופל עליו פחד גדול ומורא, כי בשעה ההיא הוא נזכר על כל עניניו הלא טובים במחשבה דבור ומעשה, ולבו יכאב בכאב מורגש מיראת העונש ביר"ש ולפעמים הוא ברגש של ירא בושות או גם יראת הרוממות.

כְּשֶׁם שֶׁמִצְוֹת תְּפִלִּין, עַל דֶּרֶךְ מְשָׁל, יֵשׁ לָהּ מְקוֹם קְבֻעַ בְּרֹאשׁ וּבְזְרוּעַ, וּמְרָגִישׁ כְּכֹד הַתְּפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ וְהַהִידוּק דִּתְפִלָּה שֶׁל יָד – כֵּן הוּא בְּמִצְוֹת אֲהַבָה וְיִרְאַה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמַבַּ"ם (יְסוּדֵי הַתּוֹרָה פֶּרֶק ב' הַלְכָה א'): הָאֵל הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הַזֶּה מִצְוָה לְאַהֲבָה וְלִירְאַה אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ", וְנֶאֱמַר "אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא". הִנֵּה שֶׁעוֹר מִצְוֹת אֵלוֹ הוּא אֲשֶׁר יִרְגְּשׁוּ בְהַרְגֵּשׁ גּוֹפְנֵי בְּבָשָׂר הַלֵּב מִמַּשׁ, וּכְמוֹ אָדָם הַפּוֹגֵשׁ אֶת אוֹהֲבוֹ הַנֶּאֱמָן, וְלֹא זֹו בְּלִבְד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ טוֹב מְזָה, שֶׁיִּשְׁכַּח עַל כָּל הַדְּבָרִים הַמְעִיקִים אוֹתוֹ, אֲלָא עוֹד שִׁיתְעוֹרֵר בּוֹ חַיּוֹת פְּנִימִי בְּתִקְוָה טוֹבָה, כִּי לְבוֹ טוֹב עֲלָיו, וְכֵן בְּמִדַּת הִירְאַה נּוֹפֵל עֲלָיו פֶּחַד גְּדוֹל וּמוֹרָא, כִּי בְּשַׁעֲה הַהִיא הוּא נִזְכָּר עַל כָּל עֲנִינָיו הַלֵּא טוֹבִים בְּמַחְשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה, וְלְבוֹ יִכָּאֵב בְּכָאֵב מְרָגֵשׁ מִירְאַת הָעֲנָשׁ בְּירְאַת שְׂמַיִם, וְלַפְעָמִים הוּא בְּרָגֵשׁ שֶׁל יִרְאַ בִּשְׂת אוֹ גַם יִרְאַת הַרּוֹמְמוֹת.

המשך ביאור למס' פסחים ליום רביעי עמ' ב

- 1 כְּלִי – באלו שיש צורך בקדושת כלי, כגון בניסוך המים, יתכן שאם
2 הוקדשו רק בפה לא עבוד (עשו) רגלן מעלה שלא תועיל בהם
3 זריעה לטהרם.
4 הגמרא שבה לדברי רבי יוחנן ומקשה עליו. לעיל הובאו דברי רבי
5 יוחנן, שענבים שנטמאו ודרכם, טהורים. מדייקת הגמרא: 'דרבין'
6 ואפילו מוכא – ממה שסתם רבי יוחנן ואמר 'דרכן ואחר כך
7 הקדישן טהורים' משמע, שגם אם דרך ענבים רבים, יותר משיעור
8 כביצה, המשקין טהורים.
9 מקשה הגמרא: ומי אמר רבי יוחנן הכי (וכן, שאפילו אם ידרוך
10 ענבים רבים, יהיה היין היוצא מהם טהור, והאמר (והלא אמר)
11 רבי יוחנן (לעיל ל:), ענבים שנטמאו, דורכן להוציא את יינם פחות
12 פחות מןגודל ביצה, כלומר, ידרכם בכמה פעמים, כשבכל פעם
13 יהיו ענבים פחות משיעור ביצה, ואם כן איך סתם כאן ואמר
14 'דרכן' שמשמע שגם אם דרך ענבים רבים שיש בהם יותר
15 מןכביצה, יינם טהור.
16 מתרצת הגמרא: איבעית אימא – אם תרצה תוכל ליישב זאת כך,
17 הקא נמי – גם בדברי רבי יוחנן הללו יש לבאר שדרכם רק פחות
18 פחות מןכביצה, ואבעית אימא – ואם תרצה תוכל ליישב זאת כך,
19 הָתָם – שם, בדבריו הראשונים של רבי יוחנן, שאמר שענבים
20 שנטמאו ורוצה לטהר את יינם שיש לו לדורכם בפחות פחות
21 מןכביצה, מדובר דַּנְעוּ לָהּ – שנגעו הענבים בראשון לטומאה,
22 כגון במי שנטמא בשרץ או בנבילה שהוא ראשון לטומאה, דְּהוּ
23 לָהּ אִינְהוּ – שנעשו הם (הענבים) שני לטומאה, וכאשר יוצא
- 24 היין מהענבים הוא נוגע בהם ונעשה ראשון לטומאה כדין
25 משקים שנגע בהם שני לטומאה, ועל כן יש לדורכם בפחות
26 פחות מןכביצה בכדי שלא יטמא היין. הָתָם – כאן, שלא הצריך
27 רבי יוחנן שידרכם בפחות פחות מןכביצה, מדובר דַּנְעוּ הענבים
28 בְּשָׁנֵי לטומאה, דְּהוּ לָהּ – שנעשו הם שְׁלִישִׁי לטומאה, ושלישי
29 אינו עושה רביעי בתרומה אלא הוא בעצמו פסול, ועל כן אין
30 היין היוצא מהם נטמא, ומשום כך יכול לדורכם בכל כמות
31 שהיא והיין טהור. אמנם אם הקדישם ואחר כך דרכם, נטמאו
32 מיד בעת שהקדישם (שקרא עליהם שם תרומה), שנעשו חכמים
33 מעלה להחשיב את היין כדבר אחד עם הענבים ונעשה אף היין
34 כענבים.
35 הגמרא שבה לנידון אם עשו מעלה בקדשים גם כאשר הוקדשו
36 רק בפה, שלא קדשו עדיין בכלי, ומביאה כמה ראיות שאכן עשו
37 מעלה גם באופן זה: אָמַר רַבָּא, אָף אֲנִי נָמִי תִּינָא – גם אנו שנינו
38 בברייתא, שנעשו חכמים מעלה אפילו בקדושת פה, ששנינו
39 בברייתא, נאמר בפסוק לגבי אפר פרה אדומה (במדבר י"ז), 'וַיִּתֵּן
40 עָלָיו מִיִּם תִּיִם אֵל כְּלִי, וַיֵּשׁ לְדָרוֹשׁ שְׂתֵּהָא תִּיּוֹתָן שֶׁל הַמִּיִּם בְּכָלִי,
41 כלומר שבאותו כלי שהוא מקדש בו את מי החטאת, ימלא את
42 המים מהמעין, ולא ימלא בכלי אחד ויקדש בכלי אחר. וקשה,
43 שהרי בפסוק נאמר 'וַיִּתֵּן, אֱלֹמָא תְלוּשִׁין נִינְהוּ – מוכח שהמים
44 תלושים מהמעין, שיכול למלאות בכלי אחד ולערות ממנו בכלי
45 אחר ובו יקדשם, וְהָא (והלא) הברייתא אומרת שמוֹחֲרִין נִינְהוּ
46 (הם)–

שירת הגאולה

יום ראשון י"ד מנחם-אב ה'תשע"ג

כל פרקי "שירת האזינו" באים להוכיח שקורות עם ישראל במשך השנים מכוונים לתכלית אחת, והיא – הגאולה האמיתית והשלמה. כל אירוע, אף שלענינו אין נראה בו הטוב, מהווה שלב בהתקדמות לעבר טוב בשלמותו – גילוי מלכותו של הקב"ה באחרית הימים. ואת זאת מדגיש הרמב"ם בכותבו ש'שירת האזינו' נאמרת בעת הקרבת מוספי שבת "כדרך שקוראין אותה שישה בבית הכנסת". וכוונת הדברים: השירה הנאמרת במוספי שבת, כל שבת פרק אחד – אינם כפרקים הנקראים בנפרד, אלא כל 'שירת האזינו' הינה חטיבה אחת. ולכן, גם קריאה חלקית של השירה – בהיותה חלק מתמונה כללית ומטרה סופית – מביעה שירה ושמחת הלב.

[לקסי שיעור ט"ד כד, עמוד 229]

הלכות תמידין ומוספין פרק ו, הלכה ט: **בְּמוֹסְפֵי שֶׁבֶת אֲמַרְיִן שִׁירַת הָאָזִינוּ**, וְחֹלְקִין אוֹתָהּ לְשֵׁשׁ פְּרָקִים: הוּי"ו ל"ה, פְּדָרְךָ שְׁקוֹרְאִין אוֹתָהּ שֵׁשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. שירת הלויים בעת הקרבת קרבנות ציבור במטאת שמחה, ולכן היתה אמירת השירה בעת ניסוך היין (כלי המקדש פ"ג ה"ב). לפי זה יש להבין:

"שירת האזינו", הנאמרת במקדש במשך שישה שבתות, כוללת בתוכה, בין היתר, דברי תוכחה לעם ישראל בעת שמצבם הרוחני ירד, וגם העונשים שיבואו כתוצאה מכך. האם ניתן לומר שבשבתות בהן נקראים קטעים אלו – "שירה" נאמרת בהן? והלא תוכן הדברים הם דברי תוכחה ומוסר! והביאור הוא:

תדיר קודם? – לא תמיד

ד. תפלת ערבית קודמת לספירת העומר, מפני שהיא תדירה יותר (חק יעקב סי' תפט סקט"ו). יש אומרים שתפלת ערבית (ביחידות, בבית) קודמת לבדיקת חמץ מפני שהיא תדירה יותר (ח"י סי' תלא סק"ו). אך רבינו הזקן (שם) דוחה סברה זו, באומרו שתדיר קודם רק כששתי המצוות אינן עוברות או ששתיהן עוברות, אבל אם התדירה אינה מצוה עוברת והאינה תדירה עוברת, יש להקדים את שאינו תדיר, כי הקדמת התדיר איננה דוחה את שאינו תדיר לגמרי. וכיון שאם לא יבדוק חמץ מיד בצאת הכוכבים יחשב כעובר על תקנת חכמים, יש להקדים את הבדיקה לקריאת-שמע ותפלת ערבית שמצוותם עד חצות הלילה.

הלכות תמידין ומוספין פרק ט, הלכה ב: **וְכִיצַד סִדְרוּ הַקְּרִבָּה? מוֹסֵף שֶׁבֶת תְּחִלָּה, וְאַחֲרָיו מוֹסֵף רֵאשׁ חֹדֶשׁ, וְאַחֲרָיו מוֹסֵף יוֹם טוֹב; שֶׁכָּל הַתְּדִיר מְחַבְּרוֹ קוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ.** כלל זה ש"כל התדיר מחברו קודם את חברו" הוא שורש לכמה הלכות. ומהם:
א. העטיפה בטלית קודמת להנחת תפילין, כי הציצית תדירה יותר שנוהגת בין בחול ובין בשבת (ש"ע סי' כה, ב).
ב. בראש-חודש או יום-טוב שחל בשבת, יש לומר בברכת המזון תחילה "רצה" ואח"כ "יעלה ויבוא", מפני שהשבת תדירה יותר (ראה רמב"ם הל' תפלה ב, ו).
ג. יחיד שלא התפלל מוסף והגיע זמן מנחה, יתפלל מנחה תחילה מפני שהיא תדירה יותר (ש"ע סי' רפו, ד).

במצוות אין עיקר וטפל

ומתוך הצל"ח: הרמב"ם סובר שאין הדברים תלויים זה בזה. הדין אודות ברכת הקרבן תלוי בשאלה אחרת – האם קרבן הפסח הוא העיקר והחגיגה טפל, או שלא. גם אם זריקה בכלל שפיכה, בכל זאת יתכן שברכת הפסח לא תפטור את החגיגה. ועדיין לא מובן: מדוע באמת פסק הרמב"ם שברכת הפסח אינה פוטרת את החגיגה, והרי קרבן הפסח עיקר והחגיגה טפל, כי אכילתו היא כדי לאכול את הפסח על השוכה? ומבאר הרבי: בברכת הנהנין עיקר וטפל תלוי בדעת האדם, ולכן ברכת העיקר פוטרת הטפל. אבל במצוות גם ה'טפל' חשוב בפני עצמו, כי "מצותיה אחשביה". ולכן, סובר הרמב"ם שאין ברכת הפסח פוטרתו אפילו בדיעבד (הדרן' על פסחים).

הלכות פסולי המוקדשין פרק ב, הלכה ב: **וְכָל הַתְּנַתְּנִין בְּזִרְקָה שְׁנֵתְנֵן בְּשִׁפְיָהּ - יָצָא, שְׁנֵאמַר: "וְדָם וְכֹהֵךְ יִשְׁפָּךְ"**. כלומר: קרבנות שדמם אמור להזרק באלכסון על קרן מזרחית צפונית ועל קרן מזרחית דרומית, כדי שימצא הדם של שתי מתנות על ארבע כתלי המזבח (הל' מעשה הקרבנות ה, ו), ובמקום זאת נתנן בשפיכה – יצא. אלא שדברי הרמב"ם סותרים את עצמם: כידוע, בפסח הוקרבו שני קרבנות – קרבן פסח, שאת דמו זרקו; וקרבן חגיגה, שאת דמו שפכו. נחלקו בגמרא האם ברכה על הפסח פוטרת גם את החגיגה, ורבי עקיבא טוען שאחד לא פוטר את השני, כי לדעתו שפיכה אינה פוטרת זריקה. הרמב"ם כתב כאן ששפיכה כן פוטרת את הזריקה, ואילו בהלכות חמץ ומצה פסק שברכת הפסח אינה פוטרת את חגיגה. הכיצד?

על טעויות משלמים ביוקר

יום רביעי י"ז מנחם-אב ה'תשע"ג

הל"ד?

ההסבר הוא: מכיון שאין אנו יודעים, בשעה שהפריש שתיים בבת אחת, איזו היא ההפרשה הנכונה ואיזו היתה בטעות – אי אפשר להוציא אף בהמה לחולין, וצריך לכן לקנות מדמיה קרבן נדבה.

לפי זה, אם הפריש את שתי החטאות לא בבת אחת, אלא קודם הקדיש אחת ואחר כך את השניה, ובהמשך נודע לו שאינו חייב אלא אחת – תצא הבהמה השניה לחולין, כיון שברור לנו שההקדשה השניה היתה בטעות.

[נעוץ השלחן העניד. קדשים. סימן קלד טעף חז]

הלכות פסולי המוקדשין פרק ה, הלכה ו: הפריש שתיים או דמי שתיים, וכסבור שהוא חייב שתיים, ונמצא שאינו חייב אלא אחת - וביא אחת, והשאר יפלו לנדבה.

דברי הרמב"ם "והשאר יפלו לנדבה" מוסבים על מי שהפריש דמי שתי חטאות. ואילו זה שהפריש שתי בהמות לחטאת – יביא אחת לחטאת, והשניה תרעה עד שיפול בה מום וימכרנה, והכסף שיתקבל ממכירתה יפול לנדבה (כס"ז).

מדוע, באמת, דמי החטאת השניה יפלו לנדבה, והרי כלל לא היה חייב להביא את החטאת השניה. אם כן היתה הפרשה זו בטעות, ו"הקדש טעות אינו הקדש" (ערכים פ"ו

בעל הבית לא תמיד קובע

יום חמישי י"ח מנחם-אב ה'תשע"ג

מפורשת, אפילו אם במחשבתו כבר החליט – עדיין הוא יכול לשנות ולקבוע מחדש איזה לחטאת ואיזה לעולה.

ואפילו חילק את הכסף ואמר "אלו דמי חטאתי ואלו דמי עולתי", עדיין יכול לשנות את דעתו, שכן רק האמירה בעת הקניה קובעת.

יתר על כן: אם בעת הקניה לא קבעו הבעלים איזה עוף לחטאת ואיזה לעולה – שוב לא תהיה קובעת אמירת הבעלים לאחר מכן, והכהן יוכל להקריב איזה עוף שירצה לחטאת ואיזה שירצה לעולה.

[מורה"ק קורקוס]

הלכות פסולי המוקדשין פרק ה, הלכה א: חטאת העוף שנתעברה בעולת העוף . . . - במה דברים אמורים? בשהיו מפרשות בשעת לקיחת הבעלים, זו חטאת וזו עולה.

חטאת העוף נעשית בחציו התחתון של המזבח ועולת העוף בחציו העליון, ואם שינה את המיקום – פסולות. כיון שכך, אם התערבו זה בזה אין אפשרות להקריבן, ולכן "כולן ימותו" (כסף משנה).

אמנם, דין זה שיש להמית את העופות שהתערבו חל רק אם בשעת הקניה פירש ואמר איזה עוף נועד לחטאת ואיזה לעולה. אך אם בעת קנייתם לא היתה אמירה

"עבודת הכיוריים"

יום שישי י"ט מנחם-אב ה'תשע"ג

הושטת יד אינה נחשבת כ'עבודה', ומדוע כאן הרמב"ם פסל ליקוט הלבונה בזר?

ויש לומר:

ליקוט הלבונה נאסר בזר לא מטעם 'הולכה' אלא משום שנחשב כעבודת ה'קמיצה', שמהות עבודתם חד היא: כמו שעל ידי הקמיצה מבררים את חלק המנחה המוקטר לה' משיירי המנחה, כך בליקוט הלבונה מבררים את החלק השייך לה' כדי להקטירו.

ולכן מצרף הרמב"ם את שני הדינים – הן קמיצה והן ליקוט לבונה הנעשים על ידי הפסול לעבודה – בהלכה אחת: להשיענו ששתי העבודות עניינם אחד – לברר ולהפריד את החלק לה' משיירי המנחה.

[קדן אורה מנחות יג. ב]

הלכות פסולי המוקדשין פרק יא, הלכה א: אחד מן הפסולין לעבודה . . . אם לקט תלבונה - פסל.

כידוע, זר לא יכל להשתתף בעבודות המקדש, חוץ מפעולות שאינן מוגדרות בתור 'עבודה'. במקרה שלנו מדובר בליקוט הלבונה מתוך הסולת, ואודותיו נחלקו חכמים – האם מעשה זה מוגדר כ'עבודה' ובמילא פסול בזר, או שאינו 'עבודה' וכשר בזר.

ר' ינאי אוחז בדעה המחמירה (מנחות יא), ולדידו עצם הולכת הלבונה נחשבת עבודה. ואף שאין כאן הליכה רגלית, אלא רק הושטת יד של המלקט הנותן את הלבונה לכהן לשם הקטרתה – הושטה זו מוגדרת כ'הולכה', כי "הולכה שלא ברגל שמה הולכה".

והקשה המשנה למלך: הלוא לעיל (פ"א הכ"ג) כתב הרמב"ם ש"הולכה שלא ברגל אינה הולכה". לפי זה

ואם האדם שבע משיעור פחות מכזית?

שבת קודש כ' מנחם-אב ה'תשע"ג

ו"אין אכילה פחותה מכזית".

בא ה'חתם סופר' (או"ח, סי' מט) ואומר דבר חידוש: כל מי ששבע מאכילת לחם – אפילו פחות מכזית (!) – חייב בברכת המזון מן התורה. שהרי כתוב "ושבעת", וכיון

הלכות פסולי המוקדשין פרק יד, הלכה י: אין אכילה פחותה מכזית.

כלל הוא, שבברכת המזון מתחייבים רק על אכילת שיעור של לפחות כזית לחם, שהרי כתוב "ואכלת ושבעת",

אדם שאכילה מועטת משיבעה אותו – כמו חולה – אשר אכל כזית ושבע, יכול להוציא ידי חובה אחרים. כי לא נמוזת האכילה חשובה, אלא העיקר שיש כאן "ואכלת" ושבעת".

ויש האומרים כי כל זה אמור רק בחולה, שסביר להניח שהוא שבע מאכילת כזית לחם בלבד. מה שאין כן אדם רגיל שאכל כזית לחם, והוא שבע רק בעקבות העובדה שלפניו כן אכל דברים אחרים – אינו בגדר "ואכלת ושבעת" (בית מנוחה, דיני מי ששכח לכוון, אות יד).

ששבע, מה איכפת לנו איזו כמות אכל?!

מקשה עליו בנו ה'כתב סופר' (ריש סי' לא): הרי "אין אכילה בפחות מכזית", כדברי הרמב"ם כאן ובמקומות רבים, ומניין לנו לומר שהשבע מתחייב בברכת המזון אף שאכל פחות משיעור תורה של אכילה?

אולם השדי חמד (ח"ד ע' 1558) מציין שהחתם סופר מסתמך על דברי פוסקים נוספים. ומסיים: "והוא דין חדש, אך הסברא נותנת כן שזהו בכלל לשון אכילה דקרא". ובאותו עניין: מדברי הרב"ז עולה (שו"ת חדשות ב"דכד), כי

המשך ביאור למס' פסחים ליום שבת קודש עמ' א

43 ולכפוף הרתית, פטורין. וממה שלא נקטה הברייתא כן, מוכח
44 שעיסה שנתבשלה באילפס חייבת בחלה בכל האופנים, ושלא
45 כדברי ריש לקיש, הסובר שאם הדביק ולבסוף הרתיח פטור
46 מחלה.
47 מתרצת הגמרא: חסורי ספרא והכי קתני – יש לשנות את דברי
48 הברייתא כאילו היא חסרה, וכך יש לשנותה, פמה דברים אמורים
49 שמעשה אילפס חייב בחלה, כשהרתית ולכפוף הרתיח, אבל אם
50 הרתיח ולכפוף הרתית הרי זה נעשה כמו ששעאן פתחה, ופטורין,
51 והיינו כדברי ריש לקיש, שיש אופן שמעשה אילפס פטור מחלה.
52 הגמרא מוסיפה להקשות על דברי ריש לקיש מברייתא נוספת: תא
53 שפיע – בא ושמע ראייה מברייתא אחרת, שלא כדברי ריש לקיש,
54 ויצאין בפתחה הינא – שאינה אפוייה כל צרכה, ובפתחה העשויה
55 באלפס. וכיון שנאמר במצה לשון 'לחם עני' (דברים טו א), על כרחך
56 סוברת הברייתא שאף מעשה אילפס קרוי 'לחם', ואם כן יש
57 לחייבו אף בחלה, ושלא כדברי ריש לקיש הסובר שמעשה אילפס
58 פטור מחלה.
59 מתרצת הגמרא: הך נמי – אף בברייתא זו מדובר באופן שהרתית
60 תחילה את האילפס ולכפוף הרתיח בו את העיסה, ובאופן זה מודה
61 ריש לקיש שהעיסה חייבת בחלה, כיון שזו היא דרך הדומה
62 לאפיייה.
63 הגמרא חוזרת לבאר את דברי הברייתא האחרונה. שואלת
64 הגמרא: מאי – (כמה) הוא שיעור אפיייה של 'מצה הינא' ששינו
65 בברייתא שיוצאים בה ידי חובת מצה אף שלא נאפתה כל צרכה.
66 משיבה הגמרא: אמר רב יהודה, אמר שמואל, כל מצה שנאפתה
67 בשיעור כזה שייכול האדם לפורקה – (לשבורה), ואין חומצין של בצק
68 נמשכין הימנה, הרי היא נחשבת אפוייה כל צרכה לענין מצות מצה
69 אף שלא נאפתה לגמרי, ויוצאים בה.
70 הגמרא מביאה מקום אחר שנוהג בו דין זה: אמר רבא, וכן הדין
71 בלחמי תורה – לחמים שמביא המקריב קרבן תודה, ולחמים אלו
72 מתקדשים רק באופן שבשעת שחיטת הקרבן כבר היו אפויים, וגם
73 בהם שיעור האפיייה הוא שאם ישברם לא יהיו חוטים נמשכים
74 מהם, אך אם עדיין לא הגיעו לשיעור זה בשעת שחיטת הקרבן,
75 אינם מתקדשים.
76 תמחה הגמרא: מה החידוש בדברי רבא, והרי פשיטא שדין לחמי
77 תודה שווה לדין מצת פסח, שהרי הךא לחם' כתיב והכא 'לחם'
78 כתיב – גם בלחמי תודה וגם במצות מצה כתבה התורה לשון
79 לחם, בקרבן תודה נאמר (ויקרא ז א) 'על חלת לחם המזין יקריב
80 קרבנו', ובמצות מצה נאמר (דברים טו א) 'שבעת ימים תאכל עליו
81 מצות לחם עני', ובודאי אין טעם לחלק ביניהם, ומה בא רבא
82 להשמיענו בדבריו.
83 מתרצת הגמרא: מהו דתימא – שמא תאמר, הואיל וכתוב בלחמי
84 תודה (ויקרא טו יד) 'ותקריב מנחה

1 ולהלן יבואר טיבה, והמדומע – לחם העשוי מחולין ותרומה
2 המעורבים זה בזה, כל אלו פטורים מן החלה, מיני הבצקות
3 הנזכרים בראשונה פטורים כיון שאינם נחשבים 'לחם', כטעם
4 שיבואר להלן, ואילו בחלה נאמר (במדבר טו ט) 'באכלכם מלחם
5 הארץ, והמדומע פטור כיון שנאמר בחלה (שם) 'תרימו תרומה
6 לה', למעט עיסה שהיא כבר תרומה.
7 מבררת הגמרא: מאי – מה היא 'חלת הפסחה', משיבה הגמרא:
8 אמר רבי יהושע בן לוי, זה הוא לחם הלוג – מבושל ברותחין של
9 פתחית – עשירים, שמנהגם היה לתת את הבצק במים רותחים
10 ומתבשל כך, ואין זה כתיקון לחם.
11 הגמרא מביאה מחלוקת בטעם מדוע מינים אלו אינם נחשבים
12 'לחם', ופטורים מחלה: אמר ריש לקיש, כל המינים הללו שפטרם
13 המשנה מחלה ומלבד המדומע, אינם נחשבים 'לחם' כיון ששעשה
14 אלפס הן – נעשים בכלי העומד על גבי האש, ולא בתנור, ואין
15 קרוי לחם אלא בצק שנאפה בתנור, שנאמר (ויקרא כו ב) 'אפו עשר
16 נשים לחמכם בתנור אחר, ורבי יוחנן חלק ואמר, שבצקות שהם
17 מעשה אלפס חייבין בחלה, ואף שלא נאפו בתנור הרי הם בכלל
18 'לחם', וכל המינים הללו שפטרם המשנה מחלה, הם בצקות
19 שעשוין – (שאפאן פתחה – בחום השמש ולא נאפו על גבי האש
20 כלי, ולכן אינם נחשבים 'לחם' ופטורים מחלה.
21 הגמרא מקשה מברייתא על שיטת ריש לקיש: מיתיבי – הקשו בני
22 הישיבה על דברי ריש לקיש מברייתא, שכך שנינו בה, הסופנין
23 והרופשנין והאיסקריטין, אם שעשוין פאלפס – בקדירה המונחת על
24 גבי האש, חייבין בחלה, ואם עשוין פתחה – בחום השמש, פטורין
25 מחלה. הרי מפורש בברייתא שמעשה אילפס חייב בחלה. ומכאן
26 תיובתיה – (פירכתו) דרבי שמעון בן לקיש, הסובר שמעשה אילפס
27 פטור מחלה.
28 מתרצת הגמרא: אמר עולא, אמר לך – כך יאמר ויתר לך רבי
29 שמעון בן לקיש, הךא פמאי עסקינן – כאן, בברייתא שמחייבת
30 בחלה, באיזה אופן מדובר, שתחילה הרתית את האילפס על גבי
31 האש, ולכפוף הרתיח בו את הבצק, שזו דרך אפיייה הדומה לאפיייה
32 בתנור, ולכן חייב בחלה.
33 תמחה הגמרא על תירוץ זה: נמצא שלדברך, אף במעשה אילפס
34 עצמו יש חילוק בדרך ההכנה, ורק אם הרתיח תחילה ואחר כך
35 הדביק סוברת הברייתא שחייב בחלה, אבל אם הרתיח תחילה את
36 העיסה באילפס, ולכפוף הרתית אותו על גבי האש, מאי – מה יהיה
37 דינו, לדעת ריש לקיש, הכי נמי – האם באופן זה אכן נאמר
38 דפטורין מחלה, אם כן קשה, איתני – עד שהוצרך התנא לשנות
39 בסיפא שאם שעשוין פתחה פטורין, שזהו אופן שונה לגמרי מהאופן
40 שמדובר בו ברישא, לפילוג וליתני פדייה – היה יכול התנא לחלק
41 בדיני אילפס עצמו, ולומר כך, פמה דברים אמורים שחייבים
42 בחלה, בגון שהרתית את האילפס ולכפוף הרתיח, אבל אם הרתיח

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - י"ד כ' מנחם-אב ה'תשע"ג

יום א' י"ד מנחם-אב ה'תשע"ג

הלכות תמידין ומוספין

פרק ו

א. סדר עבודות התמידות בכל יום כף הוא: סמוף לעלות
השחר, יבוא הממנה שעל הפיסות [גורלות], ויקיש על
העזרה, ופותחין לו, ומבלשין [בדוקים] את כל העזרה,
ומעמידין עושי [מנחת] חבתין לעשות החבתין; וכל
הכהנים ששם כבר טבלו קדם שיבוא הממנה, ולכשו
בגדי כהנה. ויבואו ויעמדו בלשפת הגזית, ויפסו פיס
הראשון ושני, ויזכה כל אחד במקלחתו, כמו שבארנו.
ומתחיל זה שזכה בתרומת הדשן, ותורם על הסדר
שאמרנו. ואחר כף מסדר [על המחב] מערקה גדולה,
ואחר כף מסדר מערקה שניה, ואחר כף מעלה שני גזרי
עצים ומניחין על מערקה גדולה להרבות האש. ואחר כף
נכנסין ללשפת הכלים, ומוציאין כל כלי השרת שצריכין
להן כל היום. ומשקין את [קרבן] התמיד מים, וזה שזכה
בשחיתותו, מושכו לבית המטבחיים; וילכו אחריו הכהנים
שזכו להעלות האברין, ושוהין שם עד שפותחין שער
ההיכל הגדול. ובשעת פתיחת השער, שוחטין את התמיד.
ואחר כף נכנסין להיכל שני כהנים - האחד שזכה בדישון
[ניקוי] המזבח הפנימי, והשני שזכה בדישון המנורה.
ב. והמדשן את המזבח מדשנו בשעה שהשוחט שוחט
את התמיד. ואחר כף זורק הדם, זה שקבלו.
ג. ואחר שזרקין הדם, מטיב [מדליק] זה שבהיכל חמש
הגרות; ויוצאין שניהן מן ההיכל. ואלו שבבית המטבחיים
- מפשיטין ומנתחין, וכל אחד מעלה אבר שזכה בו
לכבש. ונותנין האברים מחצי כבש ולמטה - [בחלקו
התחתון], במערבו; ושל מוספין - היו נותנין אותן מחצי
כבש ולמטן, במזרחו; ושל [קרבנות] ראשי חדשים -
נותנין על המזבח למעלה, בין גרן לגרן במקום הלוח
רגלי [- מעבר] הכהנים, כדי לפרסמו שהוא ראש חדש.
ומולחין שם את האברים; ובזקנין [מפורים] מלח על גבי
הכבש אפלו בשפת - כדי שלא יחליק, ויפלו הכהנים שם
בעת הליכתן בעצים [- הובלת עצים] למערקה; ואף על
פי שהפלה חוצץ בין רגליהן ובין הכבש, הואיל ואין
ההולכה הזאת עבודה, אינן חוששין [- אין זה חציצה].
ד. ואחר שמעלין האברים לכבש, מתכנסין בלם ללשפת
הגזית, והממנה אומר להן: 'ברכו ברכה אחת! והן
פותחין וקוראין 'אהבת עולם', ועשר הדברות, וישמע,
ויהיה אם שמוע', ויאמר, ויאמת ויציב, וירצה, וישם
שלוש; ובשפת מוסיפין ברכה אחת, והיא שיאמרו אנשי

משמר היוצא לאנשי משמר הנכנס: 'מי ששכן שמו בבית
הזה, ישכין ביניכם אהבה אהבה שלום ורעות'. ואחר כף
מפיסין פיס שלישי ורביעי, וזוכה בקטרת מי שזכה,
ונכנס ומקטיר; ואחר כף נכנס זה שזכה בדישון המנורה,
ומטיב שתי הגרות. ויוצא זה שהקטיר עם מדשן המנורה,
ועומד על מעלות האולם, הוא ואחיו הכהנים.
ה. כשיגיעו בין האולם ולמזבח, נטל אחד את המגרפה,
וירקה בין האולם ולמזבח, והיה לה קול גדול. וישלשה
דברים היתה משמשת: כהן שהוא שומע קולה, יודע
שאחיו הכהנים נכנסין להשתחוות, והוא רץ וקא; וכן לוי
שהוא שומע קולה, יודע שאחיו הלויים נכנסין לדבר
בשיר, והוא רץ וקא; וראש המעמד [- משמרת של
'ישראלים' שנוכחים בהקרבה, בשליחות העם] לשהוא
שומע קולה, היה מעמיד את הטמאים [מצורעים] על שער
המנורה מפני החשך [- שלא יחטו בהם שאינם רוצים
להיכנס], [אלא] שיידעו הכל שעדין לא הביאו כפרתן
[ולכן לא נכנסו]. ואחר כף מעלה זה שזכה באברים את
האברים מן הכבש ולמזבח, ואחר שמעלין את האברים,
מתחילין אלו שעל מעלות האולם, ומברכין ברכת כהנים
ברכה אחת בשם המפרש, כמו שבארנו במקומה. ואחר
כף מעלין סלת הנסכים, ואחר הסלת מקטיר החבתין,
ואחר החבתין מעלין היין לנסוף; ובשעת הנסוף, אומרין
הלויים בשיר, ומכין המשוררין במיני נגון שבמקדש,
ותוקעים תשע תקיעות על פקרי השיר.
ו. כשהיו נותנין היין למנסף, היו שני כהנים עומדין על
שלחן החלבים ושתי מצוצרות בנדן; והסגן [של כהן
גדול] עומד על קרן המזבח, והסודרין [דגלים] בידו.
תקעו והריעו ותקעו, וקאו ויעמדו אצל זה הממנה על
הצלצל [מצילתיים], אחד מימינו ואחד משמאלו.
ז. שחה המנסף לנסף - מניף הסגן בסודרין, הקיש זה
בצלצל, ותקעו אלו במצוצרות, ודברו הלויים בשיר.
הגיעו לפרק - תקעו, והשתחוו כל העם שבעזרה; על כל
פרק - תקיעה, ועל כל תקיעה - השתחויה. וכל התקיעות
שעל התמיד - תשע, כמו שבארנו.
ח. אין אומרין שירה אלא על עולת הצבור וזבחי
שלמיהן האמורין בתורה; אבל עולת נדבה שמקריבין
ממותר [מהנשאר מ:] תרומת הלשכה - אף על פי שהן
של צבור, אין אומרין עליהן שירה; וכן נסכים הבאין
בפני עצמן - אין אומרין עליהן שירה.
ט. השיר שהיו הלויים אומרין: ביום הראשון - "לה'
הארץ ומלואה"; בשני היו אומרין: "גדול ה' ומהלל
מאד"; בשלישי - "אלהים נצב בעדת אל"; ברביעי -
"אל נקמות, ה'"; בחמישי - "הרנינו לאלהים עוננו";
בששי - "ה' מלך, גאות לבש"; בשבת - "מזמור שיר

מתוך מהדורת חזק

1 **יא.** עמר זה, מן השעורים היה בא; ודבר זה קבלה
 2 מלשה רבנו. וכיצד היה נעשה? מערב יום טוב ויצאין
 3 שלוחי בית דין, ועושין אותו פריכות [- קושרין אותם]
 4 במקבר לקרקע, כדי שיהיה נוח לקצר. כל העירות
 5 הסמוכות לשם, מתכנסות כדי שיהיה נקצר בעסק
 6 [המולה גדול; וקוצרין שלש סאין שעורים, בשלשה
 7 אנשים ובשלש קפות ובשלש מגלות. בין שחשקה, אומר
 8 להן הקוצר לכל העומדים שם: 'בא השמש? [שקעה
 9 השמש] אומרין לו: 'הן! 'בא השמש? אומרין לו: 'הן!
 10 'בא השמש? אומרין לו: 'הן! 'מגל זה? אומרין לו:
 11 'הן! 'מגל זה? אומרין לו: 'הן! 'מגל זה? אומרין לו:
 12 'הן! 'קפה זו? אומרין לו: 'הן! 'קפה זו? אומרין לו:
 13 'הן! 'קפה זו? אומרין לו: 'הן! 'קפה זו? אומרין לו:
 14 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 15 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 16 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 17 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 18 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 19 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 20 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 21 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 22 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 23 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 24 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 25 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 26 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 27 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 28 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 29 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 30 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 31 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 32 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 33 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 34 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 35 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 36 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 37 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 38 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 39 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 40 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 41 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 42 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 43 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 44 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 45 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:
 46 'הן! 'שבת זו? אומרין לו: 'הן! 'שבת זו? אומרין לו:

1 ליום השבת. במוספי שבת אומרין שירת "האזינו",
 2 וחולקין אותה לששה פרקים, כדרך שקוראין אותה ששה
 3 בבית הפנסת; ואומרין פרק בכל שבת. גמרו השירה
 4 בששה שבתות, חוזרין לראש. במנחה של שבת אומרין:
 5 "אז ישיר משה" ו"מי כמכה". במוסף של ראש השנה היו
 6 אומרין: "הרנינו לאלהים עוננו"; ואם חל להיות
 7 בחמישי, אומרין: "הסירותי מסבל שכמו". במנחה של
 8 ראש השנה היו אומרין: "קול ה' יחיל מדבר".
 9 י. ראש חודש שחל להיות בשבת - שירה של ראש חודש
 10 דוחה את שירה של שבת, כדי לפרסמו שהיום ראש חודש.
 11 יא. בשבת מקטירין שני בזיכי לבונה עם המוספין, קדם
 12 נסוף זין של מוספין. וכסדר שעושין כל יום בבקר, כך
 13 עושין בין הערבים; חוץ מהרמת הדשן ממזבח החיצון,
 14 וסדור המערכות, והפסות, שאין עושין דברים אלו אלא
 15 בכל יום בשחר בלבד, כמו שבאנו.

פרק ז

17 א. בראשי חודשים - מקריבין מוסף ראש החודש אחר
 18 תמיד של שחר. וכמה הוא מוסף ראש חודש? פרים שנים,
 19 ואיל אחד, ושבעה כבשים - הכל עולות, ושעיר עזים
 20 חטאת.
 21 ב. מעשה כל העולות אחד הוא, כמעשה התמיד; ומעשה
 22 החטאת של ראשי חודשים ושל מועדות, כמעשה החטאת
 23 הנאכלת שבאנו.
 24 ג. בפסח - מקריבין קרבן מוסף בכל יום, מיום הראשון
 25 עד יום השביעי, כמוסף ראשי חודשים: פרים שנים, ואיל
 26 אחד, ושבעה כבשים - הכל עולות, ושעיר חטאת
 27 הנאכלת. ביום שני של פסח, שהוא יום ששה עשר בניסן
 28 - מקריבין יתר על מוסף של כל יום, כבש לעולה עם
 29 עמר התניפה [- קרבן העומר]; והוא מנחה של צבור, כמו
 30 שבאנו.
 31 ד. וזמנו קבוע, לפיכך דוחה את השבת ואת הטמאה.
 32 ה. אין מביאין מנחה זו אלא מארץ ישראל, שנגאמר:
 33 "והבאתם את עמר ראשית קצירכם". מצותו לבוא מן
 34 הקרוב [לירושלים]; לא בכר [- הבשיל ראשון] הקרוב,
 35 מביאין אותו מכל מקום מארץ ישראל.
 36 ו. מצותו להקצר בלילה - בליל ששה עשר, בין חל
 37 פסח בחל בין חל בשבת.
 38 ז. וכל הלילה פשר לקצירת העמר; ואם קצרוהו ביום,
 39 פשר.
 40 ח. מצותו לבוא מן הקמה [תבואה המחוברת לקרקע];
 41 לא מצאו, גביאו מן העמרין [מהערמות התלושות].
 42 ט. מצותו לבוא מן הלח [תבואה לחה]; לא מצאו, גביאו
 43 מן היבש.
 44 י. היה דרכם להביא מן השדות שבדרום: היה נר [חורש]
 45 חצי השדה, וזורע חציה בשנה זו; ובשנה אחרת נר החצי
 46 שזרע, וזורע החצי שזרע ומביא ממנו.

מתוך מהדורת חזק

48 כג. שכח ולא מנה בלילה, מונה ביום. ואין מונין אלא
49 מעמר; ואם מנה מישוב, יצא.
50 כד. מצוה זו על כל איש מישראל, ובכל מקום ובכל
51 זמן; ונשים ועבדים פטורין מספירת העמר.
52 כה. וצריך לברך בכל לילה: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך
53 העולם, אשר קדשנו במצוותיו, וצונו על ספירת העמר',
54 קדם שיספר; מנה ולא ברך - יצא, ואינו חוזר ומברך.

פָּרָק ח

55
56 א. ביום חמשים מספירת העמר - הוא חג השבועות,
57 והוא יום עצרת. וביום הזה מקריבין מוסף כמו מוסף
58 ראש חודש: שני פרים ואיל ושבעה כבשים - כלן עולות,
59 ושעיר חטאת. ואלו הן הקרבנות האמורות בחמש
60 הפקודים [במדבר], והן מוסף היום. ועוד מביאין יתר על
61 המוסף ביום הזה, מנחה חדשה - שתי הלחם. ומקריבין
62 עם הלחם: פר ושני אילים ושבעה כבשים - הכל עולות,
63 ושעיר חטאת, ושני כבשים זבח שלמים. ואלו הן
64 הקרבנות האמורות בחמש ויקרא. נמצא הקרב ביום זה
65 יתר [90] על שני התמידין: שלשה פרים ושלשה אילים
66 וארבעה עשר כבשים - הכל עשרים בהמה עולות, ושני
67 שעירים חטאות נאכלים, ושני כבשים שלמים נאכלים.
68 ב. שתי הלחם אינן באין אלא מן הארץ ומן היבול
69 החדש, שנגמר: "ממושבתים תביאו לחם תנופה
70 שמים"; לא מצאו יחד, יביאו מן העליה.
71 ג. חטים שירדו [בנס] בעבים [בענינים] - יש בהן ספק
72 אם קורא אני בהן "ממושבתים", או אינם
73 "ממושבתים". לפיכך לא יביא; ואם הביא, כשר. וכיצד
74 היו עושין? מביאין שלש סאין חטין חדשות, ושפין
75 [משפספס] אותן ובוטטין בהן פדרך כל המנחות, וטוחנין
76 אותן סלת, ומנפין מהן שני עשרונות בשמים עשרה נפה.
77 והשאר נפדה [נמכר לחולין] ונאכל לכל אדם, ותיב בחלה
78 ופטור מן המעשרות, כמו שבארנו.
79 ד. שתי הלחם, שהן מן החדש - צריכין לבוא עשרון
80 מכל סאה ומחצה, ומנפין אותן בשמים עשרה נפה. ולחם
81 הפנים, שהוא בא מן הלשן - די לו באחת עשרה נפה;
82 והוא בא עשרון מכל סאה. אבל העמר, שהוא בא
83 משעורים חדשות - אינו בא מן המבחר, אלא משלש
84 סאין ובשלש עשרה נפה.
85 ה. וכלן - אם רבה במדת הסאין שבאין מהן, או מעט -
86 כשרות.
87 ו. ולוקחין שני העשרונות, ולשין אותן אחת אחת, ואופין
88 אותן אחת אחת.
89 ז. ולישתן ועריכתן בחיץ [ח-ו] לעזרה; ואפיתן בפנים,
90 ככל המנחות.
91 ח. ואין עשיתן דוחה יום טוב, ואין צריך לומר שבת,
92 אלא אופין אותן מערב יום טוב, שנגמר: "הוא לבדו
93 יעשה לכם" - "לכם", ולא לגבוה [לה].

1 המנחות. ומניפו במזרח - מוליך ומביא, ומעלה ומוריד;
2 ומגישו פנגד חדה של קרן מערבית דרומית כשאר
3 המנחות, וקומץ ומקטיר; והשאר נאכל לפהנים, כשגרי
4 כל המנחות. ואימתי קומצין אותו? אחר שמקריבין מוסף
5 היום; וכבש העולה - קדם תמיד של בין הערבים.
6 יג. אסור לקצר בארץ ישראל מין מחמשת מיני תבואה
7 קדם לקצירת העמר, שנגמר: "ראשית קצירכם" - שיהיה
8 תחלה לכל הנקצרים. במה דברים אמורים? בקציר שראוי
9 להביא ממנו עמר; אבל בית השליהין [- שמשקין אותו
10 בנוסף לגשמים] שבעמקים - הואיל ואינו ראוי להביא
11 ממנו, קוצרין אותו מלפני העמר, אבל לא יגדש יערום
12 ערמות].
13 יד. תבואה שהשרישה [נזרעה ויצאו שורשיה] קדם לעמר
14 [- להקרבנות], העמר מתירה; ואם לאו - אסור לקצרה
15 פדרך שאסור לאכלה, עד שיבוא העמר הנבא.
16 טו. תבואה שלא הביאה שלישי [לא הבשילה], מתר
17 לקצר ממנה להאכיל לבהמה; וקוצרין [תבואה שגדלה בין
18 האילנות] מפני הנטיעות, שלא יפסדו; וקוצרין לפנות
19 מקום לבית האכל או לבית המדרש, שנגמר: "קצירכם",
20 ולא קציר מצוה.
21 טז. ואף על פי שמתר לקצר, לא יעשה אותן פריכות
22 [גדולות] פדרך הקוצרין, אלא יניחם צבתיים [אגודות
23 קטנות].
24 יז. כבר בארנו, שאין מביאין מנחות, ולא מנחת נסכים,
25 ולא בפורים, מן החדש קדם הבאת העמר; ואם הביא,
26 פסול. ולא יביא קדם להבאת שתי הלחם; ואם הביא,
27 כשר.
28 יח. וכל המקריב מנחה מן החדש תחלה, מברך
29 'שהחיינו'.
30 יט. תבואה שזרעה אחר שקרב העמר, וקצרה אחר העמר
31 של שנה הבאה - הרי זה ספק אם מביאין ממנה מנחות
32 לכתחלה קדם הבאת שתי הלחם, הואיל ותבואה זו עבר
33 עליה הבאת שתי הלחם וקצירת העמר, או אין מביאין
34 עד שיביאו שתי הלחם אחר הבאת העמר של שנה אחרת.
35 כ. וכן תבואה פקרקע [והשרישה ואח"כ הוציאה], וחקטו
36 עליה או הנצו עליה שלה [למרות שאינה בקרקע]
37 כשיביאו שתי הלחם - הרי זה ספק אם הנצת העלים או
38 חנטתן כמו השרשה, והתרה להביא ממנה מנחות, או
39 אינה חשוכה כהשרשה. לפיכך לא יביא; ואם הביא,
40 הורצה.
41 כא. והקוצר קדם קצירת העמר - אינו לוקה, והקציר
42 כשר.
43 כב. מצות עשה לספר שבע שבתות תמימות מיום הבאת
44 העמר, שנגמר: "וספרתם לכם ממחרת השבת"; ומצוה
45 למנות הימים עם השבועות, שנגמר: "תספרו חמשים
46 יום". ומתחלת היום מונין; לפיכך מונה בלילה, מליל
47 ששה עשר בניסן.

47 הבאים בגלל הלחם - אינן מעפכין זה את זה. ואם
48 נשחטו, כלם מעפכין זה את זה.
49 כ. התמידין אינן מעפכין את המוספין, ולא המוספין
50 מעפכין התמידין; ולא המוספין מעפכין זה את זה, ולא
51 מנין העולות כלן מעפכ. ביצד? הרי שלא מצאו אלא
52 ששה כבשים, מקריבין ששה; אפלו לא מצאו אלא
53 אחד, מקריבין אותו; בין בראשי חדשים, בין בימי
54 המועדות והשבתות. ואינן תיבין להקריב השאר למחר
55 או למועד אחר, אלא כל קרבן צבור שעבר זמנו -
56 בטל קרבנו. לא מצאו אלא שני כבשים, אם יקריבו
57 אותן למוסף היום אין להן תמידין למחר - הרי הדבר
58 שקול: אם הקריבו למוסף היום, הקריבו; ואם רצו
59 להניחם למחר לתמידין, יניחו.

יום ב' ט"ו מנחם-אב ה'תשע"ג

פָּרָק ט

61
62 א. באחד בתשרי מקריבין מוסף היום: פר ואיל ושבעה
63 כבשים - הכל עולות, ושעיר חטאת הנאכלת. וזה מוסף
64 היום, יתר על מוסף ראש חודש הקרב בכל יום ראש חודש;
65 לפיכך אם חל להיות בשבת, היו שם שלשה מוספין:
66 מוסף שבת, ומוסף ראש חודש, ומוסף היום.
67 ב. וכיצד סדור הקרבנות? מוסף שבת תחלה, ואחריו
68 מוסף ראש חודש, ואחריו מוסף יום טוב; שכל התדיר
69 מתברר קודם את תברו. וכן כל המקדש מתברר קודם את
70 תברו. היה לפניו תדיר ומקדש, יקדים איזה מהן שיצא.
71 ג. עבר או שכח, ושחט את שאינו תדיר או הפחות
72 בקדשה תחלה - מקריבו, ואחר כך שחט את התדיר או
73 את המקדש.
74 ד. ואם נשחטו שניהם כאחד - יהיה זה מקרם [מנוענע]
75 בדם [שלא יקרוש], עד שיצורק בם התדיר או בם המקדש.
76 ה. דם החטאת קודם לדם העולה, מפני שדם החטאת
77 מכפר; אברי עולה קודמין לאמורי [אברי] חטאת, מפני
78 שהעולה פלה [נארבת] לאשים. דם חטאת ואברי עולה,
79 איזה שיצא יקדים; וכן דם עולה ואמורי חטאת, או דם
80 עולה ודם אשם - איזה שיצא יקדים.
81 ו. חטאת קודמת לעולה; אפלו חטאת העוף, קודמת
82 לעולת בהמה, שנאמר: "והקריב את אשר לחטאת
83 ראשונה" - בגין אב [- מלמד] לכל חטאת, שהיא קודמת
84 לעולה הבאה עמה. וכן בשעת הפרשה - מפריש החטאת
85 תחלה, ואחר כך העולה.
86 ז. בקרבנות החג [טובות] - אינו פן, אלא קריבין על סדר
87 הכתוב בתורה, שנאמר: "כמשפטם". ביצד? בתחלה
88 פרים, ואחריהם אילים, ואחריהם כבשים, ואחריהם
89 שעירים - אף על פי שהשעירים חטאות, וכל אלו שקדמו
90 אותן עולות. וכן בשגגת צבור בעבודה זרה, שהן מביאין

1 ט. היה ערב יום טוב שבת, אופין אותן מערב שבת,
2 ונאכלות בשלישי לאפיתן, שהוא יום טוב. והרי [- וכו']
3 מפרש בתורה שהן חמין. וכיצד עושה? מביא שאור
4 [חומר התפחה] ממקום אחר, ונותנו לתוף העשור;
5 וממלא העשור סלת, ומחמצו [מתפחו] באותו השאור.
6 י. ומרבעות הן - ארף כל חלה שבעה טפחים, ורחבה
7 ארבעה טפחים, וגבהה ארבע אצבעות.
8 יא. ביצד הנפת הלחם עם שני כבשי השלמים? מביא
9 שני הכבשים, ומניף אותן קשהן חיים, שנאמר: "והניף
10 אותם תנופה"; ואם הניף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו,
11 יצא. ואחר כך שוחטין אותן, ומפשיט, ולוקח חזה ושוק
12 מכל אחד משניהן, ומניחן בצד שתי הלחם; ומניח שתי
13 גידיו מלמשן, ומניף הכל באחד במזרח במקום כל
14 התנופות - מוליך ומביא, מעלה ומוריד. ואם הניפן אחד
15 אחד, יצא. ואחר כך מקטיר אמורי [אברי] שני כבשים,
16 ושאר הבשר נאכל לכהנים. וכן שתי החלות - נוטל מהן
17 גדול אחת משניהן, והשניה מתחלקת לכל המשמרות;
18 ושתיהן נאכלות כל אותו היום ונחצי הלילה, כבשר קדשי
19 קדשים.
20 יב. שחט שני כבשים על ארבע חלות - אם אמר:
21 'יקדשו שתיים מתוך ארבע', מושף שתיים ומניפן,
22 והשאר פודין אותן בפנים, ונאכלין בחוץ כשאר החלין.
23 ואם לא התנה, לא קדש הלחם.
24 יג. שחט ארבעה כבשים על שתי חלות - מושף שניים
25 מהן, וזורק דמן שלא לשמן [- לא עבור קרבן ה'לחם'];
26 ומניף השניים הנשארים הכשרים עם שתי הלחם.
27 יד. שתי החלות מעפכות זו את זו. ושני הכבשים
28 מעפכין זה את זה: מת אחד משניהם, או ברח, או
29 נעשה טרפה - יקח זוג לשני; שחט אחד לשמו, יקח
30 לו זוג.
31 טו. שתי הלחם מעפכין את הכבשים, ושני הכבשים
32 אינן מעפכין את הלחם. ואם הונפו עם הכבשים,
33 מעפכין זה את זה: ואם אבד הלחם, יאבדו הכבשים;
34 ואם אבדו הכבשים, יאבד הלחם, ויביאו לחם אחר
35 וכבשים אחרים.
36 טז. שתי הלחם הבאות בפני עצמן בלא כבשים, ביצד
37 עושין בהן? יונפו, ותעבר צורתן [- יפסלו בלינה],
38 ויצאו לבית השרפה - גזרה שמה ימצאו כבשים לשנה
39 הבאה, ויביאו לחם בלא כבשים. הפך ושני האילים
40 ושבעת הכבשים והשעיר הבאין ביום זה בגלל הלחם
41 - אינן מעפכין את הלחם, ולא הלחם מעפכין.
42 יז. שני פרים של מוסף היום, ופר הבא בגלל הלחם
43 - אינן מעפכין זה את זה.
44 יח. איל של מוסף היום, ושני אילים הבאין בגלל
45 הלחם - אינן מעפכין זה את זה.
46 יט. שבעה כבשים של מוסף היום, ושבעה כבשים

48 יב. כל הקודם בהקריבה, קודם באכילה.
 49 יג. היו לפניו שלמים של אמש ושלמים של יום - של
 50 אמש קודמין, שהרי קרב [טו] [זמן] [להאכל]; שלמים
 51 של אמש וחטאת או אשם של יום - חטאת ואשם קודמין,
 52 מפני שהן קדשי קדשים, כמו שבארנו.

פָּרָק י

53 א. ביום צום כפור מקריבין מוסף כמו מוסף ראש השנה:
 54 פר, ואיל - זה הוא הנקרא 'איל העם' - ושבעה כבשים
 55 - הכל עולות, ושעיר חטאת, והוא נאכל לערב.
 56 ב. ועוד מקריבין הצבור שעיר חטאת, והוא נשרף, שכן
 57 זוגו שעיר המשלח [לעזאזל].
 58

59 ג. ביום הראשון של חג הסוכות, מקריבין מוסף היום:
 60 שלשה עשר פרים ושני אילים וארבעה עשר כבשים - כלם
 61 עולות, ושעיר חטאת נאכלת. וכן בכל יום ויום משבעת ימי
 62 החג, מקריבין שני אילים וארבעה עשר כבשים ושעיר
 63 חטאת.

64 ד. אכל הפרים פוּחַתִּין אחד אחד בכל יום: בשני
 65 מקריבין שנים עשר פרים, ובשלישי אחד עשר פרים, עד
 66 שימצא קרבן יום שביעי - פרים שבעה, אילים שנים,
 67 כבשים ארבעה עשר - הכל עולות, ושעיר חטאת.

68 ה. ביום שמיני עצרת, מקריבין מוסף היום: פר ואיל
 69 ושבעה כבשים - כלן עולות, ושעיר חטאת. וזה מוסף בפני
 70 עצמו.

71 ו. כל שבעת ימי החג, מנסכין את המים על גבי המזבח;
 72 ודבר זה הלכה למשה מסיני. ועם נסוף היין של תמיד
 73 של שחר, היה מנסף המים לבדו [ולא מערבב המים
 74 והיין].

75 ז. ואם ערה המים לתוף היין, או היין לתוף המים, ונסף
 76 שניהן מקלי אחד - יצא; ואם הקדים נסוף המים לזבח,
 77 אפלו נסכן בלילה - יצא. ובקרבן דרומית מערבית היה
 78 מנסף, למעלה מחצי המזבח; והכל יורד לשיתין [תעלות],
 79 כמו שבארנו. ביצד היו עושין? צלוחית של זהב מחזקת
 80 שלשה לגין, היה ממלא אותה מן השילוח; הגיעו לשער
 81 המים, תקעו והריעו ותקעו; עלה לכבש, ופנה לשמאלו,
 82 ונותן המים מן הצלוחית לתוף הספל שהיה שם. ושני
 83 ספלים של כסף היו שם - מערבי היה בו המים, ומזרחי
 84 היה בו היין של נסף. ומנקבין היו כמין שני חטמין
 85 [חורים] דקין; ושל מים היה נקב שלו דק משל יין, כדי
 86 שיכלה המים עם היין כאחד.

87 ח. זה שמנסף המים - היו אומרין לו: 'הגבה ידך!'
 88 שפעם אחת נסף על רגליו, ורגמוהו כל העם באַתְרוּגִיהֶן
 89 - שאמרו: 'מין הוא', שהו אומרין שאין מנסכין מים.
 90 ויכמעשהו בחל כף מעשהו בשבת, אלא שהיה ממלא
 91 מערב שבת חבית של זהב, ואינה מפלי השרת, ומניחה
 92 בלשפה, ולקמח ממלא ממנה.

1 פר עולה ושעיר חטאת - הפר קודם, שנאמר בו:
 2 "במשפט". ופר כהן משיח [נ- שנמשח בשמן] וחטא קודם
 3 לפר העלם דבר של צבור [נ- חטאו הציבור על פי הוראת
 4 בית הדין בטעות], ופר העלם קודם לפר עבודה זרה; ופר
 5 עבודה זרה קודם לשעיר שלה, אף על פי שהפר עולה
 6 והשעיר חטאת; שכן הוא סדר הכתוב בתורה. שעיר
 7 עבודה זרה קודם לשעיר נשיא [שחטא], שהנשיא יחיד;
 8 ושעיר נשיא קודם לשעיר יחיד. ושעיר יחיד קודמת
 9 לכבשה, אף על פי ששניהם חטאת - שהשעירה ראויה
 10 לבוא על כל הכריתות [נ- חטא שבמיד דינו כרת] שמביאין
 11 עליהם [בשווג] חטאת, והכבשה אינה באה על שגגת
 12 עבודה זרה.

13 ח. אפלו חטאת העוף של יולדת, קודמת לכבשה. חטאת
 14 קודמת לאשם, מפני שדמה נתן על ארבע קרנות ועל
 15 היסוד; וכל חטאות שבתורה קודמין לכל האשמות - חוץ
 16 מאשם מצרע, מפני שהוא בא על ידי הכשר [נ- שמשלים
 17 את טהרתו]. האשם קודם לתודה ולאיל נזיר, מפני שהוא
 18 קדשי קדשים; תודה ואיל נזיר קודמין לשלמים, מפני
 19 שהן נאכלין ליום אחד וטעונין לחם; והתודה קודמת
 20 לאיל נזיר, מפני שיש בה ארבעה מיני מנחות. שלמים
 21 קודמין לככור - מפני שהן טעונין מפת שפים שהן
 22 כארבע, וטעונין סמיכה ותנופה ונסכים; והככור קודם
 23 למעשר בהמה - מפני שקדשתו מרחם, ונאכל לכהנים
 24 בלבד. המעשר קודם לעופות, מפני שהוא זבח, ויש בו
 25 קדשי קדשים - דמו ואמוריו; והעופות קודמין למנחות,
 26 מפני שהם מיני דמים [נ- ישו בהם זריקת דם]. הרי שהיו
 27 לפניו חטאת העוף ומעשר - המעשר קודם, מפני שהוא
 28 זבח; היו שם חטאת העוף ומעשר ועולת בהמה - הואיל
 29 ועולה קודמת למעשר, וחטאת העוף קודמת לעולת
 30 בהמה, מקריב חטאת העוף תחלה, ואחר כך העולה ואחר
 31 כך המעשר.

32 ט. הרי שהיו מיני בהמה הרבה ממין קרבן אחד, ביצד
 33 הן קריבין? הפרים קודמין לאילים, שכן נתרבו בנסכים;
 34 ואילים קודמין לכבשים, שכן נתרבו בנסכים; וכבשים
 35 קודמין לשעירים, שכן נתרבו באמורין - שבכלל אמורי
 36 כבשים האליה, ואין בשעירים אליה. [קרבן] העמר קודם
 37 לכבש הבא עמו, ושתי הלחם קודמין לשני כבשים. זה
 38 הפלל: דבר הבא בגלל היום, קודם לדבר הבא בגלל
 39 הלחם.

40 י. מנחת האיש קודמת למנחת האשה, מנחת חטים
 41 קודמת למנחת שעורים; מנחת חוטא קודמת למנחת
 42 נדבה, מפני שהיא באה על חטא. מנחת נדבה ומנחת
 43 שוטה - אינה שירצה מהן, נקדים.

44 יא. מנחות קודמות ליין, והיין קודם לשמן, והשמן קודם
 45 ללבונה, ולבונה קודמת למלח, ומלח קודם לעצים.
 46 אימתי? בזמן שבאו כלן כאחד; אבל הבא ראשון קרב
 47 ראשון, והבא אחרון קרב אחרון.

48 קרבנות יחיד - אין מערבין אותן זה בזה, אלא מקטירין
49 אמורי כל קרבן וקרבן בפני עצמו; ואם נתערבו, מקטירין
50 הכל כאחד.

51 יז. מנחות של נסכים שנתערבו זו בזו לאחר שנבללה כל
52 מין ומין בפני עצמו - פשרות.

53 יח. וכיון שנבללו המנחות ונתערבו שמנן וסלתן - הרי
54 זה מתר לערב יין שלהן לכתחלה; וכן אם הקטיר מנחות
55 של נסכים כל אחת ואחת בפני עצמה - הרי זה מתר
56 לערב יין שלהן.

57 יט. כשמערבין היין של נסכים - יש לו לערב יין נסכים
58 של אמש בשל יום, ושל יחיד בשל צבור; וכשמערב,
59 מערב יין נסכי פרים ביין נסכי אילים, יין נסכי כבשים
60 ביין נסכי כבשים; אבל אין מערבין יין נסכי כבשים ביין
61 נסכי פרים ואילים.

62 כ. ולעולם אין מערבין היין לכתחלה, אלא אחר
63 שנתערבה הסלת או אחר שהקטירה, כמו שבארנו.

64 בריך רחמנא דסייען

הלכות פסולי המקדשין

65 יש בכללן שמונה מצוות - שתי מצוות עשה, ושש
66 מצוות לא תעשה; וזה הוא פירושן: (א) שלא לאכל
67 קדשים שנפסלו או שהטל בהם מום; (ב) שלא לאכל
68 פגול; (ג) שלא יותיר קדשים לאחר זמנן; (ד) שלא
69 יאכל נותר; (ה) שלא יאכל קדשים שננטמאו; (ו) שלא
70 יאכל אדם שננטמא את הקדשים; (ז) לשרף הנותר;
71 (ח) לשרף הטמא. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.
72

פָּרָא

74 א. כל הפסולין לעבודה מותרין לשחט קדשים לכתחלה,
75 ואפלו קדשי קדשים: חוץ מן הטמא, שאינו שוחט
76 לכתחלה, ואף על פי שהוא חוץ לעזרה ופושט [הושיט]
77 ידו ושחט בעזרה - גזרה, שמא יגע בכשר.

78 ב. ואם עבר ושחט - הנזבח כשר. וכן פר בהן גדול של
79 יום הכפורים - אף על פי שנגמרו בו "ושחט אהרן", אם
80 שחטו זר, כשר; אף פרה אדמה ששחטה זר - כשרה,
81 שאין לה שחיטה שפסולה בזר.

82 ג. השוחט את הקדשים, ולא נתפנן לשחיטה אלא
83 כמתעסק [בדבר אחר - בלא כוונה] - הרי אלו פסולין; עד
84 שינתפנן לשחיטה.

85 ד. ולא ישחט שני ראשים כאחד בקדשים; ואם שחט,
86 הרי אלו כשרים.

87 ה. אבל שנים שוחטין בהמה אחת בקדשים, כחלין.
88 ו. הקטן אינו שוחט קדשים, אף על פי שהגדול עומד על
89 גביו; שהקדשים צריכין מחשבה, וקטן אין לו מחשבה.
90 אפלו היתה מחשבתו נפרת מתוך מעשיו, אינה מחשבה
91 להקל אלא להחמיר. כיצד? היתה עולה עומדת בדרום,

1 י. אם נשפכה או נתגלתה [ונפסלה] - ממלא מן הכיור,
2 ומנסף.

3 יא. בכל יום יום מימי החג, היו אומרים שירה בפני
4 עצמה על מוסף היום: בראשון מימי חלו של מועד, היו
5 אומרים: "הבו לה' בני אלים"; בשני - "ולךשע אמר
6 אלהים"; בשלישי - "מי יקום לי עם מרעים"; ברביעי -
7 "בינו, בערים בעם"; בחמישי - "הסירותי מסבל שכמו";
8 בששי - "מוטו כל מוסדי ארץ". ואם חל שבת להיות
9 באחד מהם, "מוטו" ידחה.

10 יב. כבר בארנו, שכל משמרות פהנה ארבעה ועשרים;
11 וכלן עובדין בשנה ברגלים. ובחג הסוכות היה כל משמר
12 מקריב פר אחד, או איל אחד, או שעיר החטאת; אבל
13 הפכשים - יש משמר שמקריב מהן שני כבשים, ויש
14 משמר שמקריב כבש אחד. כיצד? ביום טוב הראשון של
15 חג - היו שם שלשה עשר פרים ושני אילים ושעיר. כל
16 משמר מקריב בהמה אחת מהן, נשארו שם ארבעה עשר
17 כבשים לשמונה משמרות; ששה משמרות מקריבין שנים
18 שנים, ושני משמרות מקריבין אחד אחד. בשני - היו שם
19 שנים עשר פרים ושני אילים ושעיר. כל משמר מקריב
20 אחד, נשארו שם ארבעה עשר כבשים לתשעה משמרות;

21 חמשה מקריבין שנים שנים, וארבעה מקריבין אחד אחד.
22 בשלישי - היו שם אחד עשר פרים ושני אילים ושעיר.
23 כל משמר מקריב אחד, נשתירו שם ארבעה עשר כבשים
24 לעשרה משמרות; ארבעה מקריבין שנים שנים, וששה
25 מקריבין אחד אחד. ברביעי - היו שם עשרה פרים ושני
26 אילים ושעיר. כל משמר מקריב אחד, נשארו ארבעה
27 עשר כבשים לאחד עשר משמר; שלשה מקריבין שנים
28 שנים, ושמונה מקריבין אחד אחד. בחמישי - היו שם
29 תשעה פרים ושני אילים ושעיר. כל משמר מקריב אחד,
30 נשארו ארבעה עשר כבשים לשנים עשר משמר; שני
31 משמרות מקריבין שנים שנים, ועשרה מקריבין אחד
32 אחד. בששי - היו שמונה פרים ושני אילים ושעיר. כל
33 משמר מקריב אחד, נשארו ארבעה עשר כבשים לשלשה
34 עשר משמר; משמר אחד מהם מקריב שנים, ושנים עשר
35 משמר מקריבין אחד אחד. ברביעי - היו שם שבעה פרים
36 ושני אילים ושעיר וארבעה עשר כבשים, כמנין
37 המשמרות; נמצא כל משמר מקריב בהמה אחת.

38 יג. וכל מי שהיה מקריב פר היום - לא היה מקריב פר
39 למחר, אלא חוזרין חלילה. ובשמיני - חוזרין לפס
40 [להגדיל] פלם כאחד כשאר הרגלים, כמו שבארנו.

41 יד. ביום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת - היה
42 שם מנחת נסכים של מוספין ושל תמידין, אחד וששים
43 עשרון; ולא היו מערבין אותן.

44 טו. ולעולם אין מערבין נסכים - אלא נסכי הפרים
45 לבדם, ונסכי אילים לבדם, ונסכי כבשים לבדם, בין
46 בקרבנות צבור בין בקרבנות יחיד.

47 טז. וכן החלבים של קרבנות - בין קרבנות צבור, בין

48 מתוך הסיב - פסולה.
 49 **כב.** קבלת הדים, והולכתו למזבח, וזריקתו, וכן הולכת
 50 אכרים לכבש - כל אחת מאלו, אינה פשרה אלא ככהן
 51 הפשר לעבודה, כמו שבארנו בקמיצת המנחה ובמליקת
 52 העוף.
 53 **כג.** והולכה שלא ברגל אינה הולכה; לפיכך, כהן (גדול)
 54 שקבל הדים, ועמד במקומו וזרקו למזבח - נפסל הזבח.
 55 **כד.** קבל בימינו ונתן לשמאלו - יחזיר לימינו. קבל בכלי
 56 חל - נפסל הזבח; קבל בכלי קדש ונתן לכלי חל - יחזיר
 57 לכלי קדש.
 58 **כה.** נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו - פשר; אבל אם
 59 נשפך מצואר בהמה על הרצפה, ואספו ונתנו לכלי השרת
 60 - נפסל הזבח.
 61 **כו.** נשפך מקצת הדים מצואר בהמה על הארץ ולא אספו,
 62 וקבל מקצתו מצואר בהמה - הרי זה פשר; ובלבד שיהיה
 63 זה הדים שנתקבל דם [שצאה בו] הנפש, לא דם התמצית
 64 [- טתם ט] ולא דם העור.
 65 **כז.** כל הזבחים שקבל דמן אחד מן הפסולין לעבודה,
 66 או שהוליכו למזבח, או שזרקו למזבח כהולכתו - נפסל
 67 הזבח; קבל הפשר ונתן לפסול, ולא הלך בו הפסול אלא
 68 עמד במקומו - יחזיר לפשר. אבל דם שהולכו הפסול
 69 לעבודה, והחזירו לפשר והוליכו, או שהוליכו ככהן
 70 תחלה, והחזירו ונתנו לפסול והוליכו - הואיל והוליכו
 71 הפסול, בין בתחלה בין בסוף - נפסל הזבח, שהרי אי
 72 אפשר לתקן דבר זה.
 73 **כח.** קבל הפסול - אם נשאר דם הנפש, חזר הפשר
 74 ומקבל ומוליך וזרק, שאין הפסולין לעבודה עושין הדים
 75 הנשאר שירים; חוץ מן הטמא - הואיל והוא ראוי
 76 לעבודה בקרבן הבא בטמאה כמו שבארנו, עושה שירים.
 77 כיצד? קבל הטמא - אף על פי שקבל אתריו הפשר דם
 78 הנפש וזרקו - נפסל הזבח; שנה שקבל הפשר באחרונה
 79 - שירים הוא, ואינו כלום.
 80 **כט.** בהמה שחסר מאבריה כל שהוא אחר שחיטה קדם
 81 קבלת הדים - נפסלה; אפלו צרם [חבל] באזנה קדם קבלה -
 82 הרי זה לא יקבל, שנאמר: "ולקח מדם הפר", שיהיה שלם
 83 בלו בשעת קבלה. ואם קבל מן התסרה וזרק - הרי זה פסול.
 84 ל. אבל אם חסרה אחר קבלה קדם זריקה - אפלו אבד
 85 הפשר קדם זריקת הדים, או נשרף - אם נשתיר פזית מן
 86 הפשר או פזית מן האמורין, וזרק את הדים; ואם לאו,
 87 אינו זרק. ובעולה - אפלו פחצי זית מן הפשר וכחצי זית
 88 מן האמורין, מפני שפלה לאשים.
 89 **לא.** נשאר פחות מפזית, לא זרק; ואם זרק, לא הורצה
 90 [- לא התקבל]. נפסל הפשר קדם זריקה, או שיצא חוץ
 91 לעזרה - לא זרק הדים; ואם זרק, הורצה.
 92 **לב.** בשר קדשים קלים שיצא חוץ לעזרה קדם זריקת
 93 דמים - אף על פי שזוהר הדים והבשר בחוץ - הזבח פשר
 94 [- יצאו הבעלים ידי חובה]. מפני שסוף הפשר לצאת [-

1 ומשכה קטן והביאה לצפון, ושחטה - שהרי ממעשיו
 2 נפר שמתשבתו לשחיטת קדשים - הרי זו פסולה.
 3 ז. קדשי קדשים שנשחטו בדרום, או שנתקבל דמן בדרום
 4 - פסולין.
 5 ח. היה עומד בדרום, והושיט ידו לצפון ושחט - שחיטתו
 6 פשרה.
 7 ט. היה עומד בדרום, והושיט ידו וקבל הדים בצפון -
 8 קבלתו פסולה.
 9 י. הכניס ראשו ורבו לצפון, הרי הוא עומד בצפון.
 10 יא. שחטה בצפון, ופרקסה ויצאת לדרום, אפלו הוציאה
 11 לדרום - פשרה; פרקסה ויצאת לדרום, וחזרה לצפון,
 12 ואחר כך קבל דמה בצפון - פשרה. וכן קדשים קלים שהיו
 13 בפנים, ועמד חוץ לעזרה והכניס ידו לפנים ושחטן -
 14 שחיטתו פשרה.
 15 יב. הכניס ידו [לעזרה] וקבל [ט] - קבלתו פסולה, אפלו
 16 הכניס ראשו ורבו. ואפלו היה העובד פלו בפנים, וציציתו
 17 [שער] בחוץ - עבודתו פסולה, שנאמר: "בבאכם אל אהל
 18 מועד", עד שיבואו בלך.
 19 יג. פרקסה בהמה ויצאת לחוץ אחר קבלת דמה -
 20 פשרה; שאפלו יצאו האמורין והבשר קדם זריקה בקדשים
 21 קלים - הזבח פשר, כמו שיתבאר.
 22 יד. היתה בהמה פלה בפנים, ורגלה בחוץ, ושחטה -
 23 הזבח פסול, שנאמר: "והביאום לה", עד שתהיה פלה
 24 בפנים.
 25 טו. שחטה והיא פלה בפנים, ואחר כך הוציאה רגלה
 26 לחוץ - חותף הבשר [של הרגל] עד שמגיע לעצם, ואחר
 27 כך מקבל הדים; ואם קבל, ואחר כך חתף - פסול, מפני
 28 שמנונית הבשר שבחוץ. ובקדשים קלים - אין צריך לחתף,
 29 אלא מחזיר רגלה לפנים ומקבל; שבשר קדשים קלים
 30 שיצא קדם זריקה, פשר.
 31 טז. תלה בהמה ושחטה באויר העזרה - פסולה,
 32 שנאמר: "על ירך המזבח", עד שישחט בארץ.
 33 יז. היתה בהמה בארץ, ונתלה ושחט והוא תלוי באויר
 34 - בקדשי קדשים, פסול; ובקדשים קלים, פשר.
 35 יח. שחט מעוט סימנין [קנה וושט] בחוץ וגמרן בפנים,
 36 או ששחט מעוטן בדרום וגמרן בצפון - פסולין;
 37 שהשחיטה ישנה מתחלתה ועד סוף [- השחיטה כולה
 38 צריכה להיות כדיו].
 39 יט. נתלה וקבל הדים מצואר בהמה המנחת בקרקע -
 40 פסול, שאין דרך שרות בכך.
 41 כ. היה עומד בעזרה, ותלה המזרק [טפ] בידו וקבל
 42 הדים באויר, או שהגביה בהמה וקבל הדים באויר - פשר,
 43 שאויר המקום במקום.
 44 כא. נתן מזרק לתוף מזרק וקבל - פשר; מין בימינו אינו
 45 חוצץ. הניח סיב [חוט דקל] בתוף המזרק וקבל - פשר;
 46 מפני שהסיב חלול, והרי הדים יורד לתוף המזרק, ואין
 47 כאן חציצה. אבל אם עשה פן בקמיצת המנחה, וקמץ

ט. נתן הדם מן הקרן ולפנים [- בצידה ולא מתחתיה] - 46
 בין בחטאת בין בשאר קדשים, בין במזבח הפנימי בין 47
 במזבח החיצון - פסל. 48
 י. דם שמצותו לתן אותו למעלה מחצי המזבח, שנתנו 49
 למטה, או שמצותו למטה, שנתנו למעלה, או שמצותו 50
 לתנו בפנים בהיכל, שנתנו על המזבח החיצון, או הנתנין 51
 על מזבח החיצון, שנתנו לפנים בהיכל, או שנתן דם 52
 הנתנין בחוץ על הכבש [או], שלא כנגד היסוד [- בקרן 53
 דרומית מזרחית שאין בה יסוד] - הרי בשר הזבח פסול; 54
 ואף על פי כן נתפסו הפעלים בו; כיון שהגיע דם למזבח 55
 - אף על פי שהגיע שלא למקומו, הרי הוא כמו שהגיע 56
 למקומו לכפר. במה דברים אמורים? בשעה זה הזורק 57
 פשר לעבודה; אבל אם קבל הפשר ונתן לפסול, ונתן 58
 הפסול את הנתנין למעלן למטן, ואת הנתנין בפנים בחוץ, 59
 והנתנין בחוץ בפנים, או שנתן על הכבש שלא כנגד היסוד 60
 - לא נפסל בשר הזבח, אם נשאר דם [שיצא בו] הנפיש; 61
 אלא יחזר הפשר ויקבל שאר דם הנפיש, ויזרק הדם 62
 במקומו. 63
 יא. דמי קדשים שנתערבו - בין דם בדם [באותו כוס], 64
 בין כוס בכוסות [ולא נודע איזה כוס לאיזה קרבן] - אם 65
 נתערבו הנתנין מתנה אחת בנתנין מתנה אחת, יתן הכל 66
 מתנה אחת; וכן הנתנין מתן ארבע בנתנין מתן ארבע, יתן 67
 הכל מתן ארבע; נתערבו הנתנין מתנה אחת בנתנין שתיים 68
 שהן ארבע, יתן הכל מתנה אחת. נתערבו הנתנין למעלה 69
 בנתנין למטה - ישפך הכל לאמה [תעלת העזרה], 70
 והזבחים פסולין; אפלו נתערבו שירי החטאת עם דם 71
 העולה, שמקום הכל למטה - ישפך הכל לאמה. 72
 יב. ואם לא שאל, אלא נתן מן התערבת למעלה ולמטה 73
 - הרי זה פשר; נתן למעלה ושאל - יתן למטה, ואלו ואלו 74
 עלו לו. 75
 יג. נתערבו הנתנין בפנים בנתנין בחוץ, ישפכו הכל 76
 לאמה; ואם לא שאל, ולקח דם התערבת ונתן ממנו בפנים 77
 ובחוץ - בין שנתן בפנים ונתן בחוץ, או בחוץ ונתן 78
 ונתן בפנים - הכל פשר. במה דברים אמורים? בשאר דמים 79
 הנתנין בחוץ, חוץ מן החטאת. אבל דם חטאת הנעשית 80
 בחוץ שנתערב בדם חטאת הנעשית בפנים - אם נתן בחוץ 81
 ונתן בנתנין בפנים, פשר; נתן בפנים ונתן בחוץ, 82
 פסולה; שדם חטאת שונכס להיכל, אפלו חטאת יחיד 83
 הנאכלת - אסורה, שנגמר: "וכל חטאת אשר יובא מדמה 84
 לא תאכל". והוא שיובא דרך שער ההיכל, שנגמר: 85
 "ויבא", דרך ביאה; אבל אם הכניסו בפשפש [דלת צדדית] 86
 או דרך חלון או גג - אינו נפסל. 87
 יד. פר העלם ושעירי עבודה זרה [-שחטאו הציבור או 88
 עבדו ע"ז על פי הוראת בית הדין בשוגג], שדמן נכנס 89
 להיכל - אם הכניסו לקדש הקדשים, נפסל; שמקום זה, 90
 פנימה של מקומו הוא [- ביחס להיכל]. וכן פר ושעיר של 91
 יום הפפורים, שדמן נכנס לקדש הקדשים - אם הכניס 92

1 שדיו קדשים קלים שנאכלים בכל העיר]. וזריקה מועלת [-
 2 והזריקה הועילה] ליצא [שלא ישרף מיד, אלא] לשרפו
 3 [אחר שילון ויפסל], אבל לא לאכלו.
 4 לג. וכן אמורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת דמים,
 5 ונזרק הדם והן בחוץ - לא נפסל הזבח; ואם החזירן [לפני
 6 זריקה], מקטירין אותן. ואף על פי שלא החזירן [וזרק
 7 הדם], תיבין עליהן משום [- דיני:] פגול ונותר וטמא.
 8 לד. כל הזבחים של יחיד - בין שנטמא בשר והחלב
 9 קיים, בין שנטמא חלב והבשר קיים - זרק את הדם.
 10 נטמאו שניהן, לא יזרק; ואם זרק - הורצה, שהציץ [של
 11 הכהן הגדול] מרצה [מכפר] על הטמא. וכן אמורין או
 12 אברי עולה שנטמאו והקטירן - הציץ מרצה, כמו
 13 שבארנו. וכל קרבנות הצבור שנטמא הבשר והחלב פלו,
 14 הרי זה זרק את הדם.
 15 לה. דם קדשים שיצא חוץ לעזרה, נפסל הזבח; ואף על
 16 פי שחזר והכניסו וזרקו על המזבח - לא נרצה.
 17 לו. וכל דם הקדשים אינו מקבל טמאה כלל, שנגמר
 18 בדם: "על הארץ תשפכנו כמים" - דם ששפך כמים הוא
 19 הנחשב כמים ומקבל טמאה; אבל דם קדשים שאינו
 20 נשפך כמים, אינו מקבל טמאה.
 21 לז. ודם ששקעה עליו חמה ולא נזרק - נפסל הזבח; ואם
 22 זרקו, לא הורצה.

יום ג' ט"ז מנחם-אב ה'תשע"ג

פרק ב

24
 25 א. כל הדמים הנתנין על מזבח החיצון - אם נתן מתנה
 26 [זריקה] אחת בלבד, כפר. ואפלו בחטאת - מתנה אחת
 27 היא העקר, ושאר הארבע מתנות למצוה, שנגמר: "ודם
 28 זבחיך ישפך על מזבח ה' אלהיך" - שפיכת הדם על
 29 המזבח היא העקר.
 30 ב. וכל הנתנין בזריקה שנתנו בשפיכה - יצא, שנגמר:
 31 "ודם זבחיך ישפך".
 32 ג. כל הדמים הנתנין על מזבח הפנימי [מזבח הזהב] -
 33 אם חסר אחת מהן, לא כפר; אלא כלן הן עקר הפפירה,
 34 שהרי הכתוב הקפיד על מנינו, שנגמר: "שבע פעמים".
 35 ד. חטאת שנתן ממנה מתנה אחת, ומתו הפעלים -
 36 ישלים ארבע המתנות לאחר המיתה.
 37 ה. אבל אם נתן האחת ביום, לא יתן השלש בלילה.
 38 ו. ואם נתן אחת בפנים והשלימן בחוץ - תיב משום
 39 מעלה בחוץ.
 40 ז. הנה מזה, ונקטעה ידו של מזה קדם שיגיע דם לאויר
 41 המזבח - לא עלתה לו הזיה.
 42 ח. שנה [בסדר] מתן [- הזיות על ה:] קרנות בחטאת -
 43 בין בחטאת הנעשית [-שזורקין הדם] בפנים [על מזבח
 44 הזהב והפרוכת], בין בחטאת הנעשית בחוץ - פסל; אבל
 45 בשאר הקדשים, כשרים.

45 **כה.** המים והיין שנספגו - בין בקערה, בין ביהין [- כלי
46 מדידה], בין בשאר כלי השרת - כשרים; נספג בכלי חל
47 או בידו - פסולין.

48 **כו.** אברים שסדרן, וכן קמץ שסדרו, וסדר העצים של
49 מערכה למעלה מהן [- עליהם], או שסדרן מצדי העצים -
50 הרי זה ספק אם דרוף הקטרה בכף או אין דרוף הקטרה
51 בכף. לפיכך, לכתחלה לא יעשה כן; ואם עשה, הורצה
52 [התקבל].

פרק ג

53
54 **א.** קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח - כאלו שחטן
55 בצפון, שנגמר: "וזבחת עליי את עלתיד ואת שלמיך" -
56 מלמד שכל המזבח ראוי לשחיטת העולה ושחיטת
57 השלמים.

58 **ב.** עולה ששחטה בראש המזבח, או ששחטה למטה
59 והעלה אותה לראש המזבח - יפשיט אותה [מעורה]
60 וינתח אותה במקומה, ומוריד הקרבים [מעיים], ומדיחן
61 למטה, וחוזר ומעלה אותן; ומוריד העור, ונותנו לכהנים.
62 **ג.** וכן זבחים שחוטין שעלו לגבי המזבח - מפשיט
63 ומנתח במקומן, ומוריד הקרבים, ומדיחן במים, וחוזר
64 ומעלה אותן; ומוריד העור והבשר, ונותנו לבעלים, וחוזר
65 ומקטיר את השאר. ומפני מה לא יוריד הכל, אלא יפשיט
66 וינתח בראש המזבח? שכל הראוי לאשים [- להקרבה],
67 אם עלה לראש המזבח - לא ירד, שנגמר: "כל הנגע
68 במזבח יקדש". יכול, אף על פי שאינו ראוי? תלמוד
69 לומר "היא העלה על מוקדה" - מה עולה שהיא ראיה
70 לאשים, אם עלתה [ה] לא תרד, אף כל הראוי לאשים - אם
71 עלה, לא ירד.

72 **ד.** עולה שהעלה תיה לראש המזבח - תרד, שעדין אינה
73 ראויה.

74 **ה.** וכן קמץ המנחה שלא נתקדש בכלי שרת, וכל אסורי
75 המזבח שעלו - ירדו, לפי שאינם ראויין מתחלתן.

76 **ו.** וכן בהמת קדשים ששחטה בליה, או שנשפך דמה,
77 או שיצא חוץ לעזרה - אם עלת, תרד.

78 **ז.** אכל קדשים שלנו, בין שלן הדם או הבשר או
79 האמורין, וזבח שיצא חוץ לעזרה, או שנטמא, או שנפסל
80 [בעת השחיטה] במחשבת הזמן או במחשבת מקום [-
81 שלא לאכלה בזמנה או במקומה] או במחשבת שנוי [-
82 שלא לשם מין הקרבן או בעליו], או שקבלו הטמאים
83 וזרקו את דמו - הואיל וראויין בעבודת קרבן הבא
84 בטמא [כגון: שרוב הציבור טמא] - ושנתן דמו חוץ
85 למקומו, או קדשי קדשים ששחטו בדרום או שנתקבל
86 דמם בדרום - אף על פי שכל אלו פסולין, אם עלו לראש
87 המזבח לא ירדו:

1 דמם לקדש הקדשים, והנה ממנו, והוציאו להיכל, וחזר
2 והכניסו לקדש הקדשים - נפסל, ואינו גומר ממנו היות
3 שבקדש הקדשים; שפיון שיצא, יצא. וכן אם גמר היות
4 שבקדש הקדשים, והוציאו להיכל והנה מקצת היות,
5 והוציאו חוץ להיכל, וחזר והכניס להיכל - אינו גומר
6 היות שבקדש; שפיון שיצא הדם חוץ למקומו, נפסל.
7 **ט.** חטאת שקבל דמה בשתי כוסות, ויצאת אחת מהן
8 לחוץ - הפנימית פשרה, וזוה ממנה; וננסה אחת מהם
9 להיכל, והנה ממנה שם - אף החיצונה פסולה, שנגמר:
10 "אשר יבא מדמה" - אפלו מקצת דמה אם ננסה לכפר
11 בקדש, נפסלה.

12 **טז.** דם החטאת שהכניסו לכפר בו בפנים ולא כפר, אלא
13 הוציאו ולא הנה ממנו בפנים פלוס - אם הכניסו בשוגג,
14 הרי זה פשר, ומנה ממנו בחוץ, שהרי לא כפר בקדש; ואם
15 הכניסו במזיד, פסול.

16 **יז.** הכניס החטאת עצמה להיכל, כשרה - שנגמר: "אשר
17 יבא מדמה", ולא בשרה.

18 **יח.** חטאת העוף שפרפסה וננסה להיכל, כשרה.
19 **יט.** הכניס דם חטאת העוף להיכל בצנארה, הרי זה ספק
20 אם הצנאר חשוב ככלי.

21 **כ.** נשפך דם חטאת העוף, ונאספו - הרי זה ספק אם הפלי
22 פוסל בדמה או אינו פוסל; לפיכך תשרף, ככל חטאת
23 העוף שהיא ספק.

24 **כא.** חטאת שקבל דמה בארבעה כוסות, ונתן מתנה אחת
25 מכל כוס - שירי ארבעתן נשפך על היסוד, שנגמר: "ואת
26 כל דמה ישפך אל יסוד המזבח". נתן ארבע המתנות מכוס
27 אחד - שירי אותו הכוס נשפך על היסוד, ושאר הכוסות
28 נשפכין לאמה.

29 **כב.** דם שנפל לתוף המים, או לתוף דמי חלין - לא יזה
30 ממנו; ואם הזה, פסול. נפל מים לתוף הדם שבמזרק
31 [בספול] - אם יש בו מראה דם, כשר. נפל לתוכו יין או דם
32 חלין - אומדין אותו, אלו היה מים; אם ראויין לבטל דם
33 שבמזרק עד שלא יהיו מראוי מראה דם, הרי זה לא יזה
34 ממנו; ואם אינם ראויין לבטל מראוי, יזה ממנו.

35 **כג.** דם הקדשים שנתערב בדם פסולי המזבח, או בדם
36 קדשים שנפסלו בשחיטתן - ישפך הכל לאמה; ואפלו
37 קרבו כל הכוסות חוץ מאחד - ישפך לאמה, וכל אותן
38 הזבחים פסולין. נתערב בדם התמצית [- דם שהנפש אינה
39 יוצאת בו], ישפך לאמה; ואם לא שאל, ונתן - כשר.

40 **כד.** האמורין, ואברי העולה, והקמציין [קומץ הקרב
41 מהמנחות], והלבונה [מין סמון למנחה], ומנחות הנשפרות,
42 אחר שנתקדשו בכלי שרת - אם זרק אחד מכל אלו על
43 גבי האשים, בין ביד בין בכלי, בין בימין בין בשמאל -
44 הרי אלו כשרים.

48 מדידות] הלח והיבש שהיו במקדש, כמו שבארנו בהלכות
 49 כלי המקדש; אבל המזוקות [קערות] מקדשות הלח
 50 והיבש, וכלי שרת מקדשין דם הפסול לקרב.
 51 כ. כל כלי השרת - אין מקדשין אלא במקדש, ואין
 52 מקדשין אלא מדעת [הכהן - לקדש], ואין מקדשין אלא
 53 מתוכן, ואין מקדשין אלא שלמים. נקבו - אם עושין הן
 54 מעין מלאכתן שהיו עושין והן שלמים, מקדשין; ואם
 55 לאו, אין מקדשין. ואין מקדשין אלא מלאים. אבל
 56 המדות, אין מקדשין חסרים, אלא אם דעתו למלאתן;
 57 ואם אין דעתו למלאתן, מקדשין להפסול אבל לא לקרב.
 58 כא. כל כלי שרת - מקדשין שלא בזמנן להפסול, אבל
 59 לא לקרב. כיצד? דבר שמצותו ביום שנתקדש בכלי שרת
 60 בליזה - נפסל וישרף, אבל אינו קרב; כגון שקמץ מנחה
 61 בליזה, ונתן קמצה לכלי שרת - הרי זו נשרפת.
 62 כב. מזבח שנפגם - נפסלו כל הקדשים שהיו שם
 63 שחוטטין במקדש שצדין לא נזרק דם; שהרי אין שם
 64 מזבח לזרק עליו, ונאמר: "וּבְחַתְּתָה עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת
 65 שְׁלֵמֶיךָ" - כלומר תזבח, והוא עומד בתקונו, לא פגום.
 66 כג. אבל קדשים חיים שהיו שם בעזרה שנפגם, לא
 67 נפסלו; אלא כשיפגה המזבח, יקרבו - שאין בעלי חיים
 68 נדחין.
 69 כד. הקדוש בהמות עד שלא נבנה המזבח - כשיבנה,
 70 מקריבין אותן; שהדחוי מעקרו [מלכתחילה] אינו דחוי.
 71 כה. וכן אין אוכלין קדשים והמזבח פגום, שנאמר:
 72 "וְאִכְלוּהָ מִצֹּאת אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ"; והוא הדין לקדשים קלים,
 73 שאין אוכלין אותן בירושלים והמזבח פגום, עד שיבנה.

פָּרָק ד

74 א. ולד [מקרבן] חטאת, ותמורת חטאת - [קרבו חטאת
 75 שרצה להחליפו בבהמה אחרת - ונתקדשה גם היא], וחטאת
 76 שמתו בעליה, וחטאת שאבדה ונמצאת אחר שפירו
 77 הפעלים [בקרבו אחר] - הרי אלו ימותו. נמצאת אחר
 78 שנשחטה החטאת השניה שהפריש, קדם שיזרק דמה -
 79 הרי זו ספק אם תמות או תרעה עד שיפיל בה מום; לפיכך
 80 תמות. וכיצד הן תמות? לא שיהרגו אותה בכלי או בידו;
 81 אלא יכניס אותן לבית, ונועל עליהן עד שמתו. ודברים
 82 אלו, בלן מפי משה רבנו נשמעו. אין כל הדברים אמורים,
 83 אלא בחטאת יחיד בלבד; אבל חטאת צבור שאבדה
 84 ונמצאת אחר כפרה, בין ראויה [להקרב] בין אינה ראויה
 85 [כגון שעברה שנתה] - תרעה עד שיפיל בה מום, ותמכר
 86 ויפלו דמיה לנדבה. ואין אותה יכול לומר בחטאת צבור
 87 'לד' או 'תמורה' או 'שמתו בעליה' - שכל קרבנות הצבור
 88 זכרים, ואין הצבור עושין תמורה כמו שיתבאר.
 89 ב. פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים
 90 תחתיהן, וכן שעירי עבודה זרה [שחביאים הציבור אם
 91 עבדו ע"ז, בהוראת שוגג של בית הדין] שאבדו והפריש
 92 אחרים תחתיהן [ונמצאו הראשונים] - ירעו [הראשונים]

1 ח. כל שפסולו בקדש [- שנפסל אחר שהתקדש], הקדש
 2 מקבלו. וכשם שאם עלו לא ירדו - כך אם ירדו לא יעלו
 3 ושניה [שנית], שהרי פסולין הן.
 4 ט. ואם משלה בהן האור [אש] - אף על פי שירדו, יעלו
 5 ושניה וישלים הקטרותן.
 6 י. קמץ [ממנחה] שנתפגל [ונפסל], ומקצתו בארץ
 7 ומקצתו משלה בו האור - יעלה פלו.
 8 יא. אברים וחלבים וקמצים שלנו בראשו של מזבח -
 9 כאלו לנו בעזרה, ואם ירדו לא יעלו. אבל אם לא ירדו,
 10 מקטירין אותן לעולם.
 11 יב. ואויר מזבח, כמזבח. ואמורי קדשים קלים שהעלין
 12 קדם זריקת דמים - לא ירדו, שהרי נעשו לחמו של מזבח.
 13 יג. הפריש שני אשמות לאחירות [שאם יאבד אחד יקח
 14 השני], ושחט את שניהן, וקדם והעלה אמורים של אחד
 15 מהן קדם זריקה [ואח"כ זרק דם השני] - הרי אלו [- אמורי
 16 הראשון] ירדו.
 17 יד. הזבח הפסול והנסכים הפסולין שעלו למזבח - הזבח
 18 לא ירד כמו שבארנו, מפני שהוא ראוי לאשים, והנסכים
 19 ירדו. וכן נסכים הבאין בפני עצמן, שנפסלו ועלו - ירדו.
 20 טו. עוף שמלקו [- שחיטה מיוחדת בעוף] זר [- אינו כהן],
 21 ועלה - לא ירד. וקמץ המנחה שקמצו זר, ועלה - ירד;
 22 אף על פי שזה פסול וזה פסול, זה כאלו לא נתקדש כלל.
 23 ואחד הנזר ואחד שאר הפסולין.
 24 טז. ואלו אם יעלו, ירדו: כל שאינו ראוי לאשים; בשר
 25 קדשי קדשים, בשר קדשים קלים, מותר [מקרבן] העמר,
 26 ושרי מנחות, ושתי הלחם [של שבועות], ולחם הפנים,
 27 הקטרות, וצמר שבראשי כבשים, ושער שבוקני התישים,
 28 והעצמות, והגידים, והקרניים והטלפים בזמן שאינן
 29 מחברין - אם עלו, ירדו.
 30 יז. קמץ שמצה [סחט] שמנו על העצם, וירד העצם -
 31 יחזירו; שהדבר ספק שמא חברי עולין בעולין הן
 32 חשובין [- קומץ שירד דינו שיעלה, ולכן גם שמנו שירד
 33 יעלה].
 34 יח. מזבח הפנימי מקדש פסולין הראויין, בין ראויין לו
 35 בין שאינן ראויין לו; אבל מזבח החיצון אינו מקדש אלא
 36 פסולין הראויין לו, כמו שבארנו. כיצד? מזבח החיצון
 37 שעלו לו זבחים שנפסלו, לא ירדו; עלת לו קטרות זרה -
 38 תרד, שאין הקטרות ראויה למזבח החיצון. אבל מזבח
 39 הפנימי שעלה לו קמץ מנחה, בין בשר בין פסול - לא
 40 ירד. וכן כל פיוצא בזה. כשם שהמזבח מקדש את הראוי
 41 לו - כך הפך ושאר כלי השרת מקדשין את הראוי להן,
 42 שהרי נאמר בפלים: "כֹּל הַנֹּגֵעַ בָּהֶם יִקְדָּשׁ"; ומשיגיע
 43 לכבש דבר הראוי לו - לא ירד, ואף על פי שנפסל. וכן
 44 משיגיע לכלי דבר הראוי לו - נתקדש, ולא יפדה לעולם
 45 ואף על פי שנפסל, כמו שבארנו באמורי המזבח.
 46 יט. אין כלי הלח מקדשות את היבש, ולא כלי היבש
 47 מקדשות את הלח. במה דברים אמורים? במדות [- כלי

48 אבודה, שמא יש שם אדם רואה אותה בשעת כפרה; 49 לפיכך תמות מספק.

50 **יד.** השולח חטאתו מקדושת הים [מחו"ל], מקריבין אותה 51 בחזקת שהוא קים. במה דברים אמורים? בחטאת העוף, 52 או בחטאת בהמה של אשה, שאינה בת סמיכה [- אינה 53 צריכה לסמוך ידיה על הקרבן] כמו שבארגו. אשם ודאי 54 שמתו בעליו, ושכפרו בעליו - ירעה עד שיפול בו מום, 55 וימכרו ויפלו דמיו לנדבה; שכל שבחטאת תמות - באשם 56 ירעה עד שיפול בו מום, ויפלו דמיו לנדבה.

57 **טו.** וכל אשם שנפסק לרעהיה [- שנשלח למרעה בשביל 58 שיפול בו מום] - אם הקריבו עולה, כשר. ולמה לא יקרב 59 עצמו עולה לכתחלה? גזרה לאחר כפרה משום לפגי 60 כפרה.

61 **טז.** הפריש נקבה לאשמו - תרעה עד שיפול בה מום, 62 ותמכר ויביא בדמיה אשם [מפני שאשם בא מהזכרים]. 63 אם הקריב [כבר] אשמו [- זכר], יפלו דמיה לנדבה; וכן 64 ולדה.

65 **יז.** הפריש נקבה לעולתו וילדה זכר - ירעה עד שיפול 66 בו מום, ויביא בדמיו עולה.

67 **יח.** אכל הדיוט שהפריש זכר לחטאתו [במקום נקבה], 68 ונשיא שהפריש שיערה לחטאתו [במקום זכר], וכהן 69 משיח [שנמשח בשמן] שהפריש פרה לחטאתו [במקום פר] 70 - הרי אלו אין מתקדשין, לא קדשת הגוף ולא קדשת 71 דמים [ממוין]; לפיכך ימכרו שלא במום [אלא כמות שהם]. 72 **יט.** המביא אשם תלוי [- שנטופק אם חטא], ונודע לו 73 שלא חטא, או שחטא ודאי - אם עד שלא נשחט - ירעה 74 עד שיפול בו מום, ויפלו דמיו לנדבה; מפני שלבו של 75 אדם הוי [מצטער] על עונותיו, והואיל ועל ספק הפרישו, 76 גמר בלבו להקדישו. אפלו הפרישו על פי עדים והזנומו, 77 יפלו דמיו לנדבה. ואם אחר שנשחט נודע לו - הדם 78 ישפך והבשר ישרף, כשאר פסולי המקדשין. נודע לו 79 אחר שגזרק הדם - הבשר יאכל לכהנים, ככל האשמות. 80 **כ.** אשם ודאי אינו כן: אם עד שלא נשחט נודע לו שלא 81 חטא - יצא וירעה בעדר כשאר החליון, ואין בו קדשה 82 כלל; ואם משנשחט - הרי זה יקבר; ואם משגזרק הדם 83 - הבשר יצא לבית השרפה, כשאר פסולי המקדשין.

84 **כא.** מי שנתחייב באשם תלוי, והפריש שנים לאחריות [- 85 שאם יאבד אחד יקריב השני] - מתפטר באחד, והשני ירעה 86 עד שיפול בו מום, ויפלו דמיו לנדבה. ואין צריך לומר 87 בודאי שהוא כן.

88 **כב.** כל האשמות שבתורה - באים בגני שתיים [- שנתייס], 89 ובאים בכסף [- במחיר שני] שקלים; חוץ מאשם מצרע 90 ואשם גזיר - שהן בגני שנה, ואין לדמיהן קצבה [- 91 הקצבה]. אשם תלוי, בפרוש [נאמר בתורה] שהוא מן 92 הגדולים; ומפי השמועה [מסורת ממש רבינו] למדו, 93 שאינו בא אלא בכסף שקלים.

94 **כג.** הוולו אילים, ולא ימצא איל בשתי סלעים - אין לו

1 [- עד שיפול בהן מום, וימכרו, ויפלו דמיהן לנדבה; שאין 2 חטאת הצבור מתה. ולמה לא יקריבו עצמן נדבה, שהרי 3 זכרים הן? גזרה לאחר כפרה משום לפגי כפרה.

4 **ג.** המפריש חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, 5 ונמצאת הראשונה, והרי שתיהן עומדות - משוף אחת 6 משתיהן ונתפפר בה - האחרת תמות. בא להמלך [לשאול 7 בבית דין], אומרין לו שיתפפר בזו שהפריש בראשונה, 8 והשניה תרעה עד שיפול בה מום, ויפלו דמיה לנדבה. 9 היתה אחת מהן תמימה ואחת בעלת מום - תמימה תקרב 10 ובעלת מום תפדה; נשחטה בעלת מום קדם שיגזק דם 11 התמימה - הרי זו אסורה בהנהגה. היו שתיהן בעלי מומין 12 - ימכרו שתיהן, ויביא מדמיהן חטאת, ויפלו השאר 13 לנדבה.

14 **ד.** הפריש חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה ואבדה, 15 והפריש אחרת, ונמצאו האובדות, והרי שלשתן עומדות - 16 נתפפר בראשונה, שניה מתה ושלישית תרעה [עד שיפול 17 בה מום]; נתפפר בשלישית, שניה מתה וראשונה רועה; 18 נתפפר באמצעית, שתיהן מתות.

19 **ה.** המפריש שתי חטאות לאחריות [שאם תאבד אחת 20 יקריב השניה] - מתפפר באיזו שירעה, והשניה תרעה עד 21 שיפול בה מום, ויפלו דמיה לנדבה.

22 **ו.** הפריש חטאת מעברת וילדה - הרי היא וילדה כשתי 23 חטאות שנתפפרו [שהפרישם] לאחריות.

24 **ז.** המפריש חטאתו ועברה שנתה [- גדלה ואינה ראויה 25 לקרבן] - תרעה עד שיפול בה מום, ותמכר ויביא בדמיה 26 אחרת; וכן אם הפריש חטאתו ונפל בה מום - יביא 27 בדמיה אחרת.

28 **ח.** כל חטאת שאבדה, ונמצאת קדם כפרה - אף על פי 29 שנמצאת בעלת מום, או שנמצאת אחר שעברה שנתה - 30 אינה מתה, אלא תרעה עד שיפול בה מום, ויפלו דמיה 31 לנדבה; נמצאת אחר כפרה - אף על פי שנמצאת בעלת 32 מום או עברה שנתה - הואיל והיתה אבודה בשעת כפרה, 33 הרי זו תמות.

34 **ט.** היתה גנובה או גזולה בשעת כפרה, ואחר כך חזרה 35 - אינה מתה אלא תרעה; לא שמעו ממשה רבנו אלא 36 אבודה. היתה עקר אבדה בלילה [- נאבדה בלילה] - אף 37 על פי שהיתה אבודה בשעת כפרה, אינה מתה אלא 38 תרעה.

39 **י.** אבדה ממנו לא מן הרועה, או שאבדה מן הרועה ואינה 40 אבודה מבעלה - אינה מתה אלא רועה.

41 **יא.** וכל אלו שרועות - רועות עד שיפול בהן מום, ויפלו 42 דמיהן לנדבה.

43 **יב.** היתה אבודה ממנו ומן הרועה, ואחר מפירה אפלו 44 בסוף העולם - הרי זו ספק, לפיכך תמות.

45 **יג.** היתה נחבאת אחורי הדלת או בסתר [מאחורי] 46 המדרגה - הרי זו אבודה, שהרי אין אדם רואה אותה 47 בשעת כפרה. היתה בשדה או באגם [מרעה] - הרי זו ספק

45 ה. הפריש שני צבורי [חבילות] מעות לאֲתָרִית - שאם
 46 יאבד האחד יקנה מהשני] - מתפכר באֲחַד מֵהֶן, וְהַשְּׁנִי יִפְּלֵ
 47 לְגִדְבָה.
 48 ו. המפריש חטאתו או דמי חטאתו, וכסבור שהוא חֵיב,
 49 וְנִמְצָא שְׂאִינוֹ חֵיב - הרי אלו חֵלִין, וְלֹא נִתְקַדְּשׁוּ; הפריש
 50 שְׁתֵּים או דמי שְׁתֵּים, וכסבור שהוא חֵיב שְׁתֵּים, וְנִמְצָא
 51 שְׂאִינוֹ חֵיב אֶלָּא אַחַת - יביא אחת, וְהִשְׁאָר יִפְּלוּ לְגִדְבָה.
 52 ז. הלוקח מעות בְּיָדוֹ או שְׁהִיָּה מִלְּקַט, וְאָמַר: 'אלו אביא
 53 מִהֵן חֲטָאתִי' - המותר [הנשאר] חֵלִין; וְכֵן יִרְאֶה לִי
 54 שֶׁהִדְבָּר קָל וְחֹמֶר בִּשְׂאָר הַקְּרָבָנוֹת, שֶׁהַמֹּתֵר חֵלִין.
 55 ח. המפריש מעות למנחת חוטא והביא מהן מנחתו, או
 56 שֶׁהִפְרִישׁ מִנְחַת חוּטָא, וְהוֹתִירָהּ - המותר יבוא מנחה
 57 נְדָבָה. אֲבָל מוֹתֵר עֲשִׂירִית הָאִיפָה שֶׁל פֶּהַן גָּדוֹל, שֶׁהִיא
 58 [מונחת] הַתְּבִתִּין - יִרְקַב. וְכֵן מוֹתֵר לַחֲמֵי תוֹדָה וּמוֹתֵר
 59 לַחֲמוֹ שֶׁל נְזִיר - יִרְקַבוּ; וּמוֹתֵר דְּמֵי נְסִיּוֹ, יִפְּלוּ לְגִדְבָה.
 60 ט. מותר קני [עופות, הבאים לכפרת -] זָבִים, קְנִי זָבוֹת,
 61 קְנִי יוֹדוֹת, חֲטָאוֹת וְאֲשָׁמוֹת - מוֹתִירֵהֶן יִפְּלוּ לְגִדְבָה,
 62 וְיִקְרְבוּ עוֹלוֹת כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוֹ. מוֹתֵר עוֹלָה, לְעוֹלָה; מוֹתֵר
 63 שְׁלָמִים, לְשְׁלָמִים; מוֹתֵר מִנְחָה, לְמִנְחָה; מוֹתֵר פֶּסַח,
 64 לְשְׁלָמִים. מוֹתֵר נְזִירִים, לְנְזִירִים; מוֹתֵר נְזִיר, לְאוֹתוֹ נְזִיר.
 65 בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים שְׁמוֹתֵר חֲטָאת לְגִדְבָה? בְּחֲטָאת
 66 קְבוּעָה [רגילה]. אֲבָל מִי שֶׁהוּא חֵיב בְּקָרְבָן עוֹלָה וְיִוֹרֵד
 67 [קרבו המשתנה בין עשיר לעני], שֶׁהִפְרִישׁ מְעוֹת לְחֲטָאת
 68 בְּהֵמָה, וְהִעֲנִי - יביא תַּחֲתִיָּהֶן עוֹף, וּמִחֲלָלָן עַל הָעוֹף,
 69 וְיִהְיֶה בָּהֶן. וְכֵן אִם הִפְרִישׁ דְּמֵי עוֹף וְהִעֲנִי - מביא
 70 תַּחֲתִיָּהֶן עֲשִׂירִית הָאִיפָה, וְיִחַלֵּל מְעוֹת עֲלֶיהָ, וְיִהְיֶה בָּהֶן.
 71 י. הפריש בהמה וְנִפְּלָ בָּהּ מוֹם - תִּמְכֹּר, וְיָבִיא בְּדָמֶיהָ
 72 עוֹף. אֲבָל אִם הִפְרִישׁ עוֹף וְנִפְּסַל - לֹא יָבִיא בְּדָמָיו
 73 עֲשִׂירִית הָאִיפָה; שְׂאִין לְעוֹף פְּדִיוֹן, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוֹ בְּאִסּוּרֵי
 74 הַמִּזְבֵּחַ.
 75 יא. כָּל חֲטָיִי קָנִים - קָרְבוֹן עוֹף - אֶחָד לְעוֹלָה וְאֶחָד
 76 לְחֲטָאת [שבתורה שהפרישו מעות לקניהן - רצה להביא
 77 בְּכָל מְעוֹת חֲטָאת הָעוֹף לְבִדָּה, יָבִיא; רָצָה לְהִבִּיא בָּהֶן
 78 עוֹלַת הָעוֹף לְבִדָּה, יָבִיא. אֶפְלוּ אָמַר: 'אלו דמי חטאתי,
 79 וְאֵלוּ דְּמֵי עוֹלָתִי' - יֵשׁ לוֹ לְעָרֵב מְעוֹת וְלַקַּח בָּהֶן כְּאֶחָד
 80 חֲטָאתוֹ וְעוֹלָתוֹ, או לַקַּח כֻּלָּא חֲטָאת או עוֹלָה; שְׂאִין
 81 הַקָּנִין מִתְּפָרְשׁוֹת - [נקבות] אֶלָּא בְּלִקְחַת [- בקניה ע"י]
 82 הַבְּעָלִים או בְּעִשִׂית [- בהקרבן] בָּהֶן.
 83 יב. לְפִיכָף, אִם הִפְרִישׁ מְעוֹת לְקָנִין סֵתָם, וְנָתַת - יִפְּלוּ כָּל
 84 אוֹתָן מְעוֹת הַסְּתוּמִין לְגִדְבָה, שֶׁהָרִי בִּלְוֵן רְאוּיִין לְבוֹא
 85 עוֹלָה.
 86 יג. מִי שֶׁהִיָּה מְחֵיב חֲטָאת, וְאָמַר: 'הרי עלי עוֹלָה',
 87 וְהִפְרִישׁ מְעוֹת וְאָמַר: 'אלו לחובתי' - רָצָה לְהִבִּיא בָּהֶן
 88 חֲטָאת בְּהֵמָה, יָבִיא; עוֹלַת בְּהֵמָה, יָבִיא. מִת וְהַנִּחַם
 89 הַמְּעוֹת - יִלְכוּ לִים הַמֶּלַח.
 90

1 תְּקַנָּה, אֶלָּא יִשְׁהָה עַד שִׁוְיָקְרוּ [יתיקרו] וְיָבִיא בְּשֵׁתֵי
 2 סְלָעִים, שֶׁהָרִי הִקְפִידָה תוֹרָה עַל דְּמָיו וְנִתְּנָה לוֹ קֶצֶבָה.
 3 כד. הפריש אֲשָׁמוֹ, וְהִיָּה בְּשַׁעַת הַפְּרִשָּׁה יָפָה [שווה] סְלַע
 4 וּבְשַׁעַת כְּפָרָה יָפָה שְׁתֵּים - כָּשָׁר; שֶׁהִדְחִי מֵעֵקְרוֹ - [דבר
 5 שמועודו לא היה ראוי להקרבה] אִינוֹ דְּחִי [כשיהיה ראוי],
 6 וְעִדִּין לֹא נִרְאָה [לא היה ראוי] עַד שֶׁנַּעֲשָׂה שָׁנָה שְׁתֵּים;
 7 וְאִף עַל פִּי שֶׁהִשְׁבִּיחַ מְאֹלֵי, אָדָם מִתְּפַכֵּר בְּשִׁבַח הַקֹּדֶשׁ.
 8 הִיָּה בְּשַׁעַת הַפְּרִשָּׁה יָפָה שְׁתֵּים וּבְשַׁעַת כְּפָרָה יָפָה סְלַע -
 9 הָרִי זֶה פְּסוּל. חֲזוֹר וְנַעֲשֵׂה יָפָה שְׁתֵּים - יִחְזוֹר לְכַשְׁרוֹתוֹ,
 10 שְׂאִין בְּעַלֵּי חַיִּים נִדְּחִין, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוֹ; לְמָה הִדְבָּר דּוֹמָה?
 11 לְמוֹם שֶׁנִּפְּלָ וְעָבַר.
 12 כה. הפריש שְׁתֵּי סְלָעִים לְאֲשָׁם, וְלַקַּח בָּהֶם שְׁנֵי אֵילִים
 13 לְאֲשָׁם - אִם הִיָּה אֶחָד מֵהֶם יָפָה שְׁתֵּי סְלָעִים, יִקְרַב
 14 לְאֲשָׁמוֹ; וְהַשְּׁנִי יִרְעָה עַד שִׁיפֵל בּוֹ מוֹם, וְיִפְּלוּ דְּמָיו
 15 לְגִדְבָה.
 16 כו. הִיָּה חֵיב בְּאֲשָׁם בֶּן שָׁנָה וְהִבִּיא בֶּן שְׁתֵּים, או בֶּן
 17 שְׁתֵּים וְהִבִּיא בֶּן שָׁנָה, או שֶׁשֶּׁחֲטוּ מִחֶסֶר זְמַן בְּבָעָלִים -
 18 שְׁלֹא הִגִּיעַ זְמַנָּם לְהַתְּכַפֵּר - פְּסוּל; וְתַעֲבֹר צִוְרָתוֹ [יְלִינוֹ
 19 הַבְּשָׂר], וְיֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרָפָה. זֶה הַכֹּלֵל: כָּל הַפְּסוּל בְּחֲטָאת
 20 פְּסוּל בְּאֲשָׁם, חוּץ מִן הָאֲשָׁם שֶׁשֶּׁחֲטוּ שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ שֶׁהוּא
 21 כָּשָׁר, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר.
 22 כז. עוֹלַת נְזִיר, עוֹלַת יוֹלָדָת, עוֹלַת מִצְרַע, שֶׁשֶּׁחֲטָן בְּנֵי
 23 שָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ יוֹם אֶחָד, או מְחֻסְרֵי זְמַן בְּבָעָלִים -
 24 כְּשָׂרִים, וְטַעוּנִין [- מביאים איתם] נְסִכִּים. זֶה הַכֹּלֵל: כָּל
 25 שְׂאִינוֹ פּוֹסֵל בְּעוֹלַת נְדָבָה, אִינוֹ פּוֹסֵל בְּעוֹלַת חוֹבָה - בֵּין
 26 עֶלְת [- נחשב כקרבו] לְבָעָלִים, בֵּין שְׁלֹא עֶלְת לָהֶם.

יום ד' י"ז מנחם-אב ה'תשע"ג

פָּרָק ה

27
 28
 29 א. המפריש מעות לחטאתו, וְנָתַת - יִלְכוּ מְעוֹת לִים
 30 הַמֶּלַח [- שלא יהנו בהם]; וְכֵן הַמְּפָרִישׁ מְעוֹת לְחֲטָאתוֹ
 31 וְאָבְדוּ, וְהִקְרִיב חֲטָאת תַּחֲתִיָּהֶן, וְנִמְצָאוּ מְעוֹת אַחַר
 32 כְּפָרָה - יִלְכוּ לִים הַמֶּלַח.
 33 ב. הפריש מעות לחטאתו וְאָבְדוּ, וְהִפְרִישׁ מְעוֹת אַחֲרוֹת
 34 תַּחֲתִיָּהֶן - לֹא הִסְפִּיק לַקַּח [לקנות] בָּהֶן חֲטָאת, עַד
 35 שֶׁנִּמְצָאוּ מְעוֹת הָרְאוּשׁוֹת - יָבִיא מְאֹלוֹ וְאֵלוֹ חֲטָאת,
 36 וְהִשְׁאָר יִפְּלוּ לְגִדְבָה.
 37 ג. הפריש מעות לחטאתו וְאָבְדוּ, וְהִפְרִישׁ חֲטָאת תַּחֲתִיָּהֶן
 38 - לֹא הִסְפִּיק לְהִקְרִיבָה עַד שֶׁנִּמְצָאוּ מְעוֹת, וְהָרִי חֲטָאת
 39 בְּעֶלְת מוֹם - תִּמְכֹּר, וְיָבִיא מְאֹלוֹ וְאֵלוֹ חֲטָאת; וְהִשְׁאָר
 40 יִפְּלוּ לְגִדְבָה.
 41 ד. הפריש חטאתו וְאָבְדָה, וְהִפְרִישׁ מְעוֹת תַּחֲתִיָּה - לֹא
 42 הִסְפִּיק לַקַּח בָּהֶן עַד שֶׁנִּמְצָאָת חֲטָאתוֹ, וְהָרִי הִיא בְּעֶלְת
 43 מוֹם - תִּמְכֹּר, וְיָבִיא מְאֹלוֹ וְאֵלוֹ חֲטָאת; וְהִשְׁאָר יִפְּלוּ
 44 לְגִדְבָה.

פְּרָק ו

47 הלחם (שמביאים אם התודה) עֲמֵקֶן (- עם שניהם). וְכֵן אִם
 48 נְתַעְרְבָה תוֹדָה בְּשֶׁאֵר זְבָחִים - אָף עַל פִּי שְׂקָרְבָה תוֹדָתוֹ,
 49 יָרְעוּ הַכֹּל עַד שֵׁיפֹל בְּהֵן מוֹם, וְיָבִיא בְדָמֵי הַזֶּפֶה תוֹדָה
 50 אַחֲרָת, וּבְדָמֵי הַזֶּפֶה זָבַח אַחֵר.
 51 **יא.** תוֹדָה שְׁנִתְעָרְבָה בְּאֵיל נְזִיר - שְׁגִיחָה יְקָרְבוֹ, וְיִגְיָף
 52 הַלֶּחֶם עִמָּהֶן.
יב. בְּכוֹר שְׁנִתְעָרַב בְּפֶסַח - שְׁגִיחָה יָרְעוּ עַד שֵׁיפֹל בְּהֵן
 53 מוֹם, וְיֵאָכְלוּ בְּכֹוֹר. וְלָמָּה לֹא יְקָרְבוֹ? לְפִי שֶׁהִפְסֹחַ נֵאָכַל
 54 לְכֹל אָדָם עַד חִצּוֹת, וְהַבְּכוֹר לְשָׁנֵי יָמִים, וְאֵינוֹ נֵאָכַל אֲלֵא
 55 לְכַהֲנָיִם; וְאֵין מְבִיאִין קִדְשִׁים לְבֵית הַפְּסוּל, וְאֵין מִמְעַטִּין
 56 בְּאֵכִילָתָם [- לא גורמים שיתמעט זמן אכילתם, ואוכליהם].
 57 **יג.** [כֵּן מִעֲשֹׂר שְׁנִתְעָרַב בְּפֶסַח - כְּשֵׁיפֹל בְּהֵן מוֹם, יֵאָכְלוּ
 58 כְּמִעֲשֹׂר; הַבְּכוֹר וְהַמְעַשֵּׂר שְׁנִתְעָרְבוּ, יֵאָכְלוּ בְּמוֹמָן.
 59 **יד.** וְכֵן שֶׁאֵר קִדְשִׁים שְׁנִתְעָרְבוּ בְּכֹוֹר וּבְמִעֲשֹׂר - יָרְעוּ
 60 עַד שֵׁיפֹל בְּהֵן מוֹם, וְיֵאָכְלוּ בְּכֹוֹר שֶׁנִּפְּל בּוֹ מוֹם, אוֹ
 61 כְּמִעֲשֹׂר שֶׁנִּפְּל בּוֹ מוֹם.
טו. אֲשֶׁם שְׁנִתְעָרַב בְּשִׁלְמִים - אָף עַל פִּי שְׁאֵין מְקַרְבִּין
 62 מִשְׁגִּיחָה אֲלֵא הָאִמּוּרִין, אֲבָל הַבֶּשֶׂר נֵאָכַל - לֹא יְקָרְבוֹ,
 63 אֲלֵא יָרְעוּ עַד שֵׁיפֹל בְּהֵן מוֹם, וְיָבִיא בְדָמֵי הַזֶּפֶה אֲשֶׁם,
 64 וּבְדָמֵי הַזֶּפֶה שִׁלְמִים; וְיִפְסִיד הַמוֹתֵר מִבֵּיתוֹ. וְאִם קָדַם
 65 הֶקְרִיב אֲשָׁמוֹ, שְׁגִיחָה יָפְלוּ לַנֶּדֶבָה.
טז. כֹּל הַקִּדְשִׁים - אִפְשָׁר שִׁתְעָרְבוּ מִן בָּמִין, חוּץ מִן
 66 הַחֲטָאֹת עִם הָאֲשֶׁם, שְׁאֵין אֲשֶׁם אֲלֵא מִזְכָּרֵי הַכֹּבְשִׁים, וְאֵין
 67 לָף חֲטָאֹת מִן הַכֹּבְשִׁים אֲלֵא נֶקְבָה.
יז. וְכֹל אֵלֹו הַמִּתְעָרְבִין בְּחִיִּים - אִם הֶקְרִיב, הוֹרְצָה;
 68 שְׁאֵין בְּעֲלֵי חִיִּים נִדְחִין.
יח. בְּהֵמָה שְׁנִמְצָאָת מִירוּשְׁלָיִם וְעַד מְגִדַל עָדָר, וְכַמְדָּתָה
 69 [- כמרחק זה] לְכֹל רוּחַ - אִם נֶקְבָה בַת שְׁנֵתָה הִיא, כּוֹנְסָה
 70 לְכַפָּה [לביית] עַד שְׁתֵּמוֹת; שְׁמָא חֲטָאֹת הִיא. הִיתָה בַת
 71 שְׂפִתִים, יָבִיא אוֹתָהּ שִׁלְמִים; וְיָבִיא עִמָּה לֶחֶם, שְׁמָא תוֹדָה
 72 הִיא. מִצָּא זָכָר בֶּן שְׁתֵּי שָׁנַיִם - אֵין לוֹ תְּקֵנָה; שְׁמָא אֲשֶׁם
 73 הוּא, וְעֵדֵין לֹא כִפְרוּ בְּעֲלֵיו. מִצָּא זָכָר בֶּן שְׁנָה - מְנִיחַ אוֹתוֹ
 74 עַד שֵׁיפֹל בּוֹ מוֹם, וּמְבִיא שְׂפִי בְּהֵמוֹת תַּחֲתָיו, וְיִתְנָה
 75 וְאֹמֵר: 'אִם עוֹלָה הִיָּה, זֶה עוֹלָה תַּחֲתָיו; וְאִם שִׁלְמִים
 76 הִיָּה, זֶה שִׁלְמִים תַּחֲתָיו'; וּמְקַרֵּב הָאֶחָד עוֹלָה, וְנִסְכָּיו
 77 מִשָּׁל צְבוּר, וְהָאֶחָד שִׁלְמִים עִם הַלֶּחֶם, שְׁמָא תוֹדָה הִיָּה.
 78 וּמָה יַעֲשֶׂה בָּנָה הַנִּמְצָאָה? יֵאָכַל בְּמוֹמוֹ - שֶׁאִפְלוּ הִיָּה בְּכוֹר
 79 אוֹ מִעֲשֹׂר, בְּמוֹמוֹ הוּא נֵאָכַל; וְאִם פֶּסַח אַחַר זְמַנוּ הוּא,
 80 הָרִי זֶה שִׁלְמִים; וּבְזַמְנוֹ, הַכֹּל נִזְהָרִין בּוֹ. וְאִם תֹּאמַר:
 81 'שְׁמָא אֲשֶׁם נְזִיר, אוֹ מְצַרַע הוּא' - אֵינָם מְצוּיִין תְּמִיד,
 82 לְפִיכָף לֹא חֲשׂוּ לָהֶם.
יט. נִתְעָרְבוּ קִדְשִׁים בְּקִדְשִׁים אַחַר שֶׁשָּׁחֲטוּ - יֵאָכְלוּ
 83 כְּחִמּוֹר שְׁבֵהֵן; נִתְעָרְבוּ בְּפִסּוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין אוֹ בְּחֵלִין
 84 שֶׁשָּׁחֲטוּ בְּעֶזְרָה [- שפסולין הן] - תַּעֲבֹר צוֹרֵתָן [- יפסלו
 85 בלינה], וְיִצָּאוּ לְבֵית הַשְּׂרָפָה.
כ. אֲבָרֵי חֲטָאֹת שְׁנִתְעָרְבוּ בְּאֲבָרֵי עוֹלָה - מְנִיחִין הַכֹּל עַד

1 **א.** כֹּל הַזְּבָחִים שְׁנִתְעָרַב בְּהֵן אַחַת מִחֲטָאוֹת הַמֵּתוֹת [-
 2 שדינם למיתה] או שוֹר הַנִּסְקָל [- מפני שהמית אדם] -
 3 אִפְלוּ אֶחָד בְּרֹבּוֹא [עשרת אלפים] - כֵּלֶן יָמוּתוּ; לְפִי
 4 שֶׁבְּעֲלֵי חִיִּים חֲשׂוּבִין הֵן, וְאֵינָן בְּטָלִינן. וְאִם הֶקְרִיב -
 5 הוֹרְצָה [התקבל], שְׁאֵין בְּעֲלֵי חִיִּין נִדְחִין.
ב. נִתְעָרַב בְּהֵן אֶחָד מֵאִסּוּרֵי הַמִּזְבֵּחַ [- שאסור להקריבו
 6 כגון טרפה] - יָרְעוּ כֹּלָם עַד שֵׁיפֹל בְּהֵן מוֹם, וְיִמְכְרוּ, וְיָבִיא
 7 בְדָמֵי הַזֶּפֶה שְׁבֵהֵן מְאוּתוֹ הַמֵּין שֶׁל קִדְשִׁים שְׁנִתְעָרַב.
ג. נִתְעָרְבוּ קִדְשִׁים בְּחֵלִין תְּמִימִין - יִמְכְרוּ הַחֵלִין
 8 שֶׁבַּתְּעָרְבָת לְצִרְיָכֵי אוֹתוֹ הַמֵּין [- הקרבן שנתערב], וְיִקְרְבוּ
 9 כֵּלֶן. כִּי צִדָּ? אֲרַבַּע בְּהֵמוֹת שִׁלְמִים שְׁנִתְעָרְבוּ בְּאֲרַבַּע
 10 בְּהֵמוֹת חֵלִין תְּמִימִין - יִמְכְרוּ הָאֲרַבַּע שֶׁל חֵלִין לְמִי שֶׁהוּא
 11 צָרִיף לְהִבְיָא שִׁלְמִים, וְיִקְרְבוּ הַכֹּל שִׁלְמִים; וְכֵן בְּעוֹלָה אוֹ
 12 בְּאֲשֶׁם. וְהַדָּמִים חֵלִין לְכֹל דְּבָר, שֶׁהָרִי דָּמֵי חֵלִין הֵן.
ד. נִתְעָרַב שוֹר הַקֶּדֶשׁ בְּשׁוּרִים חַל - גְּדוֹל שֶׁבְּכֹלן הַקֶּדֶשׁ,
 13 וְיִמְכְרוּ הַשָּׂאֵר לְצִרְיָכֵי אוֹתוֹ הַמֵּין. נִתְעָרְבוּ קִדְשִׁים
 14 בְּקִדְשִׁים מִן בְּמִינוֹ - זֶה יְקָרַב לְשֶׁם בְּעֲלִיו, וְזֶה יְקָרַב לְשֶׁם
 15 בְּעֲלִיו, אָף עַל פִּי שְׁאֵין כֹּל אֶחָד מֵהֵן מְכִיר קִרְבָּנוֹ. בְּמָה
 16 דְּבָרִים אִמּוּרִים? בְּקִרְבָּנוֹת נָשִׁים - שְׁאֵין בְּהֵן סְמִיכָה [-
 17 סמיכת ידים על הקרבן]. אֲבָל קִרְבָּנוֹת אֲנָשִׁים - הוּאֵיל וְכֹל
 18 אֶחָד מֵהֵן צָרִיף לְסַמְךָ עַל רֹאשׁ קִרְבָּנוֹ - הָרִי אֵלֹו לֹא יְקָרְבוּ
 19 עַד שִׁתֵּן הָאֶחָד חֵלְקוֹ [בבהמה] לְחִבְרוֹ, אוֹ עַד שֵׁיפֹל מוֹם
 20 בְּכֹל וְיִמְכְרוּ, וְיָבִיא כֹּל אֶחָד בְּדָמֵי הַזֶּפֶה מְאוּתוֹ הַמֵּין.
ה. נִתְעָרְבוּ מִן בְּשֵׁאֵינוֹ מִינוֹ, כְּגוֹן עוֹלָה בְּשִׁלְמִים - לֹא
 21 יְקָרְבוּ אִפְלוּ כְּחִמּוֹר שְׁבֵהֵן; שְׁאֵין מְבִיאִין קִדְשִׁים לְבֵית
 22 הַפְּסוּל.
ו. וְכָשֶׁם שְׁאֵין מִמְעַטִּין בְּזַמֵּן אֵכִילָתָן - כֵּף אֵין מִמְעַטִּין
 23 בְּאוֹכְלֵיהֶן, וְלֹא בְּמִקּוֹם אֵכִילָתָן. אֲלֵא כִּי צִדָּ יַעֲשֶׂה? יָרְעוּ
 24 עַד שֵׁיפֹל בְּהֵן מוֹם, וְיִמְכְרוּ כֹּל אֶחָד מֵהֵן לְבִדּוֹ, וְיָבִיא בְּדָמֵי
 25 הַזֶּפֶה שְׁבֵהֵן מִמֵּין זֶה, וּבְדָמֵי הַזֶּפֶה שְׁבֵהֵן מִמֵּין הָאֲחֵר,
 26 וְיִפְסִיד הַמוֹתֵר מִבֵּיתוֹ.
ז. אָף עַל פִּי שֶׁכְּבָר הֶקְרִיב עוֹלָה שְׂחִיב בָּהּ, אוֹ שִׁלְמִים
 27 שֶׁהִיָּה חִיב לְהֶקְרִיב - הָרִי זֶה מְקַרֵּב מִדָּמֵי הַתְּעָרְבָת עוֹלָה
 28 אַחֲרָת וּשְׁלָמִים אַחֲרִים.
ח. חֲטָאוֹת שְׁנִתְעָרְבוּ בְּשִׁלְמִים - יָרְעוּ הַכֹּל עַד שֵׁיפֹל בְּהֵן
 29 מוֹם, וְיָבִיא בְּדָמֵי הַזֶּפֶה שְׁבֵהֵן שִׁלְמִים, וּבְדָמֵי הַזֶּפֶה שְׁבֵהֵן
 30 חֲטָאוֹת; וְאִם קָדַם וְהֶקְרִיב חֲטָאֹת אַחֲרָת עַל חֲטָא
 31 שֶׁהִפְרִישָׁה לוֹ, כֵּלֶן יָמוּתוּ.
ט. וְכֵן אִם נִתְעָרְבוּ מְעוֹת חֲטָאֹת בְּמְעוֹת אֲשֶׁם - לֹזְקַח
 32 שְׂפִי בְּהֵמוֹת, וּמְחַלל [פודה] דָּמֵי חֲטָאֹת כֹּכֵל מְקוֹם שֶׁהוּא
 33 עַל חֲטָאֹת, וְדָמֵי אֲשֶׁם עַל אֲשֶׁם. וְאִם כְּבָר קָרְבָה חֲטָאוֹת,
 34 יוֹלִיף כֹּל הַמְעוֹת לָזִם הַמֵּלַח [- לא יהנו בהם]; וְאִם כְּבָר
 35 קָרַב אֲשָׁמוֹ, יָפְלוּ הַכֹּל לַנֶּדֶבָה.
י. תוֹדָה שְׁנִתְעָרְבָה בְּתַמּוּרְתָהּ [- החליף קרבן בבהמה
 36 אחרת - ונתקדשו שניהם, ונתערבו:] - שְׁגִיחָה יְקָרְבוֹ, וְיִגְיָף

מתוך מהדורת חזק

47 [- קנה או ודשט] לַמִּטָּה וְסִימָן אֶחָד לַמַּעֲלָה - פְּסוּלָהּ, בֵּין
 48 שְׁמֵלֶקְהָ כַּמְלִיקַת עוֹלָה, בֵּין שְׁעֵשְׂיָה כַּמַּעֲשֵׂה חֲטָאת, בֵּין
 49 שְׁעֵשְׂיָה לְשֵׁם עוֹלָה, בֵּין שְׁעֵשְׂיָה לְשֵׁם חֲטָאת.
 50 ז. חֲטָאת הָעוֹף שְׁמֵלֶקְהָ לְמִטָּן כַּמְלִיקַת עוֹלָה לְשֵׁם
 51 חֲטָאת, או כַּמַּעֲשֵׂה חֲטָאת לְשֵׁם עוֹלָה, או כַּמַּעֲשֵׂה עוֹלָה
 52 לְשֵׁם עוֹלָה - פְּסוּלָהּ.
 53 ח. וְכֵן עוֹלַת הָעוֹף שְׁעֵשְׂיָה לַמַּעֲלָה כַּמַּעֲשֵׂה חֲטָאת לְשֵׁם
 54 עוֹלָה, או כַּמַּעֲשֵׂה חֲטָאת לְשֵׁם חֲטָאת - פְּסוּלָהּ; כַּמַּעֲשֵׂה
 55 עוֹלָה לְשֵׁם חֲטָאת - כְּשֶׁרָה, וּבִלְבָד [- אלא] שְׁלֹא עָלַת
 56 לְבַעֲלִים מְשֻׁם חוֹבָה [- ויביאו קרבן חדש].
 57 ט. כָּל אֵלוּ הָעוֹפוֹת שֶׁנִּפְסְלוּ מִפְּנֵי מָקוֹם צִשְׁתָּן, או מִפְּנֵי
 58 שְׁנוּי מַעֲשִׂיהֶן, או שְׁנוּי שְׁמֵן [שלא נשחטו לשמן] - אֵינָן
 59 כְּנֹבֶלֶת הָעוֹף לְטִמְאָה [- ואינם מטמאים באכילתם]. וְכֵן
 60 חֲטָאת הָעוֹף או עוֹלַת הָעוֹף שֶׁנִּתְפַּגְּלָה [נפסלה ע"י
 61 מחשבה לא נכונה], או נִטְמָאת, או נַעֲשִׂית נוֹתֵר - אֵינָה
 62 מְטַמְּאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה כְּנֹבֶלֶת הָעוֹף; שְׁכָל אֵלוּ פְּסוּלִין
 63 בַּקֹּדֶשׁ.
 64 י. חֲטָאת הָעוֹף הַבָּאָה עַל הַסֶּפֶק - נַעֲשִׂית כַּמַּצּוֹתָהּ, וְאֵינָה
 65 נִאָּכְלֶת, אֲלֵא תִשְׂרַף, כָּכֵל פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין. וְכִיצַד תְּבוֹא
 66 עַל הַסֶּפֶק? כַּגֹּוֹן שֶׁהִיְתָה הָאִשָּׁה סֶפֶק זָבָה, או סֶפֶק יוֹלְדָתָה,
 67 וְכֵל כִּיּוֹצֵא בָּהּ. וְאֵין לָנוּ חֲטָאת בְּהִמָּה עַל סֶפֶק; שְׂאֵם
 68 נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם חֲטָא או לא חֲטָא - יְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי, כְּמוֹ
 69 שִׁיתְּבָאָר בְּהִלְכוֹת שְׁגָגוֹת.
 70 יא. חֲטָאת הָעוֹף הַבָּאָה עַל הַסֶּפֶק, וְנִדְעָ לָהּ שֶׁהִיא חֵיבַת
 71 בַּהּ וְדֵיא - אִם עַד שְׁלֹא נִמְלָקָה נוֹדַע לָהּ - תַּעֲשֶׂה וְדֵיאָתָה,
 72 וְתִאָּכַל; וְאִם אַחַר שֶׁנִּמְלָקָה נוֹדַע לָהּ - הָרִי זֶה גּוֹמֵר הַזֵּית
 73 דָּמָה וְתִמְצִיתוּ [- שחיטת הדם על המזבח], וְתִשְׂרַף, כְּדִי
 74 שְׁלֹא יֵאמְרוּ: 'חֲטָאת הָעוֹף הַבָּאָה עַל הַסֶּפֶק תִּאָּכַל', שֶׁהָרִי
 75 בַּתְּחִלָּה עַל סֶפֶק בָּאָה.
 76 יב. נוֹדַע לָהּ שֶׁאֵינָה חֵיבַת בַּהּ מֵאַחַר שֶׁנִּמְלָקָה - הָרִי זֶה
 77 תִּקְרָב.

יום ה' י"ח מנחם-אב ה'תשע"ג

פָּרֶק ח

78
 79
 80 א. חֲטָאת הָעוֹף שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּעוֹלַת הָעוֹף, או עוֹלַת הָעוֹף
 81 שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּחֲטָאת הָעוֹף - אֶפְלוּ אֶחָד בְּרִבּוֹא [עשרת
 82 אלפים] - בְּלֵן יָמוּתוּ. בְּמָה דְּבָרִים אָמורים? בְּשִׁהִי
 83 מִפְּרָשׁוֹת בְּשַׁעַת לְקִיחַת הַבְּעָלִים, זו חֲטָאת זוֹ עוֹלָה; אֶבֶל
 84 אִם הִבִּיא עוֹפוֹת לְחוֹבָתוֹ, מִהֵן חֲטָאת וּמִהֵן עוֹלָה, וְלֹא
 85 פָּרַשׁ אֲלֵא בְּלֵן סְתוּמוֹת, וְנִתְעַרְבָה חֲטָאת או עוֹלָה בְּחוֹבָה
 86 זו [- בקון] הַסְּתוּמָה [שיש בה חטאת ועולה] - יֵשׁ לָהֵן
 87 דֵּינִים אַחֲרֵים.
 88 ב. וְכִיצַד דֵּינֵיהֶם? אִם נִתְעַרְבָה חֲטָאת בְּחוֹבָה זו
 89 הַסְּתוּמָה, אֵין כְּשֶׁר אֲלֵא מִנְּיָן חֲטָאוֹת שֶׁבְּחוֹבָה בִּלְבָד;
 90 אֶבֶל מִנְּיָן הָעוֹלוֹת שֶׁבְּחוֹבָה, עִם הַחֲטָאת שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּהֵן
 91 - פְּסוּלִין, שֶׁהָרִי נִתְעַרְבָה חֲטָאת בְּעוֹלוֹת.

1 שִׁיפְסְדוּ וְתַעֲבֵר צִוְרָתוֹ, וְשׁוֹרְפִין אוֹתוֹן בְּעִזָּה בְּמָקוֹם
 2 שְׁשׁוֹרְפִין פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין.
 3 כא. אֶבֶר שֶׁל בְּעָלֵי מִימִין שֶׁנִּתְעַרְבּ בְּאֶבְרֵי קִדְשִׁים, אֶפְלוּ
 4 אֶבֶר בְּאֶלְף אֶבְרִים - יֵצְאוּ הַכֹּל לְבֵית הַשְּׂרָפָה; וְאֶפְלוּ קִרְבוּ
 5 בְּלֵן חוּץ מֵאֶחָד מִן הַתְּעַרְבָתִי - הָרִי זֶה יִשְׂרַף בְּעִזָּה,
 6 בְּמָקוֹם שְׁשׁוֹרְפִין פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין.
 7 כב. חֲתִיכוֹת קִדְשֵׁי קִדְשִׁים שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּחֲתִיכוֹת קִדְשִׁים
 8 קְלִים, הִנָּאֲכְלִין לְיוֹם אֶחָד בְּנִאָּכְלִין לְשְׁנֵי יָמִים - יֵאָכְלוּ
 9 בְּחִמּוֹר שְׂבָהֵן.
 10 כג. חֲתִיכָה שֶׁל חֲטָאת טְמֵאָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה חֲתִיכוֹת
 11 שֶׁל חֲטָאת טְהוֹרָה, וְכֵן פְּרוּסָה שֶׁל לָחֵם הַפָּנִים שֶׁנִּטְמָא
 12 שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה פְּרוּסוֹת שֶׁל לָחֵם הַפָּנִים הַטְּהוֹר - הָרִי זֶה
 13 תַּעֲלָה [- מתבטלת ומוותרת], כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרֹנוֹ.
 14 כד. אֶבֶל חֲתִיכָה שֶׁל חֲטָאת טְהוֹרָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה
 15 חֲתִיכוֹת שֶׁל חֲלִין, וְכֵן פְּרוּסָה שֶׁל לָחֵם הַפָּנִים הַטְּהוֹר
 16 שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה פְּרוּסוֹת שֶׁל חֲלִין - הָרִי אֵלוּ לֹא יַעֲלוּ,
 17 אֲלֵא יֵאָכְלוּ הַכֹּל לְכַהֲנִים כָּכֵל הַמְּדַמְּעוֹת [- תערובת חולין
 18 וקודש].

פָּרֶק ז

19
 20 א. כָּל הַפְּסוּלִין לְעִבּוּדָה שֶׁמְלָקוּ [- שחיטה מיוחדת
 21 לעופות], מְלִיקַתָּן פְּסוּלָהּ; וְאִף עַל פִּי שְׂאוֹתוֹ הָעוֹף פְּסוּל,
 22 אֵינּוּ כְּנֹבֶלֶת הָעוֹף הַטְּהוֹר לְטִמְאָה [- שמתמא באכילתו].
 23 וְכֵן אִם מְלַק בְּלִיעָה, או שֶׁשָּׁחַט חֲלִין בְּפָנִים וְקִדְשִׁים בְּחוּץ
 24 - אֵינָם כְּנֹבֶלֶת.
 25 ב. מְלַק [שחיטה מיוחדת בעוף] תוֹרִים שְׁלֹא הִגִּיעַ זְמַנָּן
 26 [להקרבה], וְכִי יוֹנָה יִשְׁעֵבֵר זְמַנָּן, וְשִׁבְשֵׁב גִּפְסָה [הכנף],
 27 וְשִׁנְסִמִּית עֵינָה, וְשִׁנְקִטְעָה רִגְלָהּ - הָרִי זֶה נִבְלָה לְכָל דְּבָר.
 28 זֶה הַכֹּל: כָּל שֶׁהִזָּה פְּסוּלָהּ בַּקֹּדֶשׁ - פְּסוּלָהּ, וְאֵינָה נִבְלָה;
 29 לֹא הִזָּה פְּסוּלָהּ בַּקֹּדֶשׁ, הָרִי זֶה נִבְלָה לְכָל דְּבָר.
 30 ג. לְפִיכָּךְ, הַמּוֹלֵק וְנִמְצָאת טְרֵפָה, או שֶׁמְלַק בְּסִכִּין, או
 31 שֶׁמְלַק חֲלִין בְּפָנִים וְקִדְשִׁים בְּחוּץ - הָרִי זֶה נִבְלָה לְכָל
 32 דְּבָר; שְׂאֵין הַמְּלִיקָה מִתְּרַת וּמִטְהַרָת אֲלֵא דְּבָר שֶׁהוּא כְּשֶׁר
 33 לְמִזְבֵּחַ.
 34 ד. אֶבֶל הַנְּרַבֵּעַ [- שבאו או הובאו על אדם], וְהַמְּקַצֵּה [-
 35 הופרש לעבודה זרה], וְהַנֶּעֱבֵד [כאליל], וְהָאֲתָנָן [- מתנת
 36 זונה], וְהַמְּחִיר [- החליף כלב בבהמה], וְהַמְּטוֹם [- שתום,
 37 ואין מינו ניכר], וְהָאֲנָדְרוּגִינוֹס [- שיש לו אברי זכר ונקבה],
 38 שֶׁנִּמְלָקוּ - הָרִי אֵלוּ נִבְלָה לְכָל דְּבָר, וּמְטַמְּאִין בְּגָדִים
 39 [כשואכלם והגיע] בְּבֵית הַבְּלִיעָה; שְׂאֵין הַקֹּדֶשׁ חָלָה
 40 עֲלֵיהֶן, וְהָרִי אֵין פְּסוּלִין בַּקֹּדֶשׁ.
 41 ה. כָּכֵר בְּאֲרֹנוֹ כַּמַּעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת, שֶׁחֲטָאת הָעוֹף נַעֲשִׂית
 42 [- נורק דמה] לַמִּטָּה [- בחציו התחתון של המזבח], וְעוֹלַת
 43 הָעוֹף לַמַּעֲלָה. חֲטָאת הָעוֹף שְׁעֵשְׂיָה לַמַּעֲלָה - פְּסוּלָהּ, בֵּין
 44 שְׁעֵשֶׂה הַזֵּיתָה כַּמַּעֲשֵׂה חֲטָאת, בֵּין שְׁעֵשְׂיָה כַּמַּעֲשֵׂה עוֹלָה,
 45 בֵּין שְׁעֵשְׂיָה לְשֵׁם עוֹלָה, בֵּין שְׁעֵשְׂיָה לְשֵׁם חֲטָאת.
 46 ו. וְכֵן עוֹלַת הָעוֹף שְׁעֵשְׂיָה לַמִּטָּה - אֶפְלוּ מְלַק סִימָן אֶחָד

48 - אם עשה פלן למעלה או למטה - מחצה כשר ומחצה
49 פסול.
50 יא. עשה חצין למעלה וחצין למטה - אין הכשר אלא
51 הסתום בלבד שעשה חציו למעלה וחציו למטה, והוא
52 מתחלק בין הבצלים, ועולה לשניהם; שהרי הכהן אינו
53 יודע לאי זה מהן פירש ולאי זה מהן היה הסתום. ושני
54 הצבורין המפרישין - פסולין, שהרי לא ידע איזו עשה
55 למעלה ואיזו עשה למטה, ושקמא העולה נעשית למטה
56 והחטאת למעלה.

פָּרָק ט

57
58 א. קן סתומה [- שלא פירש איזו לחטאת ואיזו לעולה] [
59 שפירח ממנה גוזל לאויר, או שפירח לבין העופות [שדינים]
60 שימותו פלן, או שמת גוזל אחד - יקח זוג לשני.
61 ב. פרח לבין [קיינים אחרות] הקרבות - פסול, ופוסל אחד
62 כנגדו; שהגוזל הפורח מקן סתומה לבין הקרבות, פסול
63 ופוסל אחד כנגדו. כיצד? פרח גוזל מן הסתום לעשרה
64 עופות סתומות - אם עשה חמשה למטה וששה למעלה,
65 הרי חמש עולות כשרות מהששה של מעלה, וארבע
66 חטאות כשרות מהחמשה עופות שנעשו למטה; שאני
67 אומר: שקמא הגוזל הפורח, הוא אחד מהחמשה של מטה.
68 ג. וכן אם עשה מהן ששה למטה וחמשה למעלה - נמצא
69 הכשר חמש חטאות וארבע עולות; שאני אומר, שהגוזל
70 מהחמשה של מעלה. נמצא הכשר מהעשרה, תשעה -
71 הרי פסל אחד. ארבעה עופות סתומות וארבעה עופות
72 שניות סתומות, פרח אחד מן הראשונות לשניות - פסל
73 אחד מן השניות. אחר שנתערבו, חזר אחד מן השניות
74 ופרח לראשונות - פסל אחד מן הראשונות; ונמצא הכשר
75 מן הראשונות [נשארו] שתיים בלבד.
76 ד. חזר אחד ופרח מן הראשונות לשניות, אפלו כל היום
77 - אין מוסיף להפסיד יתר על זה; שאפלו הן מערבות פלן
78 זו בזו - מחצה כשר ומחצה פסול, כמו שבארנו.
79 ה. צבור אחד יש בו שני עופות, ובשני ארבעה, ובשלישי
80 ששה, וברביעי שמונה, ובחמישי עשרה, ובששי שנים
81 עשר, ובשביעי ארבעה עשר, ופרח גוזל מן הראשונה
82 לשניה, ואחד מן השניה לשלישית, ומשלישית לרביעית,
83 ומרביעית לחמישית, ומחמישית לששית, ומששית
84 לשביעית, וחזר אחד ופרח מצבור לצבור, עד שחזר
85 לראשונה שפירח ממנה הראשון - פוסל אחד בהליכתו
86 ואחד בתזירתו: הראשונה והשניה אין להם כלום,
87 והשלישית יש לה שני עופות, הרביעית יש לה ארבעה,
88 החמישית יש לה ששה, הששית יש לה שמונה, השביעית
89 יש לה שנים עשרה. חזר אחד ופרח פעם שניה מזו לזו,
90 וחזר ופרח מן האחרונה לשלמעלה ממנה עד שחזר
91 לראשונה - פוסל אחד בהליכתו ואחד בתזירתו:
92 השלישית והרביעית אין להם כלום, החמישית יש לה שני
93 עופות כשרים, והששית יש לה ארבעה, והשביעית יש לה

1 ג. לפיכך, אם היתה החובה שתיים בחטאת [- התערבו
2 שתי חטאות בארבע סתומות, והזה חצי קן למטה וחצי
3 למעלה] - חצי החובה [- הקן] כשר, וחציה פסול; ויראה
4 לי שהוא עושה כלם למטה כמעשה חטאת.
5 ד. וכן אם נתערבה עולה בחובה זו הסתומה, אין כשר
6 אלא מגזן עולות שבחובה; אבל מגזן החטאות שבחובה,
7 עם העולה שנתערבה בהן - פסולין, שהרי נתערבה עולה
8 בחטאות; בין שהיתה החובה הסתומה מרבה על העולות
9 שנתערבו בה, בין שהיו העולות מרבין על החובה
10 הסתומה, בין שהיו שתייהן שוות - אין כשר אלא מגזן
11 עולות שבחובה. לפיכך אם היתה החובה שתיים בעולה -
12 חצי החובה כשר, וחציה פסול; ויראה לי שהוא עושה
13 פלן למעלה כמעשה עולה.
14 ה. חובה סתומה [- קן שלא פירש איזו לחטאת ואיזו
15 לעולה] וחובה אחרת סתומה שנתערבו, בין שהיו שתייהן
16 משם אחד, כגון קני זבים עם קני זבים, או משני שמות,
17 כגון קני זבים עם קני יולדות, בין שהיו שתייהן לאדם
18 אחד, בין שהיו לשנים - אם היו שניהן שוות [במספרם],
19 מחצה כשר ומחצה פסול; בין שעשה הכל למעלה, או
20 הכל למטה, או עשה חצין למעלה וחצין למטה - לעולם
21 מחצה כשר ומחצה פסול, מפני שהכל חצין עולה וחצין
22 חטאת, והחטאת למטה והעולה למעלה - אם עשה הכל
23 למעלה, חצין כשרות והן העולות; ואם עשה פלן למטה,
24 חצין כשרות והן החטאות. עשה חצין למעלה וחצין למטה
25 - חצי החצי שנעשה למעלה כשר, מפני התערבות, והוא
26 עולות; וחצי החצי של מטה כשר, והוא חטאות.
27 ו. היו שתי החובות הסתומות שנתערבו זו גדולה מזו,
28 כגון שהיתה אחת ארבעה עופות והשניה ששה - אם עשה
29 הכל למעלה, או עשה הכל למטה - מחצה פסול ומחצה
30 כשר, מטעם שבארנו. עשה חצין למטה וחצין למעלה -
31 אם אחר ששאל עשה כן, המועט כשר; ואם מדעתו עשה,
32 המרבה כשר.
33 ז. זה הכלל: כל שעשה הכהן מדעתו חצין למעלה וחצין
34 למטה, ואי אפשר שלא יהיה משל אחד למעלה ולמטה -
35 הרי זה המרבה כשר; הואיל ודבר ידוע שמקצת קרבנותיו
36 למעלה ומקצתן למטה, יהיו כל קרבנותיו כשרים.
37 ח. שנים שלקחו קניהם בערבוב, או שנתנו דמי קניהם
38 לכהן - לאיזה שירצה הכהן יקריב חטאת, ולאיזה שירצה
39 יקריב עולה; שאין הקנין מהפרישין אלא בלקיחת הבצלים
40 או בעשית הכהן, כמו שבארנו.
41 ט. היו לפני הכהן חטאות ועולות - עשה שתייהן למעלה,
42 או שתייהן למטה - מחצה כשר ומחצה פסול. עשה חצין
43 למעלה וחצין למטה, ולא ידע אם החטאות הם שעשה
44 למטה או העולות - הרי הכל פסול; שאני אומר: העולות
45 הן שעשה למטה, והחטאות למעלה.
46 י. היו לפניו שלשה צבורי עופות, אחד חטאות ואחד
47 עולות, והאחד סתום חציו עולות וחציו חטאות, ולא פירשו

מתוך מהדורת חזק

47 הארבעה שפרשה נדרה בשנים מהן ממין אחד; אבל אם
 48 היו שני מינין, תביא ארבעה אחרים - שנים ממין שפרשה
 49 בו נדרה יעשו לנדרה, ושנים מאיזה מין שתמצא יהיו
 50 לחובתה, ויעשו אחד למעלה ואחד למטה.
 51 ג. קבועה [מין] נדרה ואמרה: 'אם אלה זכר, הרי עלי שתי
 52 תורים', וקלדה, והביאה ארבעה עופות, שנים לנדרה
 53 ושנים לחובתה, ויעשה שנים למעלה ושנים למטה, ולא
 54 ידע איזה נעשה למעלה ולא איזה נעשה למטה, וגם היא
 55 שכתה ולא ידעה באיזה מין קבעה נדרה, אם בתורים אם
 56 בבני יונה - הרי זו צריכה להביא שתי תורים עם שני בני
 57 יונה לנדרה, ויעשו ארבעתן למעלה, ותביא גזל אחד
 58 [מאיזה מין שתמצא] להשלים חובתה, ויעשה למעלה;
 59 שפבר עשה שנים למטה שהם חטאת. במה דברים
 60 אמורים? בשביאה הארבעה תחלה ממין אחד; אבל אם
 61 היו שני מינין, צריכה להביא ששה עופות - שתי תורים
 62 עם שני בני יונה לנדרה, ותביא לחובתה שתי תורים או
 63 שני בני יונה להעשות אחד למעלה ואחד למטה. וכן אם
 64 נתנתם לפה, ושכתה מה נתנה לו, והלף הפה ויעשה,
 65 ואינו יודע היכן עשה, אם הכל למעלה אם הכל למטה,
 66 או מחצה למעלה ומחצה למטה - הרי זו תביא שתי
 67 תורים עם שני בני יונה לנדרה, ותביא שתי תורים או שני
 68 בני יונה לחובתה.

69 ד. קבועה חובתה וקבועה נדרה, ושכתה במה קבעה,
 70 ואפשר שחובתה כבש לעולה ופרידה אחת תור או בן
 71 יונה לחטאת - לפיכך תביא שש פרידין, ארבעה לנדרה
 72 ושנים לחובתה, ועוד תביא חטאת אחת בן יונה או תור
 73 עם הפכש; ונמצאת שהביאה שבעה עופות.
 74 ה. וכל החטאות האלו אינן נאכלות, מפני שהן ספק.

יום ו' י"ט מנחם-אב ה'תשע"ג

פרק יא

77 א. כל המנחות שקמץן - שנטל קומץ להקרבה] אחד מן
 78 הפסולין לעבודה, הרי הן פסולות; וכן אם לקט הלבונה
 79 [מהמנחה, והקטירה] - פסל, אף על פי שלא קמץ.
 80 ב. קמץ הפשר ונתן לפסול, קמץ בימינו ונתן לשמאלו
 81 ואחר כך נתנו לפלי, קמץ מפלי קדש ונתן לכלי חל -
 82 פסול.
 83 ג. קמץ ועלה בידו צרור, או אגרו מלח, או קרט לבונה
 84 - פסל.
 85 ד. קמץ עד שהוא בחוץ [לעזרה], ונכנס לפנים - יחזר
 86 ויקמץ בפנים, וכשר.
 87 ה. נתפזר הקמץ על גבי הרצפה - יחזר ויאספנו.
 88 ו. היתה המנחה שלא בכלי שרת [כלי קודש], או שהיה
 89 קמץ שלא בכלי שרת, או שהעלהו למזבח שלא בכלי
 90 שרת, או שבללה בשמן שלה חוץ לעזרה - פסולה, עד
 91 שתהיה בליתיה בפנים.

1 עשרה. פרח פעם שלישי גזל מזו לזו, וחזר פעם
 2 רביעית מזו לזו - פוסל אחד בהליכתו ואחד בחזירתו:
 3 החמישית והששית נפסלו בלן, והשביעית נשארו לה
 4 שמונה עופות כשרין. כשיעשה הארבעה עשר שבע למטן
 5 ושבע למעלן - יהיו שמונה מהן כשרין והששה פסולין.
 6 מפני תערכת גזלות אלו שפרחו בהליכה ובחזירה.
 7 ו. קן סתומה וקן מפרשת, פרח מן הסתומה למפרשת -
 8 יקח זוג לשני [הנשאר מהסתומה]. חזר, או שפרח אחד
 9 מן המפרשות לסתומה, ולא ידע זה שפרח אם היה עולה
 10 או חטאת - ימותו כל העופות שבסתומה; שאם עולה
 11 נתערכה בהן - כל החטאות שבה פסולות, ואם חטאת
 12 נתערכה בהן - כל העולות שבה פסולות; לפיכך ימותו
 13 בלן.
 14 ז. חטאת מכאן ועולה מכאן וסתומה באמצע, פרח מן
 15 האמצע לצדדין אחד הילף ואחד הילף - לא הפסיד כלום,
 16 אלא יאמר: 'זה שהלף אצל החטאות חטאת, וזה שהלף
 17 אצל העולות עולה הוא'. חזר אחר שנתערכו, ופרח אחד
 18 מכאן ואחד מכאן לאמצע - השנים האמצעיים ימותו,
 19 שהרי הן חטאת ועולה מערבין; והצדדין, אלו יקרבו
 20 חטאת ואלו עולה כשהיו. פרח מן האמצעיים לצדדין -
 21 בלן ימותו; שאם עולה נתערכה בחטאות וחסאות
 22 בעולות.

פרק י

23
 24 א. האשה שאמרה: 'הרי עלי קן כשאלד זכר' - לדה
 25 זכר, מביאה ארבעה עופות: שנים לנדרה, והן עולה כמו
 26 שבארנו, ושנים לחובתה [ככל יולדת] - משום לדה, והן
 27 אחד עולה ואחד חטאת. נמצאת למד, שהכהן צריך
 28 לעשות שלש פרידין [עופות] למעלה, ופרידה אחת למטן.
 29 טעה ויעשה שתיים למעלן ושתיים למטן ולא נמלך [ל - לא
 30 שאל האשה: איזו חטאת ואיזו עולה] - צריכה להביא עוד
 31 פרידה אחת, ויקריבנה למעלה. במה דברים אמורים?
 32 בשביאה הארבעה ממין אחד, שהיו בלן תורין או בלן
 33 בני יונה; אבל אם היו שתי תורין עם שני בני יונה, ויעשה
 34 שתיים למעלה ושתיים למטה - צריכה להביא עוד תור וכן
 35 יונה, ויעשה שתייהן למעלה כדי לצאת ידי חובתה. שאם
 36 עשה בתחלה שתי תורין למטה, צריכה תור למעלה
 37 להשלים חובתה; ואם עשה שני בני יונה למטה, צריכה
 38 בן יונה למעלה להשלים חובתה; שאין אדם מביא חובתו
 39 גזל אחד תור ואחד בן יונה, אלא או שניהן תורין או
 40 שניהן בני יונה.
 41 ב. פרשה נדרה ואמרה לכהן: 'אלו לנדרה ואלו לחובתי',
 42 ויעשה אותן הכהן שתיים למעלה ושתיים למטה, ולא ידע
 43 איזה מהן עשה למעלה - צריכה להביא שלשה עופות,
 44 שנים לנדרה ואחד להשלים חובתה, ויעשו השנים
 45 למעלה; שהרי פרשה נדרה, ושמה שנים של נדר נעשו
 46 למטה, שהם פסולות. במה דברים אמורים? בשביאה

48 הגדול] מרצה [מכפר], שנאמר: "ונשא אהרן את עון
49 הקדשים"; יצא הקמץ חוץ לעזרה והקניסו והקטירו - אין
50 הציץ מרצה; שהציץ מרצה על הטמא, ואינו מרצה על
51 היוצא.
52 כ. קמץ את המנחה, ואחר כך נטמאו שגריה בלן, או
53 נשרפו, או יצאו חוץ לעזרה, או אבדו - לא יקטיר הקמץ;
54 ואם הקטיר, הרצה. נשאר מעט מן השגרים בכשרותן -
55 יקטיר הקמץ, ואותן השגרים שנשארו אסורין באכילה.
56 כא. היתה מחיצה מלמטה בכלי שיש בו עשרון של
57 מנחה - אף על פי שהוא מערב מלמעלה, לא יקמץ; ואם
58 קמץ, פסולה.
59 כב. הנה הכלי חלוק במחיצה מלמעלה ומערב מלמטה
60 - קומץ ממנו.
61 כג. חלק העשרון בכלי אחד, ואין חלקיו נוגעין זה בזה,
62 ואין ביניהם מחיצה - הרי זה ספק אם מצרף הכלי
63 לקמיצה או אינו מצרף. לפיכך לא יקמץ; ואם קמץ, לא
64 יקטיר. ואם הקטיר, הרצה [- התקבל]; ולא יאכלו
65 השגרים.
66 כד. קמץ ונתן הקמץ למעלה על השלחן כנגד גבה
67 מערכת לחם הפנים - קדשו השלחן להפסול [- אם ילון או
68 יצא חוץ לעזרה], אבל אינו מקדשו לקרב; ואינו קרב עד
69 שיחקדש בכלי שרת הראוי לקמץ.
70 כה. הדביק הקמץ לדפן הכלי וקמץ, או שהפך הכלי על
71 דפו וקמץ מתוכו ופיו למטה - לא יקטיר; ואם הקטיר,
72 הרצה.
73 כו. עשרון שחלקו ואבד אחד מחלקיו, והפריש חלק אחר
74 תחתיו, ונמצא האבוד, והרי שלשפן מנחין בכלי אחד ואין
75 נוגעין זה בזה - נטמא זה שאבד - הרי הוא מצטרף עם
76 חלק ראשון, ונפסלו; וזה שהפריש אינו מצטרף, אלא
77 ישלים [- יוסיף] עליו [וכשר]. נטמא המפריש - מפריש
78 וראשון מצטרפין ונפסלו, וזה שנמצא אינו מצטרף עמהן.
79 נטמא החלק הראשון - הרי האבוד והמפריש תחתיו
80 מצטרפין.
81 כז. וכן לענין קמיצה: קמץ מן הנמצא - שגריו עם החלק
82 הראשון נאכלין, והמפריש אינו נאכל. קמץ מן המפריש -
83 שגריו וראשון נאכלין, והנמצא אינו נאכל. קמץ מן
84 הראשון - שגיקו אין נאכלין; לפי ששגיקו שגרים יתרים,
85 שהרי הן עשרון שלם, ודומין למנחה שלא נקמצה שהיא
86 אסורה. והיאף קרב הקמץ הנה, והרי לפניו עשרון
87 ומחיצה? מפני שהקמיצה תלויה בדעת הכהן, ובכעת
88 שקומץ אין דעתו אלא על העשרון בלבד, והרי החלקים
89 אינן נוגעין זה בזה.
90 כח. קמץ מנחה שנתערב בקמץ מנחה אחרת - מקטיר
91 שגיקו פאחד, והן כשרות; וכן אם נתערב הקמץ במנחת
92 כהנים, או במנחת הנסכים, או בתבתי [מנחת] כהן גדול
93 - הרי אלו כשרות, ויקטיר הכל פאחד, שהכל לאשים.
94 כט. שתי מנחות שלא נקמצו, שנתערבו זו בזו - אם יכול

1 ז. כל המנחות שצק השמן עליהן הפסול לעבודה, כגון
2 הדר וכיוצא בו, או שבללן, או פתתן [לפתיתים], או מלחן
3 - כשרות. הגישן [למזבח] או הניפן - חוזר הכהן ומגיש
4 או מגיף; ואם לא הגיש ולא הניף הכהן - כשרות,
5 שנאמר: "והביאה אל בני אהרן, וקמץ" - מקמיצה ואילך
6 מצות כהנה; למד על יציקה [של השמן] ובלילה שפשה
7 בדר.
8 ח. מנחה שנפל לתוכה שמן מנחה אחרת, או שמן חלין
9 כל שהוא - נפסלה; חסר שמנה, פסולה. חסר לבונתה,
10 כשרה; והוא שיהיו עליה שני קרטי [- כמות קטנה]
11 לבונה; אבל קרט אחד, פסולה - שנאמר: "את כל
12 לבונתה".
13 ט. רבה שמנה ולבונתה, עד שני לגין לכל עשרון ושני
14 קמצי לבונה לכל מנחה - כשרה; שני לגין או שני קמציין
15 או יתר על זה - פסולה.
16 י. מנחת חוטא [שאינו לשים בה שמן ולבונה] שנתן שמן
17 עליה או על הקמץ שלה - נפסלה. נתן עליה לבונה,
18 ילקטנה; היתה שחוקה - הרי זו פסולה מספק, שהרי אי
19 אפשר ללקט.
20 יא. נתן שמן על שגריה אחר שקמץ - אינו לוקה ולא
21 פסלה, שהרי הקמץ כשר.
22 יב. נתן משהו שמן על גבי פזית מן המנחה, פסלה
23 מספק; אבל אם נתן השמן על פחות מפזית, לא פסלה.
24 ואינו פוסל בלבונה עד שיתן פזית לבונה.
25 יג. אפלו נתן הלבונה על כל שהוא מן המנחה - פסל
26 עד שילקט.
27 יד. גבלה במים וקמץ - כשרה; לא נאמר "תרכה" -
28 שתהיה יבישה] אלא משמן.
29 טו. מנחה שקמצה פעמים - כשרה, אפלו פעמים רבות;
30 והוא שיקטיר פזית בבת אחת, שאין הקטרה פחותה
31 מפזית.
32 טז. הקריב הקמץ בלא מלח - פסולה; שהמלח מעבב
33 במנחה, כמו שבארנו. מנחה שחסרה קדם קמיצה - יביא
34 מתוך ביתו וימלאנה; שהקמיצה היא הקובעת, לא
35 נתינתה בכלי שרת.
36 יז. התגרב קמץ לבונה עצמו [- בלי מנחה] - אם
37 חסר כל שהוא, פסול. וכן שני בזיכי לבונה שעם הלחם
38 [- לחם הפנים] - אם חסר אחד מהן כל שהוא, פסולין;
39 עד שיהיו שני קמציין מתחלה ועד סוף.
40 יח. הפריש שני קמציין [של לבונה] למנחה אחת, ואבד
41 אחד מהן - קדם קמיצה, לא הקבע [והשתיין למנחה -
42 וכשרה]; לאחר קמיצה, הקבע, ופסולה, מפני שרבה
43 [הוסיף ל:] לבונתה. וכן אם הפריש ארבעה קמציין לשני
44 בזיכי לחם, ואבדו שנים מהם - קדם סלוק הבזיכין
45 [מהשולחן לשם הקרבנות], לא הקבעו וכשרים; לאחר
46 סלוק הבזיכין, הקבעו, ופסולין, מפני הרבוי.
47 יט. קמץ מנחה שננטמא, והקטירו - הציץ [של הכהן]

45 עומדות - נתכפר בראשונה - שניה אין טעונה לחם,
 46 שלישית טעונה לחם; נתכפר בשלישית - שניה אין
 47 טעונה לחם, וראשונה טעונה לחם; נתכפר באמצעית -
 48 שתייהן אין טעונות לחם.
 49 י. המפריש מעות לתורתו ואבדו, והפריש מעות תחתיהן,
 50 ולא הספיק לקח בהן תודה עד שנמצאו מעות הראשונות
 51 - יביא מאלו ואלו תודה בלחמה, והשאר - יביא בהן
 52 תודה, ואינה טעונה לחם; אכל טעונים נסכים. וכן
 53 המפריש תורתו ואבדה, והפריש מעות תחתיה, ואחר כך
 54 נמצאת - יביא במעות תודה בלא לחם; וכן המפריש
 55 מעות לתורתו ואבדו, והפריש תודה תחתיה, ואחר כך
 56 נמצאו המעות - יביא מן המעות תודה בלחמה, וזו
 57 התודה האחרונה תקרב בלא לחם.
 58 יא. האומר: 'הרי זו תודה, ויהי זה לחמה' - אבד
 59 הלחם, מביא לחם אחר; אבדה התודה, אינו מביא תודה
 60 אחרת; מפני שהלחם בא בגלל התודה, ואין התודה באה
 61 בגלל הלחם.
 62 יב. הפריש מעות לתורתו ונותרו - מביא בהן לחם;
 63 הפריש ללחם והותר - אינו מביא בהן תודה.
 64 יג. האומר: 'הרי זו תודה', ונתערבה בתמורתה, ומתה
 65 אחת מהן ואין ידוע איזו היא - הרי זו הנשארת אין לה
 66 תקנה: שאם יביא עמה לחם, שמא התמורה היא ויאונה
 67 צריכה לחם; ואם הביאה בלא לחם, שמא התודה היא.
 68 לפיכך לא תקרב זו לעולם, אלא תרעה עד שיפל בה
 69 מום.
 70 יד. תודה שנפרסה חלה מחלותיה - פלן פסולות; יצאת
 71 החלה או נטמאת - שאר החלות פשוטות. נפרס לחמה,
 72 או נטמא, או יצא - עד שלא נשחטה התודה, מביא לחם
 73 אחר ושוחט; ואם אחר שנשחטה נפרס או נטמא או יצא,
 74 הדם יזרק והבשר יאכל, והלחם פלו פסול, וידי נדרו לא
 75 יצא. וזרק הדם, ואחר כך נפרס מקצת הלחם, או נטמא,
 76 או יצא - תורם מן השלם על הפרוס, ומן הטהור על
 77 הטמא, וממה שבפנים על שבחוץ.
 78 טו. תודה ששחטה על שמונים חלות - לא קדשו
 79 ארבעים מתוף שמונים; ואם אמר: 'קדשו ארבעים מתוף
 80 שמונים' - מושך ארבעים מן השמונים, ומרים מהם אחד
 81 מפל קרבן [- מכל מין חלה - סה"כ ארבע], והארבעים
 82 השניות יפדו ויצאו לחלין.
 83 טז. השוחט את התודה והיה לחמה חוץ לחומת בית
 84 פגוי [- הר הבית] - לא קדש הלחם; אכל אם היה חוץ
 85 לעזרה - קדש הלחם, אף על פי שאינו לפנים.
 86 יז. שחטה עד שלא קרמו פני הלחם בפתור, ואפלו קרמו
 87 פלן חוץ מאחת מהן - לא קדש הלחם.
 88 יח. שחטה ונפסלה בשחיתתה במחשבת זמן או
 89 במחשבת מקום [- שלא לאכלה בזמנה או במקומה] -

1 לקמן מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה, פשוט; ואם
 2 לאו, פסולות.
 3 ל. קמן שנתערב במנחה שלא נקמצה - לא יקטיר; ואם
 4 הקטיר הכל - זו שנקמצה, עלת לבעלים, וזו שלא נקמצה,
 5 לא עלת לבעלים.
 6 לא. נתערב קמצה בשניה, או שנתערבו שניה בשניה
 7 חביתה - לא יקטיר; ואם הקטיר, עלת לבעלים.
 8 פָּרָק יב
 9 א. שתי הלחם [שמקריבים בשבועות] ולחם הפנים ועמר
 10 התנופה [- קרבן העומר], שהוסיף במדתן כל שהוא או
 11 חסר כל שהוא - פסולות.
 12 ב. חלות [של קרבן] תודה וקריבין [- חלות] נזיר שחטרו
 13 - עד שלא נזרק דם הזבח, פסולין; משנזרק דם הזבח,
 14 פשוטים.
 15 ג. וכן שתי הלחם [- הקריבים בשבועות] שחטרו - עד
 16 שלא נזרק דמן של כבשים, פסולין; משנזרק דמן,
 17 פשוטים.
 18 ד. וכן שני סדרים [של לחם הפנים] שחטרו - עד שלא
 19 הקטרו הכזיבין [של לבונה], פסולין; משחטרו, פשוטים.
 20 ה. אכל נסכים [- יין ומנחה שבאים עם הקרבן] שחטרו -
 21 בין משקרב הזבח, בין עד שלא קרב - פשוטים, ויביא
 22 נסכים אחרים למלאתו.
 23 ו. נסכים שקדשו בכלי שרת, ונפסל הזבח - אם נפסל
 24 בשחיתה, לא קדשו הנסכים לקרב; נפסל מקבלה [של
 25 הדם] ואילך, קדשו הנסכים לקרב; שאין הנסכים
 26 מתקדשין לקרב אלא בשחיתת הזבח. ומה יעשה בהן?
 27 אם היה שם זבח אחר זבוח באותה שעה - יקרבו עמו;
 28 ואם לא היה שם זבח זבוח באותה שעה - נעשו כמי
 29 שנפסלו בלינה, וישרפו. במה דברים אמורים? בקרבן
 30 צבור, מפני שלב בית דין מתנה עליהן [- שאם יפסל,
 31 יקרב עם זבח אחר]. אכל בקרבן יחיד - הרי אלו לא
 32 יקרבו עם זבח אחר, ואף על פי שהוא זבוח באותה
 33 שעה; אלא מניחן עד שיפסלו בלינה, וישרפו.
 34 ז. וכל הזבחים שנובחו שלא לשמן, יקרבו נספיהן.
 35 ח. ולד [מקרבן] תודה ותמורתה [- רצה להחליפה בהמה
 36 אחרת - ונתקדשה ג"כ], והמפריש תורתו ואבדה והפריש
 37 אחרת תחתיה - אם הביאה לאחר שפפר בתודה ראשונה,
 38 אינן טעונין לחם; ואם עדן לא פפר בה, והרי היא
 39 וחליפתה או היא וולדה או היא ותמורתה עומדות - הרי
 40 שתייהן צריכות לחם. במה דברים אמורים? בנדר תודה.
 41 אכל תודת נדבה - חליפתה ותמורתה טעונין לחם; וולדה
 42 אינו טעון לחם, בין לפני כפרה בין לאחר כפרה.
 43 ט. הפריש תורתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה ואבדה,
 44 והפריש אחרת תחתיה, ונמצאו הראשונות ויהי שלשתן

מתוך מהדורת חזק

ה. והעוף, בשני דברים: במליקה [- שחיטה מיוחדת
בעוף], ובמציוי הדם [- שחיטת הדם על המזבח].
ו. והמנחות הנקמצות, בארבעה: בקמיצה [- נטילת
הקומץ מהמנחה], ובנתינת הקמץ בכלי שרת, ובהולכת
הקמץ למזבח, ובזריקתו על האש.

ז. אבל אם חשב בדברים אחרים חוץ מאלו, כגון שחשב
בשעת הפשט, או בשעת נתיח, או בשעת הולכת אמוזין
[אבריים] למזבח, או בשעת בלילת המנחה, או בשעת
הגשמה [למזבח], וכיוצא בדברים אלו - אין אותה
המתשבה מועלת כלום, בין שהיתה מתשבת שנוי השם,
בין מתשבת המקום, בין מתשבת הזמן.

ח. וכן המחשב באחת מארבע עבודות אלו או בכלן,
מתשבה אחרת חוץ משלש מתשבות אלו - אין אותה
המתשבה מפסדת כלום. כיצד? המחשב בשעת שחיטה
וקבלה והולכה וזריקה, להניח דם הנזבח או אמוזיו
למחר, או להוציאן חוץ לעזרה, או חשב לזרק הדם על
הכבש שלא כנגד היסוד [בטיס המזבח], או לתן את
[הדמים] הנתנין למטן [- בחלקו התחתון של המזבח]
למעלן, ואת הנתנין למעלן למטן, או לתן דמים הנתנין
במזבח החיצון במזבח הפנימי, או את הנתנין בפנימי
בחיצון, או להכניס דם החטאת לפנים [- להיכל], או
שחשב שיאכלו הנזבח טמאים או שאר הפסולין לאכילה,
או שיקריבוהו טמאים או שאר הפסולין לעבודה, או
לערב דם הנזבח בדם הפסולין, או שחשב לשבר עצמות
הפסס ולאכל ממנו נא [מבושל חלקית], או שחשב לשרף
חטאות הנשרפות חוץ לזמנן או חוץ למקומן - בכל אלו
המתשבות וכיוצא בהן, הנזבח פשוט. וכן אם חשב בשעת
קמיצת המנחה, ובשעת נתינתו בכלי, ובשעת הולכתו,
ובשעת זריקתו על האש, להניח קמצה או לבנותה למחר
או להוציאו לחוץ - הרי זו כשרה.

ט. כבר בארנו, שהולכה שלא ברגל אינה הולכה; לפיכך
אין המתשבה פוסלת בה. והמהלך במקום שאינו צריך -
הרי זו הולכה, והמתשבה פוסלת בה. כיצד? קבל הדם
והוא עומד במקומו, ופשט ידו בו לזרקו על המזבח וזלא
הוליכו ברגליו, ונחשב [מחשבה פסולה] בעת שפשט ידו
בדם - אין המתשבה פוסלת; אבל אם קבל הדם בפנים,
ולא הלך בו לגבי המזבח אלא הלך בו להוציא לחוץ,
וחשב בשעת הלוכו לחוץ במתשבת הזמן וכיוצא בה -
הרי זו פוסלת.

יום ש"ק כ' מנחם-אב ה'תשע"ג

פָּרָק יג

א. אין המתשבה הולכת אלא אחר העובד; אבל מתשבת
בעל הזרובן אינה מועלת כלום; אפלו שמענו הבעלים
שפגלו, והיתה מתשבת העובד נכונה - הרי זה פשוט.

קדש הלחם; נמצאת בעלת מום, או טרפה, או ששחטה
שלא לשמה - לא קדש הלחם. וכן הדין באיל נזיר עם
הלחם שלו.

פָּרָק יג

א. שלש מחשבות הן שפוסלות את הזרובן, ואלו הן:
מחשבת שנוי השם, ומחשבת שנוי המקום, ומחשבת
הזמן. מחשבת שנוי השם כיצד? זה השוחט את הנזבח
שלא לשמו - כגון שהיה עולה ונחשב שהוא שלמים, או
ישחטנו לשם עולה ושלמים, או לשם שלמים ולשם
עולה, או ששחט הנזבח שלא לשם בעליו, זו היא מחשבת
שנוי השם. מחשבת המקום כיצד? כגון ששחט את הנזבח
לשמו על מנת לזרק דמו, או להקטיר ממנו דבר הראוי
להקטרה, חוץ לעזרה, או לאכל ממנו דבר הראוי לאכילה
חוץ למקום אכילתו, זו היא מחשבת שנוי המקום. וזכחים
שחשב בהן מתשבה זו, הן הנקראין זכחים שנשחטו חוץ
למקומן. מחשבת הזמן כיצד? כגון ששחט את הנזבח
לשמו על מנת לזרק דמו מאחר שתשקע החמה, שאינו
זמן זריקתו; או להקטיר ממנו דבר הראוי להקטרה למחר
מאחר שיעלה עמוד השחר, שאינו זמן הקטרתו; או לאכל
ממנו דבר הראוי לאכילה לאחר זמן הראוי לאכילתו, זו
היא מחשבת הזמן. וזכחים שחשב בהן מתשבה זו - הן
הנקראין זכחים שנשחטו חוץ לזמנן, והן הנקראין
'פגול' בכל מקום; וזה הוא "פגול" האמור בתורה.

ב. מפי השמועה [מסורת ממש רבינו] למדו, שזה
שנאמר בתורה: "ואם האכל מבשר זבח שלמיו
ביום השלישי" - אינו מדבר אלא במחשב בשעת הקרבה
שיאכל ממנו בשלישי; והוא הדין לכל קרובן שחשב עליו
בשעת מעשיו שיאכל ממנו לאחר זמן הראוי לאכילת
אותו קרובן. וכן אם חשב להקטיר ממנו במזבח דבר
הראוי להקטרה, לאחר זמן הראוי להקטרה; כך למדו
מפי השמועה: אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח -
אם חשב עליהן לאחר זמנן, הרי הקרובן פגול.

ג. אבל קרובן שלא נפסדה [נפסל ע"י] מחשבתו בו, אלא
נזרק דמו על המזבח כהלכתו, ונשא ממנו לאחר זמן
אכילתו - אותו הנשא נקרא 'נותר', ואסור לאכלו;
והקרובן כבר נרצה [התקבל], וכפר; הרי הוא אומר בדם:
"ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר" - כיון שהגיע דם
למזבח כהלכתו, נחפפו הבעלים ונרצה הקרובן. לפיכך
לעולם אין מתפגל אלא דבר שיש לו מתירין, בין לאדם
בין למזבח, כמו שיתבאר. אחד זבח שחשב בו אחת
משלש מחשבות אלו בשעת שחיטה, או שחשב בשעת
קבלת הדם, או בשעת הולכתו למזבח, או בעת זריקתו
על המזבח.

ד. נמצאת למד, שבארבע עבודות הנזבח נפסל במחשבה:
בשחיטה, ובקבלה, ובהולכת הדם, ובזריקתו על המזבח.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ' מנחם-אב - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין פא

מתוך מהדורת חזק

- 1 ב. ואין המחשבה מועלת אלא מפי שהוא ראוי לעבודה,
 2 ובדבר הראוי לעבודה, ובמקום הראוי לעבודה. ממי
 3 שהוא ראוי לעבודה כיצד? אחד מן הפסולין לעבודה
 4 שקבל הדם, או הוליך, או זרק, וחשב בשעת העבודה
 5 מחשבת מקום או מחשבת הזמן - לא פסל במחשבתו,
 6 לפי שאינו ראוי לעבודה. ואתו הדם שקבל או שזרק
 7 מקצתו ישפוף לאמה [תעלת העודה], ואם נשאר דם
 8 [שיצאת בו] הנפש - יחזור הראוי לעבודה ויקבל [הדם]
 9 במחשבה נכונה. אבל אם חשב הפסול בשעת שחיטה -
 10 פסל במחשבתו, שהשחיטה נשברה בפסולין, כמו שבארנו.
 11 יש קרבנות שאם נעשו שלא לשמן, כשרים כמו שיתבאר;
 12 לפיכך, אם קבל הדם בהן זה שאינו ראוי לעבודה, או
 13 הוליכו, או זרקו - פסל הנזבח כאלו עשהו לשמו, שהוא
 14 פסול. ואף על פי שיש בו דם הנפש, וחזר הכשר וקבל
 15 זרק - כבר נפסל הנזבח; ולא מפני מחשבת שנוי השם
 16 פסל אותם, אלא מפני שהוא פסול לעבודה כמו שבארנו.
 17 ג. בדבר הראוי לעבודה כיצד? מנחת העמר שקמצה -
 18 נטל קומץ ממנה להקרבה] שלא לשמה - הרי זו כמי
 19 שנעשית לשמה, וישירה נאכלין, מפני שהיא מן
 20 השעורים, ואין השעורים דבר הראוי לשאר קרבנות. וכן
 21 המחשב במנחת קנאות [- של סוטה] והלבונה עליה, קדם
 22 שילקט הלבונה [מעליה] - אין מחשבתו מועלת, שהרי
 23 אינה דבר הראוי לעבודה [- שאינה קריבה עם לבונה]. וכן
 24 כל פיוצא בזה.
 25 ד. במקום הראוי לעבודה כיצד? מזבח שנפגם, וחשב
 26 מחשבת זמן או מחשבת מקום - לא פסל הנזבח במחשבה
 27 זו, שהרי אין המקום עתה ראוי לעבודה. קמץ מן המנחה
 28 בחוץ [- חוץ לעודה], וחשב בשעת קמיצה מחשבת זמן
 29 או מחשבת מקום - אין מחשבה זו כלום.
 30 ה. אלו דברים שאינם ראויין לאכילה מן הקרבנות,
 31 וראויין להקטרה: הדם, והאמורין [- אברים הקרבים],
 32 ובשר העולה, והקמץ והלבונה מן המנחות הנקמצות.
 33 ו. ואלו ראויין לאכילה, ואינן ראויין להקטרה: הבשר
 34 הנאכל מפל הנזבחים, בין הנאכל לפניהם בין הנאכל לכל
 35 אדם, וישירי המנחות, וישתי הלחם, ולחם הפנים.
 36 ז. ואלו דברים שאינן ראויין לא לאכילה ולא להקטרה:
 37 בשר חטאות הנשקפות, והעור של בהמה פלו, חוץ מעור
 38 האליה [- מהחלק האחורי של הבהמה] שהוא ראוי
 39 לאכילה. אבל המוראנה, והוא הקרום הדק הדבוק בעור
 40 ומבדיל בין העור והבשר - אינו ראוי לאכילה; וכן
 41 העצמות, והגידים, והקנגים, והשליפס, והנוצה של עוף,
 42 והצפרניים, והחרטום [מקור] שלו, וראשי אגפים, וראש
 43 הנזב - אפלו מקומות הרפים מפל אלו הדבוקים בבשר,
 44 שאלו יתכחו מן החי בצבץ הדם ויצא, הואיל ואינן
 45 חשובין, נקראין 'דבר שאינו ראוי לאכילה' לענין
 46 הקרבנות. וכן המרק, והמבלין, והשליל [עובר שלא יצא],
- 76 והשליה, וביצי העוף, והבשר שפלטתו הספין בשעת
 77 הפשט וישאר מדבק בעור, והוא הנקרא 'אלל' - כל אלו
 78 אינן חשובין לענין מחשבת הקרבנות, והרי הן כדבר
 79 שאינו ראוי לאכילה.
 80 ח. ומחשבתו על דבר העומד [- 1910] לאבוד, או על
 81 דבר העומד לשרפה. המחשב באחת מאותן ארבע
 82 העבודות או בכלן, לאכל דבר שאין דרכו לאכילה או
 83 להקטיר דבר שאין דרכו להקטרה, בין במחשבת המקום
 84 בין במחשבת הזמן - הנזבח פשוט. כיצד? חשב לשנות
 85 מדם הנזבח, או לאכל מאמוריו, או לאכל מן הקמץ ומן
 86 הלבונה, בחוץ או למחר, או שחשב להקטיר מבשר
 87 הנזבח, או משירי המנחה, בחוץ או למחר - הרי הנזבח
 88 פשוט. וכן אם חשב לאכל או להקטיר מן העור, ומן
 89 העצמות, והגידים, והמרק, או האלל, וכיוצא בהן - בין
 90 מחשבת זמן בין מחשבת מקום - הנזבח פשוט; וכן אם
 91 חשב לאכל מפרים וישעירים הנשקפים בחוץ או למחר -
 92 הרי הן כשרים. וכן כל פיוצא בזה.
 93 ט. חשב שיאכלו הטמאין או הפסולין מדבר הראוי
 94 לאכילה, או שיקטירו הטמאין או הפסולין דבר הראוי
 95 להקטרה, חוץ לזמן אכילה והקטרה - הנזבח פגול, כמו
 96 שבארנו; וחוץ למקום אכילה והקטרה - הרי זה פסול,
 97 ואינו פגול.
 98 י. אין [נחשבת] אכילה פחותה מפזית, ולא הקטרה
 99 פחותה מפזית; לפיכך, המחשב לאכל מדבר הראוי
 100 לאכילה פחות מפזית, או שחשב להקטיר מדבר הראוי
 101 להקטרה פחות מפזית, בין במחשבת זמן בין במחשבת
 102 מקום - הנזבח פשוט. חשב לאכל פחצי זית בחוץ ולהקטיר
 103 פחצי זית בחוץ, או שחשב לאכל פחצי זית אחר זמן
 104 אכילה ולהקטיר פחצי זית אחר זמן הקטרה - הנזבח פשוט;
 105 שאין אכילה והקטרה מצטרפין. ואם הוציא בלשון
 106 אכילה, ואמר שיאכל פחצי זית ותאכל האש חצי זית -
 107 הרי אלו מצטרפין; לשון אכילה אחד הוא. חשב לאכל
 108 או להקטיר פחצי זית, וחזר וחשב על חצי זית אחר
 109 באותה המחשבה - הרי אלו מצטרפין. חשב לאכל פחצי
 110 זית ושתאכל בהמה או חיה פחצי זית, בין במחשבת
 111 מקום בין במחשבת זמן - הרי אלו מצטרפין; לשון
 112 אכילה אחד הוא. חשב על פזית שיאכלוהו שנים, הרי
 113 אלו מצטרפין; חשב לאכל פזית ביתר מפרז אכילת פרס
 114 [- שיעור זמן], הרי זה מצטרף. חשב בשעת זביחה לאכל
 115 פחצי זית, ובשעת זריקה לאכל פחצי זית - הרי אלו
 116 מצטרפין, בין במחשבת המקום בין במחשבת הזמן. וכן
 117 אם חשב על פזית בשעת קבלה ועל פזית בשעת הולכה;
 118 שארבע העבודות מצטרפות, והרי הן כעבודה אחת. חשב
 119 להקטיר פחצי זית מן הקמץ וכחצי זית מן הלבונה - הרי
 120 אלו מצטרפין; שהלבונה עם הקמץ למנחה, באמורין
 121 לזבח. לפיכך אם חשב להקטיר פזית מן הלבונה חוץ

46 היא, ובמנחת שוטה נאמר: "כי מנחת קנאת היא" -
 47 שיהיו כל מצשיהן לשמן.
 48 ד. חטאת ששחטה לשם זבח אחר - כגון ששחטה לשם
 49 עולה, או לשם אשם, או לשם שלמים - פסולה, כמו
 50 שבארנו; אבל אם שחטה לשם חלין - הרי זו כשרה, ולא
 51 עלת לבעלים.
 52 ה. מפי השמועה [מסורת ממשנה רבינו] למדו, שהקדשים
 53 מחללין קדשים, ואין החלין מחללין קדשים.
 54 ו. שחטה לשם חטא אחר - כגון שבאה על אכילת חלב,
 55 ושחטה על אכילת דם - פסולה.
 56 ז. שחטה לשם אדם אחר שהוא מחיב חטאת, אפלו
 57 חטאת שאינה קבועה [רגילה] - הרי זו פסולה.
 58 ח. אבל אם שחטה לשם אחר שהוא מחיב עולה - הרי
 59 זו כשרה, ולא עלת לבעלים, שנאמר: "וכפר עליו" -
 60 עליו, ולא על חברו שהוא מחיב חטאת כמותו.
 61 ט. שחטה לשם מת - כשרה, ולא עלת לבעלים; שאין
 62 בפרה למתים. שחטה לשם מי שאינו מחיב קרבן כלל -
 63 לא חטאת, ולא עולה, ולא שאר קרבנות - הרי זו פסולה;
 64 שמה מחיב הוא, ואינו יודע.
 65 י. שחטה לשמה, וחשב בשעת השחטה לזרק דמה שלא
 66 לשמה - הרי זו פסולה, לפי שמחשבין מעבודה לעבודה;
 67 וזאת המחשבה שחשב בשעת השחטה, כאלו חשבה
 68 בשעת זריקה - ולפיכך פסולה.
 69 יא. הפסח ששחטו במחשבת שנוי השם, בין ששנה שמו
 70 לשם זבח אחר, בין ששנהו לשם חלין - פסול, שנאמר:
 71 "ואמרתם זבח פסח הוא לה". במה דברים אמורים?
 72 ששחטו בזמנו שהוא יום ארבעה עשר בניסן - אפלו
 73 שחטו בשחרית במחשבת שנוי השם, פסול. אבל אם
 74 שחטו בלא זמנו - במחשבת שלא לשמו, כשר; שלא
 75 לשם בעליו - נעשה כמי שאין לו בעלים בזמנו, ופסול.
 76 יב. פסח ששחטו לשמו בארבעה עשר קדם חצות -
 77 פסול, לפי שאינו זמנו. עברה שנתו [- ופסול לקרבן פסח],
 78 ושחטו בזמנו לשם פסח, וכן השוחט שאר זבחים לשם
 79 פסח, אפלו שחטן אחר חצות - הרי אלו כשרים, ולא עלו
 80 לבעלים לשם חובה.
 81 ג. תודה ששחטה לשם שלמים, עלת לבעלים; ושלמים
 82 ששחטן לשם תודה, לא עלו לבעלים; לפי שהתודה
 83 נקראת 'שלמים', ושלמים לא נקראו 'תודה'.
 84 יד. עולה ששחטה על מי שאינו מחיב קרבן כלל, לא
 85 עלת לבעלים; שהרי שחטה שלא לשם בעליה. ואף על
 86 פי שנה ששחטה לשמו אינו מחיב כלום בענינו - אי
 87 אפשר שלא יהיה חיב בפרה לשמים; שאין לה אדם
 88 מישראל שלא עבר על מצות עשה.
 89 טו. עולה הבאה לאחר מיתה [של בעליה ע"י היורשים],
 90 שעשיה שלא לשם בעליה - עלת לבעלים לשם חובה;
 91 שאין בעלים לאתר מיתה.

1 לזמנו, הרי זה פגול כמו שיתבאר. אחד המחשב לזרק דם
 2 הזבח בלוי בחיץ או למחר, או שחשב לזרק מקצת דמו
 3 בחיץ או למחר - כיון שחשב על כדי הזיה מן הדם, פסול.

פרק טו

4
 5 א. כל הזבחים שנשחטו במחשבת שנוי השם, בין
 6 בקרבנות יחיד בין בקרבנות צבור - כשרים, אלא שלא
 7 עלו לבעלים לשם חובה [- כקרבן]; חוץ מן החטאת
 8 והפסח - שאם נעשו במחשבת שנוי השם, פסולין. ואחד
 9 המשנה שם הזבח בשעת שחיטה, או בשעת קבלה, או
 10 בשעת הולכה, או בזריקה, כמו שבארנו. כיצד לא עלו
 11 לבעלים לשם חובה? כגון ששחט עולה לשם שלמים, לא
 12 עלת לבעלים - לא משום עולה שהם חביבין בה ולא משום
 13 שלמים, אלא חביבין להביא זבח אחר. וכן אם שחט עולת
 14 ראובן לשם שמעון - לא עלת לא לראובן ולא לשמעון.
 15 במה דברים אמורים? בשעקר שם הזבח בזדון; אבל אם
 16 טעה ודמה שזו העולה שלמים היא, ועשה כל עבודותיה
 17 לשם שלמים - עלת לבעלים לשם חובה. וכן החטאת
 18 והפסח שעשה אותו במחשבת שנוי השם בטעות -
 19 כשרים, שעקרה בטעות אינה עקרה. וכן עולת העוף
 20 שמלקה [- שחיטה מיוחדת בעוף] או שמצה [סחט] דמה
 21 [על המזבח] במחשבת שנוי השם [שלא לשם מין הקרבן
 22 או בעליו] - כשרה, ולא עלת לבעלים; וחטאת העוף,
 23 פסולה.
 24 ב. וכן כל המנחות שנעשו במחשבת שנוי השם -
 25 כשרות, ולא עלו לבעלים; חוץ ממנחת חוטא ומנחת
 26 קנאות [של טוטה], שאם חשב באחת מארבע עבודות
 27 שלהן מחשבת שנוי השם, פסולות. שנוי השם במנחה
 28 כיצד? כגון שקמץ מנחת נדבה לשם מנחת חוטא, או
 29 [במיני מנחות]: מרחה לשם מחבת, או מחבת לשם
 30 מרחה, וכן כל פיצא בזה.
 31 ג. אסור לחשב בקדשים מחשבה שאינה נכונה, כמו
 32 שיתבאר; לפיכך, זבח ששחטו שלא לשמו, או מנחה
 33 שקמצה שלא לשמה, בין בזדון בין בשגגה - חיב
 34 להשלים שאר עבודות לשמן; אפלו שחט וקבל והוליד
 35 במחשבת שנוי השם, חיב לזרק במחשבה נכונה. ומפני
 36 מה נשמנה דין החטאת והפסח מכל הזבחים, ודין מנחת
 37 חוטא ומנחת הקנאות מכל המנחות: מפני שצין [- הזהיר]
 38 עליהם הכתוב: הרי הוא אומר בחטאת: "ושחט אתה
 39 לחטאת", שתהיה שחיטה לשם חטאת; וכן שאר
 40 עבודותיה לשמה. ונאמר: "על חטאתו", שמתעשה לשם
 41 אותו החטא. ונאמר: "וכפר עליו", שתהיה לשם בעליה.
 42 ונאמר בפסח: "ועשית פסח לה", שתהיה כל עשייתו
 43 לשם פסח. ונאמר: "ואמרתם זבח פסח הוא לה",
 44 שתהיה זבחתו לשם פסח; הא אם שנה שמו או שם
 45 בעליו - פסול. ובמנחת חוטא הוא אומר: "כי מנחה

47 פניית מדבך הראוי לאכילה בחוץ [- חוץ למקום אכילתו] וכן
 48 פניית למחר, או פניית למחר וכניית בחוץ, או פחצי זית
 49 בחוץ וכחצי זית למחר, או פחצי זית למחר וכחצי זית
 50 בחוץ - הרי הקרן פסול, ואינו פגול; וכן אם ערב
 51 המחשבות בהקטרה [כגון: להקטיר חלק שלא במקומו
 52 וחלק שלא בזמנו] - הרי זה פסול, ואינו פגול.
 53 ג. חשב לאכל או להקטיר פחצי זית במחשבת המקום,
 54 ולאכל או להקטיר פניית במחשבת הזמן - הרי זה פגול,
 55 בין שהקדים מחשבת פניית בין שאחר אותה; שאין חצי
 56 זית חשוב אצל פניית.
 57 ד. חשב על חצי זית במחשבת הזמן, ועל חצי זית
 58 במחשבת המקום, וחזר וחשב על חצי זית אחר במחשבת
 59 הזמן - הרי זה פגול; וכן אם חשב על חצי זית במחשבת
 60 הזמן, וחזר וחשב על פניית, חציית במחשבת הזמן וחציית
 61 במחשבת המקום - הרי זה פגול.
 62 ה. חשב על הדמים הנתנין למטה [- בחלקו התחתון של
 63 המבחן] לתן אותן למעלה, או על הנתנין למעלה לתן
 64 אותן למטה, וכיוצא במחשבות אלו שאינן פוסלין כמו
 65 שבארנו, וערב עמקן מחשבת הזמן - הרי זה פגול; ואם
 66 חשב עמקן מחשבת המקום לבדה - הרי זה פסול, ואינו
 67 פגול.
 68 ו. חשב על הדם הנתן למעלה לתן אותו למחר למטה,
 69 או על הדם הנתן למטה לתן אותו למחר למעלה, או
 70 שחשב על הדם הנתן בפנים בהיכל לתן אותו למחר
 71 במזבח החיצון, או שחשב על הדם הנתן במזבח החיצון
 72 לתן אותו למחר בפנים בהיכל - אינו פגול, אף על פי
 73 שחשב מחשבת הזמן; הואיל ושנה מקום נתינת הדם
 74 במחשבתו - הרי זה פסול, ואינו פגול. ומאחר שבארנו
 75 בהלכות אלו שהדם שנתן שלא במקומו כאלו נתן
 76 במקומו, למה לא יהיה זה פגול, במחשבה זו שחשב לתן
 77 הדם שלא במקומו למחר? מפני שהדם הנתן שלא
 78 במקומו, אף על פי שהזבח כשר, אינו מתיר הבשר
 79 באכילה, כמו שבארנו; וכל זריקה שאינה מתרת הבשר
 80 באכילה - אם חשב לתן אותה חוץ לזמנה, לא פגול.
 81 לפיכך אם חזר וחשב בזבח זה מחשבת הזמן - הרי זה
 82 פסול, ואינו פגול.
 83 ז. חשב מחשבת זמן בשעת קמיצה [מן המנחה], אבל לא
 84 בשעת לקיט הלבונה, או שחשב מחשבת הזמן בשעת
 85 לקיט הלבונה, אבל לא בשעת קמיצה - הרי זה פסול, ואינו
 86 פגול; עד שיחשב מחשבת הזמן בכל המתיר [- כל
 87 המרכיבים שהקטרם מתירה את המנחה -], שהוא הקמץ
 88 עם הלבונה - בשעת קמיצת הקמץ ולקוט הלבונה, או
 89 בשעת נתינת שניהן בכלי, או בשעת הולכתן, או בשעת
 90 זריקתן.
 91 ח. חשב בשעת הקטרת הקמץ שיקטיר הלבונה למחר -
 92 אינה פגול; שאין הקטרה מפגלת הקטרה. וכן אם הקטיר
 93 הלבונה לבדה, או הקמץ לבדו, והוא מחשב לאכל שירים

1 טז. שני כבשי עצרת [- שבועות] ששחטן לשם אילים -
 2 לא עלו לצבור לשם חובה; ואם דמה שהם אילים ושחטן
 3 לשם אילים - עלו להם, מפני שהיא עקירה בטעות.
 4 יז. אשם מצרע ששחטו שלא לשמו, או שלא נתן מדמו
 5 על גבי בהונות [המצורע] - טעון נסקים; שאם יקרב בלא
 6 נסקים, נמצא כמקריב נדבה, ואין האשם בא נדבה.
 7 יח. כבש הבא עם [קרבו] העמר ששחטו שלא לשמו -
 8 לא יביא מנחת נסקים שלו שני עשורונים, אלא עשורון
 9 אחד כשאר הנדבות; שהרי לא עלה לשם חובתו. וכן
 10 תמיד ששחטו שלא לשמו - לא יעלה עמו שני גורי עצים
 11 כשאר התמידין; שהרי לא עלה לחובת התמיד, אלא הרי
 12 הוא ככל הנדבות.
 13 יט. שני כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן, או ששחטן
 14 בין לפני זמנן בין לאחר זמנן - הדם יזרק והבשר יאכל,
 15 אף על פי שלא עלו לצבור לשם חובה. ואם היה שבת,
 16 לא יזרק [הדם]; ואם זרק, הרצה [התקבל, ויכול] להקטיר
 17 אמורין לערב.
 18 כ. וכן שלמי נזיר ששחטן שלא לשמן - אף על פי שלא
 19 עלו לבצלים, הרי הן נאכלין ליום ולילה; ואין טענין
 20 להם. וכן אשם נזיר ואשם מצרע ששחטן שלא לשמן -
 21 אף על פי שלא עלו לבצלים, הרי הן נאכלין.

פרק טז

22
 23 א. כבר בארנו, שהמחשב באחת מארבע העבודות
 24 מחשבת המקום [- שלא לאכלו במקומו] - הקרן פסול,
 25 ואינו פגול; ואם חשב מחשבת הזמן [- שלא לאוכלו
 26 בזמנו] - הקרן פגול. במה דברים אמורים? בשלא ערב
 27 עם מחשבת הזמן מחשבה אחרת; אבל אם ערב מחשבת
 28 המקום או מחשבת שנוי השם [- שלא לשם מין הקרבן או
 29 בעליו] בפסח ובחטאת עם מחשבת הזמן - הקרן פסול,
 30 ואינו פגול. כיצד? שחט וקבל והוליד וזרק, ומחשבתו
 31 בארבע עבודות אלו מחשבת הזמן, או שהיתה מחשבתו
 32 באחת מארבעתן מחשבת הזמן, ובשאר העבודות היתה
 33 מחשבתו נכונה, או לא היתה שם מחשבה כלל בשאר
 34 העבודות - הרי זה פגול. אבל אם שחט במחשבת הזמן,
 35 וקבל [הדם] או הוליד או זרק במחשבת המקום, או
 36 ששחט במחשבת המקום, וקבל או הוליד או זרק
 37 במחשבת הזמן - אין זה פגול אלא פסול בלבד. וכן
 38 הפסח והחטאת ששחטן במחשבת שנוי השם, וקבל
 39 והוליד וזרק במחשבת הזמן, או ששחט במחשבת הזמן,
 40 וקבל או הוליד או זרק במחשבת שנוי השם - אין זה
 41 פגול אלא פסול. והוא הדין בעופות ובמנחות. אין שם
 42 פגול, אלא קרן שנפסל במחשבת הזמן, ולא ערב עמה
 43 מחשבת מקום לא בתחלה ולא בסוף, ולא ערב עמה
 44 מחשבת שנוי השם, בקרבנות שנפסלין במחשבת שנוי
 45 השם.
 46 ב. המחשב באחת מארבע העבודות, או בכלן, לאכל

מתוך מהדורת חזק

11 אין דָּרַךְ הַקְטֵרָה בְּכֹף, אֲלֵא הָרִי זֶה בְּמִנְחָה שֶׁלֹּא הִקְטֵר
12 קִמְצָה.
13 י. מִנְחַת חוּטָא אוּ מִנְחַת קְנָאוֹת [של סוטה, שאסור שיהיה
14 בהן לבונה] שֶׁהִיָּה עֲלֶיהָ לְבוּנָה, וְחָשַׁב בָּהּ מִתְּשֻׁבַת הַזְּמַן
15 קִדְּם שֶׁיִּלְקֹט הַלְבוּנָה - הָרִי זֶה פְּסוּלָה, וְאֵינָה פְּגוּל; וְאִם
16 אַחַר שֶׁלְקֹט הַלְבוּנָה חָשַׁב עֲלֶיהָ מִתְּשֻׁבַת הַזְּמַן - הָרִי זֶה
17 פְּגוּל.
18 יא. שְׁרָרִים שֶׁחֲסְרוּ בֵּין קְמִיצָה לְהַקְטֵרָה, וְהִקְטִיר הַקִּמְצָן
19 בְּמִתְּשֻׁבַת הַזְּמַן - הָרִי זֶה סִפֵּק אִם נִקְבְּעוּ לְפָגוּל, וְהָרִי הֵן
20 פְּגוּל, אוּ לֹא נִקְבְּעוּ, וְאֵינָה פְּגוּל.

1 לְמַחֵר - הָרִי זֶה פְּסוּלָה וְאֵינָה פְּגוּל; שֶׁאֵין מְפֻגְלִין בְּחֻצֵי
2 [דבר ש:] מִתִּיר. אֲבָל אִם הִקְטִיר אֶת הַקִּמְצָן לְבִדּוֹ, וְחָשַׁב
3 שֶׁיִּקְטִיר לְבוּנָה לְמַחֵר, וְאַחַר כֵּן הִקְטִיר הַלְבוּנָה, וְחָשַׁב
4 שֶׁיֵּאכַל הַשְּׂרָרִים לְמַחֵר - הָרִי זֶה פְּגוּל; שֶׁהָרִי פְּשֻׁטָה
5 מִתְּשֻׁבַת זְמַן בְּכָל הַמִּנְחָה.
6 ט. הִקְטִיר כְּדֵי שֶׁמִּשֵּׁם מִן הַקִּמְצָן עִם הַלְבוּנָה, וְהוּא
7 מִחָשֶׁב שֶׁיֵּאכַל כְּדֵי שֶׁמִּשֵּׁם מִן הַשְּׂרָרִים לְמַחֵר, עַד
8 שֶׁהִשְׁלִים [באופן זה את הקרבת כל המנחה - מעט מעט -]
9 כָּל הַקִּמְצָן עִם הַלְבוּנָה בְּמִתְּשֻׁבַת הַזְּמַן - הָרִי זֶה פְּסוּלָה,
10 וְאֵינָה פְּגוּל; שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁדָּרַךְ אֲכִילָה בְּכֹף מֵעֵט מֵעֵט,

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - י"ד כ' מנחם-אב ה'תשע"ג

יום א' י"ד מנחם-אב ה'תשע"ג

הלכות פסולי המקדשין

פרק ג

49 הָאֲמוּרִין, וְזָבַח שֶׁיֵּצֵא חוּץ לְעֹזָרָה, אוּ שֶׁנִּשְׁטָמָא, אוּ שֶׁנִּפְסַל
50 [בעת השחיטה] בְּמִתְּשֻׁבַת הַזְּמַן אוּ בְּמִתְּשֻׁבַת מְקוֹם -
51 שֶׁלֹּא לֹאכְלָה בְּזִמְנָה אוּ בְּמִקוּמָה] אוּ בְּמִתְּשֻׁבַת שְׁנֵי -
52 שֶׁלֹּא לִשְׂם מִן הַקְּרָבָן אוּ בְּעֵלְיוֹן, אוּ שֶׁקָּבְלוּ הַטְּמָאִים
53 וְזָרְקוּ אֶת דָּמֹו - הוּאִיל וְיִרְאוּיִן בְּעִבּוּדֵי קָרְבָן הַבָּא
54 בְּטִמְאָה [כגון: שרוב הציבור טמא] - וְשָׁנְתָן דָּמֹו חוּץ
55 לְמִקוּמוֹ, אוּ קִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים שֶׁנִּשְׁחָטוּ בְּדֵרוּם אוּ שֶׁנִּתְקַבְּלוּ
56 דָּמָם בְּדֵרוּם - אֵף עַל פִּי שֶׁכָּל אֵלוּ פְּסוּלִין, אִם עָלוּ לְרֹאשׁ
57 הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִרְדוּ:
58 ח. כָּל שֶׁפְּסוּלוֹ בְּקִדְּשׁ [- שֶׁנִּפְסַל אַחַר שֶׁהִתְקַדַּשׁ], הַקִּדְּשׁ
59 מְקַבְּלוֹ. וְכֵשֶׁם שֶׁאִם עָלוּ לֹא יִרְדוּ - כֵּן אִם יִרְדוּ לֹא יַעֲלוּ
60 שְׁנֵיהֶם [שנית], שֶׁהָרִי פְּסוּלִין הֵן.
61 ט. וְאִם מְשַׁלָּה בְּהֵן הָאֹר [אש] - אֵף עַל פִּי שֶׁיִּרְדוּ, יַעֲלוּ
62 שְׁנֵיהֶם וְיִשְׁלִים הַקְּטֹרֶת.
63 י. קִמְצָן [ממנחה] שֶׁנִּתְפָּגַל [ונפסל], וְמִקְצָתוֹ בְּאַרְץ
64 וְמִקְצָתוֹ מְשַׁלָּה בּוֹ הָאֹר - יַעֲלֶה כָּלוּ.
65 יא. אֲבָרִים וְחֻלְבִּים וְקִמְצִים שֶׁלְנוּ בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ -
66 כָּאֵלוּ לְנוּ בְּעֹזָרָה, וְאִם יִרְדוּ לֹא יַעֲלוּ. אֲבָל אִם לֹא יִרְדוּ,
67 מְקַטְרִין אוֹתָן לְעוֹלָם.
68 יב. וְאֹר מִזְבֵּחַ, בְּמִזְבֵּחַ. וְאֲמוּרִי קִדְּשִׁים קְלִים שֶׁהֶעֱלָן
69 קִדְּם זְרִיקַת דָּמִים - לֹא יִרְדוּ, שֶׁהָרִי נֶעֱשֶׂה לְחֵמוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ.
70 יג. הַפְּרִישׁ שְׁנֵי אֲשָׁמוֹת לְאַחֲרֵיָהוּ [שאם יאבד אחד יקח
71 הַשְּׁנִי], וְשָׁחַט אֶת שְׁנֵיהֶן, וְקִדְּם וְהֶעֱלָה אֲמוּרִים שֶׁל אֶחָד
72 מֵהֵן קִדְּם זְרִיקָה [ואח"כ דוק דם השני] - הָרִי אֵלוּ [- אֲמוּרִי
73 הִרְאָשׁוּן] יִרְדוּ.
74 יד. הַזָּבַח הַפְּסוּל וְהַנְּסָכִים הַפְּסוּלִין שֶׁעָלוּ לְמִזְבֵּחַ - הַזָּבַח
75 לֹא יִרְדוּ כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֹה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רִאִי לְאֲשִׁים, וְהַנְּסָכִים
76 יִרְדוּ. וְכֵן נְסָכִים הַבָּאִין בְּפָנֵי עֶצְמוֹן, שֶׁנִּפְסְלוּ וְעָלוּ - יִרְדוּ.
77 טו. עוֹף שֶׁמְלַקֵּן [- שחיטה מיוחדת בעוף] זֶר [- אינו כהן],
78 וְעֵלָה - לֹא יִרְדוּ. וְקִמְצָן מִמִּנְחָה שֶׁקִּמְצוּ זֶר, וְעֵלָה - יִרְדוּ;

21 יום א' י"ד מנחם-אב ה'תשע"ג

22 הלכות פסולי המקדשין

23 פרק ג

24 א. קִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים שֶׁשְׁחָטָן בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ - כָּאֵלוּ שֶׁחָטָן
25 בְּצִפּוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְזָבַחְתָּ עֲלָיו אֶת עֹלְתִיד וְאֶת שְׁלֵמִיד" -
26 מִלְּמַד שֶׁכָּל הַמִּזְבֵּחַ רִאִי לְשַׁחֲטָה הַעוֹלָה וְשַׁחֲטָה
27 הַשְּׁלָמִים.
28 ב. עוֹלָה שֶׁשְׁחָטָה בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, אוּ שֶׁשְׁחָטָה לְמִטָּה
29 וְהֶעֱלָה אוֹתָהּ לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ - יִפְּשִׁיט אוֹתָהּ [מעורה]
30 וְיִנְתַּח אוֹתָהּ בְּמִקוּמָה, וּמוֹרִיד הַקְּרָבִים [מעיים], וּמְדִיחֵן
31 לְמִטָּה, וְחוֹזֵר וּמַעֲלָה אוֹתָן; וּמוֹרִיד הָעוֹר, וְנוֹתְנֵהוּ לַפְּהִיגִים.
32 ג. וְכֵן זָבָחִים שֶׁחֻטְּוִין שֶׁעָלוּ לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ - מִפְּשִׁיט
33 וּמִנְתַּח בְּמִקוּמָן, וּמוֹרִיד הַקְּרָבִים, וּמְדִיחֵן בְּמִים, וְחוֹזֵר
34 וּמַעֲלָה אוֹתָן; וּמוֹרִיד הָעוֹר וְהַבְּשָׂר, וְנוֹתְנֵהוּ לְבַעֲלִים, וְחוֹזֵר
35 וּמְקַטֵּיר אוֹתָהּ שֶׁאֵר. וּמִפְּנֵי מָה לֹא יוֹרֵד הַכֹּל, אֲלֵא יִפְּשִׁיט
36 וְיִנְתַּח בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ? שֶׁכָּל הָרִאִי לְאֲשִׁים [- לְהַקְרִיבָהּ],
37 אִם עָלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ - לֹא יִרְדוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "כָּל הַנִּגְע
38 בְּמִזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ". יְכוֹל, אֵף עַל פִּי שֶׁאֵינֹו רִאִי? תִּלְמוּד
39 לוֹמֵר "הִיא הַעֲלָה עַל מוֹקְדָה" - מָה עוֹלָה שֶׁהִיא רִאִיָּה
40 לְאֲשִׁים, אִם עָלְתָהּ] לֹא תִרְדוּ, אֵף כָּל הָרִאִי לְאֲשִׁים - אִם
41 עָלָה, לֹא יִרְדוּ.
42 ד. עוֹלָה שֶׁהֶעֱלָה חֵיהָ לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ - תִּרְדוּ, שֶׁעֲרִין אֵינָה
43 רִאִיָּה.
44 ה. וְכֵן קִמְצָן מִמִּנְחָה שֶׁלֹּא נִתְקַדַּשׁ בְּכָלִי שְׂרַת, וְכָל אֲסוּרֵי
45 הַמִּזְבֵּחַ שֶׁעָלוּ - יִרְדוּ, לְפִי שֶׁאֵינֵם רִאִיִּין מִתְּחִלָּתָן.
46 ו. וְכֵן בְּהֵמַת קִדְּשִׁים שֶׁנִּשְׁחָטָה בְּלִילָה, אוּ שֶׁנִּשְׁפַּף דָּמָה,
47 אוּ שֶׁיֵּצֵא חוּץ לְעֹזָרָה - אִם עָלְתָה, תִּרְדוּ.
48 ז. אֲבָל קִדְּשִׁים שֶׁלְנוּ, בֵּין שֶׁלֵּן הַדָּם אוּ הַבְּשָׂר אוּ

48 כד. הקדיש בהמות עד שלא נבנה המזבח - כשיבנה,
49 מקריבין אותן; שהדחוי מעקרן [מלכתחילה] אינו דחוי.
50 כה. וכן אין אוכלין קדשים והמזבח פגום, שנאמר:
51 "ואכלוהו מצות אצל המזבח"; והוא הדין לקדשים קלים,
52 שאין אוכלין אותן בירושלים והמזבח פגום, עד שיבנה.

יום ב' ט"ו מנחם-אב ה'תשע"ג

פרק ד

54 א. וְלָד [מקרבן] חטאת, ותמורת חטאת -] קרבן חטאת
55 שרצה להחליפו בבהמה אחרת - ונתקדשה גם היא, וחטאת
56 שמתו בעליה, וחטאת שאבדה ונמצאת אחר שפפרו
57 הבעלים [בקרובן אחר] - הרי אלו ימותו. נמצאת אחר
58 שנשחטה החטאת השנייה שהפריש, קדם שיגרק דמה -
59 הרי זו ספק אם תמות או תרעה עד שיפול בה מום; לפיכך
60 תמות. וכיצד הן מתות? לא שיהרגו אותה בכלי או בידו;
61 אלא יכניס אותן לבית, ונועל עליהן עד שימותו. ודברים
62 אלו, בלן מפי משה רבנו נשמעו. אין כל הדברים אמורים,
63 אלא בחטאת יחיד בלבד; אבל חטאת צבור שאבדה
64 ונמצאת אחר פפרה, בין ראויה [להקדבה] בין אינה ראויה
65 [כגון שעברה שנתה] - תרעה עד שיפול בה מום, ותמכר
66 ויפלו דמיה לנדבה. ואין אהה יכול לומר בחטאת צבור
67 'ילד' או 'תמורה' או 'שמתו בעליה' - שכל קרבנות הצבור
68 זכרים, ואין הצבור עושין תמורה כמו שיתבאר.
69 ב. פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים
70 תחתיהן, וכן שעירי עבודה זרה -] שמביאים הציבור אם
71 עבדו ע"ז, בהוראת שוגג של בית הדין] שאבדו והפריש
72 אחרים תחתיהן [ונמצאו הראשונים] - ירעו -] הראשונים
73 -] עד שיפול בהן מום, וימכרו, ויפלו דמיהן לנדבה; שאין
74 חטאת הצבור מתה. ולמה לא יקרבו עצמן נדבה, שהרי
75 זכרים הן? גזרה לאחור כפרה משום לפני כפרה.
76 ג. הפריש חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה,
77 ונמצאת הראשונה, והרי שתייהן עומדות - משך אחת
78 משתייהן ונתכפר בה - האחרת תמות. בא להמלך ולשאול
79 בבית דין, אומרין לו שיתכפר בזו שהפריש בראשונה,
80 והשנייה תרעה עד שיפול בה מום, ויפלו דמיה לנדבה.
81 היתה אחת מהן תמימה ואחת בעלת מום - תמימה תקרב
82 ובעלת מום תפדה; נשחטה בעלת מום קדם שיגרק דם
83 התמימה - הרי זו אסורה בהנחה. היו שתייהן בעלי מומין
84 - ימכרו שתייהן, ויביא מדמיהן חטאת, ויפלו השאר
85 לנדבה.
86 ד. הפריש חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה ואבדה,
87 והפריש אחרת, ונמצאו האובדות, והרי שלשתייהן עומדות -
88 נתכפר בראשונה, שניה מתה ושלישית תרעה [עד שיפול
89 בה מום]; נתכפר בשלישית, שניה מתה וראשונה רועה;
90 נתכפר באמצעית, שתייהן מתות.
91 ה. הפריש שתי חטאות לאחריהן [שאם תאבד אחת
92

1 אף על פי שנה פסול וזה פסול, זה כאלו לא נתקדש כלל.
2 ואחד הנזר ואחד שאר הפסולין.
3 טז. ואלו אם יעלו, ירדו: כל שאינו ראוי לאשים; בשר
4 קדשי קדשים, בשר קדשים קלים, מותר [קרבן] העמר,
5 ושרי מנחות, ושתי הלחם [של שבועות], ולחם הפנים,
6 הקטרת, וצמר שבראשי כבשים, ושער שבזקני התלשים,
7 והעצמות, והגידים, והקרנים והטלפים בזמן שאינן
8 מקבירין - אם עלו, ירדו.
9 יז. קמץ שמצה [סחט] שמנו על העצם, וירד העצם -
10 תחזור; שהדבר ספק שמא חבורי עולין פעולין הן
11 השובין -] קומץ שירד דינו שיעלה, ולכן גם שמנו שירד
12 יעלה.
13 יח. מזבח הפנימי מקדש פסולין הראויין, בין ראויין לו
14 בין שאינן ראויין לו; אבל מזבח החיצון אינו מקדש אלא
15 פסולין הראויין לו, כמו שבארנו. כיצד? מזבח החיצון
16 שעלו לו זבחים שנפסלו, לא ירדו; עלת לו קטרת זרה -
17 תרד, שאין הקטרת ראויה למזבח החיצון. אבל מזבח
18 הפנימי שעלה לו קמץ מנחה, בין בשר בין פסול - לא
19 ירד. וכן כל פיוצא בזה. כשם שהמזבח מקדש את הראוי
20 לו - כך הפכש ושאר כלי השרת מקדשין את הראוי להן,
21 שהרי נאמר בכלים: "כל הנגע בהם יקדש"; ומשיגיע
22 לכבש דבר הראוי לו - לא ירד, ואף על פי שנפסל. וכן
23 משיגיע לכלי דבר הראוי לו - נתקדש, ולא יפדה לעולם
24 ואף על פי שנפסל, כמו שבארנו באסורי המזבח.
25 יט. אין כלי הלח מקדשות את היבש, ולא כלי היבש
26 מקדשות את הלח. במה דברים אמורים? במדות -] כלי
27 מדידות] הלח והיבש שהיו במקדש, כמו שבארנו בהלכות
28 כלי המקדש; אבל המזקות [קערות] מקדשות הלח
29 והיבש, וכלי שרת מקדשין דם הפסול לקרב.
30 כ. כל כלי השרת - אין מקדשין אלא במקדש, ואין
31 מקדשין אלא מדעת [הכהן - לקדש], ואין מקדשין אלא
32 מתוך, ואין מקדשין אלא שלמים. נקבו - אם עושין הן
33 מצין מלאכתן שהיו עושין והן שלמים, מקדשין; ואם
34 לאו, אין מקדשין. ואין מקדשין אלא מלאים. אבל
35 המדות, אין מקדשין חסרים, אלא אם דעתו למלאתן;
36 ואם אין דעתו למלאתן, מקדשין להפסל אבל לא לקרב.
37 כא. כל כלי שרת - מקדשין שלא בזמן להפסל, אבל
38 לא לקרב. כיצד? דבר שמצותו ביום שנתקדש בכלי שרת
39 בלילה - נפסל וישרף, אבל אינו קרב; כגון שקמץ מנחה
40 בלילה, ונתן קמצה לכלי שרת - הרי זו נשרפת.
41 כב. מזבח שנפגם - נפסלו כל הקדשים שהיו שם
42 שחוטין במקדש שעדין לא נזרק דמם; שהרי אין שם
43 מזבח לזרק עליו, ונאמר: "וזבחת עליו את עלתך ואת
44 שלמיך" - כלומר תזבח, והוא עומד בתקונו, לא פגום.
45 כג. אבל קדשים חיים שהיו שם בעזרה כשנפגם, לא
46 נפסלו; אלא כשיבנה המזבח, יקרבו - שאין בעלי חיים
47 נדחין.

48 יח. אכל הדיוט שהפריש זכר לחטאתו [במקום נקבה],
 49 ונשיא שהפריש שעירה לחטאתו [במקום זכר], וכהן
 50 משיח [שנמשח בשמן] שהפריש פרה לחטאתו [במקום פו]
 51 - הרי אלו אין מתקדשין, לא קדשת הגוף ולא קדשת
 52 דמים [ממון]; לפיכך ימכרו שלא במום [אלא כמות שהם].
 53 יט. המביא אשם תלוי [- שמשופק אם חטא], ונדע לו
 54 שלא חטא, או שחטא ודאי - אם עד שלא נשחט - ירעה
 55 עד שיפיל בו מום, ויפלו דמיו לנדבה; מפני שלבו של
 56 אדם דוי [מצטער] על עוונותיו, והואיל ועל ספק הפרישו,
 57 גמר בלבו להקדישו. אפלו הפרישו על פי עדים והזמנו,
 58 יפלו דמיו לנדבה. ואם אחר שנשחט נודע לו - הדם
 59 ישפך והבשר ישרף, כשאר פסולי המקדשין. נודע לו
 60 אחר שנוזק הדם - הבשר יאכל לכהנים, ככל האשמות.
 61 כ. אשם ודאי אינו כן; אם עד שלא נשחט נודע לו שלא
 62 חטא - יצא וירעה בעדר כשאר החלזין, ואין בו קדשה
 63 כלל; ואם משנשחט - הרי זה יקבר; ואם משנוזק הדם
 64 - הבשר יצא לבית השרפה, כשאר פסולי המקדשין.
 65 כא. מי שנתחייב באשם תלוי, והפריש שנים לאחירות [-
 66 שאם יאבד אחד יקריב השני] - מתכפר באחד, והשני ירעה
 67 עד שיפיל בו מום, ויפלו דמיו לנדבה. ואין צריך לומר
 68 בודאי שהוא כן.
 69 כב. כל האשמות שבתורה - באים בגי שתיים [- שנתיים],
 70 ובאים בכסף [- במחיר שני] שקלים; חוץ מאשם מצרע
 71 ואשם זזיר - שהן בגי שנה, ואין לדמיהן קצבה [-
 72 הקצבה]. אשם תלוי, בפרוש [נאמר בתורה] שהוא מן
 73 הגדולים; ומפי השמועה [מסורת ממש רבינו] למדו,
 74 שאינו בא אלא בכסף שקלים.
 75 כג. הונלו אילים, ולא ימצא איל בשתי סלעים - אין לו
 76 תקנה, אלא ישהה עד שיוקרו [יתיקרו] ויביא בשתי
 77 סלעים, שהרי הקפידה תורה על דמיו ונתנה לו קצבה.
 78 כד. הפריש אשמו, והיה בשעת הפרישה יפה [שווה] סלע
 79 ובשעת פפרה יפה שתיים - כשור; שהדחוי מעקרו [- דבר
 80 שמעודו לא היה ראוי להקרב] אינו דחוי [כשיהיה ראוי],
 81 ועדין לא נראה [לא היה ראוי] עד שנעשה שנה שתיים;
 82 ואף על פי שהשביח מאליו, אדם מתכפר בשבח הקדש.
 83 היה בשעת הפרישה יפה שתיים ובשעת פפרה יפה סלע -
 84 הרי זה פסול. חזר ונעשה יפה שתיים - יחזר לכשרותו,
 85 שאין בעלי חיים נדחין, כמו שבארנו; למה הדבר דומה?
 86 למום שנפל ועבר.
 87 כה. הפריש שתי סלעים לאשם, ולקח בהם שני אילים
 88 לאשם - אם היה אחד מהם יפה שתי סלעים, יקרב
 89 לאשמו; והשני ירעה עד שיפיל בו מום, ויפלו דמיו
 90 לנדבה.
 91 כו. היה חייב באשם בן שנה והביא בן שתיים, או בן
 92 שתיים והביא בן שנה, או ששחטו מחסר זמן בפעלים [-
 93 שלא הגיע זמנם להתכפר] - פסול; ותעבר צורתו [ילינו
 94 הבשר], ויצא לבית השרפה. זה הכלל: כל הפסול בחטאת

1 יקריב השניה] - מתכפר באינו שירעה, והשניה תרעה עד
 2 שיפיל בה מום, ויפלו דמיה לנדבה.
 3 ו. הפריש חטאת מעברת וילדה - הרי היא וילדה כשתי
 4 חטאות שנתפרשו [שהפרישו] לאחירות.
 5 ז. המפריש חטאתו ועברה שנתה [- גדלה ואינה ראויה
 6 לקרב] - תרעה עד שיפיל בה מום, ותמכר ויביא בדמיה
 7 אחרת; וכן אם הפריש חטאתו ונפל בה מום - יביא
 8 בדמיה אחרת.
 9 ח. כל חטאת שאבדה, ונמצאת קדם פפרה - אף על פי
 10 שנמצאת בעלת מום, או שנמצאת אחר שעברה שנתה -
 11 אינה מתה, אלא תרעה עד שיפיל בה מום, ויפלו דמיה
 12 לנדבה; נמצאת אחר פפרה - אף על פי שנמצאת בעלת
 13 מום או עברה שנתה - הואיל והיתה אבודה בשעת פפרה,
 14 הרי זו תמות.
 15 ט. היתה גנובה או גזולה בשעת פפרה, ואחר כך חזרה
 16 - אינה מתה אלא תרעה; לא שמעו ממשה רבנו אלא
 17 אבודה. היה עקר אבדתה בלילה [- נאבדה בלילה] - אף
 18 על פי שהיתה אבודה בשעת פפרה, אינה מתה אלא
 19 תרעה.
 20 י. אבדה ממנו לא מן הרועה, או שאבדה מן הרועה ואינה
 21 אבודה מבעלה - אינה מתה אלא רועה.
 22 יא. וכל אלו שרועות - רועות עד שיפיל בהן מום, ויפלו
 23 דמיהן לנדבה.
 24 יב. היתה אבודה ממנו ומן הרועה, ואחר מפירה אפלו
 25 בסוף העולם - הרי זו ספק, לפיכך תמות.
 26 יג. היתה נחבאת אחורי הדלת או בסתר [מאחורי]
 27 המדרגה - הרי זו אבודה, שהרי אין אדם רואה אותה
 28 בשעת פפרה. היתה בשדה או באגם [מרעה] - הרי זו ספק
 29 אבודה, שמא יש שם אדם רואה אותה בשעת פפרה;
 30 לפיכך תמות מספק.
 31 יד. השולח חטאתו מפרזת הים [מחו"ל], מקריבין אותה
 32 בתזקת שהוא קנס. במה דברים אמורים? בחטאת העוף,
 33 או בחטאת בהמה של אשה, שאינה בת סמיכה [- אינה
 34 צריכה לסמוך ידיה על הקרבן] כמו שבארנו. אשם ודאי
 35 שמתו בעליו, ושפפרו בעליו - ירעה עד שיפיל בו מום,
 36 וימכר ויפלו דמיו לנדבה; שכל שבחטאת תמות - באשם
 37 ירעה עד שיפיל בו מום, ויפלו דמיו לנדבה.
 38 טו. וכל אשם שנמק לרעה [- שנשלח למרעה בשביל
 39 שיפול בו מום] - אם הקריבו עולה, כשור. ולמה לא יקרב
 40 עצמו עולה לכתחלה? גזרה לאחר פפרה משום לפני
 41 פפרה.
 42 טז. המפריש נקבה לאשמו - תרעה עד שיפיל בה מום,
 43 ותמכר ויביא בדמיה אשם [מפני שאשם בא מחזכרים].
 44 אם הקריב [כבר] אשמו [- זכר], יפלו דמיה לנדבה; וכן
 45 וילדה.
 46 יז. הפריש נקבה לעולתו וילדה זכר - ירעה עד שיפיל
 47 בו מום, ויביא בדמיו עולה.

46 לשלמים. מותר נזירים, לנזירים; מותר נזיר, לאותו נזיר.
 47 במה דברים אומרים שמותר חטאת לנדבה? בחטאת
 48 קבועה [וגילה]. אבל מי שהוא חייב בקרבן עולה ויורד
 49 [קרבן המשתנה בין עשיר לעני], שהפריש מעות לחטאת
 50 בהמה, והעני - יביא תחתיהן עוף, ומחללן על העוף,
 51 ויהנה בהן. וכן אם הפריש דמי עוף והעני - מביא
 52 תחתיהן עשירית האיפה, ויחלל המעות עליה, ויהנה בהן.
 53 י. הפריש בהמה ונפל בה מום - תמכר, ויביא בדמיה
 54 עוף. אבל אם הפריש עוף ונפסל - לא יביא בדמיו
 55 עשירית האיפה; שאין לעוף פדיון, כמו שבארנו באסורי
 56 המזבח.

57 יא. כל חייבי קנים - [קרבן עוף - אחד לעולה ואחד
 58 לחטאת] שבתורה שהפרישו מעות לקניהן - רצה להביא
 59 בכל המעות חטאת העוף לבדה, יביא; רצה להביא בהן
 60 עולת העוף לבדה, יביא. אפלו אמר: 'אלו דמי חטאתי,
 61 ואלו דמי עולתי' - יש לו לערב המעות ולקח בהן באחד
 62 חטאתו ועולתו, או לקח בכל חטאת או עולה; שאין
 63 הקנין מתפרשות [- נקבעות] אלא בלקיחת [- בקניה ע"י]
 64 הבעלים או בעשית [- בהקרבן] בהן.

65 יב. לפיכך, אם הפריש מעות לקנין סתם, ומת - יפלו כל
 66 אותן המעות הסתמין לנדבה, שהרי פלן ראויין לבוא
 67 עולה.

68 יג. מי שהיה מחייב חטאת, ואמר: 'הרי עלי עולה',
 69 והפריש מעות ואמר: 'אלו לחובתי' - רצה להביא בהן
 70 חטאת בהמה, יביא; עולת בהמה, יביא. מת והניח
 71 המעות - ילכו לים המלח.

יום ד' י"ז מנחם-אב ה'תשע"ג

פָּרָק ו

74 א. כל הזבחים שנתערב בהן אחת מחטאות המתות -
 75 שדינם למיתה] או שור הנסקל [- מפני שהמית אדם] -
 76 אפלו אחד ברבוא [עשרת אלפים] - פלן זמות; לפי
 77 שבעלי חיים חשויבין הן, ואינן בטלין. ואם הקריב -
 78 הורצה [התקבל], שאין בעלי חיים נדחין.

79 ב. נתערב בהן אחד מאסורי המזבח [- שאסור להקריבו
 80 כגון טרפה] - ירעו כלם עד שיפול בהן מום, וימכרו, ויביא
 81 בדמי היפה שבהן מאותו המין של קדשים שנתערב.

82 ג. נתערבו קדשים בחלין תמימין - ימכרו חלין
 83 שבתערבת לצריכי אותו המין [- הקרבן שנתערב], ויקרבו
 84 פלן. כיצד? ארבע בהמות שלמים שנתערבו בארבע
 85 בהמות חלין תמימין - ימכרו הארבע של חלין למי שהוא
 86 צריך להביא שלמים, ויקרבו הכל שלמים; וכן בעולה או
 87 באשם. והדמים חלין לכל דבר, שהרי דמי חלין הן.

88 ד. נתערב שור הקדש בשורים חל - גדול שבכלן הקדש,
 89 וימכרו השאר לצריכי אותו המין. נתערבו קדשים
 90 בקדשים מין במינו - זה יקרב לשם בעליו, וזה יקרב לשם

1 פסול באשם, חוץ מן האשם ששחטו שלא לשמו שהוא
 2 פשר, כמו שיתבאר.
 3 כז. עולת נזיר, עולת יולדת, עולת מצרע, ששחטן בגי
 4 שנים עשר חודש יום אחד, או מחסרי זמן בפעלים -
 5 פשרים, וטעונין [- מביאים איתם] נסקים. זה הכלל: כל
 6 שאינו פוסל בעולת נדבה, אינו פוסל בעולת חובה - בין
 7 עלת [- נחשב כקרבן] לבעלים, בין שלא עלת להם.

יום ג' ט"ז מנחם-אב ה'תשע"ג

פָּרָק ה

10 א. המפריש מעות לחטאתו, ומת - ילכו המעות לים
 11 המלח [- שלא יהנו בהם]; וכן המפריש מעות לחטאתו
 12 ואבדו, והקריב חטאת תחתיהן, ונמצאו המעות אחר
 13 בפרה - ילכו לים המלח.

14 ב. הפריש מעות לחטאתו ואבדו, והפריש מעות אחרות
 15 תחתיהן - לא הספיק לקח [לקנות] בהן חטאת, עד
 16 שנמצאו מעות הראשונות - יביא מאלו ואלו חטאת,
 17 והשאיר יפלו לנדבה.

18 ג. הפריש מעות לחטאתו ואבדו, והפריש חטאת תחתיהן
 19 - לא הספיק להקריבה עד שנמצאו המעות, והרי החטאת
 20 בעלת מום - תמכר, ויביא מאלו חטאת; והשאיר
 21 יפלו לנדבה.

22 ד. הפריש חטאתו ואבדה, והפריש מעות תחתייה - לא
 23 הספיק לקח בהן עד שנמצאת חטאתו, והרי היא בעלת
 24 מום - תמכר, ויביא מאלו ואלו חטאת; והשאיר יפלו
 25 לנדבה.

26 ה. הפריש שני צבורי [חבילות] מעות לאתרוגות [- שאם
 27 יאבד האחד יקנה מהשני] - מתכפר באחד מהן, והשני יפל
 28 לנדבה.

29 ו. המפריש חטאתו או דמי חטאתו, וכסבור שהוא חייב,
 30 ונמצא שאינו חייב - הרי אלו חלין, ולא נתקדשו; הפריש
 31 שמים או דמי שמים, וכסבור שהוא חייב שמים, ונמצא
 32 שאינו חייב אלא אחת - יביא אחת, והשאיר יפלו לנדבה.

33 ז. הלוקח מעות בידו או שהיה מלקט, ואמר: 'אלו אביא
 34 מהן חטאתי' - המותר [הנשאר] חלין; וכן יראה לי
 35 שהדבר קל וחמר בשאר הקרבנות, שהמותר חלין.

36 ח. המפריש מעות למנחת חוטא והביא מהן מנחתו, או
 37 שהפריש מנחת חוטא, והותירה - המותר כבוא מנחה
 38 נדבה. אבל מותר עשירית האיפה של פהן גדול, שהיא
 39 [מנחת] התבתי - ירוב. וכן מותר לחמי תודה ומותר
 40 לחמו של נזיר - ירוב; ומותר דמי נסכיו, יפלו לנדבה.
 41 כפר בארנו בשקלים, שמותר השקלים חלין.

42 ט. מותר קני [עופות, הבאים לכפרת -] זבים, קני זבות,
 43 קני יולדות, חטאות ואשמות - מותריהן יפלו לנדבה,
 44 ויקרבו עולות כמו שבארנו. מותר עולה, לעולה; מותר
 45 שלמים, לשלמים; מותר מנחה, למנחה; מותר פסח,

47 אלא ירעו עד שיפיל בהן מום, ויביא בדמי תיפה אשם,
 48 ובדמי תיפה שלמים; ויפסיד המותר מביתו. ואם קדם
 49 והקריב אשמו, שנייהם יפלו לנדבה.
 50 טז. כל הקדשים - אפשר שיחזרו מין במין, חוץ מן
 51 החטאת עם האשם, שאין אשם אלא מזכרי הכבשים, ואין
 52 לה חטאת מן הכבשים אלא נקבה.
 53 יז. וכל אלו המתערבין בחיים - אם הקריב, הורצה;
 54 שאין בעלי חיים נחין.
 55 יח. בהמה שנמצאת מירושלים ועד מגדל עדר, וכמדתה
 56 [- כמרחק זה] לכל רוח - אם נקבה בת שנתה היא, כונסה
 57 לכפה [לביית] עד שתמות; ושמה חטאת היא. היתה בת
 58 שנים, יביא אותה שלמים; ויביא עמה לחם, שמה תודה
 59 היא. מצא זכר בן שתי שנים - אין לו תקנה; ושמה אשם
 60 הוא, ועדין לא כפרו בעליו. מצא זכר בן שנה - מניח אותו
 61 עד שיפיל בו מום, ומביא שתי בהמות תחתיו, ומתנה
 62 ואומר: 'אם עולה הנה, זה עולה תחתיו; ואם שלמים
 63 הנה, זה שלמים תחתיו'; ומקריב האחד עולה, ונסכיו
 64 משל צבור, והאחד שלמים עם הלחם, שמה תודה הנה.
 65 ומה יעשה בזה הנמצא? יאכל במומו - שאפלו היה בכור
 66 או מעשר, במומו הוא נאכל; ואם פסח אחר זמנו הוא,
 67 הרי זה שלמים; ובזמנו, הכל נזקרין בו. ואם תאמר:
 68 'שמה אשם נזיר, או מצרע הוא' - אינם מצויין תמיד,
 69 לפיכך לא חשו להם.
 70 טז. נתערבו קדשים בקדשים אחר שנשחטו - יאכלו
 71 כחמור שבהן; נתערבו בפסולי המקדשין או בחלין
 72 שנשחטו בעזרה [- פסולין הן] - תעבר צורתן [- יפסלו
 73 בלינה], ויצאו לבית השרפה.
 74 כ. אברי חטאת שנתערבו באברי עולה - מניחין הכל עד
 75 שיפסדו ותעבר צורתן, ושוּרְפִין אותן בעזרה במקום
 76 ששוּרְפִין פסולי המקדשין.
 77 כא. אבר של בעלי מומין שנתערב באברי קדשים, אפלו
 78 אבר באף אברים - יצאו הכל לבית השרפה; ואפלו קרבו
 79 בלן חוץ מאחד מן התערבת - הרי זה ישרף בעזרה,
 80 במקום ששוּרְפִין פסולי המקדשין.
 81 כב. חתיכות קדשי קדשים שנתערבו בחתיכות קדשים
 82 קלים, הנאכלין ליום אחד בנאכלין לשני ימים - יאכלו
 83 כחמור שבהן.
 84 כג. חתיכה של חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות
 85 של חטאת טהורה, וכן פרוסה של לחם הפנים שנטמא
 86 שנתערבה במאה פרוסות של לחם הפנים הטהור - הרי זו
 87 תעלה [- מתבטלת ומותרת], כמו שבארנו.
 88 כד. אכל חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה
 89 חתיכות של חלין, וכן פרוסה של לחם הפנים הטהור
 90 שנתערבה במאה פרוסות של חלין - הרי אלו לא יעלו,
 91 אלא יאכל הכל לכהנים ככל המדמעות [- תעורבות חולין
 92 וקודש].

1 בעליו, אף על פי שאין כל אחד מהן מכיר קרבנו. במה
 2 דברים אמורים? בקרבנות נשים - שאין בהן סמיכה -
 3 סמיכת ידים על הקרבן. אבל קרבנות אנשים - הואיל וכל
 4 אחד מהן צריך לסמך על ראש קרבנו - הרי אלו לא יקרבו
 5 עד שיתן האחד חלקו [בבהמה] לחברו, או עד שיפיל מום
 6 בכל וימכרו, ויביא כל אחד בדמי תיפה מאותו המין.
 7 ה. נתערבו מין בשאינו מינו, כגון עולה בשלמים - לא
 8 יקרבו אפלו כחמור שבהן; שאין מביאין קדשים לבית
 9 הפסול.
 10 ו. וכשם שאין ממעטין בזמן אכילתן - כך אין ממעטין
 11 באוכליהן, ולא במקום אכילתן. אלא כיצד יעשה? ירעו
 12 עד שיפיל בהן מום, וימכר כל אחד מהן לבדו, ויביא בדמי
 13 תיפה שבהן ממין זה, ובדמי תיפה שבהן ממין האחר,
 14 ויפסיד המותר מביתו.
 15 ז. אף על פי שפבר הקריב עולה שחייב בה, או שלמים
 16 שהיה חייב להקריבן - הרי זה מקריב מדמי התערבת עולה
 17 אחרת ושלמים אחרים.
 18 ח. חטאות שנתערבו בשלמים - ירעו הכל עד שיפיל בהן
 19 מום, ויביא בדמי תיפה שבהן שלמים, ובדמי תיפה שבהן
 20 חטאת; ואם קדם והקריב חטאת אחרת על חטא
 21 שהפרישה לו, בלן ימותו.
 22 ט. וכן אם נתערבו מעות חטאת במעות אשם - לוקח
 23 שתי בהמות, ומחלל [פודה] דמי חטאת בכל מקום שהוא
 24 על חטאת, ודמי אשם על אשם. ואם כבר קרבה חטאתו,
 25 יוליף כל המעות לגם המלח [- לא יהנו בהם]; ואם כבר
 26 קרב אשמו, יפלו הכל לנדבה.
 27 י. תודה שנתערבה בתמורתה [- החליף קרבן בבהמה
 28 אחרת - ונתקדשו שניהם, ונתערבו:] - שניהן יקרבו, ויניף
 29 הלחם [שמביאים עם התודה] עמהן [- עם שניהם]. וכן אם
 30 נתערבה תודה בשאר זבחים - אף על פי שקרבה תודתו,
 31 ירעו הכל עד שיפיל בהן מום, ויביא בדמי תיפה תודה
 32 אחרת, ובדמי תיפה זבח אחר.
 33 יא. תודה שנתערבה באיל נזיר - שניהן יקרבו, ויניף
 34 הלחם עמהן.
 35 יב. בכור שנתערב בפסח - שניהם ירעו עד שיפיל בהן
 36 מום, ויאכלו בכבור. ולמה לא יקרבו? לפי שהפסח נאכל
 37 לכל אדם עד חצות, והכבור לשני ימים, ואינו נאכל אלא
 38 לכהנים; ואין מביאין קדשים לבית הפסול, ואין ממעטין
 39 באכילתם [- לא גורמים שיתמעט זמן אכילתם, ואוכליהם].
 40 יג. וכן מעשר שנתערב בפסח - כשיפיל בהן מום, יאכלו
 41 כמעשר; והכבור והמעשר שנתערבו, יאכלו במומן.
 42 יד. וכן שאר קדשים שנתערבו בכבור ובמעשר - ירעו
 43 עד שיפיל בהן מום, ויאכלו בכבור שגפל בו מום, או
 44 כמעשר שגפל בו מום.
 45 טו. אשם שנתערב בשלמים - אף על פי שאין מקריבין
 46 משניהם אלא האמורין, אבל הבשר נאכל - לא יקרבו,

45 מטמאה בבית הבליעה בנבלת העוף; שכל אלו פסולין
46 בקדוש.

47 י. חטאת העוף הבאה על הספק - נעשית כמצותה, ואינה
48 נאכלת, אלא תשרף, ככל פסולי המוקדשין. וכיצד תבוא
49 על הספק? כגון שהיתה האשה ספק זבה, או ספק יולדת,
50 וכל פיוצא בה. ואין לנו חטאת בהמה על ספק; שאם
51 נסתפק לו אם חטא או לא חטא - יביא אשם תלוי, כמו
52 שיתבאר בהלכות שנגגות.

53 יא. חטאת העוף הבאה על הספק, ונודע לה שהיא חייבת
54 בה ודאי - אם עד שלא נמלקה נודע לה - תעשה ודאית,
55 ותאכל; ואם אחר שנמלקה נודע לה - הרי זה גומר הנזת
56 דמה ותמציתו [- סחיטת הדם על המזבח], ותשרף, כרי
57 שלא יאמרו: 'חטאת העוף הבאה על הספק תאכל', שהרי
58 בתחלה על ספק באה.

59 יב. נודע לה שאינה חייבת בה מאחר שנמלקה - הרי זו
60 תקבר.

61 יוס ו' י"ט מנחם-אב ה'תשע"ג

62 פָּרָק ח

63 א. חטאת העוף שנתערכה בעולת העוף, או עולת העוף
64 שנתערכה בחטאת העוף - אפלו אחד ברבוא [עשרת
65 אלפים] - פלן ימותו. במה דברים אמורים? בשהיו
66 מפרשות בשעת לקיחת הבצלים, זו חטאת וזו עולה; אבל
67 אם הביא עופות לחובתו, מהן חטאת ומהן עולה, ולא
68 פירש אלא פלן סתומות, ונתערכה חטאת או עולה בחובה
69 זו [- בקון] הסתומה [שיש בה חטאת ועולה] - יש להן
70 דינים אחרים.

71 ב. וכיצד דיניהם? אם נתערכה חטאת בחובה זו
72 הסתומה, אין פשר אלא מנזן חטאות שבחובה בלבד;
73 אבל מנזן העולות שבחובה, עם החטאת שנתערכה בהן
74 - פסולין, שהרי נתערכה חטאת בעולות.

75 ג. לפיכך, אם היתה החובה שפטים בחטאת [- התערבו
76 שתי חטאות בארבע סתומות, והזה חצי קן למטה וחצי
77 למעלה] - חצי החובה [- הקון] פשר, וחציה פסול; ויראה
78 לי שהוא עושה כלם למטה כמעשה חטאת.

79 ד. וכן אם נתערכה עולה בחובה זו הסתומה, אין פשר
80 אלא מנזן עולות שבחובה; אבל מנזן החטאות שבחובה,
81 עם העולה שנתערכה בהן - פסולין, שהרי נתערכה עולה
82 בחטאות; בין שהיתה החובה הסתומה מרבה על העולות
83 שנתערכו בה, בין שהיו העולות מרבין על החובה
84 הסתומה, בין שהיו שפיהן שוות - אין פשר אלא מנזן
85 עולות שבחובה. לפיכך אם היתה החובה שפטים בעולה -
86 חצי החובה פשר, וחציה פסול; ויראה לי שהוא עושה
87 פלן למעלה כמעשה עולה.

88 ה. חובה סתומה [- קן שלא פירש איזו לחטאת ואיזו

1 יוס ה' י"ח מנחם-אב ה'תשע"ג

2 פָּרָק ז

3 א. כל הפסולין לעבודה שמלקו [- שחיטה מיוחדת
4 לעופות], מליקתן פסולה; ואף על פי שאותו העוף פסול,
5 אינו בנבלת העוף הטהור למטאה [- שמתמא באכילתו].
6 וכן אם מלק בליקה, או ששחט חלין בפנים וקדשים בחוץ
7 - אינם בנבלה.

8 ב. מלק [שחיטה מיוחדת בעוף] תורים שלא הגיע זמן
9 [להקרבנה], ובגי יונה שעבר זמן, ושביש גפה [הכנף],
10 ושנסמית עינה, ושנקטעה רגלה - הרי זו נבלה לכל דבר.
11 זה הפלל: כל שהיה פסולה בקדוש - פסולה, ואינה נבלה;
12 לא היה פסולה בקדוש, הרי זו נבלה לכל דבר.

13 ג. לפיכך, המולק ונמצאת טרפה, או שמלק בספין, או
14 שמלק חלין בפנים וקדשים בחוץ - הרי זו נבלה לכל
15 דבר; שאין המליקה מתרת ומטהרת אלא דבר שהוא פשר
16 למזבח.

17 ד. אבל הנרבע [- שבאו או הובאו על אדם], והמקצה [-
18 הופרש לעבודה זרה], והנעבד [כאליל], והאתנן [- מתנת
19 זונה], והמחיר [- החליף כלב בבהמה], והטמטום [- סתום,
20 ואין מינו ניכר], והאנדוגינוס [- שיש לו אברי זכר ונקבה],
21 שנמלקו - הרי אלו נבלה לכל דבר, ומטמאין בגדים
22 [כשאכלם והגיעו] בבית הבליעה; שאין הקדשה חלה
23 עליהן, והרי אין פסולין בקדוש.

24 ה. כבר בארנו במעשה הקרבנות, שחטאת העוף נעשית
25 [- נזק דמה] למטה [- בחציו התחתון של המזבח], ועולת
26 העוף למעלה. חטאת העוף שעשיה למעלה - פסולה, בין
27 שעשה היתה כמעשה חטאת, בין שעשיה כמעשה עולה,
28 בין שעשיה לשם עולה, בין שעשיה לשם חטאת.

29 ו. וכן עולת העוף שעשיה למטה - אפלו מלק סימן אחד
30 [- קנה או וושט] למטה וסימן אחד למעלה - פסולה, בין
31 שמלקה כמליקת עולה, בין שעשיה כמעשה חטאת, בין
32 שעשיה לשם עולה, בין שעשיה לשם חטאת.

33 ז. חטאת העוף שמלקה למטה כמליקת עולה לשם
34 חטאת, או כמעשה חטאת לשם עולה, או כמעשה עולה
35 לשם עולה - פסולה.

36 ח. וכן עולת העוף שעשיה למעלה כמעשה חטאת לשם
37 עולה, או כמעשה חטאת לשם חטאת - פסולה; כמעשה
38 עולה לשם חטאת - פשרה, ובלבד [- אלא] שלא עלת
39 לבצלים משום חובה [- וביאו קרבן חדש].

40 ט. כל אלו העופות שנפסלו מפני מקום צדיקתן, או מפני
41 שנוי מעשיהן, או שנוי שמן [שלא נשחטו לשמן] - אינן
42 בנבלת העוף למטאה [- ואינם מתמאים באכילתם]. וכן
43 חטאת העוף או עולת העוף שנתפגלה [נפסלה ע"י
44 מחשבה לא נכונה], או נטמאת, או נעשית נותר - אינה

45 שִׁפְרַח מִמְנֵה גֹזֵל לְאוּרִי, או שִׁפְרַח לְבִין הַעֹפּוֹת [שְׂדִינָם]

46 שְׂיִמוּתוֹ בְּלָן, או שִׁמְתַּת גֹּזֵל אֶחָד - יִקַּח זֹג לְשָׁנִי.

47 ב. פָּרַח לְבִין [קִינִים אַחֲרוֹת] הַקְּרָבוֹת - פְּסוּל, וּפּוֹסֵל אֶחָד

48 כְּגַגְדוֹ; שֶׁהַגֹּזֵל הַפּוֹרֵחַ מִקֵּן סְתוּמָה לְבִין הַקְּרָבוֹת, פְּסוּל

49 וּפּוֹסֵל אֶחָד כְּגַגְדוֹ. בַּיָּד? פָּרַח גֹּזֵל מִן הַסְּתוּם לַעֲשֹׂרָה

50 עוֹפוֹת סְתוּמוֹת - אִם עָשָׂה חֲמִשָּׁה לְמִטָּה וְשָׁשָׁה לְמַעְלָה,

51 הָרִי חֲמֵשׁ עוֹלוֹת בְּשָׂרוֹת מֵהַשְּׂשָׁה שֶׁל מַעְלָה, וְאַרְבַּע

52 חֲטָאוֹת בְּשָׂרוֹת מֵהַחֲמִשָּׁה עוֹפוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לְמִטָּה; שְׂאֲנִי

53 אוֹמֵר: שָׂמָה הַגֹּזֵל הַפּוֹרֵחַ, הוּא אֶחָד מֵהַחֲמִשָּׁה שֶׁל מִטָּה.

54 ג. וְכֵן אִם עָשָׂה מִקֵּן שְׂשָׁה לְמִטָּה וְחֲמִשָּׁה לְמַעְלָה - נִמְצָא

55 הַכֹּשֶׁר חֲמֵשׁ חֲטָאוֹת וְאַרְבַּע עוֹלוֹת; שְׂאֲנִי אוֹמֵר, שֶׁהַגֹּזֵל

56 מֵהַחֲמִשָּׁה שֶׁל מַעְלָה. נִמְצָא הַכֹּשֶׁר מִהָעֲשָׂרָה, תִּשְׁעָה -

57 הָרִי פְּסַל אֶחָד. אַרְבַּעַת עוֹפוֹת סְתוּמוֹת וְאַרְבַּעַת עוֹפוֹת

58 שְׂנִיּוֹת סְתוּמוֹת, פָּרַח אֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנוֹת לְשָׁנִיּוֹת - פְּסַל

59 אֶחָד מִן הַשְּׂנִיּוֹת. אַחַר שֶׁנִּתְעַרְבוּ, חֲזָר אֶחָד מִן הַשְּׂנִיּוֹת

60 וּפְרַח לְרִאשׁוֹנוֹת - פְּסַל אֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנוֹת; וְנִמְצָא הַכֹּשֶׁר

61 מִן הָרִאשׁוֹנוֹת [נִשְׂאָרוֹ] שְׁתֵּים בְּלָבָד.

62 ד. חֲזָר אֶחָד וּפְרַח מִן הָרִאשׁוֹנוֹת לְשָׁנִיּוֹת, אֶפְלוּ כָּל הַיּוֹם

63 - אִין מוֹסִיף לְהַפְסִיד יָתֵר עַל זֶה; שְׂאֶפְלוּ הֵן מְעַרְבוֹת בְּלָן

64 זֶה בְּזֶה - מִחֲצָה כֹּשֶׁר וּמִחֲצָה פְּסוּל, כִּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

65 ה. צְבוּר אֶחָד יֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי עוֹפוֹת, וּבְשָׁנֵי אַרְבָּעָה, וּבְשָׁלִישֵׁי

66 שָׁשָׁה, וּבְרִבְעֵי שְׂמוֹנָה, וּבְחֲמִישֵׁי עֶשְׂרֵה, וּבְשִׁשִּׁי שְׁנַיִם

67 עֶשְׂרֵה, וּבְשִׁבְעֵי אַרְבָּעָה עֶשְׂרֵה, וּפְרַח גֹּזֵל מִן הָרִאשׁוֹנָה

68 לְשָׁנִיָּה, וְאֶחָד מִן הַשְּׂנִיָּה לְשָׁלִישִׁית, וּמְשָׁלִישִׁית לְרִבְעִית,

69 וּמְרִבְעִית לְחֲמִישִׁית, וּמְחֲמִישִׁית לְשִׁשִּׁית, וּמְשִׁשִּׁית

70 לְשִׁבְעִית, וְחֲזָר אֶחָד וּפְרַח מִצְבוּר לְצְבוּר, עַד שֶׁחֲזָר

71 לְרִאשׁוֹנָה שִׁפְרַח מִמְנֵה הָרִאשׁוֹן - פּוֹסֵל אֶחָד בְּהַלִּיכָתוֹ

72 וְאֶחָד בְּחֻזְרָתוֹ: הָרִאשׁוֹנָה וְהַשְּׂנִיָּה אֵין לָהֶם כְּלוּם,

73 וְהַשְּׁלִישִׁית יֵשׁ לָהּ שְׁנֵי עוֹפוֹת, הַרְּבִיעִית יֵשׁ לָהּ אַרְבָּעָה,

74 הַחֲמִישִׁית יֵשׁ לָהּ שֶׁשָּׁה, הַשְּׁשִׁית יֵשׁ לָהּ שְׂמוֹנָה, הַשְּׁבִיעִית

75 יֵשׁ לָהּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵה. חֲזָר אֶחָד וּפְרַח פַּעַם שְׁנִיָּה מִזֹּו, לְזֹו,

76 וְחֲזָר וּפְרַח מִן הָאַחֲרוֹנָה לְשִׁלְמַעְלָה מִמְנֵה עַד שֶׁחֲזָר

77 לְרִאשׁוֹנָה - פּוֹסֵל אֶחָד בְּהַלִּיכָתוֹ וְאֶחָד בְּחֻזְרָתוֹ:

78 הַשְּׁלִישִׁית וְהַרְּבִיעִית אֵין לָהֶם כְּלוּם, הַחֲמִישִׁית יֵשׁ לָהּ שְׁנֵי

79 עוֹפוֹת כְּשָׂרִים, וְהַשְּׁשִׁית יֵשׁ לָהּ אַרְבָּעָה, וְהַשְּׁבִיעִית יֵשׁ לָהּ

80 עֶשְׂרֵה. פָּרַח פַּעַם שְׁלִישִׁית גֹּזֵל מִזֹּו, לְזֹו, וְחֲזָר פַּעַם

81 רְבִיעִית מִזֹּו לְזֹו - פּוֹסֵל אֶחָד בְּהַלִּיכָתוֹ וְאֶחָד בְּחֻזְרָתוֹ:

82 הַחֲמִישִׁית וְהַשְּׁשִׁית נִפְסְלוּ בְּלָן, וְהַשְּׁבִיעִית נִשְׂאָרוֹ לָהּ

83 שְׂמוֹנָה עוֹפוֹת בְּשָׂרִין. כְּשִׁיעֲשָׂה הָאַרְבָּעָה עֶשְׂרֵה שָׁבַע לְמִטָּן

84 וְשָׁבַע לְמַעְלָן - יְהִי שְׂמוֹנָה מִקֵּן כְּשָׂרִין וְהַשְּׂשָׁה פְּסוּלִין,

85 מִפְּנֵי תַּעֲרָכַת גֹּזְלוֹת אֵלוֹ שֶׁפָּרְחוּ בְּהַלִּיכָהּ וּבְחֻזְרָהּ.

86 ו. קָן סְתוּמָה וְקָן מְפָרֶשֶׂת, פָּרַח מִן הַסְּתוּמָה לְמִפְרָשֶׁת -

87 יִקַּח זֹג לְשָׁנִי [הַנִּשְׂאָר מֵהַסְּתוּמָה]. חֲזָר, או שִׁפְרַח אֶחָד

88 מִן הַמִּפְרָשׁוֹת לְסְתוּמָה, וְלֹא יֵדַע זֶה שִׁפְרַח אִם הִיָּה עוֹלָה

89 או חֲטָא - יְמוּתוֹ כָּל הַעֹפּוֹת שֶׁבְּסְתוּמָה; שְׂאִם עוֹלָה

90 נִתְעַרְבָה בְּהֵן - כָּל הַחֲטָאוֹת שָׁבָה פְּסוּלוֹת, וְאִם חֲטָא

1 לעולה] וְחֻבְּהָ אַחֲרַת סְתוּמָה שֶׁנִּתְעַרְבוּ, בֵּין שֶׁהִי שְׂתִיָּהּ

2 מִשֵּׁם אֶחָד, כְּגוֹן קָנֵי זָבִים עִם קָנֵי זָבִים, או מִשְׁנֵי שְׂמוֹת,

3 כְּגוֹן קָנֵי זָבִים עִם קָנֵי יוֹלְדוֹת, בֵּין שֶׁהִי שְׂתִיָּהּ לְאָדָם

4 אֶחָד, בֵּין שֶׁהִי לְשָׂנִים - אִם הִי שְׂגִיָּהּ שׁוֹת [בְּמַסְפּוֹרָם],

5 מִחֲצָה כֹּשֶׁר וּמִחֲצָה פְּסוּל; בֵּין שֶׁעָשָׂה הַכֹּל לְמַעְלָה, או

6 הַכֹּל לְמִטָּה, או עָשָׂה חֲצָיִן לְמַעְלָה וְחֲצָיִן לְמִטָּה - לְעוֹלָם

7 מִחֲצָה כֹּשֶׁר וּמִחֲצָה פְּסוּל, מִפְּנֵי שֶׁהַכֹּל חֲצָיִן עוֹלָה וְחֲצָיִן

8 חֲטָא, וְהַחֲטָא לְמִטָּה וְהַעוֹלָה לְמַעְלָה - אִם עָשָׂה הַכֹּל

9 לְמַעְלָה, חֲצָיִן בְּשָׂרוֹת וְהֵן הַעוֹלוֹת; וְאִם עָשָׂה בְּלָן לְמִטָּה,

10 חֲצָיִן בְּשָׂרוֹת וְהֵן הַחֲטָאוֹת. עָשָׂה חֲצָיִן לְמַעְלָה וְחֲצָיִן לְמִטָּה

11 - חֲצִי הַחֲצִי שֶׁנַּעֲשָׂה לְמַעְלָה כֹּשֶׁר, מִפְּנֵי הַתַּעֲרָכַת, וְהוּא

12 עוֹלוֹת; וְחֲצִי הַחֲצִי שֶׁל מִטָּה כֹּשֶׁר, וְהוּא חֲטָאוֹת.

13 ו. הִי שְׂתִי הַחֻבּוֹת הַסְּתוּמוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ זֶה גֹדוֹלָה מִזֹּו,

14 כְּגוֹן שֶׁהִי אַחַת אַרְבָּעָה עוֹפוֹת וְהַשְּׁנִיָּה שְׁשָׁה - אִם עָשָׂה

15 הַכֹּל לְמַעְלָה, או עָשָׂה הַכֹּל לְמִטָּה - מִחֲצָה פְּסוּל וּמִחֲצָה

16 כֹּשֶׁר, מִטַּעַם שֶׁבְּאַרְנוֹ. עָשָׂה חֲצָיִן לְמִטָּה וְחֲצָיִן לְמַעְלָה -

17 אִם אַחַר שֶׁשָּׂאֵל עָשָׂה כֵן, הַמוּעַט כֹּשֶׁר; וְאִם מִדַּעְתּוֹ עָשָׂה,

18 הַמְרַבָּה כֹּשֶׁר.

19 ז. זֶה הַכֹּל: כָּל שֶׁעָשָׂה הַכֵּהן מִדַּעְתּוֹ חֲצָיִן לְמַעְלָה וְחֲצָיִן

20 לְמִטָּה, וְאִי אֶפְשָׁר שְׂאֵל יְהִיָּה מִשָּׁל אֶחָד לְמַעְלָה וּלְמִטָּה -

21 הָרִי זֶה הַמְרַבָּה כֹּשֶׁר; הוּאִיל וְדָבָר יָדוּעַ שֶׁמִּקְצַת קָרְבָּנוֹתָיו

22 לְמַעְלָה וּמִקְצַתָּן לְמִטָּה, יְהִי כָּל קָרְבָּנוֹתָיו כְּשָׂרִים.

23 ח. שְׁנַיִם שֶׁלְקָחוּ קָנִיהֶם בְּעַרְבוּב, או שֶׁנִּתְנָהוּ דָמֵי קָנִיהֶם

24 לְכֵהן - לְאִיָּה שִׁירָצָה הַכֵּהן יִקְרִיב חֲטָא, וְלְאִיָּה שִׁירָצָה

25 יִקְרִיב עוֹלָה; שְׂאִין קָנִיִּין מִתְפָּרְשִׁין אֲלֹא בְּלִקְיַחַת הַבְּעָלִים

26 או בְּעִשְׂתֵי הַכֵּהן, כִּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

27 ט. הִי לִפְנֵי הַכֵּהן חֲטָאוֹת וְעוֹלוֹת - עָשָׂה שְׂתִיָּהּ לְמַעְלָה,

28 או שְׂתִיָּהּ לְמִטָּה - מִחֲצָה כֹּשֶׁר וּמִחֲצָה פְּסוּל. עָשָׂה חֲצָיִן

29 לְמַעְלָה וְחֲצָיִן לְמִטָּה, וְלֹא יָדַע אִם הַחֲטָאוֹת הֵם שֶׁעָשָׂה

30 לְמִטָּה או הַעוֹלוֹת - הָרִי הַכֹּל פְּסוּל; שְׂאֲנִי אוֹמֵר: הַעוֹלוֹת

31 הֵן שֶׁעָשָׂה לְמִטָּה, וְהַחֲטָאוֹת לְמַעְלָה.

32 י. הִי לְפָנָיו שְׁלִשָׁה צְבוּרֵי עוֹפוֹת, אֶחָד חֲטָאוֹת וְאֶחָד עוֹלוֹת,

33 וְהָאֶחָד סְתוּם חֲצִי עוֹלוֹת וְחֲצִי חֲטָאוֹת, וְלֹא פָּרְשׁוּ - אִם

34 עָשָׂה בְּלָן לְמַעְלָה או לְמִטָּה - מִחֲצָה כֹּשֶׁר וּמִחֲצָה פְּסוּל.

35 יא. עָשָׂה חֲצָיִן לְמַעְלָה וְחֲצָיִן לְמִטָּה - אִין הַכֹּשֶׁר אֲלֹא

36 הַסְּתוּם בְּלָבָד שֶׁעָשָׂה חֲצִי לְמַעְלָה וְחֲצִי לְמִטָּה, וְהוּא

37 מִתְחַלֵּק בֵּין הַבְּעָלִים, וְעוֹלָה לְשִׁגְיָהֶם; שֶׁהָרִי הַכֵּהן אֵינוֹ

38 יוֹדֵעַ לְאִי זֶה מִקֵּן פָּרַשׁ וְלְאִי זֶה מִקֵּן הִיָּה הַסְּתוּם. וְשָׁנִי

39 הַצְּבוּרִין הַמִּפְרָשִׁין - פְּסוּלִין, שֶׁהָרִי לֹא יָדַע אִיזוֹ עָשָׂה

40 לְמַעְלָה וְאִיזוֹ עָשָׂה לְמִטָּה, וְשִׂמָּה הַעוֹלָה נַעֲשִׂית לְמִטָּה

41 וְהַחֲטָא לְמַעְלָה.

42 יום ש"ק כ' מנחם-אב ה'תשע"ג

43 פָּרַק ט

44 א. קָן סְתוּמָה [- שלא פירש איזו לחטאת ואיזו לעולה]

6 אצל העולות עולה הוא'. חזר אחר שנתערבו, ופרח אחד
7 מכאן ואחד מכאן לאמצע - השנים האמצעיים ומותו,
8 שהרי הן חטאת ועולה מערבין; והצדדין, אלו יקראו
9 חטאת ואלו עולה כשהיו. פרח מן האמצעיים לצדדין -
10 בלן ומותו; שמא עולה נתערבה בחטאות וחטאות בעולות.

1 נתערבה בהן - כל העולות שבה פסולות; לפיכך ימותו
2 בלן.
3 ז. חטאת מכאן ועולה מכאן וסתומה באמצע, פרח מן
4 האמצע לצדדין אחד הילף ואחד הילף - לא הפסיד פלוס,
5 אלא יאמר: 'זה שהלף אצל החטאות חטאת, וזה שהלף

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ד-כ' מנחם-אב ה'תשע"ג

44 נתבאר בפרק ד' ממנחות (מה); שקרבן זה הבא בגלל
45 הלחם חלוק ממוסף היום וישנה זולת (קרבן שונה מזה).
46 וכבר באנו את זה באור מספיק במסכת מנחות (פרק ד'
47 משנה ב), וכל-דיני מצוה זו כבר נתבארו בפרק ד' ופרק
48 ה' ופרק ח' (ט) ופרק י"א ממנחות.

49 המצוה המ"ז — הצווי שצטוינו להקריב קרבן נוסף
50 (על התמיד ועל מוסף ר"ח) — ביום א' בתשרי, והוא מוסף
51 ראש השנה. והוא אמרו יתעלה: "ויבחדש השביעי באחד
52 לחדש וגו' ועשיתם עלה לריח ניחח לה" (במדבר כט,
53 א-ב).

54 המצוה המ"ח — הצווי שצטוינו להקריב קרבן נוסף
55 ביום העשירי בתשרי, והוא אמרו יתעלה: "ובעשור לחדש
56 השביעי וגו' והקרבתם עלה לה' ריח ניחח" (שם, זח-).

57 המצוה המשלימה חמשים — הצווי שצטוינו
58 להקריב קרבן נוסף בימי חג הסוכות, והוא אמרו יתעלה:
59 "והקרבתם עלה אשה ריח ניחח לה" (שם, יג), וזהו
60 מוסף החג.

61 המצוה הנ"א — הצווי שצטוינו להקריב קרבן נוסף
62 ביום השמיני של חג הסוכות, וזהו מוסף שמיני עצרת.
63 ומה-שחייב אותנו למנות מוסף זה בפני עצמו, נבדל
64 מפל-ימי סכות, הוא שהכלל אצלנו: שמיני עצרת רגל
65 בפני עצמו. ובפרוש אמרו (סוכה מח), שהוא "רגל בפני
66 עצמו, קרבן (מוסף) בפני עצמו". הגה זו ראיה שקרבנו
67 חלוק. וזה פשוט בתכלית הפשטות.

יום שני ט"ו מנחם-אב ה'תשע"ג

מצות עשה קסא. מצות לא תעשה קמ.

71 המצוה הקס"א — הצווי שצטוינו בספירת העמר, והוא
72 אמרו יתעלה: "וספרתם לכם ממתרת השבת" (ויקרא כג,
73 טו). דע, שכמו שחייב בית דין לספור שני יובל, שנה שנה
74 ושמיטה שמיטה, כמו שבאנו לעיל (מצות עשה קמ), כך חייב

יום ראשון י"ד מנחם-אב ה'תשע"ג

מצות עשה מג. מד.

11
12
13 מה. מו. מז. מח. נ. נא.
14 המצוה המ"ג — הצווי שצטוינו להקריב קרבן נוסף
15 על התמיד בכל-שבעת ימי הפסח — וזהו מוסף חג
16 המצות. והוא אמרו יתעלה: "שבעת ימים תקריבו אשה
17 לה" (ויקרא כג, לו).

18 המצוה המ"ד — היא מנחת העמר (שם מדה — וכך
19 היתה מדת מנחה זו), והיא המצוה שצטוינו להקריב
20 מנחת שעורים ביום ט"ז בניסן, ונקריב עמה כבש
21 בן-שנתו לעולה. והוא אמרו יתעלה: "והבאתם את-עמר
22 ראשית קצירכם אל-הכהן (שם, י). ומנחה זו היא
23 הנקראת: "מנחת בכורים", ועליה הרמז באמרו יתעלה:
24 "ואם-תקריב מנחת בכורים לה' אביב קלוי באש גרש
25 פרמל" (שם ב, יד). ולשון המכלתא (פרשת יתרו): "כל-אם
26 ואם שבתורה — רשות, חוץ משלשה שהן חובה, ואחד
27 מהם הוא: ואם תקריב מנחת בכורים". אמרו: "חובה.
28 אשה אומר חובה, או אינו אלא רשות? תלמוד לומר:
29 תקריב את מנחת בכורייך — חובה ולא רשות". וכבר
30 נתבארו דיני מצוה זו פלם בשלמות בפרק י' ממנחות.

31 המצוה המ"ה — הצווי שצטוינו להקריב קרבן מוסף
32 גם ביום חמשים מיום הקרבת העמר שהוא יום ט"ז בניסן,
33 וזהו מוסף עצרת (חג השבועות), והוא הנזכר בספר
34 "במדבר-סיני". והוא אמרו: "ויביום הבכורים בהקריבכם
35 מנחה חדשה לה' וגו' והקרבתם עולה לריח ניחח"
36 (במדבר כח, כו-כז).

37 המצוה המ"ו — הצווי שצטוינו להביא שתי לחם
38 חמץ למקדש עם הקרבנות הפתובים שהם באים בגלל
39 הלחם ביום עצרת הקבוע (ביום החמישים לעומר),
40 ולהקריב הקרבנות כמו שפרש הפתוב בויקרא (כג,
41 יח-ט). ואוכלים הפתנים שתי הלחם אחר הנפתן עם
42 כבשי שלמים. והוא אמרו יתעלה: "ממושבתכם תביאו
43 לחם תנופה שתיים שני עשרנים" (ויקרא כג, יז). וכבר

מתוך מהדורת חזק

45 למדנו ממה שנגאמר בפגול בפרשת צו את-ההרן: "ואם
 46 האכל יאכל מבשר-זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה
 47 המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו
 48 עונה תשא" (ויקרא ז, יח). ובאה הקבלה בפרוש פסוק זה,
 49 שהוא מדבר בקרבן שנתקלקלה בו המחשבה בשעת
 50 הקרבתו והוא הנקרא: פגול, ושאמרו "האכל יאכל" אין
 51 פונתו אלא אם חשב עליו שיאכל ממנו ביום השלישי.
 52 אמרו (זבחים טו): "כך (הטח) אונף לשמוע, במחשב על
 53 זבחו שיאכל ממנו ביום השלישי הכתוב מדבר", שהוא
 54 מתקלקל במחשבה זו, והאוכל ממנו אחר מחשבה זו —
 55 חייב כרת, שנגאמר: "והנפש האכלת ממנו עונה תשא",
 56 ואמר בנותר: "ואכליו עונו ישא כִּי-את-קדש ה' חלל
 57 ונכרתה" (שם יט, ח). ובגמרא ברות (ה). אמרו: "אל תהי
 58 גגרה שזה קלה בעיניך, שהרי פגול אחד מגופי תורה ולא
 59 למדו הכתוב אלא בגגרה שזה דילף (שנלמד) עון עון
 60 מנותר: כתיב הֲכֵא (ב"פגול)" "והנפש האכלת ממנו עונה
 61 תשא", וכתיב הֲתֵם (ב"נותר)" "ואכליו עונו ישא" — מה
 62 להלן כרת אף כאן כרת", וגם האוכל פגול בשגגה —
 63 יביא חטאת קבועה. וכבר נתבאר דיני הפגול והנותר
 64 במקומות שונים בסדר קדשים.

יום רביעי י"ז מנחם-אב ה'תשע"ג

מצות לא תעשה קכ.

66 המצוה המשלימה מאה ועשרים — האזהרה
 67 שהזהרנו מלהותיר שום דבר (להשאר, ולא לאכלו)
 68 מקרבן תודה עד בקר, והוא אמרו בקרבן תודה:
 69 "לא-תותירו ממנו עד-בקר" (ויקרא כב, ל). ומזה למדנו
 70 שאר קדשים, שכל-מה שנותר מהם לאחר זמן אכילתם
 71 — הרי הוא נותר וחיב לשרפו לפי שהוא נתק לעשה
 72 (בוה שמקיים את מצות שריפת הנותר, מנתק ומבטל את הלאו
 73 של "לא תותירו", ואינו לוקה); ושרפתו מצות עשה, כמו
 74 שבארנו במצוה צ"א ממצות עשה.

יום חמישי י"ח מנחם-אב ה'תשע"ג

מצות לא תעשה קלא.

77 המצוה הקל"א — האזהרה שהזהרנו מלאכול את-
 78 הנותר, והוא מה-שנשאר מבשר הקדשים אחר הזמן
 79 הקבוע לאכילתם. ולא באה בלשון התורה אזהרה
 80 מפרשת לאסור אכילתו, אלא נתבאר בתורה חיוב הכרת
 81 למי שאוכל נותר, והוא אמרו בפרשת קדושים בהזכירו
 82 קרבן השלמים: "והנותר עדי-יום השלישי באש ישרף,
 83 ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה,
 84 ואכליו עונו ישא כִּי-את-קדש ה' חלל ונכרתה הנפש
 85 ההוא מעמיה" (שם יט, יח). הנה נתבאר שהוא בכרת אם
 87 הוא מזיד; ואם אכל בשוגג — חייב חטאת קבועה. הנה

1 כל-אחד ואחד מאתנו לספר ימי העמר, יום יום ושבוע
 2 שבוע, שהרי אמר: "תספרו חמשים יום" (שם, טז), ואמר:
 3 "שבועה שבעת תספר-לך" (דברים טז, ט), כשם שמנין
 4 השנים והשמיים מצוה אחת, כמו שבארנו, כך ספירת
 5 העמר מצוה אחת, וכך מנה אותה כל-מי שקדמני —
 6 כמצוה אחת, ונכון הוא מה שעשו בזה. ואל יטעף אמרם
 7 (ראש השנה ה, חגיגה יז: מנחות טו): "מצוה לממני (למנות)
 8 יומי ומצוה לממני שבועי" עד שתחשוב שהן שתי מצות
 9 — לפי שכל-חלק וחלק מחלקי איזו מצוה שיש לה
 10 חלקים, מצוה לעשות אותו החלק ממנה. אבל היו נעשות
 11 שתי מצות אלו אמרו (ח"ל, בגמרא): מנין הימים מצוה,
 12 ומנין השבועות מצוה. וזה דבר שלא יעלה ממי שמדקדק
 13 בדברים, שהרי אם תאמר: חובה לעשות כך וכך, אין לשון
 14 זה מחייב שתהא אותה הפעלה מצוה בפני עצמה. וראיה
 15 ברורה על זה (ששתי הספירות נכללים במצוה אחת), זה שאנו
 16 מונים גם את-השבועות בכל-לילה באמרנו, שהם כך וכך
 17 שבועות וכך וכך ימים, ואלו היו השבועות מצוה בפני
 18 עצמה, לא היו מתקנים מנינם אלא בלילי השבועות בלבד,
 19 ואז היו להן שתי ברכות: "אשר קדשנו במצותי וצונו על
 20 ספירת ימי העמר" ו"על ספירת שבועי העמר", ואין הדבר
 21 כן, אלא המצוה היא ספירת העמר — ימי ושבועי, כמו
 22 שצוה. ואין הנשים חייבות במצוה זו.

23 המצוה המשלימה מאה וארבעים — האזהרה
 24 שהזהרנו מלאכול פסולי המקדשין שאסור לאכלם, והוא
 25 שהיה מום שעשוינוהו בהם בכונה, כמו שנתבאר
 26 במסכת בכורות (לה), או שנפסל אותו הקרבן אחר
 27 שחיטתו בדרך מדרבי הפסול המונעים אכילתו, והוא
 28 שנגאמר: "לא תאכל כל-תועבה" (שם יד, א). ולשון ספרי
 29 (פרשת ראה שם): "לא תאכל כל-תועבה" בפסולי
 30 המקדשין הכתוב מדבר. ושם אמרו: "רבי אליעזר
 31 בן-יעקב אומר: מנין לצורך (חותר) באזן הבכור ואכל
 32 ממנו שעובר בלא-תעשה? תלמוד לומר: "לא תאכל
 33 כל-תועבה"; ומי שאכל לוקה. וכבר נתבאר דיני מצוה
 34 זו במסכת בכורות.

יום שלישי ט"ז מנחם-אב ה'תשע"ג

מצות לא תעשה קלב.

37 המצוה הקל"ב — האזהרה שהזהרנו מלאכול את-
 38 הפגול. והפגול הוא הקרבן שנתקלקלה בו המחשבה
 39 בשעת שחיטתו או בשעת הקרבתו, שחשב האיש שעסק
 40 בהקרבתו שיאכל ממנו אחר זמנו או יקטיר מה שראוי
 41 להקטיר ממנו אחר זמנו, כמו שבארנו ובררנו (ב"פירוש
 42 המשניות) בפרק ב' מזבחים. והאזהרה על אכילת פגול
 43 זה היא אמרו: "לא-יאכל כִּי-קדש הם". (שמות כט, א),
 44 כמו שבארנו במצוה שלפני זו (קלא); אבל את-הענש

מתוך מהדורת חזק

35 בְּשֵׁר מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לֵה' וְטַמְאַתּוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָהּ
 36 (שם ו, ב); אֲזַהְרָה מְנָא לָן? אֲתֵימָא מ"בְּכַל־קֹדֶשׁ לֹא־תַגְע".
 37 וְשֵׁם אָמְרוּ: "בְּכַל־קֹדֶשׁ לֹא־תַגְע" — אֲזַהְרָה לְאוֹכְל.
 38 אַתָּה אוֹמֵר אֲזַהְרָה לְאוֹכְל, אוֹ אֵינוּ אֵלָא אֲזַהְרָה לְנוֹגַע?
 39 תַּלְמוּד לּוֹמֵר: "בְּכַל־קֹדֶשׁ לֹא־תַגְע וְאֶל־הַמְקַדָּשׁ לֹא
 40 תָּבֵא" — מִקִּישׁ קֹדֶשׁ לְמִקְדָּשׁ: מָה מְקַדָּשׁ שְׂיֵשׁ בּוֹ
 41 נְטִילַת נְשָׂמָה (חַיּוּב כֵּרֶת) אֲף קֹדֶשׁ דְּבָר שְׂיֵשׁ בּוֹ נְטִילַת
 42 נְשָׂמָה; וְאֵי לְגַיְעָה — מַאי נְטִילַת נְשָׂמָה אֵיכָא (אֵיךְ
 43 תֵּיתֵיבן נְטִילַת נְשָׂמָה)? אֵלָא לְאֲכִילָה. וְאִפְקָה רַחֲמֵינָא
 44 (הַתּוֹרָה הַתְּבַטָּא) לְאֲכִילָה בְּלִשׁוֹן גְּיַעָה לְמִימֵר דְּגַיְעָה
 45 בְּאֲכִילָה. וּמִן־הַלְשׁוֹנוֹת הָאֵלֶּה תִּבְבָּר לָךְ, שְׂטָמָא שְׂאָכַל
 46 אֶת־הַקֹּדֶשׁ חֵיב כְּרַת, בְּמָה דְּבָרִים אָמְרוּ? אִם הוּא
 47 מְזִיד; אָכַל אִם הוּא שׂוֹגֵג — הֲרִי זֶה מְקָרִיב קָרְבָן עוֹלָה
 48 וְיִזְרַד, כְּמוֹ שֶׁהֲזַכְרָנוּ בְּמַצָּה ע"ב מִמְצוֹת עֲשֵׂה. וְכִבֵּר
 49 נִתְבָּרָא דִּינִי מַצָּה זֹו בְּפָרְק י"ג מְזִבְחִים (קו).

1 הַעֲנֵשׂ מִפְרָשׁ בְּכַתּוּב; אָכַל הַאֲזַהְרָה הִיא מִמֵּה־שְׂאֵמָר
 2 בְּמַלּוּאִים: "וְזָר לֹא־יֹאכַל כִּי־קֹדֶשׁ הוּא" (שְׁמוֹת כט, לד).
 3 כְּנֹזֵי זֶה, שְׁהוּא "הוּא", הוּא כּוֹלֵל גַּם כֹּל מֵה־שְׁנֵתְקַלְקַל
 4 מִן־הַקֹּדְשִׁים וְאָסוּר לְאֲכָלוֹ — כְּנֹתֵר. וּבְמַעֲיָלָה (יז):
 5 אָמְרוּ עַל מֵה־שְׂאֵמָרָה הַמַּשְׁנָה: "הַפְּגוּל וְהַנּוֹתֵר אֵין
 6 מִצְטְרָפִין זֶה עִם זֶה מִפְּגִי שֶׁהֵן שְׁנֵי שְׁמוֹת (שֵׁל אִיסוּרִים
 7 שׁוּנִים)", אָמְרוּ: לֹא שָׁנוּ אֵלָא לְטַמְאַת הַיְדִים (יָדִים שֶׁנִּגְעוּ
 8 בְּכַמוֹת מְסוּיְמַת שֵׁל פְּגוּל וְנוֹתֵר, שְׁטוּמָאֲתָם מ)דְּרָבָּנָן; אָכַל
 9 לְעֵינָן (שִׁיעוּר) אֲכִילָה מִצְטְרָפִין, דְּתִנְיָא: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 10 אוֹמֵר: "לֹא־יֹאכַל כִּי קֹדֶשׁ הֵם — כֹּל־שֶׁבִּקְדָּשׁ פְּסוּל,
 11 לְתַן לֹא־תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ", וְהַפְּגוּל וְהַנּוֹתֵר הֵם מִפְּסוּלֵי
 12 הַמְקַדָּשִׁין וְלִפְיֵךְ כֹּל־אֶחָד מֵהֵם מְזַהְרִים עַל אֲכִילָתוֹ עַל
 13 כִּי אָמְרוּ: "לֹא־יֹאכַל כִּי־קֹדֶשׁ הֵם". וְכִבֵּר נִתְבָּרָא עֲנֵשׁ
 14 הַנּוֹתֵר שְׁהוּא כְּרַת.

יום שישי י"ט מנחם־אב ה'תשע"ג

יום שבת קודש כ' מנחם־אב ה'תשע"ג

50 **מצות עשה צא.**
 51 **המצוה הצ"א** — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטְוִינוּ לְשׂוֹרֵף הַנּוֹתֵר (הַתּוֹרָה
 52 קִבְּעָה זְמַן לְאִכִּילַת קֵרְבַּנוֹת מְסוּיְמִים וְהַנּוֹתֵר מֵהָן לְאַחַר הַזְּמַן
 53 הוּא "נוֹתֵר", וְהוּא אָמְרוּ: תַּעֲלֶה: "וְהַנּוֹתֵר מִבְּשֵׁר הַזֵּבַח
 54 בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּאֵשׁ יִשְׂרָף" (ויקרא ז, יז). וּבְפָרוּשׁ אָמְרוּ עַל
 55 זֶה שְׂאָמְר: תַּעֲלֶה בְּכִבְשׁ הַפְּסָס: "לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־
 56 בְּקָר וְהַנּוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד־בְּקָר בְּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ" (שְׁמוֹת יב, י),
 57 אָמְרוּ בְּמַכְלָתָא: "כָּא הַכְּתוּב לְתַן עֲשֵׂה עַל לֹא־תַעֲשֶׂה".
 58 וּבְמִקּוּמוֹת רַבִּים בְּפִסְחִים (פד). וּבְמִכּוֹת (צ: וטו). וְזוֹלָתָם
 59 (מְקוּמוֹת רַבִּים נוֹסְפִים) אָמְרוּ בְּפָרוּשׁ שְׂלָאוּ דְנוֹתֵר לְאוֹ שֶׁנִּתְקַ
 60 לְעֲשֵׂה הוּא (שָׁם מִקִּיִּים אַת ה"עֲשֵׂה": "כַּאֲשֶׁר תִּשְׂרְפוּ" — מִנֵּתָק
 61 אַת הַלָּאוּ וּמִבְטָלוּ), וְלִפְיֵכְף אֵין לְוָקִין עָלָיו. וְהַעֲשֵׂה הוּא
 62 מֵה־שֶׁהֲזַכְרָנוּ, שְׁנִנְיָמֵר: "וְהַנּוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בְּקָר בְּאֵשׁ
 63 תִּשְׂרְפוּ". וְדִין הַפְּגוּל (שֶׁהַכְּהֵן הַמְקָרִיב חָשַׁב מִחֲשַׁבוֹת
 64 מְסוּיְמוֹת, שֶׁלֹּא כִפֵּי הַצּוֹרֵךְ) וְהַנּוֹתֵר שְׂוָה, כְּמוֹ שְׂאָכַר
 65 בְּמִצְוֹת לֹא־תַעֲשֶׂה (לֹא תַעֲשֵׂה קַלְבּ), שְׂכִיבֵר הַזִּכְרִי אֶת־
 66 הַפְּגוּל בְּלִשׁוֹן "נוֹתֵר". וְכִבֵּר נִתְבָּרָא גַם דִּינִי מַצָּה זֹו
 67 בְּפִסְחִים (כוז) וּבְסוֹף תְּמוּרָה (לד).

מצות לא תעשה קל. קכט.

17 הַמַּצָּה הַמְשַׁלֵּימָה מֵאַה וּשְׁלִשִׁים — הַאֲזַהְרָה
 18 שֶׁהֲזַהְרָנוּ מִלְּאָכּוֹל בְּשֵׁר קֹדְשִׁים שְׁנִטְמָאוּ, וְהוּא אָמְרוּ
 19 יַעֲלֶה: "וְהַבְּשֵׁר אֲשֶׁר יַגַּע בְּכַל־טָמֵא לֹא יֹאכַל" (ויקרא
 20 יב, יט); וּמִי שְׂעָבֵר וְאָכַלוֹ — לוֹקֵה. וּבְתוֹסְפָתָא זְבָחִים
 21 (פִּרְק ה) נִתְבָּרָא, שְׂטֵהוּר שְׂאָכַל בְּשֵׁר טָמֵא — הֲרִי זֶה
 22 לוֹקֵה אֶת־הָאֲרָבְעִים. וּבְפָרְק ב' מְגִמְרָא פְּסְחִים (כד):
 23 אָמְרוּ: "טָמְאַת הַגּוֹף (טָמֵא שֶׁאִכַּל בָּשֶׂר שֶׁל קֹדֶשׁ) בְּכְרַת,
 24 טָמְאַת הַבְּשֵׁר (שֶׁאִכַּל בָּשֶׂר טָמֵא שֶׁל קֹדֶשׁ) בְּלָאוּ". וְכִבֵּר
 25 נִתְבָּרָא דִּינִי מַצָּה זֹו בְּפָרְק י"ג מְזִבְחִים (מַשְׁנֵה ב).

26 הַמַּצָּה הַקַּכ"ט — הַאֲזַהְרָה שֶׁהֲזַהְרָה הַטָּמֵא מִלְּאָכּוֹל
 27 קֹדֶשׁ, וְהוּא אָמְרוּ בִּיּוֹלָדָת: "בְּכַל־קֹדֶשׁ לֹא־תַגְע" (שם, ד).
 28 וְלִשׁוֹן סְפָרָא (פִּרְשַׁת תּוֹרֵי): "בְּכַל־קֹדֶשׁ לֹא־תַגְע וְאֶל־
 29 הַמְקַדָּשׁ לֹא תָּבֵא — מָה מְקַדָּשׁ הַנִּכְנָס לּוֹ בְּטָמְאַה עֲנוּשׁ
 30 כְּרַת, אֲף הַקֹּדֶשׁ הָאוֹכְלוֹ בְּטָמְאַה עֲנוּשׁ כְּרַת". וְלָמַד
 31 בְּאָמְרוּ "לֹא־תַגְע" בְּאָדָם שְׂאָכַל בְּמִזִּיד, שְׂסוּמְךָ עַל הַפְּלָל
 32 שְׁנִתְבָּרָא בְּמִכּוֹת (יד): בְּבִאוּר אָמְרוּ: תַּעֲלֶה: "בְּכַל־קֹדֶשׁ
 33 לֹא תַגְע", וְהוּא אָמְרָם בְּגִמְרָא מִכּוֹת: טָמֵא שְׂאָכַל
 34 אֶת־הַקֹּדֶשׁ, בְּשִׁלְמָא עֲנֵשׁ כְּתִיב: "וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־תֹּאכַל

המשך ביאור למס' פסחים ליום שבת קודש עמ' ב

12 מהתבואה מלבד מעשר ראשון. מעשר זה יש להפריש בשנה
 13 הראשונה, השנייה, הרביעית והחמישית לשמיטה, ונאכל בטהרה
 14 על ידי הבעלים, בירושלים בלבד. ונחלקו התנאים (קידושין ג:) האם
 15 מעשר שני נחשב כממון הבעלים או כממון גבוה שיש לבעלים
 16 רשות לאוכלו. סוגייתנו דנה בנפקא מינה שיש ממחלוקת זו לגבי
 17 דינים שונים.
 18 אָמַר רַב אָסִי, עֵיפָּה הַנְּעִשִׁית מַחְטִים שֶׁל מְעַשֵּׂר שְׁנֵי, לְדַבְּרֵי רַבִּי
 19 מֵאִיר הַסּוּבֵר (קידושין ג:) שֶׁמְעַשֵּׂר שְׁנֵי הוּא מִמּוֹן גְּבוּה, הֲרִי הִיא
 20 שְׂטֵהוּרָה מִן תַּחֲלָה, כִּיּוֹן שְׁעִיסָה שְׁאִינָה בְּעַלּוֹת הָאָדָם פְּטוּרָה
 21 מַחֲלָה, וְכַמוֹ שִׁיבוּאֵר לְהֵלֶן (לח). וְלְדַבְּרֵי חֲכָמִים, הַסּוּבֵרִים (קידושין
 22 שם) שֶׁמְעַשֵּׂר שְׁנֵי הוּא מִמּוֹן בְּעֵלִים, הֲרִי הִיא תִּיבַת בְּחָלָה.

1 את אפייתה, הרי זה כמו תנור שהאש לוהטת בו, ותיחשב עיסה זו
 2 לדברי הכל כמאפה תנור, וחיבת בחלה, או שגם בזה נחלקו רבי
 3 יוחנן וריש לקיש.
 4 אָמַר לִיָּה רַבִּי זִירָא לְרַב יוֹסֵף, מַאי אֵימָא לִיָּה - מַה יֵשׁ לִי לְשׂוּאֵלוּ
 5 עַל דְּבַר זֶה, דְּהֲרִי אֵי אָמְנִיָּא לִיָּה - אִם אֲשֶׁאֲלַנּוּ כֵן, אָמַר לִי - יֵשִׁיב
 6 לִי, שְׂרוּב עֲנִיִּים עוֹשִׂין כֵּן וְנוֹתְנִים אֶת הָאֲבוּקָה כְּגַד פִּי הָאִילַפְס כַּדִּי
 7 לְמַחַר אֶת הָאִפִּיָּה, לֹלָא עֲצִים רַבִּים, וְאִף אֹפֵן זֶה הוּא בְּכַלל
 8 מַחְלוּקַת רִישׁ לְקִישׁ וְרַבִּי יוֹחָנָן הָאֲמוּרָה, וְרִישׁ לְקִישׁ פּוֹטֵר אִף בּוּז
 9 מַחֲלָה.
 10 הַגְּמָרָא דְנָה עֵתָה הָאֵם מְעַשֵּׂר שְׁנֵי חַיִּיב בַּחֲלָה וְהָאֵם יוֹצֵאִים בּוֹ יָדֵי
 11 חוֹבַת מִצָּה וְאַתְרוּגָו. מְעַשֵּׂר שְׁנֵי הוּא מְעַשֵּׂר נוֹסֵף הַמוֹפְרָשׁ

מלכים א יח יכה

י חי | יהוה אלהיך אם ישיגוי וממלכה אשר לא שלח אדני שם לבקשך ואמרו אין והשביע אתה ממלכה ואת הגוי פי לא ימצאכה: יא ועתה אתה אמר לך אמר לאדניך הנה אליהו: יב וה'ה אני | אלה מאתך ורוח יהוה | ישאך על אשר לא אדע ובאתי להגיד לאחאב ולא ימצאך והרגני ועבדך ירא את יהוה מנערי: יג הלא הגד לאדני את אשר עשיתי בהרג איזבל את נביאי יהוה ואחאב מנביאי יהוה מאה איש חמשים חמשים איש במערה ואכלכלם לחם ומים: יד ועתה אתה אמר לך אמר לאדניך הנה אליהו והרגני: טו ויאמר אליהו חי יהוה צבאות אשר עמדתי לפניו פי היום אראה אליו: טז וילך עבדיהו לקראת אחאב ויגדלו וילך אחאב לקראת אליהו: יז ויהי פראות אחאב את אליהו ויאמר אחאב אליו האתה זה עבר ישראל: יח ויאמר לא עבדתי את ישראל פי אם אתה ובית אבדך בעזבכם את מצות יהוה ותלך אחרי הבעלים: יט ועתה שלח קבץ אלי את פלי ישראל אל החר הפרמל ואת נביאי הפעל ארבע מאות וחמשים ונביאי האשרה ארבע מאות אנכי שלחן איזבל: כ וישלח אחאב בכל בני ישראל ויקבץ את הנביאים אל החר הפרמל: כא וינש אליהו אל פלהעם ויאמר עד מתי אתם פסחים על שתי הסעפים אם יהוה האלהים לכו אחריו ואם הפעל לכו אחריו ולא ענו העם אתו דבר: כב ויאמר אליהו אל העם אני נותרתי נביא ליהוה לבדי ונביאי הפעל ארבע מאות וחמשים איש: כג ויתנו לנו שנים פרים ויבחרו להם הפך האחד וינתחוו וישומו על העצים ואש לא ישומו ואני אעשה | את הפך האחד ונתתי על העצים ואש לא אשים: כד וקראתם בשם אלהיכם ואני אקרא בשם יהוה והיה האלהים אשר יענה באש הוא האלהים ויען פלהעם ויאמרו טוב הדבר: כה ויאמר אליהו לנביאי הפעל בחרו לכם הפך האחד ועשו ראשנה פי אתם הרבים וקראו בשם אלהיכם ואש לא תשימו:

רש"י

(י) כי לא ימצאכה. שאין העם יכול למצוא אותך: (יא) שתי הסעפים. שתי המחשבות, שאינכם מבינים ולא ענו העם אותו דבר. שלא היו יודעין להבחין:

מצודת ציון

(י) אין. איננו פה: (יז) עוכר. משחית ומחבל, וכן (שם לד ל) עכרתם אותי: (כא) פוסחים. מדלגים, ויקרא כן החגר, כי בעת הלוכו נראה כדולג: הסעפים. המחשבות, כמו (תהלים קיט קיג) סעפים שנאתי. והוא לשון מושאל מסעיף אילן, כי המחשבות המה ללב כסעיף לאילן: (כג) וינתחוו. יחתכוהו. לאברים, כמו (ויקרא א ו) ונתח אותה:

מצודת דוד

(י) כי לא ימצאכה. אם לא מצאו אותך: (יב) ורוח ה' ישאך. כאשר היה למוד בכך כפעם בפעם: על אשר. על מקום אשר לא אדע אנה הוא, לבקשך שמה: ולא ימצאך. בהמקום הזה: והרגני. בחושבו שהתלתי בו, כאומר דרך לעג, הנה שלחתי לבקשו ולא מצאתו, והנה הוא עומד פה: ועבדך ירא וכו'. ולמה אם כן תהיה אתה סיבה על מיתתי: (יד) ועתה וגו'. והרגני, ואם כן מי יכלכל הנביאים מעתה, חמול נא עליהם:

(יז) עוכר ישראל. כי עכרת אותם, במה שנשבעת לעצור המטר: (יח) לא עכרתי. רצה לומר: אין אני תחלת הסיבה, כי אם אתה, במה שעזבת את ה': (יט) ועתה. רצה לומר: אם תבקש על המטר, שלח קבוצ אלי כו', וזה יהיה סיבה שיבוא המטר: אוכלי וכו'. על נביאי האשרה יאמר: (כ) ויקבוצ וכו'. כי כל ישראל באו מאליהם כאשר שלח אחריהם, אבל הנביאים לא באו עד אשר קבצם המלך שלא בטובתם, ולזה לא קבץ כי אם נביאי הבעל, ולא נביאי האשרה, כי איזבל לא הניחתם ללכת שמה, על כי היו מאוכלי שולחנה: (כא) אתם פוסחים. רצה לומר: כחגר הזה אשר פעם ניטה על צד ימין, ופעם על צד השמאל, וכן אתם, עד מתי תהיו נוטים במחשבותיכם, פעם אחרי ה', ופעם אחרי הבעל: האלהים. רצה לומר: בעל היכולת ומנהיג העולם: (כג) אני נותרתי. כי מאה הנביאים אשר החביאם עובדיה, לא היו ידועים להם: ונביאי וכו'. רצה לומר: עם שאני יחיד והמה מרובים, עם כל זאת נראה עתה תפלת מי תקובל: (כד) אשר יענה באש. רצה לומר: התשובה תהיה בדבר הורדת האש: (כה) כי אתם הרבים. והוא דרך המוסר, אשר הרבים יבחרו לעצמם ויעשו ראשונה:

תהלים פט א-יז.

א מְשָׁפֵל לְאִתְּנָהּ הָאֲזַרְחִי: ב חֲסְדֵי יְהוָה עוֹלָם אֲשִׁירָה לְדֹר וָדֹר | אֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי: ג בִּירְאֵמֶרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה שָׁמַיִם | תִּכְן אֱמוּנָתְךָ בָּהֶם: ד פָּרְתִי בְּרִית לִבְחִירִי נִשְׁבַּעְתִּי לְדֹרֹד עֲבָדֶי: ה עַד־עוֹלָם אֲכִין זֶרַעַךָ וּבְנֵיתִי לְדֹר־דֹּרֹד בְּסֶאֱךָ סֵלָה: ו וַיִּוְדוּ שָׁמַיִם פְּלִאֵךְ יְהוָה אֶף־אֱמוּנָתְךָ בְּקִתְלֵ קִדְשֵׁימִ: ז כִּי מִי בִשְׁחַק יַעֲרֹךְ לִיהוָה יִדְמָה לִיהוָה בִּבְנֵי אֱלֹהִים: ח אֵל גַּעֲרֵן בְּסוּד־קִדְשֵׁים רַבָּה וְנוֹרָא עַל־כָּל־סְבִיבָיו: ט יְהוָה | אֱלֹהֵי צְבָאוֹת מִי־כְמוֹךָ חֲסִין | יְהוָה אֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ: י אַתָּה מוֹשֵׁל בְּגִאוֹת הַיָּם בְּשׂוֹא גִלְיוֹ אַתָּה תִּשְׁבַּחֶם: יא אַתָּה דִּכְאָת כַּחֲלָל רַהֵב בְּזֹרַע עֲזֹךְ פְּזִרְתָּ אוֹיְבֶיךָ: יב לֵךְ שָׁמַיִם אֶף־לֵךְ אֶרֶץ תִּבְלֵ וּמְלֵאָהּ אַתָּה יִסְדְּתָם: יג צִפּוֹן וַיִּמֵּן אַתָּה בְּרֵאשִׁית תְּבוֹר וְחֲרָמוֹן בְּשִׁמְךָ יִרְנְנוּ: יד לֵךְ זֹרַע עִם־גְּבוּרָה תַעֲזוּ יָדְךָ תְרוֹם וַיִּמְנֵךְ: טו צִדֵק וּמִשְׁפָּט מִכּוֹן בְּסֶאֱךָ חֶסֶד וְאַמֶּת יִקְדְּמוּ פְּנֵיךָ: טז אֲשֶׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה יְהוָה בְּאוֹר־פְּנֵיךָ יִהְלְכוּ: יז בְּשִׁמְךָ יִגִּילוּן כָּל־הַיּוֹם וּבְצִדְקָתְךָ יִרְוִמוּ:

רש"י

ברית לבחירי להכין עד עולם זרעו (שם): (ו) ויודו שמים פלאך. אם היית שומר הבטחתך: אף אמונתך. אמונת דבריך יודו בקהל קדושים: (ז) יערוך לה'. יהא נערץ כמותו: (ח) בסוד קדושים רבה. בסוד רב של מלאכים: (י) בשוא גליו. בהנשא גליו: אתה תשבחם. תשפילם וכן (משלי כט) וחכם באחור ישבחנה (וכן לעיל סה) משביח שאון ימים: (יא) רהב. מצרים: (טז) יודעי תרועה. שידועין לרצות את בוראם בראש השנה בתרועה שמסדרים עליה מלכיות זכרונות ושופרות:

(א) לאיתנה האזרחי. גם הוא אחד מן חמשה אחים המשוררי, ורבותינו פירושוהו באברה' אבינו על שם מי העיר ממזרח: (ב) אודיע אמונתך בפי. את שידעתין שאתה שומר הבטחתך ומאמין דבריך: (ג) כי אמרתי עולם חסד יבנה. כי אמרתי עד עולם יבנה בחסד כסא דוד כמ"ש (ש"ב ד) והכינתי כסא ממלכתו וגו', ד"א סבור הייתי שיהא העולם בנוי בחסדך ותכין אמונתך בשמים שתהא נכונה ומקוימת ומה היא האמונה אותה ההבטחה שהבטחת את דוד ע"י נתן הנביא לאמר כרתי

מצודת ציון

(ז) יערך. מלשון ערך ושווי: אלים. חזקים כמו אל גוים (יחזקאל לא) ור"ל מלאכי מעלה: (ח) נערץ. ענין חזוק כמו כגבור עריץ (ירמיה ב): בסוד. ענין חבורה ואסיפה כמו ועל סוד בחורים (שם ו): (ט) חסיך. ענין חזוק כמו וחסון הוא כאלונים (עמוס ב): (י) תשבחם. תשקיעם ותשפילם כמו משביח שאון ימים (לעיל סה): (יא) דכאת. ענין כתיחה ושבירה: (יג) תבור וחרמון. שמות הרים גבוהים: (טז) תרועה. ענין התחברות וריעות וכן ותרועת מלך בו (במדבר כט): (יז) יגילו. מל' גילה ושמחה:

מצודת דוד

(ב) חסדי ה'. החסד שעשה ה' עמנו אשירה לעולם ולכל דור אודיע בפי מה שהאמתת את דבריך: (ג) כי אמרתי. כי אומר אני חסד אל יהיה בנוי ומתוקן עד עולם: שמים. כימי עמידת השמים תהיה נכון אמונתך: (ד) כרתי. ר"ל וזהו החסד שאמר כרתי ברית לבחירי וחזור ומפרש נשבעתי לדוד עבדי: (ה) אכין זרעך. להיות נכונים למלוכה: כסאך סלה. כסא המלכות הנתון לך לרשת לזרעך יהיה עד עולם כי אף שתבוטל בימי הגולה הנה תשוב בימי המשיח ולא תופסק עוד: (ו) ויודו. אז צבא השמים יודו על הפלאים שתעשה בימי המשיח ואף אמונת הבטחתך יסופר בקהל קדושים המה

בני ישראל: (ז) יערוך לה'. יערוך עצמו להיות דומה לה' להבטיח ולקיים: ידמה וגו'. כפל הדבר במ"ש: (ח) אל נערץ. כי הוא אל אמיץ בחבורת עדת קדושים רבה וגדולה הם מלאכי מעלה: על כל סביביו. הם המלאכים המסבבים כסא כבודו: (ט) חסיך יה. אתה ה' החזק מאוד: ואמונתך. האמונה היא מעולם סביבותיך ולא תתפרד ממך: (י) בגאות הים. בחזוק הים וגאונו: בשוא. בהתרומם גליו אתה תשקיעם ותשפיל': (יא) כחלל רהב. כמו החלל המדוכא כן דכאת רהב הם מצרים הקרוי רהב: פזרת אויביך. הם מלכי כנען: (יב) לך שמים. שלך השמים: ומלוואה. הבריות שממלאים את העולם: (יג) וימין. הוא דרום כי מזרח נקרא קדם והעומד קדמת פניו לקדם מול השמש ימינו א"כ לדרום ומערב קרוי אחר כי אז אחוריו למערב: בשמך ירננו. ר"ל פלאי גבהם יעוררו הבריות לרנן בפלאי שמך: (יד) זרוע עם גבורה. ר"ל זרועך נטויה על כל ובכולם תעשה גבורות: תרום וימניך. להיות עליון על כל: (טו) מכוך. הכנת כסאך היא בצדק ובמשפט לא לפי כח הזרוע: יקדמו פניך. יקדימו לבוא לפניך להנהיג בהם את בני העול': (טז) יודעי תרועה. היודעים להתחבר ולהדבק במקום: באור פניך. המה ילכו באור התשועה הבאה מלפניך: (יז) בשמך. בתשועת שמך יגילו כל הימים:

יהל אור

(ו) רבות פ' מטות דרפ"ג ע"ב ע"פ ומקנה רב היה לבני ראובן כו'. ג' מתנות נבראו בעולם זכה באחת מהן נטל חמדת

פ ר ק ש מ י נ י

א בן סורר ומורה – מאימתי נעשה בן סורר ומורה? משיביא שתי שערות ועד שיקיף זקן, התחתון ולא העליון, אלא שדברו חכמים בלשון נקייה; שנאמר (דברים כא, יח): "כִּי־יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן – בֶּן וְלֹא בֵת, בֶּן וְלֹא אִישׁ. הִקְטָן פְּטוּר, שְׁלֹא בָא לְכָלֵל מִצּוֹת.

ב מאימתי חיב? משיאכל טרטימר בשר וישתה חצי לוג וין האיטלקי. רבי יוסי אומר: מנה בשר ולג וין. אבל בחבורת מצוה; אבל בעבור ההדש; אבל מעשר שני בירושלים; אבל נבלות וטרפות, שקצים ורמשים, (אכל מכל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שלא נפדו); אבל דבר שהוא מצוה ודבר שהוא עברה; אבל כל מאכל ולא אכל בשר, שתה כל משקה ולא שתה וין – אינו נעשה בן סורר ומורה, עד

פירוש ברטנורה

א בן סורר ומורה. משיביא שתי שערות. והוא בן י"ג שנה ויום אחד. דמקמי הכי אין השערות סימן אלא שומא: עד שיקיף זקן התחתון. האי זקן דאמור רבנן, התחתון אמרו, שיקיף השער סביבות הגיד: ולא העליון. זקן ממש: שנאמר בן ולא איש. משהקיף זקן התחתון איש הוא. ואע"ג דמקטנותו הוא קרוי בן, לא מצינו לחיבו מקמי שיביא שתי שערות, דקמן פטור, שלא בא לכלל המצות, הלכך חיוביה בחר הכי הוא. והכי קאמר קרא, כי יהיה לאיש בן, בן הסמוך לגבורתו של איש, בתחלת אישותו חיביה קרא. ומשהקיף זקן התחתון, איש גמור הוא:

ב טרטימר. חצי מנה. והוא שיהיה הבשר בשיל ולא בשיל, כדרך שהלסטים אוכלים: מן היין האיטלקי. שהוא משובח וממשך בתריה. והוא דשתי ליה מזוג ולא מוזג: רבי יוסי אומר כו'. ואין הלכה כר' יוסי: אבל בחבורת מצוה. בסעודה של מצוה: אבל בעיבור החדש. אע"ג דאין עולין לאותה סעודה אלא בפת וקטנית בלבד ואיהו אסיק בשר ויין, הואיל ובמצוה קטסיק לא ממשך: אבל מעשר שני בירושלים. כיון דכדרך מצותו הוא, דכתיב במעשר שני (דברים י"ד) בבקר ובצאן ובין ובשכר, לא ממשך: נבלות וטרפות שקצים ורמשים. דכתיב איננו שומע בקולו, ולא זה שאפילו בקולו של מקום אינו שומע: דבר שהוא מצוה. רבנן, לאתויי תנחומי אבלים. דאי מרישא, הוה אמינא חבורת מצוה היינו כהנים שאוכלים קדשים או אכילת פסחים: ודבר שהוא עברה. לאתויי תענית צבור שאיסורו מדברי סופרים:

משניות מבוארות – קהתי

ב א ו ר מ ש נ ה א

בשביל אתנן. – רש"י. אלא גזירת הכתוב היא: בן ולא בת". ויש מבארים, שלא הקפידה תורה אלא על מי שדרוך להימשך אחר תאוותיו ולהשתקע בהן, ואין זה בבת אלא בבן (המאירי).

ב א ו ר מ ש נ ה ב

משנה זו באה ללמד, שאינו נעשה בן סורר ומורה אלא אם כן יאכל בשר וישתה יין במידה גסה, לפי שאלה הם דברים המושכים אותו להתגלגל בהם, והוא נעשה על ידי כך זולל וסובא.

מאימתי חיב – בן סורר ומורה שקילה? משיאכל טרטימר בשר – בפעם אחת. "טרטימר" – הוא משקל חמישים דינר (גמרא). וישתה חצי לוג וין האיטלקי – בבת אחת. "האיטלקי" מוסב על היין, שאותו יין הוא משובח ונמשכים אחריו; והוא הדין ליין אחר שהוא משובח כיון האיטלקי. ויש מפרשים ש"איטלקי" מוסב על הלוג, דהיינו שחצי הלוג הוא במידת הלוג האיטלקי (י"ד רמח"א). בגמרא מבואר, שאינו חיב אלא כשיאכל הבשר מבושל ואינו מבושל, כדרך שהגנבים אוכלים, וישתה יין מוזג ולא מוזג, כדרך שהגרגרנים שותים. רבי יוסי אומר: מנה בשר ולג וין – היינו כפול משיעורו של תנא קמא. והלכה כתנא קמא. אכל בחבורת מצוה – אם אכל את הבשר ושתה את היין בסעודה של מצוה, כגון בחתונה או בכרית מילה; אבל בעבור החוש – שכן נוהגים היו בית הדין לערוך סעודה לאחר שעברו את החודש, דהיינו משהוסיפו על החודש שעבר יום שלושים; וענין הסעודה כדי לפרסם את עיבור החודש, מאחר שלא קדשהו (המאירי). ואף על פי שאין אוכלים בסעודה זו אלא פת דגן וקטניות, והוא אכל בשר ושתה יין, מכל מקום כיון שעוסק במצוה אין חשש להרגל; אבל מעשר שני בירושלים – שדרך מצוותו היא לקנות ממועת מעשר שני בשר ויין, שנאמר (דברים י"ד, כו): "ונתת הכסף בכל אשר תאוו נפשך בבקר ובצאן ובין ובשכר..."; אכל נבלות וטרפות, שקצים ורמשים – שאכילת איסור היא; (אכל מכל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שלא נפדו) – פסקה זו, אין גורסים אותה כאן, שהרי אינו נעשה בן סורר ומורה עד שיאכל בשר וישתה יין. – עיין "חוטפות יום טוב"; ובכלל, אכל דבר שהוא מצוה – שמצוה לאכול, ואפילו במצוה מדרבנן, כגון בתנחומי אבלים, ודבר שהוא עברה – או שאכל אכילה באיסור, ואפילו האיסור הוא מדרבנן, כגון בתענית

פרק זה כמעט כולו (מלבד שתי המשניות האחרונות) דן בענין בן סורר ומורה, המסיים את פירוט הנסקלים, כפי שנישנה בפרק הקודם, משנה ד. בתורה כתוב (דברים כא, יח-כא): "כי יהיה לאיש בן סורר ומורה איננו שומע בקול אביו ובקול אמו, ויסרו אותו ולא ישמע אליהם. ותפשו בו אביו ואמו. והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער מקומו. ואמרו אל זקני עירו בנו זה סורר ומורה איננו שומע בקולנו, וזלל וסובא. ורגמנוהו כל אנשי עירו בבנינים ומת ובערת הרע מקרבך. וכל ישראל ישמעו ויראו". פרקנו בא לבאר פרטי דינו של בן סורר ומורה, על יסוד מדרש פסוקי התורה, ודברים שנלמדו מפי השמועה.

בן סורר ומורה – שדינו בסקילה, כפי שלמדנו לעיל, מאימתי נעשה בן סורר ומורה – מאיזה גיל נידון הבן בדין בן סורר ומורה להתחייב סקילה? משיביא שתי שערות – לאחר שמלאו לו שלוש עשרה שנה ויום אחד, אבל קודם לכן אין שתי השערות סימן לבגרותו. ועד שיקיף זקן – כלומר: התחתון – שיהא גידו מוקף שערות, ולא העליון – זקן ממש, ולמה קראו לו זקן? אלא שדברו חכמים בלשון נקייה – וכינו את השערות של אותו מקום "זקן". בגמרא אמרו: "כל ימיו של בן סורר ומורה אינן אלא שלושה חדשים בלבד". מכאן משנתנו באה ללמד, שאם הקיף זקן קודם שהשלים שלושה חדשים, הרי זה פטור מדין בן סורר ומורה; והוא הדין אם נשלמו שלושה חדשים קודם שהקיף זקן, שהוא פטור (סנהדרין טז, א. רמב"ם הל' ממונים י. ו. א). ומניין שדינו של בן סורר ומורה הוא משיביא שתי שערות ועד שיקיף זקן? שנאמר – בפרשת בן סורר ומורה: "כִּי־יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן – ודרשו: בן ולא בת – שאין הבת נידונה בדין זה, בן ולא איש – שלאחר שהקיף זקן הריהו נקרא איש, ואינו נידון בדין בן סורר ומורה; וכן הקטן פטור – מדין בן סורר ומורה, לפי שלא בא לכלל מצוה – שכל עוד שלא הגיע לגיל שלוש עשרה שנה ויום אחד ולא הביא שתי שערות, אינו בר מצוה ולא בר עונשין. ואף על פי שבן סורר ומורה על שם סופו נידון (כמבואר להלן משנה ה), וסופו להיות גדול, מכל מקום פטור, שנאמר (דברים כא, יח): "כי יהיה לאיש בן" – בן הסמוך לגבורתו של איש, בתחילת אישותו חיבו הכתוב (גמרא ורש"י שם, סח, ב). בגמרא מובאת ברייתא: "אמר רבי שמעון: בדין הוא שתהא בת ראויה להיות כבן סורר ומורה, שהכל מצויין אצלה בעבירה (וכשהיא זוללה וסובאה בקטנותה, טופה... עומדת בפרשת הדרכים ומרגלת הבריות לעבירה

שִׂיאֵכֶל בְּשָׂר וְיִשְׁתֶּה יַיִן, שְׁנֵאמַר (דברים כא, כ): "זוֹלֵל וְסָבֵא"; וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין רֵאִיה לְדָבָר, זָכַר לְדָבָר, שְׁנֵאמַר (משלי כג, כ): "אֶל־תְּהִי בְסַבְאֵי־יַיִן, בְּזִלְלֵי בֶשֶׂר לְמוֹ".

ג גִּבּוֹ מִשְׁל אָבִיו וְאָכַל בְּרִשׁוֹת אָבִיו, מִשְׁל אַחֲרִים וְאָכַל בְּרִשׁוֹת אַחֲרִים, מִשְׁל אַחֲרִים וְאָכַל בְּרִשׁוֹת אָבִיו – אֵינּוּ נֶעֱשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵד, עַד שֶׁיִּגְנֹב מִשְׁל אָבִיו וְיֵאָכַל בְּרִשׁוֹת אַחֲרִים. רַבִּי יוֹסִי בַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: עַד שֶׁיִּגְנֹב מִשְׁל אָבִיו וּמִשְׁל אִמּוֹ.

ד הִיָּה אָבִיו רוֹצֵחַ וְאִמּוֹ אֵינָהּ רוֹצֵחַ, אָבִיו אֵינּוּ רוֹצֵחַ וְאִמּוֹ רוֹצֵחַ – אֵינּוּ נֶעֱשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵד, עַד שֶׁיְהִי שְׂנֵיָהֶם רוֹצִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אִם לֹא הִיָּתְהָ אִמּוֹ רֵאוּיָהּ לְאָבִיו – אֵינּוּ נֶעֱשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵד. הִיָּה אֶחָד מֵהֶם גֵּדֵם, אוֹ חֲגֹר, אוֹ אֶלֶם, אוֹ סוּמָא, אוֹ חֲרֹשׁ – אֵינּוּ נֶעֱשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵד, שְׁנֵאמַר (דברים כא, יט-כ): "וְתִפְשׂוּ בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ", וְלֹא גֵדְמִין; "וְהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ", וְלֹא חֲגָרִין; "וְאָמְרוּ", וְלֹא אֶלְמִין; "בְּנִנוּ זֶה", וְלֹא סוּמִין; "אֵינּוּ שֹׁמֵעַ בְּקִלְנוּ", וְלֹא חֲרָשִׁין. מִתְרִין בּוֹ בְּפָנָי שְׁלֵשָׁה וּמִלְקִין אוֹתוֹ. חֹזֵר וְקִלְקַל – גִּדּוֹן בְּעֵשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה;

פירוש ברטנורה

ג נגב משל אביו ואכל ברשות אביו. אע"ג דשכיח ליה לגנוב משל אביו, הואיל ואכל ברשות אביו מתפחד ומתבעת מאביו שמו יראנו ולא ממשך: נגב משל אחרים. לא שכיח ליה שיוכל בכל עת לגנוב משל אחרים, ולא ממשך: עד שיגנוב משל אביו. דשכיח ליה לגנוב בכל עת: ויאכל ברשות אחרים. שאינו מתבעת שם מאביו, דבכהאי גוונא ודאי ממשך: ומשל אמו. מנכסים שיש לה שאין לאביו רשות בהן. כגון שנתן לה אחר נכסים במתנה על מנת שאין לבעלה רשות בהן. ואין הלכה כר' יוסי כרבי יהודה:

ד ת ראויה לאביו. שיה דומה לאביו בקול במראה וקומה. דכתיב איננו שומע בקולנו, מדלא כתיב בקולותינו, שמע מינה קול אחד לשניהם. ומדקול בעיני שוים, מראה וקומה נמי בעיני שוים. ואין הלכה כרבי יהודה: גידם. ידו קטועה: בננו זה. משמע שמראין אותו: חרשים. אם אמר להם איני מקבל מכם אינם שומעים אותו. ואע"פ שרואים אח"כ שאינו מקיים מצותן, מ"מ התורה אמרה איננו שומע בקולנו, דמשמע דבשעת הקול קאמרי דלא שמע, ששמעוהו אינם שומעים אותו.

משניות מבוארות – קהתי

בהן סודרה לאביו ולאמו. פירוש אחר: שיגנוב משל אביו, וגם משל אמו – ממצעות שאמו קיבלה במתנה מאחר, על מנת שאין לבעלה רשות בהן. והלכה כחכמים.

ב א ו ר מ ש נ ה ד

משנה זו ממישכה בדין בן סורר ומורה, והיא מוסיפה ללמדנו, שאף על פי שמתנהג כבן סורר ומורה, זולל וסובא, יש וההורים אינם יכולים להביאו לדין.

הִיָּה אָבִיו רוֹצֵחַ – להביאו לבית דין ולדונו כבן סורר ומורה, וְאִמּוֹ אֵינָהּ רוֹצֵחַ – בכך, או אָבִיו אֵינּוּ רוֹצֵחַ וְאִמּוֹ רוֹצֵחַ, אֵינּוּ נֶעֱשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵד, עַד שֶׁיְהִי שְׂנֵיָהֶם רוֹצִים – שנאמר: "ותפשו בו אביו ואמו". וטעם הדברים: שלא די בשיקול דעתו של אחד מהם, אלא צריכים הסכמת שניהם, שתהא החלטה ברורה בלא ספק (המאירי). רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אִם לֹא הִיָּתְהָ אִמּוֹ רֵאוּיָהּ לְאָבִיו – בגמרא מבואר, שלא היתה שווה לו בקול, במראה ובקומה, אֵינּוּ נֶעֱשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵד – שנאמר: "איננו שומע בקולנו" – ומשמעו קול אחד, דהיינו ששוים הם בקול, וכיון שצריכים להיות שווים בקול, אף במראה ובקומה כך. ואין הלכה כרבי יהודה. הִיָּה אֶחָד מֵהֶם – מהוריו, גֵּדֵם – קטוע יד, או חֲגֹר – צולע, או אֶלֶם, או סוּמָא, או חֲרֹשׁ, אֵינּוּ נֶעֱשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵד, שְׁנֵאמַר: "ותפשו בו אביו ואמו", וְלֹא גֵדְמִין – שאינם יכולים לתפשו בידים; "והוציאו אותו", וְלֹא חֲגָרִין – שאינם יכולים להוציאו: "וְאָמְרוּ", וְלֹא אֶלְמִין – שאינם יכולים לומר: "בְּנִנוּ זֶה" – משמע שמראים עליו באצבע, וְלֹא סוּמִין – שאינם רואים ואינם יכולים להראות עליו; "אֵינּוּ שֹׁמֵעַ בְּקִלְנוּ", וְלֹא חֲרָשִׁין – שהחרשים אינם יודעים אם קבל דבריהם, אם לאו, שאם אמר להם: איני מקבל, אינם שומעים. ואף על פי שרואים שאינו מקיים מצותם, מכל מקום "איננו שומע בקולנו" כתוב, ומשמע ששמעוהו שאמר: איני מקבל מכם. המאירי כותב, שנראה לו הטעם בכל אלו, מפני שהאכזריות מצויה בהם. ומכל מקום דרך אסמכתא למדים אותם מן הכתוב. – וכיצד דנים אותו כשנעשה בן סורר ומורה? מִתְרִין בּוֹ בְּפָנָי שְׁלֵשָׁה – בגמרא מבואר: מתרים בו בפני שניים, כלומר שכשרואים ההורים שנשקע בהרגל זה, מייסרים אותו, ומודיעים לו

ציבור, וכן אם אָכַל כָּל מֵאֲכָל וְלֹא אָכַל בֶּשֶׂר, שְׂתֵה כָּל מִשְׁקָה וְלֹא שְׂתֵה יַיִן – בכל אלה אֵינּוּ נֶעֱשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵד – שכן באכילת מצוה, אין חשש שמא יתרגל וייעשה זולל וסובא; ובאכילת איסור אינו נעשה בן סורר ומורה, לפי שכתוב: "בננו זה סורר ומורה, איננו שומע בקולנו" – יצא זה שאינו שומע אף בקולו של מקום (גמרא); ואם אכל מאכלים אחרים, מלבד בשר ויין, אין בהם משום זולל וסובא; ואינו נעשה בן סורר ומורה, עַד שִׂיאֵכֶל בְּשָׂר וְיִשְׁתֶּה יַיִן, שְׁנֵאמַר: "זוֹלֵל וְסָבֵא" – זולל הוא האוכל בשר ברעבתנות, וסובא הוא השותה יין ברעבתנות (רמב"ם). וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין רֵאִיה לְדָבָר – שזולל וסובא הוא בבשר ויין בלבד, זָכַר לְדָבָר, שְׁנֵאמַר: "אֶל־תְּהִי בְסַבְאֵי־יַיִן, בְּזִלְלֵי בֶשֶׂר לְמוֹ" – ואין מכאן ראייה גמורה, שהרי אפשר שגם במאכלים אחרים נקרא האדם זולל וסובא, מכל מקום הרי הזהיר שלמה על בשר ויין, שאלה מושכים את האדם להרגל יותר מכל דבר אחר.

ב א ו ר מ ש נ ה ג

במשנה הקודמת למדנו, שאינו נעשה בן סורר ומורה עד שיאכל בשר וישתה יין. משנתנו מוסיפה ללמד, שאינו נעשה בן סורר ומורה עד שיגנוב מעות מאביו ויקנה בהן בשר ויין, ויאכל וישתה מחוץ לרשות אביו, כפי שיבואר.

גִּבּוֹ מִשְׁל אָבִיו – גנב הבן מעות מאביו, וקנה בהן בשר ויין, וְאָכַל ושתה בְּרִשׁוֹת אָבִיו – בבית אביו, בחצרו, או בשדהו, אף על פי שמעות אביו מצויות לו תדיר לגנוב מהן, מכל מקום הואיל ואכל ברשות אביו, הריהו מפחד מאביו, ואין לחשוש שמא ימשיך ויתרגל בזה; מִשְׁל אַחֲרִים – או שגנב מעות מאחרים, וְאָכַל בְּרִשׁוֹת אַחֲרִים – שאין מעות אחרים מצויות לו שיוכל בכל עת לגנוב מהם, ואין חשש שימשיך בזה; ומכל שכן מִשְׁל אַחֲרִים וְאָכַל בְּרִשׁוֹת אָבִיו – שגנב מעות מאחרים וקנה בשר ויין ואכל בבית אביו; בכל אלה אֵינּוּ נֶעֱשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵד, עַד שֶׁיִּגְנֹב מִשְׁל אָבִיו וְיֵאָכַל בְּרִשׁוֹת אַחֲרִים – שכן מעות אביו מצויות לו תדיר לגנוב מהן, ואם הוא אוכל את הבשר ושותה את היין ברשות אחרים, מקום שאין אימת אביו עליו, יש חשש שימשיך ויתרגל לגנוב מעות מאביו ולהיות זולל וסובא. רַבִּי יוֹסִי בַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: עַד שֶׁיִּגְנֹב מִשְׁל אָבִיו וּמִשְׁל אִמּוֹ – בגמרא מבואר: מהמעות המוכנות לקנות

ואינו נסקל עד שיהו שם שלשה הראשונים, שְׁנָאֹמֶר (שם שם, כ): "בִּנְנוּ זֶה", וְהוּא שְׁלֵקָה בְּפָנֵיכֶם. פָּרַח עַד שְׁלֵא נִגְמַר דִּינּוֹ, וְאַחֵר כֶּף הַקִּיף זָקֵן הַתְּחִתּוֹן – פְּטוּר; וְאִם מִשְׁנֹמֵר דִּינּוֹ פָּרַח, וְאַחֵר כֶּף הַקִּיף זָקֵן הַתְּחִתּוֹן – חַיִּב. הַ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה גִדּוֹן עַל שֵׁם סוֹפּוֹ, יְמוֹת זָכָאִי וְאֵל יְמוֹת חַיִּב; שְׁמִיתָתָן שֶׁל רְשָׁעִים – הִנָּאָה לָהֶן וְהִנָּאָה לְעוֹלָם, וְלִצְדִיקִים – רַע לָהֶן וְרַע לְעוֹלָם. פְּזוּר לְרְשָׁעִים – הִנָּאָה לָהֶן וְהִנָּאָה לְעוֹלָם. שְׁקֵט לְרְשָׁעִים – רַע לָהֶן וְרַע לְעוֹלָם. פְּנוּס לְרְשָׁעִים – רַע לָהֶן וְרַע לְעוֹלָם, וְלִצְדִיקִים – הִנָּאָה לָהֶן וְהִנָּאָה לְעוֹלָם. שְׁקֵט לְרְשָׁעִים – רַע לָהֶן וְרַע לְעוֹלָם, וְלִצְדִיקִים – הִנָּאָה לָהֶן וְהִנָּאָה לְעוֹלָם.

פירוש ברטנורה

שאמר אינו מקבל מכה: ומתירין בו בפני שלשה. הכי קאמר, ומתירין בו בפני שנים שלא ירגיל. ואם לא שמע, מלקין אותו בבית דין של שלשה, כדתנן בפרק קמא, מכות בשלשה. הוסיפו אותו האמור בן סורר ומורה מלקות הוא, כתיב הכא (דברים כ"א) בן סורר ומורה, וכתיב התם (שם כ"ה) והיה אם בן הכות הרשע: זה הוא שלקה בפניכם. ואע"ג דמיבעי ליה זה ולא סומין, אי איתא דלהך מלתא לחוד אתא, לזה הוא שלקה בפניכם, לכתוב בנו הוא, מאי בנו זה שמעת מינה תרתי: ואח"כ הקיף זקן התחתון פטור. כיון דאילו עבד השתא לאו בר קמלא הוא: ואם משנמנר דינו ברה. היו כנבאר קמילא וחיוב אפילו לאחר כמה שנים:

ה גידון על שם סופו. סוף שמכלה ממון אביו ומבקש מה שהורגל בו ואינו מוצא ויושב בפרשת דרכים ומלסמם את הבריות, אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חיוב: הנאה להן. שאינו מוסיפין לחטאו: והנאה לעולם. שקמה כל הארץ: רע להן. שהיו מוסיפים זכות: ורע לעולם. שהיו מגינים על דורן ומכוחין את הדור: ויון ושינה לרשעים. כל זמן ששותים וישנים אין חוטאין ואין מריעין לבריות: לצדיקים רע להן. שאינם עוסקין בתורה: ורע לעולם. שכשהן מתבטלים, פורענות באה לעולם: פיזור. שהן נפרדים זה מזה ואין יכולים להועץ ולסייע זה את זה:

משניות מבוארות – קהתי

לדעת רבי יהודה (במשנה הקודמת), שאינו נעשה בן סורר ומורה עד שיהיו אביו ואמו שוים בקול ובמראה ובקומה, בן סורר ומורה לא היה ולא עמיד להיות, ולא נכתב אלא משום דרוש וקבל שכר (גמרא, טו). – משנתנו באה להשמיע. שעונשו החמור של בן סורר ומורה אינו בעד מעשיו של עכשיו, אלא על שם סופו, כפי שיבואר.

בן סורר ומורה גידון על שם סופו – בגמרא בכרייתא מבואר: רבי יוסי הגלילי אומר: וכי מפני שאכל זה טרטימר בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי, אמרה תורה: יצא לבית דין לייסקל? אלא הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה, שסוף מגמר נכסי אביו (עתידי) הוא כללות ממון אביו. ומבקש למודו (הרגלו). כלומר שיבקש לזולזל ולטבוא. כפי שהודגל (לכך). ואינו מוצא (מענות). ויוצא לפרשת דרכים ומלסמם את הבריות – אמרה תורה: ימות זכאי ואל ימות חיוב – מוטב שבן סורר ומורה ימות כשהוא זכאי ועדיין לא הרג אדם, ואל ימות לאחר שיהרוג ויתחייב מיתה, שְׁמִיתָתָן שֶׁל רְשָׁעִים, הִנָּאָה לָהֶן – שאינם מוסיפים לחטאו, הִנָּאָה לְעוֹלָם – שאין הבריות סובלים מהם. וְלִצְדִיקִים – אבל מיתתם של צדיקים, רַע לָהֶן – שנמנעים מלהוסיף מצוות ושלמות, וְרַע לְעוֹלָם – שהצדיקים מטיבים לאנשי דורם בגופם ובממונם ובחכמתם, ואף מגינים עליהם בצדקתם. וְיִין וְשִׁנָּה לְרְשָׁעִים – כשהם מרבים לשחות יין ולישון, הִנָּאָה לָהֶן – שאינם חוטאים, וְהִנָּאָה לְעוֹלָם – שאינם מזיקים. וְלִצְדִיקִים – כשהם שותים וישנים, רַע לָהֶן – שאינם עוסקים בתורה, וְרַע לְעוֹלָם – שעל ידי ביטול תורה פורענות באה לעולם.

פְּזוּר לְרְשָׁעִים – פירוד בין הרשעים, שאינם מתוודעים יחד ואינם מסייעים זה את זה, הִנָּאָה לָהֶן וְהִנָּאָה לְעוֹלָם – שאינם מזמינים לעשות רעות לבני אדם. וְלִצְדִיקִים – פיזורם, רַע לָהֶן וְרַע לְעוֹלָם – שאינם יכולים, מחוסר אחדות וליכוד, לתקן את העולם. פְּנוּס לְרְשָׁעִים – כשהם מאוחדים, רַע לָהֶן וְרַע לְעוֹלָם – שמתחזקים הם במעשיהם הרעים ומשליטים את כוח הרע בעולם. וְלִצְדִיקִים – כינוסם וליכודם, הִנָּאָה לָהֶן וְהִנָּאָה לְעוֹלָם – שמתחזק הטוב ומתגבר שלטונו בעולם. שְׁקֵט לְרְשָׁעִים – כשהם חיים בשקט ובשלווה, רַע לָהֶן וְרַע לְעוֹלָם – שיש להם פנאי אחרות רעות על הבריות, וְלִצְדִיקִים – השקט והשלווה של הצדיקים, הִנָּאָה לָהֶן – שיש להם פנאי להרבות בתורה ובמצוות. וְהִנָּאָה לְעוֹלָם – שבני אדם לומדים מהם ומתקנים מעשיהם ומדותיהם.

בפני עדים, שאם יוסיף לעשות כך יביאווהו לבית דין. עבר אחר ההתראה, מביאים אותו אביו ואמו לפני בית-דין של שלושה, ואומרים להם: בנו זה סורר ומורה, שאחר שהתירנו בו בפני שניים, גנב משל אב וקנה בשר ויין, ואכל טרטימר בשר ושתה חצי לוג יין. ומביאים עדי התראה, ועדים שראו שגנב וזלזל וסבא לאחר ההתראה, וּמְלַקְיֵן אוֹתוֹ – שנאמר: "ויסרו אותו", ולמדים בגזרה שווה, שהוא מלקות, שנאמר כאן "בן" ונאמר במלקות (דברים כה. ב): "והיה אם בן הכות הרשע". חָזַר וְקִלְקַל – שהוסיף לגנוב ולאכול, גִּדּוֹן בְּעֵשְׂרִים וְשִׁלְשָׁה – מביאים אותו לבית דין של עשרים ושלושה, ומביאים עדים שראו שגנב ושהתרו בו, ועל סמך עדותם הרי הוא גידון לסקילה. וְאִינוֹ נִסְקָל עַד שְׁיֵהוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה הָרְאשׁוֹנִים – שדנהו למלקות, שְׁנָאֹמֶר – (בפרשת "בן סורר ומורה"): "בִּנְנוּ זֶה", זֶהוּ שְׁלֵקָה בְּפָנֵיכֶם – ומכאן שבית הדין של שלושה שלקה בפניהם צריכים להיות שם. פָּרַח – הבן, עַד שְׁלֵא נִגְמַר דִּינּוֹ – למיתה, וְאַחֵר כֶּף הַקִּיף זָקֵן הַתְּחִתּוֹן, פְּטוּר – שכיון שאילו עשה עכשיו אינו בן מיתה, אין דנים אותו עכשיו (רש"י), וְאִם מִשְׁנֹמֵר דִּינּוֹ – לסקילה – פָּרַח, וְאַחֵר כֶּף הַקִּיף זָקֵן הַתְּחִתּוֹן, חַיִּב – וכל עת שיימצא ייסקל, שכן משעת גמר דין הריהו כאדם הרגו, ואין דבר שיכול להצילו.

באר משנה ה

ענין בן סורר ומורה, שעסקנו בו במשניות הקודמות, הוא ענין מופלא. פרטי דינו וחומר עונשו תמיהים הם, ולא כל כך מתקבלים על הדעת. בתלמוד ירושלמי (סנהדרין פרק ח הלכה א) אמרו: "כל אלין מלייא לא מסתברין דלא חליפין (כל אלו הדברים שנאמרו בבן סורר ומורה אינם מסתברים, שכן סתברא נוטה לחילוף הדברים). תדע לך שהוא כן: מי היה בדין שיהא חיוב, הבן או הבת? הווי אומר: הבת (ענין בסוף באורנו למשנה א) ופטרה התורה את הבת וחייבה את הבן. מי היה בדין שיהא חיוב, קטן או גדול? הווי אומר: גדול; ופטרה התורה את הגדול וחייבה את הקטן. מי היה בדין שיהא חיוב, הגונב משל אחרים או הגונב משל אביו ואמו? הווי אומר: הגונב משל אחרים; פטרה התורה הגונב משל אחרים וחייבה הגונב משל אביו ואמו. ללמדך, שכולן אינן אלא בגורת מלך" (ואי אתא רשאי להרהר אחריו ולבקש עמונו של דבר – "פני משנה"). כן נחלקו תנאים (בכרייתא, סנהדרין עא, א), אם בן סורר ומורה אפשרי בכלל להיות מוציא את: "אמר רבי שמעון: וכי מפני שאכל זה טרטימר בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי, אביו ואמו מוציאין אותו לייסקל? אלא לא היה ולא עתיד להיות. ולמה נכתב? דרוש וקבל שכר (כלומר לא נכתב אלא כדי לדרוש וללמוד). אמר רבי יונתן: אני ראתיו וישבתי על קברי" ואף

ו הָבֵא בַּמַּחְתֶּרֶת נִדוֹן עַל שֵׁם סוֹפוֹ. הִיָּה בָּא בַּמַּחְתֶּרֶת וְשָׁכַר אֶת הַחֲבִית, אִם יֵשׁ לוֹ דָּמִים – תְּיָב; אִם אֵין לוֹ דָּמִים – פְּטוּר.

ז וְאֵלוֹ הֵן שְׂמִצִּילִין אוֹתָן בְּנִפְשָׁן: הַרְדָּף אַחַר חֲבֵרוֹ לְהַרְגוֹ, אַחַר הַזְּכוּר וְאַחַר הַנְּעִרָה הַמְּאֹרְסָה. אֲבָל הַרְדָּף אַחַר הַבְּהֵמָה, וְהַמְחַלֵּל אֶת הַשֶּׁבֶת, וְהַעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה – אֵין מְצִילִין אוֹתָן בְּנִפְשָׁן.

פ ר ק ת ש י ע י

א וְאֵלוֹ הֵן הַנְּשַׁרְפִּין: הָבֵא עַל אִשָּׁה וּבִתָּהּ, וּבֵת כַּהֵן שְׁזֵנְתָהּ. יֵשׁ בְּכֻלָּל אִשָּׁה וּבִתָּהּ: בֵּיתוֹ, וּבֵת בְּתוֹ, וּבֵת בְּנוֹ,

פירוש ברטנורא

ו הָבֵא בַּמַּחְתֶּרֶת. שאמרה תורה יהרג: נדון על שם סופו. שסופו להרוג את בעל הבית אם יעמוד כנגדו להציל את שלו: אם יש לו דמים חייב. כגון האב הבא במחתרת על הבן, שבירדע שרחמי האב על הבן, לפיכך אין הבן רשאי להרגו. ואם שבר האב החבית, חייב לשלם: אין לו דמים פטור. ושאר כל אדם הבא במחתרת שאם הרגו בעל הבית אין לו דמים, אם שבר את החבית פטור מלשלם. שכיון שהוא מתחייב בנפשו פטור מן התשלומין, שאין אדם מת ומשלם:

ז וְאֵלוֹ שְׂמִצִּילִין אוֹתָן בְּנִפְשָׁן. שמצילין אותן מן העבירה בנפשן, שניתן רשות לכל אדם להרגם כדי להצילן מן העבירה: הרודף אחר חבירו להרגו. דכתיב אצל נערה מאורסה (דברים כ"ב) כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הוה, מקיש רוצח לנערה מאורסה, מה נערה מאורסה ניתן להצילה בנפשו, אף רוצח ניתן להצילו בנפשו. ונערה מאורסה נפקא לן מקרא דכתיב (שם) צעקה הנערה המאורסה ואין מושיע לה, הא יש מושיע לה חייב להושיעה בכל דבר שיכול להצילה: ואחר הזכור. נפקא לן דאמר קרא (שם) ולנערה לא תעשה דבר, נער כתיב חסר ה"א, זה זכור. וה"ה לכל חייבי כריתות ומיתות כ"ד שבעריות, שמצילין אותן בנפשן, דכתיב (שם) חטא מות. חטא, אלו חייבי כריתות. מות, אלו חייבי מיתות כ"ד: אבל הרודף אחר הבהמה. אע"פ שדומה לעריות: והמחלל את השבת והעובד עבודה זרה. אף על פי ששניהם כופרים בעיקר: אין מצילין אותם בנפשן. וכ"ש שאר חייבי כריתות ומיתות בית דין שאינן על עריות, שאין מצילין אותם בנפשם, ואין מותר להרגן כלל עד שיעברו עבירה בעדים ויהיו חייבים מיתה בבית דין:

ט א אלו הן הנשרפים. הבא על אשה ובתה. על אשה שכבר נשא בתה, דהיינו חמותו: ובת כהן. וכן בת כהן שזנתה היא כשריפה: יש בכלל אשה

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ו

אגב המשנה הקודמת, שכן סורר ומורה נידון על שם סופו, מובאת כאן משנה זו העוסקת בדין גגב שנמצא במחתרת, שאף הוא נידון על שם סופו. כתוב בתורה (שמות כב, א): "אם במחתרת ימצא הגנב... (שחחר בלילה תחת ביתו של חבירו, כדי לפרוץ לתוכו), אין לו דמים" – אין על הורגו שפיכות דמים (אבן עזרא). ורש"י על הגמרא (סנהדרין ע"ב א). מפרש: "כלומר, הרי הוא לך כמי שאין לו דם ונשמה, ומותר להרגו". – משנתנו באה לבאר, משום מה התירה התורה להרגו.

הָבֵא בַּמַּחְתֶּרֶת – שאמרה התורה: "אין לו דמים", כפי שבארנו לעיל, נִדוֹן עַל שֵׁם סוֹפוֹ – שסופו להרוג את בעל הבית, אם יעמוד כנגדו להציל את ממונו. בגמרא מבואר: "חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו", כלומר אין אדם שולט בעצמו כשהוא רואה שאחר נוטל את ממונו, הלכך יודע הגגב הזה, שבעל הבית יעמוד על ממונו להצילו, אלא שבוודאי גמר בלבו, מאחר שבא במחתרת, שאם יעמוד כנגדו, יהרגנו, ואמרה התורה: אם בא להרגן, השכם להרגו. ולא לבעל הבית בלבד ניתנה רשות להרגו, אלא אף לכל אדם אחר המוצאו במחתרת, ברם, כל שברור הדבר שלא בא במחתרת אלא על עסקי ממון, ולא יהרוג את בעל הבית, אם יעמוד כנגדו, כגון אב הבא במחתרת על בנו, אסור להרגו. ואם הרג אותו, הרי הוא חייב כהורג נפש, שנאמר (שמות כב, א): "אם זרחה השמש עליי, דמים לו" – אם ברור לך הדבר כשמש, שלא בא להרוג אלא לגנוב בלבד ההורג חייב משום שפיכות דמים (לפי פירוש אבן עזרא); ורש"י על התורה מפרש: "דמים לו" – כחי הוא חשוב, ורציחה היא אם יהרגנו בעל הבית. הִיָּה בָּא בַּמַּחְתֶּרֶת וְשָׁכַר אֶת הַחֲבִית – או כלים אחרים, בכניסתו למחתרת, אִם יֵשׁ לוֹ דָּמִים – בזמן שאסור להרוג, כמבואר לעיל, תְּיָב – הבא במחתרת לשלם דמי החבית; אִם אֵין לוֹ דָּמִים – בזמן שמותר להרוג, כפי שבארנו לעיל, פְּטוּר – מלשלם את החבית ששבר, שהואיל והוא מתחייב בנפשו הריהו פטור מתשלומים, שאין אדם מת ומשלם (עיי' משנה בבא קמא ג. א): ואפילו ניצל ולא נהרג, פטור מלשלם, שכן ההלכה היא שחייבי מיתות שוגגים, או שלא התרו בהם, אין משלמים ממון שנתחייבו עם המיתה, אף על פי שאין נהרגים, שהרי מכל מקום חיוב מיתה וחייב תשלומים באים כאחד (דש"י).

באור משנה ז

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת, שהרשות לבעל הבית, ואף לכל אדם, להרוג את הבא במחתרת, מוסיפה משנתנו לפרט עבירות חמורות, שהרודף אחריהן לעשותן, ומותר לכל אדם להורגו, כדי להצילו מן העבירה.

וְאֵלוֹ הֵן שְׂמִצִּילִין אוֹתָן – מן העבירה, בְּנִפְשָׁן – של הרודפים אחריה, כלומר שניתנה רשות לכל אדם להרוג את הרודפים אחר העבירה, כדי להצילם ממנה (דש"י). ויש מפרשים: ואלו הם הנרדפים שמצילין אותם בנפשם של הרודפים. כלומר שהורגים את הרודפים כדי להציל את הנרדפים (המאירי; ועיי' פירוש המשניות להרמב"ם). הַרְדָּף אַחַר חֲבֵרוֹ לְהַרְגוֹ – ולאחר שהזהירו אותו לא נמנע מזה, והוסיף לרדוף אחריו, מותר להרגו, שכתוב בנערה המאורסה (דברים כב, כז): "כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הוה" – וכי מה למדנו מרוצח? אלא הרי זה בא ללמד ונמצא למד, מקיש רוצח לנערה המאורסה, מה נערה המאורסה ניתן להצילה בנפשו, כפי שיבואר להלן, אף רוצח ניתן להצילו בנפשו. אַחַר הַזְּכוּר – וכן הרודף אחר הזכור כדי לאנסו, והזכר בורח ממנו, מצילים אותו בנפשו, שכתוב בנערה המאורסה (שם): "ולנערה לא תעשה דבר"..." כתוב "נער" חסר ה"א, ודורשים מקרא ומסורת, שגם נער וגם נערה דין אחד להם, שהרודף אחריהם מצילים אותו בנפשו (דש"י). וְאַחַר הַנְּעִרָה הַמְּאֹרְסָה – שכתוב בה (שם כב, כז): "כי בשדה מצאה, צעקה הנערה המאורסה ואין מושיע לה" – מכאן משמע, שאם יש מושיע, חייב הוא להושיעה בכל דבר שיכול להצילה. והוא הדין לכל חייבי כריתות ומיתות בית דין שבעריות, שמצילים אותם בנפשם, שכן דורשים את הכתוב בנערה המאורסה: "אין לנערה חטא מות", חטא – אלו חייבי כריתות, מות – אלו חייבי מיתות בית דין (כרייתא בגמרא). אֲבָל הַרְדָּף אַחַר הַבְּהֵמָה – לרבעה, וְהַמְחַלֵּל אֶת הַשֶּׁבֶת – שראוהו הולך לעשות מלאכה בשבת, וְהַעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה – שראוהו הולך לעבוד עבודה זרה, אֵין מְצִילִין אוֹתָן בְּנִפְשָׁן – אף על פי ששבת ועבודה זרה יסודי התורה הם, אסור להרוג אותם, אלא צריך להתרות בהם, ולאחר שעשו את העבירה מביאים אותם לבית דין. והוא הדין לכל חייבי כריתות ומיתות בית דין שאינן של עריות, שאין מצילים אותם בנפשם; שלא ניתן להציל אדם בנפשו אלא מדבר שהוא ערווה ויש בו קלון ופגם לנודף, בדומה לנערה המאורסה (דש"י). ברם ברוצח כתוב מפורש הוא שניתן להציל בנפשו, כמו שהבאנו לעיל.

באור משנה א

לאחר שסיימנו את פרטי הדינים של הנסקלים, באה משנה זו לפרט את העבירות שחייבים עליהן שריפה, וכן העבירות שחייבים עליהן הרג.

וְאֵלוֹ הֵן הַנְּשַׁרְפִּין – עובדי עבירה שדינם כשריפה: הָבֵא עַל

ובת אשתו, ובת בתה, ובת בנה, חמותו, ואם חמותו, ואם חמויו. ואלו הן הנקראים: הרוצח ואנשי עיר הנדחת. רוצח שהכה את רעהו באבן או בפרזל, וכבש עליו לתוך המים או לתוך האור, ואינו יכול לעלות משם, ומת – חיב; דחפו לתוך המים או לתוך האור ויכול לעלות משם, ומת – פטור. שפה בו את הכלב, שפה בו את הנחש – פטור; השיך בו את הנחש – רבי יהודה מחייב, וחכמים פוטריין. המכה את חברו בין באבן בין באגרוף ואמרוהו למיתה, והקל ממה שהיה ולאחר מפאן הכביד ומת – חיב; רבי נחמיה אומר: פטור, שרגלים לדבר.

ב נתפנו להרוג את הפהמה והרג את האדם, לנכרי והרג את ישראל, לנפלים והרג את בן קנמא – פטור.

פירוש ברטנורא

ובתה. כלומר באשה ובתה כתיבא שריפה כהדיא (ויקרא כ') ואיש אשר יקח את האשה ואת אמה וגו' באש ישרפו, ומנה ילפינן כולחו הנך נמו, דאיתנהו בשרפה: בתו. מאנוסתו, דלאו בת אשתו היא דלחייב עליה משום בת אשתו. דהא לאו בת אשתו היא: בת בתו ובת בנו. שהו לו מאנוסתו: בת אשתו. בין שהיא בתו בין שהיא חורגתו: וחמותו. אע"ג דתנא לה רישא כהדיא הבא על אשה שנשא בתה, ולאו מדרשא אתיא, אידי דתני בתך כללא אם חמותו ואם חמו דאתיא מדרשא, תנא נמי אנב ריהמא חמותו כהדיהו: כבש עליו. אחו ראשו של חברו ותקפו בתוך המים שלא יוכל להרים ראשו: שיפה. גידה: השיך. שאחו הנחש בידו והולכו והגיע שיני הנחש לגוף חברו: רבי יהודה מחייב. דסבר ארס נחש בשיניו עומה, ומכיון שהגיע שיני הנחש בכשרו של חברו הוי כאילו הרגו וחייב: וחכמים פוטריין. דקא סברי ארס נחש מעצמו הוא מקיא, הלכך לאו איהו קמליה אלא גרמא בעלמא הוא ופטור. והלכה כחכמים: ואמרוהו למיתה. אבל אמרוהו תחלה לחיים, אפילו לרבנן פטור: היקל ממה שהיה. וחזרו ואמרוהו לחיים: שרגלים לדבר. שלא מת מחמת מכה זו:

משניות מבוארות – קהתי

מיתת סייף. אבל דחפו לתוך המים או לתוך האור ויכול לעלות משם – ולא עלה, ומת – בתוך המים או בתוך האש, פטור – ממיתת בית דין, אף על פי שדחפו, הואיל ויכול היה לעלות. שפה בו את הכלב – גירה אדם בחברו את הכלב, ונשכו ומת, או שפה בו את הנחש – ומת מנשיכתו, פטור – המשסה ממיתת בית דין, שאינו אלא גורם למיתתו של חברו, ואינו חייב מיתה אלא אם כן הרגו בידים. השיך בו את הנחש – שקירב את הנחש בידים לגופו של חברו עד שהגיעו שיני הנחש בכשרו, ונשכו ומת, רבי יהודה מחייב – שהרי הוא כאילו הרגו בידים, ונחשכו ומת, רבי – שאף בזה אינו אלא גורם. בגמרא מבואר, שלדעת רבי יהודה "ארס נחש בין שיניו הוא עומד", והרי הוא כתוקע סכין בבטנו של חברו (רש"י), ולכן המשיך חייב. ולדעת חכמים "ארס נחש מעצמו הוא מקיא" (עיין "תפארת ישראל"), ונמצא שאינו הורגו בידים, אלא הוא גורם בלבד, ולפיכך פטור (סנהדרין ע"ח, א). המכה את חברו בין באבן בין באגרוף – כמו שכתוב (שמות כא, יח): "וכי ידביב אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרוף". ואמרוהו למיתה – ואמרו בית דין את המוכה שימות מחמת המכה, והקל ממה שהיה – ונעשה חלוני קל יותר, עד שתזרו ואמרוהו לחיים. ולאחר מפאן הכביד ומת – הורע מצב בריאותו ונעשה חלוני קשה יותר עד שמת, חיב – המכה, כדון "מכה אדם ומת". רבי נחמיה אומר: פטור, שרגלים לדבר – שלא מחמת מכתו מת, שהרי הקל ממה שהיה. ויש מפרשים שפייסקה זו "שרגלים לדבר" מוסבה לדברי תנא קמא: חייב מפני שרגלים לדבר שמת מחמת מכתו, הואיל ואמרוהו תחילה למיתה (עיין משנה נ"ד ט, ד).

באור משנה ב

משנתנו ממשיכה כדון "מכה אדם ומת", והיא באה להשמיענו, שאין המכה חייב מיתה אלא אם כן נתכוון להמיתו והכה אותו מכה שיש בה כדי להמית, אבל אם לא נתכוון להמיתו, אף על פי שהכהו מכת מוות, או אם הכהו מכה שאין בה כדי להמית, אף על פי שנתכוון להמיתו – פטור. נתפנו להרוג את הפהמה והרג את האדם, או לנכרי – שנתכוון להרוג גוי, עובר אלילים, שאין חייבים עליו מיתת בית דין, והרג את ישראל, או שנתכוון לנפלים – להרוג נפל, היינו ולד שנולד לפני זמנו ואינו בין קיום, והרג את בן קנמא – ילד שיכול היה לחיות, פטור – ממיתתו, לפי שלא נתכוון להרוג מי שחייבים עליו מיתה; ואפילו התרו בו, שעלול הוא להרוג אדם שיתחייב עליו

אשה ובתה – כלומר שאחת מהן נשואה לו, והוא בא על האחרת (גמרא), דהיינו שבא על אם אשתו (חמותו), או שבא על בת אשתו, כמו שכתוב (ויקרא יח, יז): "ערוות אשה ובתה לא תגלה". וכן כתוב (שם כ, יז): "ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה וזמה ויא, באש ישרפו אותו ואתה". ובת פהן שזונתה – כשהיא נשואה, שנאמר (שם כא, ט): "ובת איש כהן כי תזנז לזנות, את אביה היא מחללת, באש תשרף". ברם, כעולה נידון בחנן. יש בכלל אשה ובתה – כלומר "אשה ובתה" המפורשות בתורה, שדינן בשריפה, כפי שהבאנו לעיל, כוללות תשעה חייבי שריפה, מהם שנלמדים בגזרה שווה מ"אשה ובתה", ומהם שנכללים ב"אשה ובתה"; ואלו הם: בתו – הבא על בתו, ואפילו אמה אינה אשתו אלא אנוסתו, ובת בתו, ובת בנו – הבא על בת בתו או על בת בנו, שנולדו לו מאנוסתו, ובת אשתו, ובת בתה, ובת פנה – הבא על בת אשתו, ואפילו אינה בתו אלא חורגתו, או על בת בתה, או על בת בנה של אשתו, שילדה מאיש אחר, חמותו, ואם חמותו, ואם חמויו – הבא על חמותו, דהיינו אם אשתו, או על אם חמותו, או על אם אביה של אשתו. – נמצאו כל חייבי שריפה עשרה: תשעה אלו שנימנו לעיל ובת כהן. ואלו הן הנקראים – עוברי עבירה שדינם במיתת הורג, כלומר בסייף: הרוצח – שכתוב (שמות כא, יב): "מכה איש ומות מות יומות", ולמדים ממכה עבר כעני, שכתוב בו (שם כא, כ): "נקם ינקם", ונקימה זו סייף, שנאמר (ויקרא כו, כה): "והבאתי עליכם חרב ונקמת נקם ברית" (סנהדרין נ"ב, ב), ואנשי עיר הנדחת – שכתוב בהם (דברים יג, טז): "הכה תכה את יושבי העיר ההיא לפי חרב". – משנתנו חוזרת לבאר דיני רוצח: רוצח שהכה את רעהו באבן או בפרזל – כמו שכתוב (במדבר לה, טו-יח): "ואם בכלי ברזל הכהו יומות... ואם באבן יד אשר ימות בה הכהו יומות... או בכלי עץ יד אשר ימות בו הכהו יומות רוצח הוא. מות יומות הרוצח". בגמרא מובא: "מפני מה לא נאמרה יד בכרזול? שהכרזול פטור מיתת בכל שהוא"; וכן שנינו בבבלי: "רבי אומר: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שהכרזול ממות בכל שהוא, לפיכך לא נתנה תורה בו שיעור"; וכבש – או כבש – עליו לתוך המים או לתוך האור – כלומר שנפל אחד לתוך המים או לתוך האש, ובא זה ודחק על ראשו, עד שנשאר בתוך המים או בתוך האש, ואינו יכול לעלות משם – ואפילו אינו כובשו בידיו, אלא שהוא מצמצם לו מקום עמידתו שלא יוכל לצאת משם (גמרא), ומכל שכן אם דחף אותו לתוך המים או לתוך האש, ולא הניחו לצאת משם, ומת – הריהו חיב –

נִתְּפוֹן לְהַכּוֹתוֹ עַל מַתְּנֵיוֹ, וְלֹא הָיָה בָּהּ פְּדֵי לְהַמִּית עַל מַתְּנֵיוֹ, וְהִלְכָה לָהּ עַל לְבוֹ וְהָיָה בָּהּ פְּדֵי לְהַמִּית עַל לְבוֹ, וְזוֹת – פְּטוּר; נִתְּפוֹן לְהַכּוֹתוֹ עַל לְבוֹ וְהָיָה בָּהּ פְּדֵי לְהַמִּית עַל לְבוֹ, וְהִלְכָה לָהּ עַל מַתְּנֵיוֹ, וְלֹא הָיָה בָּהּ פְּדֵי לְהַמִּית עַל מַתְּנֵיוֹ, וְזוֹת – פְּטוּר. נִתְּפוֹן לְהַכּוֹת אֶת הַגְּדוֹל, וְלֹא הָיָה בָּהּ פְּדֵי לְהַמִּית אֶת הַגְּדוֹל, וְהִלְכָה לָהּ עַל הַקֶּטָן, וְהָיָה בָּהּ פְּדֵי לְהַמִּית אֶת הַקֶּטָן, וְזוֹת – פְּטוּר; נִתְּפוֹן לְהַכּוֹת אֶת הַקֶּטָן וְהָיָה בָּהּ פְּדֵי לְהַמִּית אֶת הַקֶּטָן, וְהִלְכָה לָהּ עַל הַגְּדוֹל, וְלֹא הָיָה בָּהּ פְּדֵי לְהַמִּית אֶת הַקֶּטָן, וְהָיָה בָּהּ פְּדֵי לְהַמִּית עַל מַתְּנֵיוֹ, וְהִלְכָה לָהּ עַל לְבוֹ, וְזוֹת – חַיִּב. אֲבָל נִתְּפוֹן לְהַכּוֹת עַל מַתְּנֵיוֹ, וְהָיָה בָּהּ פְּדֵי לְהַמִּית עַל מַתְּנֵיוֹ, וְהִלְכָה לָהּ עַל הַגְּדוֹל, וְלֹא הָיָה בָּהּ פְּדֵי לְהַמִּית אֶת הַגְּדוֹל וְהָיָה בָּהּ פְּדֵי לְהַמִּית אֶת הַגְּדוֹל, וְהִלְכָה לָהּ עַל הַקֶּטָן, וְזוֹת – חַיִּב. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִפְלוּ נִתְּפוֹן לְהַרוֹג אֶת זֶה וְהָרַג אֶת זֶה – פְּטוּר.

ג רוצח שנתערב באחרים – כלן פטורין; רבי יהודה אומר: פונסין אותן לפפה. כל חיבי מיתות שנתערבו זה בזה – נדונין בקלה. הנסקלין בנשרפין – רבי שמעון אומר: נדונין בסקילה, שהשרפה חמורה; וחכמים אומרים:

פירוש ברטנורא

ב והיה בה כדי להמית על לבו ומת פטור. דתרתו בענין, שהא מתכוין למכת מיתה וגם שיכנו מכת מיתה: ר"ש אומר אפילו נתכוין להרוג את זה. לאו אסיפא דמלתא דת"ק קאי, אהא דקאמר ת"ק נתכוין להכות את הגדול והיה בה כדי להמית את הגדול והלכה על הקטן ומת חיוב, דאי אהא קאי, ר"ש פטר מביעי ליה, ולמה ליה למהדר ולפרושי אפילו נתכוין להרוג את זה והרג את זה, הא בפירוש אמרו ת"ק, ומאי אפילו. אלא ר"ש ארישא קאי, נתכוין להרוג את הבהמה והרג את האדם פטור, הא נתכוין להרוג את האדם והרג אדם אחר חיוב, ועלה קאמר ר"ש אפילו נתכוין להרוג את זה והרג את זה פטור. והלכה כר"ש:

ג רוצח שנתערב באחרים. כגון שנים שהיו עומדים ויצא חץ מכניהם והרג, שניהם פטורים. ואפילו אחד משניהם מוחזק בחסידות ובידוע שהוא לא זרק החץ, אפילו הכי לא מחייבין ליה לאידך בחוקה זו: רבי יהודה אומר פונסין אותן לכיפה. מתניתין חסורי מחסרה והכי קתני, ושור שנגמר דינו שנתערב בשוורים אחרים, סוקלים אותם, דהא על כרחך כולחו אסורים בהנאה ואפילו הן אלף, מפני זה המעורב בהן, הלכך סוקלין את כולם כדי שתתקיים מצות

משניות מבוארות – קהתי

להרוג את הבהמה והרג את האדם פטור, אבל נתכוון להרוג אדם זה והרג אדם אחר, חיוב. וזבא רבי שמעון לחלוק, שאפילו נתכוון להרוג את זה והרג את זה, פטור. טעמו של רבי שמעון, לפי שנאמר (דברים יט, יא): "וארבו לו וקם עליו" – עד שיתכוון לו, מכאן גם, שרבי שמעון חולק על ההלכה האחרונה שבסיפא, והוא סובר, שאם נתכוון להכות את הגדול והיה בה כדי להמית את הגדול והלכה לה על הקטן, ומת – פטור. ברם אם נתכוון להכות אדם על מתניו והיה בה כדי להמית על מתניו, והלכה לו על לבו, ומת, אף רבי שמעון מודה שהוא חיוב. והלכה כרבי שמעון (עיין 'חוטפות יום טוב').

ב אור משנה ג

רוצח שנתערב באחרים – ואין יודעים מי הוא הרוצח, פלן פטורין – בגמרא מבואר: "שנים שהיו עומדים ויצא חץ מכניהם והרג, שניהם פטורין. ואמר רבי יוסי: אפילו אבא חלפתא ביניהון". כלומר אפילו אחד משניהם מוחזק חסיד כאבא חלפתא, אין מחייבים את השני. **רבי יהודה אומר: פונסין אותן לפפה** – מכניסים אותם לבית הכלא (ונקרא "כיפה" על שם תקרתו, שהייתה מקומרת). לפי הגמרא אין רבי יהודה חולק על דברי תנא קמא המפורשים במשנה, אלא על דבריו החסרים בנוסח המשנה והם: "שור שנגמר דינו שנתערב בשוורים אחרים, סוקלים אותם" – שהרי כולם אסורים בהנאה, ואין הפסד לבעלים בסקילה, הלכך סוקלים את כולם כדי שתתקיים מצוות סקילה בשור שנתחייב בה (רש"י). רבי יהודה אומר: כונסים אותם לכיפה – אין צריך לסקלם, שלא להטריח בית דין, אלא מכניסים אותם לכיפה, שימותו ברעב. יש מפרשים בגמרא, שמשנתנו מדברת ברוצח שלא נגמר דינו שנתערב ברוצחים אחרים שנגמר דינם, וסוברים חכמים, שכולם פטורים מן המיתה, לפי שאין גומרים דינו של אדם אלא בפניו; ורבי יהודה אומר: כונסים אותם לכיפה, שימותו שם (כמבואר להלן משנה ה), שהואיל וכולם רוצחים הם, אין לפטור אותם לגמרי (כך פורש גם המאירי; ועיינו בגמרא, סנהדרין עט, ב; פ, א). **כל חייבי מיתות שנתערבו זה בזה** – ואין יודעים מי מהם נתחייב סקילה ומי שריפה וכדומה, נדונין בקלה – במיתה הקלה שבהן, כגון שנתערבו חייבי סקילה בחייבי הרג, נידונים כולם בהרג. הנסקלין

מיתה, והוא אמר, שלא איכפת לו הדבר, ועל מנת כן הוא עושה, מכל מקום הוא פטור, הואיל ולא נתכוון לבר חיוב. רש"י מבאר הטעם: לפי שאין כאן אלא התראת ספק, אבל מפרשים אחרים אינם סוברים כך (המאירי; ועיינו 'תפארת ישראל'). **נתפנון להכותו על מתניו, ולא היה בה פדי להמית על מתניו** – כלומר שנתכוון להכותו מכה שאין בה כדי להמיתו, והלכה לה על לבו והיה בה פדי להמית על לבו – אבל פגע בלבו, ולגבי הלב היתה זו מכת מוות, ומת – ממכתו זו, פטור – מעונש מיתה, שהרי לא נתכוון להמיתו. **נתפנון להכותו על לבו והיה בה** – במכתו – פדי להמית על לבו – כלומר שנתכוון אמנם להכותו מכת מוות, והלכה לה על מתניו, ולא היה בה פדי להמית על מתניו – אבל הכהו על מתניו, ולא היתה זו מכת מוות לגבי מתניו, ומת – ואף על פי כן מת המוכה, פטור – המכה ממיתה, שהרי לא הכהו מכה שיש בה כדי להמית. **נתפנון להכות את הגדול, ולא היה בה פדי להמית את הגדול** – כלומר שלא נתכוון להמיתו, והלכה לה על הקטן, והיה בה פדי להמית את הקטן – אבל פגע בקטן, ולגבי היתה זו מכת מוות, ומת – הקטן ממכה זו, פטור – המכה ממיתה, שהרי לא נתכוון להמית. **נתפנון להכות את הקטן והיה בה** – במכתו – פדי להמית את הקטן – שנתכוון אמנם להמיתו, והלכה לה – המכה על הגדול, ולא היה בה פדי להמית את הגדול – שלגבי הגדול היתה זו מכה שאין בה כדי להמיתו, ומת – ואף על פי כן מת הגדול לאחר שהוכה, פטור – המכה מעונש מיתה, שהרי לא הכהו מכה שיש בה כדי להמיתו. **אבל נתפנון להכות על מתניו, והיה בה פדי להמית על מתניו** – שנתכוון להכותו על מתניו מכת מוות, והלכה לה על לבו – אלא שבמקום להכותו על מתניו, כפי כוונתו, הכהו על לבו, ומת – המוכה, חייב – המכה מיתה. וכן אם נתפנון להכות את הגדול והיה בה – במכתו – פדי להמית את הגדול, והלכה לה על הקטן, ומת – הואיל ונתכוון למכה שיש בה כדי להמיתו, והיתה זו מכת מוות אף לגבי הגדול, לפיכך חייב – מיתה. **רבי שמעון אומר: אפילו נתפנון להרוג את זה והרג את זה, פטור** – בגמרא מבואר, שרבי שמעון בא לחלוק על הרישא של המשנה, שכן ברישא שנינו: "נתכוון

גדוּנִין בְּשִׂרְפָה, שֶׁהִסְקִילָהּ חֲמוּרָה. אָמַר לָהֶן רַבִּי שִׁמְעוֹן: אִלּוּ לֹא הָיְתָה שִׂרְפָה חֲמוּרָה, לֹא נִתְּנָה לְבַת כְּהֵן שְׂזֻמָּתָה. אָמְרוּ לוֹ: אִלּוּ לֹא הָיְתָה סְקִילָה חֲמוּרָה, לֹא נִתְּנָה לְמַגְדָּף וְלַעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה. הַנְּהַרְגִים בְּנִתְּנָקִין – רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: בְּסוּף; וְחַכְמִים אָמְרִים: בַּחֲנֵק.

ד מִי שֶׁנִּתְּחַיֵּב בְּשִׁתֵּי מִיתוֹת בֵּית דִּין – גִּדּוּן בְּחֲמוּרָה. עֶבֶר עֲבָרָה שֵׁשׁ פָּה שְׁתֵּי מִיתוֹת – גִּדּוּן בְּחֲמוּרָה; רַבִּי יוֹסִי אָמַר: גִּדּוּן בְּזָקָה הִרְאִישׁוּנָה שְׂבָאָה עָלָיו.

ה מִי שֶׁלָּקָה וְשָׁנָה – בֵּית דִּין מְכַנְּסִים אוֹתוֹ לְכַפֵּה וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ שְׁעוּרִין עַד שֶׁפָּרְסוּ מִתְּבַקְּעַת. הַהוֹרֵג נֶפֶשׁ שְׂלֵא בְעָרִים – מְכַנְּסִין אוֹתוֹ לְכַפֵּה וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ לָחֵם צָר וַיִּמֵּם לַחֵץ.

פירוש ברטנורה

סקילה כמחוייב בה. (ר' יהודה אומר) כונסין אותן לכיפה. ואין צריך לסקלן, אלא כונסין אותן לחדר והן מתים כרעב. ואין הלכה כר' יהודה: ר' שמעון אומר בסוף. שהחנק חמור: וחכמים אומרים בחנק. שהסוף חמור:

ד מי שנתחייב שתי מיתות. כגון שעבר עבירה קלה ונגמר דינו לעבירה קלה, וחזר ועבר עבירה חמורה, סלקא דעתך אמינא כיון דנגמר דינו לעבירה קלה, האי גברא קמילא הוא, קמשמע לן: עבר עבירה שיש בה שתי מיתות. כגון חמותו, והיא אשת איש: נידון בחמורה. בשריפה. מפני שהיא חמותו. ולא כאשר אש שהיא כחנק: נידון בזיקה הראשונה. באותו איסור שהחוקק תחלה להזדרז ולפרוש ממנו הוא נידון. אבל לא באיסור הבא עליו אחרון, ואע"פ שהוא חמור, דקסבר ר' יוסי אין איסור חל על איסור, ואפילו חמור על הקל. ואם נשא בת אלמנה, שהיתה תחלה חמותו כשהיתה פנויה ואחר כך נישאה, נידון בשריפה. ואם היתה אשת איש ואח"כ נעשית חמותו, נידון בחנק כמיתה של אשת איש שהיתה תחלה. ואין הלכה כר' יוסי:

ה מי שלקה ושנה. שלקה שני פעמים על עבירה שחייבים עליה כרת, שכל חייבי כריתות לוקים. כשהחזיר ועשה אותה עבירה נעמה פעם שלישית: מכניסין אותו לכיפה. מקום כשיעור קומת אדם ולא יותר. ומאכילין אותו תחלה לחם צר ומים לחץ עד שיוקטנו בני מעיו, והדר מאכילין אותו שעורים שנופחתו במעיו עד שכריסו נבקעת: שלא בעדים. שלא כעדות שהיה מחוייב עליה מיתה. ומכל מקום ידוע לבית דין שהדבר אמת שבודאי הרג, אלא שהוכחשו העדים בכדיקות או שלא היתה שם התראה מספקת: ומאכילין אותו לחם צר ומים לחץ. תחלה, ואח"כ מאכילין אותו שעורים עד שכריסו

משניות מבוארות – קהתי

ולא באיסור שבא אחרון, אף שהוא חמור, שסובר רבי יוסי אין איסור חל על איסור, ואפילו איסור חמור על איסור קל. ומבואר בגמרא, שאם היתה חמותו תחילה, כגון שנשא בתה כשהיתה אלמנה, ואחר כך נישאה ובא עליה כשהיתה כבר אשת איש, הרי הוא נידון בשריפה משום חמותו, שהיתה אסורה עליו קודם שנעשתה אשת איש. ואם היתה אשת איש תחילה, ואחר כך נעשתה חמותו, כלומר שבשעה שנשא בתה היתה אשת איש, ובא עליה לאחר שנעשתה חמותו, הרי הוא נידון בחנק משום אשת איש, שהיתה אסורה עליו קודם שנשא בתה. והלכה כחכמים.

באור משנה ה

אגב משנה ג ששינוי בה: "רבי יהודה אומר: כונסין אותן לכיפה". באה משנה זו ללמדנו שתי הלכות בענין "כונסין לכיפה", אחת במי שלקה ושנה, ואחת ברוצח שאין עליו עדות מספקת, כפי שיבואר. "כיפה" מתפרשת בגמרא: "מלוא קומתו", כלומר בית כלא צר ונמוך שאין בו אלא כשיעור קומת אדם, ואין לו שם מקום להתפשט ולא לישון (פירוש המשניות להרמב"ם). וכבר בארנו, שבית הכלא נקרא "כיפה", לפי שתקרתו היתה מקומרת. על הפסוק "ונתת אותו אל המהפכת ואל הצינוק" (ירמיהו כט, כו), אומר התרגום: "ותתן יתיה לכיפתא..."

מי ששלקה וְשָׁנָה – מי שספג מלקות על עבירה שעבר, וחזר עליה ולקה שנית, בֵּית דִּין מְכַנְּסִים אוֹתוֹ לְכַפֵּה – אם עבר אותה עבירה פעם שלישית, בית דין מכניסים אותו לבית הכלא, כפי שבארנו לעיל, וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ שְׁעוּרִין עַד שֶׁפָּרְסוּ מִתְּבַקְּעַת – כלומר,

שתחילה נותנים לו לחם צר ומים לחץ, כמו שמובא בספא של משנתנו, עד שיתכווצו בני מעיו, ואחר כך מאכילים אותו שעורים, כדי שיתנפחו קרביו, עד שכריסו תתפקע. בגמרא מבואר, שמדובר כאן בעבירה שחייבים עליה כרת, שכן כל חייבי כריתות לוקים (עיין מנשה מנחות ג. א). וכיון שהפקיר נפשו לעונש כרת, ולאחר שלקה פעמיים על אותה עבירה, לא נמנע ממנה, ועשה אותה בפעם השלישית, מכניסים אותו לכיפה, ומקריבים לו את כרתו. ברם, בשאר הלאוין שאין בהם כרת אלא מלקות בלבד, מלקים וחוזרים ומלקים אפילו מאה פעמים ואין דנים בהם בהכנסה לכיפה. הַהוֹרֵג נֶפֶשׁ שְׂלֵא בְעָרִים – שברור לבית דין שהרג את הנפש, אלא שאין עדות מספקת לחייבו מיתה, כגון שראוהו שני העדים, אחד מחלון זה ואחד מחלון זה, ולא ראו זה את זה, שאין עדותם מספקת בדיני נפשות, או שלא היתה בו התראה מספקת (גמרא), מְכַנְּסִין אוֹתוֹ לְכַפֵּה וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ לָחֵם צָר וַיִּמֵּם לַחֵץ – ואחר כך מאכילים אותו שעורים עד

בְּנִשְׁרָפִין – נתערבו חייבי סקילה בחייבי שריפה, רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: גִּדּוּנִין בְּסְקִילָה, שֶׁשִׂרְפָה חֲמוּרָה – מסקילה, לדעתו, כמו ששינוי לעיל (ז, א). וְחַכְמִים אָמְרִים: גִּדּוּנִין בְּשִׂרְפָה, שֶׁהִסְקִילָהּ חֲמוּרָה – משריפה. אָמַר לָהֶן רַבִּי שִׁמְעוֹן: אִלּוּ לֹא הָיְתָה שִׂרְפָה חֲמוּרָה, לֹא נִתְּנָה לְבַת כְּהֵן שְׂזֻמָּתָה – שכן רבי שמעון סובר, שבת כהן מאורסה שזינתה אף היא מיתתה בשריפה, ולא בסקילה כבת ישראל, ומכאן שמייתת שריפה חמורה מסקילה. ברם, חכמים סוברים שבת כהן שזינתה אינה בשריפה אלא כשהיא נשואה, ובוה חמור דינה מבית ישראל כשהיא שדינה בחנק, אבל כשהיא נערה מאורסה דינה בסקילה כבת ישראל. אָמְרוּ לוֹ – חכמים לרבי שמעון: אִלּוּ לֹא הָיְתָה סְקִילָה חֲמוּרָה, לֹא נִתְּנָה לְמַגְדָּף וְלַעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה – שחטאם הוא החמור ביותר, ומיתתם בסקילה. הַנְּהַרְגִים בְּנִתְּנָקִין – אם נתערבו חייבי הרג בחייבי חנק, רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: בְּסוּף – כולם נידונים בסוף, שלדעתו חנק חמור מהרג, וְחַכְמִים אָמְרִים: בַּחֲנֵק – שסוברים חכמים, שהרג חמור מחנק. בגמרא מבואר, שמדיחי עיר הנדחת, לדעת רבי שמעון מיתתם בחנק, וכיון שדינם של המודחים בהרג, הרי ראייה שחנק חמור מהרג, שכן עוון המדיחים חמור מעוון המודחים. ברם, חכמים סוברים, שדינם של המדיחים בסקילה, והואיל ועיר הנדחת דינה בהרג ולא בחנק, הרי שהרג חמור מחנק. והלכה כחכמים.

באור משנה ד

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת, שכל חייבי מיתות שנתערבו זה בזה נידונים בקלה, באה משנתנו ללמד, שמי שנתחייב שתי מיתות בית דין, נידון בחמורה, כפי שיבואר.

מִי שֶׁנִּתְּחַיֵּב בְּשִׁתֵּי מִיתוֹת בֵּית דִּין – על שתי עבירות שונות, ואפילו נגמר דינו למיתה קלה, כגון שרצח ונתחייב הרג, ואחר כך עבר עבירה שחייב עליה מיתה חמורה, כגון שעבד עבודה זרה, שדינו בסקילה, אין אומרים הואיל ונגמר דינו ליהרג, הרי זה נחשב כהרוג, ושוב אין דנים אותו על העבירות שעושה אחר כך, אלא גִּדּוּן בְּחֲמוּרָה – בסקילה, שהיא חמורה מהרג. עֶבֶר עֲבָרָה – אחת, שֵׁשׁ פָּה שְׁתֵּי מִיתוֹת – כגון שבא על חמותו שהיא אשת איש, שמשום חמותו חייב שריפה, ומשום אשת איש חייב חנק, גִּדּוּן בְּחֲמוּרָה – בשריפה שהיא חמורה מחנק. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: גִּדּוּן בְּזָקָה הִרְאִישׁוּנָה שְׂבָאָה עָלָיו – באותו איסור שהחוקק תחילה להזדרז ולפרוש ממנו הוא נידון,

ו הגונב את הקסות, והמקלל בקוסם, והבועל ארמית – קנאין פוגעין בו. כהן ששמש בטמאה – אין אהיו הפהנים מביאין אותו לבית דין, אלא פרחי כהנה מוציאין אותו חוץ לעזרה, ומפציעין את מוחו בגזירין. זר ששמש במקדש – רבי עקיבא אומר: בחנק; וחכמים אומרים: בידי שמים.

פ ר ק ע ש ר י

א כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר (ישעיה ס, כא): "ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ, נצר פירוש ברטנורא

נבקעת. והיינו רישא. ומה שחפר זה גלה זה:

ו הגונב את הקסות. אחד מכלי שרת. מלשון קשות הנסך (במדבר ד'): והמקלל בקוסם. המבקר את השם בשם עבודה זרה: והבועל ארמית. נכרית: קנאים פוגעים בו. המקנאים קנאתו של מקום היו הורגים אותו. והוא שתהיה הנכרית בת עובדי ע"ו, ובשעת מעשה, ובפני עשרה מישראל. ואם חסר אחד מן התנאים הללו אסור להרגו. אבל ענינו מפורש על פי נביא, יכרת ה' לאיש אשר יעשנה. ומלקין אותו ארבע מלקיות מדברי סופרים, משום נדה, משום שפחה משום נכרית, משום זונה: פרחי כהונה. כחורים שמתחיל שער וקנם לפרוח בהם: בגזירין. בקעיות של עצים: רבי עקיבא אומר בחנק. נאמר כאן (במדבר א) והור הקרב יומת. ונאמר להלן (דברים י"ג) והנביא ההוא או הולם החלום ההוא יומת, מה להלן בחנק אף כאן בחנק: והכמים אומרים בידי שמים. נאמר כאן יומת, ונאמר להלן (במדבר י"ז) כל הקרב הקרב אל משכן ה' יומת, מה להלן בידי שמים אף כאן בידי שמים. והלכה כחכמים. ומיתה בידי שמים הוא פחות מן הכרת, שהכרת יש עליו עונש לאחר מיתה אם לא עשה תשובה כראוי, ומיתה בידי שמים אין לאחר מיתה עליו כלום. ורש"י כתב בפרק במה מדליקין (דף כ"ה) דמיתה בידי שמים ימיו נצזרים ואינו הולך ערירי, כרת את ביה תרת, ימיו נכרתים והולך ערירי. ומחוייבו מיתה בידי שמים שעל עסקי מקדש וקדשים הם אחד עשר, ואלו הן, האוכל טבל, וכהן טמא שאכל תרומה טהורה, וזר שאכל תרומה, וזר, ומבא, ומבול יום ששמשו, ומחוסר כפורים, ומחוסר בגדים, ושלא קידש ידים ורגלים, ושתיי יין, ופרועו ראש. קצת מהם נאמר מיתה בהם בפירוש, וקצתם למדום רבותינו מפי הקבלה בגזירה שוה ובהיקש:

א כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. אפילו אלו שנתחייבו מיתה בב"ד מפני רשעתן, יש להם חלק לעולם הבא. ועולם הבא האמור כאן הוא העולם הבא אחר תחיית המתים, שעתידיים לחיות ולעמוד בגופם ובנפשם חיים נצחיים, כחמה וכלבנה וכוכבים, כדמיתו בגמרא בהאי פראק, מתים שעתידיים

משניות מבוארות – קהתי

ומפציעין את מוחו בגזירין – ופוצעים את מוחו בגזירי עצים, ואין מוחים בידם. זר – מי שאינו מזרע אהרן, ששמש במקדש – שעבד עבודה על גבי המזבח, רבי עקיבא אומר: דינו בחנק – שנאמר (במדבר יח, ז): "והזר הקרב יומת", ולמדו רבי עקיבא בגזירה שווה של "יומת, יומת" מהכתוב (דברים יג, ו): "והנביא ההוא או הולם החלום ההוא יומת" – מה שם בחנק, אף כאן בחנק. ונקמים אומרים: בידי שמים – שלמדים הם מהכתוב (במדבר יז, כח): "כל הקרב הקרב אל משכן ה' יומת" – מה שם מיתה בידי שמים, שכן מדובר שם במאיתים וחמישים איש של עדת קורח שנשרפו על ידי אש שיצאה מאת ה', אף כאן מיתה בידי שמים. והלכה כחכמים. – מיתה בידי שמים קלה מן הכרת, שמחוייב כרת יש עליו עונש לאחר מיתה אם לא עשה תשובה כראוי, והמחוייב מיתה בידי שמים, כיון שמת נתכפר לו (דמבט; ברטנורא). ורש"י כותב (בגמרא שבת כה, א): מיתה בידי שמים – ימיו נצזרים ואינו הולך ערירי, ואילו כרת – ימיו נכרתים והולך ערירי. בגמרא (סנהדרין פג, א) מובאת ברייתא המונה כל העבירות שחייבים עליהן מיתה בידי שמים.

ב א ו ר מ ש נ ה א

שני הפרקים האחרונים במסכתנו – סדרם בגמרא הוא הפוך מאשר במשנה. פרקנו בגמרא הוא פרק י"א, הפרק האחרון, ואלו הן הנחנקין" הוא פרק י'. מדברי רש"י בתחילת פרקנו נראה, כי סדר הגמרא הוא הנכון, וכן גורס המאירי. אבל הרמב"ם גורס את סדר המשנה, וכן הוא הסדר בירושלמי. ואף רש"י כותב במפורש בתחילת מסכת מכות, ש"אלו הן הנחנקין" הוא הסיום של "סנהדרין". וכן מבואר בתוספות יום טוב" שסדר המשנה הוא הנכון, לפי שבפרק זה (פרק "חלק") מבאר דיני עיר הנדחת, שנזכרה בפרק הקודם (משנה א): "ואלו הן הנחנקים: רוצח ואנשי עיר הנדחת". ולאחר שהשלים לבאר דיני רוצח ושאר הדינים שהובאו אגב ענין רוצח, בא פרקנו לבאר (החל במשנה ד') דיני עיר הנדחת; אלא משום שרוצה ללמד, שאנשי עיר הנדחת אין להם חלק לעולם הבא, הריהו מקדים תחילה "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" וכי' (ענין "תוספות יום טוב").

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. – אפילו אלו שנתחייבו מיתה בבית דין, כל זמן שלא פגעו בעיקרי האמונה, יש להם חלק לעולם הבא – בברטנורא מבואר: "עולם הבא האמור כאן הוא העולם הבא אחר תחיית המתים, שעתידיים לחיות ולעמוד בגופם ובנפשם חיים נצחיים כחמה וכלבנה וכוכבים...; והעולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה, ואף על פי שיש בו גוף וגויה, אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים

שכריו מתבקעת, כמו שבארנו ברישא. כן מבואר בגמרא. שכן ברישא ובין בסיפא מענישים אותו באותו עונש, אלא שברישא שנוי סוף העונש, ובסיפא שנויה התחלתו. ברם, אין דנים בהכנסה לכיפה בחייבי מיתות בית דין אלא בהורג נפש בלבד, שאף על פי שיש עבירות חמורות משפיכות דמים, מכל מקום אין בהם השחתת ישובו של עולם כשפיכות דמים... (עיין רמב"ם הל' רוצח ד, ט).

עונש ההכנסה לכיפה למשה מסיני היא (רש"י): ובגמרא מצאו לו רמז בכתוב (תהלים לד, כב): "תמות רשע רעה" מי שהוחזק רשע תמיתו רעהו.

ב א ו ר מ ש נ ה ו

לאחר ששינו במשנה הקודמת בענין "ההורג נפש שלא בעדים", שמתתו לא נמסרה לבית דין, ודנים אותו בהכנסה לכיפה, מוסיפה משנתנו ללמד בעבירות אחרות, שאין בית דין יכולים לחייב עליהן מיתה, ונהרגים עליהן שלא על ידי בית דין.

הגונב את הקסות – בגמרא מבואר: "מאי קסות? כלי שרת" (מכלי בית המקדש), וכן כתוב (במדבר ד, ז): "קשות הנסך". ובמסכת סוכה (מח, ב) מובאת ברייתא: "שני קשוואות היו שם. אחד של מים (לניסוך המים בחג הסוכות), ואחד של יין" (לניסוך יין). ויש דעה, שאפשר שמדובר בצדוקי שגנב את הקשוה של מים, לפי שהצדוקים לא הודו בניסוך המים; והוא הדין בגונב כלי אחר מכלי המקדש, והמקלל בקוסם – המקלל את ה' בשם עבודה זרה (גמרא). והבועל ארמית – נכריה, בת עובדי עבודה זרה, אם הוא בועלה בפרהסיא, היינו לעיני עשרה מישראל, (גמרא). קנאין פוגעין בו – בני אדם כשרים המקנאים קנאת ה' הורגים אותו בשעה שרואים את המעשה, אבל לאחר מכן אין מיתתו מסורה לבית דין. והלכה למשה מסיני היא (רש"י). בגמרא (סנהדרין פג, א) אמרו, שאין הקנאים רשאים לפגוע בו אלא בשעת מעשה בלבד; ברם, "הבא לימלך קנאי הבא לשאול בבית דין אם לפגוע בו, ואפילו בשעת מעשה), אין מודים לו" (שלא נאמרה ההלכה אלא למקנא מעצמו ואינו נמלך – רש"י). כהן ששמש בטמאה – שעבד במקדש בשעה שהיה טמא, והרי עבודתו פסולה ומחוללת, וחייב מיתה בידי שמים, אין אהיו הפהנים מביאין אותו לבית דין – לחייבו מלקות כדנינו, שכל לאו שחייבים עליו מיתה בידי שמים לוקים עליו, אלא פרחי כהנה – צעירי הכהנים – מוציאין אותו חוץ לעזרה – שלא לטמא את המקדש,

מַטְעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהַתְּפַאֵר. וְאֵלּוּ שְׂאֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא: הָאוֹמְרִי: אֵין תַּחֲתֵית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה, וְאֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם, וְאַפִּיקוֹרוֹס. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵף הַקּוֹרֵא בְּסִפְרֵים הַחִיצוֹנִים, וְהַלּוֹחֵשׁ עַל הַמִּכְבָּה וְאוֹמֵר: "כֹּל־הַמַּחְלָה אֲשֶׁר־שָׁמְתִי בְּמַצְרִים לֹא־אֲשִׁים עֲלֶיךָ, כִּי אֲנִי ה' רַפְּאֵךְ" (שמות טו, כו). אָבָא שְׂאוּל אוֹמֵר: אֵף הַהוֹגֵה אֶת הַשֵּׁם בְּאוֹתֵיהֶן.

פירוש ברטנורא

לחיות אין חזרון לעפרן. והעולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ואע"פ שיש בו גוף וגויה, אלא צדיקים יושבין ועמרתויהן בראשיהן ונהנין מזווי שכניה. ומפני שאין כל ישראל שוין בו, אלא הגדול לפי גדלו והקטן לפני קטנו, משום הכי קתני יש להם חלק; האומר אין תחיית המתים מן התורה. בגמרא קאמר, וכל כך למה, תנא, הוא כפר בתחיית המתים לפיכך לא יהיה לו חלק בתחיית המתים. ומכאן אני מוכיח שעולם הבא האמור במשנה זו אינו העולם שהנשמות מונחות בו בזמן הזה, אלא העולם של תחיית המתים כדפרישית: אפיקורוס. שמכוח תלמודי חכמים. וכל שכן המכוח התורה עצמה: כפפרים החיצוניים. ספרי מינים, כגון ספרי אריסטו' היווני וחבריו. ובכלל זה הקורא בספר דברי הימים של מלכי נכרים ובשירים של ענבים ודברי חשק שאין בהם חכמה ולא תועלת אלא איבוד זמן בלבד; והלוחש על המכוח. וברוקק בלבד הוא דאין לו חלק לעולם הבא, לפי שאין מוכרזין שם שמים על הרקקה: וההוגה את השם. של ארבע אותיות כמו שהוא נכתב:

משניות מבוארות – קהתי

כנגד מידה" (סנהדרין צ. א). וְאֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם – וכן האומר: לא ניתנה תורה מן השמים, אלא משה רבנו כתב אותה מפי עצמו, אין לו חלק לעולם הבא. וְאַפִּיקוֹרוֹס – בגמרא מבואר: זה המכוח תלמיד חכם, וכל שכן המכוח את התורה; ובכלל זה הכופר במציאות ה' ואחדותו, והמכחיש בנבואה, וכן הכופר בתורה שבעל פה, והמכוח את המועדות, והמחלל את הקדשים, וכן כל העושה עבירות ביד רמה, כלומר להכעיס ובפרהסיא ועל דרך כפירה, וכן הכופר בביאת המשיח; שכל אלו גורמים להרוס התורה, וכולם בכלל "אפיקורוס" (המאיר). הרמב"ם מפרש, ש"אפיקורוס" היא מלה ארמית מלשון "הפקר", שמפקיר ומכוח את התורה. ויש מבארים שזה על שם הפילוסוף היווני אפיקורו. שהפיץ רעיונות כפירה ולימד את הבריות ללכת אחר תענוגות הגוף, וקראו חכמים בשם זה לכל מי שמכוח את התורה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵף הַקּוֹרֵא בְּסִפְרֵים הַחִיצוֹנִים – בספרי מינים, שפירושו התורה נביאים וכתובים על פי דעתם ולא סמכו על מדרש חכמים (רי"ף); וְהַלּוֹחֵשׁ עַל הַמִּכְבָּה וְאוֹמֵר: "כֹּל־הַמַּחְלָה אֲשֶׁר־שָׁמְתִי בְּמַצְרִים לֹא־אֲשִׁים עֲלֶיךָ, כִּי אֲנִי ה' רַפְּאֵךְ" – כלומר שמרפא חליים בלחישות ומיני כשפים. בגמרא מבואר, שמדובר כאן ברוקק, שכן דרך מלחשים לרקוק קורם הלחש; והטעם הוא, לפי שאין מזכירים שם שמים על הרקקה (סנהדרין קא. א). אָבָא שְׂאוּל אוֹמֵר: אֵף הַהוֹגֵה אֶת הַשֵּׁם בְּאוֹתֵיהֶן – המבטא את השם המיוחד בכתבו, ומבואר בגמרא, שעושה כך כמעמד המון ועמי הארץ העוסקים בדברי חול. כל אלה אין להם חלק לעולם הבא, אם לא עשו תשובה; אבל אם עשו תשובה יש להם חלק לעולם הבא (רמב"ם). ברם, בשאר עובדי עבירה, שאינם עוברים מתוך ביון התורה אלא מצד היצר, אף על פי שנעשים עליהם כפי רשעתם, יש להם חלק לעולם הבא.

מזווי השכינה. ומפני שאין כל ישראל שווים בו, אלא הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, לכן שונה המשנה: "יש להם חלק". אבל דעת הרמב"ם היא, שעולם הבא הוא עולם הנשמות הבא אחר המוות, שאין בו גוף וגויה; ולא תהא תחיית הגופות אלא לימות המשיח, שאין בין ימות המשיח והעולם הזה אלא שעבוד מלכויות, וישתמשו אז בכל הרגש החושים לצורך קיום הגוף הגשמי, שיוכה לעבוד את ה' באותו זמן בשמחה ובטוב לב. מה שאין כן בעולם הבא, לאחר שיכלו ימות המשיח, אין בו אלא נפשות בלבד, ואין שם צורך בכלים הגשמיים, שאין לו עוד הנאה בהם, לפי שאין בעולם הבא אלא הנאה רוחנית נצחית (ענין פירוש המשניות להרמב"ם. שמבאר באירכות את ענין עולם הבא. וכן שלושה עשר עיקרי האמונה). מכל מקום באה משנתנו ללמד, שאף אלה שחטאו יש להם חלק לעולם הבא (ויש מבארים: כל ישראל יש להם חלק בנשמתם, שהוא ראוי לעולם הבא – ענין "תפארת ישראל"). שְׂנַאֲמֵר: וְיַעֲמֵךְ כְּלָם צַדִּיקִים – ואף חוטאים בכלל, "לְעוֹלָם יִיָּשׁוּ אֲרָץ" – כלומר ארץ החיים, והוא עולם הבא, שנשמות ישראל הן "נֶצֶר מַטְעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהַתְּפַאֵר" – וכן כתוב: "ישראל אשר בך אתפאר" (ישעיהו מט, ג). ויש מבארים: "נצר מטעני" – ארץ החיים היא נצר מטעני של ה', על שם הכתוב (בראשית ב, ח): "ויטע ה' אילנות גן בעדן". וְאֵלּוּ שְׂאֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא – כלומר שאין להם חלק בשכר הרוחני הנצחי ("תפארת ישראל"), אלא נידונים הם לדורי דורות ברשעם (המאיר). וזה משום שכופרים בעיקרי האמונה; הָאוֹמֵר: אֵין תַּחֲתֵית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה – שהוא כופר בתחיית המתים, או שאומר שאין תחיית המתים מן התורה, דהיינו שכופר במדרשי חכמים שדרשו תחיית המתים מפסוקי תורה (דנ"י). בגמרא מובאת בריתא: "הוא כפר בתחיית המתים, לפיכך לא יהיה לו חלק בתחיית המתים, שכל מידותיו של הקב"ה מידה

המשך ביאור למס' פסחים ליום שלישי עמ' א

9 חכמים] שהם כמלאכי השרת], וכן מורין מהוראה כפי
10 מדרשא ו-בבית המדרש] גנותי – כמוני, שמה ששנינו
11 בברייתא שאין להפריש תרומה מחמץ בפסח, הרי זה רק
12 באופן שהחמץ במחומר, שמעולם לא היה ראוי להפרשת
13 תרומה.
14 רב הונא בריה דרב יהושע מביא מקור אחר לדין זה שתרומה
15 שהופרשה מחמץ בפסח אינה קדושה: (פי אָתָא – כשבא) רב הונא
16 פריה דרב יהושע

1 תרומה, מאחר שמראשיתה לא היתה ראויה אלא 'לאורו', ועל כך
2 נאמר 'תתן לו ולא לאורו', אָבָל אָחֵמִין בְּתַלוּשׁ, שנמצא שהיתה
3 לתבואה שעת הכושר להפריש ממנה תרומה לאחר שנתלשה
4 קודם שהחמיצה, הָבִי נְמִי דְקַדְשָׁה – האם אכן באופן זה תחול
5 התרומה.
6 אָמַר לֵיהּ רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, אֵין – אכן כן, 'בְּגִיּוּרַת עִירִין
7 פְּתִיגְמָא וּבְמַאֲמַר קְרִישִׁין שְׂאִילָתָא' – דברים אלו נאמרו ונגזרו
8 על ידי המלאכים הקדושים, כלומר הסכימו לכך תלמידי

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

למקום שנכנס. לבית קדשי הקדשים: במקום שעמד. בין הבדים: ולא היה מתכוון להוות לא למעלה וכו'. שתהא אחת למעלה בחודה של כפורת העליון והשבע למטה מאמצעה שהרי לא על הכפורת נוגעים אלא לארץ נופלות: אלא כמצליף. בשורה זו תחת זו כל שמונה הזאות כמצליף לא ידעתי לשונו: וכך היה מונה. בגמרא מפרש טעמא: נמל דם הפר תחילה והניח דם השעיר. מסקנא דמילתיה דר' יהודה היא דאמר לא היה שם אלא כן אחד וצריך ליטול דם הפר תחילה: על הפרוכת. כדכתיב וכן יעשה לאהל מועד (ויקרא טז): עירה דם הפר וכו'. כדכתיב במתנות המזבח ולקח מדם הפר ומדם השעיר מדם שניהן יחדיו: ונתן המלא וכו'. בגמרא מפרש חוזר ומערה מזרק מלא לתוך הריקן כדי לערבן יפה: גמ' ויביאו בבלה. ליהויכין: עם כלי חמדת. הוא ארון: ויאריו הכדים וגו'. סיפיה דקרא ויהיו שם עד היום הזה: ופליגא דעולא. הא דתניא ר' שמעון אומר ארון גלה לבבל: ראשונה ושניה. כלומר משני מקראות:

דף נג עמוד א. לאחר התפילה קצרה, יצא הכהן לעזרה ונטל את תדם של הפר שלו ממי שהיה מפרם - מערב ובוחש בו כדי שלא יקרו, נכנס הכהן גדול שוב למקום שנכנס דהיינו לקודש הקדשים, ועמד במקום שעמד דהיינו בין הבדים מקום הקטרת הקטורת, והיה ממנו אחת למעלה ושבע למטה, הזאה אחת למול הכפורת כשגב ידו למטה ואצבעותיו כלפי מעלה ומזה זורק כלפי מעלה, וכשמה את השבע למטה הופך את ידו ואצבעותיו כלפי מעלה ומזה כלפי מעלה. ולא היה מתכוון להוות שיגעו הדמים לא למעלה בחודו העליון של עובי הכפורת, ולא למטה מאמצע עוביה, שכן הדמים לא נגעו בכפורת אלא על הרצפה לפני הארון. אלא שהיה מזה כמצליף - כמלקה ברצועה זו תחת זו.

וכך היה מונה את ההזאות, כשהזה אחת למעלה היה מונה בפיו אחת, וכשהזה את הראשונה שבשבע הזאות למטה, היה מונה אחת ואחת - אחת שהייתה למעלה ואחת למטה, וכן הלאה, אחת ושתיים, אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע. יצא מקודש הקדשים והניחו למזרק שבו דם הפר הנשאר על בן - בסיס הנהב שבהיכל.

הביאו לו את השעיר שעלה עליו הגורל לה, שחטו וקבל במזרק את דמו, נכנס למקום שנכנס - קודש הקדשים, ועמד במקום שעמד - בין הבדים, והיה ממנו מדם השעיר אחת למעלה ושבע למטה כמו שהיה מזה מדם הפר. וכך היה מונה את ההזאות, אחת, אחת ואחת, אחת ושתיים וכו'. יצא והניחו למזרק ובו דם השעיר על בן הנהב השני שבהיכל, ואז היה נוטל מן הכן הראשון את דם הפר.

רבי יהודה אומר, לא היה שם אלא בן אחד בלבד. נמל דם הפר ממנו והניח את דם השעיר על אותו הכן.

סדר ההזאות שבחזן: והיה ממנו - מדם הפר על הפרוכת בחלק שפנגד הארון מבחוץ מתוך ההיכל, אחת למעלה ושבע למטה, כדרך שעשה בקודש הקדשים, ולא היה מתכוון אלא כמצליף וכו', וכך היה מונה אחת, אחת ואחת, וכו'. וכמו כן אצל דם השעיר, נמל דם השעיר והניח דם הפר, והיה ממנו על הפרוכת שפנגד הארון מבחוץ, אחת למעלה ושבע למטה וכו'.

עירה - שפך את דם הפר לתוך דם השעיר, וחזר ונתן את הדמים שבמזרק המלא בריקן כדי שיתערבו יפה.

גמרא מדייקת הגמרא: 'משנגנו' הארון לא קתני, אלא 'משניטל', ואם כן תנן במשנתנו כמאן דאמר ארון גלה לבבל ולא נגנו. דתניא בברייתא מחלוקת בזה, רבי אליעזר אומר, ארון גלה לבבל, שנאמר (דברי הימים ב' לו ה"י) 'בן עשרים וקמ"ש שנה יהיו ימים במלכו וגו', עלה נבוכדנאצר וגו' וימלוך יהויכין בנו תחתיו וגו' ולתשובת השנה - [לסוף אותה שנה שהגלו את יהויקים אבי יהויכין] שלח המלך נבוכדנאצר ויבאהו - [את יהויכין] ככלה עם בלי חמדת בית ה" - הוא הארון. רבי שמעון בן יוחאי אומר, ארון גלה לבבל ולומד זאת מפסוק אחר, שנאמר בנבואה למלך חזקיהו (ישעיה לט ו), 'הנה ימים וגו' לא יתה דבר אמר ה', 'דברי אלו עשרת הדפרות שבו - בארון. רבי יהודה (בן לקיש) [פר אליעזר] אומר, ארון במקומו נגנו ולא גלה לבבל, שנאמר לגבי הכנסת הארון למקדש הראשון (מלכים א' ח ח) 'ויבאו ראשי תפדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה', משמע 'עד היום הזה' שאף היום הבדים שם משום שנגנו במקומו.

ופליגא דעולא - מה ששינו בברייתא שלרבי שמעון בן יוחאי הארון גלה לבבל, חולק על שיטת עולא בדעת רבי שמעון בן יוחאי, דאמר עולא, שאל רבי מתניא בן חרש את רבי שמעון בן יוחאי ברומי, וכי מאחר שרבי אליעזר מלמדנו פעם ראשונה ושניה - משני מקראות שהארון גלה לבבל, ראשונה - מקרא ראשון הא דאמרן לעיל, 'ויבאהו ככלה עם בלי חמדת בית ה', שניה - המקרא השני מאי היא, דכתיב 'ויצא מבת ציון כל הדרה'.

60 ויגבה אותה מהם מחמת אחריות הנכסים שקיבל עליו אביהם על
 61 דמי השדה, אם בעל חובו יטרפו ממנו את השדה, דאמר רב נחמן,
 62 יתומים שקנו קרקע בחזקת אביהם – ממי שלוח מאביהם, בעל חוב
 63 – המלוה שהלוה לאביהם מעות, חוזר וגובה אותה מהן, ואם כן
 64 שמעון הנחשב לבעל חוב של אביהם, יכול לחזור ולגבות
 65 מהיתומים את השדה.
 66 עתה הבינה הגמרא שרב נחמן סובר שבעל חוב אחר חוזר וגובה
 67 מהיתומים קרקע שגבו ממי שלוח מאביהם, משום שבעשה
 68 שגובים היתומים את הקרקע מבעל חובו של אביהם, התגלה
 69 הדבר שקרקע זו היתה קנויה לאביהם משעת ההלוואה, וחל עליה
 70 שיעבוד נכסים, ולכן בעל חוב אחר חוזר וגובה אותה מהם. אם כן,
 71 מקשה הגמרא: אי אמרת בשלמא – מובן הדבר אם תאמר שבעל
 72 חוב למפרע הוא גובה, ומתגלה הדבר שהיתה הקרקע קנויה לו
 73 משעת ההלוואה, אמטו להכי – משום כך חוזר בעל חוב אחר וגובה
 74 אותה מהן, מכיון דכמאן דגבו מתיים דאבוהון דמי – שקרקע זו
 75 נחשבת כמי שנגבתה בחיי אביהם, שבעל חוב אחר חוזר וגובה
 76 אותה. אלא אי אמרת – רק תאמר שבעל חוב מכאן ולהבא הוא
 77 גובה, והקרקע קנויה לו רק משעת הפרעון, אמאי חוזר בעל חוב
 78 אחר וגובה אותה מהן, הא הוּוּ כמאן דגבו יתמי נכסי דמי – הרי
 79 זה נחשב כמי שקנו יתומים נכסים במעותיהם לאחר מיתת אביהם,
 80 ואילו קני יתמי נכסי – ואילו היו קונים היתומים נכסים במעותיהם,
 81 מי קא משתעבדי לבעל חוב – האם היו משתעבדים הנכסים הללו
 82 לבעל חוב של אביהם, הרי בודאי אינם משתעבדים לבעל חוב.
 83 אלא מוכח מדברי רב נחמן שבעל חוב גובה למפרע, ורבא סובר
 84 כמותו, שיתומים שגבו קרקע בחוב אביהם, בעל חוב אחר של
 85 אביהם חוזר וגובה מהם. אם כן נמצא שסובר שבעל חוב גובה
 86 למפרע, והרי זה סותר לדבריו לעיל (ב) שבעל חוב גובה מכאן
 87 ולהבא.
 88 מתרצת הגמרא: לעולם סובר רבא שבעל חוב גובה מכאן ולהבא,
 89 ושאיני התם – והטעם שמכל מקום יתומים שגבו קרקע בחוב
 90 אביהם, בעל חוב אחר יכול לחזור ולגבותה מהם, היינו משום
 91 דאמר להו הבעל חוב, הרי כל מה שגביתם קרקע זו הוא מחמת
 92 שיעבוד שהיה לאביכם בה, וכי היכי דמשתעבדנא ליה לאבובון –
 93 וכשם שקרקע זו של הלוה משועבדת לאביכם המלוה לפרעון
 94 חובו, כך משתעבדנא נמי לבעל חוב דאבובון – היא משמע שאינו רגוע
 95 לי משום שהיית מלוה של אביכם, מדרבני נתן – מחמת הדין
 96 שחידש רבי נתן, דתניא, רבי נתן אומר, מניין לנושה בחבירו – למי
 97 שהיה תובע את חבירו מנה בחובו, ונחבירו בחבירו – וחבירו היה
 98 תובע את חבירו מנה בחובו, כגון שהיה בעל חוב תובע מנה
 99 מראובן, וראובן היה תובע מנה משמעון, שמוציאין מנה – משמעון
 100 ונתנין לזה – לבעל חובו של ראובן, אף על פי ששמעון אינו בעל
 101 חובו, ותלמוד לומר – מלמדנו הכתוב (במדבר ה' א) ונתן לאשר אשם
 102 לו, וממה שלא נאמר ונתן לאשר הלוהו לו, משמע שאינו חייב
 103 דווקא לזה שהלוה לו, אלא למי שהקין שלו, דהיינו למלוה של
 104 בעל חובו, ולכן יכול המלוה לגבות את המעות ממי שחייב אותם
 105 ללוה. ואם כן יש לומר שרב נחמן סובר שיכול בעל חוב אחר של
 106 אביהם לחזור ולגבות מהיתומים את הקרקע שגבו לאחר מיתתו,
 107 משום שכבר השתעבדה לו הקרקע בחיי אביהם, אף שאביהם לא
 108 קנה אותה בחייו, מחמת דינו של רבי נתן. וכן יש לומר בדברי
 109 רבא, שיכול שמעון לומר לבני ראובן, כשם שנכסי משועבדים
 110 לאביכם מחמת מכירת הקרקע, כך הם משועבדים גם לעצמי
 111 מחמת האחריות שקיבל אביכם עליה, משום דינו של רבי נתן,
 112 ולכן אף שלא היתה הקרקע קנויה לאביכם מחיים, יכול אני
 113 לגבותה, מחמת חוב האחריות.
 114 הגמרא מקשה ממשנתנו על דברי רבא: הנין במשנתנו (לעיל ב) ל
 115 נכרי שהלוה את ישראל על חמצו – ושיעבר לו הישראל חמצו,
 116 ואמר לנכרי שאם לא יפרע לו חובו עד זמן הפרעון, יוכל לבוא
 117 לביתו ולגבות חובו מחמץ זה, אחר הסיפא אם הגיע זמנו ולא פרע
 118 לו, מותר החמץ בהנאה. שואלת הגמרא: אי אמרת בשלמא – מובן

1 וכן אתי מלוה ופריק – יכול המלוה לבוא ולפרות את הנכסים
 2 מההקדש בדבר מועט בלבד. דתני במסכת ערכין (בבא), שאם
 3 הקדיש הלוה את נכסיו שששים פחות מחובו, מוסיף המלוה
 4 להלוות ללוה עוד דינר על הלוואתו, ופודה בדינר זה את הנכסים
 5 האלו מההקדש, ונטל אותם בחובו. שכן מעיקר הדין אין הלוה
 6 יכול להקדיש נכסיו, משום שהם ממושכנים למלוה לפרעון חובו,
 7 ויכול המלוה להוציאם מההקדש בלא פדיון כלל, אלא שתיקנו
 8 חכמים שיפדה אותם המלוה בדבר מועט, כדי שלא יאמרו
 9 שהקדש יוצא לחולין בלא פדיון.
 10 אלא פי פליגי – מחלוקתם היא באופן דפיון – שמכר המלוה,
 11 וקדיש – או שהקדיש המלוה את הקרקע המשועבדת לו בחובו,
 12 קודם שהגיע זמן הפרעון, ולאחר שהגיע זמן הפרעון ולא פרעו
 13 הלוה, בא המלוה לגבות חובו מהקרקע וחוזר בו מהמכירה או
 14 מההקדש. אמרי אמי, בעל חוב למפרע הוא גובה, וכיון דמטא
 15 זמניה ולא פרעיה – שהגיע זמן הפרעון ולא פרעו הלוה, אינא
 16 מילתא למפרע דמעיקרא פשוטיה הנה קאי – התגלה הדבר
 17 למפרע שכבר משעת ההלוואה עמדה הקרקע ברשות המלוה,
 18 ונשפיר אקדיש – ויפדה הקדיש, ונשפיר ופיון – ויפדה מכר, והאיל וכבר
 19 באותו הזמן היתה הקרקע שלו, ואינו יכול לחזור בו. ורובא אמר,
 20 בעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה – קונה את הנכסים רק משעה
 21 שגובה אותם, ואין הנכסים עומדים ברשותו מזמן ההלוואה, כיון
 22 דאילו הוּוּ ליה זוויה הוה מסליק להו פיוני – שהרי אילו היו ללוה
 23 מעות, היה יכול לפרוע חובו במעות, ולהפקיע את שיעבוד המלוה
 24 מהנכסים, אישתכח דהשתא קא קני – נמצא שרק עכשיו קונה
 25 המלוה את הקרקע, והמכירה או ההקדש לא חלו משום שבאותו
 26 זמן לא היתה עדיין שלו, ויכול לגבותה בחובו.
 27 הגמרא מקשה על דברי רבא מדבריו במקום אחר: ומי אמר רבא
 28 הדי – האם אפשר לומר שרבא אמר שבעל חוב קונה רק משעת
 29 הגביה ואילך, והאמר רמי בר חמא, ראובן שמכר שדה לשמעון
 30 בחתימות, שאם יבוא בעל חובו ויטול את הקרקע משמעון, מחמת
 31 חוב שמשועבדת לו קרקע זו תמורתו, ישלם ראובן לשמעון את
 32 מחיר השדה וולא היו לראובן נכסים אחרים שישתעבדו לשמעון
 33 עבור אחריות זו. ונקפו עליו מלוה – ולא היה לשמעון מעות
 34 לשלם לראובן את דמי השדה, וכתב לראובן שטר חוב על הדמים,
 35 ושיעבד לו נכסיו לפרעון חובו, ופיה ראובן המוכר, ועדיין לא
 36 שילם שמעון את דמי השדה למוכר או ליורשיו, ואתא – ובא בעל
 37 חוב דראובן ופריק ליה משמעון – ורצה לטרוף משמעון את הקרקע
 38 שקנה מראובן, בפרעון חובו של ראובן, ואתא שמעון ופריסיה פיוני
 39 – ופיס את בעל חובו של ראובן, בדמים שהיה חייב לראובן
 40 תמורת השדה, והניח בעל החוב את השדה ביד שמעון. ועתה
 41 טוען שמעון שאינו צריך לשלם לבני ראובן את חובו בדמי השדה,
 42 והאיל וכבר פרעו בשעה ששילם לבעל חובו של אביהם את דמי
 43 הלוה. דינא הוא דאתו בני ראובן ואמרי ליה לשמעון – הדין הוא
 44 שאף שקיבל ראובן על עצמו אחריות על מכירת השדה לשמעון,
 45 יכולים בני ראובן לבוא לשמעון ולומר לו, אנו מסלמלי שבק אבון
 46 נקב – לנו הותר אבינו אצלך רק את המעות שאתה חייב לו, והרי
 47 הם מטלטלין, ומסלמלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי – ומטלטלין
 48 של יתומים אינם משתעבדים לבעל חוב של אביהם, ואין בעל חוב
 49 גובה אותם אלא מהלוה עצמו ולא מיורשיו. לפיכך לא היה לך
 50 לפייס את בעל חובו של אבינו ודמי השדה לפרעון חובו, מכיון
 51 שלא השתעבדו לבעל חובו, ואינך יכול לעכבם בידך משום
 52 אחריות הנכסים שקיבל אבינו על עצמו, מפני שלא חל שיעבוד
 53 נכסים על מעות אלו, ועל כן מוטל עליך לפרוע לנו את דמי
 54 השדה שמכר לך אבינו.
 55 ואמר רבא, אי שיתק שמעון, יכול הוא להפטר מהתשלום שתבעו
 56 ממנו בני ראובן, שכאשר יתבעוהו את דמי השדה, מנכי להו ארעא
 57 – יטען ויאמר לבני ראובן שאין לו מעות לפרוע להם את החוב
 58 שחייב לאביהם תמורת השדה, אלא רק קרקע, ויתן להם את
 59 הקרקע לפרעון חובו, ויתר גבי לה מיניה – ולאחר מכן יחזור

פסחים. פרק שני – כל שעה דף לא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קז רש"י תוספות

1 ואתי מלוה ופריק – מן הקדש בדבר מועט – כדי שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון
2 – וגובה חובו, כדתן בערכין בפרק "שום היתומים": הקדש בתשעים מנה והיה חובו
3 מאה מנה – מוסיף מלוה זה על הלואתו דינר, ופודה את הנכסים הללו מיד הקדש בדינר
4 זה ונוטלן בחובו, ודינר ידדיב מפרש טעמא התם: שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון.

5 ואף על גב דאמר רבא (כתובות נט"ב), הקדש
6 חמץ ושירחור מפקיעין מידי שיעבוד – דוקא
7 קדרשת הגוף קאמר רבא, כגון קונמות או בחמה
8 לקרבן, או בגד שפירסו על המה, כי הדיא
9 דיבמות (ט"ב) גבי איצטלא דמילתא דפירסה
10 יתמי אמיתא, דהוה משתעבד לכתובת האשה,
11 דאמר רבא: קנייא מיתנא. אבל קדרשת דמים לא
12 אמרינן. כי פליגי דאקריש מלוה – בתוך הזמן
13 את הקרקע המשועבד לו, ולא הקדש את החוב
14 אלא הקרקע. והשתא כשהגיע הזמן ולא פרעו
15 זה, והוא בא לגבותה מן הלזה – חזור בו מן
16 הקדש, בין דאילו הוה ליה זוי – ללוה ביום
17 הזמן, הוה מסלק ליה למלוה מן הקרקע בזוי –
18 אישתבח שלא היה הקרקע קנוי לו עדיין, אלא
19 עכשיו כשהוא גובה אותה בחובו היא נקנית לו.
20 באחריות – שמא טעלה בעל חוב דראובן
21 משמעון בשביל חוב ששיעבדה לו ראובן –
22 שישלם לו ראובן זה מעותיו לשמעון, ולא היו
23 לו נכסים עוד על דבר אחרות זה. וזקפן עליו
24 במלוה – שלא היו מעות לשמעון, שפסק על
25 שדה זו, וכתב לראובן שטר עליה, ושיעבד
26 נכסיו לו עליה. ופתי ראובן – המוכר, ובא בעל
27 חובו וטרופה משמעון, ועדיין לא נתן שמעון
28 המעות לראובן ולא ליתומיו. ופיסייה שמעון
29 לבעל חוב דראובן באתון מעות. דינא הוא –
30 אף על גב דאברוחן קביל עליה אחריות מכירה
31 זו – אפילו הכי יכולין בני ראובן לבא על
32 שמעון, ולומר: אנן מטלטלי שבק אבון גבך –
33 לא הית חייב עליו אלא מעות, ולא היה לך
34 ליתן לבעל חוב, ולא לענכב בשביל אחריות
35 מכירתך. דמטלטלי דיתמי לא שיעבדום חכמים
36 לבעל חוב, דקרקע של יתומים הוא דאמרינן
37 בעל חוב גובה אותה בחובת אביהן, משום
38 דמחיים חל שיעבודא עליהן. אבל על מעות
39 שלא היו בעין – לא חילל שיעבודו מחיים

1 ואתי מלוה ופריק. דתנן: מוסיף עוד דינר, ופודה את
2 הנכסים האלו. כי פליגי – דבין מלוה, וקדיש מלוה.
3 אבוי אמר: למפרע הוא גובה; בין דמטא זמניה ולא
4 פרעיה – איגלאי מילתא למפרע דמעיקרא ברשותיה
5 הוה קאי, וישפיר אקדיש, וישפיר זבין. ורבא אמר: מכאן
6 ולהבא הוא גובה. בין דאילו הוה ליה זוי – הוה מסליק
7 להו בזוי – אישתבח דהשתא קא קני. ומי אמר רבא
8 הכי? והאמר רמי בר חמא: ראובן שמכר שדה לשמעון
9 באחריות, וזקפן עליו במלוה, ומת ראובן ואתא בעל
10 חוב דראובן ופריק ליה משמעון, ואתא שמעון ופיסייה
11 בזוי – דינא הוא דאתו בני ראובן ואמרי ליה לשמעון: אנן מטלטלי שבק אבון גבך, ומטלטלי
12 דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי. ואמר רבא: אי פיקח שמעון – מגבי להו ארעא, והדר גבי לה
13 מיניהו. דאמר רב נחמן: יתומים שגבו קרקע בחובת אביהם – בעל חוב חוזר וגובה אותה
14 מהן. אי אמרת בשלמא "למפרע הוא גובה" – אמטו להכי חוזר וגובה אותה מהן, דכמאן
15 דגבו מחיים דאברהון דמי. אלא אי אמרת "מכאן ולהבא הוא גובה" אפאי חוזר וגובה אותה
16 מהן? הא הוי כמאן דבין יתמי נכסי דמי, ואילו קני יתמי נכסי, מי קא משתעבדי לבעל חוב?
17 שאני התם, דאמר להו: כי היכי דמשתעבדנא ליה לאבוכון – משתעבדנא נמי לבעל חוב
18 דאבוכון, מדרבי נתן. דתנאי, רבי נתן אומר: מינן לגושה בבכירו מנה, ותיכירו בבכירו,
19 שמוציאין מנה ונותנין לזה – תלמוד לומר: "ונתן לאשר אשם לו". תנן: גוי שהלוה את ישראל
20 על חמצו – אחר הפסח מותר בהנאה. אי אמרת בשלמא "למפרע הוא גובה" – אמטו להכי
21 מותר בהנאה. אלא אי אמרת "מכאן ולהבא הוא גובה" אפאי מותר בהנאה? ברשותא
22 דישראל הוה קאי! הכא במאי עסקינן – בשהרהינו אצלו. לימא פתנאי: ישראל שהלוה לגוי
23 על חמצו – לאחר הפסח אינו עובר. משום רבי מאיר אמרו: עובר. מאי לאו בהא קמפילגי,
24 דמר סבר: למפרע הוא גובה, ומר סבר: מכאן ולהבא הוא גובה? ותסברא?! אימא סיפא:
25 אבל גוי שהלוה לישראל על חמצו – לאחר הפסח דברי הפל עובר. והא איפכא מיבעי ליה!
26 למאן דאמר התם "אינו עובר" – הכא עובר, למאן דאמר התם "עובר" – הכא אינו עובר!
אלא

1 **באחריות** – שלא באחריות פשיטא דיתן לירשיו, אפילו לא זקפן עליו במלוה, אבל
2 באחריות, קא משמע לך. דהוה אמנא: יעכבם לעצמו, דהוה ליה כתופס
3 מחיים. קא משמע לך דלא חשיב ליה כתופס מחיים. בין דזקפן עליו במלוה.
4 ופיסייה בזוי – רבותא נקט, אף על פי שנתן מעות – לא מצי למימר המעות
5 שנתחייבתי לאביכם נתתי לו.
6 **משתעבדנא** לבעל חוב דאבוכון מדריב נתן
7 – ואם תאמר: גבי מטלטלים
8 נמי נימא הכי! ונראה לרבינו יצחק: דדוקא גבי
9 קרקע שייך למימר הכי, דבת שיעבוד היא.
10 דכשתקרקע זו משועבדת לראובן – חשבינן ליה
11 כאילו היא בידו. דהא אם מכרה או משכנה –
12 חזר ראובן וגובה אותה, ולכן משועבדת נמי
13 לבעל חוב. אבל מטלטלים – אין להחשיבם
14 כאילו הם ביד ראובן. כיון שאילו מכרם או
15 משכנם אין גובה מהן. ומכאן יש להוכיח הדלכה
16 כרבי נתן, דהא רבא קאי כותיה בשמתנין.
אלא

1 **באחריות** – שלא באחריות פשיטא דיתן לירשיו, אפילו לא זקפן עליו במלוה, אבל
2 באחריות, קא משמע לך. דהוה אמנא: יעכבם לעצמו, דהוה ליה כתופס
3 מחיים. קא משמע לך דלא חשיב ליה כתופס מחיים. בין דזקפן עליו במלוה.
4 ופיסייה בזוי – רבותא נקט, אף על פי שנתן מעות – לא מצי למימר המעות
5 שנתחייבתי לאביכם נתתי לו.
6 **משתעבדנא** לבעל חוב דאבוכון מדריב נתן
7 – ואם תאמר: גבי מטלטלים
8 נמי נימא הכי! ונראה לרבינו יצחק: דדוקא גבי
9 קרקע שייך למימר הכי, דבת שיעבוד היא.
10 דכשתקרקע זו משועבדת לראובן – חשבינן ליה
11 כאילו היא בידו. דהא אם מכרה או משכנה –
12 חזר ראובן וגובה אותה, ולכן משועבדת נמי
13 לבעל חוב. אבל מטלטלים – אין להחשיבם
14 כאילו הם ביד ראובן. כיון שאילו מכרם או
15 משכנם אין גובה מהן. ומכאן יש להוכיח הדלכה
16 כרבי נתן, דהא רבא קאי כותיה בשמתנין.
אלא

1 עליה, וכשתן בעין – אין כאן לזה. ולבעלי המעות, דהיינו יתומים – לא הלזה זה כלום. ואמר רבא גרסין, אי פיקח – זה שמעון, יטעון ויאמר להם: אין לי מעות לפרוע לכם, אלא
2 קרקע יש לי. ונתנה להם בחבונתם, וחזר וגובה אותם מהם בשביל אחריות מכירה שקבל אביהן עליו. דהשתא כי אנבי להו הא ארעא – איגלאי מילתא דלאו מטלטלי הוא דשביק
3 גביה, אלא קרקע. בעל חוב – אחר של אביהן, חזר וגובה אותה מהן. אלמא, אמרינן: הנוטל קרקע בחובו, מאותה שעה שנתן לו המעות – נקנית לו. אי אמרת בשלמא – אמרינן
4 איגלאי מילתא למפרע שהיתה קניה לאביהן, קרקע זה שגבו בחוב אביהן – משום הכי בעל חוב אחר של אביהן חזר וגובה אותה מהן דכמאן דגבי לה מחיים דאברהון דמי. אלא
5 אי אמרת – כל הגובה קרקע בחובו אינה קניה לו אלא מגבייה ואילך, אמאי בעל חוב אחר חזר וגובה אותה מהן? לא יחא דבר זה אלא כמי שקנו יתומים קרקע במעות שלהן, מי
6 הוה משתעבדא לבעל חוב? שאני התם דאמר להו כי היכי דמשתעבדנא לאבוכון משתעבדנא נמי לבעל חוב דאבוכון מדריב נתן – לעולם מכאן ולהבא הוא גובה, ומאי דאמר רב
7 נחמן: בעלמא בעל חוב חזר וגובה אותה מהן – משום דאמר להן בעל חוב ליתומים: מכח מי באתם וגבייתם קרקע זו – מכח שיעבודי של אביכון. וכי היכי דמשתעבדא לאבוכון קרקע
8 זו של לזה שלחה מאביכם, משתעבדא נמי לדידי, שהייתי מלוה של אביכון, והמחויב לו כלום – משועבד לי, מדרבי נתן. הלכך, קדם שיעבודי עליה אפילו אצל לזה שהיתה ברשותו.
9 ושמעון נמי אמר להו לבני ראובן: כי היכי דהוי נכסי משועבדין לאביכם בשביל חובו – היו משועבדין גם לעצמי מכח אביכון, שהיה לוח אצלי מחמת אחריות המכירה, מדרבי נתן.
10 דמה לי אני, מה לי אחר. הלכך: אף על פי שלא היתה קניה לאביכם מחיים – חל שיעבודי עליה אצל עצמי. לאשר אשם לו – לאשר הלזהו לו לא נאמר, אלא "לאשר אשם לו"
11 – לאשר הקרן שלו. בבבא קמא אמרינן: אשם – זה קרן. תנן גוי שהלוה בו – קא סלקא דעתך השתא בשלא מסרו לו, אלא שיעבדו לו כשאר לווים: שאם לא אתן לך עד יום
12 פלוני – בא לביתי וגבה מחמץ זה. כשהרהינו אצלו – בביתו של גוי נתנו. קא סלקא דעתך השתא דטעמא משום דהוה ליה תורת משכון, ובעל חוב קונה משכון. ישראל שהלוה את
13 הגוי על חמצו – קודם הפסח, לאחר הפסח אינו עובר אם נדחה ממנו. מאי לאו – בשלא הרהינו, ובהא קמפילגי: דתנא סבר מכאן ולהבא הוא גובה בו. אימא סיפא דברי הכל
14 עובר – ואי טעמא משום להבא ולמפרע הוא – איפכא הוה לן לאפוכי פלוגתייהו בהא, ולא לאשווי דעתייהו. דלמאן דאמר לעיל ברישא עובר – אלמא למפרע הוא גובה, הכא
15 הוה ליה למימר אינו עובר, משום דבשעת הלואה קם ליה ברישות גוי. ולמאן דאמר התם בו.

אלא הכא במאי עסקינן שהרהינו אצלו וקמפילגי בדרכי יצחק - תימה לרבינו יצחק בן אשר: אביי היאך יתירך הך? דעל כרחך בדרכי יצחק קמפילגי, וסיפא דקתני גוי שהלוח את ישראל על חמנו - אמאי דברי הכל עובר אף על גב דלא עובר עובר הוא גובה וירשא נמי, אמאי אינו עובר למאן דאמר כיון דלמפרע הוא גובה? ומפרש רבינו

יצחק בן אשר: והשתא, כי מוקי פלוגתא בדרכי יצחק - מיירי שלא בא ישראל לירי גבייה, שפדאו גוי לבסוף, דלא שייך השתא פלוגתא דאביי ורבא כלל. אלא בהא קמפילגי: דלמאן דאמר עובר - סבירא ליה דקני ליה ישראל מגוי, הוה ליה ברשות ישראל, ומאן דאמר אינו עובר - סבירא ליה דלא קני ליה, הוה לא היה ברשותו. ובסיפא דברי הכל עובר - דלא קני ליה גוי לכלי עלמא, והרי היה ברשות ישראל, ומיהו מתניתין דקתני גוי שהלוח וכו' מותר בהנאה - מיירי שלא פדאו ישראל, דאי פדאו, אף על גב דמוקי לה בסמוך בדאמר ליה מעבשיו - מכל מקום מאי מהני?

בדרכי יצחק קמפילגי - תימה: הא רבי יצחק לא קאמר דקני משכון אלא שלא בשעת הלוואה, כדמוכח ב"האומנין" (בבא מציעא פב,א), והבא ישראל שהלוח לגוי על חמנו תנן, דמשמע בשעת הלוואה, כדמשמע ב"האומנין", דקתני: הלווח על המשכון - שומר שכו, והתניא: שומר חנם! ומשני: הא - דמשכנו בשעת הלוואה, והא - שלא בשעת הלוואה. ופרכי: והא אידי ואידי על המשכון קתני! ויש לומר: דכתיב פירושה, כיון דשלא בשעת הלוואה קונה לגמרי בדרכי יצחק - אם כן לענין חמץ של גוי לחשבו כאילו הוא שלו, לעובר בלא ימצא אף בשעת הלוואה, דחשיבין ליה מצוי, וכן יש לפרש ב"השולח" (גיטין פז,א) גבי המלוה על המשכון אינו משמט, מדרכי יצחק, כיון דקני ליה שלא בשעת הלוואה - בשעת הלוואה נמי מקרי של אחיך בידך. **שקונה** משכון - פירש הקונטרס: קונה משכון לענין חיוב אונסין, ורבינו יצחק אומר: דב"האומנין" (בבא מציעא פב,א), משמע דלא הוי אלא שומר שכו, דהלווח על המשכון שומר שכו בעי למימר, הנהו גמורא דסבר לה רבבי יצחק, וכולה שמעתא חמנו של גוי ביד ישראל איירי שלא קבל עליו ישראל אחריות, דאי קבל - הרי הוא שלו, ועובר עליו, כדמוכח בפרק קמא (הב), ואם אמר העתך עובר - לאביי וירשא מיירי כשפדאו, וסיפא - כי אמר הגעתך, הינו שאינו רוצה לפדותו.

אלא - וירשא וסיפא כשהרהינו, אבל בלא הרהינו - דכולי עלמא: מכאן ולהבא הוא גובה, קונה משכון - כל ימי הלוואה המשכון קני לו, ואם נאנס - חייב באונסין, שאינו עליו לא כשומר חנם ולא כשומר שכו שפטורין באונסין, אלא כולו ברשותיה ובשמירתו עומד, ולך תהיה צדקה - בהשבת העבטו כתיב, אי אמרת קונה משכון - איכא צדקה

בהא שכיבה ששכב בשמלתו, שהשאל לו זה דבר הקני לו, ואם אינו קונה - צדקה בהשכבה זו מניין? על שלו שכבו אבל ישראל מגוי לא - הלכך לא עבר עליה, דאמר מר (לעיל בט"א), אבל אתה רואה של אחרים, תנן גוי שהלוח וכו' - ואחייבנא לרבא לעיל, ושנינן: בשהרהינו אצלו, הא אמרת השתא דברי הכל גוי מישראל לא קני: לא קשיא - מתניתין דאמר ליה כשהרהינו אצלו: אם לא אתן לך עד יום פלוני - היא שלך מעבשיו, הלכך: גוי שהלוח את ישראל - קם ליה חמץ ברשות גוי, וישראל שהלוח את הגוי - קם ליה ברשות ישראל, ברייתא דלא אמר ליה מעבשיו, אלא כשאר משכון נתנו לו, וקבע לו זמן שאם לא יפרע לו - יגבה חובו ממשכונו, ושום אותו בדמים, הלכך, בגוי שהלוח לישראל - דברי הכל, אפילו לא פרע ליה - אסור לישראל ליהנות ממנו, דכל ימות הפסח של ישראל היה, דמכאן ולהבא הוא גובה, ואי משום דהרהינו - גוי מישראל לא קני, וישראל שהלוח פליגי: מאן דאסר סבר, כיון שהרהינו - בעל חוב קונה משכון, וליכא למימר הכא מכאן ולהבא גובה, ומאן דשרי קסבר, ישראל מגוי ליכא צדקה, ולא קני משכון, ומנא תימרא - דאפילו כשהרהינו שאני לן בין אמר "מעבשיו" ללא אמר "מעבשיו", פת פוהי - פת גדולה האפויה בתורו גדול, בעין תנורים שלנו, שהתנורים שלהם היו קטנים, ומיטלטלין, ופיהם למעלה, ומדיקין הפת בדפנות, שאין אופין בה אלא פתים קטנים, ואורחא דמילתא נקט, דאידיד חדשיבי שקול ליה במשכון, אינו עובר - בפסח, דקסבר: ישראל מגוי לא קני משכון, הענתך - מעבשיו קאמר, אם לא אפרע לך עד יום פלוני - עובר, ואף על פי שלא הגיע הזמן - שמו כשיגיע לא יפרע, ונמצא עובר למפרע ב"בב"ל יראה", מאי שנא וירשא כו' - אי הגעתך לאו מעבשיו הוא, מאי קא מהני? בלאו הגעתך נמי, כי מטא זמניה ולא פרע - שקול ליה בחובו, ומלאי של ישראל - פת ויין הנמכר בתוכה, אסור בהנאה - דלא תלין ליה בפועל, אלא מן של מלאי היה, ושל ישראל הוא, **נמרא** צריך שיבטל בלבו - שמו יפקח הגל במעוה, ונמצא עובר עליו, כספיים - של פיקדון, אין להם שמירה אלא בקרקע, ואם לא נתנן בקרקע ואבדו - פשיעה היא אצלו, וחייב, דשומר חנם חייב בפשיעה, משום ריהא - שהכלב מריתו ומחטטו ומוציאו, מפכיבא - מקום, **משנה בשוגג** - ששגג בתרומה, ואפילו חייד בחמץ - משלם קרן וחומשו, ואף על גב דלא הוה שריא מידי, דחמץ בפסח אסור בהנאה, מיהו שוגג דתרומה דכתיב ביה: "וחמישיתו יוסף עליו נתן לכוך את הקודש" - דבר הראוי להיות קודש, שאינו יכול לשלם לו המעות אלא הפירות, והתשלומין נעשין תרומה כדלקמן - לאו לפי דמים משלם, אלא לפי מדה משלם, הלכך: לאו בתר דמים אולתין, כמזיד - שהידי בתרומה, אפילו שגג בחמץ - פטור מן התשלומין, ומדמי עציים - אם תרומה טמאה היא - אין משלם לו דמי עציים שזדנתה ראייה להיסק תחת תבשילו, משום דתרומה מזיד אין בה חומש, ואין תשלומיה לכפרה, ואין נעשין תרומה, דגבי חומש "בשגגה" כתיב, אבל מזיד - אינו אלא כשאר גזלן בעלמא, ומשלם מעות, ולפי דמים, ולא לפי המדה, וחמץ בפסח לאו בר דמים, דאסור בהנאה, ואף להיסק לא הוי חוי ליה, ולאוי מידי אפסדיה.

אלא הכא במאי עסקינן - פגון שהרהינו אצלו, וקמפילגי בדרכי יצחק, דאמר רבי יצחק: מנין לבעל חוב שקונה משכון - שגמור: "ולך תהיה צדקה", אם אינו קונה משכון - צדקה מנין? מכאן לבעל חוב שקונה משכון, תנא קמא סבר: הני מילי - ישראל מישראל - הוא, דקרינא ביה "ולך תהיה צדקה" אבל ישראל מגוי - לא קני, ורבי מאיר סבר, קל וחומר: ישראל מישראל קני - ישראל מגוי לא פל שפני? אבל גוי שהלוח את ישראל על חמנו אחר הפסח - דברי הכל עובר, הנהו ודאי גוי מישראל לא קני, תנן: גוי שהלוח ישראל על חמנו - אחר הפסח מותר בהנאה, נהי נמי דהרהינו אצלו, הא אמרת: גוי מישראל לא קני! לא קשיא: הא - דאמר ליה "מעבשיו", הא - דלא אמר ליה "מעבשיו", ומנא תימרא דשני ליה בין היכא דאמר "מעבשיו" ובין היכא דלא אמר "מעבשיו" - דתניא: גוי שהרהין פת פורני אצלו ישראל - אינו עובר, ואם אמר לו "הגעתיך" - עובר, מאי שנא וירשא ומאי שנא סיפא? אלא לאו שמע מינה: שאני היכא דאמר ליה "מעבשיו" להיכא דלא אמר ליה "מעבשיו" - שמע מינה, תנו רבנן: חנות של ישראל ומלאי של ישראל, ופועלי גוים נכנסין לשם - חמץ שנמצא שם אחר הפסח אסור בהנאה, ואין צריך לומר באכילה, חנות של גוי, ומלאי של גוי, ופועלי ישראל נכנסין ויוצאין לשם - חמץ שנמצא שם אחר הפסח מותר באכילה, ואין צריך לומר בהנאה, משנה חמץ שנפלה עליו מפולת - הרי הוא כמבוער, רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל שאין תכלב יכול לחפש אחריו, נמרא אמר רב חסדא: וצריך שיבטל בלבו, תנא: כמה פשיעת תכלב - שלשה מפחים, אמר ליה רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי: הא דאמר שמואל פסחים אין להם שמירה אלא בקרקע - מי בעינן שלשה

מפחים או לא? אמר ליה: הכא משום ריהא - בעינן שלשה מפחים, הנהו משום איקסויי מעינא הוא, ולא בעי שלשה, וכמה? אמר רפרם בר פפא מסיכרא: טפה, משנה האוכל תרומת חמץ בפסח, בשוגג - משלם קרן וחומשו, כמזיד - פטור מתשלומין ומדמי עציים, נמרא תנן הנהו: האוכל תרומה בשוגג - משלם קרן וחומשו, אחר האוכל, ואחר השותה, ואחר

מאיר, תנא קמא סובר שאין ישראל קונה משכון מנכרי, והיה
 החמץ של הנכרי בפסח, ולכן אין עובר עליו אם נהנה ממנו לאחר
 פסח, ורבי מאיר סובר שישאל קונה משכון מנכרי, והיה החמץ
 של ישראל בפסח, ולכן אם נהנה ממנו לאחר פסח, עובר עליו.
 שואלת הגמרא: ומנא תימרא דשני ליה – ומנין אתה אומר שאף
 במקום שהניח את המשכון ברשות המלוה שונה הדין בין היכא
 דאמר הלוה למלוה, שאם לא יפרע חובו יהא המשכון קנוי לו
 מעבשיו, ובין היכא דלא אמר מעבשיו.
 מתרצת הגמרא: דתניא בברייתא, נכרי שהרהרין – שמשכון קודם
 הפסח פת פורני – תנור גדול גדולה, אצל ישראל בחובו, אינו
 עובר הישראל משום 'בל יראה' בפסח, משום שאין ישראל קונה
 משכון מנכרי, ואם אמר לו הנכרי בשעה שנתן לו המשכון,
 הגעתיך – הרי המשכון שלך, עובר הישראל משום 'בל יראה'
 בפסח. דנה הגמרא: אם כשאמר הלוה 'הגעתיך' אין כוונתו
 למעבשיו, מאי שנא רישא וימא שנא סיפא – מה ההבדל בין שני
 המקרים בברייתא, הרי גם אם אינו אומר 'הגעתיך', כאשר הגיע
 זמנו ולא פרע, קונה את המשכון. אלא לאו – אלא ודאי יש לומר
 שהגעתיך' הכוונה היא מעבשיו, ואם כן שפיע מינה – יש לומר
 דשאני היכא דאמר ליה מעבשיו – ששונה הדין בין מקרה שאמר
 הלוה שיהא קנוי לו מעבשיו, שקונה המלוה את המשכון משעת
 ההלוואה, להיכא דלא אמר ליה מעבשיו – למקרה שלא אמר לו
 הלוה שיהא קנוי לו מעבשיו, שאינו קונה המלוה את המשכון
 אלא משעת הגביה. מסיקה הגמרא: שפיע מינה – אכן יש להוכיח
 כן.

הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בחמץ שנמצא בחנות לאחר
 הפסח: תנו רבנן בברייתא, חנות של ישראל ומלאי – והפת והזיין
 שנמכרים בתוכה, הרי הם של ישראל, ופועלי נכרים נכנסין לשם
 לסייע במכירת המלאי, או לעשות בה מלאכתם, חמץ שנמצא שם
 אחר הפסח, אסור בהנאה ואין צריך לומר שאסור אף באכילה,
 משום שתולים שהחמץ הגיע ממה שנמכר בחנות, והרי זה של
 ישראל, וחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח, אסור בהנאה. ואילו
 חנות של נכרי ומלאי שבה של נכרי, ופועלי ישראל נכנסין ויוצאין
 לשם, חמץ שנמצא שם אחר הפסח, מותר באכילה ואין צריך לומר
 שמוותר אף בהנאה, משום שתולים שהחמץ הגיע משנמכר
 בחנות. והרי זה של נכרי, וחמץ של נכרי שעבר עליו הפסח, מותר
 באכילה.

משנה

המשנה מבארת באיזה אופן אין צורך לבער את החמץ: חמץ
 שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער, ואין עוברים עליו משום 'בל
 יראה', ומחמת כן אין צריך להוציאו משם כדי לבערו.
 רבן שמעון בן גמליאל מבאר מהי המפולת השנויה בדברי תנא
 קמא: רבן שמעון בן גמליאל אומר, כל שאין הכלב יכול לחפש
 אחריו, הרי זו מפולת שהחמץ תחתיה נחשב כמבוער.

גמרא

שנינו במשנתנו שחמץ שנפלה עליו מפולת, הרי הוא כמבוער,
 ואין צריך להוציאו ולבערו: אמר רב חסדא, ואף שאינו צריך
 לבערו, צריך שייבטל אותו כלב, משום שחוששים שמא יפנה את
 המפולת בתוך הפסח, ונמצא עובר עליו ב'בל יראה'.
 הגמרא מביאה ברייתא המפרשת מהו שיעור חיפוש הכלב
 שהתבאר בדברי רבן שמעון בן גמליאל במשנתנו: תנא בברייתא,
 כמה חפישת הכלב – עד איזה שיעור יכול הכלב לחפש. עומק
 שליש טפחים.
 הגמרא מבררת האם שיעור שלושה טפחים נאמר גם לגבי שמירה
 בקרקע: אמר ליה רב אחא גריה דרב יוסף לרב אשי, הא דאמר
 שמואל, בפסחים שהפקיד אדם אצל חבירו, אין לחם שמיך אלא
 בקרקע, ואם לא נתנם בקרקע ואבדו או נגנבו, הרי זו פשיעה וחייב
 לשלם, משום שאף שומר חנם חייב בפשיעה, מי בעינין שלשה

אלא לעולם סוברים תנא קמא ורבי מאיר שגובה מכאן ולהבא,
 ואין מחלוקת אביו ורבי תלוייה במחלוקתם, והיא כמא עסקינן –
 כאן, בשני הדינים המוזכרים בברייתא במה מדובר, גזון שהיהינו
 – שמשכנו אצל, והניח הלוה את החמץ הממושכן בבית המלוה,
 וקמילני תנא קמא ורבי מאיר פדרי יצחק בדין משכון. דאמר רבי
 יצחק, מנין לבעל חוב שקונה משכון למשך כל תקופת ההלוואה,
 ואם נאנס המשכון חייב המלוה לשלמו, משום שהוא ברשותו,
 שנאמר לגבי מלוה המשיב את המשכון ללוה (דברים כד יג), 'השבי
 תשיב לו את העבוט כבא השמש, ושכב בשלמתו וברכך, ולך
 תהיה צדקה', אם נאמר שהמלוה קנה את המשכון, מובן מדוע
 השבה זו נחשבת כצדקה, משום שמשאיל ללוה המלוה דבר
 השייך לו, אבל אם נאמר שהמלוה אינו קונה את המשכון, צדקה
 מנין – מדוע נחשבת השבת המשכון כצדקה, הרי הוא נתון ללוה
 דבר השייך ללוה, אלא מפני לבעל חוב שקונה משכון. מבארת
 הגמרא את מחלוקת התנאים שבברייתא: תנא קמא סבר, הני מילי
 – דברים אלו אינם אלא בישראל שנטל משכון מישראל, משום
 שהוא דקרינא ביה – שרק במקרה כזה אפשר לקרוא בו, ולך תהיה
 צדקה, אבל ישראל שנטל משכון מנכרי, שאינו שייך בצדקה, לא
 קני – לא קנה את המשכון, ונשאר החמץ ברשות הנכרי, ולכן
 סובר שאינו עובר עליו אם נהנה ממנו לאחר הפסח. ורבי מאיר
 סבר שיש לדון בדין זה קל וחומר, ומה אם ישראל שנטל משכון
 מישראל, קני – קנה את המשכון, וישראל שנטל משכון מנכרי, לא
 כל שפון שיקנה את המשכון, והרי החמץ ברשות הישראל, ולכן
 סובר שאם עבר ונהנה ממנו לאחר הפסח, עובר עליו. אבל נכרי
 שהלוה את ישראל על חמצו, ונטל הנכרי מהישראל את חמצו
 כמשכון, אם נהנה ממנו לאחר הפסח, דברי הכל עובר עליו. משום
 דהתם – שם, במקרה שהנכרי נטל משכון מישראל, ודאי יש לומר
 שנכרי מישראל לא קני את המשכון, ונשאר החמץ ברשות
 הישראל, ולכן כולם מודים שעובר אם נהנה ממנו לאחר הפסח.
 לאחר שהתבאר שלדברי הכל נכרי לא קונה משכון מישראל,
 חוזרת הגמרא להקשות על האופן שבו יישובה לעיל (לא) את
 משנתנו לשיטת רבא. הגמרא הקשתה לעיל: תנו במשנתנו (לעיל
 ב), נכרי שהלוה מעות לישראל על חמצו, אחר הפסח אם הגיע זמנו
 ולא פרע לו, מותר החמץ בהנאה, וקשה על רבא הסובר שמכאן
 ולהבא הוא גובה, מדוע מותר החמץ בהנאה, הרי הנכרי קנה
 אותו רק משעת הגביה, ובפסח עמד החמץ ברשות הישראל,
 וחמץ שעבר עליו הפסח, אסור בהנאה. ותירצה הגמרא שמדובר
 שמשכנו הישראל בבית הנכרי והניח חמצו אצלו.

עתה מקשה הגמרא: תני נמי – האף אומנם שהעמידה הגמרא
 שמדובר דהיהינו אצל – שמשכנו הישראל בבית הנכרי, הא
 אמרת – הרי אמרת שלדברי הכל נכרי שנטל משכון מישראל לא
 קני את המשכון, ואף שהיה החמץ מונח בפסח בבית הנכרי, הרי
 זה שייך לישראל, ואם כן חוזרת הקושיא במשנתנו על רבא מדוע
 מותר החמץ בהנאה. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא דאמר ליה
 מעבשיו – במשנתנו מדובר שבשעה שהניח הלוה חמצו בבית
 המלוה, אמר לו שאם לא יפרע חובו עד יום פלוני, יהא החמץ קנוי
 לו מעבשיו, ולכן נכרי שהלוה לישראל מעות, והניח הישראל
 חמצו ברשות הנכרי, כאשר לא פרע הישראל חובו, התברר כי
 החמץ קנוי לו משעה שהניחו ברשותו, ולכן מותר בהנאה. ואילו
 ישראל שהלוה לנכרי מעות, והניח הנכרי חמצו ברשות הישראל,
 כאשר לא פרע הנכרי חובו, התברר כי החמץ קנוי לישראל
 משעה שהניחו ברשותו, ואסור בהנאה. והיא דלא אמר ליה מעבשיו
 – ובברייתא מדובר שבשעה שנתן הלוה למלוה את המשכון, לא
 אמר לו שיקנה את המשכון מעבשיו, אלא נתנו כשאר משכון,
 ואמר לו שאם לא יפרע חובו, יגבה אותו ממשכונו. ולכן לגבי נכרי
 שהלוה מעות לישראל, ונתן לו הישראל חמצו כמשכון, כולם
 מודים שאף לאחר שלא פרע לו חובו, אסור להנות ממנו, משום
 שמכאן ולהבא הוא גובה, ובפסח היה החמץ של הישראל. ואף
 שהניחו אצלו, אין נכרי קונה משכון מישראל. ואילו לגבי ישראל
 שהלוה לנכרי, ונתן לו הנכרי חמצו כמשכון, נחלקו תנא קמא ורבי

59 שהם מידי דלא קפין עליה זביניה – דבר שאין קופצים עליו קונים,
 60 וקא משלם – והוא משלם תמרים שהם מידי דקפין עליה זביניה –
 61 דבר שקופצים עליו קונים. כלומר, אף ששווי התמרים ששילם
 62 שזה לשווי הגרוגרת שאכל, בכל זאת טוב לכהן שקיבל תמרים,
 63 שעל ידי כך הוא יכול למוכרן לכהנים אחרים בנקל, יותר מאשר
 64 אילו היה מקבל גרוגרות, שלא היה מוכרן בנקל, ולפיכך תבוא
 65 עליו ברכה. נמצא שאין לפשוט מן הברייתא שתשלומי תרומה
 66 הנאכלת בשוגג, משולמים לפי מדה.
 67 הגמרא דנה אם אפשר לפשוט את הספק ממשנתנו: הנין – שנינו
 68 במשנתנו, זר האוכל תרומת חמין בפסח בשוגג, משלם קרן וחומש.
 69 אומרת הגמרא, אי אמת בשלמא – מובנים דברי המשנה אם
 70 נאמר שזר האוכל תרומה בשוגג לפי מדה הוא משלם, שאז שפיר
 71 – יפה אמרה המשנה שהוא משלם על אכילת חמין בפסח, שאף
 72 שאכל דבר שאין לו דמים, מכל מקום עליו לשלם לפי המדה
 73 שאכל. אלא אי אמת שלפי דמים משלם, וכי חמין בפסח פר דמים
 74 הוא – וכי יש לו ערך ממון שיהיה על האוכל לשלמו, והלא כיון
 75 שהוא אסור באכילה ובהנאה, אין לו דמים [– ערך] כלל, ומה
 76 ישלם.
 77 דוחה הגמרא: אין – כן, יש דמים לחמין, והא מני – מי הוא התנא
 78 ששנה את משנתנו, רבי יוסי הגלילי היא, דאמר חמין בפסח מותר
 79 בהנאה, וכיון שכך יש לחמין דמים כשווי להנאה, ולעולם לפי
 80 דמים הוא משלם, והיינו את שווי תרומת החמין להנאה, כגון
 81 להסיקה תחת תבשילו.
 82 מקשה הגמרא: אי קבי – אם כך, שרבי יוסי הגלילי שנה את
 83 משנתנו, אימא סיפא – אמור ובאר את מה ששינו בסוף המשנה,
 84 שאם אכלה במזיד פטור מן התשלומין ומדמי עצים, וקשה, אי – אם
 85 התנא ששנה את המשנה הוא רבי יוסי הגלילי, אמאי [– מדוע] הוא
 86 פטור מן התשלומין ומדמי עצים, הלא יש דמים לתרומה שאכל,
 87 כשוויה להסיקה וכאמור, ומדוע יפטר מהם. ממה שהסיפא פוטר
 88 את האוכל במזיד מלשלם את דמי תרומת החמין, מוכח שהמשנה
 89 נשתנה כדעת חכמים שחמין בפסח אסור בהנאה ואין לתרומה
 90 דמים כלל, ועל כן הוא פטור, ומה ששינו ברישא שהאוכל
 91 בשוגג משלם קרן וחומש, הרי זה משום שהאוכל בשוגג משלם
 92 לפי מדה, ותשלומים אלו קיימים גם אם אין דמים לתרומה,
 93 וכאמור.
 94 דוחה הגמרא: לעולם התנא של משנתנו הוא רבי יוסי הגלילי
 95 הסובר שחמין בפסח מותר בהנאה, וכאמור, ומה ששינו בסיפא
 96 שזר האוכל תרומה במזיד אינו משלם, הרי זה משום שהתנא
 97 במשנה כבר לה קרבי נחוניא בן הקנה הפוטר באופן זה, דתניא –
 98 ששינו בברייתא, רבי נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכיפורים
 99 בשפת התשלומין וכו', מה שבת [העושה בה מלאכה שיש בה חיוב
 100 ממון לחיבורו] פטור מן התשלומין בנפש [משום דין קם ליה בדרבה מיניה],
 101 האסורה ופטור מן התשלומין [משום דין קם ליה בדרבה מיניה],
 102 אף יום הכיפורים [העושה בו מלאכה שיש בה חיוב ממון לחיבורו]
 103 מתחייב בנפשו [וכבר] ופטור מתשלומין. לפי רבי נחוניא בן
 104 הקנה, אף האוכל תרומה במזיד, שהוא מתחייב במיתה בידי
 105 שמים, פטור מלשלם עליה, וזוהו הדין המבואר בסיפא של
 106 המשנה, שהאוכל תרומת חמין במזיד פטור.
 107 מאחר שמהסיפא אין ראייה שחמין בפסח אסור בהנאה, שוב
 108 אפשר להעמיד את הרישא כרבי יוסי הגלילי, ולומר שהוא משלם
 109 את התרומה לפי שויה, ואין ראייה מן המשנה שהאוכל תרומה
 110 בשוגג משלם לפי מדה.
 111 הגמרא תולה את הנידון אם תשלומי אכילת תרומה בשוגג הם
 112 לפי מדה או לפי דמים, במחלוקת תנאים. אומרת הגמרא: כתניא
 113 – דבר זה שנסתפקנו בו, אם זר האוכל תרומה בשוגג משלם לפי
 114 דמים או לפי מדה, נחלקו בו תנאים, ששינו בתוספתא [פ"א ה"ה],
 115 זר האוכל תרומת חמין בפסח, בין בשוגג ובין במזיד, פטור מן
 116 התשלומין ומדמי עצים, דברי רבי עקיבא. רבי יוחנן בן נורי מתייב

1 ואחד [– ובין] הפך שמן של תרומה, כגון שמן זית, אחד – בין אם
 2 היתה זו תרומה פמאה, ואחד – ובין אם היתה זו תרומה מהורה,
 3 בכל אלו משלם מלבד קרן גם חומש, וכן משלם גם חומש
 4 דחומש – את חומשו של החומש, שכיון שהפירות שהוא נותן
 5 לתשלומי אכילתו נעשים תרומה, על כן אם חזר ואכל בשוגג את
 6 תשלומי החומש, חזר ומשלם אותו ואת חומשו.
 7 הגמרא מסתפקת כיצד משערים את התשלומים הללו: איכא
 8 להו – נסתפקו בני הישיבה, אודות זר שאכל פירות תרומה בשוגג
 9 שעליו לשלם על אכילתם בפירות אחרים, האם פשהו משלם על
 10 התרומה שאכל, לפי מדה – כפי כמות התרומה שאכל הוא משלם,
 11 או שמה לפי דמים – כפי שויה וערכה של התרומה הוא משלם.
 12 ואמנם כאשר ערך התרומה לא נשתנה מעת שאכלה עד העת בה
 13 הוא בא לשלם עליה, אין נפקא מינה בספק זה, שלעולם כאשר
 14 הוא משלם פירות אחרים לפי דמיה של התרומה כפי שויה בעת
 15 אכילתה, הרי הוא משלם ממילא גם כפי אותה מדה שאכל. וגם אם
 16 נשתנה ערכה מעת שאכלה ועד עת כונו לשלם עליה, כל היכא
 17 דמעיקרא בעת שמתחילה, בעת שאכלה, שויה ארבעה זווי
 18 היתה שוה ארבעה זוו, ולכפוף, בעת שהוא בא לשלם על
 19 אכילתה, הוולו הפירות ושויה זווי – ושוה התרומה רק זוו אחד,
 20 לא תיבעי לה – אין לך להסתפק בדבר, דודאי דמעיקרא – כפי ערך
 21 התרומה בעת אכילתה הוא משלם, והיינו שעליו לשלם לפי דמים,
 22 פירות בשווי ארבעה זוו, ואינו יכול לשלם פירות שערכם רק זוו
 23 אחד, אף שזו היא מדת התרומה שאכל, דלא גרע מגולן – שאינו
 24 שונה מכל גולן שבאופן שהחלה הגזילה [ואינה בעין שאו היה
 25 מחויב להחזירה כמות שהיא] אינו יכול להפטר מחיובו לשלם על
 26 גזילתו בכך שישלם לפי מדה בלבד, אלא עליו לשלם לפי שויה
 27 בשעה שגולה, דתני – ששינו במשנה [ב"ק צ"ג], כל הגולן משלמין
 28 על מה שגולו כערך הגזילה בשעת הגזילה, ולכך אף אם נאמר
 29 שמשום תשלומי הכפרה די לו לשלם לפי מדה, אבל הלא עליו
 30 לשלם גם משום גזילה, ותשלומי גזילה הם לפי דמים. פי תיבעי לה
 31 – ומה שיש לך להסתפק הוא באופן זה, דמעיקרא – שבעת שאכל
 32 את התרומה, שויה זווי – היתה שוה זוו אחד, ולכפוף, בעת שבא
 33 לשלם על אכילתם, התיקרו הפירות ושויה ארבעה – שויה עתה
 34 הוא ארבעה זוו, מאי – מהו הדין באופן זה, האם לפי מדה הוא
 35 משלם, דאמרינן ליה – שאנו אומרים לו, גריא [– וסאה] אכל וגריא
 36 [– וסאה] משלם, ונמצא שעליו לשלם פירות השוים ארבעה זוו, או
 37 דילמא [– שמא] לפי דמים הוא משלם, שאנו אומרים, שאף שהוא
 38 משלם בפירות, מכל מקום אינו חייב לשלם אלא פירות לפי ערך
 39 הפירות שאכל, ומכיון דגריא [– בשווי] זוו, אכל, גריא משלם –
 40 אינו חייב לשלם אלא פירות השוים זוו אחד.
 41 הגמרא מביאה ברייתא ודנה אם אפשר לפשוט ממנה את הספק:
 42 אמר רב יוסף, תא שמע – בוא ושמע ראייה מברייתא, שכך שנינו
 43 בה, זר שאכל בשוגג גרוגרות [– תנאים יבשות] של תרומה, ושילם
 44 לו לכהן תמרים, שחן חשובות ויקרות יותר, תבא עליו כרבה. מכאן
 45 יש לפשוט את ספקנו, משום דאי אמת בשלמא – מובנת הברייתא
 46 אם נאמר שזר האוכל תרומה בשוגג לפי מדה הוא משלם, אממו
 47 להכי [– על כן] תבא עליו כרבה, דאכיל גריא גרוגרות דשויה זווי
 48 – לפי שאכל סאת גרוגרות השוה זוו, ויכול היה לתת לכהן
 49 תשלומים סאת גרוגרות בלבד שהיא מדת התרומה שאכל, ואף
 50 על פי כן קא יהיב גריא דתמרים דשויה ארבעה – נתן לכהן סאת
 51 תמרים השוים ארבעה זוו. אלא אי אמת לפי דמים משלם, אמאי
 52 – מדוע נאמר בברייתא שתבא עליו כרבה על כך ששילם תמרים
 53 תחת גרוגרות, הלא גריא אכל גריא קא משלם – בשווי זוו אכל
 54 ובשווי זוו הוא משלם, ומה נפקא מינה אם שילם גרוגרות או
 55 שילם תמרים, וכי כל המשלם דבר שחייב בו מחזיקים לו טובה
 56 ומברכים אותו.
 57 אמר אביי, לעולם לפי דמים משלם, ועל מה שתמהת אמאי – מדוע
 58 נאמר בברייתא שתבא עליו כרבה, הרי זה משום דאכל גרוגרות

פסחים. פרק שני – כל שעה דף לב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזלץ) קיא רש"י תוספות

1 **גמרא** ואחר הפך – דאמרין בפרק בתרא דיומא (ע"ב): סיכה כשתיה. ושתיה בכלל
2 אכילה. והכא כתיב: "כי יאכל קדש בשגגה", דאילו גולה והשליכה לנהר, אפילו בשוגג.
3 דלא ידע שהיא תרומה – אינו משלם חומש אלא קרן, כשאר מזיק חולין דעלמא, דאמר
4 מר (לקמן שו"ב): "כי יאכל" – פרט למוזק. וחומש חומשא – שהתשלומין נעשין
5 תרומה, ואם חזר ואכל בשוגג אותו חומש
6 ראשון – חזר ומשלם חומשו עליו. **איבעיא** להו
7 – כיון דגבי תרומה בשוגג קפיד רחמנא
8 אתשלומי פירות ולא מעות, כדכתיב: "ונתן
9 לכהן את הקודש", לפי מדה משלם או לפי
10 דמים משלם; בגול דחולין שוגג או מויד, וכן
11 גול דתרומת מויד – לא איבעיא לן, כיון דלא
12 קפיד רחמנא אתשלומין דידהו, דאמר "יש"ב –
13 לרבות אפילו שהו כסף, ואפילו טובין – ודאי
14 לפי דמים משלם. אבל בתרומה שוגג איבעיא
15 לן, הואיל והקפידה התורה לשלם פירות. כל
16 חיבא דמעיקרא – כשאכלה היא שריא דך
17 גריזא ארבע זוזי, והשתא כשמשלם שריא זוזא
18 ותו לא – לא מביעיא לן. נהי נמי דאיכפר ליה
19 אכילה תרומה בתשלומי מדה, מיהו ממונא
20 דכהן (אוכלן ממונא) הוא, ולא גרע משאר
21 ממונא דחולין, שהדיינין גובין ממנו כשעת
22 גזילה, כדכתיב (ויקרא ח'): "אשר גול" – כמו
23 שגול. גריזא משלם – ואף על גב דשריא השתא
24 טפי, או דילמא לפי דמים משלם, דאף על גב
25 דהקפידה התורה לשלם פירות – לא הקפידה
26 אלא לפי הדמים, כשאר תשלומין. ומה שישלם
27 – ישלם בפירות. גריזות – תאנים יבישים.
28 תמרים – חשובין מתאנים, ודמיון מרובים.
29 אבל גריזות – דתרומה, שוגג. זבינא –
30 לוקחים. אימא סיפא כמודי פטור מן התשלומין
31 ואי רבי יוסי הגלילי אמאי פטור – אי אמרת
32 בשלמא רבנן, וטעמא דרישא משום דלפי מדה
33 משלם – סיפא דאינו אלא כשאר גול דמשלם
34 מעות, ולפי דמים – פטור מן התשלומין. דחמץ
35 בפסח לאו בר דמים הוא. אלא אי אמרת רבי
36 יוסי הגלילי, ובר דמים הוא, אמאי פטורי כרבי
37 נחוניא בן הקנה – דאמר: המתחייב כרת פטור
38 מן התשלומין. ויליף טעמא מאסן אסון, והוא
39 הדין המתחייב מיתת שמים, כגון אוכל תרומה
40 מזיד. וסיפא דמתניתין כהיוד בתרומה ולא
41 בחמץ, ופטור משום מיתה. ובדין הוא
42 דלישמעינן במודי דתרומה דעלמא, דלאו חמץ
43 בפסח, דפטור מתשלומין משום מיתה. ומשום
44 רישא נקט מילתא בחמץ בפסח, דאשמעינן
45 הדיכא דשנג בשתייהם – חיבי, דחמץ בר דמים
46 הוא. ושנג דרישא דשנג בשתיין, דאי שנג
47 בחמץ והיוד בתרומה – מאי חומש איכא? ואי
48 שנג בתרומה והיוד בחמץ – אמאי משלם? הא
49 איחייב ליה כרת. וסיפא אשמעינן, היוד
50 בתרומה, אפילו שנג בחמץ – פטור, דמיתה בידי שמים כי כרת. דאי היוד בחמץ, והוא דפטר ליה משום כרת הוא דפטר ליה – לשמעין כולה מתניתין בחמץ חולין של חבירו. וניתני:
51 שוגג חיבי, ומודי פטור משום כרת. **בתנאי** – לפי מדה או לפי דמים. פטור מתשלומין – בין שוגג בין מזיד. מה הנאה יש לו – לכהן בה, ומה הפסידו? והרי אסור בהנאה. ומה
52 הנאה יש לו – לכהן בתרומה טמאה, שאסורה באכילה לכהן, ואי אכלה זר שוגג – משלם קרן וחומש. דליכא למאן דפליג אסתמא דתנן לעיל: אחד תרומה טהורה ואחד תרומה
53 טמאה. וטעמא, ושנג דלפי מדה משלם, ואף על גב דלאו בר דמים הוא. היתר הסקה – דכתיב (במדבר יח): "ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי" – שתי תרומות במשמע,
54 אחת טהורה ואחת טמאה. וכתיב "לך תהיה" – להסקה. תרומת תותים וענבים – משקה הן, ואינן ראוין להסקה. ולזלף נמי לא, כדאמרין בפרק קמא (ב"ב) משום תקלה. ובההוא
55 נמי סבירא ליה דור האוכלה פטור מלשלם. ורבי יוחנן בן נורי מתייב, דקסבר: לפי מדה משלם. כמה דברים אמורים – דמשכחת תרומת חמץ בפסח דקדשה – בהפריש תרומה
56 והתמיצה, והוא הדין להפרישה חמץ קודם הפסח. אבל מפריש תרומת חמץ – בפסח, כגון חטים שהחמיצו – דברי הכל, אפילו לרבי יוסי הגלילי דשרי חמץ בפסח בתנאה, וחזיא
57 ליה להסקה – אינה קודשה. ולקמן מפרש טעמא, בשיליה שמעתין. את הקדש – משמע את הקדש שאכל. אלמא: ראוי להיות קדש היה, שכששלם דוגמתו ידא שם קדש חל עליו.
58 **פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח** – שכשמשלם דוגמתו אין שם קדש חל עליו. וכי מה הנאה יש לו – לכהן בה, ומה הפסידו? נהי נמי דלית לך דא דרשה, מיהו מה ישלם, הואיל
59 ואין לו דמים:

1 **דבר** הראוי להיות קודש פרט לאוכל תרומת חמץ – פירוש הפסוק משמע שיתן לו דבר
2 הראוי להיות קודש כמו שאכל, ואם כן מה שאכל בעינין דבר הראוי להיות קודש,
3 וחמץ בפסח אינו ראוי להיות קודש. כדנתיב לעיל. אבל מפריש חמץ – דברי הכל אף קודש.
4 אף על גב דבכל ענין פטור הכא מתשלומין, אפילו שהיה לה שעת הכושר. ולקמן מקבא
5 הא דלדבריה הכל אין קודש – היינו שלא היה לה
6 שעת הכושר, אומר רבינו תם: היינו לרבי יוסי
7 הגלילי. אבל לרבי אליעזר בן יעקב, הואיל
8 וסבירא ליה דחמץ בפסח אסור בהנאה – אפילו
9 היה לה שעת הכושר אין ראוי להיות קודש, דאין
10 כאן נתינת. היינו דקאמר ליה רבי אליעזר בן
11 יעקב: מה הנאה יש לו בה. כלומר: הואיל ואין לו
12 הנאה בה, אית ליה למעוטי מקרא כדפרישית.
ואין
13 **ואחד הפך, אחד תרומה טמאה ואחד תרומה טהורה**
14 - **משלם חומש וחומשא דחומשא. איבעיא להו:**
15 **בשהוא משלם, לפי מדה משלם או לפי דמים משלם?**
16 **כל חיבא דמעיקרא שוויא ארבעה זוזי ולבסוף שוויא**
17 **זוזא** - לא תיבעי לך דודאי דרביא דמעיקרא משלם לפי
18 דמים, דלא גרע כגולן. דתנן: כל הגולנין משלמין
19 בשעת הגולה. פי תיבעי לך - דמעיקרא שוויא זוזא
20 ולבסוף שוויא ארבעה. מאן, לפי מדה משלם, דאמר ליה: גריזא אכל - גריזא משלם. או
21 דילמא: לפי דמים משלם, בזוזא אכל - בזוזא משלם? אמר רב יוסף, תא שמע: אכל
22 להכי תבא עליו ברכה, דאכיל גריזא דגריזות דשוויא זוזא, וקא יהיב גריזא דתמרים דשוויא
23 ארבעה. אלא אי אמרת לפי דמים משלם - אמאי תבא עליו ברכה? בזוזא אכל בזוזא קא
24 משלם! אמר אביי: לעולם לפי דמים משלם, ואמאי תבא עליו ברכה - דאכל מויד דלא
25 קפין עליה וביניה, וקא משלם מויד דקפין עליה וביניה. תנן: האוכל תרומת חמץ בפסח,
26 בשוגג - משלם קרן וחומש. אי אמרת בשלמא לפי מדה משלם - שפיר. אלא אי אמרת לפי
27 דמים משלם - חמץ בפסח בר דמים הוא! אין, הא מני - רבי יוסי הגלילי היא, דאמר:
28 חמץ בפסח מותר בהנאה. אי הכי, אימא סיפא: במודי פטור מן התשלומין ומדמי עצים. אי
29 רבי יוסי הגלילי, אמאי פטור מן התשלומין ומדמי עצים? סבר לה פרבי נחוניא בן הקנה.
30 דתנאי: רבי נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים בשבת לתשלומין וכו'. בתנאי:
31 האוכל תרומת חמץ בפסח - פטור מן התשלומין ומדמי עצים, דברי רבי עקיבא. רבי יוחנן
32 בן נורי מתייב. אמר לו רבי עקיבא לרבי יוחנן בן נורי: וכי מה הנאה יש לו בה? אמר לו
33 רבי יוחנן בן נורי לרבי עקיבא: ומה הנאה יש לאוכל תרומה טמאה בשאר כל ימות השנה,
34 שמשלם? אמר לו: לא, אם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה, שאף על פי שאין
35 לו בה היתר אכילה - יש לו בה היתר הסקה, תאמר בזה - שאין לו בה לא היתר אכילה
36 ולא היתר הסקה. הא למה זה דומה - לתרומת תותים וענבים שנמארה, שאין לו בה
37 לא היתר אכילה ולא היתר הסקה. כמה דברים אמורים - כמפריש תרומה והחמיצה, אכל
38 מפריש תרומת חמץ - דברי הכל אינה קודשה. תנאי אידך: "ונתן לכהן את הקדש" - דבר
39 הראוי להיות קודש, פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח, שפטור מן התשלומים ומדמי עצים,
40 דברי רבי אליעזר בן יעקב. ורבי אליעזר חסמא מתייב. אמר לו רבי אליעזר בן יעקב לרבי
41 אליעזר חסמא: וכי מה הנאה יש לו בה? אמר לו רבי אליעזר חסמא לרבי אליעזר בן יעקב:
42 וכי מה הנאה יש לו לאוכל תרומה טמאה בשאר ימות השנה, שמשלם? אמר לו: לא, אם
43 אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה - שאף על פי שאין לו בה היתר אכילה יש לו
44 בה היתר הסקה, תאמר בזו - שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה! אמר לו: אף
45 בזו יש לו בה היתר הסקה, שאם רצה הכהן מריצה לפניו בלבו או מסיקה תחת תבשילו.
אמר

1 אמר אבי רבי עקיבא ורבי יוחנן בן נורי - אף על גב דאדחייב בתשלומין, סבירא להו
 2 דאין לו דמים. ובהא פליגי רבי עקיבא ורבי יוחנן בן נורי: אם כן - דסבירא ליה מותר,
 3 ניהדר ליה רבי יוחנן דרבי עקיבא: אף לזה יש לו היתר הסקה. כוית תרומה - בשאר
 4 ימות השנה קאי. פרט למוציא - תרומה של חקן, אפילו בשוגג, שאינו משלם חומש אלא
 5 קרן, כשאר מוצק חולץ. והוא מביעי ליה דברי
 6 הראוי להיות קדש - וכוליה קרא משום סיפא
 7 אצטרך. דאית בה שוה פרוטה - וליכא כוית,
 8 כגון שנת בצורה. כיון דלית בה כוית בו' -
 9 דאכילה כתיבא בה. אמרו רבנן קמיה דרב
 10 פפא - דקדקו מלבן, ואמרו לפני: דהא
 11 מתניתין דקפדא אבדית - דלא כאבא שאול,
 12 דהא שמעינן ליה דקפיד אפרוטה ולא אבדית.
 13 תרתי בעי' - שיהא בו כוית, דהא אכילה
 14 כתיבא ביה, ושיהא ברמיזו פרוטה, דהא כתיב
 15 'ונתן'. חייב בתשלומין - אתרומת שונג קאי,
 16 וקרן וחומש קאמר. לענין מעילה - בגדה
 17 מהקדש גבוה, דחתם לא כתיב אכילה. אבל
 18 לתרומה, אפילו יש בו שוה פרוטה - אין חייב
 19 חומש עד שיהא בו כוית. מכלל לאבא שאול,
 20 אף על גב דליכא כוית, דאם איתא דתרתי בעי,
 21 וביש בו כוית קאי אבא שאול, וקאמר דאף על
 22 גב דאית ביה כוית בעינן פרוטה - היכי הוה ליה
 23 למימר: 'כיון דיש בו כוית - חייב'. והפאה
 24 בשגגה - במעילה דהקדש כתיב, וחלא דין הוא
 25 - דמויד פטור מקרבן, ולמה לי קראי שחייב
 26 כהן הכתוב ברת. כגון חלב ודב: פטר כהן את
 27 המייד - מקרבן, דגבי חטאת 'שגגה' כתיב. לא
 28 חייב כהן מיתה - בידי שמים. אבל מעילה חייב
 29 גב דזונה מיתה, כדלוקמן, ודילמא מיתה חמירא
 30 מכרת: ואמר ליה רב נחמן גרסינן. האי תנא
 31 אלימא ליה כרת ממיתה מעיקרא דקתני מעילה
 32 שלא חייב בה כרת אלא מיתה בו', אלמא כרת
 33 חמירא. ולבסוף אלימא ליה מיתה, דקתני
 34 תאמר במעילה בו', ואמר ליה - רבי חייא:
 35 לעולם כרת אלימא ליה, וחקן סיפא דמתניתין
 36 דכי קאמר: לא, אם אמרת בשאר מצות -
 37 שהרי לא חייב בהן אפילו מיתה בפחות מכזית;
 38 תאמר במעילה, שחייב בה מיתה בפחות
 39 מכזית; בכלהו גרסינן ואמר ליה, ומתקף ליה
 40 רב פפא בו' עד דהדר ביה. ומאי ניתומא - איכא,
 41 דהא רבה ורב ששת שדו ביה נרגא בהאי
 42 תירוצא דתריציא, ומקשו הכי: היכי אמרינן
 43 דתנא אפחות מכזית מחייב מיתה. מאן שמעת
 44 ליה דאמר מעילה זונה מיתה רבי. ועל כרחיך
 45 מתרומה גמר לה, כדמפרשינן. וכין דמתרומה
 46 גמר - לא משכח בה מיתה אלא בכית
 47 כתרומה, דתרומה גבי מיתה כתיב בה אכילה.
 48 דמיתה דתרומה נפקא לן מדסמך 'וכל זר לא
 49 יאכל קדש' גבי 'ומתו בו כי יחללוהו' ביאלו חן
 50 דנשרפין? בסנהדרין (פ.ג.ב.)
 הויד

1 ואין נתינה פחות משוה פרוטה - ורבנן נמי לא פליגי אלא משום דכתיב אכילה. ואם
 2 תאמר: והא קיימא לן (חולין ק"ג.) דחטה אחת פוטרת את הכרי, אף על גב דכתיב
 3 בה נתינה, דכתיב 'חתן לר' ו'בהזבח' (בבא מציעא מ"א.) אמר: קונן בכלי, אף על פי שאין
 4 בו שוה פרוטה, אף על גב דכתיב 'ונתן לרעהו' וגבי גט נמי אמרינן (גיטין כ"א.) כתבו על
 5 איסורי הנאה - כשר, אף על גב דכתיב 'ונתן
 6 בידה' ויש לומר: דהכא ודאי בעינן שוה פרוטה,
 7 נתינה קיימא אתשלומין, והוי כמו השבת גיליה
 8 שאין בפחות משוה פרוטה. ולהכי, משום דכתיב
 9 'ונתן' - משמע שפיר נתינה חשובה. אבל שאר
 10 מילי, אף על גב דכתיב בהן נתינה - לא בעינן
 11 שוה פרוטה. מיהו, קשה לרבינו יצחק, דרבי יהודה
 12 דריש בכריתות (ו.ב.) 'ואשר יתן ממנו על זר' -
 13 בכזית, וילף נתינה מתרומה. ואדילף מתרומה
 14 בכזית, לילף מכל נתינה לחומרא, דהוה בכל
 15 שהוא כגון מתן דמים ומתן בחוונת שאין בהן
 16 שיעור, והוי נמי דומיה נתינה דהוי בכל שהוא!
 17 ולמאן דאמר דהם נתינה בכל שהוא - אתי
 18 שפיר. והוא מביעיא ליה לדבר הראוי להיות
 19 קודש - ואף על גב דמ'את הקודש' דרשינן דבר
 20 הראוי להיות קודש - אצטרך נמי 'ונתן'. דאי
 21 כתב 'את הקודש' לחודיה הוה אמינא דלא אתא
 22 למעוטי אלא מעוות, אבל כל פירות ישלם, להכי
 23 כתב 'ונתן' דמשמע שהפירות של נתינה בעינן
 24 ראוי להיות קודש. מעילה שלא חייב בה כרת
 25 אינו דין שפטר בה את המייד - תימה: נימא היא
 26 הנותנת, דשאר מצות שהן חמורות, שהן כבדת -
 27 אין לדוננה כפרה. אבל מעילה, שהיא קלה שאין
 28 בה כרת - יש לדוננה כפרה. וכדאי גזונא איכא
 29 ברביעיות (ב.ב.), דקאמר לן ר' חזון, ומה הוא
 30 שעושה מעשה במייד - אינו גולה, עדים שלא
 31 עשו מעשה - אינו דין שלא יגלו? היא הנותנת,
 32 הוא שעושה מעשה במייד - לא יגלה, כי היכי
 33 דלא תהיו ליה כפרה. חן שלא עשו מעשה -
 34 יגלו, דתיהוי ליה כפרה. ועוד: ארבעה המביאין
 35 על הדרון כשגגה יוכיחו, דאין בהן כרת והייבין על
 36 דבנם: הבא על שפחה חרופה, ונזיר טמא, ושבעת
 37 העדות. והפקדון (תוספתא דכריתות פרק ראשון).
 38 ואומר רבינו יצחק דשפיר פריך בלאו הכי: לא אם
 39 אמרת וכו', ומיהו קשה לרבינו יצחק: אמאי
 40 איצטרך בכריתות (ט.ט.) בשפחה חרופה 'אשר
 41 חטא' לרבות זון, וגבי נזיר נמי דריש מ'פתאום'
 42 לרבות זון. דאי משום דלא נילף ממעילה,
 43 דאמעט מזון - אדרבה, משבועת העדות
 44 דהפקדון אית לן למילף, דלחומרא מקשינן.
 ומינה

33 שוה פרוטה אלא לענין מעילה בלבד, אבל לתרומה - אינו חייב עד שיהא בו פזית. ואם
 34 איתא, כיון שיש בו פזית מביעי ליה! תיובתא. ואף רב פפא הדר ביה, דתניא: 'והמאזה
 35 בשגגה' - פרט למייד. והלא דין הוא, ומה שאר מצות שחייב בהן כרת - פוטר בהן את
 36 המייד, מעילה שאין בה כרת אינו דין שפטר את המייד? לא, אם אמרת בשאר מצות - שכן
 37 לא חייב בהן מיתה, תאמר במעילה שחייב בה מיתה, תלמוד לומר: 'בשגגה' - פרט למייד.
 38 ואמר ליה רב נחמן בר יצחק רב הניי בר אבין: האי תנא, מעיקרא אלימא ליה כרת, ולבסוף אלימא ליה מיתה; הכי
 39 קאמר: לא, אם אמרת בשאר מצות - שכן לא חייב בהן מיתה בפחות מכזית, תאמר במעילה - שחייב בה מיתה בפחות מכזית.
 40 ואמר ליה: תנוח דעתך שהנחת את דעתך. ואמר ליה: מאי ניתומא? דרבה ורב ששת שדו ביה נרגא: מאן שמעת ליה דאמר

פסחים דף לב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קיג

60 - אותו 'נתן' שאמרה התורה, לא בא ללמד את שיעור האכילה,
 61 אלא מיִבְעֵי ליה - הוא נצרך משום המשך הדברים 'נתן לכהן את
 62 הקודש', ללמד שאינו חייב אלא על אכילת דָּבָר הָרְאוּי לְהִיזָת
 63 קֹדֶשׁ, (פָּרַט לְאוֹכְלֵי תְרוּמַת חֶמֶן בַּפֶּסַח כאמור לעיל (ע"א)).
 64 הגמרא מביאה ברייתא נוספת בענין זה: תְּנוּ רַבֵּנּוּ, זֶה הָאוֹכֵל בְּשׁוּגָה
 65 תְּרוּמָה שְׂשִׁיעוּרָה פְּחוּת מִכּוּזָּת, מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוּ מְשַׁלֵּם אֶת
 66 הַחוּמֵשׁ, שאין חזר מתחייב בתשלומי קרן וחומש על אכילת
 67 תרומה בשוגג בפחות משיעור כזית.
 68 הגמרא מבארת את דברי הברייתא. שואלת הגמרא: הֲיֵכִי דָמִי -
 69 באיזה אופן מדובר בדִּין זה, אִי דְלִית בֵּיה - אם אין התרומה שְׁוֹה
 70 פְּרוּטָה, קֶרֶן נְמִי ו-גם כן לֹא לִישְׁלֵם, שהלא אין חובת תשלומי
 71 גזילה על פחות משהו פרוטה. וְאִי דְאִית בֵּיה - ואם מדובר
 72 שהתרומה שאכל יש בה שְׁוֹה פְּרוּטָה, חוּמֵשׁ נְמִי ו-גם כן לִישְׁלֵם,
 73 כדן וז האוכל תרומה בשוגג.
 74 משיבה הגמרא: לְעוֹלָם דְאִית [ו-]שִׁישׁ בָּהּ בְּתְרוּמָה שְׁוֹה פְּרוּטָה,
 75 וְאִפִּילוּ הֲכִי - ואף על פי כן, בִּין דְלִית בֵּיה - שאין בתרומה שיעור
 76 כּוּזָּת, מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן מִחֻמַּת גְּזִילַת הַכֹּהֵן, וְאֵינוּ מְשַׁלֵּם אֶת הַחוּמֵשׁ,
 77 שהרי נאמר בפסוק לשון 'אכילה', ואין אכילה פחותה מכזית,
 78 וכאמור לעיל בדעת תנא קמא.
 79 הגמרא דנה כדעת מי הדברים אמורים: אֲמַרוּנָה רַבֵּנּוּ קָמִיהַ דְרַב
 80 פְּפָא - אמרו חכמי הישיבה לפני רב פפא. הֵא - משנה זו היא דְלֹא
 81 כְּאָבָא שְׂאוּל, דְאִי כְּאָבָא שְׂאוּל, הָאָמַר - הלא אמר בברייתא לעיל
 82 אודות רז שאכל תרומה, בִּין שְׁנֵישׁ בָּהּ [ו-]בְּתְרוּמָה שְׁוֹה פְּרוּטָה חֲיִיב
 83 בתשלומיה, ומשמע שכן הוא אֵף עַל גַּב דְלִית בֵּיה - שאין במה
 84 שאכל שיעור כּוּזָּת, ונמצא שהדין האמור הוא רק כדעת תנא
 85 קמא, שלדעתו זר האוכל תרומה הפחותה מכזית, אֵף אִם יֵשׁ בַּהּ
 86 שוה פרוטה, אָמַר לְהוּו- [ו-]לְהוּו רַב פְּפָא, אִפִּילוּ תִּיקָמָא - תוכלו
 87 לומר שהמשנה היא אפילו כְּאָבָא שְׂאוּל, לְפִי שְׂאֵבָא שְׂאוּל תְּרַתִּי
 88 בְּעֵי - מצריך שני תנאים להתחייב, גם שיהיה בה שוה פרוטה,
 89 משום שנאמר 'נתן', וגם שיהיה בה שיעור כזית, משום שנאמר
 90 'אכל', וכדלעיל, ודברי המשנה המצריכה שיהא בתרומה שיעור
 91 כזית, מתאימים גם לשיטתו.
 92 הגמרא דוחה דברים אלו. מקשה הגמרא: וְיָמִי בְּעֵי - והאם הצריך
 93 אָבָא שְׂאוּל בכדי להתחייב, תְּרַתִּי - את שני הדברים, גם שיהיה
 94 בתרומה שוה פרוטה וגם שיהיה בה שיעור כזית, וְהָא תִּנְן - והלא
 95 שנינו, אָבָא שְׂאוּל אָמַר, זר שאכל תרומה בשוגג, אֶת שְׁנֵישׁ בּוּ בְּמָה
 96 שאכל שוה פְּרוּטָה, חֲיִיב בְּתְשִׁלוּמֵין, ומשלם קרן וחומש, וְאֵת שְׂאֵין
 97 בּוּ שְׁוֹה פְּרוּטָה, אֵינוּ חֲיִיב בְּתְשִׁלוּמֵין. אָמְרוּ לוּ, לֹא אָמְרוּ שְׂעוּרָה שְׁוֹה
 98 פְּרוּטָה אֱלָא לְעֵנֵין לְהִתְחַיֵּיב בְּמַעֲלָה בְּלִבָּד, שבה לא נאמר לשון
 99 אכילה, אֲבָל לְעֵנֵין תְּשִׁלוּמֵי תְּרוּמָה, אֵינוּ חֲיִיב עַד שְׁנֵיהָ בּוּ בְּמָה,
 100 שהרי נאמר בה שיעור אכילה. וְאִם אִיתָא - ואם נאמר כדברי רב
 101 פפא, שאף אבא שאול אינו מחייב אלא אם יש במה שאכל שיעור
 102 כזית, אלא שהוא מצריך שיהיה בו גם שוה פרוטה, ונמצא
 103 שחכמים החולקים עליו מקילים ממנו וסוברים שדי בשיעור כזית
 104 בלבד, לא היה להם לומר 'אינו חייב עד שיהא בו כזית', שמשמע
 105 שהם מחמירים וסוברים שאין די בשיעור שוה פרוטה כדבריו אלא
 106 צריך שיהיה בו שיעור כזית, שהלא גם לפי אבא שאול יש בו כזית,
 107 אלא 'בִּין שְׁנֵישׁ בּוּ בְּמָה' מיִבְעֵי ליה - היו צריכים לומר, שמשמע
 108 שדי בכך שיש בו כזית ואין צורך שיהיה גם שוה פרוטה.
 109 מסיקה הגמרא: תִּיּוּבָתָא - הרי זו תשובה לדברי רב פפא, ונדרו
 110 דבריו.
 111 מסקנת הדברים היא שלאבא שאול אין צורך בשיעור כזית כלל,
 112 והאמור לעיל שזר שאכל פחות מכזית אינו משלם את החומש,
 113 הוא אכן שלא כדבריו, ושלא כפי שאמר רב פפא.
 114 הגמרא מבארת שאף רב פפא עצמו חזר בו מדבריו אלו, ואף הוא
 115 מודה שלאבא שאול די באכילת תרומה השהו פרוטה בכדי
 116 להתחייב בתשלומיה, ואין צורך שיהיה בה שיעור כזית. אומרת
 117 הגמרא: וְאֵף רַב פְּפָא הֲדַר בֵּיה - חזר בו מדבריו האמורים לעיל,
 118 וכפי שיתבאר.
 119 הגמרא מביאה ברייתא עם משא ומתן שהיה בין האמוראים ורב

1 אבוי מבאר את שיטות התנאים שבברייתות האמורות: אָמַר אַבְי, וְרַבִּי
 2 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב בְּבֵרִיתָא הַשְּׁנִיָּה, וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נּוּרִי
 3 שנחלקו ביניהם בברייתא הראשונה, בּוּלְוָהוּ כְּבִירָא לְהוּ - כולם
 4 סוברים שהֶמֶן בַּפֶּסַח אָסוּר בְּהִנָּאָה ועל כן אין לו דמים, ולפיכך
 5 סוברים רבי אליעזר בן יעקב ורבי עקיבא שזר האוכל תרומת חמץ
 6 בפסח אינו משלם. ואף רבי יוחנן בן נורי המחייב לשלם, אף הוא
 7 סובר כן, משום שלא נחלק עם רבי עקיבא הפוסטור האם חמץ מותר
 8 בהנאה או לא, וּבְהָא פְּלִיגֵי - ובזה נחלקו, דְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר
 9 שהאוכל תרומת חמץ בפסח, לְפִי דָמִים מְשַׁלֵּם, וכיון שלא היה לה
 10 דמים, אינו משלם. וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נּוּרִי סָבַר לְפִי מִדַּה מְשַׁלֵּם, ועל לו
 11 אף שלא היה לה דמים, משלם לפי מדת התרומה שאכל.
 12 הגמרא מבארת את החידוש שבדברי אבוי. שואלת הגמרא:
 13 פְּשִׁטָא - פשוט הוא שאלו הן דעותיהם, וכפי שנתבאר לעיל,
 14 ומדוע הוצרך אבוי לומר זאת. משיבה הגמרא: מַהוּ דְתִיקָמָא - יכול
 15 היית לומר שרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נּוּרִי נְמִי [ו-]אֵף הוּא [ו-]רַבִּי עֲקִיבָא כְּבִירָא
 16 לִיה [ו-]סוּבְרוּ, דְאָמַר לְפִי דָמִים מְשַׁלֵּם, וְהָתָם - ושם בברייתא, תִּינּוּ
 17 מְעַמָּא דְקָא מְחִיב - טעם הדבר שחייב רבי יוחנן בן נורי את האוכל
 18 תרומת חמץ בפסח, מְשוּם דְסָבַר לְפִי דָמִים יוֹסִי הַגְּלִילִי דְאָמַר חֶמֶן
 19 בַּפֶּסַח מוּתָר בְּהִנָּאָה, ונמצא שיש לה דמים, כשוויה להנאה, ועל כן
 20 עליו לשלם על אכילתו. קָא מְשַׁמְעֵי לָן - משמיע לנו אבוי שאין זה
 21 כך, שאף רבי יוחנן בן נורי סובר שחמץ בפסח אסור בהנאה, ומה
 22 שחייבו לשלם הרי זה משום שלדעתו לפי מדה משלם.
 23 שואלת הגמרא: וְאִימָא הֲכִי נְמִי - ושמא באמת זה טעמו של רבי
 24 יוחנן בן נורי, משום שלדעתו חמץ בפסח מותר בהנאה ויש לו
 25 דמים, ומניין לאבוי שאין זה כך. משיבה הגמרא: אִם בֶּן שְׁוֹה סוּבְר
 26 שחמץ בפסח מותר בהנאה, נְהַדֵּר לִיה - ישיב לו רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נּוּרִי
 27 לְרַבִּי עֲקִיבָא על מה ששאלו 'וכי מה הנאה יש לו בה', בִּי הֲיֵכִי
 28 דְמְהַדֵּר לִיה - כפי שהשיב לו רַבִּי אֱלִיעֶזֶר חֶמֶן הַסוּבְר שְׂחִיבִים
 29 בתשלומי תרומה על אכילת תרומת חמץ בפסח, לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן
 30 יַעֲקֹב שְׂשִׁאלוּ כֵךְ, אֵף בּוּז יֵשׁ לוּ בַּה הִיתֵר הַסְקָה, שאם רצה הכהן
 31 מריצה לפני כלבו או מסיקה תחת תבשילו'. וממה שלא השיב כך
 32 משמע שאף לשיטתו אין לכהן בה היתר הסקה, משום שחמץ
 33 בפסח אסור בהנאה, ואף על פי כן על האוכלו לשלם תשלומי
 34 תרומה, לפי שהתשלומים הם לפי מדה.
 35 הגמרא מביאה ברייתא אודות שיעור אכילת תרומה בשוגג,
 36 להתחייב עליה קרן וחומש: תְּנוּ רַבֵּנּוּ בְּבֵרִיתָא, זֶר הָאוֹכֵל בְּכִזָּת
 37 תְּרוּמָה בְּשׁוּגָה, מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחוּמֵשׁ. אָבָא שְׂאוּל אָמַר, אֵינוּ חֲיִיב
 38 לשלם על התרומה עַד שְׁנֵיהָ בּוּ [ו-]בְּמָה שְׂאֵבָא, שְׁוֹה פְּרוּטָה.
 39 הגמרא מבארת את שתי הדעות. מבררת הגמרא: מַאי מְעַמָּא -
 40 מהו טעמו דְתִנָּא קָמָא, שאמר שיעור אכילת תרומה להתחייב
 41 עליה קרן וחומש הוא בכזית. משיבה הגמרא: מְשׁוּם שְׂאֵמֵר קֶרָא -
 42 נאמר בפסוק (ויקרא כב יד) 'וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בְּשִׁגְגָה וְיִסַּף חֲמִשִּׁיתוֹ
 43 עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ', נקט הכתוב לשון אכילה, וְאִכְלִיָּהּ בְּכַל
 44 התורה היא כְּכּוּזָּת. מכאן ששיעור החיוב הוא באכילת כזית.
 45 מבררת הגמרא עוד: וְאָבָא שְׂאוּל שאמר שבכדי להתחייב על
 46 אכילת תרומה צריך שיהיה בה שוה פרוטה, מַאי מְעַמָּא - מהו
 47 טעמו. משיבה הגמרא: מְשׁוּם שְׂאֵמֵר קֶרָא - נאמר בפסוק (ש) 'וְנָתַן
 48 לַכֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ', נקט הכתוב לשון נתינה, וְאֵין תְּשִׁלוּמֵיו לַכֹּהֵן
 49 נחשבים נְתִינָה אִם שׁוּיִם פְּחוּת מִשְׁוֹה פְּרוּטָה.
 50 שואלת הגמרא: וְאִיִּדֵּן נְמִי - ואבא שאול גם כן, הֵא פְּתִיב - הלא
 51 נאמר 'יֹאכַל' שהוא לשון אכילה שהיא בכל התורה בכזית, וכפי
 52 שאמר תנא קמא, ומה הוא משיב על כך. משיבה הגמרא: הָהוּא -
 53 אותו 'אכל' שאמרה התורה, לא בא ללמד את שיעור האכילה,
 54 אלא פָּרַט לְמוּזֵיק הוּא דְאִתָּא - הוא בא ללמד שחייב רק אם אכל
 55 את התרומה ולא אם הזיקה ואפילו בשגגה, שבאופן זה אינו
 56 משלם חומש אלא קרן, כשאר ממיך דבר של חולין.
 57 שואלת הגמרא: וְתִנָּא קָמָא הַסוּבְר שְׂחִיבֵי בְּשִׁיעוּר כּוּזָּת, הֲכֵתִיב -
 58 הלא נאמר 'וְנָתַן', שהוא לשון נתינה שהיא בשוה פרוטה, כפי
 59 שאמר אבא שאול, ומה הוא משיב על כך. משיבה הגמרא: הָהוּא

60 שהיו בסמוך להם, כלומר שחתת אשר ביקש להושיטה אל הגזיזים
 61 של חולין הלכה ידו אל גזיז העולה והתרוממה בהם, שפגעל וחייב
 62 קרבן, וכיון שיש במעילה חומר שאין בשאר איסורים, אפשר
 63 שמפני חומרתה זו חייב בה גם את המזיד בקרבן בשוגג.
 64 רב נחמן בר יצחק אמר, יש לפרש את הברייתא כעין זה אך באופן
 65 אחר, הכי קאמר – וכך כוונתה, לא תוכל ללמוד מעילה בקל וחומר
 66 משאר איסורים לפטור בה את המזיד מקרבן, שכן אם אמרת
 67 בשאר מצות שאין בהן קרבן במזיד, הרי זה לפי שהן קלות בכך,
 68 שכן לא מתחייב בהן קרבן מי שאין מתעסק במתעסק, שאם נתבין
 69 להנכיח את הפרי התלוש בשבת, וטעה וחתך את הפרי המחובר,
 70 שפטור מקרבן חטאת, האם תאמר כן גם במעילה שבענין זה היא
 71 חמורה מהן, שאם הושיט ידו לכלי ליפול הפני וטעה וסך ידו בשמן
 72 של קודש, שפגעל וחייב קרבן, וכיון שיש במעילה חומר שאין
 73 בשאר איסורים, אפשר שמפני חומרתה זו חייב בה גם את המזיד
 74 בקרבן בשוגג.
 75 הגמרא שבה לבאר את דברי הברייתא שהובאה לעיל (לכא: אמר
 76 מר, שנינו בברייתא, פמה דכרין אמורים שור האוכל תרומת חמץ
 77 בפסח בשוגג, משלם קרן וחומש, כמפריש תרומה בפסח מעיסה
 78 קודם שהחמיצה, ולאחר מכן התמיצה, שבאופן זה חל עליה שם
 79 תרומה ונאסרה לזרים, והוא הדין אם הפריש תרומה לפני פסח
 80 מעיסה שכבר החמיצה ובבוא הפסח נאסרה, שבשני אופנים אלו
 81 הופרשה התרומה קודם שנאסרה, אכל אם הפריש חמץ בפסח
 82 לעשותו תרומה, דברי הכל – אף לרבי יוסי הגלילי המתיר חמץ
 83 בפסח בהנאה, אינה קדושה בקדושת תרומה, ואין ההפרשה חלה
 84 והחמץ נותר בטבולו.
 85 הגמרא מבארת את מקור הדין. שואלת הגמרא: מנא הני מילי –
 86 מנין למדנו דין זה שאי אפשר להפריש תרומה מחמץ גם לסבירים
 87 שחמץ בפסח מותר בהנאה. משיבה הגמרא: אמר רב נחמן בר
 88 יצחק, אמר קרא – נאמר בפסוק העוסק בהפרשת תרומה ונתינתה
 89 לכהן (דברים יד ד), ראשית דגנך תירושך ויצהרך וגו' תתן לו, ויש
 90 לדרוש, תתן לו ולא לאורו – לאישו, שאין לתת לכהן תרומה
 91 שאינה ראויה לאכילה אלא רק להסקה באש שחתת תבשילו.
 92 וחמץ שאינו מותר אלא לאורו, אין הפרשתו לתרומה חלה.
 93 הגמרא מביאה משא ומתן בטעמו של רב נחמן בר יצחק: מתיב
 94 – והקשה רב הונא גריה – (בנו דרב יהושע, שנינו במשנה בתרומות
 95 פ"ב מ"ג), אין תורמין מן הפסחה לטהורה – משום שבתורה או מתבואה
 96 טמאים על פירות או תבואה טהורים, משום שבכך הוא מפסיד את
 97 הכהן, שאין התרומה מותרת לו באכילה, ואם תרם בשוגג, שלא
 98 ידע שהם טמאים, תרומתו תרומה. ולדבריו קשה, אמאי – מדוע
 99 תרומתו תרומה, לימא – נאמר שאינה תרומה, שהרי אתה דורש
 100 'תתן לו' ולא לאורו, ותרומה טמאה אינה ראויה אלא להסקה ולא
 101 לאכילה.
 102 השיב רב נחמן בר יצחק, לא קשיא, התם – במשנה בתרומות
 103 מדובר באופן שהיתה לו לטבל שעת הפושך – שעה שבו היה ראוי
 104 להיעשות תרומה המותרת באכילה, קודם שנטמא, לפיכך
 105 תרומתו תרומה, ואין אופן זה בכלל המיעוט של 'תתן לו' ולא
 106 לאורו. הלא – כאן בברייתא, ששנינו בה שאין חלה הפרשת
 107 תרומה מחמץ בפסח, מדובר באופן שלא היתה לו לטבל שעת
 108 הפושך להיות תרומה המותרת באכילה, משום שנעשה חמץ עוד
 109 קודם שהיה אפשר להפריש ממנו תרומה, לפיכך אין התרומה
 110 חלה משום המיעוט האמור.
 111 מבררת הגמרא: וחמץ היתה לו שעת הפושך, היכי דמי – מהו
 112 האופן שבו לא היה לטבל חמץ שעת הכושר, והלא ניתן היה
 113 להפריש ממנו תרומה קודם שנאסר, דהיינו קודם שהחמץ או
 114 קודם פסח, כגון דאחמין גדותו מחובר לקרקע, שעוד בהיות
 115 התבואה מחוברת לקרקע נפלו עליה מים והחמיצה, וקצרה
 116 בפסח, ומאחר שאי אפשר להפריש תרומה אלא מהתלוש, נמצא
 117 שנעשתה חמץ ונאסרה עוד קודם שהיתה ראויה להפרשת
 118 תרומה. באופן זה אמרה הברייתא שאי אפשר להפריש ממנה

1 הויד במעילה – שהמועל במזיד נענש במיתה בידי שמים, הלא רבי
 2 היא, דתניא – ששנינו בברייתא, הויד במעילה, רבי אמר נענש
 3 במיתה בידי שמים, והקמים אומרים אינו אלא פאוקרה, שעבר
 4 איסור תורה ולוקה, אך אין בו עונש מיתה, הרי שרבי הוא הסובר
 5 שעל דודן מעילה נענשים במיתה בידי שמים, וברייתא זו רבי היא,
 6 ומאי טעמא – ומדוע טעמו דרבי, הלא אמר רבי אבהו, גמר – שלמד
 7 זאת בגזירה שוה 'הטא' 'הטא' מ'תרומה', נאמר בתרומה (ויקרא כב ט)
 8 וישמרו את משמרתיה ולא ישאו עליו חטא ומתו בו פי יחללהו/
 9 ונאמר במעילה (שם טו) ופש פי תמלע מעל וקטאה בשגגה
 10 מקדשי ה', ומכך שנאמר 'חטא' בתרומה ו'חטא' במעילה, למדים
 11 זו מזו, מה תרומה עונשה במיתה, שנאמר בה 'ומתו בו', אף מעילה
 12 עונשה במיתה, אלו דברי רבי אבהו, ומינה – ומאותה גזירה שוה
 13 יש לדרוש גם את השיעור שעליו מתחייבים מיתה בידי שמים
 14 במעילה, מה תרומה שיעורה להתחייב מיתה על אכילתה בכזית,
 15 שהרי נאמר בה לשון אכילה, אף מעילה שיעורה להתחייב בה
 16 מיתה הוא בכזית.
 17 זו היא התשובה הניצחת שהשיבו רבה רב ששת על דברי, שאי
 18 אפשר לבאר את מציאת כפי שהעצתי, שכוונתה היא 'לא אם
 19 אמרת בשאר מצוות שכן לא חייב בהן מיתה בפחות מכזית, תאמר
 20 במעילה שחייב בה מיתה בפחות מכזית', שהלא לרבי, שהברייתא
 21 נשנתה כשיטתו, אף במעילה אין חיוב מיתה על פחות מכזית.
 22 הגמרא מביאה את דברי רב פפא שדחה את דחייתם של רבה רב
 23 ששת, שמכך מוכח שחור בו, ומתקף לה – והקשהו רב פפא על
 24 דחייתם של רבה רב ששת, ממיא דרבי קרבן כבירא ליה – מנין
 25 לכם שרבי סובר כדעת חכמים (לעיל לב) ששיעור החיוב על אכילת
 26 תרומה הוא כזית, היא כן אמרתם שלשיטתו כי ללמוד
 27 מתרומה למעילה שאף היא שיעורה כזית, דילמא פאבא שאול
 28 כבירא ליה – שמא רבי סובר כאבא שאול דאמר (שם) שאם יש מה
 29 – (בתרומה) שוה פרוטה חייב בתשלומיה, אף על גב דלית – שאין
 30 מה פרוטה, ועל כן הוא לומד מתרומה למעילה שאין צריך בה כזית
 31 ודי בשוה פרוטה, וממילא שוב ניתן לבאר את דברי הברייתא כפי
 32 מה שביארה רב חייה בר אבין, שאין ללמוד בקל וחומר משאר
 33 איסורים למעילה לפטור את המזיד מקרבן, מפני שהיא חמורה
 34 מהם בכך ששיעורה להתחייב עליה מיתה הוא בפחות מכזית.
 35 הגמרא משיימת את ההוכחה שרב פפא חזר בו, אומרת הגמרא:
 36 והא – והלא רב פפא הוא דאמר דאבא שאול תרתי כתי – מצריך
 37 שני תנאים בכדי להתחייב על אכילת תרומה, גם שיהא בה שיעור
 38 כזית וגם שתהא שוה פרוטה, ואם כן כיצד כאן אמר שלאבא
 39 שאול אם יש בה שוה פרוטה הוא מתחייב גם בפחות מכזית. אלא
 40 שמע מינה דרבי היה – יש ללמוד מכך שרב פפא חזר בו, ואף הוא
 41 סובר עתה שלאבא שאול די שיהא בתרומה שוה פרוטה בכדי
 42 להתחייב על אכילתה, ואין צורך שיהיה בה גם שיעור כזית.
 43 הגמרא חוזרת לסוף דברי הברייתא, לא אם אמרת בשאר מצוות
 44 שכן לא חייב בהן מיתה תאמר במעילה שחייב בה מיתה, ומביאה
 45 על כך עוד שני ביאורים: מר גריה דרבנא אמר, ברייתא זו נשנתה
 46 בבית המדרש בשיבוש, והיא עוסקת ב'קרבן' ולא ב'מיתה', והכי
 47 קאמר – וכך כוונתה, 'לא אם אמרת בשאר מצוות שכן לא חייב
 48 בהן קרבן בשוגג כשאינו מתכוין לאותה מלאכה תאמר במעילה
 49 שחייב בה קרבן באופן זה', אמנם כרת חמור ממיתה בידי שמים
 50 ועל כן מצד זה שאר איסורים שיש בהם כרת חמורים ממעילה
 51 שאין בה אלא מיתה, אולם מצד אחר לא תוכל ללמוד מעילה
 52 בקל וחומר משאר איסורים לפטור בה את המזיד מקרבן, משום
 53 שיש בה חומר אחר שאין בהם, שכן אם אמרת בשאר מצוות שאין
 54 בהן קרבן במזיד, הרי זה לפי שהן קלות בכך שלא עשה בהן את מי
 55 שאין מתבין לעבור על האיסור כמתבין לעבור, שאם נתבין
 56 להתוודע את הפרי התלוש בשבת ושמעשה היתר הוא, וטעה וחתך
 57 את הפרי המחובר, שפטור מקרבן חטאת, האם תאמר כן גם
 58 במעילה שבענין זה היא חמורה מהן, שהרי אם נתבין להתחמם
 59 בגיזי צמר של חולין וטעה ונתחמם בגיזי צמר שנגזזו מקרבן עולה

פסחים. פרק שני – כל שעה דף לג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קטז רש"י

1 וּמִיָּמֵהּ מַה תְּרוּמָה בְּכוֹיֵת – אֵף עַל גַּב דְּבִסוּף "כֵּל הַתְּדִיר" (ובדפוס צא.ב), ובפרק בתרא
 2 דמנחות (קא,א) איכא לאמאן דאמר דרבי סבר דון מינה ואוקי באתרה – הכא אין
 3 לומר אוקי באתרה. מה מעילה דמנחן שוה פרוטה אף מעילה דאכילה כן. דהא אכילה
 4 דהקדש מאכילה דתרומה ליקף, והיאך ידויק בה מיתה אם לא כשיעור אכילת תרומה?
 5 דבשאר נהנה ליכא מיתה אלא אכילה, אפילו
 6 לרבי דומיא דתרומה, ואם תאמר, אמאי אין
 7 מפרשי: לא אם אמרת בשאר מצות – שלא חייב
 8 מיתה עד דהוי כוית בכדי אכילת פרס, תאמר
 9 במעילה דאפילו בעינן כוית – הא תנן בפרק
 10 "הנהגה" (מעילה יח.ב): צירף את המעילה אפילו
 11 לזמן מרובה! ויש לומר: דאיכא נמי למפרך: דלעיל
 12 מתרומה שלא יצטרף, אף מעילה בכזית –
 13 תימה לרבינו יצחק. דהכא משמע דמאן דליף
 14 חטא חטא סבירא ליה דמעילה בכזית כמו תרומה,
 15 וכולהו אית להו גזירה שוה דפרק "הנהגה" (גם זה
 16 שם) ליקף מעילה מתרומה למילי טובא. ורבנן לא
 17 פליגי ארבי אלא לענין מיתה, משום דכתיב "בר"
 18 ולא במעילה. ואם כן, מאי טעמא דרבנן דלעיל,
 19 דאמרי לא אמר שוה פרוטה אלא לענין מעילה,
 20 אבל בתרומה – עד שיהא בו כזית. **נתכוון**
 21 לחתוך את התלוש וחלש את המחובר – רבני
 22 חס מפרשי: נמצא שהוא מחובר, דאי נתכוון
 23 לחתוך תלוש זה וחתך מחובר אחר – מאי איריא
 24 נתכוון לתלוש, אפילו נתכוון לחתוך מחובר זה
 25 וחתך מחובר אחר פטור, והואיל ולא איתעבידא
 26 מחשבתו. דתניא בהדיא בפרק "ספק אבל"
 27 (כירות כ.א): הוי לפניו שתי נרות, ונתכוון לכבות
 28 את זה וכבה את זה – פטור. **תתן** לו ולא לאורו
 29 – אמר רבני יצחק: דלא איצטרך למידרש
 30 מ"לו" אלא לרבי יוסי הגלילי, דאית ליה חמץ
 31 מותר בהנאה. דלחקך תנאי דאסרי חמץ בהנאה
 32 נפקא לן מ"זנתן לכהן את הקודש" – דבר
 33 הראוי להיות קודש. או מ"מתן" לחודיה – שאין
 34 ליתן אלא מידי דשרי בהנאה לכל הפחות,
 35 דשייכא ביה תנינה. ולכך משמע ליה למידרש
 36 מ"מתן לו" – דבר הראוי לאכילה, ולא דבר שאין
 37 ראוי אלא לאורו, והיינו תרומה טמאה, דלא חויא
 38 תלמי לאורו. דאסור הנאה מ"מתן" נפקא. ואם
 39 תאמר: ובעל מנתניו חמץ מנתניו מילי, הוא חקך
 40 תנאי דחקך ברייתא דהפריש חמץ תרומה דברי
 41 הכל אינה קדושה, כיון דסבירא להו דאסור
 42 בהנאה – דבר פשוט הוא דאינו קודש, ומאי קבעי
 43 ליה? יש לומר: דפשיטא ליה לגמרא דלא
 44 איצטרך למיתני בברייתא דברי הכל אלא לרבי
 45 יוסי הגלילי, דמשום דחקך דאסרי בהנאה לא
 46 איצטרך למיתני, ולחכי בעי: מנתניו מילי לרבי
 47 יוסי הגלילי? אי נמי: רב נתניו גופיה, דמפרשי "לו"
 48 ולא לאורו, קאמר "מנתניו מילי" – לפי שדחה פשוט לו דאליבא דכולי עלמא קתני חכי,
 49 וכהאי גוונא איכא בכמה דוכתי.

אמר

1 **לחניה** את התלוש – דהיינו אין מתעסק בחתיכה לגמרי, ואפילו בשל היתר וחתך מחובר – שפטור, ולא עשאו כמתעסק לחתוך תלוש וחתך מחובר. **תאמר** במעילה **שאם** הושיע
 2 ידו בו – ולא היה מתעסק בשום סיבה, ואפילו בשל היתר, וסך ידו בשמן של קודש שמעל. **אמר** מר במה דברים אמורים בו? דברי הכל – קאמר, ואפילו לאמאן דשרי הנאת חמץ
 3 בפסח קאמר. **תתן לו** – בתרומה כתיב, "ראשית דגן" וגו', ולא לאורו – אפילו היא ראויה להסיק, והואיל אינה ראויה לאכילה. **אין תורמין מן הטמא על הפטור** – לבתחילה,
 4 שמפסיד את הכסף, בשוגג – שלא ידע שטבל זה טמא. שהיתה לו שעת הכושר – שראית כבר לתרומה, קודם שנטמא. והא דלעיל – בחמץ שלא היתה לו שעת הכושר לתרום
 5 ממנו, דקודם שחל הפסח היה מחובר, והחמץ במחובר. וכל זמן חיבורו לא היה ראוי לחלוש תרומה עליו, ד"ראשית דגן" כתיב – משנרגו, ודיעון לשון אסיפה והעמדת כרי הוא.
 6 **עירין** – מלאכים. כלומר: תלמידי חכמים, שהם כמלאכי השרת, אמרי בבית המדרש כמותי, דהא דקתני לעיל אינה קדושה – בשחמץ במחובר קאמר. ובמאמר קדישין **שאילתא**
 7 – שקראתהו בדניאל, מורין – מורין הוראה, כותי – כמותי. רב הונא בריה דרב יהושע אמר, אפילו בשחמץ בתלוש נמי קאמר דאינה קדושה.

דאמר

1 חויר – בהנאת קודש, ששגגתה מעילה. **רבי** אומר במיתה – כדמפרשי: גמר חטא חטא,
 2 הנאת קודש מאכילת תרומה. כתיב הכא: "וחטאה בשגגה", וכתיב בתרומה: "לא יסאו
 3 עליו חטא ומתו בו" וגו' (ויקרא כב). **וחכמים** אמורים באוהרה – באוהרה. רבנן נמי אית
 4 להו גזירה שוה דרבי, דהא עיקר מילתא דמעילה בהא גזירה שוה גמרי בפרק חמישי
 5 דמעילה (דף יח.ב) בברייתא גבי פגם ונהגה,
 6 ובדבר שפגם נהגה, ובתלוש מן הקרקע, ובשליח
 7 שעשה שליחותו – כל הני מתרומה גמרי בה,
 8 ואוהרה נמי מתרומה גמרי: מה אכילת תרומה
 9 זוהיר, דכתיב: "לא יאכל קודש" – אף הנאת
 10 הקדש דמעילה זוהיר. ומיהו, מיתה לא גמרינן
 11 מינה, כדמפרשי רבנן טעמייהו בסנהדרין,
 12 דמיטע רחמנא בתרומה "ומתו בו", והאי "בו"
 13 מיטעא: "בו" ולא במעילה. וכן עיקר. **מאי**
 14 **טעמא** דרבי גרסין, ומינה – היינו נגא. כלומר:
 15 וכיון דמיתה מהכא נפקא לך, על כרוחך הני
 16 תלין: ומינה, מה תרומה מיתה הכתובה בה
 17 אכילה כתובה, דהוא כוית – אף מעילה אין
 18 מיתה עד דאיכא כוית. וליכא למימר דנגא חכי
 19 תאמר במעילה שחייב בה מיתה בפחות מכוית,
 20 ומתקף לה גרסין. ומתקף לה רב פפא – להני
 21 דשרי בה נגא. **ממאי** דרבי – בתרומה, כרבנן
 22 דפליגי אדאבא שאול סבירא ליה, דבעו כוית
 23 בתרומה? דילמא כאבא שאול סבירא ליה,
 24 ושפיר מצי למילף מיתה מיתה במעילה, דהא
 25 בשוה פרוטה מתרומה, אפילו לפחות מכוית. מר
 26 בריה דרבנא אמר – הא מתניתא דלעיל
 27 בשיבושא אייתי בני מדרשא, והכי קאמר סיפא:
 28 לא, אם אמרת בשאר מצות – שכן לא חייב
 29 בך קרבן בשוגג שאין מתכוין לאותה מלאכה,
 30 כשגוג שמתכוין לאותה מלאכה. **שאם** נתכוון
 31 לחתוך את התלוש – שהוא מתכוין לדבר
 32 המותר, וחתך את המחובר, שאפילו בשבת
 33 פטור – המלאכת מחשבת בעינן, שיתכוין
 34 לחתיכת מחובר. ומיהו, שגג בשבת, שאינו יודע
 35 שהוא שבת, או אינו יודע שהמלאכה זו אסורה.
 36 **תאמר** במעילה **שאם** נתכוון בו? שמעל – כגוף
 37 היו כאן גידי חולק וגידי עולה, ונתכוון ליטול של
 38 חולק והלכה ידו על של עולה, ומכיר הוא, מ
 39 עולה נמי חולקין, אלא שנטבל במקום אחר,
 40 דהיינו שאין מתכוין למעשה זה. ויחייב מעילה,
 41 ד"וחטאה בשגגה" כל דהו כתיב, ולא כתב בה
 42 מיטעא כדכתיב בשבת: "מלאכת מחשבת",
 43 וכתיב בשאר מצות: "אשר חטא בה" – פרט
 44 למתעסק. והיינו מתעסק – שמתעסק בדבר
 45 אחר, ובה זה לידו. רב נתניו בר יצחק אמר –
 46 הא לא הוה ליה למיתני, דהא בשאר מצות נמי,
 47 אם היה מתעסק בחתיכה ואפילו בשל היתר

1 ועלתה בידו חתיכת איסור, ואף על גב דאין מתכוין לו – מלאכת מחשבת היא, וחייב.
 2 אלא הכי קאמר: לא, אם אמרת בשאר מצות, שכן לא חייב בך שאין מתעסק בדבר
 3 היתר ושגג באיסור כיוצא בו, כמתעסק בדבר היתר ועלה בידו איסור. **שאם** נתכוון
 4 לחניה את התלוש – דהיינו אין מתעסק בחתיכה לגמרי, ואפילו בשל היתר וחתך מחובר – שפטור, ולא עשאו כמתעסק לחתוך תלוש וחתך מחובר. **תאמר** במעילה **שאם** הושיע
 5 ידו בו – ולא היה מתעסק בשום סיבה, ואפילו בשל היתר, וסך ידו בשמן של קודש שמעל. **אמר** מר במה דברים אמורים בו? דברי הכל – קאמר, ואפילו לאמאן דשרי הנאת חמץ
 6 בפסח קאמר. **תתן לו** – בתרומה כתיב, "ראשית דגן" וגו', ולא לאורו – אפילו היא ראויה להסיק, והואיל אינה ראויה לאכילה. **אין תורמין מן הטמא על הפטור** – לבתחילה,
 7 שמפסיד את הכסף, בשוגג – שלא ידע שטבל זה טמא. שהיתה לו שעת הכושר – שראית כבר לתרומה, קודם שנטמא. והא דלעיל – בחמץ שלא היתה לו שעת הכושר לתרום
 8 ממנו, דקודם שחל הפסח היה מחובר, והחמץ במחובר. וכל זמן חיבורו לא היה ראוי לחלוש תרומה עליו, ד"ראשית דגן" כתיב – משנרגו, ודיעון לשון אסיפה והעמדת כרי הוא.
 9 **עירין** – מלאכים. כלומר: תלמידי חכמים, שהם כמלאכי השרת, אמרי בבית המדרש כמותי, דהא דקתני לעיל אינה קדושה – בשחמץ במחובר קאמר. ובמאמר קדישין **שאילתא**
 10 – שקראתהו בדניאל, מורין – מורין הוראה, כותי – כמותי. רב הונא בריה דרב יהושע אמר, אפילו בשחמץ בתלוש נמי קאמר דאינה קדושה.

1 אָמַר קרא ראשית ששיריה ניכרים – ואם תאמר: והא שיריה ניכרים, דמעיקרא הוה
2 אסירא בהנאה של כילה, כגון חולקה וכיוצא בו, מידי דהוה אטבל טמא דאין
3 מדליקין בו, ומשעת הרמה ואילך – מדליקין בו ויש לוומר: דדוקא בטבל טמא אין מדליקין,
4 כדררשינן: "את משמרת תרומותיו" – בשתי תרומות הכתוב מדבר, מה תרומה טהורה אין
5 לך בה אלא משעת הרמה ואילך – אף תרומה
6 וכו', אבל בטבל של חמץ – מדליקין, דלא איירי
7 אלא בשתי תרומות.
8 **לאימת** מתכשרי לבי סחיט לזו ובי סחיט לזו
9 ביציר ליה שיעוריה – מכאן מקשה
10 רבינו תם לפירוש הקונטרס, אטבל הנאכל בבת
11 מקבל טומאה מן התורה. דהא מבי נפיק מינה
12 פורתא מתכשרי, ומיד מקבל טומאה כל הנשאר,
13 דמשקין מיבלע בליעי! והרב רבינו יוסף תירץ:
14 דאף על פי שאוכל מקבל טומאה בפחות מכביצה,
15 – אין מקבל הכשר בפחות מכביצה. ואומר רבינו
16 יצחק: דהיינו טעמא ד"מאשר יאכל" נפקא ליה
17 לטמא אחרים בכביצה – אוכל הנאכל בבת
18 אחת. ועלה קאי "אשר יאכל עליו מים" אלמא: לא
19 מקבל הכשר בפחות מכביצה. ועוד מקשה רבינו
20 תם, דאמרין בפרק "אלו עוברין" (פסחים מד, א):
21 השום והשמן של תרומה ומקפה של חולין ונגע
22 טבול יום במקצתו – לא פסל אלא מקום מנגע.
23 וכתב בכל הספרים: והיזן בה, מקום מנגע אמאי
24 פסול? וכל לא הוי בכביצה! אלמא: לא מקבל
25 טומאה בכל שהוא. ורש"י מוזק שם מן הספרים,
26 ומפרש בדוחק. ועוד, הרב רבינו אליהו מביא
27 ראיה מתורת כהנים, דדרשינן גבי כלי חרס
28 דכתיב: "ואותו תשבור": אותו אתה שובר
29 לטהרתו, ואי אתה שובר אוכלין לטהרתן. ואי
30 מקבל טומאה בכל שהוא – פשיטא דלא מהני
31 לזו שבידתו והתיהא דתורת כהנים שהביא רש"י,
32 שאוכל מטמא בכל שהוא – אסמכתא היא,
33 ומילי טובא מפיק מקרא בתורת כהנים ולינתו
34 אלא אסמכתא. ורש"י בעצמו חזר בו בפרק "אותו
35 ואת בנו" (חולין פב, א) בשמעתא דפרה מטמא
36 טומאת אוכלים, דהקשה: למה לה קבלת טומאה
37 היא גופה מטמא אדם ובגדים! ותירץ רש"י: דכי
38 האי גונא מפרש בברייתא בפרק "דמ שחיטת"
39 (בא, א): כגון שחיפה בפחות מכביצה בצק. אי
40 משוית ליה אוכל – מצטרף ליה בהדי בצק,
41 ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה. ומטמא
42 שאר אוכלין. ואי לאו אוכל הוא – לא מקבל
43 האי בצק טומאה, דלית בה שיעור, וכי נגעי בה
44 אוכלין אחרין – טהורין הן, שאין נוגעין בבניהל
45 אלא בבצק, לזו רש"י.
בשליקתא

1 דאמר קרא ראשית – משמע שתהא היא ראשית, ואלו שריים ניכרים – שתהא היא
2 מתירתן לישראל. ואי במפרש תרומת חמץ – מה היתר יש בשיריה שתהא ראשיתן
3 עושה שריים? כי הוה מעיקרא טבל הוה שרי בהנאה ואסורין באכילה – השתא נמי שרו
4 בהנאה ואסורין באכילה משום חמץ, ולענין מאי הוה שריים: פחות מכביצה – אוכל
5 טמא, אין מטמא אחרים. ויין כשר לנסכים –
6 דאינו מטמא. כסבר פשקין מיפקד פקדי –
7 מופקדין הן בתוך הוה, ואינן חיבור לו, אלא כמי
8 שנותנין בכלי. וכשנטמא הוה – לא נטמא
9 משקה בכלל זג טומאת אוכלין, דלאו אוכל
10 דכוותיה חשבי בהדידה. וטומאת משקין דר.ך.
11 לא נטמא. ואף על פי שמשקה מקבל טומאה
12 בכל שהוא – דלא היה שם משקה עליו מעולם,
13 ואין צירוף חבירו עמו – דהא זג זה לא נגע
14 במשקין שבחבירו. **לאימת מיטמו** – משקין –
15 לבי סחיט לזו, והנחסותין נוגעין לכל הזגים יחד,
16 וכי סחיט לזו – ליתיה לשיעוריה, דאין בוגין
17 בכביצה ליתן טומאה. דהא פחות מכביצה דר.ך.
18 בכביצה נמי – דהא כי נפיק משקין מיניהו –
19 חסר ליה שיעוריה. אוכל ומשקה מקבל טומאה
20 בכל שהו, אבל אין מטמא אחרים אלא אוכל
21 בכביצה ומשקה ברביעית. והכי תניא בתורת
22 כהנים: "מכל האוכל" – מלמד שטמא בכל
23 שהוא. יכול יטמא לאחרים בכל שהוא –
24 תלמוד לומר: "מאשר יאכל" – אוכל הנאכל בבת
25 אחת, דהיינו כביצה, כדאמרין בפרק "יום
26 הכפורים" (זמא פא, א) אין בית הבליעה מחוקת
27 יותר מבצית תרנגולת. ואני שמעתי דאף לקבל
28 טומאה בעי כביצה. מטמא מת שפוח זיתים
29 וענבים כביצה מכוננת טהור – וכדמסיק
30 מילתא במסכת טהרות: ובלבד שלא יגע
31 במשקה. ובגון שזרזין בפשוטי כלי עץ, שאין
32 מטמאין, שאין כאן מטמא משקה אלא הוגין
33 שנגע בהן הטמא קודם לכן בידיהם, שהוא לא
34 נודר אלא משיצא משקה, וכשהמשקין נוגעין
35 בוגין – כבר חסר שיעור כביצה. ויותר מכביצה
36 כל דזו קתני התם בהדיא טמא, שכיון שיצא
37 טפה ראשונה – נטמאת הטפה בכביצה, שעדיין
38 היה באוכל כביצה. אף על גב דאין משקה
39 הנבלע באוכל מקבל טומאה עמו – משלים
40 הוא את שיעורו. דרכותיה תנן התם טובא.
41 ובמנחות (גד, ב) נמי מייית לה בגמרא: כביצה
42 אוכלין שהניחו בחמה ותתעטו – טהורין, וכן
43 כזית חלב ופיגול וותר. חזר והניחן בגשמים
44 ותפחו – טמאין, וחיביבן עליהן משום פיגול
45 וותר וחלב. ואף על גב דגשמים הנבלעין בתרוב
46 לאו חלב ניהו, דאי סחיט לזו ושתי מינייהו
47 כזית פטור, אפילו חבי, כל כמה דבגוה ניהו –
48 משלמי לשיעוריה. וטמא מת דוקא נקט, שאינו
49 מטמא בהיסט. והוא הדין לטמא שרץ וכל טומאת מגע, ורישא דכולהו נקט. אבל זו, שמשטמא בהיסט, שחטט אפילו גרגיר יחידי –
50 תנן התם דמטמא אפילו בפשוטי כלי עץ, דכיון
51 דיצאת טפה ראשונה ונטבל העץ והגביתו – נטמאו משקין שעל העץ במשא, דמשקה מקבל טומאה בכל שהוא. וכשהוור ותנתו לתוכו – נתערב טמא בטהור, והכל טמא. התם דאי
52 עכזי קאמר – שחטט. אבל הכא, בבא לימלך מה יעשה – נימא ליה: דרך פחות מכביצה, אבל כביצה לא, דילמא אתי למיעבד יותר מכביצה כל שהוא, וכשיצאה טפה ראשונה
53 עדיין יש באוכל כביצה, ונטמאת הטפה וזוורת ומתערבת במשקין. **טומאה שבחן** – שקיבלו תחלה עם האוכל כשנטמאו הענבים. משקין בליעי – באוכל הן בלועין מכל דפנתוהו
54 וחיבור הן לו, ונטמאו עמו. **אמאי פהורין** – דרי נטמאו הענבים במגע טמא מת, ואף על פי שלא נגע במשקה – נטמא. כי סחיט לזו ליתיה לשיעוריה – וכשנגוע באוכל הנגוב
55 ודוחהו אל תחת המוך – אין בהן שיעור כדי לקבל טומאה, והוא הזיר מליגע במשקה, כדקתני בהדיא: ובלבד שלא יגע במקום המשקה. **דאי לא תימא הכי** – דמשקין בליעי
56 ואיטמאו, אלא מיפקד פקדי, ואין מטמאין בנגיעת טומאה באוכל. הא דתניא – לעיל כו' לתרומת תותים וענבים, דמשמע שנטמאו תותים וענבים קודם דריכה, וקתני: אין לו בה
57 היתר אכילה. הא היתר אכילה נמי אית בה! דאי בעי, דרך לה פחות פחות מכביצה. **לידי תקלה** – כשהוור דורכן, שמה יאכל מהן. **מדליקין כפת ובשמן כו'** – והא ודאי בהר שעתא
לא מדליק שמן כולה, אלא לזמן מרובה, ולא חיישין דילמא אכיל מיניה. **אלא פת** – דכי זרק ליה ממאיסא, ותו לא אתי למיכיליה. **אבל חיטי** – אי נמי זרק לזו – לא ממאיסי.
בשליקתא

1 מטמא בהיסט. והוא הדין לטמא שרץ וכל טומאת מגע, ורישא דכולהו נקט. אבל זו, שמשטמא בהיסט, שחטט אפילו גרגיר יחידי – תנן התם דמטמא אפילו בפשוטי כלי עץ, דכיון
2 דיצאת טפה ראשונה ונטבל העץ והגביתו – נטמאו משקין שעל העץ במשא, דמשקה מקבל טומאה בכל שהוא. וכשהוור ותנתו לתוכו – נתערב טמא בטהור, והכל טמא. התם דאי
3 עכזי קאמר – שחטט. אבל הכא, בבא לימלך מה יעשה – נימא ליה: דרך פחות מכביצה, אבל כביצה לא, דילמא אתי למיעבד יותר מכביצה כל שהוא, וכשיצאה טפה ראשונה
4 עדיין יש באוכל כביצה, ונטמאת הטפה וזוורת ומתערבת במשקין. **טומאה שבחן** – שקיבלו תחלה עם האוכל כשנטמאו הענבים. משקין בליעי – באוכל הן בלועין מכל דפנתוהו
5 וחיבור הן לו, ונטמאו עמו. **אמאי פהורין** – דרי נטמאו הענבים במגע טמא מת, ואף על פי שלא נגע במשקה – נטמא. כי סחיט לזו ליתיה לשיעוריה – וכשנגוע באוכל הנגוב
6 ודוחהו אל תחת המוך – אין בהן שיעור כדי לקבל טומאה, והוא הזיר מליגע במשקה, כדקתני בהדיא: ובלבד שלא יגע במקום המשקה. **דאי לא תימא הכי** – דמשקין בליעי
7 ואיטמאו, אלא מיפקד פקדי, ואין מטמאין בנגיעת טומאה באוכל. הא דתניא – לעיל כו' לתרומת תותים וענבים, דמשמע שנטמאו תותים וענבים קודם דריכה, וקתני: אין לו בה
8 היתר אכילה. הא היתר אכילה נמי אית בה! דאי בעי, דרך לה פחות פחות מכביצה. **לידי תקלה** – כשהוור דורכן, שמה יאכל מהן. **מדליקין כפת ובשמן כו'** – והא ודאי בהר שעתא
9 לא מדליק שמן כולה, אלא לזמן מרובה, ולא חיישין דילמא אכיל מיניה. **אלא פת** – דכי זרק ליה ממאיסא, ותו לא אתי למיכיליה. **אבל חיטי** – אי נמי זרק לזו – לא ממאיסי.
בשליקתא

הנסחט באופן זה טהור, וכי מוּמְאָה שְׁפָתָיו – שהיתה במשקים
 (ביין) כשהיו בתוך הענבים, להיכן הִלְכָה, וכיצד נטהרו ממנה.
 הגמרא מבארת את דעת רב חסדא. אומרת הגמרא: אֵלְמָא קָא
 סָבַר – מכאן מוכח שסבר רב חסדא שמשקין שבפירות מוּבְלָע בְּלֵיעָיו
 – בלועים הם בהם ומחזורים להם, כלומר שהם חלק מהפירות,
 וְכִינּוּ דְאִימָמוּ לֵיהּ אוּכְלָא – וכאשר נטמא האוכל (הענבים), אִימָמוּ
 לֵיהּ – נטמאו המשקין (היין). ולפיכך, אין תועלת בדריכת הענבים
 בפחות מכביצה, כיון שהיין כבר טמא עוד מקודם לכן, כאשר היה
 בלוע בענבים.
 הגמרא מביאה משא ומתן בין רב אחא בר רב עובי לבין רב חסדא:
 אָמַר לֵיהּ רב אחא בר רב עובי לרב חסדא, וְאַתָּה לֹא תִסְבְּרָא – והאם
 אתה לא תסבור דְּמִשְׁקִין מוּסְפְּקֵי פְּקִידֵי – שהמשקים שבפירות אינם
 אלא כנוסים בהם, ואינם חלק מהם, וְהִתְנֵן – והלא שנינו במשנה
 (שב) מִטְּמֵא מֵת שֶׁשָּׁחַט יוֹתֵים וְעַנְבִים מְכוּוֹנֵת כְּבִיצָה, השמן והיין
 היוצאים מהם מְהוּרִין. אִי אָמַרְתָּ בְּשֶׁלְמָא – מובן הדבר אם אתה
 אומר שמשקים שבפירות מוּסְפְּקֵי פְּקִידֵי – כנוסים הם בהם ואינם
 חלק מהם, מִשּׁוּם הָכִי – על כן השמן והיין מְהוּרִין, לפי שלא נטמאו
 בעודם ביוזים ובענבים, וכשיצאו לא היה ביוזים ובענבים שיעור
 כביצה ולא טמאו אותם, אֵלְמָא אִי אָמַרְתָּ שֶׁמֶשְׁקִים שֶׁבִפְרִוֹת מוּבְלָע
 בְּלֵיעָיו – בלועים הם בהם, ונחשבים כחלק מהם, אִמָּא וְ–מודוע
 מְהוּרִין היין והשמן, ומה מועיל מה שחטטם כאשר לא היה ביוזים
 ובענבים אלא כביצה מכוונת, הלא נטמאו עוד בהיותם ביוזים
 ובענבים, כאשר נגע הטמא מת ביוזים ובענבים.
 אָמַר לֵיהּ רב חסדא, הָכָא – כאן במשנה, קָמָא עֲקָרִינָן – במה
 מדובר, עַנְבִים שְׁלֵא הוּבְשְׂרוּ לקבל טומאה, ועל כן לא נטמאו
 מהטמא מת, לֹא אִמַּת מְתָפְשְׂרֵי – אימתי הם מוכשרים לקבל טומאה,
 לְכִי קָחִים לָהּ – כאשר הוא סוחטם ויוצא מהם היין המכשירם,
 הלא כִי קָחִים לָהּ בְּצִיר לָהּ שְׁעוּרָא – כאשר הוא סוחטם נפחת
 שיעורם, שהרי אין בהם אלא כביצה וכבר יצאה טיפה אחת
 ונתמעטו מכביצה, ואינם נטמאים כאשר הוא נוגע בהם עתה, ועל
 כן היין והשמן טהורים.
 רב חסדא מוכיח כדבריו שמשקים שבפירות נחשבים כבלועים
 בהם וכחלק מהם: דָּאִי לֵיהּ תִּמְאָה הָכִי – שאם לא תאמר כדברי
 שמשקים שבפירות נחשבים כחלק מהם ומקבלים טומאה עוד
 בהיותם בתוך הפירות, הָא דְתִנְיָא – מה ששנינו בברייתא לעיל
 'הָא לְמָה זֶה דוּמָה לְתְרוּמַת תוֹתֵין (וְיֵתִים) וְעַנְבִים שֶׁנִּטְמָאָה שְׁאִין לוֹ
 כֵּה לֹא הִיתָר אֲכִילָה וְלֹא הִיתָר (אֶפְשָׁרוֹת) הִסְקָה, וקשה, הָא
 (הלא) הִיתָר אֲכִילָה נְמוֹ – גם כן אִית פִּיה – יש בה, דָּאִי בְּעֵי דְרִדְךָ
 לָהּ – שאם ירצה ידרכם כשהם פְּחוֹת מְכִבִיצָה, ויהיה היוצא
 מהם טהור, ונמצא שהם ראויים אפילו לאכילה. מכך שאמרה
 הברייתא שאין בהם היתר אכילה, מוכח איפוא שהמשקים
 שבתוכם כבר נטמאו, ואין דרך לסוחטם והיו טהורים.
 הגמרא מביאה דחייה לראיה זו: אָמַר רַבָּא, אִין להוכיח מן
 הברייתא דבר, שאמנם אפשר היה לדרוך את הפירות ולטהר את
 משקיהם על ידי שידרכם כשהם פחות פחות מכביצה, אמנם כאן,
 שמדובר בתרומה טמאה, אסרו חכמים לעשות זאת, נְהוּרָה דִּילְמָא
 אֲתֵי בָהּ – שמא יבוא בעת דריכתם לידי תְּקֵלָה ויאכל מהפירות
 עצמם, והרי תרומה טמאה אסורה באכילה. כיון שאין לדורכם גם
 באופן זה, נמצא שאין דרך לטהרם, וזהו מה שאמרה הברייתא
 שאין בהם היתר אכילה.
 הגמרא מביאה משא ומתן בדברים אלו: אָמַר לֵיהּ אֲבִי רַבָּא, וְיָמִי
 הָיִישִׁינָן – האם חוששים לתְּקֵלָה, שמא יבוא לאכול מתרומה טמאה
 באיסור, וְהָא תִנְיָא בְּרִיתָא, מְדִלְקִין כִּפְתָּ וּבְשִׁמּוֹן שְׁל תְרוּמָה
 שֶׁנִּטְמָאָה, אף שודאי אינו מדליק את כולם בשעה אחת אלא לזמן
 מרובה, ואין חוששים שבמשך זמן זה יבוא לאכול מהם.
 אָמַר לֵיהּ רבא לאבבי, אין להקשות משם. שכן שם שמדובר בפת
 ובשמן אין חשש לתקלה, משום שאת הפת הטמאה זְרִיק לֵיהּ בֵּין
 הָעֵצִים – עצי ההסקה, ובכך היא נמאסת ולא יבא לאוכלה, וכן
 שֶׁמֶן שְׁל תְרוּמָה שֶׁנִּטְמָא, דְּמִי לֵיהּ – הרי הוא מטילו בקְלִי מְאוּם,

אָמַר, אָמַר קָרָא – נאמר בפסוק לגבי הפרשת תרומה ונתינתה לכהן
 (דברים י"ד), דְאִשִּׁית דְגִנְךָ תִירְשֵׁךָ וְיִצְרָךְ וגו' תִתֵן לוֹ, ומשמע
 שתהא היא ראשית והשאר שיריים, כלומר, אינה תרומה עד
 שהיו שְׂרִייה נִצְרִין שהותרו על ידה לְיִשְׂרָאֵל, שמתחילה בעודם
 טבל היו אסורים באכילה ומותרים בהנאה, ועתה הותרו לישראל
 גם באכילה, וְצָתָה זו – נתמעטה תרומה המופרשת מחמץ בפסח,
 שְׁאִין שְׂרִייה נִצְרִין שהופרשה מהם תרומה, שבתחילה בעודם טבל
 היו אסורים לישראל באכילה ומותרים בהנאה, ואף עתה לאחר
 שהופרשה מהם תרומה הם אסורים באכילה משום היותם חמץ
 ומותרים בהנאה (וכדעת רבי יוסי הגלילי, ולפיכך אין התרומה
 חלה.
 לדעת רב הונא בריה דרב יהושע, ושלא כדעת רב נחמן בר יצחק
 דלעיל (ע"ע), כל חמץ שהוא, בין אם החמץ במחובר ולא היתה לו
 שעת הכושר ובין אם החמץ בתלוש והיתה לו שעת הכושר, אי
 אפשר להפריש ממנו תרומה. אין להקשות על כך וכפי שהקשה
 רב הונא בריה דרב יהושע על רב נחמן בר יצחקן ממה שאפשר
 להפריש תרומה מטמא על טהור, משום ששם שיריה ניכרין, שכן
 מתירה התרומה הטמאה את השיריים הטהורים באכילה.
 הגמרא מביאה נידון אודות משקים היוצאים מענבים טמאים,
 שיש להביא לכך ראיה מהברייתא שהובאה לעיל (לכ): וְיָתִיב
 (–ישבו) רב אָמַר פֶּר רַב עוֹנָא קָמִיהּ (–לפניו) דְרַב הִסְרָא, וְיָתִיב
 (–ישבו) וְאָמַר מְשָׁמִיהּ (–בשמן) דְרַבִּי יוֹחָנָן, עַנְבִים שֶׁנִּטְמָאָה, הוּרְקָן
 להוציא את ינם פְּחוֹת פְּחוֹת מְכִבִיצָה, כלומר, ידרכם בכמה
 פעמים, כשבכל פעם יהיו ענבים פחות משיעור כביצה, ועל ידי כך
 יִינּוּ היוצא מהם טהור, וּבְשָׂר אֶפִּילוֹ לְנִסְכֵין המתנסכים על גבי
 המזבח. באופן זה, שלא היו בעת הדריכה ענבים שיעור של
 כביצה, אין הם מטמאים את היין היוצא מהם, מפני שאוכל אינו
 מטמא אוכל אלא אלא אם יש בו שיעור כביצה ולא כשהוא פחות
 מכך.
 הגמרא מבארת את דברי רבי יוחנן. אומרת הגמרא: ממה שאמר
 רבי יוחנן שאם דורך ענבים שאין בהם כביצה, לא נטמא היין
 היוצא מהם, אֵלְמָא קָסְבַר – מוכח איפוא שדעתו היא שמשקין
 שבפירות, מוּסְפְּקֵי פְּקִידֵי – נחשבים ככנוסים בפירות, ולא כבלועים
 בהם וכחלק מהם שיקבלו טומאה עמם, ולפיכך אף אם נטמאו
 הענבים לא נטמאו המשקים שבתוכם, ועל כן לֹא אִמַּת קָא מוּסְפְּקֵי
 – אימתי המשקים עשויים להטמא, לְכִי קָחִים לָהּ – רק כאשר הוא
 סוחט אותם והם נוגעים בפירות שמהם יצאו, והרי כאן, בין
 היוצא מן הענבים, לְכִי קָחִים לָהּ לִיתֵיה לְשְׁעוּרִיה – כאשר הוא
 סוחט את הענבים והיין נוגע בכל הענבים יחד, אין מהם שיעור
 כביצה במקום אחד, והרי אין אוכל טמא אחרים כאשר אין
 בו כביצה, ועל כן אין היין נטמא.
 מקשה הגמרא: אִי הָכִי – אם כך, בְּכִיצָה נְמוֹ – גם אם ידרוך בבת
 אחת ענבים שיש בהם שיעור כביצה, לא יטמאו את היין היוצא
 מהם, דְהִתְנֵן – שהלא שנינו במשנה (טהרות פ"ג מ"א), מִטְּמֵא מֵת שֶׁשָּׁחַט
 יוֹתֵים וְעַנְבִים בְּשִׁיעוֹר כְּבִיצָה מְכוּוֹנֵת (–מודויקת), מְהוּרִין, שכאשר
 יוצאת מהם הטיפה הראשונה של השמן או של היין, כבר פחתו
 על ידיה משיעור כביצה, ואינם מטמאים עוד, ומדוע הורה רבי
 יוחנן שידרכם רק פחות פחות מכביצה.
 מתרצת הגמרא: הָתֵם – שם במשנה, מה ששנינו שאם יש ביוזים
 ובענבים כביצה מכוונת אין חשב עשה כן, שחטטם כשהם כביצה
 הרי זה רק דָּאִי עָבַד – אם כבר עשה כן, שחטטם כשהם כביצה
 בדיוק, אבל הָכָא – כאן בדברי רבי יוחנן, מודבר לְבִתְחֵלָה, כשהוא
 בא ושואל מה לעשות, כיצד יוכל לטהר את יינו בעת שענביו
 טמאים. באופן זה עלינו להורות לו לדרוך את הענבים כשאין
 בהם כביצה, ואין להתיר לו לדורכם כשיש בהם כביצה מכוונת,
 נְהוּרָה דִּילְמָא אֲתֵי לְמִיעוּבָד – שמא יבוא לדרוך יותר מְכִבִיצָה, אפילו
 כל שהוא, ויטמא את היין בלא לשים לב לכך.
 דעה חולקת: אָמַר לֵיהּ (לו) רב הִסְרָא לרב אחא בר רב עובי ששנה
 דין זה לפניו, מָאן צִיְתִי – מי ישמע לך וְלְרַבִּי יוֹחָנָן רַבִּי לומר שהיין

60 שצמחו מותרין באכילת עראי קודם גמר מלאכה, במה דברים
 61 אמורים, בגידולין שצמחו מדבר שצמחו מן הארץ, אבל פירות שאין ידעו
 62 בלחם, אפילו גידולי גידולין אסורין באכילה, כלומר, אסור לאוכלם
 63 אף אכילת עראי קודם גמר מלאכה. וכשם שגידולי גידולין של
 64 טבל בדבר שאין זרעו כלה, טבל הם, כך גידולי גידולין של תרומה
 65 בדבר שאין זרעו כלה, הרי הם תרומה. ונמצא שאין חידוש בדברי
 66 המשנה אודות שתילי תרומה.
 67 אשתיקו – שתקו אביי בר אבין ורב חנניא בר אבין, שלא ידעו מה
 68 להשיב. אמרו ליה לרבא בר מתנה, מידי שמייע לך בהא – האם
 69 שמעת דבר בענין זה. אמר ליה רבה בר מתנה, הכי וכו' – אמר רב
 70 שישת, מאי – מה היא כוונת המשנה באומרה ששתילי תרומה
 71 אסורין מלאכול, היינו שהם אסורין לכהנים, וטעם הדבר הוא
 72 הואיל ואיפסילו ליה ונפסלו בהיפסח הדעת – במה שהסיח דעתו
 73 מהם, שכיון שנטמאה התרומה הסיח דעתו ממנה ונפסלה.
 74 שואלת הגמרא: הניחא למאן דאמר – מובנים דברי המשנה לפי
 75 הסובר שהיפסח הדעת מתרומה וקדשים פסול הגוף הוי – הוא, וכפי
 76 שיתבאר מיד, שפיר – אכן אפשר לפרש כן, ששתילי תרומה
 77 ששתלם, אף שנטהרו עדיין אסורים הם באכילה לפי שנפסלו
 78 בהיפסח הדעת, אלא למאן דאמר ונפסלו בהיפסח הדעת פסול
 79 מומחה הוי, כלומר שטעם פסול זה הוא שחוששים שמא על ידי
 80 שהסיח דעתו משמירתו נטמאו ולא שם ליבו לכך, מאי אמר
 81 למימר – כיצד נוכל לבאר את המשנה בדברי רב ששת, הלא באן
 82 אין קיים החשש שמא נטמאו, שהלא בשתילתם נטהרו אפילו
 83 מטומאה וראית שהיתה עליהם.
 84 קודם שהגמרא תביא את המשך הדין בבאור המשנה בתרומות
 85 (להלן ע"ב), מביאה הגמרא את המחלוקת האמורה אודות טעם
 86 הפסול של היסח הדעת, ומשא ומתן שהיה בין החולקים
 87 במחלוקת זו: דאמר רב – שנאמר בבית המדרש, היפסח הדעת, רבי
 88 יוחנן אמר פסול מומחה הוי, ורבי שמעון בן לקיש אמר פסול הגוף
 89 הוי.
 90 הגמרא מבארת את הנפקא מינה ממחלוקת זו: רבי יוחנן אמר פסול
 91 מומחה הוי, שאם יבא אליהו ויטהרנה – ויגלה לנו שלא נטמאה
 92 התרומה כלל וטהורה היא, שומעין לו, שפסול היסח הדעת הוא
 93 מחשש שמא נגעה בה טומאה, והרי גילה שלא נגעה. רבי שמעון
 94 בן לקיש אמר פסול הגוף הוי, שאם יבא אליהו ויטהרנה, אין
 95 שומעין לו להכשיר אותה, שאף אם באמת לא נגעה בה טומאה
 96 כלל, נפסלה מכח היסח הדעת עצמו הפוסלה בכל אופן שהוא.
 97 הגמרא מביאה ראיה שהביא רבי יוחנן לשיטתו ונגד דעת ריש
 98 לקיש, ומה שדחה ריש לקיש: איתיבית – (הקשה לו) רבי יוחנן לרבי
 99 שמעון בן לקיש, שנינו בברייתא, רבי ישמעאל בןו של רבי יוחנן בן
 100 ברוקא אומר, לול קטן – כעין גומא קטנה בנויה ברצפת העזרה,
 101 היה בין כבש לפזת, כלומר, בזוית הסמוכה למקום חיבורם של
 102 הכבש והמזבת, כמעטבו של כבש, ששם היו זורקין פסולי תפאת
 103 העוף כיון שהיתה נעשית בסמוך למקום זה, ותעופד צורתה – וכיון
 104 שאי אפשר לשורפם מיד משום בזיון קדשים, על כן ממתנינים עד
 105 שיעבור מהם צורת בשר והיינו שיתקלקל בשר החטאות שנפסלו,
 106 וזה על ידי שיעבור עליהם לילה, ועל ידי כך יפסלו בלינה ויעשו
 107 נותר, ויוצאין למחרת לבית השריפה, כדון נותר. והנה, כל
 108 הפסולים שיתכן שיארעו בהם, דינם בשריפה מיד, ואין צורך
 109 להמתין שיפסלו בלינה, ועל כן אי אמרת בשלמא – מובן הדבר אל
 110 פסול היסח הדעת פסול מומחה הוי, שאנו חוששים שמא נטמא על
 111 ידי שהסיח דעתו מהקרבתו, אפשר להעמיד את הברייתא באופן
 112 שנפסלה החטאת בהיפסח הדעת, ומשום הכי בעי – על כן היא
 113 צריכה עיבור צורה ואין שורפים אותה מיד, שפא יבא אליהו
 114 ויטהרנה על ידי שיאמר שבאמת לא נטמאה כלל ולא היה צורך
 115 לשריפה, ומפני זה יש לפסולה בלינה קודם לשריפתה. אלא אי
 116 אמרת שהיפסח הדעת הוא פסול הגוף, שהוא פוסל את הקרבן גם
 117 אם לא נטמא כלל, למה לי עיבור צורה כדי לשריפה, והתנן – והלא
 118 שנינו, זה הכלל,

1 בשליקתא ומאיתא – בחטים שנשלקו ו–התבשלו בישול רב וזרקו
 2 לבין העצים ונמאסו, הָאֵא נָפִי – כך גם בדברי רבי יוחנן מדובר
 3 בשליקתא ומאיתא – בחטים שלאחר שנטמאו שולקו וזרקו לבין
 4 העצים, שכיון ששלקו הן נמאסות בזריקתן לבין העצים ואין חשש
 5 שיבוא לאכול.
 6 אף על פי שרבי יוחנן התיר להדליק רק בחטים שלוקות ומאוסות,
 7 רב הונא אסר להדליק בהן אף באופן זה, משום שהוא חושש שמא
 8 יאכל מהן עד ששלקו או תוך כדי שלייתן.
 9 הגמרא מביאה את דברי רב אשי במקורם. מבררת הגמרא: והיא
 10 איתמר – והיכן נאמרו דבריו אלו דרב אשי. משיבה הגמרא: דבריו
 11 נאמרו אהא – על דברים אלה, דאמר רבי אבין בר רב אהא, אמר
 12 רבי יצחק, אמא שאול נבל – מגבל עיסות של בית רבי היה, והיו
 13 מהמין לו ו–לרבי תמין ו–מים חמים) פחישין של תרומה מומחה,
 14 שאבא שאול השתמש בחטים אלו, שנגנו מכהנים בזול, להבערת
 15 האש לחימום המים, בכדי ללוש בקון ו–במים) עיפה בטהרה עבור
 16 רבי. אף שהיה רבי אוכל חולין בטהרה בלבד, לא חשש שמא תוך
 17 כדי להתעסקות בחימום יגעו החטים בעיסה ותטמאו, לפי שבטל תוך
 18 מתורת אוכל ואינו מטמאתו. וקשה, אמאי – היאך השתמשו
 19 בחטים של תרומה טמאה לכך, נחוש – הלא יש לחשוש דילמא
 20 אתי בהו – שמא יבוא בחטים אלו, לדי תפלה, שיאכל אותן. על
 21 כך אמר רב אשי, מדובר בשליקתא ומאיתא – בחטים שלוקות
 22 שזרקו לבין העצים ונמאסו, ומשום כך אין לחשוש שמא יבוא לידי
 23 תקלה לאוכלן.
 24 הגמרא מביאה נידון בענין שתילי תרומה טמאה ששתלם בקרקע,
 25 לפי שבתוך הדברים נידונים (להלן ע"ב) דברי רבי יוחנן דלעיל (א) א
 26 אודות דריכת ענבים שנטמאו: אמאי בר אבין ורב חנניא בר אבין,
 27 תנן – שנו את מסכת תרומות בי אצל רבה. פגע בהו – פגש בהם
 28 רבא בר מתנה, אמר ליה, מאי אמריתו – איזה חידוש וטעם
 29 אמרתם, בתרומות דבי מר – במסכת תרומות ששניתם בבית
 30 מדרשו של אדם גדול כרבה.
 31 אמרו ליה אביי בר אבין ורב חנניא בר אבין לרבא בר מתנה, ומאי
 32 קשיא לך – מה הוקשה לך בתרומות, שנוכל לפשוט לך מתוך
 33 לימודנו אצל רבה.
 34 אמר ליה רבא בר מתנה, זהו שקשה לי, תנן – שנינו במשנה (תרומות
 35 פ"ט א'), שתילי תרומות – שתילים שהפרישם לתרומה, כגון שתילי
 36 כרוב וכרישין, שנטמאו, ושתלן בקרקע והשרישו, מהזרים מלמא
 37 אחרים, שכיון שהם מחוברים לקרקע בטלו מתורת אוכל ואינם
 38 טמאים, ואסורין השתילים הללו, מלאכול (בתרומה). בפשטות
 39 כוונת המשנה לומר שהם אסורים באכילה אף לכהנים, כדן
 40 תרומה טמאה. וקשה לי, וכי מאחר דטהורין השתילים מלמא,
 41 אמאי אסורין הם מלאכול לכהנים, והלא תרומה טהורה הם.
 42 אמרו ליה אביי בר אבין ורב חנניא בר אבין לרבא בר מתנה, הכי
 43 וכו' אמר רבה בבאור המשנה, מאי – מה ששינו במשנה אסורין
 44 מלאכול, היינו שאסורין באכילה לזרים, לפי שתרומה הן. שאמנם
 45 נסתלקה מהם טומאתם, אך קדושת התרומה שבהם לא נסתלקה.
 46 ואכן, מותרים הם באכילה לכהנים, כדן תרומה טהורה.
 47 אמר להם רבא בר מתנה, ולדברי רבה אלו, מאי קא משמע לן –
 48 מהו החידוש במה שאמרה המשנה שהם אסורים לזרים, אם באה
 49 המשנה ללמד שגידולי תרומה דינם בתרומה, שכל שזרע תרומה
 50 וצמחה, אפילו כלה זרע התרומה עצמו, הגדל ממנו קדוש
 51 בקדושת תרומה, תנינא – הלא כבר שנינו זאת במשנה (שם מד)
 52 'גידולי תרומה תרומה', ומדוע הוצרכה המשנה לשוב ולשנות דין
 53 זה פעם נוספת. ובי תימא – ואם תאמר שהמשנה באה ללמד
 54 אודות גידולי הגידולין – מה שגדל מגידולי התרומה, שאף הוא
 55 תרומה, ומאי קא משמע לן – ובמה נאמר חידוש זה, דבר שאין
 56 ידעו בלחם אלא נוספים בו עלים וגידולים חדשים, הא נמי תנינא –
 57 הלא גם דין זה כבר שנינו במשנה (שם מד), 'המקל אף אם כבר
 58 נגמרה מלאכתו ונתחייב במעשרות ונאסר אפילו באכילת עראי,
 59 וזרעו בלא שהפריש ממנו את מעשרותיו וצמח, גידולין אלו

1 בשליקתא ומאיסתא – לאחר שנטמאו שולקן, ואחר כך זורקן לבין העצים והן נמאסות.
 2 רוב הונא הייש דלמא אכיל לה מקמי דלישקניה, או בשעה ששולקן. והיו מחמין לו
 3 חמין בחימין של תרומה פמאה – שהיו לוקחין אותם מכהנים בולל. ללוש בתן עיפה
 4 במהרה – כלומר: אף על פי שרבי אוכל חולין בטוהרה היה – לא הייש דילמא נגעו הני
 5 חטים טמאים בעיסה – דבטלו להו מתורת
 6 אוכל ולא נטמאו. הנו תרומות – מסכת
 7 תרומות. מאי אמריתו – חידוש וטעמא
 8 בתרומות שאתם שונים בבית אדם גדול כרבה.
 9 שתיילי תרומה – כגון שתיילי כרוב וכרשין.
 10 מהרו מלטמא – אחרים. שחיבורן לקרקע בטלן
 11 מתורן ציב"ש, ובשורתל"א אחת אלא סלקא
 12 דעתך משום טומאה, ולכהנים. אסורים לורים
 13 – דלא אמרין פקע שם תרומה מינייהו. ומאי
 14 קא משמע לן גידולי תרומה בתרומה – אפילו
 15 בדבר שזרעו כלה, כגון חטין או צלעות שומין
 16 – תנינא. וכי תימא – האי אסורין מלאכול –
 17 דבר שאין זרעו כלה קאמר, כגון בצלים דקים
 18 שקורין ציב"ש, וחוקבע ומלמער – וכל עליו
 19 – הן נוספות ומתחברות ששה ד' יחד, והיינו
 20 גידולי גידולין – אותן הנוספות עליהן, שלא
 21 היו תרומה מעולם, וגידולין עצמן – כגון
 22 שתיילי כרוב, שהולכים ומרחיבין העלין
 23 הראשונים, ובדים החדשים העלין בקלח – הוו
 24 גידולי גידולים. המבל גידוליו מותרין – אף על
 25 פי שנתמרח בברי, וחוקבע למעשר, וכל עליו
 26 שם טבל, וזרעו ולא הפריש מעשרותיו תחלה,
 27 וצמח ונגמר, וקצרו – מותר לאכילת עראי עד
 28 שימרח בברי. ואף על גב דגידולי תרומה תתלה
 29 – מדרבנן הוא, ולחומרא, שלא להפסיד את
 30 הכהנים. אבל גידולי טבל – חולין הן, והרי הן,
 31 כשקוצרין, כבשר תבואה, ואוכל מדוק עראי עד
 32 שימרחם. בהיסח הדעת – כשנטמאו מתחלה
 33 היסח דעתו מהם שוב מלשומרן, ונפסלן בהיסח
 34 הדעת. דכתיב גבי תרומה (במדבר יח): "את
 35 משמרת תרומותי" – עבדי לה שימור ולא
 36 תסח דעתך. פסול הגוף הוי – מעלה היא
 37 בקדשים שנפסלן בכך, ושם פסול הוא לעצמו.
 38 ואפילו יבוא אליהו ואמר שלא נטמאו כל אותן
 39 הימים שהסח דעתו מהם – אין שומעין לו.
 40 שפיר – משום הכי אסורין, שאין שתיילתן
 41 מועלת להן להסיר שם פסול מעליהן. אלא
 42 למאן דאמר – כל מה שקדשים נפסלן בהיסח
 43 הדעת אינו אלא משום חשש טומאה, שמוא על
 44 ידי שהסח דעתו משמירתן נגעה בהן טומאה
 45 ואינו יודע. מאי איכא לפימ"ד – הני אמאי
 46 מיפסלי משום חשש טומאה? האי אפילו טומאה
 47 ודאית שבחן שיתרתם שתיילתן, ויטהרנו –
 48 ויאמר שלא נגעה בו טומאה כל ימי היסח, לול
 49 קמן – כמין גומא חלולה עשויה בבנין הרצפה.
 50 בין כבש למזבח. כלומר: בקרן וזית סמוך לכבש
 51 וסמוך למזבח, במקום שהם מתחברים. במעריבו של כבש –
 52 ששם זורקין פסולי המאח הגוף – לפי שהיא נעשית בקרן מערבית דרומית למטה.
 53 ובשאיירי פסול בה שאינו הגוף ממש ואין יכול לשרפה מיד, משום בויין קדשים
 54 – נותנין אותה שם. ותעובר צורתה – היינו פסול לינה. עיבור צורת מראית בשר –
 55 בלינת לילה אחד הוא, וכיון שלנה בלילה הרי היא נותר, וטעון שריפה ונשרף. ועל כרחך
 56 מדביעין העברת צורה – לאו כשפיגל בה או נטמאת או יצתה או מלקה שלא כמצותה
 57 קמיירי. דהא פסול מעליא הוא, ולמה לן לאהדרוי אפסול לינה? ואין לנו דביעי לינה אי
 58 לאו פסול היסח הדעת. ואי אמרת פסול חשש טומאה הוא – איכא למימר דהאי פסול
 59 בהיסח הדעת קאמר, וכיון דלא חזוין ליה דאיטמי, אלא חששא בעלמא הוא – בעי
 60 עיבור צורה, דלא מצינן למשרפה להדיא, שמוא יבוא אליהו אחרי כן ואימר טוהרה
 61 דיתתה, ובמצאת שפרשנו קדשים טהורין, אלא, אם שם פסול הוא לעצמו אפילו לא נטמא – למה לי עיבור צורה?

1 בשליקתא ומאיסתא – קצת נראה דוקא שהן כבר מאוסות מותר להשוותן אבל
 2 למאס – אסור, דבתוך כך אתי ביה לירי תקלה, כמו בדריכת עניים בדפרק
 3 "הלוקח בהמה" (בכורות כבא), אמרין: סאה תרומה טמאה שנפלה לתוך מאה חולין
 4 טהורים, רבי אלעזר אומר: תרום ותרקב. ובמסכת תרומות בפרק חמישי גיטין: תרום
 5 ותשרף. ואומר רבינו תם: דבמאיסתא – תשרף,
 6 ויהנה ממנו בשעת שריפה.
 7 מחמין לו חמין בחימין של תרומה – אומר
 8 רבינו תם: דלכהנים של בית רבי היו
 9 עושין. דלישראל לא שריא אלא הנאה שאינה
 10 של כילוי, כמו עירוב, דמערבין לישראל בתרומה.
 11 אבל הנאה של כילוי, כגון להאכיל לכהנתו או
 12 להדליק – אסור לישראל, כדאמרין בפרק קמא
 13 דמסכת עבודה זרה (טו,א): כהן ששכר פרה
 14 מישראל – לא יאכילהה כרשני תרומה. ובמסכת
 15 תרומות (פרק אחד עשר משנה *) נמי אמרין:
 16 מדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בשמן של
 17 תרומה שנטמא ברושות כהן. פירוש: אם יש שם
 18 כהן, דגר לאחר נר למאה. ורבינו יצחק אומר:
 19 טעמא משום דדרשינן "משמרת תרומותי" – מה
 20 תרומה טהורה וכו'. ומה טוהרה דוקא לכהן – אף
 21 טמאה דוקא לכהן. ובטמאה ליכא אלא הדלקה.
 22 מהרו מלטמא – תימה לרבינו יצחק, בדפרק
 23 קמא דשבת (טו,ב) מסקין דהיינו טעמא
 24 דגורו גידולי תרומה תרומה – משום תרומה
 25 טמאה ביד כהן. פירוש: שלא ישהה אותה
 26 לזריעה, והשתא, כיון דטהרו – ישהה אותה
 27 לזריעה כדי לטהרה! ואומר רבינו יצחק: דמשום
 28 ריח פורתא לא ישהה אותה, מאחר שעושין היא
 29 תרומה ולא נעשית חולין. הקשה רבינו נסים גאון,
 30 דתניא בתוספתא: גידולי תרומה ומעשר שני –
 31 הרי הן כחולין. ומצא תירין בירושלמי דמסכת
 32 תרומות: דהרי הן כחולין – היינו להתחייב בלקט
 33 ושכחה ופאה, ועניי ישראל ועניי כהנים מלקטין
 34 אותן, אלא שאסורין לורים. והיינו דתניא: עניי
 35 ישראל מוכרין את שלקן לכהנים בדמי תרומה.
 36 וטעמא לפי שמדאורייתא אין תרומה ומעשר
 37 הייבין בלקט שכחה ופאה, ולא אתי גזירה דרבנן
 38 ומפקע עליה. ועוד הקשה הרב רבינו משה
 39 נבירי"ש: דתנן במסכת בכורים (פרק שני משנה
 40 ב): יש במעשר ובכורים מה שאין כן בתרומה.
 41 שהמעשר ובכורים – גידולן אסורים מלאכול
 42 בירושלים אף לורים ולבמהמה, מה שאין כן
 43 בתרומה. משמע דגידולי תרומה שרו לורים
 44 מיהו, בלאו הכי לא אתי שפיר ליטמא "אף
 45 לורים", דאדרבה אף לכהנים מיבעי ליה למימר.
 46 ונראה דורים דהתם – היינו גוים, וכן שמע
 47 בירושלמי. גידולי – פירש רבינו יצחק
 48 כן אשר: דגידולים – היינו גידולי ראשון מן
 49 הזרע, ואחר כך חזר ונטע אותן גידולים – והו
 50 גידולי גידולין. ומביא ראיה מירושלמי, דמסיק
 51 חתם אגודילי גידולין: משעששו שני גרונות. דהיינו בכהאי גווא, שנורע ונלקט שתי פעמים.
 52 ולפירוש הקונטרס הכל הוא גידול ראשון, ומה שפירש הקונטרס: דשומין הוי דבר שזרעו
 53 כלה – לא משמע הכי, דבמסכת תרומות תנן בפרק חמישי (משנה ו): איזוהו דבר שאין זרעו
 54 כלה: הלוקח והשום והבציל.
 55 פסול הגוף הוי – תימה, דלעיל (כב,ב) אמרין: אם היתה במקום המוצנע יניחנה במקום
 56 הטהור, ואמרין: גרמא – אין, בידיים – לא, ואמאי אין מותר לשרפה מיד
 57 כשמסח דעתו ממנה? למה לי עיבור צורה – קשה לרבינו יצחק: דילמא האי פסול היינו
 58 בדם ובעלעים, דבעי עיבור צורה? ויש לומר: מכל מקום, אחר שנוקד בלול יש בו היסח
 59 הדעת. דהרב רבינו אלחנן,
 60 חתם אגודילי גידולין: משעששו שני גרונות. דהיינו בכהאי גווא, שנורע ונלקט שתי פעמים.
 61 ולפירוש הקונטרס הכל הוא גידול ראשון, ומה שפירש הקונטרס: דשומין הוי דבר שזרעו
 כלה – לא משמע הכי, דבמסכת תרומות תנן בפרק חמישי (משנה ו): איזוהו דבר שאין זרעו
 כלה: הלוקח והשום והבציל.

1 כל שפסולו בגופו - פסול דאי, ובבשר עצמו - ישרף מיד. כדס - כגון נשפר הדם. ובבעלים - כגון נטמאו בעלים והפסח קיים, ואין כאן מי שיאכלנו, ודם, אף על פי
2 שפסול גמור הוא. אפילו הכי - הואיל ואינו כבשר עצמו - בעי עיבור צורה. תנא דבי רבה בר אבהו - עיקר מילתא לא ידענא היבא, וטעמא דמילתיה ב"כיצד צולין".
3 אפילו פיגול. שפסול הגוף הוא, טעון עיבור צורה. והכא לא מצי לשנויי כדמשני לקמיה: מאי פסולי חטאת העוף - שנפסלו בטבול יום, דהיינו טומאה וצורה למה לוי רבי
4 אליעזר אומר יורוק - את הדם. רבי אליעזר לטעמיה, דאמר ב"כיצד צולין": דם, אף על פי שאין בשר. רבי יהושע אומר לא יורוק - רבי יהושע לטעמיה, דאמר: את און
5 בשר - אין דם. ויצא חוץ לקלעים - בבשר

1 **שאם** זרק הורצה - אף על גב דאין ציץ מרצה
2 על הורצה, רבי יהושע סבר זריקה מועלת
3 ליוצא, כרבי עקיבא דריש מעילה (ג.ב) דאמר:
4 זריקה מועלת להוציא בשר מידי מעילה, וכל שכן
5 להרצאה. והא רבי אליעזר דאמר הכא יורוק,
6 קאמר התם דלהרצאה ממעילה לא מהניא.
7 **ונתן** אלמא תלושין והא מחוברין נינהו -
8 פירושו: ד'נותן' משמע דחשיב לזו
9 תלושין, והיינו לענין קבלת טומאה, אף על פי שהן
10 מחוברין. והשתא מייית רביה דאין השקה
11 להקדש מן התורה, וכן בתרומה נמי עבד רבנן
12 מעלה. ופירושו הקונטרס דחוק. כוסמין

12 **אמרה לשמעתיה קמיה דרבי ירמיה, ואמר: ככלא טפשיאי, משום דיתבי בארעא דהשוכא**
13 **אמריתון שמעתתא דמחשכו! לא שמיע לכו הא דרבי שמעון בן לקיש משמיה דרבי**
14 **אושעיא: מי החג שנממאו, השיקון ואחר כך הקדישין - טהורין, הקדישין ואחר כך השיקון**
15 **- ממאים. מכדי, זריעה נינהו - מה לי השיקון ואחר כך הקדישין, מה לי הקדישין ואחר כך**
16 **השיקון? אלמא: אין זריעה להקדש. הכא נמי: אין זריעה לתרומה. יתיב רב דימי וקאמר לה**
17 **להא שמעתא. אמר ליה אפיי: הקדישין בכלי קאמר, אבל בפה לא עבוד רבנן מעלה, או**
18 **דילמא בפה נמי עבוד רבנן מעלה? אמר ליה: זו לא שמעתיה, פיוצא בה שמעתי. דאמר רבי**
19 **אבהו אמר רבי יוחנן: ענבים שנממאו, דרין ואחר כך הקדישין - טהורים, הקדישין ואחר כך**
20 **דרין - טמאין. והא ענבים, דקדושת פה נינהו - ואפילו הכי עבוד רבנן מעלה. אמר רב**
21 **יוסף: ענבים קאמרת - הכא בענבים של תרומה עסקינן, דקדושת פה דידהו בקדושת פלי**
22 **דמאי. אבל הני דבעי פלי - בפה לא עבוד רבנן מעלה. דרין" - ואפילו טובא. וכו' אמר רבי**
23 **יוחנן הכי? והאמר רבי יוחנן: ענבים שנממאו - דרין פחות פחות מכביצה! ואיבעית אימא:**
24 **הכא נמי - פחות פחות מכביצה. ואיבעית אימא: התם - דנגעו להו בראשון, דהו להו**
25 **אינהו שני, הכא - דנגעו בשני, דהו להו שלישי. אמר רבא: אף אגן נמי תנינא "ונתן עליו**
26 **מים חיים אל פלי" - שתתא חיותן בפלי. "ונתן" - אלמא תלושין נינהו, והא מחוברין נינהו!**

אלא

1 משום מעלה. דאף על גב דמהניא זריעה לחולין - עבד רבנן מעלה דלא תהי לתרומה, להעלות לה טהרה גמורה להיתר אבילה. ומיהו, מלטמא טהרו - דלמא לא עבד
2 מעלה. מי החג - כגון של ניסוך המים. דשבת שבתוך החג היו ממלאין אותן מערב שבת, וכשנטמאו אין יכולין לילך ולמלאות מן השילוח בשבת, וטורח הוא למלאות
3 מבור הגדול בגלגל - והלך והשיקם באמת המים שבעורה, ומים סלקא להו השקה, דוו היא זריעה משעבר עליהן מי המקדש, ונעשה חיבור, ובטלו. ואחר כך הקדישין -
4 שעדיין לא קרא עליהן שם, או לא קידשו בכלי שרת - טהורין. אין זריעה להקדש - לטהרו בכך, דמעלה עשו בקדשים. הכא נמי אין זריעה לתרומה, דמעלה עשו. והא
5 שמעתא - דרבי אושעיא. הקדישין בכלי שרת קאמרת - דכיון דקדושתן הן קדושת הגוף - עבדינהו להו רבנן מעלה. אבל משום קדושת פה, דמלאן בכלי חול לשם חג -
6 לא עבדי להו מעלה, ומהניא להו השקה. זו לא שמעתי. במעלה זו דזריעה לא שמעתי אם בפה אם בכלי, אבל במעלה אחרת שמעתי דאף בקדושת פה עבדה רבנן, ואיכא
7 למילף מינה דהוא הדין לכל מעלות שבקדוש. דרבן ואחר כך הקדישין שחורות - לנסכים. ורבי יוחנן לטעמיה, דאמר לעיל: משקן מיפקד פקדי, ולא קבילי טומאה עם האוכל.
8 ולקמיה מפרש חיבי דרין להו. הקדישין ואחר כך דרבן **טמאות** - קא סלקא דעתך הקדיש יינו לנסכים. **טמאות** - דעבדו רבנן מעלה בקדשים, דמיטמא משקה עם האוכל.
9 ולא אמרינן בהו משקן מיפקד פקדי. והא ענבים קדושת פה זקן, דאי נמי נתנן לכלי - אין כלי מקדשן, דאין כלי שרת מקדשין אלא דבר הראוי לו, כדילפינן ב"שחיטת קדשים"
10 גבי מובה, שנאמר: "כל הנוגע במובח יקדש" - שומע אני ביק ראי בין שאינו ראי, תלמוד לומר: עולה. וכלי שרת דומיא דמובח נפקא לן התם. בענבים של תרומה - והאי
11 "הקדישין" - קדושת תרומה קאמר. דבתרומה לא שייכא קדושת כלי, לא ביק ולא בענבים. אבל הני - מי החג. דרבן ואפילו טובא - לעיל קמהדר. אמרת: דרבן ואחר כך
12 הקדישין - טהורות. ואפילו טובא בבת אחת! בתמיה. והא אמרת לעיל: פחות פחות מכביצה. דאי יתר - הא איטמו משקן בכביצה מיציאת טיפה ראשונה טומאת האוכל,
13 שהרי יש בה כשיעור: הכי גרסינן. **אי בעית אימא** הכא נמי בפחות מכביצה **ואי בעית אימא** התם דבעינן פחות מכביצה שנגעו ענבים בראשון - כגון טמא שרץ או טמא
14 בבילה. וכל שכן טמא מת. דכיון דהו ענבים שני - טימאו את המשקן בכביצה משיצאת טיפה ראשונה. ואף על פי שהן חולין - דכל הפוסל את התרומה מטמא משקן להיות
15 תחלה, ורשע עושה שלישי בתרומה" לא גרסינן - דהא בחולין עסקינן. דאי בתרומה - הא אמרן דעבדו רבנן מעלה שנטמאת משקה עם האוכל. **הכא הנגעו** - ענבים בשני, דהו
16 להו שלישי. ענבים שנעשו על טהרת תרומה משכחת בהו שלישי. הלכך, דרבן ואחר כך הקדישין, שקרא להן שם תרומה - טהורין, ואפילו דרך הרבה יחד - שהאוכל שלישי
17 לא עשה למשקה כלום. ומתחלה לא נטמאו עם האוכל - דקודם קריאת שם לא עבדו מעלה. הקדישין לתרומה ואחר כך דרבן - טמאין, דמקריאת שם חלה המעלה עליהן,
18 ונעשה המשקן אוכל הכל אחד. **אף אגן נמי תנינא** - דעבדו רבנן מעלה בקדשים, ואפילו בקדושת פה. **שתתא חיותן** בכלי - באותו כלי עצמו שהוא מקדש בו מי חטאת
19 באפרין צריך למלאותו מן המעין, ולא ימלאם בכלי אחר ויערם לתוך זה. וכתב "ונתן" - דמשמע תלושין, דמותר למלאותו בכלי אחר ויערם לתוך זה.

פסחים דף לד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קכא

60 שְׁמַעְתָּהּ דְּמַחְשָׁבוּ – משום שיושבים אתם בארץ חשכה אומרים
 61 אתם שמועות חשובות, כלומר, מפני שאינכם יודעים לפרש את
 62 המשנה על כן אתם מפרשים אותה באופנים שאינם נכונים, לא
 63 שְׁמַעְתָּ לְבוּ – האם לא שמעתם הֵא – דברים אלו דאמר רבי שְׁמַעְתָּ
 64 בְּן לְקִישׁ מְשַׁמֵּיהּ – [בשמו] דְּרַבִּי אוֹשְׁעִיא, מִי הֵחֵן – מים המתנסכים
 65 על גבי המזבח בחג הסוכות, שְׁנַמְמָא וּנְפַסְלוּ לְנִסּוּךְ, הַשִּׁיחַ –
 66 חיברם לאמת המים שבעזרה, וְאַחַר כֵּךְ הִקְדִּישׁוּ לְנִסּוּךְ הַמֵּימ,
 67 מְהוֹרִי, ואם הִקְדִּישׁוּ לְנִסּוּךְ הַמֵּימ וְאַחַר כֵּךְ הַשִּׁיחַ, מְמַאִים, שאין
 68 השקה מועילה למים אחר שהוקדשו. ויש לשאול, מְכַדִּי – מאחר
 69 שהשקתם של המים כוֹרֵיעָה נִינְהוּ – [הם], מַה לִּי הַשִּׁיחַ וְאַחַר כֵּךְ
 70 הִקְדִּישׁוּ מַה לִּי הִקְדִּישׁוּ וְאַחַר כֵּךְ הַשִּׁיחַ, שאם מועילה השקה
 71 לטהר, מדוע לא תועיל במים שהוקדשו. אֲלָמָא – מוכח איפוא,
 72 שאין וְרֵיעָה, מועילה לְהַקְדִּישׁ, שמעלה עשו בקדשים שלא תועיל
 73 לטהרם מטומאה, הֵבֵא נְמִי – אף כאן, בשתילי תרומה שנטמאו
 74 ושתלן, אֵין וְרֵיעָה לְתְרוּמָה, שאף בה עשו מעלה שלא תועיל
 75 לטהרם ולהתירם באכילה.
 76 נתבאר איפוא דברי המשנה ששתילי תרומה שנטמאו ושתלם
 77 טהורים מלטמא, אולם עדיין אסורים באכילה ואף לכהנים,
 78 ומשום שעשו חכמים מעלה שלא תהא הזריעה מטהרת אותם.
 79 הגמרא דנה באיזו קדושה עשו חכמים מעלה זו: יְהִיב – [ישב] רב
 80 דִּמִי וְקָאָמַר לֵהּ לְהָא שְׁמַעְתָּה – ואמר הלכה זו, שעשו חכמים
 81 מעלה במי חגג שהקדישן שלא תועיל להם השקה. אָמַר לֵיהּ אַבְי
 82 לרב דימי, מהו 'הקדישן' שאמר רבי אושעיא, האם הִקְדִּישׁוּ בְּכָלִי
 83 שרת קָאָמַר – [אמר], והיינו שאין מועילה בהם השקה לטהרם רק
 84 לאחר שנתקדשו בכלי שרת, אֲכַל אִם מלאם בכלי חול והקדישם
 85 בְּפָה בלבד, שאמר שהוא ממלאם לשם חג, לֹא עָבִיד – [עשו] רַבִּין
 86 מְעַלָּה זו, ואם נטמאו משיקם והם טהורים, או דִּילְמָא – [שמא]
 87 בהקדישם בְּפָה נְמִי – [גם כן] עָבִיד – [עשו] רַבִּין מְעַלָּה, ואף אם
 88 נתקדשו בפה בלבד אין מועילה עוד השקה לטהרם.
 89 אָמַר לֵיהּ רב דימי לאביי, זו – במעלה זו שאין השקה זוריעה
 90 מועלת לטהר קדשים, לֹא שְׁמַעְתָּי, אם גם בנתקדשו בפה בלבד
 91 עשו אותה, או דווקא אם נתקדשו בכלי שרת, אבל פִּיזְצָא בַּה –
 92 במעלה אחרת שְׁמַעְתָּי דברים שמהם ניתן לפשוט שגם במעלה
 93 שבו נסתפקת אין חילוק בין קידוש פה לקידוש בכלי שרת, דְּאָמַר
 94 רַבִּי אֶבְיָהוּ, אָמַר רַבִּי יוֹהָנָן, עָנְבִים שְׁנַמְמָא, אם דְּרָכָן להוציא את
 95 יינם וְאַחַר כֵּךְ הִקְדִּישׁוּ – [את] המשקים היוצאים מהם לניסוך היין,
 96 ולא היו הענבים קדושים עדיין בעת הדריכה, מְהוֹרִים, כלומר, היין
 97 היוצא מהם יין טהור וכשר לניסוך היין, ולא נטמאו המשקין
 98 בעודם בתוך הענבים, משום שכשהם בתוך הענבים אינם נחשבים
 99 מחוברים להם אלא רק ככנוסים ומופקדים בהם בלבד, ועל כן לא
 100 נטמאו עמם, וכאמור לעיל (א) בשם רבי יוחנן, אמנם אם הִקְדִּישׁוּ
 101 – [לענבים] וְאַחַר כֵּךְ דְּרָכָן, מְמַאִין המשקין ופסולים לניסוך היין,
 102 שעשו חכמים מעלה בקדשים, שלא יחשבו המשקים ככנוסים
 103 בתוך הענבים ולא יטמאו. ובודאי שכוונת רבי יוחנן באמר
 104 'הקדישן ואחר כך דרכן טמאים' היא שהקדיש את הענבים
 105 לנסכים, וכאמור. ואם כן יש לפשוט את הספק שנסתפקת בו, וְהָא
 106 – [והלא] עָנְבִים דְּקְדוּשַׁת פֵּה נִינְהוּ – [הם], שאין שייכת קדושת כלי
 107 שרת אלא ביין הראוי לניסוך, וְאַפִּילוּ כֵּי עָבִיד רַבִּין – ואף על פי
 108 שן עשו בהם חכמים מְעַלָּה זו שלא יחשבו ככנוסים בענבים, ומוכח
 109 שמעלת חכמים שלא לטהר קדשים שנטמאו, הן גם כאשר
 110 נתקדשו רק בפה ולא בכלי.
 111 הגמרא דוחה ראייה זו: אָמַר רַב יוֹסֵף, האם עָנְבִים קָאָמַרְתָּ
 112 – [אמרת], כלומר, האם ממה שאמר רבי יוחנן שעשו חכמים
 113 מעלה בענבים הנך רוצה להביא ראייה שעשו חכמים מעלה במי
 114 חגג גם כאשר הוקדשו בפה בלבד, הֵבֵא – כאן ברברי רבי יוחנן,
 115 אין המדובר בהקדש לנסכים, אלא בְּעָנְבִים שֶׁל תְּרוּמָה עֲקָבִין
 116 – [אנו עוסקים], ומה שאמר 'הקדישן' היינו הפרישם לתרומה,
 117 דְּקְדוּשַׁת פֵּה דִּידְהוּ – [שלם], כלומר הפרשתם לתרומה, בְּקְדוּשַׁת
 118 כְּלִי בקדשים דְּמֵאִין – [דומה], שאין בהם קדושת כלי, אֲכַל הֵי דְּבָעֵי

1 כֵּל שְׁפָסְלוּ בְּגוּפוֹ – שנפסל הקרבן עצמו, כגון שהבשר נתפגל או
 2 נטמא או יצא ממחיצתו או נעשה נותר, ובאופן שנפסל בודאות,
 3 יִשְׂרָף מִן, ואם פסולו הוא רק בְּדָם, כגון שנשפך הדם ואי אפשר
 4 לזרוקו, וּבְּעֵלִים, כגון שהוא קרבן פסח ונטמאו בעליו או מתו
 5 לאחר זריקת הדם, שהפסח כשר אך אין מי שיאכלנו, תְּעוּבָה
 6 צוּרְתָן – תעבור צורת הבשר שבו, כלומר ילינוהו ויפסל בלינה,
 7 וְיוֹצְאֵין למחרת לְבֵית הַשְּׁרִיפָה, הרי, שכל שפסולו בגופו ישרף מיד
 8 ואינו צריך עיבור צורה, ואם כן, לריש לקיש הסובר שהיטח הדעת
 9 פסול הגוף הוא, אם כוונת הבריייתא שנפסלה החטאת בהיטח
 10 הדעת, למה הצריכה עיבור צורה לפני השריפה.
 11 אָמַר לֵיהּ ריש לקיש לרבי יוחנן, הֵאֵי תָנָא – התנא של הבריייתא
 12 ששנה בשם רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה שנעשה לול
 13 לפסולי חטאת העוף, תָנָא דְּבִי [מבית מדרשו של] רַבָּה בְּרַ אֲבָהִי
 14 הוּא, דְּאָמַר אֲפִילוּ פִּינּוּל, שהוא פסול הגוף, מְעוּן עֵיבוּר צוּרָה – אינו
 15 נשרף עד שתעובר צורתו, ועל כן בלול זה היו ניתנים כל
 16 הפסולים. כיון שכך, אין לנו ראייה מהבריייתא שפסול היטח הדעת
 17 הוא פסול טומאה ואין להקשות דבר.
 18 ראייה נוספת שהביא רבי יוחנן לשיטתו, ודחיית ריש לקיש:
 19 אֵיתִיבֵיהּ רבי יוחנן לריש לקיש, שנינו בבריייתא, קרבן שנשחט,
 20 וקודם שזורק דמו נְטָמָא כל הבשר, או שְׁנַפְסַל כל הַבְּשָׂר, או
 21 בקדשי קדשים שְׁיָצָא כל הבשר חוץ לְקִלְעִים – [חוץ לעזרה] ונפסל,
 22 ולא נותר מבשר הקרבן כוית בשר טהור שלא יצא מחוץ לקלעים,
 23 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר יְרוּק את הדם, אף שאין בשר להקריב או
 24 לאכול, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמַר לֹא יְרוּק, שאם אין בשר אין זורקים את
 25 הדם, והוא הדין אם הבשר קיים אלא שהוא פסול, וּמִזוּדָה רַבִּי
 26 יְהוֹשֻׁעַ, שְׂאֵם זֶרֶק אף שלא היה רשאי, הוֹרְצָה – [הוכשר] הקרבן על
 27 ידי הציץ, ועלה לבעליו. ויש לשאול, מֵאֵין – [מהו] נְפַסְלֵי האמור
 28 בבריייתא, שאחר ששנתה הבריייתא פסול טומאה ופסול יוצא,
 29 איזה פסול נוסף יש מלבדם שפוסל רק את הבשר, לֹא – האם אין
 30 הכוונה שנפסל בְּהִיטַח הַדַּעַת, ואי אָמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא – ומוכן הדבר אם
 31 תאמר שהיטח הדעת פְּסוּלֵי מוּמָאָה הוּן, היינו דְּמַשְׁפַּחַת לֵה – על
 32 כן אתה מוצא בו הרצאה, משום דְּמַרְצֵי צִיץ על פסול זה והקרבן
 33 כשר, אֲלָא אי אָמַרְתָּ היטח הדעת פְּסוּלֵי הַגּוּף הוּן, אֲמַאי הוֹרְצָה
 34 (צִיץ) הקרבן, הלא אין ציץ מרצה על פסול אחר מלבד פסול
 35 טומאה, וקשה על ריש לקיש שאמר שפסול היטח הדעת הוא
 36 פסול הגוף.
 37 מתרצת הגמרא: מֵאֵין נְפַסְלֵי האמור בבריייתא, שְׁנַפְסַל כֵּךְ שנגע
 38 בו מְבֻבֵל יוֹם, והוא פסול טומאה שמרצה עליו ציץ.
 39 מקשה הגמרא: אֵי הָבִי – אם כך, היינו – זהו פסול מְמַא שֶׁכֶּבֶר נוכר
 40 בבריייתא, ומדוע נזכר פעם נוספת. מתרצת הגמרא: תְּרֵי יוֹנִין – שני
 41 אופנים מְמַא שנתה הבריייתא, שנטמא הבשר בטומאה גמורה,
 42 ושנטמא במגע טבול יום.
 43 מחלוקת זו, בגדרו של פסול היטח הדעת, וכל המשא ומתן הקשור
 44 אליה, הובאו אגב הדין (לעיל ע"א) אודות דברי המשנה בתרומות
 45 (פ"ט מ"ז), ששתילי תרומה שנטמאו ושתלן טהורים מלטמא
 46 ואסורים באכילה. הגמרא התקשתה בטעם דברי המשנה
 47 שהשתילים אסורים באכילה, ורב ששת ביאר שהאיסור הוא גם
 48 לכהנים, ומשום שנפסלו בהיטח הדעת הפוסל בתרומה בקדשים.
 49 הגמרא תלתה ביאור זה בגדרו של פסול היטח הדעת, אם הוא
 50 הפסול טומאה או פסול הגוף, ואמרה שלדעה שהוא פסול טומאה,
 51 אי אפשר לברר כן את המשנה. לדעה זו, כיון שכבר נדחו
 52 ביאורים קודמים שהובאו לדברי המשנה, נותרה המשנה ללא
 53 ביאור.
 54 הגמרא מביאה אפשרות אחרת בביאור המשנה. אומרת הגמרא:
 55 כִּי סִלִּיק – כאשר עלה רַבִּין מִבְּבַל לארץ ישראל, אָמַרְתָּ לְשִׁמְעָתֵיהּ
 56 קָמִיהּ – אמר סוגיא זו לפניו דְּרַבִּי יוֹסֵף, שרב ששת ביאר את
 57 המשנה האוסרת לכהנים את השתילים הטמאים שנטהרו, שזהו
 58 משום שנפסלו בהיטח הדעת, וְאָמַר לו רבי ירמיה על כך, בְּכָלֵאֵי
 59 מְפָשְׂאֵי – בכלים טפשים, מְשוּם דִּיתְבִּי בְּאַרְעָא דְּהַשְׁכָּא אָמַרְתוּן

לחמים מכל מין. עתה המשנה מבארת אם יוצאים במצות אלו ידי
 חובת אכילת מצה לבילול פסח.
 חלות – מצות הבאות עם קרבן התודה, וְרָקִיבֵי נֶיֶד – מצות הבאות
 עם קרבן הנויר, אם עֲשָׂאֵן האדם לְעֶצְמוֹ, לצאת בהן ידי חובת קרבן
 תודה או קרבן נויר שהוא מחויב בהן, אִין יוצא פְּהֵן ידי חובת מצה.
 אבל אם עֲשָׂאֵן כדי לְמַכּוֹר אותם פְּשׁוּק לבני אדם אחרים החייבים
 בהם, ובסוף לא מכרם אלא נשאר בידו, יוצאין פְּהֵן ידי חובת מצת
 מצוה, ובגמרא (לה) יבואר טעם החילוק.

גמרא

שנינו במשנה: 'אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח
 בחטים בשעורים בכוסמין ובשיפון ובשיבולת שועל'. הגמרא
 מביאה ברייתא המבארת את טיבן של מינים אלו: תנא – שנינו
 בברייתא, פוסקין הם מין של חיטין, ושיבולת שועל ושיפון הם מין
 שעורין. מבארת הגמרא: פוסקין, זהו מין דגן ששמו 'גולכא'. שיפון
 הוא דגן ששמו 'דישרא'. שיבולת שועל הוא דגן המכונה 'שפילי
 תעלא'.

הגמרא מבררת עתה את דינם של מיני דגן אחרים, שלא הוזכרו
 במשנה. מדייקת הגמרא: מדברי המשנה משמע, דהני – חמשה
 מינים אלו, אין – אכן יוצאים בהם ידי חובת מצה, אבל באורז
 ודוחן, לא – אין יוצאים ידי חובת מצה. מבררת הגמרא: מנחני מילי
 – מניין למדנו דין זה. משיבה הגמרא: אמר רבי שמעון בן לקיש, וכן
 תנא דבי – שנה התנא בבית מדרשו של רבי ישמעאל, וכן תנא דבי
 רבי אליעזר בן יעקב, אמר קרא (דברים טו א) 'לא תאכל עליו חמין,
 שבעת ימים תאכל עליו מצות, ומכך שהוזכר איסור אכילת חמין
 סמוך למצות אכילת מצה, למדו חכמים שרק דברים הקאים
 ו-העשויים לבוא ליד חימוץ, אדם יוצא פְּהֵן ידי חובתו במצוות
 אכילת מצה, יצאו אלו – אורז ודוחן, שלעולם אין פאין ליד חימוץ,
 אלא אם שורים אותם במים הם באים ליד סירחון, ולכן אין יוצאים
 בהם ידי חובת מצה.

הגמרא מביאה דעת תנא החולק על משנתנו. אומרת הגמרא:
 מתניתין – משנתנו הסוברת שאין יוצאים ידי חובת מצת מצוה
 במצה העשויה מאורז או דוחן, היא דלא כשיטת רבי יוחנן בן נורי,
 דאמר, אורז מין דגן הוא, וחיבין על חימוצו פרת – האוכלו בפסח
 במויד לאחר שהחמיץ, חייב כרת, דתניא – שכך שנינו בברייתא,
 רבי יוחנן בן נורי אומר כתבשיל של אורז ודוחן לאכלו בפסח, מפני
 שתבשיל זה קרוב להחמיץ, וכיון שהוא טובר שאורז ודוחן עשויים
 להחמיץ, ממילא יוצאים בזה ידי חובת מצה, ושלא כמשמעות
 משנתנו, שאין יוצאים ידי חובה במצת אורז ודוחן, מחמת שאינם
 באים ליד חימוץ.

מסתפקת הגמרא בביאור דברי רבי יוחנן בן נורי: איפועיא להו, מה
 הכוונה בלשון 'שקרוב להחמיץ' שאמר רבי יוחנן בן נורי, האם
 כוונתו דברים ופחמיץ – שאורז או דוחן ממחרים להחמיץ יותר
 משאר מיני דגן, ואם כן האוכלם בפסח במויד חייב כרת ובשוגג
 חייב חטאת, או דילמא – או שמא כוונתו דרך קרוב להחמיץ הני –
 שמינים אלו רק קרובים הם להחמיץ, אבל חמין גמור לא הוי – אין
 הם מחמיצים ממש, ואף אם שהה האורז או הדוחן במים זמן רב,
 שיש בו כדי להחמיץ מיני דגן, אין הוא מחמיץ, ואין חייבים כרת
 על אכילתו במויד, ולא חטאת על אכילתו בשוגג.

הגמרא פושטת את הספק מברייתא: תא שמע, דתניא בברייתא,
 אמר רבי יוחנן בן נורי, אורז, מין דגן הוא, וחיבין על חימוצו פרת,
 ואם עשה ממנו מצה, אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח. ומבואר
 בברייתא זו שלדעת רבי יוחנן בן נורי אורז שהחמיץ הוא חקוב
 גמור, ואם כן מה שאמר בברייתא הראשונה שאורז ודוחן קרוב
 להחמיץ' כוונתו שממחר להחמיץ, ואחרי שמחמיץ נעשה חמין
 גמור, שחייבים על אכילתו כרת.

הגמרא מביאה את המשך דברי ברייתא: וכן הוה רבי יוחנן בן
 נורי אומר, מין תבואה הקרויה קרמית, חייבת בתלה, כיון שהיא מין
 דגן.

אלא על כרחך עשו חכמים מעלה במי חטאת להצריך שיהיו המים
 מחוברים, אף שהתורה לא הצריכה זאת, והפסוק שהביאה
 הברייתא לשם כך אינו אלא אסמכתא. וכשם שעשו שם רבנן
 מעלה בדבר אף שאין שם קדושת כלי, הלא נמי – אף כאן, במי
 התג ובתרומה, עשו חכמים מעלה בעלמא לומר שאין השקה
 זוריעה מועילה בהם.

אמר רב ישי בר אשי, אף אנו נמי תנינא – גם אנו שנינו במשנה
 (נגעים פ"ד מ"א) שאף התורה עצמה עשתה מעלה בקדשים, ששנינו,
 טמא שטבל מעלה מן המקוה, אוכל פמעשר שני, אף שעדיין הוא
 טבול יום, העריב שמשו – שקעה עליו השמש אחר הטבילה
 ונסתיים יום טבילתו, נשלמה סהרתו עוד והוא אוכל גם בתרומה.
 ויש לדייק, בתרומה אין – אכן הוא אוכל, אבל בקדשים לא יאכל,
 אם הוא טמא הזקוק לכפרה, כגון זב וזבה ויולדת, עד שיביא
 כפרתו. ויש לשאול אמאי – מדוע לא יאכל, הלא פהור הוא. אלא
 על כרחך שעשתה התורה מעלה לקדשים, הלא נמי – כך גם
 בתרומה עשו חכמים מעלה שלא לטהר שתילי תרומה שנטמאו
 זורעם.

אמר רב אשי, אף אנו נמי תנינא – גם אנו שנינו בברייתא שיש
 בקדשים מעלות מיוחדות, שנאמר לגבי בשר קודש שנטמא ויקרא
 ו'הקבש אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף והקבש כל
 טהור יאכל בשר', הוא"ו שהיא מיוחדת באה לרבות את העצים
 ולבונה שאם נטמאו נפסלו למקדש, שאף הם בכלל אשר יגע בכל
 טמא לא יאכל באש ישרף. ויש לשאול, עצים ולבונה בני איטמוני
 ניגהו – האם הם מקבלים טומאה, הלא אינם אוכל, אלא בהכרח
 שעשו בהם מעלה מיוחדת, הלא נמי – אף כאן, בתרומה, עשו
 חכמים מעלה שלא לטהר שתילים שזרעם.

משנה

מצות עשה מן התורה לאכול כוית מצה לבילול חמשה עשר בניסן,
 שנאמר (שמות יב יח) 'עֲרַב תֵּאָכְלוּ מִצֶּמֶת'. משנתנו מביאה מיני מצות
 שונים, ומבארת האם יוצאים בהם ידי חובת מצות אכילת מצה
 לבילה ראשון של פסח.

תחילה מבארת המשנה את מיני התבואה שמהם ניתן לאפות
 'מצות מצוה: אלו דברים ו-מיני תבואה) שאדם יוצא פְּהֵן ו-במצה
 העשויה מהן ידי חובתו בפסח, בחטים, בשעורים, בכוסמין,
 ובשיפון, ובשיבולת שועל – דגן ששיבולתו נראית כזנב שועל.
 עתה מביאה המשנה מינים שונים של מצות שיש להם דינים
 מסוימים, ויוצאים בהם ידי חובת מצת מצוה: ויוצאין ידי חובה
 בפמאי – מצה העשויה מתבואה שנלקחה מעם הארץ, ואין ידוע
 אם הופרשו ממנה מעשרות, שחיבו חכמים להפריש ממנה
 מעשרות, אם אבל מצה כזו בלא שהפריש ממנה מעשרות, יצא
 ידי חובה. וכן יוצאים פמעשר ראשון שנמלה תרומתו – שכבר
 הופרשה ממנו תרומת מעשר, ומותר באכילה אף לזרים. ופמעשר
 שני והקדש שנפדו – וכן יוצאים במצה של מעשר שני מחוץ
 לירושלים ובמצה של הקדש, לאחר שפדו ובטלה קדושתם, והי
 הם מותרים באכילה. והפחמים יוצאים ידי חובה גם במצה של
 חלה, ובתרומה – ובמצה של תרומה, שהם מותרים באכילתם.

עתה מפרטת המשנה את הדברים שאין יוצאים בהם ידי חובת
 אכילת מצה: אכל לא – אין יוצאים ידי חובת אכילת מצה פמבל –
 מצה שלא הופרשו ממנה תרומות ומעשרות, ולא פמעשר ראשון
 שלא נמלה תרומתו, שאף הוא 'טבל' משום תרומת מעשר שבו,
 ואסור באכילה, ולא פמעשר שני חוץ לירושלים והקדש בכל מקום,
 שלא נפדו, משום שהם אסורים באכילה, והתבאר שאין יוצאים
 ידי חובה במצה האסורה באכילה.

אדם המביא קרבן תודה מביא עמו ארבעים לחמים מארבעה
 מינים, שלשה מיני מצה וחלות, רקיקים ורבוכה) ומין אחד של
 חמין, עשרה לחמים מכל מין, ומקריב לחם אחד מכל מין, והשאר
 נאכלים על ידו. וכן נאמר (במדבר יט ט) שנויר ביום מלאת ימי נזרו
 מביא יחד עם איל השלמים שני מיני מצה, חלות ורקיקים, עשרה

פסחים. פרק שני – כל שעה דף לה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קכג רש"י תוספות

1 **כוסמין** מין חיטין שיבולת שועל ושיפון מין שעורין — רש"י פירש לענין דאין תורמין
2 ממין על שאין מינו. ורבינו יצחק אומר: דבמנחות בפרק "רבי ישמעאל" (עא.)
3 מוכח דהיא דברייתא לענין חלה מיתניא. יש משקיף. דתנן במסכת חלה (פרק רביעי
4 משנה ב): החיטה אינה מצטרפת עם הכל חוץ מן הכוסמין, והשעורין מצטרפין עם הכל
5 חוץ מן החיטין. אלמא: כוסמין בהדי שעורין
6 שפיר דמי ואומר רבינו יצחק. דכוסמין מין
7 חיטין — כלומר אף מין חיטין, וכל שכן מין
8 שעורין. שיבולת שועל ושיפון — מין שעורין
9 ולא מין חטי. והא דתניא התם בריש המסכת,
10 חמשה דברים חייבין בחלה: החיטין והשעורין
11 והכוסמין ושיבולת שועל ושיפון, הרי אלו חייבין
12 בחלה ומצטרפין זה עם זה — אומר רבינו יצחק,
13 דמשני בירושלמי: כאן בנשור וכאן בכלול.
14 פירוש: בנשור — שכל אחת ואחת נעשה עיסה
15 בפני עצמה, ואדר כן נשבו ונתחברו יחד —
16 התם ודאי אין מצטרפין כולם, אלא כמו
17 שמפורש. בכלול — שכל הקמחין הלשועים
18 יחד ועשו מהן עיסה — בהדיא כולם מצטרפים,
19 דחשיבין כולם כאחד.

ומי

1 **אלא מעלה** — בעלמא הוא, מדרבנן — שתהא חיותן בכלי, ואסמכוה רבנן אקרא. **הא**
2 **נמי מעלה** — בעלמא הוא, דאין זריעה לתרומה ואסורין מלאכול. **תניא** — דעבדו
3 רחמנא מעלה בקדשים, אפילו מוארייתא. **בקדשים לא** — אם טומאה דבת כפרה היא,
4 כגון זב וחבה ויולדת. **והבשר** — "כל טהור יאכל" וגו' — ויז' יתירה, לרבות עצים ולבונה
5 של קודש לטומאה. וקאי אדלעיל "והבשר אשר
6 יגע בכל טמא לא יאכל, והבשר". **אימפויי נינהו**
7 — בתמיה, הא לאו אוכל ניהו **משנה** אלו
8 **דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו** — משום
9 חובת מצה בלילה ראשונה שהוא מחייב
10 לאכול מצה, כדכתיב (שמות יב): "בערב תאכלו
11 מצות". שיבולת שועל — אביינא, שיבולת שלה
12 עשוי כזבב שועל. שיפון, שיגל"א. **יוצאין בדמאי**
13 — תבואה הנלקחת מעם הארץ, והיא נקראת
14 דמאי. ספק עשירה ספק לא עשירה, וחייבו
15 חכמים להפריש מעשרותיה מספק. ואם אכל
16 מצה ממנה, ולא הפריש מעשר ממנה — יצא.
17 ובמער ראשון — של לויים. שנתלה תרומתו
18 — תרומת מעשר לבקו, ומכאן ואילך המעשר
19 מותר לזרים. והבתיים בחלה ובתרומה. אבל
20 ישראל בתרומה לא, כדיליף לקמן: "לא תאכל
21 עליו חמץ, שבעת ימים תאכל עליו מצות" — מי
22 שאינו מוחרר על חימוצו אלא משום חמץ אתה
23 יוצא בו ידי חובת מצה, יצא זה שאסור מחמת
24 אסור אחר. ולא במעשר שני — חוץ לירושלים.
25 עשאו לעצמו — לחם תודה וניזר. אין יוצא בהן
26 — ואפילו לא שחט הזבח עליהן, ולא קרא שם
27 עליהן, אלא שעשאו לדעת כן. וטעמא מפרש
28 בגמרא. **למכור בשוק** — לצורכי לחמי תודה
29 וניזירות — יוצא בהן אם לא מכר להן, וטעמא
30 מפרש בגמרא. **גמרא** גמרא מין חיטין — לענין
31 תרומה, דאין תורמין ממין על שאינו מינה,
32 ותורמין חיטין על כוסמין. **ירשא** — שיגל"א.
33 **גולבי** — איספיליט"א בלעז. **שבילי תעלא** —
34 אביינא. תעלא — הרגום של שועל. **דברים**
35 **הבאין לידי חיטין אדם יוצא בהן** — משום
36 מצה, אם עשאו מצה. אורו ודוחן — אין עושין
37 חמץ, ואם מחמיצין אותו — מסריהו. **אוסר**
38 **באורו ודוחן** — לאכול הימנו תבשיל בפסח. יש
39 מפרשים למנחות, משום דכל המנחות באות
40 מצה. ושיבש הוא, דאין מנחה באה אלא חטים,
41 דכתיב (שמות טז): "סולת חטים תעשה אותם".
42 חוץ ממנחת העומר, שאינה באה אלא שעורין,
43 וכן מנחת סוטה. ופשיטא דרוחן לא, ומאן פליג
44 עליה דרבי יוחנן בהא, ומי מתייר. שקרוב לחיטין
45 — אלמא: בא לידי חימוץ, ולדידיה יוצאין בו
46 משום מצה. חמץ גמור לא הוי — ונפקא מינה
47 דאין ענוש כרת, ואם אכלו בשוגג — אין מביא
48 קרבן. קרמית. מפרש לקמיה. חייבת בחלה —
49 דמין דגן הוי. ואף על גב ד"חלת לחם" כתיב בה, וגמר לחם לחם מלחם עוני, במנחות בפרק "רבי ישמעאל" (עב.) — אורו נמי לחם הוא. שיצניתא — קצח שקורין ניליא בלעז. עגול
50 הוא כעין דוחן, ושחור. לישנא אחרינא שמעתי: אשדרינליא, ונמצאת בשיפון. כלנייתא — מיק בלעז. בין ובשמן — דלא נתן בה מים. אין חייבין על חימוצו כרת — דמי פירות אין
51 מחמיצין, כדלקמן. **מצה עשירה** — ורחמנא אומר: "לחם עוני". המחהו ונמטו — אשום לחם דמין דגן קאי, ואשמענין דגמיעה כאכילה לחיבה. המחה — לדישטנפרי"ר בלעז. שהמחהו
52 במים. אין אדם יוצא בה ידי חובתו — דלאו דרך אכילה קאכיל ליה.

דמאי

1 **אלא מעלה**, הכי נמי - מעלה. **אמר רב שימי בר אשי**,
2 **אף אגן נמי תנינא: מבל ועלה** - אוכל במעשר. **העריב**
3 **שמשו** - אוכל בתרומה. **בתרומה - אין, בקדשים**
4 **- לא. אמאי? טהור הוא! אלא: מעלה, הכי נמי -**
5 **מעלה? אמר רב אשי, אף אגן נמי תנינא: "הבשר" -**
6 **לרבות את העצים ולבונה. עצים ולבונה בני איטמויי**
7 **נינהו? אלא מעלה, הכא נמי - מעלה. משנה אלו**
8 **דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח: בחטים,**
9 **בשעורים, בכוסמין, ובשיפון, ובשיבולת שועל. ויוצאין**
10 **בדמאי ובמעשר ראשון ושני, ובשיבולת תרומה.**
11 **והקדש שפגדו, והבתיים בחלה ובתרומה, אבל לא**
12 **במבול, ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, ולא**
13 **במעשר שני והקדש שלא נפדו. חלות התודה ורקיקי גזיר, עשאו לעצמו** - אין יוצא בהן,
14 **עשאו למכור בשוק - יוצאין בהן. גמרא תנא: כוסמין מין חיטין, שיבולת שועל ושיפון -**
15 **מין שעורין, כוסמין - גולבא, שיפון - דירשא, שיבולת שועל - שבילי תעלא. הני - אין, אורו**
16 **ודוחן - לא. מנהגי מילי? אמר רבי שמעון בן לקיש, וכן תנא דבי רבי ישמעאל, וכן תנא**
17 **דבי רבי אליעזר בן יעקב: אמר קרא "לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות"**
18 **דברים הבאים לידי חיטין - אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח, יצאו אלו שאין באין לידי**
19 **חיטין אלא לידי סירחון. מתניתין דלא פרבי יוחנן בן גורי, דאמר: אורו מין דגן הוא, ותיבין**
20 **על חימוצו פרת. דתניא: רבי יוחנן בן גורי אוסר באורו ודוחן, מפני שקרוב לתחמיין. איבעיא**
21 **להו: "שקרוב לתחמיין" - דקדים ותחמיין, או דילמא "קרוב לתחמיין" הוי, חמץ גמור - לא**
22 **הוי. תא שמע, דתניא, אמר רבי יוחנן בן גורי: אורו מין דגן הוא, ותיבין על חימוצו פרת,**
23 **ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח. וכן היה רבי יוחנן בן גורי אומר: קרמית חייבת בחלה.**
24 **מאי קרמית? אמר אביי: שיצניתא. מאי שיצניתא? אמר רב פפא: שיצניתא דמשתבחה ביני**
25 **פלגיתא. אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש: עיפה שנילושה ביין ושמן ודבש - אין חייבין**
26 **על חימוצה פרת. ותיב רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע קמיה דרב אידי בר אבין, ותיב**
27 **רב אידי בר אבין וקא מנמנמם. אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: מאי מעמא**
28 **דריש לקיש? אמר ליה: דאמר קרא "לא תאכל עליו חמץ [וגו]" דברים שאדם יוצא בהן**
29 **ידי חובתו בפסח - חייבין על חימוצו פרת. והא, הואיל ואין אדם יוצא בה ידי חובתו, דהויא**
30 **ליה מצה עשירה - אין חייבין על חימוצה פרת. איתיביה רב הונא בריה דרב יהושע לרב**
31 **פפא: המחהו ונמטו, אם חמץ הוא - ענוש פרת, ואם מצה הוא - אין אדם יוצא ידי חובתו**
32 **בפסח. והא הכא, דאין אדם יוצא ידי חובתו בפסח, ותיבין על חימוצו פרת! איתער בהו**
33 **רב אידי בר אבין, אמר להו: דרדקי, היינו טעמא דריש לקיש: משום דהווי להו מי פירות,**

1 דמאי הא לא חזי ליה - ואמרין לקמן: מי שאיסורו משום כל תאכל חמץ לבדו, אתה
 2 יוצא בה לשום מצה - יצא מי שיש לו איסור אחר. אי נמי: הואי לה מצוה הבאה
 3 בעבירה. השתא נמי חזי ליה - דחומרא דרבנן בעלמא הוא, דרוב עמי הארץ מעשרין
 4 הן. אכסניא - חילות מלכי ישראל המוטלין על בני העירות לזון, להגין עליהם
 5 מאויביהן, וישראלים הן. והרי הן כבניים, הואיל
 6 ואינן במקומן. שהקדימו בשיבולים - את
 7 המעשר הקדים לתרומה גדולה קודם מירוח.
 8 דמן התורה תרומה קודמת למעשר, ד"ראשית"
 9 קריה רחמנא. ומן הנוהר הוא נותן מעשר ראשון
 10 ללוי. ועכשו הערים הלוי וקידמו, כדי שלא
 11 יחסרו הבדן אחר החמשים. ונטלה הימנו
 12 תרומת מעשר כדינו. אבל תרומה גדולה
 13 הראשונה - לא נטלה הימנו. ואשמעינן
 14 מתניתין דמורה, כרבי אבהו. מכל פתגומיהם -
 15 בלויים כתיב. את כל תרומת ה' - אפילו תרומה
 16 גדולה. ומה ראתי - דאוקמת קרא דהויא
 17 כשהקדימו בכרי, וקרא דפטרות כשהקדימו
 18 בשיבולי. האי - דנתמרח בכרי אידגן, וכיון
 19 דנקרא דגן - נעשה טבל לתרומה, כדכתיב:
 20 "ראשית דגן". האי לא אידגן - וכי שקליה לוי
 21 עדיין לא היה טבול לתרומה. מכל מדרבנן,
 22 ואפילו הכי, מצוה הבאה בעבירה היא חשיב
 23 לה. ולא דמי לדמאי, וכדאמרן. דהתם אשחון
 24 ביה היתירא לבתחילה - הלכך הכא בדיעבד
 25 נפיק. ולא מבעשר ראשון שלא נטלה תרומתו -
 26 קא סלקא דעתך בתרומת מעשר קאמר, וקא
 27 פריך: פשיטא! לא צריכא שהקדימו בכרי -
 28 והאי "תרומתו" דקתני - תרומה גדולה, דהרי
 29 חזי לאפרושי מינה מעיקרא קאמר. כדאמר ליה
 30 רב פפא לאביי - לעיל בשמעתין. אביימון -
 31 מצוה בלא צורה, פלאטי"ה בלעז. ונתן הכסף וקם
 32 לו - בממקדש שדה כתיב: "ויספ חמישית כסף
 33 ערבך". וגו'. כל מכל נמי לא איתקן - קושיא
 34 היא. או אפילו (אכילה) מעשר עני - שאין בו
 35 שום קדושה. דאילו מעשר ראשון - אית ביה
 36 תרומת מעשר שהיא קדושה, ומעשר שני כולו
 37 קדוש. מי שאיסורו משום כל תאכל חמץ -
 38 אתה יוצא בו ידי מצה בפסח. אם עשאו מצה.
 האוכל

ומי פירות אין מחמיצין - היינו להתחייב כרת, כדאמרין בהדיא: אין חייבין על חימוצו
 כרת, אבל לאו אית ביה. ובסמך נמי אמרין: אין לשיך בין ושמן ודבש, ואם לש -
 תשרף מיד. וחכמים נמי דאמרי תאכל - היינו משום שיכולין לשומרה מן החמץ כשאור
 עשה, אבל לכולי עלמא מחמיצין. וקשה, דלקמן (מא) מסקנן גבי קמחא דאבישנא: אבל
 מי פירות שרי, דמי פירות אין מחמיצין. משמע
 דשרינן לגמרי. וכן פירש רבינו תם: דאין מחמיצין
 כל עיקר. והא דאמר תשרף מיד - כשעירב
 עמחן מים, והא ממחרת יותר להחמיץ. ועל הא
 אמר דאין בהן כרת, אבל לאו אית ביה. אבל
 היכא דלית ביה תערובת מים, כגון יין וחמץ
 ושאר מי פירות - שרו לגמרי. וכן מוכח בסוף
 "כל המנחות באות מצה" (מנחות נ"ב ושם)
 דאמר: "אשר תקריב" - לרבות מנחת נסכים
 לחמץ, דברי רבי יוסי הגלילי. ופריך: מנחת
 נסכים מי פירות הן, ואין מחמיצין! אמר ריש
 לקיש, אומר היה רבי יוסי: מנחת נסכים מגבלה
 במים היא כשירה. והשתא, אי סלקא דעתך
 דריש לקיש רובי יוחנן מירי הבא בלא מים בכלל,
 ואפילו הכי כרת ליכא אבל מלקות איכא, דחמץ
 נוקשה הוא - אמאי איצטרך למימר התם
 מגבלה במים? בלא גיבול מים נמי איצטרך קרא
 שלא תאפה חמץ, דהוי חמץ נוקשה, וחמץ
 נוקשה פסול למנחה. כדמשמע התם במנחות
 (גא), דקאמר רב: "שיאור דרבי יהודה לרבי
 יהודה, דפסול למנחות. אלא ודאי הבא דליכא
 מים - אינו מחמיץ בכלל. וקשה לרבינו שמשוך בן
 אברהם: דחומץ האדומי חשיב ליה בפרק "אלו
 עוברין" (פסחים מ"א), חמץ דגן מגור על ידי
 תערובת. ואמאי? והא חומץ האדומי מפרש התם
 דרמו ביה שעורים, פירוש: משימין השעורים בין
 כדי שיהמין היטב, והא מי פירות אין מחמיצין!
 ואפילו אם משימין מים עמחן - אכתי לא הוי
 אלא חמץ נוקשה! ואומר רבינו יצחק: שהשעורים
 שורין במים קודם שמשמין ביין. ובמי ביצים
 נסתפק רש"י אי חשיב מי פירות או לא, לפי שאנו
 רואים שהעיסה נעשה עבה בהן יותר מבמים.
 אבל רבינו תם נהג היתר דבר, והיה נוהג לאכול
 בערב הפסח אחר ארבע שעות עוגה שנלוושה
 בביצים. והא דקאמרין בירושלמי: האוכל מצה
 בערב פסח קודם זמנה כאילו בועל ארוסתו בבית
 חמו - היינו מצה הראויה לצאת בה ידי חובה,
 חו מצה עשירה היא.
 יוצאין בדמאי - מסופק רבינו יצחק אי בעי
 למימר יוצא דוקא דיעבד, כדאמרין:
 הואיל ומפקיר לנכסיה וחזי ליה - מכל מקום
 עדיין לא מפקיר להו. אי נמי: יוצאים אף
 לבתחלה, והואיל ושרי לעניים, ואכילת מצה נמי
 נקרא אכילת עניות. אכסניא מפרש
 בירושלמי: גוים. שחילול - על גב קרקע דרחמנא
 אמר נתן הכסף - תימה: אי כסף משמע ליה
 דווקא - ניעמט שוה כסף. ואי ליקף מ"שיב" -
 דשוה כסף בכסף - אפילו קרקע נמי! ונראה
 לרבינו יצחק, דילפינן בכלל ופרט וכלל: "ויספ חמישית" - כלל, "כסף" - פרט, "והיה לו" - חזר וכלל. מה הפרט מפורש - דבר המטלטל וגופו ממון וכו' יצאו קרקעות ועבדים ושטרות.
 וכן מוכח בפרק "שם כבור" (בכורות נ"א), דנתן: אין פורדין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות ולא בהקדשות. ומפרש התם בגמרא: ולא הקדשות בכל אלו. ובכור ליקף התם בכלל ופרט
 וכלל. וכן נמי יש לפרש הקדשות. ומיהו, תימה: מאי מיבעי ליה בפרק "החוב" (בבא מציעא נ"א), חומש מהו שיתחלל על גבי קרקע? והא עיקר המיעוט בחומש כתיב, "ויספ חמישית כסף
 ערבך" (ויקרא כו).

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56

פסחים דף לה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום המישי) קכה

ונתחייבה בתרומה, נמי לַפֶּטֶר – גם כן יפטר מעשר זה מתרומה גדולה, שהרי אף כאן שייך מיעות זה, שאין מפרישים ממעשר ראשון אלא תרומת מעשר, ולא תרומה גדולה. מתרצת הגמרא: אָמַר לִיָּה אַבִּי, עֲלֶיךָ – כדי להוציא ולמעט מדבריה, אָמַר קָרָא – נאמר בפסוק ציווי ללויים (שם יח כט) 'מִכֹּל מִתְּנִיכֶם תָּרִימוּ אֵת כָּל תְּרוּמַת ה', ולשון 'כל תרומת ה' בא לרבות, שכל צד תרומה ששייך בו, חייב הלוי ליתנו לכהן, ומכאן שאם עדיין לא הפרישו ממנה תרומה גדולה חייב הלוי להפרישו וליתנו לכהן, ובהכרח צריכים אנו להעמיד דרשה זו (ובכדי שלא תסתור לדרשה שהובאה לעיל מ'מעשר מן המעשר', באופן שכבר התחייבה התבואה בתרומה קודם להפרשת המעשר. שואלת הגמרא: וְהָאֵי – מנין לך לרבות מעשר ראשון שהוקדם בכרי מ'כל' ולחייבו בתרומה, ולמעט מעשר ראשון שהוקדם בשיבולים מ'מעשר מן המעשר', ולפטורו מתרומה, ומדוע לא נאמר בהיפך. משיבה הגמרא: הָאֵי – אותו מעשר ראשון שהופרש מהכרי, כבר אֵיֶדְנָן –[התמרחו] וכיון שנקרא שמו 'דגן' חל עליו חיוב תרומה גדולה, שנאמר (דברים יח ה) 'רֵאשִׁית דְּגָנְךָ וגו' תִּתֵּן לוֹ, ולכן מסתבר להעמיד את הריבוי הנלמד מהפסוק 'כל תרומת ה' באופן זה, שמאחר שחל עליו כבר חיוב תרומה, נשאר חיוב זה אף על המעשר שנטל הלוי, וְאֵילוּ הָאֵי – אותו מעשר שהופרש מהשיבולים, לֹא אֵיֶדְנָן בשעת הפרשת המעשר, ועדיין לא התחייב בתרומה גדולה, ולכן מסתבר להעמיד את המיעוט הנלמד מ'מעשר מן המעשר' באופן זה, שכיון שבשעת הפרשת המעשר עדיין לא התחייב בתרומה, שוב אינו מתחייב בתרומה גדולה, גם לאחר שנתמרה. שנינו במשנתנו: יוצאים ידי חובת מצה במְעַשֵּׂר שְׁנֵי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּפְדוּ וכו'.

תמחה הגמרא: פְּשִׁיטָא – הלא דין פשוט הוא שיוצאים בהם, שהרי לאחר פדייתם חולין גמורים הם, ומדוע היינו מעלים בדעתנו שלא יצאו בהם ידי חובת מצה. מתרצת הגמרא: הָאֵי בְּמֵאֵי עֲקָרִין – כאן, במשנתנו, באיזה אופן מדובר, כְּשֶׁנִּתְּן רַק אֵת דְּמֵי תְּכָנִן שְׁלָהֶם, וְלֹא נִתְּן אֵת הַחוֹמֶשׁ, שהרי הפרדה הקדש או מעשר שני של עצמו צריך להוסיף על דמי פדיונם חומש משוויים, וְקָא מְשַׁמְעֵ לָן דְּאֵין חוֹמֶשׁ מְעַבְבֵּי אֵת הַפְּדִיּוֹן, ובדיעבד אף כשלא נתן את החומש, כיון שנתן את הקרן יצאה התבואה לחולין, וממילא יוצאים בה ידי חובת אכילת מצה. שנינו במשנתנו: וְהַפְּתִינִים יוצאים ידי חובת אכילת מצה פְּתִילָה וְכִתְרִיקָה וכו'.

תמחה הגמרא: פְּשִׁיטָא שהכהנים יוצאים ידי חובה במצה של חלה או תרומה, שהרי היא מותרת להם באכילה. מתרצת הגמרא: מְהוּ דְּתִימָא – סבור היית לומר, דְּמַצָּה שְׁוָה לְכָל אֲדָם עֵינֵין – יש צורך שתהיה המצה ראויה לאכילה לכל אדם, כדי לצאת בה ידי חובת מצה, וממילא מצת חלה ותרומה שאינה ראויה לזרים, אף כהנים אין יוצאים בה, קָא מְשַׁמְעֵ לָן שְׁוָה אֵין יוצאים בה ידי חובתו, כיון שנאמר בתורה 'מִצּוֹת' 'מִצּוֹת' פעמים רבות, ובכך רִיבָה הכתוב אפילו מצות שאינן מותרות לכל אדם, אם אוכל אותן האדם המותר בהן, יוצא ידי חובתו. שנינו במשנתנו: אָבֵל לֹא יוצאים ידי חובת מצה פְּטִיבֵל וכו'.

מקשה הגמרא: פְּשִׁיטָא שאין יוצאים במצת טבל, שהרי הוא אסור באכילה, ואין יוצאים במצה האסורה באכילה, כמו שתרופש הגמרא להלן. מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיבָא – לא היוצאה המשנה להשמיענו דין זה, אלא פְּטִיבֵל שהוא טָבֵל – חייב בתרומות ומעשרות רק מִדְּרִבְנֵי, וכגון שְׁרָעוּ עֲצִיזֵין שְׁאִינֵי נְקִיב, שאינו יונק מהקרע, ומן התורה אינו חייב בתרומות ומעשרות, ורק חכמים חיובוהו בכך, וחידשה המשנה שאף שאינו אסור באכילה אלא מדרבנן, אין יוצאים בו ידי חובת אכילת מצה, לפי שזו מצוה הבאה בעבירה.

שנינו במשנתנו: וְלֹא – אין יוצאים במְעַשֵּׂר רֵאשׁוֹן שְׁלֵא נִמְלָה

וְנִי פִירוֹת אֵין מְקַמְצִין, וזהו טעמו של ריש לקיש שהאוכל עיסה שנלושה בהם אינו מתחייב עליה כרת. שנינו במשנתנו: יוצא בְּמֵאֵי וְכַמְעַשֵּׂר וכו'. מקשה הגמרא: איך יוצאים ידי חובת מצת מצוה באכילת מצה של דְּמָא, הֲאֵל לֹא הָוֵי לִיָּה – הרי אין הדמאי ראוי לו, שכן אסרו חכמים לאכול את הדמאי, ומצה האסורה באכילה אין יוצאים בה ידי חובת מצת מצוה. מתרצת הגמרא: כִּיּוֹן דְּאֵי בְּעֵי מְפַקֵּר לְנִכְסֵיהּ – מאחר ואם ירצה אדם זה ויכל להפקיר את נכסיו וְהָוֵי עֵינֵי, וְאוּבְלֵ –[ומותר לו] לאכול דְּמָא, שכן על העניים לא אסרו חכמים לאכול דמאי וכמו שיבואר להלן. הַשְׁתָּא נְמֵי – גם עתה, שלא הפקיר את נכסיו ואינו עני, הָוֵי לִיָּה – נחשב כראוי לו לאכילה, ויוצא בו בדיעבד. מבארת הגמרא היכן מצאנו שלא אסרו על העניים לאכול דמאי: דְּתַנְּן בַּמְשֻׁנָּה (דמאי פ"ג מ"א), מְאֵבְלִין אֵת הָעֵנִיִּים דְּמָא, לפי שהם מחזירים על הפתחים, ומקבלים מאכלים אף מעמי הארץ, לא הטריחום חכמים לחזור ולהפריש מהם תרומות ומעשרות, וְכֵן מאכלים אֵת הָאֲבִיבִינָא דְּמָא – אנשי צבא של ישראל שזמנים על בני העיירות מאויביהם, והם מפרנסים אותם, וכיון שאינם במקום הרי הם כעניים ומותר להאכילם דמאי. וְאָמַר רַב הֵינָא, תַּנְּא – שנינו בברייתא, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, אֵין מְאֵבְלִין אֵת הָעֵנִיִּים דְּמָא, וְכֵן אין מאכלים אֵת הָאֲבִיבִינָא דְּמָא. וְבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, מְאֵבְלִין אֵת הָעֵנִיִּים ואת האבסינא דמאי. יש להקדים, שסדר הפרשת תרומות ומעשרות הוא כך, תחילה תורמים מהפירות תרומה גדולה ונותנים אותה לכהן, ולאחר מכן מפרישים מהפירות שנותרו מעשר ראשון ונותנים אותו ללוי, ועל הלוי להפריש ממעשר זה עשירית וליתנו לכהנים, והוא הנקרא 'תרומת מעשר' ובוֹסֵף על כך מפריש ישראל 'מעשר שני' או 'מעשר עני', לפי המעשר הנוהג באותה שנה. עוד יש להקדים, שאין התבואה מתחייבת בתרומות ומעשרות עד שעת 'מירוח', כלומר, עד שצוברים אותה לכרי ומחליקים אותה שזוהו גמר מלאכתו, אמנם אף קודם לכן ניתן להפריש ממנה תרומות ומעשרות. שנינו במשנתנו: יוצאים במְעַשֵּׂר רֵאשׁוֹן שֶׁנִּמְלָה תְּרוּמָתוֹ וכו', והיינו שלאחר שהופרש ממנו תרומת מעשר, יוצאים בו ידי חובת מצה. מבארת הגמרא את החידוש בדין זה. מקשה הגמרא: פְּשִׁיטָא שיוצאין ידי חובת מצה במעשר ראשון שניטלה תרומתו, דְּהֵרי כִּיּוֹן שֶׁנִּמְלָה תְּרוּמָתוֹ, חוֹלִין גְּמוּרִים הָוֵי, ומותר לכל אדם באכילה, ומדוע היינו סבורים שאין יוצאים בזה ידי חובה. מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיבָא – לא היוצאה המשנה להשמיענו שיוצאים במעשר ראשון שניטלה תרומתו, אלא באופן שְׁהַקְדִּימוּ בְּשִׁבְלִים – שהקדים להפריש מעשר ראשון לפני שהופרש ממנה תרומה גדולה, מתבואה שנמצאת בשיבולים ועדיין לא נתמרחה בגורן, וְנִמְלָה הֵימְנוּ – מהמעשר הראשון תְּרוּמַת מְעַשֵּׂר, וְלֹא נִמְלָה הֵימְנוּ תְּרוּמַת גְּדוּלָּה, וחידוש המשנה הוא שאף על פי כן הוא מותר באכילה ויוצא בה ידי חובת מצה, וְכִּדְרֵבֵי אֲבָהוּ, דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ, מְעַשֵּׂר רֵאשׁוֹן שְׁהַקְדִּימוּ בְּשִׁבְלִים – אם הקדים להפריש מעשר ראשון קודם להפרשת התרומה, כשהתבואה עדיין לא נתמרחה, אף אם אחר כך מירח הלוי את התבואה שבידו, פְּטוּר הֵלֵוִי מִלְּהַפְרִישׁ תְּרוּמַת גְּדוּלָּה, שְׁכֵן נְאָמַר בַּמְעַשֵּׂר רֵאשׁוֹן (מדבר יח כו) 'וְהַרְמוֹתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת ה', מְעַשֵּׂר מִן הַמְעַשֵּׂר', כלומר, שהפסוק מפרש מה היא 'תרומת ה'', 'מעשר מן המעשר', דְּהֵינּוּ תְּרוּמַת מְעַשֵּׂר, ונלמד מכאן שרק 'מְעַשֵּׂר מִן הַמְעַשֵּׂר', אָמַרְתִּי לָךְ להפריש ממעשר ראשון, וְלֹא – ואין לך להפריש גם תְּרוּמַת גְּדוּלָּה וגם תְּרוּמַת מְעַשֵּׂר מִן הַמְעַשֵּׂר, ולכן מעשר ראשון כזה פטור מתרומה גדולה. מקשה הגמרא: אָמַר לִיָּה רַב פְּסָא לְאֵבִי, אֵלָא מַעְתָּה – מאחר שנלמד מהפסוק שאין מפרישים מהמעשר תרומה גדולה, אם כן אֵפִילוּ אֵם הַקְדִּימוּ בְּכָרִי – הקדים הלוי ליטול את המעשר הראשון לפני שהורמה תרומה גדולה, בתבואה שכבר התמרחה בגורן

1 האוכל נבלה ביום הכיפורים בשוגג, פטור מקרבן חטאת של אכילת
 2 יום הכיפורים, משום שתחילה חל איסור נבילה על חתיכה זו,
 3 ואחר כך, כשנכנס יום הכיפורים, אין איסור יום הכיפורים חל על
 4 איסור נבילה. אבל לדעת חכמים החולקים על רבי שמעון, איסור
 5 כולל חל על איסור שקדם לו, כלומר, אם האיסור השני כולל
 6 חתיכות נוספות שלא נאסרו באיסור הראשון, מתוך שהאיסור חל
 7 על החתיכות הנוספות, הרי הוא חל גם על אותה חתיכה שכבר
 8 נאסרה באיסור הראשון, ולפיכך האוכל נבילה ביום הכיפורים
 9 חייב, שכן מתוך שיום הכיפורים אוסר באכילה את כל המאכלים
 10 שבעולם, הרי הוא אוסר אף את הנבילה. ולשיטתם הוא הדין
 11 לחמץ של טבל, שמתוך שאיסור חמץ אוסר כל חמץ שבעולם,
 12 הרי זה אוסר גם את החמץ של טבל, וכיון שיש בו איסור חמץ
 13 אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח.
 14 הגמרא מביאה ביאור אחר בדברי הברייתא: רבינא אמר, אפילו
 15 תיבא – יכול אתה לומר שהברייתא שנויה אפילו בשיטת רבנן,
 16 הסוברים שאיסור חמץ חל על טבל, וכוונת הברייתא לומר שאין
 17 יוצאים ידי מצה אלא בני שאם נתחמץ יהיה איפורו משום פל
 18 תאכל חמץ בלבד, יצא טבל זה שאם נתחמץ אין איפורו משום פל
 19 תאכל חמץ בלבד, אלא אף משום פל תאכל מכל.
 20 דוחה הגמרא תירוץ זה: מידי [וכן] 'בל תאכל חמץ בלבד' פתיב
 21 בתורה, כדי שתלמד שיוצאים דווקא במצה שיש בחימוצה רק
 22 איסור חמץ, והרי משמעות הפסוק היא שיוצאים בכל מצה
 23 שיכולה לבוא לידי איסור חמץ, ואף אם יש בה איסורים נוספים.
 24 מסיקה הגמרא: אלא מהו דתנן [דבר ברור הוא] שיש ליישב את
 25 הברייתא פתירו צריך שיש, שהברייתא סוברת כרבי שמעון,
 26 שאין איסור חל על איסור, וממילא לא חל איסור חמץ על איסור
 27 טבל, ולכך גם אין יוצאים בו ידי חובת מצה.
 28 שנינו במשנתנו שאין יוצאים במצה של מעשר שני מחוץ
 29 לירושלים, משום שהיא אסורה באכילה. הברייתא שלפנינו דנה
 30 האם יוצאים במצת מעשר שני בתוך ירושלים: תנו רבנן בברייתא,
 31 יכול היית לומר שיוצא אדם ידי חובתו במצה של מעשר שני,
 32 כשאוכלה בירושלים, תלמוד לומר – לכך נאמר בפסוק (דברים טו א)
 33 'שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני', ויש לדרוש זאת כאילו
 34 נכתב 'לחם עוני' באלף, מלשון אכילת מצות, וללמד שרק מצה
 35 שנתאכל מין מצה שמוותר לאוכלו באנינות, ניתן לקיים בה מצות
 36 אכילת מצה, יצא מכלל מצות אלו זה – מצת מעשר שני, שאינו
 37 נאכל [שאיסור לאכול] באנינות אלא רק בשמחה, ולכן אין יוצאים
 38 בו ידי חובת מצה, דברי רבי יוסי הגלילי.
 39 רבי עקיבא חולק ואומר, כיון שנאמר בתורה 'מצות' 'מצות' פעמים
 40 רבות, דרבה הכתוב בכך שאף מצה של מעשר שני שאינה נאכלת
 41 באנינות, יוצא בה ידי חובתו. מבאר רבי עקיבא את דבריו: אם כן,
 42 שאין הפסוק בא למעט מצת מעשר שני, מה תלמוד לומר – מה
 43 באה התורה ללמדנו בכך שכתבה לשון 'לחם עוני'. התורה לימדה
 44 בכך שאין יוצאים ידי חובה רק בעיסה שנילושה במים, שזוהי דרך
 45 עניות, פירש [למעט] 'עיסה שנילושה ביינו ושמך ודבש, שזוהי דרך
 46 עשירות ואין זו 'לחם עוני', ואין יוצאים בה ידי חובת מצת מצוה.
 47 עתה מבררת הגמרא מהו טעם מחלוקתם של רבי יוסי הגלילי
 48 ורבי עקיבא. שואלת הגמרא: מאי טעמא – מהו טעמו דרבי עקיבא,
 49 שאינו ממעט מ'לחם עוני' לחם שנאכל באנינות, כפי שדרש רבי
 50 יוסי הגלילי.
 51 משיבה הגמרא: סובר רבי עקיבא, מי [וכן] פתיב 'לחם עוני',
 52 בוא"ו, בכדי שנדרשנו במשמעות 'אונן' [אנינות], הלא 'לחם עוני'
 53 פתיב בלא וא"ו, וניתן לדרוש זאת כאילו נאמר 'לחם עוני' והיינו
 54 לחם של עניים, למעט מצה עשירה.
 55 ממשיכה הגמרא ומפרשת את טעמו של רבי יוסי הגלילי: ואילו
 56 רבי יוסי הגלילי סבר, שאף שכותבים 'עוני', ללא וא"ו, אך מכל
 57 מקום מי קרינן – וכי קוראים זאת 'עוני', הלא 'עוני' קרינן, כלומר,
 58 שלפי מסורת קריאתו קורים זאת 'עוני' ולא 'עוני', ולכן יש לדרוש
 59 זאת כאילו נאמר 'אונן', ובמשמעות של אנינות.
 60 הגמרא חוזרת לפרש את דברי רבי עקיבא: ורבי עקיבא סובר, האי

61 דקרינן ביה 'עוני' – מה שקוראים זאת 'עוני' ולא 'עוני', אין זה כדי
 62 לדרשו במשמעות אנינות, אלא משמעותו היא ב'שמואל', דאמר
 63 שמואל, קראה התורה למצה 'לחם עוני', לפי שהוא לחם שיעונין
 64 [אומרים] עליו בליל פסח דברים הרבה, שגומרים עליו את ההלל
 65 ואומרים עליו את ההגדה.
 66 הגמרא דנה בדברי רבי עקיבא שאין יוצאים במצה עשירה. תמחה
 67 הגמרא: וכי כבר רבי עקיבא שעיסה שנילושה ביינו ושמך ודבש לא
 68 יוצאים בה ידי חובה, והתנא – והרי שנינו בברייתא אחרת, אין
 69 לשני עיסה בפסח ביינו ושמך ודבש, משום שהיא ממחרת להחמיץ
 70 יותר מעיסה שנילושה במים. ואם עבר ולש אותה במשקים אלו,
 71 נחלקו בזה תנאים מה דינו בדיעבד, רבן גמליאל אומר, תשרה מיד,
 72 משום שאי אפשר לשומרה מחימוץ. והתנאים אומרים, בדיעבד
 73 יאכל אותה, לפי שאפשר לשומרה מחימוץ.
 74 הברייתא מביאה שיטה נוספת: ואמר רבי עקיבא, שפתי [שבת] ו-
 75 בגל של פסח אחד היתה אצל רבי אלעזר רבי יהושע, ולשתי להם
 76 עיסה ביינו ושמך ודבש, ולא אמרו לי דבר, והרי זו ראייה שהם
 77 חולקים על תנא קמא וסוברים שמי פירות אינם ממחרת להחמיץ
 78 יותר ממעים, ועל כן מותר ללוש בהם גם לכתחילה.
 79 ממשיכה הברייתא: ואף על פי שאין לשין בפסח עיסה ביינו ושמך
 80 ודבש, מכל מקום מקטפין בו – טחים בו את פני העיסה לאחר
 81 עריכתה. מפרשת הגמרא את דברי הברייתא: הברייתא אמר
 82 [באה] לפרש את שיטת תנא קמא שאסר ללוש ביינו ושמך ודבש,
 83 ובאה הברייתא להשמיענו שאף שכבר תנא קמא שאין לשין במי
 84 פירות מודה הוא שמקטפין בהם, משום שבשיעור מועט כזה אינם
 85 מחמיצים את העיסה.
 86 הברייתא מביאה שיטה נוספת בזה: והתנאים אומרים, את שלשין בו
 87 – רק משקה שמותר ללוש בו את העיסה, והיינו מים, מקטפין בו,
 88 ואת שאין לשין בו – אבל משקה שאסור ללוש בו, כגון יין שמן
 89 ודבש, אף אין מקטפין בו, שאף בשיעור מועט זה מחמיצים הם את
 90 העיסה. מסיימת הברייתא: ושון – והכל מודים שאין לשין בפסח
 91 את העיסה פשוטין – במים חמים במקצה. משום שהם ממחרתים
 92 להחמיץ.
 93 ועל כל פנים נמצא שיש סתירה בין הברייתות, שבברייתא זו
 94 מבואר שלדברי רבי עקיבא מותר ללוש את המצה ביינו ושמך
 95 ודבש אף לכתחילה, ואילו בברייתא הקודמת דרש רבי עקיבא
 96 מ'לחם עוני' שיש למעט עיסה שנילושה ביינו ושמך ודבש.
 97 הגמרא מחלקת בין מצת מצוה למצה סתם. מתרצת הגמרא: לא
 98 קשיא – אין זו קושיא, ואין סתירה בין הברייתות, הא – ברייתא זו,
 99 הראשונה, שבה דרש רבי עקיבא מ'לחם עוני' למעט מצה
 100 שנילושה ביינו ושמך ודבש, היינו רק גליל זים טוב ראשון של פסח,
 101 שיש בו מצות עשה של אכילת כזית מצה, ואין יוצאים ידי חובת
 102 מצוה זו אלא בלחם עוני בלבד, ולא במצה עשירה. והא – ברייתא
 103 זו, השנייה, בה מסופר שרבי עקיבא שלש את העיסה ביינו ושמך
 104 ודבש, היה פיוס טוב שני של פסח, שאכילת מצה בו אינה חובה
 105 אלא רשות.
 106 הגמרא מביאה הוכחה לחילוק זה: דאמר להו – וכמו שאמר להם
 107 רבי יהושע לבניהו [לבניו], ויבא קמא לא תלוש לי בחלבא – ביום
 108 טוב ראשון של פסח, שצריך לאכול מצת מצוה, אל תלוש לי את
 109 המצה בחלב, שכן מצה עשירה היא, ואין יוצאים בה ידי חובת
 110 מצה. אבל מקאן ואילך, בשאר ימי הפסח, לישו לי את העיסה
 111 בקלכא [בחלב], משום שאין בהם חיוב אכילת מצה, וכדברי רבי
 112 עקיבא שמי פירות אינם ממחרתים להחמיץ ומותר ללוש בהם אף
 113 לכתחילה.
 114 הגמרא תמחה עתה על הנהגה זו של רבי יהושע, ללוש את המצה
 115 בחלב. מקשה הגמרא: כיצד הורה רבי יהושע לבניו ללוש את
 116 מצותיו בחלב, והתנא – והרי שנינו בברייתא, אין לשין את העיסה
 117 בקלכא, אף בשאר ימות השנה, ואם לש אותה בחלב, כל השת
 118 שנאפתה ממנה אסורה באכילה. מפני הרגל עבירה – מחשש שמא
 119 ישכחו שנילוש בחלב ויבואו לאוכלה עם בשר, ועל כן אסורה
 120 חכמים באכילה לגמרי.

1 האוכל נבילה ביום הכפורים - שוגג. פטור - מחטאת, דאין איסור יום הכפורים חל על
2 איסור נבילה. ואם בו ביום נתגבלה - אפילו הכי היתה אסורה קודם יום הכפורים, משום
3 אבר מן החי. מירי בלבד כתיב - קרא משמע, דכל מי שאיסור חמץ נוהג בו, אתה יוצא
4 בו משום מצה. מי שנאכל באנינות - שומרת - לאוכלו כשהוא אונן. דרוש ביה "לחם

5 אוני", ומעשר שני אינו נאכל באנינות, דכתיב
6 (דברים כו): "לא אכלתי באוני ממנו". מי כתיב
7 עוני - בו"ו, דתשמע מניה אוני. שעונין עליו
8 דברים - שגומרים עליו את הלל, ואומרים
9 עליו הגדה. אין לשון את העיסה - של מצות
10 בין ושמן ודבש - מפני שקרובה וממחרת
11 להחמיץ, ואין אדם יכול לשמרה. לפיכך, אם
12 לש - תשרף מיד. ובמועד קאמר, ולא ביום טוב.
13 דהבערה שלא לצורך היא. (ולרבי יוחנן) דאמר
14 לעיל: מי פירות אין מחמיצין - לא קשיא הך,
15 דאיהו "אין חיבין על דימוצו כרת" קאמר, ולא
16 היי חמץ גמור, אלא חמץ נוקשה היי - כלומר
17 רע, ואורו חמץ הן ממחרת להחמיץ, ואי
18 אפשר לשומרו. והכמים אומרים תאכל -
19 דקסברי אפשר לשמרה. והכא לא גרסינן מיד
20 - דמשנאפה לא תחמיץ. שבת היתה -
21 שביתה היתה, רגל פסח אחד אצל רבי אליעזר
22 ורבי יהושע. מקמפין - טחין פניה לאחד
23 עיניה. מושרין - ממחרת להחמיץ. יום
24 ראשון - לילה הראשון, שהמצה חובה, בעיני
25 "לחם עוני". אין לשון עיסה בחלב - כל ימות
26 השנה, שלא יאכל בשר עמה. כעין תורא -
27 מעט כעין של שור מותר ללש בחלב, דאכל
28 ליה מיד בבת אחת, ולא משהו ליה דליניש
29 שנילוש בחלב. ומאי שנא מפנחות - דתנן בהו
30 דבאותו מצות, אפילו הכי נלושת בפושרין,
31 ומשמך שלא יחמיצה הכי גרסינן. כהנים וריון
32 הם. ליתיה - לשורן במים מעט, ולכותשן
33 במכתשת להסיר מורטנן, כדי שתהא סולתן
34 נקיה. ליתיה ליתא בוריון - כשמביאה הור
35 כבר היא סולת. לישה - כגון מנחת מחבת
36 ומרחשת ומנחת מאפה תנור, שאופין אותה
37 תחילה עשר ולות, ואחר כך פותחין אותן עד
38 שמחזירין לסלתן, כדכתיב (ויקרא ב'): "פתות
39 אותה פתים", ואחר כך נותן שמן ובלולה, ויוצק
40 וקומץ, וכשאפאה תחילה נילושה בפושרין.
41 לימר על יצחק ובלילה בו' - דהני במנחת
42 מאפה תנור לאחר לישה ואפיה ופתיתה נידה.
43 במקום זרייה איתא - בעורה, שהמחבת
44 והמרחשת כלי שרת הן, וכן תנור של מקדש.
45 וכיון דבעורה איתא - חוץ לה כהנים, ומלמדן
46 אותו לדודיה בה. ומאי שנא - שאר מנחות,
47 דקאמר שמואל אין לותתין אותם, ממנחת
48 העומר דתנן בה: לותתין אותה, וצוברין אותה,
49 שיובו מימיה. ציבור שאני - מנחת העומר
50 קרבן ציבור היא, וכל עסקן שלה נעשין על פי
51 בית דין, קצירתה, ודיבהוב שלה, וליתיה -
52 הכל בבית דין, ובזיון הוא. ואיכא דאמרי:
53 צבור שאני, דהואיל וצוברין אותה - מימיה
54 זבין ואין מחמיצין, ולאו מילתא היא, דהיא
55 דבתוספתא קתני לה, ולא קתני וצוברין אלא
56 ובוררין, ועוד, אי איכא תקנתא בצבור - (של)
57 חטים של מנחות נמי לילתתיהו וניצברניה.
58 בכבורים - כגון כהן שהביאו לו חטים בכורים
59 בירושלים. בכורים אין נאכלין אלא בירושלים - שנאמר: "לא תוכל לאכול בשעריך" וגו', ואמר מר (מכות ז, א): "ותרומת דוך" - אלו בכורים. מצה זמורה - הקישן הכתוב - "על
60 מצות ומוריים". מרור אינו בכורים - דתנן (בכורים פרק ראשון משנה א): אין מביאין בכורים אלא משבעה מינין, דכתיב "מאראך" - משבח ארצך, במנחות בפרק "כל קרבנות" (פד, א)
61 ולקמן ב"מקום שנהגו" (ג, א).

1 האוכל נבילה ביום הכפורים - פירש הקונטרס: אפילו נתגבלה ביום הכפורים - לא
2 חיילא עלה איסור יום הכפורים, דהרי הוה עלה איסור אבר מן החי. וקשה לרבינו
3 יצחק: דהא כי פקע איסור אבר מן החי - יחול עלה איסור יום הכפורים ונבילה בבת אחת,
4 דמודה רבי שמעון באיסור בבת אחת! ומיהו יש לומר: אפילו נתגבלה ביום הכפורים לא דייל
5 עלה איסור יום הכפורים, דאיסור שאין זבח הוה
6 ביה נמי מעיקרא, ואכתי לא פקע מינה.

7 עוני קרינן ביה - דהא דגבי לולב (סוכה לב, א)
8 כולי עלמא מודו דכפת" כתיב, ולא אמר
9 "כפת" קרינן, ויצטרך שני לולים לטול! אומר
10 רבינו יצחק: משום דהתם סמכינן אקרא "פי עץ
11 הדר" - דלא משמע אלא חד, לכך מודו התם
12 כולי עלמא דדרשינן מסורת.

13 במקום זרייה איתא - ואם תאמר: הוא הכא
14 במנחת מאפה תנור מיירי, שדיתה
15 נילושה בפושרים, ואותה נקלה שנבללת בעורה;
16 ושאר מנחה שנבללת בעורה - לפי שהבלילה
17 היתה בכלי שרת! ויש לומר: דגם מאפה תנור היי
18 לשין בעורה סמוך לתנור של קודש, שלא תחמיץ.
19 ורבינו אפרים בר אפרים הגבור מפרש: דעל כן היי
20 לשין אותה בעורה, לפי שהיו מודדין אותה
21 בעשרון של קודש, דתנן בפרק "שתי מדות"
22 (מנחות פו, א): עשרון מה היה משמש - בו מודד
23 כלכל המנחות.

24 מזה מרור שאין ביבורים - וליכא למימר: מרור
25 היינו זית שהוא מר, כדדרשינן (סנהדרין
26 קכב): "דהנה עלה זית טרף בפיה" אמרה יונה: זית
27 מוונתי מרורים כזית וכו'. דלקמן (לט, א) אמר:
28 מרור דומיא דמצה, מה מצה מין זרעים - אף
29 מרור כן. ועוד: שזית - האילן מן ולא הפרי,
30 כדמשמע "עלה זית", ואמרינן נמי (מכילתא ב' פרק
31 בשלח): "זיורו ה' עץ" - זית, שאין מר
32 באילנות כזית.

אוציא

בו, ואת שאין לשין בו - אין מקמפין בו. ושון שאין לשין את העיסה בפושרין. לא
קשיא, הא - ביום טוב ראשון, הא - ביום טוב שני. פדאמר להו רבי יהושע לבניה:
יומא קמא לא תלושו לי בחלבא, מפאן ואילך - לישו לי בחלבא. והתניא: אין לשין
את העיסה בחלב, ואם לש - כל הפת אסורה, מפני הרגל עבירה! אלא הכי קאמר:
יומא קמא לא תלושו לי בדובשא, מפאן ואילך - לישו לי בדובשא. ואיבעית אימא: לעולם
בחלבא, פדאמר רבינא: פעין תורא שרי, הקא נמי: פעין תורא. "ושון שאין לשין את העיסה
בפושרין". מאי שנא ממנחות? דתנן: כל המנחות נילושות בפושרין, ומשתמרין שלא יחמצו!
אם אמרו בזיון - יאמרו בשאין זריון? אי הכי מילתת נמי ליתיה! אלמא אמר רבי זירא אמר
רבה בר ירמיה אמר שמואל: חיפיו של מנחות - אין לותתין אותה! לישה - בזיון איתא,
ליתיה - ליתא בזיון, ולישה מו איתא בזיון? והכתיב: "ויצק עליה שמן וגו' והביאה אל
הפחן" - מקמצה ואילך מצות כהונה, לימר על יצקה ובלילה שבישרה בכל אדם! לישה,
נהי בזיון ליתא - במקום זריון איתא. דאמר מר: בלילה כשריה פנה, חוץ לחומת עורה -
פסולה. לאפוקי ליתיה, דאינה בזיון, ולא במקום זריון. ומאי שנא ממנחת העומר? דתניא:
מנחת העומר לותתין אותה, וצוברין אותה! ציבור שאני. תנו רבנן: יכול יוצא אדם ידי
חובתו בכפורים - תלמוד לומר: "בכל מושבותיכם תאכלו מצות" - מצה הנאכלת
בכל מושבותיכם, יצאו כפורים שאין נאכלין בכל מושבותיכם אלא בירושלים, דברי
רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: מצה זמורה, מה מרור שאינו כפורים - אף מצה
שאינה כפורים. אי מה מרור שאין ממונו כפורים - אף מצה שאין במינה כפורים,

אוציא

על מצות ומוריים. מרור אינו בכורים - דתנן (בכורים פרק ראשון משנה א): אין מביאין בכורים אלא משבעה מינין, דכתיב "מאראך" - משבח ארצך, במנחות בפרק "כל קרבנות" (פד, א)
ולקמן ב"מקום שנהגו" (ג, א).

אוציא חטין ושעורין שיש במינן ביכורים – אין להקשות: אם כן נוציא כל חמשת המינן שיש במינן ביכורים. דאנו לחם בעינן, דממעטין לעיל ארוח ודוחן.
אי מצות מצות ריבה אפילו ביכורים נמי – תימה לרבינו יצחק: דנימא ארוחי ריבוי לרבות יש במינן ביכורים ואהני מיעוט למעט ביכורים ויש לומר: דסברא הוא. אי מרבינן הא – מרבינן נמי הא.

דאמר רבי אליעזר – נראה לרבינו יצחק: דהא דאיצטרך למימר כרבי אליעזר – דיינו אי מציחה לקלוט דאורייתא. אבל אי מציחה לקלוט דרבנן – לא צריך דרבי אליעזר, דהא נאכל בכל מושבות, שיכול להוציא חוץ לירושלים ולפרותו. ומיהו רבי אליעזר מצי סבר: מציחה לקלוט דרבנן, ואיצטרך קרא לנטמא, שיכול לפרותו אפילו בירושלים, ואם תאמר: והא מעשר שני נאכל בכל ערי ישראל, בנוב ובגבעון, כדתנן בפרק בתרא דובחים (ק"ב): באו לנוב ובבעין – הותרו הנמות, קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים, קדשים קלים ומעשר שני נאכלין בכל ערי ישראל, ולקמן חשבין הא "נאכלין בכל מושבות" גבי חלות תודה ורקיקי נור, דקאמר ריש לקיש: חלות תודה ורקיקי נור נאכלין בנוב ובבעין, ולכן מפיך להו מקרא אחרינא מ'משמרתם' ולא מצי מפיך להו מ'בכל מושבותיכם'. וביכורים נמי נאכלין בנוב ובבעין ובכל ערי ישראל, דמאי שנא? והיכי ממעטין להו מ'בכל מושבותיכם'? ויש לומר: דהכא לא ממעטין להו מ'בכל מושבותיכם' אלא לזמן בית עולמים, ולא לזמן נוב ובבעין, ולקמן, גבי חלות תודה ורקיקי נור – איצטרך למידרש מ'משמרתם' לזמן נוב ובבעין, ולא לזמן בית עולמים.

מאן שמעת ליה דאמר מעשר שני נפיק ביה רבי עקיבא – אף על גב דבמה תנאי דרשי מסורת להו מאן מקרא, ולדידהו נפיק במעשר שני, דלא דרשין אונן, מכל מקום, אף על גב דסבירא ליה המסורת עיקר – א"א דלא דרשי המקרא לשום דרשה.

ורבי יוסי הגלילי תיפוק ליה שאינן נאכלין לאונן – ואם תאמר: לרבי יוסי הגלילי, מעשר שני תיפוק ליה מ'בכל מושבותיכם' כמו ביכורים ויש לומר: דאי לאו עוני – הוה אמינא דמושבותיכם אתא דוקא לביכורים. אבל מעשר שני שיכול להיות לו היתר בכל מושבות, אם נטמא כרבי אליעזר – הוה אמינא מצות מצות ריבה.

מה תרומה מותרת לאונן אף ביכורים – תימה לרבינו יצחק, דבפרק בתרא דמכות (ז"א) קתני: 'ותרומת ידך' – אלו הביכורים. אמר רבי שמעון: וכי מה בא זה ללמדך? אם לאכלן חוץ לחומה, פירוש: דכתיב ברישא דקרא "לא תוכל לאכול בשעריך" – קל דחומר ממעשר הקל, וכו' והשתא נימא דאיצטרך קרא, דאי לאו קרא – הוה אמינא דלא נילף ממעשר הקל, דתרומה קריננה דרמנא כדאמרין הכא! ונראה לרבינו שמשון בן אברהם: דלענין חוץ לחומה איבא למילף ממעשר טפי, לפי ששניהן ענין אחד הן, ששניהן טעונין קריאה והבאת מקום.

פרט לחלות – משמע דחלות היא לחם, אלא דלא היא לחם עוני. והא דאמרין בסמוך: מאי חלות המסרת – חלות של בעלי בתים, משמע דלא היא לחם, מדפרט מן החלה. לקמן מיירי בבבליהו רבה כמו שאפרש לפנים. אי נמי: הכא בדוהדר אפייה בתנור. אך קשה, דאמרין ב'יחולץ' (יבמות מ"א): אף על גב דחלטיה מעיקרא, כיון דהדר ואפייה בתנור או באילפס – לחם קרינן ביה, ואדם יוצא ידי חובתו בפסח! ואומר רבינו תם: דהתם נמי מיירי בבבליהו רבה, דקודם אפייה לאו לחם הוא כלל, ואחר אפייתו הוא חדשים לחם. וחשיב נמי לחם עוני, כיון שבביליתו רכה.

הדר ביה רבי עקיבא – מהך הקישא דמצה ומרור, וליף ביכורים מ'בכל מושבותיכם'.
אף מעשר שני – בירושלים, הואיל ואינו נאכל בכל מושבות, מעתה, מחשיבאו לירושלים – שוב אינו יכול לחלל לאכול בחוץ, כדאמרין במסכת מכות (ב"א): מחיצה לקלוט מדרבנן, דמשקלטהו מחיצות – שוב אינו נפדה. **כרבי אליעזר** – דאם נטמא פדיון אותו ואוכלין אותו בכל מקום. הלכך, כי לא ניטמא נמי, ולא נפדה – נפיק ביה. **שאתו** – כשלא תוכל לאכול, כגון זה שניטמא – ונתת בכסף. **מאן** שמעת ליה חו' רבי עקיבא – לעיל, בברייתא קמייתא, וקממעט להו לביכורים מ'בכל מושבותיכם', ולא מהקיש מצה ומרור.

ורבי יוסי – למה ליה למילף ביכורים מ'בכל מושבותיכם'? תיפוק ליה מ'לחם עוני', מהיבא דנפקא ליה מעשר שני. בשלמא רבי עקיבא – לא פירש אונן. ואמר ר' – במסכת מכות (ז"א), אלו ביכורים – דכתיב בהו יד, 'ולחם הכהן הטמא מידך' (דברים כו). תרומה מותרת לאונן – ביבמות ב'הערל' נפקא לן מ'וכל זר' ויירתא, זרות אמרתי לך ולא אנינות. הכי גרסינן: שפחה כתיב בהו 'ושפחה בכל הטוב'. זמן שפחה, בזמן קצירה ולקיטה, שאדם לוקט תבואתו ולבו שמה, הצריכו הכתוב קרייה ד'ארמי אובד אביו'. **מעצרת** – דתנן במנחות (ס"ב): אין מביאין ביכורים קודם לעצרת. ששתי הלחם של עצרת מתירין הבאת ביכורין, דביכורים איקרו, דכתיב: 'וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חרשה' וגו'. ועד הני – שבתוך הזמן הזה זמן לקיטה, ושמן במעשיו, מהתן ועד תנובה – אינו זמן שמחה, ואינו קורא. ומחנכה ואלך אינו זמן הבאה, דתניא בספרי: "אשר תביא מארצך" – כל זמן שמצויין על פני ארצך, שלא כלו לחיה מן השדה. חלוט – אישקלדיר, וחשיבותא הוא. אישישה – גלוסקא גדולה. הוראה – שניטל כל הורה, והיינו פת קיבר, של שלמה – שזויה מעונג, כלומר: סלת נקיייה. נרמא דחמרא – איפה של יין. וכמה

ביכורים מותר לאונן, ורבי שמעון, נהי דהיקיש לית ליה שמחה מיהא מיכתב פתיבא בהו, דכתיב "ושמחת בכל הטוב!" והוא לזמן שמחה הוא דאתא, דתנן: מעצרת ועד החג – מביא וקורא, מהחג ועד תנובה – מביא ואינו קורא. תנו רבנן: "לחם עוני" – פרט לחלוט ולאשישה. יכול לא יצא אדם ידי חובתו אלא בפת הדראה – תלמוד לומר: "מצות מצות" – ריבה, ואפילו פמצות של שלמה. אם פן מה תלמוד לומר: "לחם עוני" – פרט לחלוט ולאשישה. ומאי משמע דהיא אישישה לישנא דחשיבותא – דכתיב: "ויחלק לכל העם לכל המון ישראל למאיש ועד אשה לאיש חלת לחם אחת ואשפר אחד ואשישה אחת וגו'". ואמר רב חנן בר אבא: "אשפר" – אחד משישה בפר, "אשישה" – אחד משישה באיפה. ופליגא דשמואל, דאמר שמואל: אשישה – גרבא דחמרא, דכתיב: "ואהבי אשישי ענבים". תנו רבנן: אין אופין פת עקה ביום טוב בפסח, דכרי בית שמוא, ובית

לחלות – משמע דחלות היא לחם, אלא דלא היא לחם עוני. והא דאמרין בסמוך: מאי חלות המסרת – חלות של בעלי בתים, משמע דלא היא לחם, מדפרט מן החלה. לקמן מיירי בבבליהו רבה כמו שאפרש לפנים. אי נמי: הכא בדוהדר אפייה בתנור. אך קשה, דאמרין ב'יחולץ' (יבמות מ"א): אף על גב דחלטיה מעיקרא, כיון דהדר ואפייה בתנור או באילפס – לחם קרינן ביה, ואדם יוצא ידי חובתו בפסח! ואומר רבינו תם: דהתם נמי מיירי בבבליהו רבה, דקודם אפייה לאו לחם הוא כלל, ואחר אפייתו הוא חדשים לחם. וחשיב נמי לחם עוני, כיון שבביליתו רכה.

פסחים דף לו עמוד ב תלמוד בבלי שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קכט

61 ליה דאמר במעשר שני נפיק ביה – ומי הוא התנא ששמענו שהוא
62 סובר שיוצאים ידי חובת במצת מעשר שני בירושלים, הלא רבי
63 עקיבא הוא, שאמר בברייתא לעיל (ע"א) שיוצאים במצת מעשר
64 שני, ונחלק על רבי יוסי הגלילי הממעט מצת מעשר שני מדרשת
65 'אוני, והרי שברייתא זו רבי עקיבא אמרה, ושינוי בברייתא
66 דקמפעיט להו – שהוא ממעט למצת ביכורים מ'בבל מושבותיכם',
67 ואינו ממעט אותה מחמת היקש מצה למרור, ואם כן שמע מינה –
68 מוכח מברייתא זו דהדר ביה – שחור בו רבי עקיבא מההיקש
69 האמור, והודה לרבי יוסי הגלילי שממעטים את הביכורים מ'בבל
70 מושבותיכם'.
71 הגמרא דנה בדברי רבי יוסי הגלילי בברייתא לעיל בענין מצת
72 ביכורים. מקשה הגמרא: ורבי יוסי הגלילי, מדוע הוצרך למעט
73 מצת ביכורים מ'בבל מושבותיכם', תיפוק ליה מ'לחם עוני' – הרי
74 יכול הוא להוציא וללמוד דין זה מהפסוק 'לחם עוני', וכפי שדרש
75 פסוק זה בברייתא לעיל (ע"א) לענין מעשר שני, שנדרש כאילו
76 נאמר 'אוני' באל"ף, ובא הכתוב ללמד שאין יוצאים ידי חובת
77 מצה אלא דווקא במי – מין מצה שנאכל גם פאוני – באנינותו, ויצא
78 זה (ביכורים), שאין לאכל מצה בשמחה, וכמו שיבואר להלן.
79 מתרצת הגמרא: רבי יוסי הגלילי כבר ליה ברבי שמעון, המתיר
80 אכילת ביכורים לאונן, ולא ניתן למעט זאת מ'אוני', ולכן הוצרך
81 למעט ביכורים מ'בבל מושבותיכם'. ומביאה הגמרא היכן מצאנו
82 שכן היא דעת רבי שמעון, דתניא – שהרי כך שנינו בברייתא,
83 ביכורים אסורין באכילה לאוני, ורבי שמעון פתיר.
84 הגמרא מפרשת את מחלוקת התנאים בענין אכילת ביכורים
85 לאונן. מבררת הגמרא: מאי טעמא דרבנן – מהו טעמם של חכמים,
86 האוסרים ביכורים לאונן. מבאר הגמרא: משום דקתיב (דברים יב יז)
87 'לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו' ותרומת ידך, ואמר ר' –
88 ושנינו במסכת מכות (י"ז) בביאור פסוק זה, 'תרומת ידך' אלו
89 ביכורים, ונמצא דאיתקש – שהוקשו בפסוק זה ביכורים למעשר שני
90 שזוכר בתחילת הכתוב, וממילא יש ללמוד, מה מעשר שני אסור
91 לאוני, שנאמר (דברים כו יד) 'לא אכלתי באני ממנו', אף ביכורים
92 אסור לאוני. ואילו רבי שמעון סובר שאין להקיש ביכורים למעשר
93 לענין זה, משום ד'תרומה' קרינהו דהמא – שבפסוק זה התורה
94 מכנה את הביכורים 'תרומת ידך', ולכן דינם בתרומה, מה תרומה
95 מתקרת באכילה לאוני, אף ביכורים מותר לאוני.
96 מקשה הגמרא: ורבי שמעון, הני דתיקיש ליה ליה – אף שאינו דורש
97 היקש זה של ביכורים למעשר שני, 'שמחה' מיהא מיכתב בתיבא
98 קהו – הרי מכל מקום נאמרה בביכורים לשון 'שמחה', דקתיב (שם)
99 כו (א) 'ושמחה ככל הטוב', וכיון שאונן שרוי באכילת ולא בשמחה,
100 יש לאסור עליו אכילת ביכורים.
101 מתרצת הגמרא: רבי שמעון סובר שהיה – פסוק זה של 'ושמחה'
102 בכל הטוב' שנאמר בביכורים, ל'מן שמחה הוא דתתא – בא ללמד
103 לענין קריאת הפרשה שקורא מביא הביכורים כמבואר בכתוב (שם)
104 ה"ג, ומלמדינו הכתוב שאינו קורא אותה רק בזמן של שמחה,
105 והיינו מחג השבועות ועד חג הסוכות, שבזמן זה האדם שמח על
106 קצירת ולקישת תבואתו, כמו דתנין – ששינוי במסכת ביכורים (פ"א)
107 מ"ז, מעצרת ועד חג – משבועות עד סוכות, מביא אדם את ביכוריו
108 למקדש וקורא עליהם פרשת ביכורים, שזהו זמן שאדם לוקט
109 תבואתו והוא שמח במעשיו, מהחג ועד חנוכה, מביא האדם
110 ביכורים, ואינו קורא עליהם, לפי שאין זה זמן קצירה, ואינו זמן
111 שמחה.
112 התבאר בברייתא לעיל (ע"א) שאין יוצאים במצה שנילושה במי
113 פירות משום שאין זה 'לחם עוני'. הברייתא שלפנינו מבארת אלו
114 עוד דברים התמעטו מלשון 'לחם עוני': תני רבנן ברייתא, נאמר
115 בתורה (דברים יט א) 'שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני', וממה
116 שקראה התורה למצה 'לחם עוני', למדנו למעט, פרוש לחם קלוט
117 – מבושל ברותחין, ולא שיש – גלוסקא גדולה, שהן חשבות ואינן
118 לחם עוני, ואין יוצאים בהן ידי חובת מצה.
119 מבררת הברייתא: מאחר שהצריך הכתוב 'לחם עוני', יכול היית
120 לומר שיש צורך בלחם של עניות ממש, ולא יצא אדם ידי חובתו

1 ואוציא מכלל זה חמין ושעורין, שיש פמין ביכורים, וממילא נאמר
2 שלא יצאו ידי חובת מצה אלא בכוסמין שיפון ושיבולת שועל
3 שאין מביאים מהם ביכורים. מבארת הגמרא: תלמוד לומר – לכך
4 נאמר בפסוקים 'מצות' 'מצות' פעמים רבות, ובכך ריקה הכתוב גם
5 מצות של חטים ושעורים, שאף שיש במינם ביכורים יוצא בהם ידי
6 חובתו.
7 מקשה הגמרא: אי – אם סובר רבי עקיבא שבכך שנאמר 'מצות'
8 'מצות' ריקה הכתוב אף מצה של חטים ושעורה ואף שיש במינה
9 ביכורים, אם כן תלמוד מריבוי זה שאפילו במצה של ביכורים ממש,
10 נמי – גם כן יוצא בה ידי חובתו.
11 מסיקה הגמרא: אכן הדר ביה – חזר בו רבי עקיבא ממה שמיעט
12 מצת ביכורים מהיקש מצה למרור, והודה לרבי יוסי הגלילי שיש
13 למעטה מ'בבל מושבותיכם'.
14 הגמרא מוכיחה מברייתא כתיורין זה: דתניא בברייתא, וכול היית
15 לומר שיוצא אדם ידי חובתו במצת ביכורים, תלמוד לומר – לכך
16 נאמר בפסוק (שמות יב ב) 'ככל מושבותיכם תאכלו מצות', ללמד
17 שאין יוצאים ידי חובת מצה אלא במצה הנאכלת ככל מושבות
18 – בכל מקום, ויצא מכלל זה ביכורים, שאינן נאכלין ככל מושבות,
19 אלא בירושלים בלבד, שאין יוצאים בהם ידי חובת מצה. מבררת
20 הברייתא: וכול היית לומר שאני מוציא – ממעט מ'בבל
21 מושבותיכם' אף מעשר שני בירושלים, שאין יוצאים בו ידי חובת
22 מצה, שאף הוא אינו נאכל בכל מושבות אלא בירושלים בלבד,
23 ואין להתירו בכל מושבות על ידי פדיה, שכן לאחר שנכנס לתוך
24 ירושלים שוב אי אפשר לפדותו. מבארת הברייתא: תלמוד לומר –
25 לכך נאמר בתורה פעמים רבות 'מצות' 'מצות', ובכך ריקה הכתוב
26 שיוצא ידי חובתו אף במצת מעשר שני בירושלים.
27 שואלת הגמרא: ומה ראתי לרבות מצות מצת מעשר שני,
28 ולהוציא – ולמעט מ'בבל מושבותיכם' מצת ביכורים, ומדוע לא
29 נאמר בהיפך, ש'מצות מצות' בא לרבות ביכורים, ובכל
30 מושבותיכם' ממעט מצת מעשר שני.
31 משיבה הגמרא: מרבה אני מעשר שני, שיוצאים בו ידי חובת מצה,
32 משום שיש לו היתר אכילה ככל מושבות באופן מסוים, ודבריו
33 דרבי (אליעזר) [אלעזר], כמו שיבואר בסמוך, ומוציא אני – וממעט
34 אני את הביכורים, משום שאין להן היתר אכילה ככל מושבות כלל,
35 ולעולם אין הם נאכלים אלא רק בירושלים.
36 מפרשת הגמרא: דאמר רבי (אליעזר) [אלעזר], מנין למעשר שני
37 שנטמא, שפודין אותו אפילו בירושלים, כלומר שאף שסתם מעשר
38 שני אסור לפדותו בתוך ירושלים, מכל מקום אם נטמא ונאסר
39 באכילה, פודין אותו אפילו בירושלים, תלמוד לומר – לכך נאמר
40 לגבי מעשר שני (דברים יד כד–כה) 'וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל
41 שאתו וגו' ונתתה בכסף וצרת הכסף בדרך והלקת אל המקום אשר
42 יבחר ה' אלהיך בו, ופשט הפסוק עוסק במעשר שני הנמצא רחוק
43 מירושלים וקשה לו לנושא לירושלים, שיכול לחלו על כסף
44 ויקח את הכסף לירושלים ויקנה בכסף מאכלים אחרים ויאכלם
45 בקדושת מעשר שני. אמנם לרבי אלעזר יש לדרוש זאת באופן
46 נוסף, והיינו שאין 'שאת' האמור בפסוק כאן אלא מלשון אכילה,
47 כמו שנתאמר לגבי יוסף ואחיו (בראשית מג לד) 'וישא משאת מאת פניו',
48 כלומר, שנתן יוסף לאחיו מנות לאכילה, ולפי זה נדרש הכתוב 'כי
49 לא תוכל שאתו' שאין הוא יכול לאכול את המעשר שני מחמת
50 שנטמא, והתירה לו התורה לפדותו אפילו בתוך ירושלים. ועל כל
51 פנים, נמצא שאף במעשר שני בירושלים יש אפשרות מסוימת
52 שיוכלו לחללו ולאכולה בכל מושבות, ועל כן העמידה הברייתא
53 את הריבוי של 'מצות' 'מצות' על מצת מעשר שני, ואפילו שעתה
54 לא נטמא המעשר שני ואי אפשר לפדותו, מכל מקום כיון שיש
55 אפשרות שיטמא ואז יפדוהו ויאכלוהו בכל מושבות, אין ממעטים
56 אותו מ'בבל מושבותיכם'.
57 הגמרא מסיימת את ראייתה שרבי עקיבא חזר בו מההיקש של
58 מצה ומרור, והודה לרבי יוסי הגלילי שממעטים את הביכורים
59 מ'בבל מושבותיכם'. מוכיחה הגמרא: הרי בברייתא זו מבואר
60 שיוצאים ידי חובת מצת מצה בירושלים של מעשר שני, ומאן שפיעת

60 הברייתא שביט שמאי אסרו לעשות כן דווקא בפסח, הלא אפילו
 61 ביום טוב אחר נמי – גם כן יש להם לאסור זאת.
 62 משיבה הגמרא: אין להי נמי – אכן גם בשאר ימים טובים אסרו
 63 בית שמאי לאפות פת מרובה יותר מכפי צורכו, והאי תנא, ביום
 64 טוב של פסח קאי – ותנא זה, ששנה את הברייתא, עמד באותה
 65 שעה ביום טוב של פסח, ולכן נקט אופן זה, והוא הדין לשאר ימים
 66 טובים.
 67 הגמרא מוכיחה בדבריה מברייתא אחרת: תנא נמי הכי – שנינו
 68 כן אף בברייתא אחרת, פית אומרים אין אופין פת עקה ביום
 69 טוב, ובית הלל פתירין. הרי שנחלקו בכל יום טוב, ולא רק בפסח.
 70 הברייתא שלפנינו דנה באיסור עשיית מצה מצויירת בפסח: תנו
 71 רבנן, יוצאין ידי חובת מצה בפסח גם בפת נקת, שמנופה היטב
 72 מסובין, ואין בה משום פסול 'מצה עשירה', כמבואר בברייתא
 73 לעיל (5). שהתרתה מצה זו ממצות מצות, וכן יוצאים ידי חובה
 74 בהדרגה – פת קיבר העשויה מקמח גס שניטל כל הדרה. וכמו כן
 75 יוצאים בדיעבד פריקין המצויירין – מצות ששירטטו עליהן
 76 ציורים בפסח, ואין בהם משום פסול 'מצה עשירה'. מוסיפה
 77 הברייתא: ומצות מצויירות אלו כשרות בדיעבד, אף על פי שאמרו
 78 שלכתחילה אין עושין פריקין המצויירין בפסח, מהטעם שיבואר
 79 בסמוך.
 80 ממשיכה הברייתא: אמר רבי יהודה, דבר זה שאל ביייתום בן זונין
 81 להכמים, מפני מה אמרו חכמים שאין עושין פריקין המצויירין
 82 בפסח. אמרו לו חכמים, מפני שהאשה שוטה עליה (על המצוה)
 83 כשהיא עדיין עישה, זמן מרובה, כדי לצור את צורתה, ואינה
 84 ממהרת להכניסה לתנור, ומתוך כך היא מתחמצתה.
 85 אמר להם ביייתוס בן זונין לחכמים, אם זהו החשש, הרי אפשר
 86 שעשנה לצורה זו בדרוס, ויקבעה במצה בין – מהר, בבת אחת,
 87 שהרי באופן זה אין לחשוש שמא ישהה בה ותבוא לידי חימוץ.
 88 אמרו לו חכמים, הרי לרוב האופים אין דפוס כזה, ואם נתיר לך
 89 לעשות כן, אמרו הבריות בתמיהה, וכי כל הפריקין אסורין ורק
 90 פריקין ביייתוס מותרין, הרי לא יתכן כן. ויטעו אלו שאין להם דפוס
 91 ויטברו שמתור לעשות אף שלא בדפוס.
 92 הברייתא מביאה חילוק בין סריקין של אופים לבין סריקין של כל
 93 אדם: אמר רבי אלעזר בר דוק, פעם אחת נכנסתי אחר אבא לבית
 94 רבן גמליאל, והביאו לפני סריקין המצויירין בפסח. אמרתי לאבי
 95 בתמיהה, אבא, לא כך אמרו חכמים, אין עושין פריקין המצויירין
 96 בפסח. אמר לי – השיבני אבי, בני, לא בסריקין של כל אדם אמרו
 97 שאסור לעשותם, כיון שסתם אדם אינו מקפיד כל כך על נוי
 98 המצה, ואינו שוהה זמן רב בעיורה, אלא רק בסריקין של נחתומין
 99 אמרו כן, כיון שהם עושים אותם כדי למוכרם, ומקפידים על נויים,
 100 ומתוך כך הם משהים אותם.
 101 הגמרא מביאה שיטה אחרת בדברי תשובתו של רבי צדוק: איבא
 102 דאמרי – יש שהביאו מימרא זו באופן הפוך מהלשון הקודמת, הכי
 103 קאמרי ליה – כך אמר לו רבי צדוק לרבי אלעזר בנו, לא בסריקין
 104 של נחתומין אמרו שאסור לעשותם, כיון שהנחתומים רגילים
 105 ובקיאים בדבר, ויש להם דפוסים, ואין לחשוש שמא יהיה בציר
 106 הסריקין, אלא רק בסריקין של כל אדם אמרו שאסור לצירם,
 107 מחשש שמא יהיה בעשייתם ויחמיצו.
 108 הברייתא מביאה שיטה נוספת בדיון סריקין מצויירים: אמר רבי
 109 יוסף, עושין פריקין – מותר לעשות מצות מצויירות, אם הן פמין
 110 ריקין, שהם דקים וקלושים, ואינם ממהרים להחמיץ, ואולם אין
 111 עושין פריקין מצויירים פמין גלופקאות, שהן עבות, שמתוך עוביין
 112 הן ממהרות להחמיץ אם ישתהה בעשיית צורתן.
 113 הגמרא מביאה עתה משנה הדנה בחיוב חלה במיני בצק שונים,
 114 ולהלן תדון הגמרא בדיון בציקות אלו לענין קיום מצות מצה
 115 בפסח: (תנו רבנן) [תנן התם] – שנינו במסכת חלה (פי"א מ"ד),
 116 הפוסקנין – בצקות רכים העשויים כספוג, שאינם דחוסים היטב,
 117 והדופקנין – בצקות המטוגנים בדבש, ואיסקריטין – בצקות מעיסה
 118 רכה מאד המטוגנים בדבש, ותלת הפקרת – חלה העשויה במחבת,

1 ובית הלל פתירין לאפות פת עבה. והבינה עתה הגמרא ש'פת עבה'
 2 היינו כפשוטו, שאין העיסה מרודדת הרבה, אלא עבה היא.
 3 מבררת הגמרא: וכן פת עקה – מהו שיעור עובי הפת שהתירו
 4 בית הלל לאפות בפסח, ולא חששו לחימוץ. משיבה הגמרא: אמר
 5 רב הונא, טפה, שכן מצינו בלחם הפנים, שאסור לעשותו חמץ, ואף
 6 על פי כן היה עובי דפנותיו טפה, כמשמעות הלשון 'לחם פנים',
 7 לחם שיש לו פנים, ואין פנים פחותות מעובי טפה. ומבואר שניתן
 8 לשמור עיסה שלא תחמיץ, אף שעוביה טפה, אבל ביותר מכך אי
 9 אפשר לשומרה מחימוץ.
 10 רב יוסף דוחה את ראיית רב הונא מלחם הפנים: מתקיף לה רב
 11 יוסף, האיך אפשר להביא ראייה מלחם הפנים לאפיית מצה בפסח,
 12 והרי יש כמה סברות לחלק ביניהם:
 13 א. אם אמרו והתירו אפיית לחם הפנים שעוביו טפה ככהנים, שהם
 14 זריזין, ונוהרים היטב מחימוץ, וכי אמרו כן גם בשאר בני אדם
 15 שאינן זריזין.
 16 ב. אם אמרו כן בלחם הפנים, שהוא 'פת עמילה' – לחם שעמלים
 17 בו הרבה, שהוא טעון שלש מאות שפופים ביד, וחמש מאות
 18 בעיטות אגרוק, ומתוך כך אינו ממחר להחמיץ, וכי אמרו כן גם
 19 בסתם מצה שהיא פת שאינה עמילה – לחם שלא עמלו בו הרבה,
 20 וממחר יותר להחמיץ.
 21 ג. אם אמרו כן בלחם הפנים, שצריך להיות נאפה פאש של עצים
 22 וישוין שחומם רב, וכי אמרו כן גם בסתם מצה שיכולה להיות
 23 נאפית גם בעצים להיב, שאין חומם רב כל כך, והיא עלולה יותר
 24 לבא לידי חימוץ.
 25 ד. אם אמרו כן בלחם הפנים, שנאפה פתנור חם המוסק תמיד
 26 לצורך אפיית המנחות ולחמי קרבנות תודה, וחומם רב, וכי אמרו
 27 כן גם בסתם מצה שנאפית פתנור צונן שאינו מוסק תמיד, ואין
 28 חומם רב כל כך.
 29 ה. אם אמרו כן בלחם הפנים שצריך להיות נאפה פתנור של מתכת
 30 שחומם רב, וכי אמרו כן במצה שיכולה להיות נאפית גם בפתנור של
 31 תרם, שאין חומם רב.
 32 לאחר שהגמרא דחתה את דברי רב הונא, מביאה הגמרא ביאור
 33 אחר במחלוקת בית שמאי ובית הלל: אמר רב ירמיה בר אבא,
 34 שאילית את רבי גיחוד – שאלתי את מורי ביחידות בינו לבני.
 35 הגמרא מפסיקה את דבריו של רב ירמיה בר אבא ומבררת: ומנו –
 36 ומי הוא רבו של רב ירמיה בר אבא. אומרת הגמרא: הלא הוא רב.
 37 הגמרא מביאה גירסא אחרת במעשה זה: איבא דאמרי – יש
 38 אומרים שרב עצמו היה השואל, וכך אמר רב ירמיה בר אבא אמר
 39 רב – בשם רב, שאילית את רבי גיחוד. שוב מפסיקה הגמרא
 40 ומבררת: ומנו – ומי הוא רבו של רב. אומרת הגמרא: הלא הוא
 41 רבינו הקדוש.
 42 הגמרא חוזרת לשאלה עצמה: מאי – מה היא אותה פת עקה
 43 שנחלקו בה בית שמאי ובית הלל. והשיב לי מורי, פת מרובה –
 44 עיסה גדולה, שנילושה לצורך אפיית הרבה מצות בבת אחת, אך
 45 כל מצה בפני עצמה אינה עבה.
 46 שואלת הגמרא: ואמאי קרו ליה – ומדוע כינו אותה בברייתא בשם
 47 'פת עקה'. משיבה הגמרא: משום דנפישא בלישה – לפי שבזמן
 48 הלישה העיסה מרובה ועבה. תירוצו נוסף: ואי בעית איבא – ואם
 49 תרצה תוכל לבאר מה שנקטה המשנה לשון 'פת עבה', שהוא
 50 משום שבאיתיה דהאי תנא – במקומו של התנא ששנה ברייתא זו,
 51 לפת מרובה 'פת עקה' קרו ליה, ולשון 'עבה' שימשה אצלם
 52 במשמעות 'מרובה'.
 53 הגמרא חוזרת לברר את סברת המחלוקת של בית שמאי ובית
 54 הלל. שואלת הגמרא: מאי טעמא – מהו הטעם שאסרו בית שמאי
 55 לאפות פת מרובה, אי משום דהאופה עיסה מרובה קא טריה מירחא
 56 דלא צריך – טרח ביום טוב טירחא שאינה לצורך היום, שהרי לא
 57 יאכל ביום טוב את כל המצות, ונמצא טרח לאפות ביום טוב
 58 לצורך ימות החול, והיינו שלא משום חשש חימוץ אסרוהו אלא
 59 משום איסור טירחא ביום טוב, אם כן מאי איריא – מדוע נקטה

פסחים. פרק שני – כל שעה דף לז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קלא רש"י תוספות

ובמה פת עבה טפה – ואפילו הכי שרו בית הלל, אבל טפי מטפח – לא. שכן מצינו בלחם הפנים – שהוא אסור לבא חמץ, כדאמרין במנחות (כו.א): "כל המנחה אשר תקריבו וגו' – לרבות לחם הפנים לחימוץ, לאוהרה שלא יחמיצו. ואפילו הכי עובי דפנותיו טפה, דהיינו לחם שהיו לו פנים, ואין פנים פחותין מטפה. אם אמרו – והתירו עובי טפה. לרזין – כהנים שבקיאין בשימורו שלא יחמיץ, יתירו לכל אדם שאינן רזיין? בפת עמילה – שאינה ממחרת להחמיץ, שעמילתה מעכבתה. עמילה = בריי"א, כדתנן (מנחות ע"א): כל המנחות טעונין שלש מאות שיפה וחמש מאות בעטה. בתנור הם – בכל יום תמיד היו מטיקין תנור של מקדש לאפית מנחות ולחמי תודה. ושל מתבת היה, כדאמר בובזים בפרק "דם הטאת" (צה.ב), בעצים יבשים. שהיו

1 ובית הלל מתירין. וכמה פת עבה? אמר רבי הונא:
2 טפה, שכן מצינו בלחם הפנים טפה. מתקיף לה רב
3 יוסף: אם אמרו ברזין יאמרו בשאינן רזיין? אם אמרו
4 בפת עמילה יאמרו בפת שאינו עמילה? אם אמרו
5 בעצים יבשין יאמרו בעצים לחים? אם אמרו בתנור
6 חם יאמרו בתנור צונן? אם אמרו בתנור של מתכת
7 יאמרו בתנור של חרס? אמר רבי ירמיה בר אבא:
8 שאילית את רבי ביחוד, ומנו רב. איפא דאמרי: רב
9 ירמיה בר אבא אמר רב: שאילית את רבי ביחוד, ומנו
10 רבינו הקדוש. מאי פת עבה? פת מרובה. ואמאי קרו ליה פת עבה? משום דנפישא בלישה. ואי בעית אימא: בארתיה דהאי תנא לפת מרובה פת עבה קרו ליה. מאי טעמא? אי משום דקא טרח טרחא דלא צריך מאי איריא בפסח? אפילו ביום טוב נמי! ויהא תנא ביום טוב של פסח קא. תניא נמי הכי, בית שמאי אומרים: אין אופין פת עבה ביום טוב, ובית הלל מתירין. תנו רבנן: יוצאין בפת נקיה ובהדראה, ובסריקין המצויירין בפסח, אף על פי שאמרו: אין עושין סריקין המצויירין בפסח. אמר רב יהודה: דבר זה שאל ביותם בן זונין לחכמים: מפני מה אמרו אין עושין סריקין המצויירין בפסח? אמרו לו: מפני שהאשה שוהה עליה, ומחמצתה. אמר להם: אפשר יעשה בדרום, ויקבענה בסריק. כיון – כלומר: מהר, בדחיפה אחת. יאמרו כל הסריקין אסורין ושל ביותם מותרין – שהרי רוב נחתומין אין להם אותו דפוס. לא של כל אדם אמרו – לאסור, דבעל הבית העושה אותן לעצמו אינו חושש ליפיתן כל כך, ואינו שוהה עליהן. אלא של נחתומין – העושין למכור, ומקפידין על נויין, ושוהדין על ציון. איבא דאמרי לא של נחתומין אמרו – לאסור, שרגילין ובקיאין בדבר, ויש להן דפוסין. עושין סריקין – מצויירין כמין ריקין, ובלבד שיהו דקין וקלושין דאין ממהרין להחמיץ. אבל לא מצויירין את העבים כגולסקאות. דמתוך עובין מחמיצין בשיהיה מועטת. הסופגנין – עשוין כספוג. והרובשנין – מטונגין בדבש, וכולן מין חלה. והאיסקריטין – עשוין בצפחיות, דמתרגמינן: איסקריטון (שמות 40 טז), שלשין עיסתן רכה מאד. המסרת – תרגום של מחבת. ופטורין מן החלה – דכתיב (במדבר 43 טו): "באבלכם מלחם הארץ" – והני לאו לחם נינהו. ולקמיה מפרש טעמא. והמדומע – חולץ שנפלה תרומה לתוכן – פטור, ד"תרימו תרומה" כתיב, ולא שכבר היה תרומה. הלויט של בעלי בתים – אינו נעשה בתקן לחם: יוש לקיש אבולחו קאי, ולא לאפלוגי אדרבי יהושע בן לוי אתא. מעשה אילפס הו – לפיכך לאו לחם הוא, דקא סבר: אין לחם אלא האפח בתנור, כדכתיב: "לחמכם בתנור אחר" (ויקרא כו). והללו – להכי פטורין, לפי שעשאן בחמה ולא באור. שחרתיה – האיילפס ואחר כך הדביק בה הלחם, דהוה ליה בעין מעשה תנור – הלכך חיבין. הינא – אינה אפיה כל צרכה. לשון "אל תאכלו ממנו נא" (שמות יב). העושה באילפס – ואף על גב דלחם בעינן, כדכתיב: "לחם עוני" (דברים טז). מאי מצה הינא – כלומר: כמה תאפה ויהא יוצא בה? שפויסה – שמשברה, לשון פרוסה. וכן לענין לחמי תודה. אם שחט הובח עליהן, מאחר שנאפת כענין הזה – קידש הלחם, והתורה כשירה. ד"הואיל וקרמו נפיה" דתנן במנחות – כי האי גונא בעינן.

מביאים אותן מימות החמה, כדאמרין בעתנית (לא.א). מחמשה עשר באב ואילך תשש כחה של חמה, ולא היו בורחין עצים למערבה. פת מרובה – הרבה חררין ביחד. ולא משום חימוץ נקט לה. ובהררין דקיס קאמר, ומשום דקא טרח טירחא דלא צריך הוא. ביחוד – בינו לבינו. רביה דרבי ירמיה – רב, רביה דרב – רבינו הקדוש. לישנא אחרינא: ביחוד – בברור, כמו "וידעו ביחוד ששם ארון נגנו" (יומא נד.א). בלישה – כשלשין אותה עבה היא העיסה, כשהיא כולה ביחד: הכי גרסינן: תניא נמי הכי בית שמאי אומרים אין אופין פת עבה ביום טוב. ולא גרסינן בפסח. תניא נמי הכי – דלאו משום חמץ נקט, אלא משום טירחא, דהא הכא לא תנא פסח. ובסריקין המצויירים – מצות המצויירות, ואף על פי שאמרו לכתחלה אסור – דיעבד שפיר דמי. שוהה עליהן – לצירין, ואין נותנין מהר לתנור, ומחמיצין. אפשר יעשה. הצורה בדרום, ויקבענה בסריק. כיון – כלומר: מהר, בדחיפה אחת. יאמרו כל הסריקין אסורין ושל ביותם מותרין – שהרי רוב נחתומין אין להם אותו דפוס. לא של כל אדם אמרו – לאסור, דבעל הבית העושה אותן לעצמו אינו חושש ליפיתן כל כך, ואינו שוהה עליהן. אלא של נחתומין – העושין למכור, ומקפידין על נויין, ושוהדין על ציון. איבא דאמרי לא של נחתומין אמרו – לאסור, שרגילין ובקיאין בדבר, ויש להן דפוסין. עושין סריקין – מצויירין כמין ריקין, ובלבד שיהו דקין וקלושין דאין ממהרין להחמיץ. אבל לא מצויירין את העבים כגולסקאות. דמתוך עובין מחמיצין בשיהיה מועטת. הסופגנין – עשוין כספוג. והרובשנין – מטונגין בדבש, וכולן מין חלה. והאיסקריטין – עשוין בצפחיות, דמתרגמינן: איסקריטון (שמות 40 טז), שלשין עיסתן רכה מאד. המסרת – תרגום של מחבת. ופטורין מן החלה – דכתיב (במדבר 43 טו): "באבלכם מלחם הארץ" – והני לאו לחם נינהו. ולקמיה מפרש טעמא. והמדומע – חולץ שנפלה תרומה לתוכן – פטור, ד"תרימו תרומה" כתיב, ולא שכבר היה תרומה. הלויט של בעלי בתים – אינו נעשה בתקן לחם: יוש לקיש אבולחו קאי, ולא לאפלוגי אדרבי יהושע בן לוי אתא. מעשה אילפס הו – לפיכך לאו לחם הוא, דקא סבר: אין לחם אלא האפח בתנור, כדכתיב: "לחמכם בתנור אחר" (ויקרא כו). והללו – להכי פטורין, לפי שעשאן בחמה ולא באור. שחרתיה – האיילפס ואחר כך הדביק בה הלחם, דהוה ליה בעין מעשה תנור – הלכך חיבין. הינא – אינה אפיה כל צרכה. לשון "אל תאכלו ממנו נא" (שמות יב). העושה באילפס – ואף על גב דלחם בעינן, כדכתיב: "לחם עוני" (דברים טז). מאי מצה הינא – כלומר: כמה תאפה ויהא יוצא בה? שפויסה – שמשברה, לשון פרוסה. וכן לענין לחמי תודה. אם שחט הובח עליהן, מאחר שנאפת כענין הזה – קידש הלחם, והתורה כשירה. ד"הואיל וקרמו נפיה" דתנן במנחות – כי האי גונא בעינן.

אחד

אחד

1 אחד מכל קרבן — "תרומה לה' לכהן הוורק" וגו', ארבעת מינין היו בה של עשר עשר
 2 חלות, ומכל מין ומין נותן אחד לכהן, והשאר לבעלים. וכתוב "אחד" — שלא יתן לו
 3 פרוסה. המעשה — החליטה. פושטין — מן החלה. מוגלשין — רותחין. ותנא קמא ב' —
 4 — ברישא מהדר גמרא לפירושא דברייתא, דלא תהוי משבשתא, והדר מסיים מלתיה
 5 ומותבי תיובתא מינה לרבי יוחנן. במחלוקת בוו —
 6 — כלומר, המחייב בוו — מחייב בוו, והפוסט
 7 בוו — פוסט בוו. ורישא דמפיק פלוגתייהו —
 8 לאו חדא תנא אמריננהו קשיין אהדדי, ומי
 9 ששנה זו לא שנה זו. האי תנא אית ליה
 10 דמחומרי בית שמאי ומקולי בית הלל היא,
 11 ותנא חליטה והוא הדין למעשה. והאי אית
 12 ליה דמקולי בית שמאי וחומרי בית הלל היא,
 13 ותנא המעשה והוא הדין לחליטה. תברא —
 14 קשיין אהדדי. תנא קמא סבר מעשה אילפס
 15 חייבין — הדין קמא: יכול תהא המעשה
 16 והחליטה חייבין בחלה — תלמוד לומר: "לחם",
 17 והני לאו לחם ניהו, וקודם לישתן מבושלין
 18 ברותחין הן. אבל מעשה אילפס, שלא נאפו
 19 אלא על האור — קרובין הן למעשה תנור,
 20 ולחם ניהו, וחייב, ואפילו הדביק ולבסוף
 21 הרתיח. ואמר ליה רבי יהודה: מעשה אילפס
 22 נמי פטורין, דאין לחם אלא האפי בתנור. שחור
 23 ואפאן — למעשה אילפס. והכי קמור
 24 תנא קמא: תלמוד לומר "לחם" — והני לאו
 25 לחם ניהו, דמבושלים במים הן, והוא הדין
 26 למעשה אילפס נמי, שהדביק ולבסוף הרתיח.
 27 נמי לאו לחם ניהו. אבל חור ואפאו בתנור —
 28 לחם קרינא ביה. ורבי יהודה סבר — אפוי
 29 בתנור אחד בעינן, ולא בשני תנורים, כגון
 30 אילפס ותנור. הדביק מבפנים — הלחם
 31 באילפס. והרתיח מבחוץ — שנתנה על האור,
 32 כמו שאנו עושים. מהו — מי הוי לחם. הי ניהו
 33 — אלו הן מעשה אילפס שנהלק בו חממים
 34 רבי יוחנן וריש לקיש. ואבוקה כנגדו —
 35 מלמעלה, וחוס האש לוחט באילפס וממדר
 36 אפיתו, מהו? מי הוי כעין תנור או לא. רוב
 37 עניים עושין — כל מעשה אילפס כן, שאין להם
 38 עצים, ובכך הוא ממדר לאפות. לדברי רבי
 39 מאיר — דאמר בפרק שני דקדושין (נדב),
 40 מעשר ממנו גבוה הוא — פטורה מן החלה,
 41 כדמפרש, ד"רעיסותיבם" כתיב, ולא של גבוה.
 42 ומצה

1 **ותנא** קמא מאי שנא החליטה — תימה לרבינו יצחק: מאי קבעי מיניה? נימא דמור סבר
 2 עלאה גבר, ומור סבר תתאה גבר! ותירין רבינו יצחק: דקפסיק ותני, אף על גב דלית
 3 ביה אלא שיעור חלה מצומצם. ולהכי קבעי: מאי שנא דבין עלאה גבר ובין תתאה גבר —
 4 אי אפשר שלא יתבשל מעט ממנו וחסר ליה משיעוריה.
 5 **אמר** לך רבי יוחנן תנאי היא דתנאי — לא
 6 איצטריך לאשכוחי תנאי אלא ללישנא
 7 דאמרי לה זה חה לפטור, אבל ללישנא דזה חה
 8 לחיוב — איכא תנאי בהך ברייתא גופא, דעל
 9 כרוך את דמחייבא — היינו באילפס. דאי בתנור,
 10 אבל באילפס פטור — אם כן ר' שמעאל ברבי
 11 יוסי היינו בחממים. **דבולי** עלמא מעשה אילפס
 12 פטורים — פסק רבינו חננאל בריש לקיש,
 13 מדקאמר דבולי עלמא מעשה אילפס פטורין.
 14 ועוד: היתבי רבה ורבי יוסף אתוריה דר' זירא —
 15 אליבא דריש לקיש מיירי. ולרבינו יצחק נראה
 16 דבר' יוחנן קיימא לן, מולא חשיב לה ב'יהחולין'
 17 (יבמות לז,א) בהדי שלשה דהלכה בריש לקיש
 18 לגבי רבי יוחנן. ואומר רבינו יצחק: דעל ידי
 19 משקה מודה ר' יוחנן דמעשה אילפס פטורים,
 20 ואין מברך עליו "המוציא" כדמוכח בירושלמי
 21 דמסכת חלה בפרק קמא דחלה, אמר ר' יוחנן: כל
 22 שהאור מהלך תחתיו — חייב בחלה, ומברכין
 23 עליו "המוציא" ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח.
 24 ריש לקיש אמר: אינו חייב בחלה. ואין מברכין
 25 עליו המוציא ואין אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח.
 26 ואמר ר' יוחנן: ובלבד שיהא על ידי משקין. ואומר
 27 רבינו תם: דרוקא בבליטו רבה פליגי, דר' יוחנן
 28 סבר: אפייתו באילפס עושהו לחם, חייב בחלה,
 29 וריש לקיש סבר: אין עושהו לחם, ופטור. אבל
 30 בליטו עבה — כולו עלמא מודו דחייב בחלה,
 31 אפילו על ידי משקה. דהא חיוב חלה הוי משעת
 32 גלגול, כדמוכח בכמה דוכתי וכן משמע במסכת
 33 חלה (פרק ראשון משנה ה), דתנן: עיסה
 34 שתחלתה וסופה סופגנין — פטורה מן החלה,
 35 תחלתה סופגנין וסופה עיסה, תחלתה עיסה
 36 וסופה סופגנין — חייבת בחלה. ונראה לרבינו תם
 37 דהכי נמי מברכין עליו "המוציא", ומביא ראיה
 38 ממנחות (עהב) ומביצע מברכין (ברכות לז,ב)
 39 דאמר: היה עומד ומקריב מנחה בירושלים אומר
 40 "שהחיינו", נטלו לאוכלו — אומר "המוציא".
 41 וקפסיק ותני כל המנחות, אפילו מנחת מחבת
 42 ומרחשת, אף על פי שמשוגגת בשמן. ואין סברא
 43 לחלק בין מים לשמן, אם כן, על לפגולתי
 44 ופניטלטי' אמר "בורא מיני מזונות", ועל גלטוני
 45 וירבלי' מברך "המוציא". ועל אופלטקי' נראה
 46 שאין מברך "המוציא" אף על פי שעושין אותו
 47 בלא משקה — דאין עליהם תורתא דנהמא.
 48 תדע, שהרי אין מפרישין ממנו חלה, אפילו יש
 49 הרבה בסל אחד כשיעור חלה, אף על פי שהסל
 50 מצרפן לחלה, ואף על גב דטריחא אמרינן
 51 ב'ביצע מברכין' (שם) דחייב בחלה, ומברכין עליו
 52 "המוציא", דלית בהו תורתא דנהמא. אף על גב דמסתמא חייב בחלה. **לחם** שאין אפוי בתנור אחד — ואם תאמר: מנול לחלק בין בלילה רכה ובין בלילה קשה? והלא אינו תלויה לר'
 53 יהודה אלא באפוי בתנור אחד! ואומר רבינו תם, דהכי פירושו: לר' יהודה לחם האפוי בתנור וכו' — לחם שרגילין לאפות בתנור, היינו בלילתו קשה. **הדביק** מבפנים והרתיח מבחוץ
 54 מהו — לפירוש הקונטרס, דמפרש דמיירי באילפס — תימה: אם כן במאי סבר רבה דפליגי רבי יוחנן וריש לקיש — על כרוך בהדביק מבפנים והרתיח מבפנים, אם כן מאי מביעיא ליה לרב
 55 יוסף בתר הכי: הדביקה מבפנים ואבוקה כנגדו מהו? ונראה לרבינו יצחק: דהכי בהדביק בתנור מיירי, ומביעיא ליה: כיון דתנור הוא — לא חשיב מעשה אילפס, או דילמא: לא שנא. ולרב
 56 יוסף מביעיא כשהדביק בתנור ולא חסיקו, אלא מתבשל מדיסק שנגדו. וכן פירש רבינו חננאל.

1 **אמר** ליה רבה לרבי זירא: בעי מיניה מעולא: הדביק מבפנים והרתיח מבחוץ מהו? **אמר**
 2 ליה: מאי אימא ליה? דאי אימנא ליה, **אמר** לי: הי ניהו מעשה אילפס? **אמר** ליה:
 3 רב יוסף לרבי זירא: בעי מיניה מעולא, הדביק מבפנים ואבוקה כנגדו מהו. **אמר** ליה:
 4 מאי אימא ליה? דאי אימנא ליה, **אמר** לי: רוב עניים עושין כן. **אמר** רב אסי: עיסה
 5 של מעשר שני, לדברי רבי מאיר — פטורה מן החלה, לדברי חכמים — תיבת בחלה,
 6 מצות

1 ההוא כדמפרש התם דעבאל בעלמא הוא, ואינו סודע הלב. ורבינו תם היה אומר דאף על גרימול' אין מברך
 2 "המוציא", דלית בהו תורתא דנהמא. אף על גב דמסתמא חייב בחלה. **לחם** שאין אפוי בתנור אחד — ואם תאמר: מנול לחלק בין בלילה רכה ובין בלילה קשה? והלא אינו תלויה לר'
 3 יהודה אלא באפוי בתנור אחד! ואומר רבינו תם, דהכי פירושו: לר' יהודה לחם האפוי בתנור וכו' — לחם שרגילין לאפות בתנור, היינו בלילתו קשה. **הדביק** מבפנים והרתיח מבחוץ
 4 מהו — לפירוש הקונטרס, דמפרש דמיירי באילפס — תימה: אם כן במאי סבר רבה דפליגי רבי יוחנן וריש לקיש — על כרוך בהדביק מבפנים והרתיח מבפנים, אם כן מאי מביעיא ליה לרב
 5 יוסף בתר הכי: הדביקה מבפנים ואבוקה כנגדו מהו? ונראה לרבינו יצחק: דהכי בהדביק בתנור מיירי, ומביעיא ליה: כיון דתנור הוא — לא חשיב מעשה אילפס, או דילמא: לא שנא. ולרב
 6 יוסף מביעיא כשהדביק בתנור ולא חסיקו, אלא מתבשל מדיסק שנגדו. וכן פירש רבינו חננאל.

פסחים דף לו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קלג

אלו, שאינם נחשבים לחם. רבי יהודה אומר, אין לחם אלא האפוי
 בתנור.
 ומוכיחה הגמרא שנחלקו בברייתא זו במעשה אילפס: שהרי
 לכאורה קשה, רבי יהודה היינו תנא קמא – הלא שיטת רבי יהודה
 היינו שיטת תנא קמא, ששניהם פוטרים מעיסה וחלוטה משום
 שאינן לחם, ובמה נחלקו. אלא לאו – האם אין הכרח לומר, כדי
 לבאר את מחלוקתם, שמעשה אילפס איננו בינייהו – מחלוקתם
 היא בדין עיסה שעשתה באילפס, תנא קמא קבר, שבצקות שה
 מעשה אילפס, דומים הם לאיפיה בתנור, משום שנעשו על ידי
 האש, ולכן חייבין בחלה, ודווקא מעיסה וחליטה פטורות, לפי
 שקודם לישתן כבר נתבשלו ברותחים, ואינן לחם. ואילו רבי
 יהודה קבר שאף בצקות שהן מעשה אילפס פטורין מחלה, לפי
 שאין קרוי לחם אלא האפוי בתנור. הרי שנחלקו רבי יהודה ותנא
 קמא אם מעשה אילפס חייב בחלה, ורבי יוחנן סובר כתנא קמא
 המחייב מעשה אילפס בחלה. ואף שהוכחנו מדברי חכמים
 שבברייתא הקודמת מעשה אילפס פטור מחלה, היינו כיון
 שחכמים שם סוברים כרבי יהודה שבברייתא השניה, ואילו רבי
 יוחנן פוסק כתנא קמא שבברייתא השניה.
 הגמרא דוחה את הביאור במחלוקת חכמים ורבי יהודה, וממילא
 נדחה התירוץ בדברי רבי יוחנן. דוחה הגמרא: לא – אין הכרח
 לפרש את הברייתא השניה באופן זה, שנחלקו בדין מעשה
 אילפס, אלא יתכן דבולי עלמא – בין תנא קמא ובין רבי יהודה
 סוברים שמעשה אילפס פטורין, וכדעת חכמים בברייתא הקודמת
 ואם כן תישאר הקושיא על רבי יוחנן, והכא – וכאן, בברייתא
 השניה, גנון שחור ואפא פתנור קא מיפלגי – נחלקו באופן
 שלאחר שעשאו באילפס חזר ואפאו בתנור, דתנא קמא קבר, שאף
 שמעשה אילפס אינו נחשב לחם, ופטור מחלה, מכל מקום בין
 שחור ואפא פתנור, לחם קרינן ביה – הרי הוא נקרא לחם, וחייב
 בחלה. ואילו רבי יהודה קבר, אין קרוי לחם אלא האפוי בתנור
 מעיקרא – מתחילת עשייתה, ובין דמעשה אילפס מעיקרא לאו
 פתנור אפייה – לא אפאו מתחילה בתנור אלא באילפס, קאו לחם
 הוא, ופטור מחלה.
 הגמרא מפרשת לפי ביאור זה את טעמו של רבי יהודה: אמר רבא,
 מאי מעמא דרבי יהודה הסובר שאפילו אם חזר ואפה את מעשה
 האילפס בתנור, פטור הוא מחלה, משום דכתיב בפרשת התוכחה
 (ויקרא כו ט) ואפו עשר נשים לחמכם פתנור אחר, שמכאן יש ללמוד
 שדווקא לחם האפוי בתנור אחר – רק במין תנור אחד, קרוי לחם,
 ואולם מה שאין אפוי במין תנור אחר, אלא בשני מיני תנורים,
 והיינו שעשה באילפס ואחר כך בתנור, אין הוא קרוי לחם, ואינו
 בכלל באכילכם מלחם הארץ (במדבר טו טז) שנאמר בחיוב חלה.
 הגמרא מביאה נידונים שונים שדנו האמוראים בענין מעשה
 אילפס: יתיב רבה ורב יוסף אחוריה דרבי יורא – ישבו רבה ורב יוסף
 מאחורי רבי יורא, ויתיב רבי יורא קמיה דעולא – וישב רבי יורא
 לפני עולא, אמר ליה רבה לרבי יורא, שישב לפני עולא, בעי מיניה
 מעולא – שאל את עולא שאלה זו, אם הדביק האדם את העיסה
 מבפנים – בתוך האילפס, ונתחיתו מפחוץ – הניח את האילפס כולו
 על גבי האש, מהו – מה דינה של עיסה זו לענין חיוב חלה, האם
 ריש לקיש, הסובר שמעשה אילפס פטור מחלה, יודה שמין מאפה
 זה חייב בחלה, או לא.
 אמר ליה – השיב רבי יורא לרבה, מאי אימא ליה – מה יש לי
 לשואלו על דבר זה, דאי מימא ליה – הרי אם אשאלנו זאת, אמר
 לי, הי ניהו מעשה אילפס – ישיב לי שזוהו מעשה אילפס שנחלקו
 בו ריש לקיש ורבי יוחנן לעיל.
 לאחר שנתבאר שמעשה אילפס הרגיל הוא באופן שהרתיה
 מבחוץ, מביאה הגמרא ספק נוסף: אמר ליה רב יוסף לרבי יורא, בעי
 מיניה ו-שאלו מעולא שאלה אחרת, אם הדביק את העיסה באילפס
 מבפנים, ואבוקה בגגו – והניח אבוקת אש כנגד פי האילפס
 מלמעלה, מהו – מה דינה של עיסה זו לענין חיוב חלה, האם
 מאחר שחום האש לוהט בעיסה עצמה הנמצאת באילפס, וממחר

אחד מכל קרנן תרומה לה, כלומר, שמביא המקריב ארבעים
 לחמים מארבעה מינים, עשרה מכל מין, ומכל מין נתון לחם אחד
 לכהן, ודרשו מלשון אהרן, שלא יזול הכהן לחם פרום, אלא שלם,
 ואם כן היה מקום לומר, דהכא – כאן, בלחם שלא נאפה כל צרכו,
 פמאן דפריסא דמא – הרי הוא כפרוס אף כשאין חוטים נמשכים
 ממנו, כיון שהוא נשבר כשמטלטלים אותו, ואינו מתקדש
 בקדושת לחמי תודה, קא משמע לן – לכך הוצרך רבא להשמיענו
 שאינו נחשב כפרוס, ואף לענין קרבן תודה הוא נחשב לחם אחד,
 כל זמן שאין חוטים נמשכים ממנו.
 הגמרא מקשה עתה על שיטת רבי יוחנן מברייתא: מיתיבי – הקשו
 בני הישיבה מברייתא על שיטת רבי יוחנן, שנינו במסכת חלה (פא
 מ"ח) ה'מעיסה, ולהלן יבואר מה היא, בית שמאי פוקרין אותה
 מחלה, ובית הלל מחייבין. ה'חליטה, שאף מהותה תבואר להלן,
 בית שמאי מחייבין, ובית הלל פוקרין.
 ושנינו בברייתא ביאור דרבי המשנה, איהו ה'מעיסה ואיהו
 ה'חליטה, ה'מעיסה זהו קמח שניתן על גבי מים מוגלשין ו-רותחים,
 וה'חליטה היא מים מוגלשין שניתנו על גבי קמח, ובסמוך תבואר
 מחלוקתם.
 הברייתא מביאה דעות נוספות בדינים אלו: רבי ישמעאל בן רבי
 יוסי אומר משום אביו, לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה,
 אלא לדברי הכל זה וזה – בין מעיסה ובין חליטה נשנו לפטור –
 לפוטרו מחלה. מביאה הגמרא גירסא אחרת בדבריה: ואמרי לה –
 ויש אומרים שכך אמר רבי ישמעאל בן רבי יוסי, זה וזה – בין
 מעיסה ובין חליטה נשנו לחיוב – לחייבין בחלה, לדברי הכל.
 ומשיכה הברייתא, וחכמים אומרים, אחד זה ואחד זה – בין מעיסה
 ובין חליטה, אם עשאן באילפס, פטור מחלה, ואם אפאן פתנור
 חייב.
 לפני שהגמרא מסיימת את קושייתה, מבררת היא את דברי
 הברייתא. מקשה הגמרא: ולשיטת תנא קמא, שנחלקו בית שמאי
 ובית הלל במשנה, וחילקו בין מעיסה לבין חליטה, מאי שנא –
 במה שונה ה'מעיסה, שביט שמאי פוטרים אותה מחלה ובית הלל
 מחייבים אותה, ומאי שנא חליטה, שבית שמאי מחייבים ובית הלל
 פוטרים אותה, הרי שתיהן הן תערובת של קמח ומים רותחים,
 ובמה שונה קמח שניתן על גבי מים, ממים שניתנו על גבי הקמח.
 מתרצת הגמרא: אמר רב יהודה, אמר שמואל, וכן אמר רבי יהודה,
 ואיתימא ו-ויש אומרים שרבי יהושע בן לוי אמר כן, אכן אין חילוק
 ביניהם כלל, אלא פסברות המחלוקת בזה – במעיסה, קד סברות
 המחלוקת בזה – בחליטה, והפוטור פוטר בשתיהן, והמחייב מחייב
 בשתיהן, ותבא – הרישא והסיפא שבברייתא סותרות זו את זו,
 וצריך לומר שמי ששנה זו, לא שנה זו – התנא ששנה את הרישא
 חולק על התנא ששנה את הסיפא, ונחלקו תנאים אלו בדעת בית
 שמאי ובדעת בית הלל, התנא של הרישא סובר שבית שמאי
 מקילים ופוטרים במעיסה וכן בחליטה, ובית הלל מחמירים
 ומחייבים בשתיהן, והתנא השני סובר להיפך, שבית שמאי
 מחמירים בשתיהן ובית הלל מקילים בשתיהן.
 הגמרא מסיימת את קושייתה על רבי יוחנן: קתני מיתה – מכל
 מקום שנינו בברייתא, וחכמים אומרים, אחד זה ואחד זה ו-מעיסה
 וחליטה שששאן באילפס – בכלי העומד על גבי האש, פטור
 מחלה, ואם עשאן פתנור, חייב בחלה, ואם כן ברייתא זו היא
 תיובתא – פירכא על דבריו דרבי יוחנן, הסובר שמעשה אילפס
 הוא כאפייה בתנור, וחייב בחלה.
 מתרצת הגמרא: אמר לך רבי יוחנן – יכול רבי יוחנן להשיב לך,
 תנאי – מחלוקת תנאים היא, האם מעשה אילפס חייב בחלה, כמו
 שתוכיח הגמרא להלן, ואמנם הברייתא הזו סוברת שמעשה
 אילפס פטור מחלה, אך רבי יוחנן פסק כדעת המחייבים.
 הגמרא מביאה את הברייתא ממנה יש ללמוד שנחלקו תנאים
 במעשה אילפס: דתניא בברייתא, יכול היית לומר שיהא מעיסה
 וחליטה חייבין בחלה, תלמוד לומר – לכך נאמר בפרשת חלה
 (במדבר טו טז) באכילכם מלחם הארץ ולשון לחם באה למעט מינים

39 לו חטים שהחמיצו שעדיין לא הופרשה מהן תרומה ובפסח
40 הפרישה מהן, דברי הכל אינה קדושה – לא חלה עליה קדושת
41 תרומה, ואף לדעת רבי יוסי הגלילי שחמץ בפסח מותר בהנאה.
42 ברייתא נוספת שנחלקו בה תנאים אודות זר שאכל תרומת חמץ
43 בפסח בשוגג: תניא אידך – למדנו בברייתא אחרת, נאמר בתורה
44 בענין חובת התשלומים שעל האוכל תרומה בשוגג (ויקרא כב יד),
45 'יָנַתְּ לִבְחַן אֶת הַקֶּדֶשׁ', ומשמע שמה שהוא משלם לכהן יהיה
46 קודש, והיינו שישלם דבר הקדוש להיות קדוש, שתוכל לחול עליו
47 קדושת תרומה, פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג, שהלא אם
48 ישלם אותה בפסח לא תחול על תשלומיה קדושת תרומה,
49 וכאמור בברייתא לעיל שהמפריש תרומת חמץ בפסח אינה
50 קדושה, ועל כן יש למעטו מן הפסוק ולומר שפסח מן התשלומים
51 ומדמי עצים, דברי רבי אליעזר בן יעקב, ורבי אלעזר חסמא מחייב
52 את האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג, לשלם עליה קרן וחומש.
53 אמר לו רבי אליעזר בן יעקב לרבי אלעזר חסמא, מדוע אמרת
54 שהאוכל תרומת חמץ בפסח משלם, וכי מה הנאה יש לו לכהן מה
55 ו-בתרומת חמץ בפסח, שאף אם אינו סובר את הדרשה האמורה
56 הבאה לפירושו, מכל מקום מה הפסיון במה שאכלה, והלא היא
57 אסורה עליו בהנאה, ומה ישלם. אמר לו רבי אלעזר חסמא לרבי
58 אליעזר בן יעקב, וכי מה הנאה יש לו לאוכל תרומה טמאה בשוגג
59 בשאר ימות השנה, שמשלם עליה לכהן קרן וחומש, והלא היא
60 אסורה עליו באכילה ואין לה ערך.
61 אמר לו רבי אליעזר בן יעקב לרבי אלעזר חסמא, לא תביא
62 ראייה משם לנידוננו, משום שאם אמרת בתרומה טמאה בשאר
63 ימות השנה, שהאוכלה משלם עליה לכהן, הרי זה משום שאף
64 על פי שאין לו לכהן מה היתר אכילה, מכל מקום יש לו מה
65 היתר הפסח, שהיא ראויה שייסיק בה את תבשילו, ובכך שאכלה
66 הזור הפסיד הנאה זו מהכהן, ועל כן עליו לשלם לו את דמיה
67 כפי שהיא שוה להסקה, האם תאמר שישלם לכהן גם כן
68 ו-בתרומת חמץ בפסח שאין לו לכהן מה לא היתר אכילה ולא
69 היתר הפסח, שהרי היא אסורה גם בהנאה ואין להסיק בה,
70 ואינה שוה לו כלל, והלא לא הפסידו דבר בכך שאכלה. אמר
71 לו רבי אלעזר חסמא לרבי אליעזר בן יעקב, אף כן ו-בתרומת
72 חמץ בפסח יש לו לכהן מה היתר הפסח, שאם רצה הכהן
73 מריצה ו-משליכהו לפני בלבו שיאכלנה, או מסיקה תחת
74 תבשילו, לפי שחמץ בפסח מותר בהנאה וכדעת רבי יוסי
75 הגלילי, וכיון שיש לתרומה דמים, משלם קרן וחומש על
76 שהפסידה לכהן.

1 את האוכל בשוגג לשלם קרן וחומש. אמר לו רבי עקיבא לרבי
2 יוחנן בן נורי, וכי מה הנאה יש לו לכהן מה ו-בתרומת חמץ בפסח,
3 ומה הפסידו הזור במה שאכלה, והלא היא אסורה עליו בהנאה,
4 ומדוע ישלם. אמר לו רבי יוחנן בן נורי לרבי עקיבא, ומה הנאה יש
5 לאוכל תרומה טמאה בשוגג בשאר ימות השנה, שמשלם עליה
6 לכהן קרן וחומש, והלא היא אסורה עליו באכילה ואין לה ערך
7 ממון. מכך שהוא משלם עליה, מוכח שהתשלומים הם לפי מדה,
8 ועל כן יש לשלם גם כאשר לא היה לתרומה שאכל כל ערך
9 שהוא. ומעתה, אף מי שאכל תרומת חמץ בפסח האסורה באכילה
10 ובהנאה, משלם לכהן את דמיה.
11 אמר לו רבי עקיבא לרבי יוחנן בן נורי, לא תביא ראייה משם
12 לנידוננו, משום שאם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה,
13 שהאוכלה משלם עליה לכהן, הרי זה משום שאף על פי שאין לו
14 לכהן מה היתר אכילה, הלא יש לו מה היתר הפסח, שהיא ראויה
15 שייסיק בה את תבשילו, ובכך שאכלה הזור הפסיד הנאה זו מהכהן,
16 ועל כן עליו לשלם לו את דמיה כפי שהיא שוה להסקה, האם
17 תאמר שישלם לכהן גם כן ו-באוכל תרומת חמץ בפסח, שאין לו
18 לכהן מה לא היתר אכילה ולא היתר הפסח, שהרי היא אסורה גם
19 בהנאה ואין להסיק בה, ואינה שוה לו כלל, ולא הפסידו לו דבר
20 בכך שאכלה. הא למה אופן זה של אוכל תרומת חמץ בפסח דומה,
21 לאוכל תרומת תותים וענבים שנטמאה, שאין לו לכהן מה לא היתר
22 אכילה, לפי שהיא אסורה באכילה, ולא היתר הפסח, לפי שהיא
23 כמים ואי אפשר להסיק בה, שבאופן זה אכן אינו משלם לכהן
24 דבר.
25 לדעת רבי עקיבא תשלומי אכילת תרומה בשוגג הם לפי דמים,
26 ולכך אין לשלם אותם אלא כאשר הופסד הכהן, ולא כאשר הזור
27 אכל תרומה שאין לה ערך, כגון תרומת חמץ בפסח או תרומת
28 תותים וענבים שנטמאה. לדעת רבי יוחנן בן נורי, תשלומי אכילת
29 תרומה בשוגג הם לפי מדה, ולכך גם האוכל תרומת חמץ בפסח
30 וגם האוכל תרומת תותים וענבים שנטמאה, משלמים על
31 אכילתם, אף שאכלו תרומה שלא היה לה ערך כלל. נמצא שפסח
32 הגמרא, אם האוכל תרומה בשוגג משלם לפי דמים או לפי מדה,
33 שגוי במחלוקת רבי עקיבא ורבי יוחנן בן נורי.
34 המשך דברי הברייתא: כמה דברים אמורים שישנה מציאות של
35 תרומת חמץ בפסח ועליה דנו אם מתייבבים באכילתה אם לאו,
36 במפריש תרומה מטבלו בפסח קודם שהחמיצה ולאחר מכן
37 התמיצה, או במפריש תרומה מחמץ קודם הפסח, שרק לאחר
38 הפרשתה נאסרה, אבל אם מפריש תרומת חמץ בפסח, כגון שהיה

1 לכל המון ישראל למאיש ועד אשה, לאיש חלת לחם ואשפר
2 אחד ואשישה אחת וגו', ואמר רב חנן בר אבא, 'אשפר' האמור
3 בפסוק זה, הוא אחד משישה פסח ו-ששית פרו, ואשישה' היא פת
4 העשויה מאחד משישה פאפה ו-מששית איפהו, שזהו שיעור גדול
5 מאד.
6 הגמרא מביאה מי שחולק על פירוש פסוק זה: ורב חנן בר אבא,
7 המפרש שאשישה' היא שישית האיפה, פליגא דשמואל – חולק
8 על פירושו של שמואל בפסוק זה, דאמר שמואל, 'אשישה' האמורה
9 בפסוק, היא נרפא דחמרא – כלי מלא יין, דכתיב בתוכחת הושע
10 לישראל, שה' אוהב את עם ישראל ויהם פנים אל אלהים אחרים
11 ואהבי אשישי ענבים' (הושע ג א), כלומר, שאוהבים לשתות בגביעי
12 יין ואינם עוסקים בתורה.
13 הברייתא שלפנינו מביאה מחלוקת תנאים במצה עבה: תני רבן
14 ברייתא, אין אופין פת עבה (ביום טוב) בפסח, דברי בית שמאי,
15 ולחלק יבואר טעמם.

1 אלא כפת הדראה – פת שניטל כל הדרה, כלומר, פת קיבר
2 העשויה מקמח גס, תלמוד לומר – לכך נאמר בתורה 'מצות' 'מצות'
3 פעמים רבות, וריקה בכך הכתוב שיוצא ידי חובתו אף במצה
4 העשויה מסולת נקיה, ואפילו במצות של שלמה המלך, שהיה
5 מעונג ואכל רק פת מסולת נקיה. מסיימת הברייתא: אם כן שאנו
6 מריבים מצה העשויה מסולת נקיה, מה תלמוד לומר – מדוע נאמר
7 'לחם עוני', אלא ודאי כדי שנדרוש פרט לחלוט ואשישה, שהם
8 לחמים חשובים ונכבדים ועשויים שלא כדרך הרגיל, שאין דרך
9 בני אדם לעשותם אלא כדי להתכבד בהם בפני אנשים גדולים,
10 אבל לחם שרגילים בני אדם לעשותו יוצאים בו ידי חובתו.
11 הגמרא מפרשת עתה את המקור לשם 'אשישה' שהוזכר בברייתא
12 כפת חשובה. מפרשת הגמרא: ופאי משמע – ומדיכן יש לתמוד
13 דהא 'אשישה' לישנא דהשיבותא – שאשישה' זו היא לשון
14 חשיבות, דכתיב לגבי דוד המלך, בשעה שהעלה את ארון הברית
15 מבית עובד אדום הגיתי אל עיר דוד (שמואל ב' יט), ויחלק ללך העם

20 וְהָאָם קְמִיפְלָנִי – וּבֹזֵה נַחֲלֶקוּ, דְּמַר – שְׂרָבֵי מֵאִיר סֶבֶר, לְמַפְרַע הוּא
 21 גֹּזֵה, וְהַתְּגַלָּה הַדְּבַר שֶׁמִּשְׁעַת הַהֲלוּאָה הִיָּה הַחֲמִיץ שֶׁל הַיִּשְׂרָאֵל,
 22 וְלֹכֵן עֹוֹבֵר עַל אִיסוּר אִם נִהְנֶה מִמֶּנּוּ, וְמַר – וְתֵנָּה קֵמָא סֶבֶר, מִכָּאן
 23 וְלִהְבָּא הוּא גֹּזֵה, וְעַד שַׁעַת הַגְּבִיָּה הִיָּה הַחֲמִיץ שֶׁל הַנְּכָרִי, וְלֹכֵן
 24 אִינוּ עֹוֹבֵר עַל אִיסוּר אִם נִהְנֶה מִמֶּנּוּ.
 25 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: וְתַסְבְּרָא – וְכִי סָבוּר אַתָּה לֹמַר שֶׁנַּחֲלָקוּ הָאֵם
 26 לְמַפְרַע הוּא גֹּבֵה אוּ מִכָּאן וְלִהְבָּא הוּא גֹּבֵה, אִם כֵּן אֵימָא סִיפָא
 27 – אִמּוֹר וּבֵאֵר אַתְּ סוּף הַבְּרִייתָא, אֲבָל נְכָרִי שְׁהֵלְוָה לִישְׂרָאֵל מְעוֹת
 28 עַל חֲמִצּוֹ קוֹדֵם הַפְּסָח, לְאַחֵר תְּפַסַּח דְּבָרֵי הַכֹּל עֹוֹבֵר עַל אִיסוּר אִם
 29 נִהְנֶה מִמֶּנּוּ. וְהָאֵם אֵינִי עֹוֹבֵר, לִיָּה – וְהָרִי הִיָּה לְבִרְיִיתָא לְהַפּוֹךְ
 30 אֶת הַמַּחְלוּקַת שֶׁשֵּׁנִינוּ בְּתַחֲלִיל הַבְּרִייתָא, וְלֹמַר שֶׁלְּמִאֵן דְּאֵמַר
 31 הָתָם – לְתַנָּה קֵמָא הַסּוּבֵר שֶׁם, שְׂאִינוּ עֹוֹבֵר, מִשּׁוּם שֶׁמִּכָּאן וְלִהְבָּא
 32 הוּא גֹּבֵה, וְעַד שַׁעַת הַגְּבִיָּה הִיָּה הַחֲמִיץ שֶׁל הַנְּכָרִי, הֵבָא עֹוֹבֵר,
 33 מִשּׁוּם שֶׁמִּכָּאן וְלִהְבָּא הוּא גֹּבֵה, וְהָרִי הִיָּה חֲמִץ בְּרִשּׁוֹת הַיִּשְׂרָאֵל
 34 עַד שַׁעַת הַגְּבִיָּה, וְלְמִאֵן דְּאֵמַר הָתָם – וְלִרְבִּי מֵאִיר הַסּוּבֵר שֶׁם
 35 שְׁעֹוֹבֵר, מִשּׁוּם שֶׁלְּמַפְרַע הוּא גֹּבֵה, וְמִשְׁעַת הַהֲלוּאָה הִיָּה הַחֲמִיץ
 36 שֶׁל הַיִּשְׂרָאֵל, הֵבָא אֵינִי עֹוֹבֵר, מִשּׁוּם שֶׁלְּמַפְרַע הוּא גֹּבֵה, וְהָרִי
 37 חֲמִץ שֶׁל הַנְּכָרִי כִּבֵּר מִשְׁעַת הַהֲלוּאָה. וּמִדּוּעַ נִקְטָה הַבְּרִייתָא שֶׁלְּפִי
 38 כּוֹלֵם עֹוֹבֵר עַל אִיסוּר אִם נִהְנֶה מִמֶּנּוּ.

1 הַדְּבַר אִם תֵּאֵמַר שֶׁלְּמַפְרַע הוּא גֹּזֵה, וְלֹאֲחֵר שֶׁגֵּבַה הַנְּכָרִי חֲמִצּוֹ,
 2 הַתְּגַלָּה הַדְּבַר כִּי מִשְׁעַת הַהֲלוּאָה הִיָּה הַחֲמִיץ קְנוֹי לוֹ, אֲמַטּוֹ לְהֵבִי
 3 – מִשּׁוּם כֵּךְ מוֹתֵר בְּהִנָּחָה, מִפְּנֵי שֶׁחֲמִיץ שֶׁל נְכָרִי שֶׁעֲבַר עֲלָיו הַפְּסָח,
 4 מוֹתֵר בְּהִנָּחָה. אֲלֵא אִי אֲמַרְתָּ – אִם תֵּאֵמַר שֶׁמִּכָּאן וְלִהְבָּא הוּא
 5 גֹּזֵה, וְרַק מִשְׁעַת הַגְּבִיָּה קִנְה הַנְּכָרִי אֶת הַחֲמִיץ, אֲמַאי – מִדּוּעַ
 6 מוֹתֵר בְּהִנָּחָה, הָרִי בְּרִשּׁוֹתָא דִּישְׂרָאֵל הָיָה קָאִי – הַחֲמִיץ עֵמֵד
 7 בְּרִשּׁוֹת הַיִּשְׂרָאֵל בְּפִסְחָהּ, וְחֲמִיץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁעֲבַר עֲלָיו הַפְּסָח,
 8 אִסוּר בְּהִנָּחָה.
 9 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: הֵבָא בְּמַאי עֶקְרִינוּ, בְּשֶׁהֲרִינוּ – כְּשֶׁמִּשְׁכַּנו אֲצִלוּ,
 10 וְהִנִּיחַ חֲמִצּוֹ בְּבֵית הַנְּכָרִי, וְהוֹאִיל וּבַעַל חוּב קוֹנֵה מִשְׁכּוֹן, הָרִי זֶה
 11 חֲמִצּוֹ שֶׁל הַנְּכָרִי, וּמוֹתֵר בְּהִנָּחָה.
 12 הַגְּמָרָא דְנָהּ הָאֵם אִפְשָׁר לְתַלּוֹת אֶת מַחְלוּקַת אַבְיֵי וְרַבָּא
 13 בְּמַחְלוּקַת תְּנַאִים. שׁוֹאֵלַת הַגְּמָרָא: לֵימָא בְּתַנָּאי – שְׁמַא נִאֲמַר
 14 שֶׁמַּחְלוּקַת אַבְיֵי וְרַבָּא לִגְבִי גְבִייתָא בַּעַל חוּב תְּלוּיָהּ בְּמַחְלוּקַת
 15 תְּנַאִים זֶה שֶׁשֵּׁנִינוּ בְּבִרְיִיתָא, יִשְׂרָאֵל שְׁהֵלְוָה לְנְכָרִי מְעוֹת עַל חֲמִצּוֹ
 16 קוֹדֵם הַפְּסָח, וְהַתְּנָה עִמּוֹ שֶׁאֵם לֹא יִפְרַע לוֹ חוּבוֹ עַד יוֹם פְּלוּנֵי יִגְבַּה
 17 אֶת הַחֲמִיץ בְּחוּבוֹ. לְאַחֵר תְּפַסַּח אֵינִי עֹוֹבֵר עַל אִיסוּר אִם נִהְנֶה
 18 מִמֶּנּוּ. מִשּׁוּם רְבִי מֵאִיר אֲמַר, עֹוֹבֵר. מַאי – מַה הִיא כּוּוֹנַת הַבְּרִייתָא,
 19 לְאִי – הָאֵם אִין מִדּוּבֵר שֶׁלֹּא הִנִּיחַ הַנְּכָרִי חֲמִצּוֹ בְּבֵית הַיִּשְׂרָאֵל,

המשך ביאור למס' פסחים ליום שלישי עמ' ב

12 לאוכלם, אֲבָל בְּחִיטֵי (וּבְחִטִּים) שֶׁל תְּרוּמָה שְׁנִטְמָאוּ, לֹא מִדְּלִיקָתָם,
 13 שְׂפָא יִבָּא בְּהֵן לִידֵי תְּקֵלָה, שְׁחִטִּים אֵינִם נִמְאָסִים בּוֹרִיקְתָם בֵּין עֲצֵי
 14 הַהֶסְקָה, וְעַל כֵּן אִם נִתֵּיר לוֹ הַדְּלִיקָה בְּהֵם יֵשׁ לְחֹשׁוֹשׁ שִׁיבּוּא
 15 לְאוֹכְלָם. וְרַבִּי יוֹחָנָן אֲמַר אֲפִילוּ חִיטֵי – גַּם חִיטֵי תְּרוּמָה, מוֹתֵר
 16 לְהַדְּלִיק בְּהֵם.
 17 הַגְּמָרָא מְבַאֵר אֶת דְּבָרֵי רַבִּי יוֹחָנָן. שׁוֹאֵלַת הַגְּמָרָא: וְאַמַּאי –
 18 וּמִדּוּעַ הִתִּיר רַבִּי יוֹחָנָן לְהַדְּלִיק בְּחִטִּים שֶׁל תְּרוּמָה, נִיחּוּשׁ – הֲלֵא
 19 יֵשׁ לָנוּ לְחֹשׁוֹשׁ דִּילְמָא אֲתֵי (וְשִׁמָּא יִבּוּא) בְּהֵן לִידֵי תְּקֵלָה לְאוֹכְלוֹן,
 20 מֵאַחֵר שֶׁאֵינִם נִמְאָסִים בּוֹרִיקְתָם בֵּין עֲצֵי הַהֶסְקָה, וְכֹאמּוֹר.
 21 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: בְּדָאֲמַר – כְּפִי שֶׁאֲמַר רַב אֲשֵׁי בַּעֲנִין אַחֵר, שֶׁמִּדּוּבֵר
 22 שֶׁם

1 ואין חשש שיבוא לאוכלו, ולא כן פירות שאינם נמאסים, שיש
 2 לחשוש שמא אגב עיסוקו בהם יבוא לאכול מהם.
 3 הגמרא שבה לעסוק בברייתא שהובאה לעיל, אודות הדלקה בפת
 4 ובשמן של תרומה טמאה: גופא – נבאר את דברי הברייתא ונדון
 5 בהם. שנינו בברייתא: מְדִלְקִין בְּפֶת וּבְשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה שְׁנִטְמָאוּ.
 6 הגמרא מביאה מחלוקת בענין זה: אַבְיֵי אֲמַר מְשִׁמְיָה (וּבְשֶׁמֶן)
 7 דְּתוֹקָתָהּ, וְרַבָּא אֲמַר בְּשֶׁם דְּבִי (וּבְשֶׁמֶן) בֵּית מִרְרֵשׁוֹ שֶׁל רַבִּי יִצְחָק בְּרַ
 8 מִרְתָּא, אֲמַר רַב הוּנָא, לֹא שְׁנֵי שְׁמֵדְלִיקִים בְּתְרוּמָה טְמֵאוּת, אֲלֵא
 9 בְּפֶת וּבְשֶׁמֶן, שְׁאִין לְחֹשׁוֹשׁ בְּהֵם לְתַקְלָה, שְׁכֹאמּוֹר לְעִיל פֶּת שֶׁל
 10 תְּרוּמָה טְמֵאוּת הוּא זוֹרְקָה לְבֵין הַעֲצִים וְשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאוּת
 11 הוּא מְנִירוֹ בְּכֵלֵי מֵאוֹס, וְכִיּוֹן שְׁהֵם נִמְאָסִים בְּכֵךְ אִין חֹשׁוֹשׁ שִׁיבּוּא

המשך ביאור למס' פסחים ליום חמישי עמ' א

20 יוֹצֵא בָּהּ יָדֵי חוֹבְתוֹ כְּשֶׁלֹּא חֲחִמִּיצָה, מִשּׁוּם דְּמִצְוָה זֶה שְׁנִילוּשָׁה בְּמֵי
 21 פִּירוֹת הָיָה לִיָּה – נַחֲשַׁבְתָּ הִיא מִצְוָה עֲשִׂיָּרָה, וְאִילוּ הַמִּצְוָה מְכוּוֹנָה
 22 בְּתוֹרַת 'לֶחֶם עֲנִי' (שם), לְפִיכֵךְ אַף אִם חֲחִמִּיצָה, אִין חֲחִיבִין עַל
 23 חִימוּצָה בְּרַת.
 24 מַקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל דְּבָרֵי רַב פְּפָא: אֵיתִיבָהּ (וּבְהִקְשָׁה) רַב הוּנָא בְּרִיָּה
 25 דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַב פְּפָא, הֲלֵא שְׁנִינוּ בְּבִרְיִיתָא, הִתְּחַוּוּ וְנִמְעֵנוּ – רִיכֵךְ
 26 וְהַמִּיִּס בְּמֵים אֶת הַלֶּחֶם וְשִׁתָּה אוֹתוֹ בְּפִסְחָהּ, אִם חֲחִיבִין הוּא, עָנִישׁ
 27 עֲלָיו בְּרַת, וְאִם מִצְוָה הוּא, אִין אֲדָם יוֹצֵא בָּהּ יָדֵי חוֹבְתוֹ בְּפִסְחָהּ, לְפִי
 28 שְׁאִין יוֹצֵאִים יָדֵי חוֹבַת מִצְוָה אֲלֵא בְּאִכִּילָהּ, וְאִין זֶה דְּרַךְ אִכִּילָהּ.
 29 וְאִם כֵּן קִשְׁיָה, הָאֵם הֵבָא – הָרִי כֹאן, בְּמִצְוָה שְׁנִימוּחָה בְּמֵים, דְּאִין אֲדָם
 30 יוֹצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ בְּמִצְוָה זֶה, כְּמִבּוּאֵר בְּבִרְיִיתָא, וּמְכַל מְקוּם אִמְרָה
 31 הַבְּרִייתָא שֶׁחֲחִיבִין עַל חִימוּצוֹ בְּרַת, וּמוֹכַח שֶׁאֵף דְּבַר שְׁאִין יוֹצֵאִים
 32 בּוֹ יָדֵי חוּבָה שֶׁל מִצְוָה, אִם חֲחִימִיץ חִיבִים עַל חִימוּצוֹ בְּרַת, וְאִם כֵּן
 33 לֹא יִתְכַּן שְׁדוּרָה שֶׁל רִישׁ לְקִישׁ בְּכֵךְ שְׁאִין חִיבִים בְּרַת עַל
 34 אִכִּילַת עִיסָה שְׁנִילוּשָׁה בֵּין שְׁמֵן אוֹ דְּבַשׁ.
 35 אוֹמֵרַת הַגְּמָרָא: אֵיתִיעֵר בְּהוּ (וּבְהִתְעוֹרֵר לְדַבְּרִיָּהּ) רַב אֲיִדִי בְּרַב אֲבִין
 36 מִנְּמַנּוּמוֹ, וְאֲמַר לְהוּ, דְּרַדְּקִין – בְּחוּרִים שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְסַבְּרָא אַתְּמָה,
 37 אִין זֶה טַעְמוֹ שֶׁל רִישׁ לְקִישׁ, אֲלֵא תִּינּוּ מְעָמָא דְּרִישׁ לְקִישׁ, מִשּׁוּם
 38 דִּיין שְׁמֵן וְדַבֵּשׁ הוּוּ לְהוּ מִי פִירוֹת,

1 מפרשת הגמרא: מַאי – מַה הִיא 'קְרִמִּית', אֲמַר אַבְיֵי, זֶהוּ מִין תְּבוּאָה
 2 שֶׁשֵּׁמוֹ שִׁיזְנִיתָא. מִמְּשִׁיבָה הַגְּמָרָא לְפָרֵשׁ: מַאי 'שִׁיזְנִיתָא' – בְּאִיזוֹ
 3 שִׁיזְנִיתָא מִדּוּבֵר. אֲמַר רַב פְּפָא, זֶה הִיא שִׁיזְנִיתָא דְּמִשְׁתַּבְּחָא בִּינֵי
 4 בְּלִינִיתָא – שִׁיזְנִיתָא הַנִּמְצָאָת בֵּין הַפְּרָגִים, וְהוּא מִין זְרַע שְׁחוֹר
 5 וְעִגּוּל כְּדוּחָן, הַגְּמָרָא קִצְחָהּ.
 6 הַגְּמָרָא דְנָהּ עֵתָה בְּדִין עִיסָה שֶׁלֹּא נִילוּשָׁה בְּמֵים, אֲלֵא בְּמִשְׁקִים
 7 אַחֲרִים, הָאֵם חִיבִים עַל חִימוּצָה: אֲמַר רַבָּה בְּרַב חֲנִנָּה, אֲמַר רִישׁ
 8 לְקִישׁ, עִיסָה שְׁנִילוּשָׁה בֵּין וְשֶׁמֶן וְדְּבַשׁ, כְּלוּמַר עִיסָה שְׁנִילוּשָׁה
 9 בְּאֶחָד מִמֵּינִים אֵלוֹ, וְלֹא נִתַּן בְּהֵם מֵים, אִין חֲחִיבִין עַל חִימוּצָה בְּרַת.
 10 הַגְּמָרָא מְבַרַרַת אֶת טַעְמוֹ שֶׁל רִישׁ לְקִישׁ: תִּיב (וּבְשׁוֹבוֹ) רַב פְּפָא וְרַב
 11 הוּנָא בְּרִיָּה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, קָמִיָּה (וּבְלִפְנֵי) דְּרַב אֲיִדִי בְּרַב אַבְיֵי, וְתִיב רַב
 12 אֲיִדִי בְּרַב אַבְיֵי וְקָא מְנַמְנָם (וּבְרַב אֲיִדִי בְּרַב אַבְיֵי) הִיָּה יוֹשֵׁב וּמִנְמַנָּם,
 13 אֲמַר לִיָּה רַב הוּנָא בְּרִיָּה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַב פְּפָא, מַאי מְעָמָא (וּבְמַה
 14 טַעְמוֹ) דְּרִישׁ לְקִישׁ, הַסּוּבֵר שְׁאִין חִיבִים בְּרַת עַל עִיסָה שְׁנִילוּשָׁה
 15 בֵּינָן, שְׁמֵן אוֹ דְּבַשׁ. אֲמַר לִיָּה רַב פְּפָא, מִשּׁוּם דְּאֲמַר קְרָא (וּבְרַבִּים טו א)
 16 לֹא תֹאכַל עֲלָיו חֲמִיץ [וְגו'] שְׁבַעֲתָ יָמִים תֹּאכַל עֲלָיו מִצּוֹת, הָרִי
 17 שְׁהוֹקְשָׁה הַמִּצְוָה לְחֲמִיץ, לְלַמֵּד שֶׁרַק דְּרִיבִים – מֵינֵי תְּבוּאָה שְׁאֵם לֹא
 18 חֲחִמִּיצוּ אֲדָם יוֹצֵא בְּהֵן יָדֵי חוֹבְתוֹ בְּפִסְחָהּ, חֲחִיבִין עַל חִימוּצוֹ בְּרַת,
 19 וְהָרִי עִיסָה זֶה שְׁנִילוּשָׁה בֵּין וְשֶׁמֶן אוֹ דְּבַשׁ, הוּאִיל וְאִין אֲדָם

47 צריכה כהונה, ונמצא שלישת המנחה אינה נעשית בזריזים. ושוב
48 חזרת הקושיא מדוע התירו ללושה בפורשים ולא חששו שמא
49 תחמיץ.
50 מתרצת הגמרא: לענין לישא של המנחה אנו סומכים על זריזותם
51 של הכהנים, דנהי דבזריזין ליתא – אף שבאמת אין הלישה
52 נעשית דווקא על ידי כהנים שהם זריזים, אבל מכל מקום במקום
53 זריזין ליתא – היא נעשית במקום שהכהנים מצויים בו דהיינו
54 בעזרה, דהרי אמר מר – נאמרה מימרא זו בבית המדרש, אפילו
55 שבליה פשירה מר, ואינה צריכה להיעשות על ידי כהנים
56 בדווקא, מכל מקום אם נעשית חוץ לחומת עזרה, היא פסולה,
57 ומאחר שמצויים בעזרה כהנים שהם זריזים, הרי הם רואים את
58 עשיית העיסה, ומלמדים את כל העוסק בעשייתה להזהר בה
59 שלא תחמיץ. ולאפוקי – ולהוציא ולמעט מכלל זה ליתיה,
60 דאינה נעשית לא בזריזין, ולא במקום זריזין, אלא נעשית על ידי
61 כל אדם, ובכל מקום, ולכן יש לחשוש בה שמא תבוא לידי
62 חימוץ.
63 הגמרא דנה עוד בדברי שמואל שאין לותתין את המנחות. מקשה
64 הגמרא: ומאי שנא – ובמה שונים כל המנחות שאין לותתין אותם,
65 מנחת העומר, שלותתים אותה. דתניא בברייתא, מנחת העומר
66 לותתין אותה, ואחר כך צוברין – עורמים אותה בערימה, כדי
67 שיוברו מימיה, ותהיה יבישה בשעת טחינתה, ולא יחמיץ הקמח
68 מחמת מי הלתיתה. הרי שאין חוששים במנחת העומר שמא
69 תחמיץ על ידי הלתיתה, ובמה שונה מנחה זו משאר מנחות שאין
70 לותתים אותם מחשש שיחמיצו.
71 מתרצת הגמרא: ציפור שאני – שונה הדין לגבי מנחת העומר
72 שהיא מנחת ציבור, שכן כל מעשיה נעשים על פי בית דין, ואף
73 לתיתה נעשית על ידי בית דין, ועל כן היא נעשית בזריזות, ואין
74 לחשוש שמא תבוא לידי חימוץ.
75 הברייתא שלפנינו דנה האם יוצא ידי חובתו במצה העשויה
76 מתבואת ביכורים: תנו רבנן בברייתא, יכול היית לומר שיוצא
77 האדם ידי חובתו ממצת כפורים בירושלים, וכגון כהן שהביאו לו
78 חטים לביכורים, ואפה מהן מצות, תלמוד לומר – לכך נאמר לגבי
79 מצות אכילת מצה (שמות יב ט) 'ככל מושבתיכם תאכלו מצות',
80 ללמד שיוצאים ידי חובת מצת מצוה רק במצה הנאכלת 'ככל
81 מושבתיכם' – בכל מקום, יצאו מכלל זה כפורים, שאין נאכלין ככל
82 מושבתיכם, אלא פירושלים בלבד, דכרי רבי יוסי תגלילי. רבי
83 עקיבא אומר, מטעם אחר אין יוצאים במצת ביכורים, משום
84 שנאמרו בתורה מצה וקרוך יחד, שנאמר (במדבר ט יא) 'על מצות
85 וקרוכים יאכלהו', הרי שהקישם הכתוב זה לזה, ללמדך, מה –
86 כשם שקרוך שיוצאים בה הוא מין שאינו כפורים, שהרי ביכורים
87 באים רק משבעת המינים, אף מצה שיוצאים בה היא מצה שאינה
88 כפורים.
89 מבררת הגמרא: אי – אם כן, שרבי עקיבא מקיש מצה למרוח,
90 שמא נמשיך ונדרוש, מה קרוך שיוצאים בו הוא דבר שאין בו
91 כפורים כלל, אף במצה נאמר שלא יצאו ידי חובה אלא במצה כזו
92 שאין בו מין כפורים כלל,

1 מתרצת הגמרא: אלא יש לשנות את הגירסא במעשה זה, והכי
2 קאמר – וכך אמר רבי יהושע לבניו, יומא קמא לא תלושו לי את
3 המצות כדוקשא – ובדבשו, אבל מצינו ואילך, לישו לי כדוקשא.
4 תירוצו נוסף: ואיבעית אימא – ואם תרצה תאמר תירוצו אחר, לעולם
5 – באמת אמר להם ללוש לו כחלב – ובחלב, והיינו כדאמר
6 רבינא, כעין תורה – שיעור קטן של עיסה, כמו עין של שור, שרי –
7 מותר ללוש בחלב, כיון שאוכלו מיד בבת אחת ואין דרך להשהות
8 אותה, ואין לחשוש שמא ישכח שגילוש בחלב ויבוא לאוכלו עם
9 בשר. והקא נמי – אף כאן, בהנהגתו של רבי יהושע ללוש את
10 המצה בחלב, מדובר בעיסה מועטה, כעין תורה.
11 הגמרא חוזרת לפרש את דברי הברייתא שהובאה לעיל. שנינו
12 בברייתא: ושון – הכל מודים בדין זה, שאין לישן את העיסה של
13 המצה כפושין, לפי שמים פושרים ממחרים את ההמצה של
14 העיסה. מקשה הגמרא: מאי שנא – במה שונה מצה של פסח
15 ממצות, שאף הן אסורות בחימוץ, ומכל מקום התירו ללושן
16 בפורשים, דתני – שכן שנינו במשנה (מנחות נה), כל המנחות
17 נלושות כפושין, (ומשתמין) – ובלבד שישמרו אותן שלא יחמיצו.
18 ומדוע במצה של פסח לא התירו זאת.
19 מתרצת הגמרא: אם אמרו דין זה, שמותר ללוש בפורשים, בזריזין
20 – במנחות שנילושות על ידי כהנים שזריזים הם, ואף אם ילושו
21 בפורשים ידעו להזהר שלא תחמיץ העיסה, וכי אמרו כן שאין
22 זריזין – מצת הפסח שנאפית גם על ידי סתם בני אדם שאינם זריזים
23 כל כך, ויש לחשוש שלא ידעו להזהר בה מחימוץ אם ילושו
24 בפורשים.
25 חזרת הגמרא ומקשה: אי הכי – אם כן, שאנו סומכים על זריזותם
26 של הכהנים שלא ינחור לעיסה להחמיץ, מילת נמי לית – יש
27 להתיר לכהנים גם ללחות – ולשרות במים את החטים של
28 המנחות קודם טחינתן, ולא נחשוש שמא מתוך כך יבואו החטים
29 לידי חימוץ, שהרי הכהנים זריזים הם, אלא – ומדוע אמר רבי
30 זירא, אמר רבה בר רב הונא, אמר שמואל, חישין של מנחות אין
31 לותתין אותה, שמא יחמיצו.
32 מתרצת הגמרא: לישא, בזריזין ליתא – הלישה נעשית על ידי
33 הכהנים, שהם זריזים, ואנו סומכים על זריזותם שיהיו שלא
34 תחמיץ העיסה, ולכן התירו ללושה בפורשים, אבל לענין ליתיה
35 אין אנו יכולים לסמוך על כך, שכן אם נתיר לעשותה, ליתא בזריזין
36 – לא תיעשה על ידי הכהנים, אלא תהא מסורה ביד כל אדם,
37 שהרי הור מביא את מנחתו לעזרה כשהיא כבר סולת טחונה, ולכן
38 לא התירו זאת, מחשש שיחמיצו המנחות.
39 חזרת הגמרא ומקשה: ולישא מי ליתא – וכי הלישה כן נעשית
40 בזריזין, והכתיב – ורחי נאמר לגבי אדם שמתנדב מנחה (ויקרא ב א –
41 ויצק עליה שמן וגו') והכתיב אל בני אהרן הכהנים, וקמץ משם
42 מלא קמצו מסלתה ומשמנה על כל לבנתה והקטיר הפתן את
43 אצרתה המזבחה, ומבואר בכתוב שרק לפני הקמיצה יש להביא
44 את המנחה לבהן, ויש ללמוד מכך שרק מקמיצה ואילך זו מצת
45 פהונה – יש צורך בעבודת הכהנים, ולפיכך הכתוב על יציקה וכליה
46 של המנחות, שקודמות לקמיצתה, שפשירה בכל אדם, ואינה

המשך מעמוד כב

(בבחי' מלמטה למעלה), ובית נצח¹⁸, בגאולה הנצחית
שאינן אחרי' גלות¹⁹, כשיהי' שלימות הגילוי דעצמותו ית'
בתחתונים²⁰, ושלימות החיבור ד"אני לדודי ודודי לי", "כל
מקום שנאמר לי אינו זו לעולם".

תורת מנחם התוועדיות ה'תנש"א חלק ד עמוד 168
ואילך

ביותר של הגלות נהיית הגאולה – "גולה" בתוס' אל"ף¹⁵)
– בבית המקדש השלישי, שהוא גם כן בית המקדש
המשולש (על דרך חוט המשולש¹⁶), שכולל הן את בית
ראשון (שהי' בבחי' מלמעלה למטה¹⁷) והן בבית שני

(15) ראה ויקרא רבה סוף פ"ב. ועוד. לקוטי תורה בהעלותך לה, ג. ובכמה מקומות.
וראה שיחות שבת פרשת אח"ק ושבת פרשת אמור שנה זו (התוועדיות תנש"א

חלק ג עמוד 177 ואילך; עמוד 217 ואילך). ושם נתבאר.

(16) קרלת ד, יב.

(17) ראה בארוכה לקוטי שיחות חלק ט עמוד 62 ואילך.

(18) זהר חלק א כח, א. חלק ג רכא, א. תקוני זוהר תיקון ח.

(19) ראה מכלילתא בשלח טו, א. תוס' ד"ה ה"ג נאומר – פסחים קטז, ב. ועוד.

(20) ראה תניא פרק לו (מו, א).

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 **יב** אַבְל גַּר שְׂמֻדְלָקַת הַשְּׁפַחָה לְהַדִּיחַ בְּלִי אֲכִילָה לְאֹרֹז אַף עַל פִּי שְׁהַדְחָה זֶה הוּא לְצוּרֵי הַיִּשְׂרָאֵל אֵין
2 הַדְּלָקָה זֶה נִקְרָא בְּשֵׁבִיל יִשְׂרָאֵל הוּא אֵין גּוֹף הַיִּשְׂרָאֵל נִהְיָה (מִנֵּר זֶה⁷²) (מִתְדַּחָה זֶה⁷³) אֵלָא שְׂבָלִים
3 שְׁלוֹ מְדַחִים וְהוּא חִיבֵת לְהַדִּיחֵם לְצַרְכָּהּ הִיא מְדַלְקַת וְאֵין צְרִיךְ לְמַחֹת בָּהּ⁷⁴ וּמוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאֹרֹז גַּר
4 זֶה⁷⁵ יְדַבְּרֵנוּ:

חלק ב סימן רעו דיני נר שהדליק הנכרי בשבת סעיף יב

הלכתא רבתא

ולצורך ישראל⁷⁹.
ל[ו] לאור נר זה - דלת שניתן לפותחה באופן ידני, יכול לבקש מהנכרי שיפתחנה - ומותר לו לעבור בה גם אם הנכרי פתחה באופן חשמלי⁸⁰.
וכן בכל מלאכה שיכול הנכרי לעשותה בהיתר - וסביר שיעשנה בהיתר - אפשר לומר לו לעשותה בשבת (שיאמר לו סתם לעשותה, ולא יאמר לו לעשותה באיסור)⁸¹, ובמקום שסביר שיעשנה באיסור⁸², יש להגביל היתר זה לבני-תורה בלבד - או לומר לו בפירוש שיעשה בהיתר.
גם במלאכות דאורייתא יש לומר לו בפירוש לעשות בדרך ההיתר⁸³.
ובמקומות ציבוריים יש להחמיר בכל דבר הכרוך עם זלזול בשבת⁸⁴.
ל[ו] לאור נר זה - ומותר לכתחילה לבקש ממנה שתדיח

לג] מנר זה - בסעיף יא נתחדש איסור ההנאה מהדלקת נר שנעשתה בשביל הנכרי, כשהיא משמשת לדבר שגופו של ישראל נהנה ממנו (הליכת הנכרי).
ובזה ישנם שני אופנים להתיר, או שהישראל אינו נהנה מהנר (כגון שהנכרי הולך לבדו לאור הנר, ובנדו"ד השפחה מכבסת לבדה), וזוהי הגירסא הראשונה בשו"ע⁷⁶.
לד] מהרחה זו - אופן נוסף להיתר כשהנר הודלק לצורך דבר שאין גופו של ישראל נהנה ממנו⁷⁷, ומותר ליהנות ממנו ככל נר שלא הודלק בשביל ישראל. ובקונטרס אחרון ס"ק ד הכריע כגירסא הב' וסיים בצ"ע⁷⁸.
לה] למחות בה - מותר לישראל ליהנות מנר זה גם אם השפחה לא נהנתה מיד מנר זה, ואין חוששים למראית עין אף שההדחה נעשית בכלי ישראל בבית ישראל

ציונים והוספות

דרבנן מותר לומר לנכרי כל דבר שיש בו צד היתר לעשותו ע"י ישראל, ואם הוא איסור דאורייתא עליו לבקש בפירוש שיעשה באופן ידני בלא הערמה שאז נחשב כ'מחאה'.
גם במלאכה דרבנן במקום שסביר להניח שהנכרי יפתח באופן חשמלי ולא ידני - יש להגביל היתר זה לבני תורה בלבד כמבואר לעיל סעיף ט, או שיאמרו לו בפירוש שיפתח באופן ידני.
(81) כבהערה הקודמת, ומהדוגמאות לזה כגון שאומר לנכרי להעלות לו אוכל, והנכרי מעלהו במעלית, או שאומר לו לחתוך לו לחם והנכרי חותכו במכונה, או שאומר לו לבוא לעבוד בשבת והנכרי מגיע ברכבו (במקום שיכל להגיע ברגל או מע"ש).
(82) כגון שאומר לנכרי להעלות לו אוכל והוא נמצא בקומה גבוהה.
(83) כמבואר לעיל מקו"א ס"ק ג. וכשאומר לו בפירוש לעשות ההיתר - מותר גם לעמי הארץ (שכשאומר לו לעשות היתר לא יבוא לומר לו לעשות איסור, ועוד שנחשב כ'מחאה' כשלא נעשה בהערמה). מהדוגמאות לזה: אם נותן לו אוכל לברור יאמר לו בפירוש שיברור האוכל מן הפסולת.
(84) במקום ציבורי אין להתיר לנכרי להעלות דברים במעלית או להביא דברים ברכב (אף שיכול להביא הדברים בהיתר כגון במקום שיש עירוב) אף שדרך לעשותם בהיתר

(76) על גירסא זו כתב בקו"א ס"ק ד שאין סברא לאסור כשהנכרי נהנה לבדו מהנר - אף שעיקר הליכתו בשביל ישראל.
(77) הדחת כלים אינה בגדר 'הנאת הגוף' אלא הנאת נכסיו של ישראל, שהרי לא ניכר שההדחה נעשית לצורך שימוש בשבת דוקא (כפי שהוא ניכר בהדלקת הנר).
(78) נפק"מ בין ב' הגירסאות: לגירסא הב' מותר לישראל להיות בחדר בשעה שהשפחה מדלקת הנר - כיון שהנכרי הדליקו לצורך עצמו בלבד - ולדבר שאין בו הנאת הגוף, משא"כ לגירסא הא' היתר השימוש רק כשסיימה השפחה עבודתה. ונפק"מ לאידך גיסא בדבר שיש בו הנאת הגוף כגון שפחה שהדליקה הנר כדי שתוכל להסיק התנור שלגירסא הב' אין להשתמש באור הנר אף לאחר שתגמור הסקת התנור (שדינו כנר שהודלק לצורך ישראל), משא"כ לגירסא הא' שמותר להשתמש באור הנר לאחר מכן.
(79) בקו"א סימן רנב ס"ק ה (ד"ה והנה) כתב לחוש לאיסור מראית עין (בנכרי העושה מלאכה בבית ישראל אפילו לצורך עצמו) בכל מלאכה שלא ניכר בה שעושה לצורך עצמו (היינו שלא נהנה מיד מהמלאכה). אמנם לדינא נקטינן להתיר העושה מעצמו אפילו לצורך ישראל ובבית ישראל (מהדו"ב רמג ד"ה והנה מהר"ם, וד"ה ומהאי טעמא).
(80) אף שיש בזה הנאת הגוף, מכל מקום כיון שהוא איסור

הלכתא רבתא

הכלים בשבת, אף שידוע שתדליק האור, ואף שידוע שתשתמש בכרוז מים חמים, ותסחוט הספוג לצורך ההדחה⁸⁵.

ציונים והוספות

85) משום שישנו צד היתר שאפשר להדיח כלים ללא האור, והסחיטה והפעלת כרוז המים החמים אינם אסורים אלא משום פסיק רישיה (שעל ידי השימוש בספוג גורם לסחיטה, ועל ידי הפעלת כרוז המים החמים גורם לחימום מים אחרים) ופסיק רישיה הותר באמירה לנכרי. אמנם כשאינה יכולה להדיח הכלים ללא הדלקת האור, וכן כשצריכה לחמם מים (ולא ע"י פתיחת כרוז מים חמים בלבד) לצורך הדחת כלים שומניים (ולא לצורך נוחות או הגנה על ידיה) - אין היתר אלא כשעושה בקבלנות, ולא יאמר לה לעשות בשבת.

(אף אם עושה זאת מעצמו לגמרי, שו"ת מנחת יצחק ח"ד סימן כה משום שיש לישראל תועלת שהמלאכה נעשית בזריזות, ומפני זלזול שבת), וכן אין להתיר לו להשתמש במכונות המשמיעות רעש בדרך פעולתם כגון מכונות קילוף, הדחה, כביסה וכד' משום זלזול שבת. ובפני רבים מוטב לא להתיר לנכרי לחתוך מפות ניילון אף שעושה זאת לצורך עצמו בלבד (כגון שהוא אחראי על הנקיון ואינו רוצה שילכלכו השלחנות) - משום גנאי, אבל במקום שעושה זאת לצורך ישראל אסור ליהנות ממפות אלו מעיקר הדין - אלא אם כן מיחה בו.

שולחן ערוך - הלכות שבת

33 מותר להחשיך על התחום להביא בהמתו מחוץ לתחום
34 במוצאי שבת שהבאת הבהמה היא דבר המותר בשבת ואף
35 שאי אפשר לו להביאה בשבת מחוץ לתחום מכל מקום יש
36 צד היתר בעולם שהיה יכול להביאה בשבת מחוץ לתחום
37 כגון אם היו שם בורגנין דהיינו סוכות שומרים שכל אחת
38 מהן מובלעת בתוך שבעים אמה ודי' טפחים של חבירתה
39 שעל ידי זה יכול להלך אפילו כמה פרסאות בשבת מפני
40 שכולן נחשבות כעיר אחת ארוכה כמו שיתבאר בסי' שצ"ח
41 ואע"פ שעכשיו אין שם בורגנין.
42 וכן מותר להחשיך על התחום להביא משם פירות תלושין
43 שאינם מוקצים שיש ג"כ צד היתר בעולם להביאם משם
44 בשבת כגון אם היו שם מחיצות מקיפות את הדרך ממקום
45 הפירות עד ביתו ואע"פ שעכשיו אין שם מחיצות (והטעם
46 יתבאר בסי' ש"ז).
47 אבל פירות המוקצים אי אפשר להביאם אף ע"י מחיצות
48 כיון שהם אסורים בטלטול וכן אסור להחשיך על התחום
49 להביא משם בהמה שאינה יכולה לילך ברגליה כגון טלה
50 קטן שצריך לנשאו על כתפו ואי אפשר להביאו בשבת אף
51 ע"י מחיצות מפני שהוא מוקצה ואסור בטלטול.
52 אבל מותר להחשיך כדי לשמור אותו או פירות המוקצים
53 או אפילו המחוברים שהם חוץ לתחום ששמירת המוקצה
54 והמחובר הוא דבר המותר בשבת ואם כשהלך להחשיך לא
55 נתכוין אלא בשביל לשמור בלבד ואח"כ נמלך לתלשם
56 ולהביאם לביתו במוצאי שבת הרי זה מותר:
57 ד אסור לקנות או למכור וכן לשכור או להשכיר בשבת
58 גזירה שמה יכתוב בין שמוכר או שמשכיר בפה בלבד
59 בין שמוסר לו היום את החפץ (ואף על פי שאינו קוצץ עמו
60 דמי המקח והשכירות ואפילו אינו מזכיר לו שם דמים כלל
61 אלא שאומר לו לשון מכירה או שכירות ואפילו צריך ליקח
62 מאכלים לשבת לא יאמר מכור לי אלא תן לי כמ"ש בסי'
63 שכ"ג ואפילו על ידי נכרי אסור לקנות בשבת כמו שיתבאר
64 בסי' תקי"ז ושכ"ה ע"ש):

1 במה דברים אמורים כשניכר הדבר שמתכוין לחפצים
2 האסורים כגון זה שהולך בשדה שמה מבקש שם אם
3 לא לראות מה היא צריכה וכן ההולך על פתח המדינה ניכר
4 הדבר שמתכוין כדי להתקרב במרחץ הסמוך למדינה שכן
5 היה בימיהם שהמרחצאות היו סמוכים לפתח המדינה וכן
6 אם מטיל בעיר כדי למצוא סוס או ספינה או קרון לשכרם
7 אחר השבת לצאת בהם לדרך והוא בענין שניכר הדבר
8 שמתכוין לכך.
9 אבל אם הוא בענין שאין הדבר ניכר שמתכוין לחפצים
10 האסורים אלא לחפצים המותרים הרי זה מותר לפיכך מותר
11 להלך חוץ לעיר תוך התחום ולהתעכב שם עד שתחשך כדי
12 לתלוש פירות ועשבים מגינתו וחורבתו שבתוך התחום
13 ולהביאם לביתו שאין הדבר ניכר שהולך לשם בשביל
14 תלישת הפירות כי הוראה יאמר שמה מחמת טרדת עיונו
15 בלמודו נמשך והלך עד כה אם הוא תלמיד חכם ואם הוא
16 עם הארץ יאמר עליו שמה חמורו נאבד לו ומהלך לבקשו
17 ונמשך בבקשתו עד שהגיע למקום הפירות ואז נמלך
18 להחשיך עליהם לתלשם ולהביאם לביתו בלילה אבל
19 הילוכו לא היה בשביל התלישה האסורה בשבת אלא
20 בשביל הבאת החמור המותרת בשבת וכן כל כיוצא בזה:
21 א אבל אסור להחשיך על התחום דהיינו לילך בשבת עד
22 סוף התחום (או אמצעו) ולהתעכב שם עד שתחשך כדי
23 למהר דרכו לילך משם ולהלאה (שכיון שהולך משם
24 ולהלאה במוצאי שבת ניכר הדבר שעיקר הילוכו היה
25 בשביל כך שאם היה הילוכו לשם בשביל דבר אחר ולא
26 היה בדעתו אז שילך משם ולהלאה מן הסתם לא נולד לו
27 שם דבר חדש שנמלך (בשבילו) (לילך משם ולהלאה).
28 במה דברים אמורים כשמחשיך שם בשביל דבר שאין צד
29 היתר בעולם לעשותו בשבת כגון שצריך לילך חוץ לתחום
30 לשכור פועלים או לתלוש פירות המחוברים או להביא משם
31 פירות המוקצים שאין שום צד היתר בעולם לשכור פועלים
32 בשבת או לתלוש פירות או לטלטל פירות המוקצים אבל

ידע כמה דמים לפסוק ואפשר שיחזור ריקם אם ייקרו השער
 וכיון שמזכיר לו הדמים לקנין שלאחר השבת התירו לו).
 אבל לא יזכיר לו סכום מקח כלומר שלא יאמר לו סך ידוע
 שלא להוסיף עליו לפי שאמירה זו אינה אלא הצלת ממנו
 ואין בה צורך למצוה וכן לא יזכיר לו סך דמים דהיינו שלא
 יאמר לו לך לאיש פלוני שאני חייב לו כך וכך וקח ממנו
 צרכי המצוה הזאת ואהיה חייב לו סך הכל כך וכך (שצירוף
 סך זה אין בו צורך למצוה):

ז (וכל זה כשמשלחו שיקנה במוצאי שבת אבל אם נזדמן
 לו לקנות בשבת ואי אפשר ליקח ממנו בהקפה בלי
 שיקצוץ לו דמי המקח אע"פ שהוא בענין שאי אפשר
 למצוא חפץ זה לצורך המצוה אלא בשבת בלבד אסור
 לקנותו שבשבת עצמה לא התירו לקנות אפילו לצורך מצוה
 אלא בדרך המותר אפילו לדבר הרשות דהיינו בהקפה בלי
 הזכרת שם דמים ולא שם מדה ולא סכום מנין ולא סכום
 דמים כמ"ש בסי' שכ"ג ואם חסר אחד מאלו הרי זה שבות
 גמור כשאר השבותים שלא התירום לצורך מצוה כי אם על
 ידי נכרי כמו שיתבאר בסי' ש"ז):

ח אין משתכרין בשבת אפילו בדבר המותר גזרה משום
 מקח וממכר כיצד כגון השוכר את הפועל לשמור לו
 זרעים או דבר אחר ומשלם לו בעד כל יום ויום והוא
 משמרם גם בשבת שזוהו דבר המותר לשמור אפילו פירות
 המחוברים לא יתן לו שכר בעד יום השבת בפני עצמו ואם
 נתן לו אסור לו לקבל ממנו לפיכך אין אחריותם עליו בשבת
 מגניבה ואבידה ששומר שכר חייב בהם מפני שבשבת אינו
 שומר בשכר אלא בחנם ואם שכרו לשבוע או לחדש או
 לשנה לא ינכה לו כנגד השבתות שלא אסרו אלא ליטול
 שכר יום השבת בפני עצמו אבל מותר ליטלו בהבלעה עם
 שאר הימים ולא יאמר לו תן לי שכר השבת אלא תן לי
 שכר החודש או שבוע או עשרה ימים וכיוצא בזה בענין
 שהשבת מובלע בחול:

חלק ב סימן שו באיזה חפצים מותר לדבר בשבת טעופים ב"ח

ה אמירה לנכרי לעשות בשבת היא שבות מדברי סופרים
 אף על פי שאמר לו קודם השבת אבל כשאומרים לו
 או לישראל חבירו בשבת שיעשה לו מלאכה למחר אין בזה
 משום שבות אלא שאסור משום ממצוא חפצך ואין הפרש
 בין איסור זה לאיסור זה אלא לענין צרכי מצוה שאסור
 לעשות מלאכה על ידי נכרי אפילו לצורך מצוה אף על פי
 שאמר לו קודם השבת והוא הדין לשאר כל דבר שהוא
 משום שבות לא התירו לצורך מצוה אלא אם כן הוא שבות
 דשבות כמ"ש שם אבל כשהמלאכה נעשית במוצאי שבת
 שהוא זמן היתר אלא שאומר לו בשבת ואין באמירה זו אלא
 משום שמתעסק בשבת בדבר האסור היום עסק זה התירו
 לצורך מצוה וכן להחשיך על התחום שאין איסורו אלא
 משום שמזמין את עצמו בשבת לדבר האסור היום הזמנה
 זו התירו לצורך מצוה שנאמר חפצך חפצך אסורים חפצי
 שמים מותרים:

ו לפיכך מחשיכין על התחום כדי לעשות חוץ לתחום
 צרכי כלה או צרכי מת דהיינו ארון ותכריכים ולהביאם
 לעיר ויכול לומר לחבירו שיחשיך על התחום לעשות דברים
 אלו ולהביאם לו ויכול לומר לו לך למקום פלוני למחר ואם
 לא [תמצא] במקום פלוני לך למקום פלוני אע"פ שלדבר
 הרשות אסור לומר לו בלשון זה מפני שלשון זה מוכיח
 שמשלחו לקנות איזה חפץ שהוא דבר האסור בשבת ויכול
 לומר לו ג"כ בפירוש קח במנה ואם לא [תמצא] במנה קח
 במאתים.

(שאף שהלוקח מיני מאכל מחנווני בשבת אסור להזכיר לו
 שם דמים כלל מפני שכשזכיר שם דמים הרי זה מקח
 וממכר גמור משא"כ כשאינו מזכיר לו שם דמים אינו נראה
 כמקח וממכר אלא כשאלה כמו שיתבאר בסי' שכ"ג וא"כ
 גם כשמשלחו בשבת לקנות במוצאי שבת אם מזכיר לו שם
 דמים הרי הוא משלחו למקח וממכר גמור האסור לו בשבת
 אבל אם לא היה מזכיר שם דמים אזי לא היה נראה
 שמשלחו למקח וממכר גמור אלא לשאלה מכל מקום
 הזכרת דמים כאן הוא לצורך מצוה שאם לא יזכיר לו לא

לקוטי תורה

ובשמניחין עליו איזה דבר כשנכפף למטה הנה
 כשחזור לאיתנו מגביה את הדבר ההוא למקום
 גבוה מאד.

הפירוש הפשוט בכתוב הוא, שהקב"ה אומר
 לישראל (כשעושים תשובה מחטא עבודה זרה)
 ש"כמו ברוש הלח הרטוב שכופפין ראשו אצל
 שרשיו, כן אני שוכן מרום ואני משפיל עיני
 להשגיח בך", "אני לו נכפף להיות אוהז ידו בך,
 כברוש רענן הנכפף לארץ שאדם אוהז בענפיו,
 כלומר אהי' מצוי לו".

אך, על פי פנימיות הענינים, המשל ד"כברוש

[אלא שלכאורה צריך ביאור, הרי המצוות רובן
 ככולן "נתלבשו בדברים גשמיים וענייני עולם הזה" (ל')
 התניא פרק ד'), וכיצד יתכן לומר שדוקא במצוות
 גשמיות מאיר "קודש העליון", עוד יותר מעבודת
 התפילה של האדם (עבודה שלב).]

וזהו שממשך:]

והענין הוא, דהנה כתיב אני כברוש רענן בו,
 פירוש, ברוש הוא מין ארז שעדיין לא הזקין,
 והוא רך ורענן כשהוא בלחותו, שאז יכולים
 לבופפו למטה, ובשכיל שהוא גבוה שבאילנות

40 דוקא, והלולב ד' טפחים והסוכה ז' טפחים
41 והשופר טפח והמקוה מ' סאה, וכן בקרבנות יש
42 להן שיעור מצומצם לזמן כמו כבשים בני שנה
43 ואילים בני שנים ופרים כו", שזה מורה גם על
44 "צמצום האור והחיות הנמשכות מאור אין סוף
45 ב"ה כדי שתוכל להתלבש במעשה המצוות".

46 והוא כמשל הברוש רענן שנכפף למטה וחוזר
47 למעלה למקורא עילאה דכולא.

48 כאשר אדם מקיים מצוה, אזי מכיון שהמצוה
49 נתלכשה בדבר גשמי, הרי זה פועל המשכת האור
50 האלקי למטה, ועל ידי זה גופא ניתן כח באדם
51 להתקדש בקדושה זו ולהתעלות על ידה לקדושת
52 האיך-סוף ב"ה המאירה במקורן של המצוות
53 למעלה ("אשר קדשנו במצותיו").

54 וכמו ה"ברוש רענן", שעל ידי זה גופא שנכפף
55 למטה, הרי "כשחוזר לאיתנו מגביה את הדבר
56 ההוא למקום גבוה מאד".

57 [אלא שזה גופא - "העלאת" המצוות למקורן,
58 דהיינו שיתגלה האור האלקי המלוכש במצוות שעל
59 ידו מתעלה האדם המקיים המצוה - תלוי בעבודת
60 התפילה (הנק' "סולם" כנ"ל), כי ע"י התפלה כדבעי
61 מתעלית הנשמה לשרשה ומקורה לידבק באיך-סוף
62 ב"ה, כפי שיבאר לקמן.

63 אלא שקודם לכן מבאר כיצד הענין ד"כברוש
64 רענן" ישנו גם בלעומת-זה:

65 וכן בזה לעומת זה נאמר ולא נאמר עוד אלהינו
66 למעשה ידינו.

67 לפני הפסוק אני כברוש רענן, כשמסופר כיצד
68 בני חוזרים בתשובה מחטא עבודה זרה, נאמר:
69 "ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו" (שלא
70 יאמרו עוד על מעשה ידינו שהם אלהינו) -
71 ובהמשך לזה נאמר "אני כברוש רענן גו".

72 וקשר הענינים - דכשם שבכוהן של מצוות
73 מעשיות (שנמשלו ל"ברוש רענן", שנכפף למטה)
74 להגבי את האדם בעילוי אחר עילוי - כך, זה
75 לעומת-זה, על ידי שאומרים "אלהינו למעשה
76 ידינו" מתרחק האדם מאלקות בתכלית הריחוק
77 והנפילה.

1 רענן" מורה ג"כ על הכח הניתן לאדם מאתו ית'
2 להעלות את עצמו מעלה מעלה עד רום המעלות.
3 וזהו כברוש, כמו כשנותנים חפץ על גבי ענף
4 הברוש שנכפף למטה, שכשחוזר לאיתנו מגביה את
5 הדבר מן הארץ למקום גבוה מאד ["וכענין הנמצא
6 בספרים במעשה דיואב ברבת בני עמון"], "כך
7 אמר הקב"ה, אני הוא שנתלבש במעשה התחתונים
8 [היינו מעשה המצוות] כברוש רענן ע"י כפיפת
9 קומתו כביכול, שעל ידי זה תתעלה נפש האדם
10 בעילוי אחר עילוי, לאור באור אין סוף ב"ה והיתה
11 נפשו צרורה בצרור החיים את ה' ממש".

12 וכך הוא עד"מ בחינת "אני".
13 הדיוק בכתוב זה הוא "אני כברוש רענן",
14 "אני" דייקא, בחינת "אני" [וכפי שהולך ומבאר]:

15 כי יש בחינת אנכי ובחינת אני.
16 [וההבדל ביניהם:]

17 בחינת אנכי מי שאנכי, דהיינו בחינת עלמא
18 דאתכסיא.

19 "אנכי" מורה על העצמיות המכוסה והנעלם,
20 שאינה בגדר גילוי לזולת, כלשון רז"ל "אנכי מי
21 שאנכי" - מבלי לגלות מי הוא, ובלשון הזהר
22 "כמאן דאמר אנא מאן דאנא, ולא אתיידע מאן
23 הוא", וכך למעלה, בחינת "אנכי" קאי על הקב"ה
24 ככבודו ובעצמו כפי שהוא סתום ונעלם מנבראים
25 (ונק' בזהר "עלמא דאתכסיא").

26 ובחינת אני הוא בחינת תורה ומצוות בבחי'
27 למטה, כשמתלבשים בענינים גשמיים ומגבילים
28 הענינים לתת שיעור וקצבה לענייני המצוות
29 גשמיים, כמו מי רביעית נומלין לידים כו'.

30 "אני" מורה על בחינת הגילוי, כפי שהקב"ה
31 יורד ומתגלה לנבראים, וזהו ענין נתינת התורה
32 ומצוותי למטה, שהתורה ומצוותי הם חכמתו
33 ורצונו של הקב"ה ובהן ועל ידן נמשך אלקות
34 למטה, וכדי שיגיע הגילוי למטה בעוה"ז הגשמי
35 הלביש את התורה ומצוותי בדברים גשמיים
36 וענייני עולם הזה (שהם דברים קצובים ומוגבלים),
37 שלכן רוב המצוות יש להן שיעור מצומצם, כמו מי
38 רביעית לנטילת ידים, ו"כמו אורך הציצית י"ב
39 גודלין, והתפילין אצבעיים על אצבעיים ומרובעות

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

24 משפע רב. מ"מ עיקר חוצבם אינו רק טפה א' שנובעת
25 בתמידות מן המעיין שנעלמה בארץ ומן ההעלם בא
26 לידי גילוי להיות נהר שוטף. ונהר יחרב ויבש כאשר
27 יסתם מעיינו כידוע. וה"ז כמו כל בחי' המשכה שמאין
28 ליש שהמעיין נובע בבחי' ההעלם בבחי' אין והנהר
29 נראה ליש. ואמנם ענין נביעת המעינות מן התהום ה"ז
30 מיש לאין. דהיינו שהתהום הוא בחי' יש האמיתי. ומה
31 שממנו נמשך בגידי הארץ. כלא וכאין חשיב לגבי
32 התהום עצמו כנ"ל. וא"כ ודאי אין ערך לומר בבחי'
33 אין של היש המדוד דנהר שהוא המעיין. שיש לו דמיון
34 לגבי צמצום בחי' האין דישי האמתי שהוא התהום
35 כאשר נמשך ממנו מעט מזעיר. שמזה מקור כל
36 המעינות שבארץ בלי הפסק. שהגם דכלא חשיב לגבי
37 התהום עצמו. מ"מ הוא יותר נעלה הרבה מבחי' אין
38 של היש. שהן המעינות שבארץ שכבר נתצמצמו:
39 אע"פ שהן נקראים מקוריות לגבי הנהרות בבחי' אין
40 והעלם כנ"ל אבל מ"מ מבחי' אין דישי האמתי
41 נעשה אין של יש הגבולי דנהרות שהן המעינות ונמצא
42 ג' מדרגות הללו. ד' הן. שהגם שבכלל אין כאן רק ג'
43 מדרגות יש ואין ויש. דהיינו יש האמיתי ואין שלו.
44 שהוא אין של היש הגבולי. מ"מ בפרט ד' הן מפני
45 שב' מדרגות באין. משום דאין דישי האמתי הרי הוא
46 למעלה הרבה מאין דישי הגבולי כו' וד"ל:

שער הפורים

1 (כד) ולהבין כ"ז בתוס' באור. וגם להבין מ"ש קח את
2 הלבוש כו' למרדכי היהודי היושב בשער
3 המלך. מהו ענין הלבשה זו למרדכי היהודי דוקא היושב
4 בשער המלך כו'. אך הנה יש להקדים ענין א' על מ"ש
5 כי אל דעות ה' כו'. שיש ב' דעות. א' דעה עליונה דקמי
6 עצמותו. איך דקמיה כלא חשיב. שזהו מיש לאין כו'.
7 והדעה הב' שלגבי העולמות שהוא מאין ליש כו'. וע"ז
8 נאמר כי אל דעות. שסובל ב' דעות הפכיים הללו. מפני
9 שהוא למעלה מב' הדעות כו'. ובאור הדברים הנה יובן
10 עד"מ גשמי מן התהום שהוא למטה מן הארץ וממנו
11 נובע דרך גידי הארץ מעיינות רבות:
12 וכמו מעינות תהום רבה כו' משום דהארץ חלחולי
13 מחלחלא בגידין רבים:
14 ומתצמצם הילוך מי התהום לעבור דרך צמצום
15 הגידים הקצרים שבארץ. ומן המעינות
16 שנובעים מן הארץ. הן הן הד' נהרות הגדולות שנמשכים
17 ממעינות תהום כידוע. ונמצא יש כאן ג' מדרגות:
18 הא' בחי' מי התהום עצמם שהוא עיקר המקור
19 שמשם נובע ונמשך בגידי הארץ מעט מזעיר.
20 דכלא חשיב ממש לגבי מקור התהום עצמו. והב' הוא
21 מעינות תהום הללו שבגידי הארץ בהעלם:
22 והג' מה שנובע מן המעינות שבארץ לחוץ ע"פ
23 הארץ שהן הנהרות. והנהרות הגם שמתגברים

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו – [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

13 חכים ולא בחכ' ידיעא הרי שאנו קוראים אותו בשם
14 חכים ולא ידיעא בהעולמות שאינו שייך כלל כו', וזה"ע
15 איהו וחייהי כי והחכ' תחי' כו' לעשות אחד שכולא חד,
16 אבל יחוד זה גבוה מיחוד אא"ס עם המדות עליונות,
17 ועיקר הפרש שביניהם הוא לפי שחכמה הוא בחי' כח
18 מה והו"ע השגת הביטול איך שכולא קמי' כל"ח ואני
19 הוי' לא שניתי ולכן אין אא"ס שורה אלא בחכמה
20 משא"כ המדות שהם בבחי' איזה מהות דבר מה, ולכן
21 נק' התורה אמת ומבואר במדרש בתיבת אמת שמורה
22 על בחי' אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים א'
23 בתחלתו מ' באמצעיתו תי"ו בסופו כי אורייתא מחכמה
24 נפקת ובחכ' הו"ע הביטול לאלקות איך שקמי' כו'.

להבין ענין התנו"צ שמובאר בלק"א פכ"ג

1 **ויובן** הדברי' ע"פ מה שאנו רואים בענין המדות
2 שאינם שייכים רק לזולתו אבל לא לעצמו שאינו
3 שייך לומר שיתחסד ויעשה חסד לעצמו, וכן במדות
4 הרחמים שאינו שייך לומר שירחם על עצמו אלא הכל
5 הוא לזולתו, אבל במהות ענין החכמה אנו רואים
6 ששייך גם לעצמו שהוא עסוק וטרוד במושכלות ודברי
7 חכמה כו', וכן הענין והחילוק למעלה כי בחי' המדות
8 עליונות הוא שאינו שייך רק להתהוות ולהחיות
9 העולמות וכמ"ש זכור רחמך וחסדיך כי מעולם המה,
10 וכן כי אמרתי עולם חסד יבנה שאינו שייך כלל לגבי
11 עצמות אא"ס כו' רק לצורך קיום העולמות, משא"כ
12 בבחי' חכ' ששייך ג"כ לגבי עצמותו וכמ"ש אתה הוא

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל - תרל"ב

1 וזהו שנא' בשבת ממצוא חפצך ודבר דבר וארו"ל
2 שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול,
3 שבשבת דבור אסור, והיינו מפני כי דבור הוא ל' הנהגה,
4 ולמעלה הוא בחי' עיר אלקינו בחי' עולם הדבור וכמו
5 שאנו רואים באדם שהדבור הוא נפרד ויוצא לחוץ,
6 משא"כ בחי' המחשב, כך עד"ז יובן למעלה שבחי'
7 הדבור הוא מקור להתהוות עולמות הנברא' ונפרדי'
8 כו', ולכן בשבת דבור אסור כי שבת הוא בחי' השביתה
9 ואז הוא בחי' גילוי הוי' כו', אמנם לפ"ז צ"ל הלא
10 השביתה למעלה הי' מבחי' הדבור והי' צ"ל עיקר
11 האיסור למטה בבחי' הדבור ובאמת עיקר האיסור
12 מדאורי' הוא רק מעשה, והדבור אינו אסור אלא
13 מדרבנן, אבל דין תורה מותר הדבור. ומה שארו"ל
14 בירושלמי מה הוא שבת ממאמר אף אתה שבות ממאמר
15 זהו רק מדרבנן, אך הענין הוא דהנה דבורו של הקב"ה

שלוש פנמים בשנה

בס"ד. (ש"פ משפטים. בדר"ח אדר ראשון. ל"ב).

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהר"ש

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

1 כב. ההשתלשלות היא שתהא מדריגה גבוהה ומדריגה
2 המשכת הספירות הגנוזות לעולם באופן של
3 השתלשלות והתכללות היא על ידי הצמצום באופן של
4 האצלה של כל ספירה בנפרד, שבוה נתמעט אורה.
5 אחרי שלמדנו בפרק הקודם, כי הספירות הגנוזות הן
6 במקורן לפני הצמצום בבחינת פשיטות והתאחדות
7 (למרות חלוקתן לעשר), מבאר הרבי נ"ע בפרק זה מהו
8 האופן שיכולות הספירות הגנוזות להימשך לעולמות.
9 והנה באופן כזה של דביקות והתכללות כמו שהן -
10 הספירות הגנוזות בעצמותן יתברך אי אפשר שיומשכו
11 בעולמות, והוא מפני שהעולמות הם בחינה של גבול
12 וגדר ממש, ולכן גם העולם היותר נעלה אינו יכול לקבל
13 אור פשוט כזה כו',
14 ועוד - סיבה נוספת, שאם היו נמשכים העשר ספירות
15 הגנוזות כמו שהן באור אין-סוף שלפני הצמצום היו
16 נמשכים כולם יחד, - מבלי סדר של קדימה ואיחור,
17 והשתלשלות אחת מהשניה, ואילו כוונת סדר

18 ההשתלשלות היא שתהא מדריגה גבוהה ומדריגה
19 נמוכה, קדימה ואיחור. וכמו המשל לזה בנפש האדם,
20 מבחות הנעלמים בנפש שנמשכים כולם ביחד כו'. כפי
21 שמבאר בשורות הבאות.
22 וכידוע דבחות הגלויים אופן המשכתם הוא בסדר
23 והדרגה בקדימה ואיחור דתחלה הוא המשכת המוחין
24 ואחר כך המשכת המדות, וסדר זה הוא מוכרח דאי
25 אפשר להיות התגלות המדות בלי קדימת המוחין כו',
26 והיינו - מתי כלל זה תקף - כשעוסקים במדות שעל פי
27 טעם ודעת שאי אפשר להיות התעוררות המדות כי אם
28 על ידי קדימת ההשגה תחלה, שהרי המידות מבוססים
29 על טעם ודעת (שכל).
30 ודוקא כאשר נפסק גילוי אור המוחין אז יהיה תולדת
31 המדות, דבעת התגלות המוחין אי אפשר להיות התגלות
32 מדות כו'. - נוסף לזה שצריך להיות קדימת ההשגה,
33 הנה כאשר הנפש עסוקה להבין את הענין, אין היא
34 יכולה להתפנות "להרגיש" את הענין. ורק כאשר היא

22 ועל בן אין בהם סדר והדרגה ונמשכים כולם כאחד כו'.
 23 ולכן בעת שמחה גדולה שאז יש התגלות הכוחות
 24 הנעלמים, יכולים בו זמנית להתגלות כמה כוחות יחד.
 25 וכדוגמא כזאת יוכן למעלה בנמשל העשר ספירות
 26 הנלויות - כפי שמופיעות ומתגלות בעולם האצילות,
 27 הרי המשכתם הוא בסדר והדרגה בבחינת קדימה
 28 ואיחור דתחלה הוא המשכת והתגלות המוחין דהיינו
 29 אצילות בחינת חכמה ובינה כו' שהם כוחות השכל,
 30 ומחכמה ובינה נאצל זעיר אנפין כו' - המידות, ודוקא
 31 לאחר שמתמעט האור דחכמה ובינה נאצל בחינת זעיר
 32 אנפין כו' וכל עוד מאירים המוחין בתוקף לא יכולים
 33 להתגלות המידות, וכמו שנתבאר במקום אחר.
 34 וכל זה הוא מפני שנמשכים הספירות ומקבלים זה מזה
 35 ממילא בהכרח שיהיה סדר והדרגה באופן המשכתם כו',
 36 אבל העשר ספירות הננוזות ונעלמים באור אין-סוף
 37 אינם נמשכים ומקבלים זה מזה - וכנזכר לעיל במשל
 38 מכוחות הנעלמים שהמידות לא צריכות לקבל
 39 מהמוחין, כי אם כל העשר ספירות נמשכים מבחינת
 40 עצמות אור אין סוף ברוך הוא, - החכמה נמשכת
 41 ישירות מעצמותו ית', וכן ספירת הבינה, וכן המידות,
 42 ולא אחד מהשני.

1 כביכול משלימה את הבנת הענין, הרי על ידי המסקנה
 2 - ה"בכך" - יכולים להיוצר מידות ורגש. וכל זה בכוחות
 3 הגלויים שבנפש.
 4 ולעומת זאת בהתגלות כחות הנעלמים שבנפש אינו כן
 5 דבעת התגלות אור המוחין אפשר להיות בו זמנית
 6 התגלות המדות, וכמו לדוגמא בעת השמחה - כאשר יש
 7 לאדם שמחה מאוד גדולה, כמו תזונת בנו יחידו וכדומה,
 8 שמתגלים כחות הנעלמים אין התגלותם בסדר והדרגה
 9 בקדימה ואיחור, דבעת התגלות המוחין יכול להיות
 10 התגלות המדות וזאת למרות שאור המוחין מתגלים אז
 11 ביותר, וכמו שאנו רואין בחוש שבעת השמחה יכול
 12 להשכיל ענינים נעלים ביותר, וכמה ענינים שלא היו
 13 מתיישבים אצלו ולא הבינם בזמן רגיל ובעת השמחה
 14 יבוא עליהם וישיג אותם. והיינו מפני שמאיר ומתגלה אז
 15 פנימית ועצמית אור השכל כו', ומכל מקום בעת היא
 16 ממש של התגלות המוחין יהיה גם כן התגלות המדות וגם
 17 המה בתוקף הגלוי ואינם מבלבלים לאור המוחין כו'.
 18 והיינו משום דכחות הנעלמים אינם מקבלים זה מזה -
 19 בכוחות הגלויים יש סדר, כל אחד מקבל מהשני,
 20 המידות מקבלות מהמוחין וכו', ואילו בכוחות הנעלמים
 21 אינו כך כי אם כולם מקבלים ונמשכים מעצם הנפש,

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהרי"צ

ספר המאמרים ה'תרפ"ט

1 במצוות יש הגבלת זמן ומקום ואופן עשייתן. כל אחד מישראל מאמין בה' באמונה
 2 פשוטה ונקודת היהדות תמימה תמיד, ולכן יהודי אינו יכול ואינו רוצה להיפרד מאלקות

11 מקום ומקום הוא כפי זמנו דוקא¹¹, ואם הקדים או
 12 אחר (לכד הזמנים שמוסיפים על פי תורה מחל על הקדש,
 13 או מקדש לחל) אינו פמפנותו, וכן המצות הם מגבלים
 14 במקום, וכמו מצוות התלויות בארץ, ומצוות התלויות
 15 בפתים, וכל המצות הרי הם מגבלים בעשייתן, הינו
 16 בשעורם, וכמו תפלין שצריכים להיות לא פחות
 17 מאצבעים על אצבעים¹², וכן שיעור מקנה אמה על
 18 אמה ברום שלש אמות¹², וכן כל המצות מגבלים

3 (ב) וביאור הענין הוא, דהנה המצות הם מגבלים בזמן
 4 ומקום, וכמו מצות תפלין הרי הם מגבלים
 5 בזמן, דמצותן הוא דוקא ביום ולא בלילה¹⁰, וכן
 6 מצות ציצית הרי עקר מצותן* הוא ביום, דכסות לילה
 7 פטורה מן הציצית, וכן המועדים מגבלים בזמן, וכמו
 8 שבת יום-טוב פסח סכות ושופר כלם בזמן מגבל,
 9 דהזמן הוא כפי קביעת העתים בכל מדינה ומדינה
 10 כמו שהם מתחלקים בחלקי פדור הארץ, אשר בכל

ג סוף עמוד א'קסו ואילך.

10 מנחות לו, ב.

11 עירובין ד, ב. שם יד, ריש עמוד ב. טור ושולחן ערוך
 יורה דעה סימן רא סעיף א.

11 ראה שולחן ערוך אדמו"ר הזקן אורח חיים מהדורא
 תנינא פרק א סעיף ת. וראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו עמוד
 סג ואילך. תורת חיים בשלח שמט, ב ואילך, אור התורה נ"ך חלק

12 פֶּאֶשֶׁר אֶחָד הוּא חֶסֶד וְשָׁלוֹם אֵינוּ מְקִיִּים מִצְוֹת עֲשֵׂה אוֹ
 13 שְׁעוֹבֵר חֶסֶד וְשָׁלוֹם עַל לֹא-תַעֲשֶׂה, הִנֵּה עֲצָם נִקְדָּת לְכַבּוֹ
 14 שֶׁהִיא נִקְדָּת הַיְהוּדוּת הִיא תְּמִימָה, דִּי פִּינְטֵעַל הָאֲרֶץ אִיז
 15 שְׁטאַרְק און גַּאנְץ¹⁷, וְזֶה מַה שְׁעוֹבֵר עֲבָרָה הוּא לְפִי
 16 שְׁהַרִיחַ שְׁטוֹת מְכֻסָּה עַל הָאֲמֵת¹⁴, וְכִמוֹ עַל הַרְדֵּךְ מְשַׁל
 17 חוֹלָה שְׁאָסוּר לוֹ לְאָכַל אִיזָה מְאָכַל, וְהוּא אֵינוּ יָכוֹל
 18 לְהִתְאַפֵּק שְׁלֵא לְאָכַל, הוּא מְצַד קְלוּת הַדַּעַת, וְכֵן הוּא
 19 בְּזָה, שְׁמִפְנֵי הַרִיחַ שְׁטוֹת שְׁמְכֻסָּה עַל הָאֲמֵת עוֹשֶׂה אֶת
 20 הַדְּבָר אֲסוּר, אֲכָל לְכַבּוֹ תְּמִיִּים עִם הַנְּיָ, וְיִיִלֵעַ אַ אִיד
 21 נִיט עַר קָאן און נִיט עַר וְיִיל זֵיין אַ נִפְרָד פּוֹן אֲלֵקוּת¹⁵ה,
 22 וְהוּא מְצַד הָאֲמוּנָה פְּשוּטָה שְׁמִאֲמִין בְּהַנְּיָ.

שבת פרשת תבוא. תרפ"ט

1 בְּשִׁעוּרָם, נִמְצָא דְהַמְצוֹת מְגִבְלִים בְּזִמְן וּמְקוֹם וְאֶפְן
 2 עֲשִׂיתָן, וְאֶפְלוּ הַמְצוֹת דְּחוּבַת הַמַּחַ וְחוּבַת הַלְּבָבוֹת הָרִי
 3 הֵם גַּם כֵּן מְגִבְלִים, דְּהִנֵּה מִצְוֹת הַמַּח הִיא הַמְצוֹת עֲשֵׂה
 4 הָרֵאשׁוֹנָה דְּאֲמוּנָה, וְכִמְאָמַר "לִידַע שְׁיֵשׁ שָׁם מְצוּי
 5 רֵאשׁוֹן מְמַצִּיא כָּל נִמְצָא, וְכָל הַנִּמְצָאִים מְשָׁמִים וְאֶרֶץ
 6 וּמַה שְׁבִינֵיהֶם לֹא נִמְצָאוּ אֲלָא מְאֻמַּת הַמְצָאוּ...
 7 וְיִדְעַת דְּבָר זֶה הוּא מִצְוֹת עֲשֵׂה, כְּמוֹ שְׁכַתוּב¹³ אֲנִכִּי
 8 הַנְּיָ אֲלֵקִיד", וְהִיא מִצְוֹת חוּבַת הַמַּח וְהַשְּׁכָל, וְהִנֵּנוּ
 9 הַגַּם* דְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוּא מְאֻמִּין בְּהַנְּיָ
 10 בְּאֲמוּנָה פְּשוּטָה וְלְכַבּוֹ תְּמִיִּים עִם הַנְּיָ, אַ אִיד אִיז דִּי
 11 הָאֲרֶץ זֵינַע פֶּאֶרְבּוּדָעֵן מִיט גִּט, וְוִי מִיר זַעְהֵן, דְּגַם

15) ראה גם ספר המאמרים הנ"ל ע' 116, ובהנסמן שם
 בהערה 42.

13) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.
 14) ראה גם ספר המאמרים תרפ"ט ע' 251. ושם נסמן.

ג. יהודי, לבבו קשור בה', כמו שאנו רואים. ד. נקודת הלב היא חזקה ושלמה. ה. מפני שיהודי אינו יכול ואינו רוצה להיות
 נפרד מאלקות.

לקוטי דיבורים

מי יציל את העם היהודי?

13 בתשובה.
 14 אנו רואים בחיים שכאשר "חילוני" או אפילו
 15 "בלתי מאמין" עומד ליד מיטת חליו של אדם הקרוב
 16 לו מאוד, בעל או אשה או בן יחיד אהוב, השרוי
 17 במצב של חולי אנוש והרופאים אומרים כי רק
 18 הקב"ה יכול לעזור - הרי מתעוררת אז הנקודה
 19 היהודית גם אצל עוזב אלוקים הפונה בתפלה אל ה'
 20 למען החולה המסוכן היקר לו.
 21 כלל ישראל הוא חולה מסוכן הזקוק לרחמים
 22 גדולים. איש אינו בטוח, בשום ארץ, בחייו ובוודאי
 23 לא ברכושו, המליונרים האמריקניים, הבנקאים
 24 ואילי ההון, צריכים ללמוד לקח ממצבם של
 25 המהגרים שהיו בעבר מיליונרים, בנקאים ואילי הון.
 י"ד אייר, פסח שני, ה'תש"ד

1 האם מסוגל אדם נבון להעלות על דעתו כי
 2 מחללי שבת ואוכלי טריפות וכו' יהיו אלה שינצחו -
 3 אם אפשר להתבטא כך - את רצון השם יתברך
 4 הרוצה בהחלטיות שארץ ישראל תהיה ארץ תורה
 5 ומצוות, ושיהודים בכל הארצות יהיו יהודי תורה
 6 ומצוות!?
 7 יהודים!
 8 דעו כי החיים והמוות בידכם, על כולנו לזכור כי
 9 "לב מלכים ושרים ביד ה'".⁹ יש לדעת בבירור שלא
 10 המדינאים, וגם לא הנשיאים והמלכים, יצילו את
 11 היהודים, כי אם אך ורק רצון הקב"ה הוא שיציל את
 12 היהודים ורצון הקב"ה יכול להיות רק כאשר נחזור

בשרים הוא כן*. ועפ"ז תומתק גם גירסת היל"ש במשלי (משא"כ בעקב
 רמז תתס ועוד) דפתח בפרנס אף שמסיים במלך.
 ויובן ג"כ ממש"כ בס' הליקוטים (להאריז"ל) עה"פ (שהרי כל שררה היא
 מספירת המלכות). וכ"מ בס' בד קודש בסופו**.

9) לשון הרגיל - ע"פ משלי (כא, א): פלגי מים לב מלך ביד הוי'
 על כל אשר יחפוץ יטנו - שהטעם בזה מובן מפ"י רז"ל (מדרש משלי
 עה"פ): זכה העולם הקב"ה מטה לבו לגזירות טובות כו' וכל גזירה
 שיוצאה מפיו אינה יוצאה מלכתחילה אלא מלפני הקב"ה כו'. וא"כ גם

(* ראי' לדבר (ענכ"פ זכר לדבר) פס"ד (במות מה, ב. ירוש' קדושין פ"ד, ה"ה) דכל משימות יהו כמש"נ שום תשים עליך מלך.

** צע"ק בס' חסידים (סי' כט, קנג, שכ, תמא) שמביא פסוק זה לראי' בנוגע לכל אדם! ועיין חדא"ג לברכות נה, א. - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א
 ב"לקוטי שיחות" חלק י"ג עמוד 285.

יומן כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ

1 החסיד ר' יעקב קאָפּיל⁵² אומר בדמעות על עיניו: הננו רואים במוחש אמיתת הדברים אשר
2 הואיל כ"ק אדמו"ר נ"ע לומר ב"ט כסלו תרל"ז אלי ודודי ר' אהרן חוזר⁸⁴, וזה הדבר:

3 י"ט כסלו תרל"ז חל להיות ביום השלישי⁸⁵, בשבת פרשת וישלח⁸⁶ שלפני החג אמר כ"ק
4 אדמו"ר את המאמר קטנתי מכל החסידים בביאור ההפרש בין חסד דאברהם וחסד דישמעאל⁸⁷,
5 ומאמר זה חזרנו כמה פעמים, וכ"ק אדמו"ר דעכשו⁸⁸ חזר אותו במשך השלשה ימים שבין שבת
6 עד החג שמונה עשר פעמים. כששאלתיו מדוע הוא מתמיד לחזור מאמר זה יותר על הרגיל –
7 שלשה פעמים במשך השבת – ובחורף גם במוצש"ק ופעם אחת בכל יום במשך השבוע, לא
8 השיב לי על זה.

9 בליל⁸⁹ התקדש חג י"ט כסלו יצא כ"ק אדמו"ר אל הנאספים רק לשעה קלה, ותוכן שיחתו
10 היתה במעלת ימי החודש ומעלת ימי השבוע. ימי החודש הם ימי עולם וימי השבוע הם ימי
11 תורה, וועלט-טעג און תורה-טעג. ויאמר אשר בשנה זו תרל"ז יום החג חל להיות באותו יום
12 הפרשה שהיתה בשנת הגאולה – תקנ"ט. אחר כך נגן כ"ק אדמו"ר את ניגונו של כ"ק אדמו"ר
13 הזקן המפורסם וירמוז לבניו הרז"א⁸⁹ והאדמו"ר דעכשו⁸⁸ לנגן עמו, כשמוע בנו הצעיר⁹⁰ את
14 אחיו מנגנים דחק ונכנס ונגן עמהם בקול אדיר צוהל. כ"ק אדמו"ר ישב על כסא קדשו עיניו
15 עצומות ודמעות יורדות על לחייו הלבנות כסיד, וככלותו לנגן ברך את הנאספים ויאמר להם
16 שיהנו מהמשקה והמזונות הערוכים לפניהם.

(לח) יומן תרני"ה.

(לט) הר"ר מנחם מענדל. ראה אודותו בספר התולדות – אדמו"ר מהר"ש [קה"ת, תשי"ז. תשנ"ז] ע' 22.

תרל"ז בהנחת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע. וראה גם ד"ה קטנתי
דש"פ וישלח, יט כסלו עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' קכג).
(88) כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע.
(89) הר"ר שניאור זלמן אהרן. ראה אודותו ספר התולדות
אדמו"ר מהר"ש [קה"ת תשי"ז. תשנ"ז] ע' 22. ספר השיחות תש"ו
ע' 5. וש"נ. רשימת הבר מצוה של רבינו (לקמן ע' 000. ספר
השיחות תרפ"ח-תרצ"א ע' 271 ואילך).

(84) ר' אהרן זעליקסאן החוזר בשנת תרמ"ג-תרמ"ז. – ראה
ספר השיחות תרפ"א ע' 17. תר"ץ ע' 96. תש"ה ע' 19 ואילך.
ועוד.
(85) ע"ד י"ט כסלו תרל"ז – ראה גם אגרות-קודש ח"ד ע'
סו.
(86) ברשימת מאמרי דא"ח של אדמו"ר מהר"ש דשנת
תרל"ז: ויהי לי שור וחמור – וישלח.
(87) ענין זה הובא בסד"ה ואלה תולדות יצחק דש"פ ויצא

אגרות קודש

9 והיתה בעזה"י טובה לשניהם. וגם כי באפשרי הי' על ידי
10 זה להביא סכומי הכסף מהתם להכא. וכאשר יכתוב להם
11 חתני הר"ש שי', הנה בכל הסכומי כספים שישנם התם
12 על חשבוני וחשבון תו"ת יוכלו לקיים, והשי"ת יעזור.
13 והי' ברכה ושלוי' כאו"נ והדו"ש, ידידו
14 יי"ש
15 יפרוש נא גיני בשלוי' חותנו וגיסו יחיו.

1 ב"ה, ב' כ"ז מ"ח רפ"ב
2 כבוד ידידי הנכבד ווי"ח אי"א מו"ה
3 חיים שי'
4 שלום וברכה
5 על מכתבו כבר עניתיו, והמכתב המיועד כי יכתוב
6 בארוכה עוד טרם התקבל, ועתה אמר לי חתני הר"ש שי'
7 אשר עוררתיו זה כמה שיכתוב אודות שישלחו לו דאויערי'
8 מפירמעס שיוכל לדבר בשמם, בדבר עסקים שונים,

פרק ב הלכה א

תְּמוּזָבַח, מְקוֹמוֹ מְכוּוֹן בְּיוֹתֵר; וְאִין מְשַׁנֵּין אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ לְעוֹלָם, שְׁנַאֲמַר: "וְזֶה מְזֻבַּח לְעוֹלָה לְיִשְׂרָאֵל". וּבְמֻזְבַּח נַעֲקָד יִצְחָק אָבִינוּ, שְׁנַאֲמַר: "וְלָךְ לָךְ אֶל אֲרִיץ הַמּוֹרִיָּה", וְנַאֲמַר: "וַיִּבֶן שְׁלֹמֹה אֶת הַבַּיִת" (מלכים א ז) "בְּתֵר הַמּוֹרִיָּה" (דברי הימים ב ג, א).

נקודות משיחות קודש

אמרה תורה: "והיה המקום אשר יבחר וגו' (שהוא "בית הבחירה בירושלים") שמה תביאו וגו' עולותיכם וזבחיכם גו'". מהלשון "אשר יבחר ד'" - משמע שמעלתו של המקום הוא רק בחירתו של הקב"ה במקום זה. אבל לפני בחירת הקב"ה - היה אפשר לבחור במקום אחר, שמקום זה לא היתה בו שום מעלה מיוחדת לגבי מקומות אחרים.

אבל הרמב"ם כתב בהלכות בית הבחירה: "המזבח מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו ממקומו לעולם, שנאמר: "זה מזבח לעולה לישראל" - וחשיב לאחר זה כמה וכמה מעלות של מקום זה קודם שנבחר - שבפשטות הכוונה בזה היא שזה ש"מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו ממקומו לעולם" הוא מפני שהוא המקום שבו הקריבו אברהם, נח וכו' את קרבנותיהם (שכל זה היה מקודם, לפני בחירת הקב"ה).

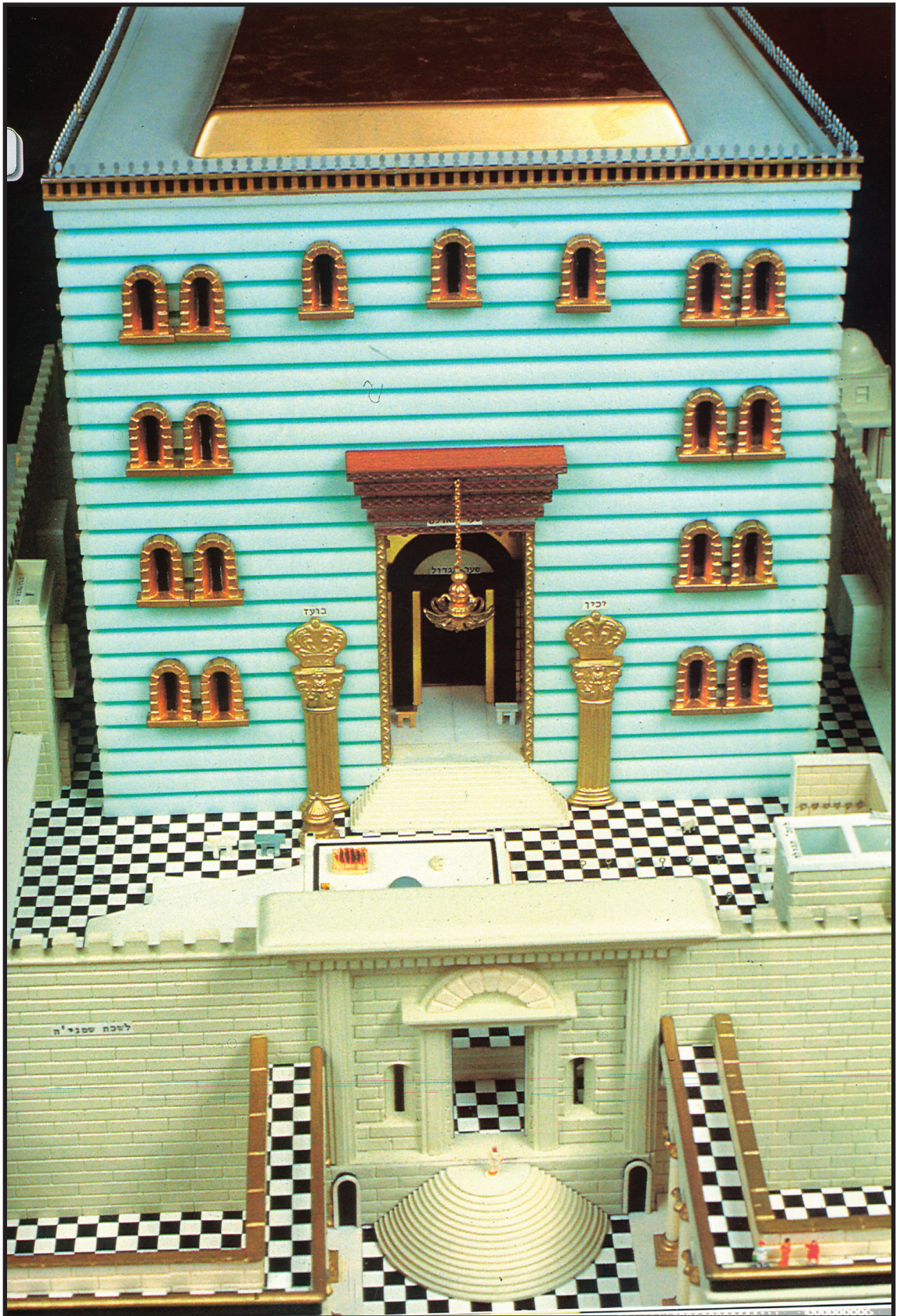
אשר יבחר וגו' - ויהיה המקום אשר יבחר וגו' (שהוא "בית הבחירה בירושלים") שמה תביאו וגו' עולותיכם וזבחיכם גו'". מהלשון "אשר יבחר ד'" - משמע שמעלתו של המקום הוא רק בחירתו של הקב"ה במקום זה. אבל לפני בחירת הקב"ה - היה אפשר לבחור במקום אחר, שמקום זה לא היתה בו שום מעלה מיוחדת לגבי מקומות אחרים.

אבל הרמב"ם כתב בהלכות בית הבחירה: "המזבח מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו ממקומו לעולם, שנאמר: "זה מזבח לעולה לישראל" - וחשיב לאחר זה כמה וכמה מעלות של מקום זה קודם שנבחר - שבפשטות הכוונה בזה היא שזה ש"מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו ממקומו לעולם" הוא מפני שהוא המקום שבו הקריבו אברהם, נח וכו' את קרבנותיהם (שכל זה היה מקודם, לפני בחירת הקב"ה).

וצריך להבין: מהפסוק "המקום אשר יבחר ד' וגו' שמה תביאו" משמע שמעלת מקום זה הוא מחמת "יבחר ד'" - בחירת הקב"ה במקום זה. ומדברי הרמב"ם משמע שמעלתו של המקום הוא מפני מעלה שהיתה מימות אדם הראשון, ולכן "מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו"!

אבל כד דייקת שפיר מוכח שגם הרמב"ם בהל' בית הבחירה סובר שזה ש"מקומו מכוון ביותר" אינו מחמת שהקריבו שם קרבנות לפני זה, אלא הוא רק מחמת בחירת הקב"ה: שהרי בהלכה א', בה הרמב"ם אומר כי "המזבח מקומו מכוון

(לקוטי שיחות חלק י"ט, שיחה ב לפר' ראה)

פרק ה משנה ב

עֲשֶׂרָה דוֹרוֹת מֵאָדָם וְעַד נֹחַ .. עַד שֶׁהָבִיא עֲלֵיהֶם אֶת מִי הַמַּבּוּל. עֲשֶׂרָה דוֹרוֹת מִנֹּחַ וְעַד אַבְרָהָם ..
עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם אֲבִינוּ וְקָבַל שְׂכָר בְּלֹם.

נקודות משיחות קודש

ישנם שני סוגי רע. א. דברים שהם רע גמור ואין בהם טוב כלל. דברים אלו צריכים לאבד, בחינת "שבירתן זוהי טהרתן"⁷. ב. דברים שאין בהם טוב גלוי, אך יש בהם ניצוץ של טוב. עם דברים אלו יש להתעסק עד שמקיימים אותם, על ידי זה שמהפכים אותם מרע לטוב⁸.

ובגדון דידן: הרע של הדורות עד נח הי' רע גמור, המאבד את העולם, ולכן הביא הקב"ה עליהם את המבול ונמחו כליל; מה שאין כן הרע של הדורות עד אברהם הי' כזה שאפשר להפכו לטוב, וכשבא אברהם ו"קיים" את העולם ותיקן והשלים כל עשרת הדורות, אז קבל שכר כולם.

ושתי תקופות אלו ישנם גם ב"עולם קטן"⁹ – בעבודת האדם. כשאדם שקוע בעניינים בלתי רצויים במשך "עשרה ימים" שלמים ואף על פי כן "טוב לו", הרי אפשר שיתברך בלבבו לאמר "שלום יהי' לי כי בשרירות לבי אלך"¹⁰. ולכן אמר התנא, שסיבת הדבר הוא רק משום שהקב"ה ארך אפים¹¹ וזה יפסק ככלות הזמן הקצוב¹². ומכיון שכן, צריכה להיות העבודה ד"הביא עליהם את מי המבול", כלומר: למחות ולבטל כליל העניינים הבלתי רצויים.

אבל עבודה זו אינה מספיקה עדיין, דהרי חסרים העניינים הטובים שהי' עליו לפעול במשך "עשרה ימים" אלו; ולכן צריכה להיות גם העבודה דאתהפכא חשוכא לנהורא, לתקן ולהשלים מה שהחסיר בימים הקודמים ו"לקיים" אותם, ועד שיקבל שכר כולם¹³.

זהו גם הדיוק "עד שבא אברהם אבינו": רז"ל אמרו¹⁴ "אין קורין אבות אלא לשלשה". וטעם הדבר הוא כי "בחינת האבות צ"ל בכל אדם, שהם שרש ומקור נשמות ישראל"¹⁵. ולכן מדייק התנא "אברהם אבינו", לרמז שעבודה זו של "וקבל שכר כולם" (העבודה של אתהפכא חשוכא לנהורא) שייכת בכל אחד ואחד¹⁶.

צריך ביאור: בנח לא נאמר שקבל שכר כולם, כי היותם מכעיסין ובאין לא הגיע להם שכר; ומדוע נאמר באברהם שקבל שכר כולם. והביאור:

ההבדל בין דור המבול (שסיים) וכלל בתוכו כל עשרת הדורות מאדם עד נח¹ לדור ההפלגה (שסיים וכלל בתוכו כל עשרת הדורות מנח עד אברהם) הוא, "שדור המבול היו גזלנים והיתה מריבה ביניהם כו', ואלו (דור ההפלגה) היו נוהגים אהבה ורעות ביניהם"². נמצא שלאנשי דור ההפלגה הי' מגיע שכר בגלל האהבה ששררה ביניהם, אלא שלא היו יכולים לקבלו מפני חטאם החמור ("פשטו יד בעיקר"). חטא זה גרם לכך שכל ההמשכות שנמשכו על ידי ההנהגה באהבה ורעות ירדו לתוך הקליפות³.

עד שבא אברהם אבינו, שעל ידי עבודתו עם העולם (שהשתדל להכניס את הבריות תחת כנפי השכינה, ועורר רחמים אפילו בעד אנשי סדום), בירר גם הדורות הקודמים, וקבל שכר כולם⁴.

עֲשֶׂרָה דוֹרוֹת מֵאָדָם וְעַד נֹחַ . . מִנֹּחַ וְעַד אַבְרָהָם

במשנה הקודמת פירט התנא שני טעמים לבריאת העולם בעשרה מאמרות. א. "להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם", ב. "וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם". ומשנתנו ממשיכה בשני עניינים אלו⁵: א. הדורות מאדם עד נח היו רשעים שאבדו את העולם, והקב"ה נפרע מהם במי המבול. ב. גם הדורות מנח עד אברהם היו מכעיסין ובאין, אבל אברהם "קיים" את העולם, הוא פעל קיום גם בדורות שקדמו לו⁶, ולכן הי' "שכר כולם" ואברהם קבל שכר זה.

אבל עדיין אינו מובן: מדוע הי' אפשר לפעול "קיום" רק בדורות שמנח ועד אברהם ולא באלה שמאדם ועד נח? והביאור:

באיסור הציעה לו בהיתר.
9. תנחומא פקודי ג.
10. נצבים כט, יח.
11. ראה לקו"ש חט"ו עמ' 66-67.
12. ראה קונטרס ומעין מי"א פ"ב.
13. לקו"ש חט"ו עמ' 70.
14. ברכות טז, ב.
15. תו"א ר"פ וארא.
16. משיחת ש"פ חקת תשל"ז – על פי רשימת השומעים בלבד.

1. שלכן מחה המבול גם החטאים של תשע דורות הקודמים.
2. סנהדרין קט, א.
3. בדוגמת עסק התורה והמצוות של רשע, שההמשכות יורדים לתוך הקליפות (הלכות ת"ת לאדמור"ך פ"ד ה"ג).
4. לקו"ש ח"ג עמ' 753.
5. ראה מד"ש.
6. ראה רבינו יונה: מלא כל החסרונות כו'.
7. כלים רפ"ב (משא"כ בהאופן דב"ק נד, א) ששבירתן זוהי מיתתן. וראה לקו"ת חקת נו, ג ואילך.
8. ועד ע"ד לשון חז"ל (מנחות מד, א) מצעות שהציעה לו

פרשת עקב

ז וַיְהִי אֲשֶׁר עָקַב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמְּשַׁפְּטִים
הָאֱלֹהִים וְשִׁמְרַתֶּם וְעַשִׂיתֶם אֹתָם וְשָׁמַר יְהוָה
אֱלֹהֵיךָ לְךָ אֶת־הַבְּרִית וְאֶת־הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
לְאַבְרָהָם: י וְאַתְּכֶם וּבְרַכְךָ וְהִרְבֶּךָ וּבְרַכְךָ פְּרִי
בְּמִנְיָךְ וּפְרִי־אֲדָמְתְּךָ דְגָנְךָ וְתִירְשְׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ
שְׁנַרְאֲלֶיךָ וְעַשְׂתָּרֶת צֹאנֶךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־
נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְתַת לְךָ: יי בְּרוּךְ תִּהְיֶה מִכָּל־
הָעַמִּים לֹא־יִהְיֶה כֶּךָ עֶקֶר וְעַקְרָה וּבְכֵה־מִתְּךָ:
יג וְהַסִּיר יְהוָה מִפְּנֵי כָל־חַלִּי וּכְל־מְדוּי מִצְרִים
הָרְעִים אֲשֶׁר יִדְעַת לֹא יִשְׁמַם כָּךְ וּנְתַנֶּם
בְּכָל־שְׁנָאֵיךָ: יד וְאָכַלְתָּ אֶת־כָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֵיךָ נָתַן לְךָ לֹא־תַחֹם עֵינֶךָ עֲלֵיהֶם
וְלֹא תַעֲבֹד אֶת־אֱלֹהֵיהֶם כִּי־מוֹקֵשׁ הוּא לְךָ: טו
יז כִּי תֹאמַר בְּלִבְּךָ רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֱלֹהִים מִמֶּנִּי
אֵיכָה אוּכַל לְהוֹרִישָׁם: יח לֹא תִירָא מֵהֶם זָכַר
תִּזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיךָ לְפָרְעָה
וּלְכָל־מִצְרָיִם: יט הַמַּסַּפֵּת הַגְּדֹלֶת אֲשֶׁר־רָאוּ
עֵינֶיךָ וְהָאֵתֶת וְהַמַּפְתִּימִים וְהַיָּד הַחֲזָקָה וְהַזְרָע
הַנְּטוּיָה אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ יְהוָה אֱלֹהֵיךָ כִּי־עָשָׂה
יְהוָה אֱלֹהֵיךָ לְכָל־הָעַמִּים אֲשֶׁר־אֵתָה יָרָא
מִפְּנֵיהֶם: כ וְגַם אֶת־הַצְרָעָה יִשְׁלַח יְהוָה אֱלֹהֵיךָ
בָּם עַד־אֲבֹד הַנְּשָׂאִרִים וְהַנִּסְתָּרִים מִפְּנֵיךָ:
כא לֹא תַעֲרֵץ מִפְּנֵיהֶם כִּי־יְהוָה אֱלֹהֵיךָ בְּקִרְבְּךָ
אֵל גְּדוֹל וְנוֹרָא: (כב) וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֱלֹהֵיךָ
אֶת־הַגּוֹיִם הָאֵל מִפְּנֵיךָ מַעֲט מַעֲט לֹא תוּכַל
כָּלְתָם מֵהָר פֶּן־תִּרְבֶּה עָלֶיךָ חַיַּת הַשָּׂדֶה:
כג וּנְתַנֶּם יְהוָה אֱלֹהֵיךָ לְפָנֶיךָ וְהַמָּם מְהוּמָה
גְּדֹלָה עַד הַשְּׂמָדִם: כד וּנְתַן מַלְכֵיהֶם בְּיָדְךָ
וְהֵאבֵדְתָּ אֶת־שְׂמֵם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא־יִתְיַצֵּב
אִישׁ בְּפָנֶיךָ עַד הַשְּׂמֹדֶךָ אֹתָם: כה פְּסִילֵי
אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בְּאֵשׁ לֹא־תַחַמְדוּ כֶּסֶף וְזָהָב
עֲלֵיהֶם וְלָקַחְתָּ לְךָ פֶּן תוֹקֵשׁ בּוֹ כִּי תוֹעֲבַת

יְהוָה אֱלֹהֵיךָ הוּא: כו וְלֹא־תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל־
בֵּיתְךָ וְהָיִיתָ חָרֵם כָּמֹהוּ שָׁקֵץ א תִּשְׁקָצוּנוּ
וְתַעֲב א תִּתְעַבְנוּ כִּי־חָרֵם הוּא: פ ח כָּל־
הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מֻצְוֶה הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת
לְמַעַן תַּחֲיוּן וּרְבִיתֶם וּבְאֵתָם וּירְשִׁתֶּם אֶת־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם: כז וְזָכַרְתָּ
אֶת־כָּל־הַדְּרָךְ אֲשֶׁר הוֹלִיכְךָ יְהוָה אֱלֹהֵיךָ זֶה
אַרְבַּעִים שָׁנָה בְּמִדְבָר לְמַעַן עֲנִתְךָ לְנַפְתְּךָ
לְדַעַת אֶת־אֲשֶׁר בְּלִבְּךָ הַתִּשְׁמָר כְּתִיב מִצְוֹתוֹ
קִרִי מִצְוֹתַי אִם־לֹא: כח וַיַּעֲנֶךָ וַיִּרְעֶבְךָ וַיֵּאכְלֶךָ
אֶת־הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ וְלֹא יָדָעוּן אֲבֹתֶיךָ
לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ כִּי לֹא עַל־הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יְחִיָּה
הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצֵא כִּי־יְהוָה יְחִיָּה הָאָדָם:
(ישראל) ד שְׂמַלְתְּךָ לֹא בָלְתָה מֵעַלְיֶךָ וּרְגַלְךָ לֹא
כָּצָקָה זֶה אַרְבַּעִים שָׁנָה: ה וַיִּדְעַת עַם־לִבְּךָ כִּי
כָּאֲשֶׁר יִיפַר אִישׁ אֶת־בְּנוֹ יְהוָה אֱלֹהֵיךָ מִיִּסְרָךָ:
ו וְשִׁמְרַתָּ אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיךָ לְלַבֵּת בְּדַרְכוֹ
וּלְיִרְאָה אֹתוֹ: ז כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיךָ מְבִיאֶךָ אֶל־
אֶרֶץ טוֹבָה אֶרֶץ נַחֲלֵי מַיִם עֵינַת וְתַהֲלֹמַת יְצֵאִים
בְּבִקְעָה וּבְחָר: ח אֶרֶץ חָפָה וְשַׁעֲרָה וְגַפְּן וְתַאֲנָה
וְרַמּוֹן אֶרֶץ־זֵית שֶׁמֶן וְדִבְשׁ: ט אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא
בְּמַסְפַּת תֵּאכְלֶנָּה לֶחֶם לֹא־תַחֲסַר כָּל כֶּהֱ
אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבֹנֶיהָ כְּרוֹל וּמְהַרְרִיָּה תַחְצֵב
נַחֲשָׁת: י וְאָכַלְתָּ וְשִׁבַּעְתָּ וּבְרַכְתָּ אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֵיךָ עַל־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לְךָ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 10 עמ' 179)

ואכלת ושבעת וברכת

משה רבנו תקן את ברכת "הזן" על ירידת המן. ותמוה,
כיצד אנו מברכים גסח זה על לחם מן הארץ. ויש לומר,
ש'לחם מן הארץ הוא לאמתו של דבר רק לבוש לשרש המזון,
שהוא 'לחם מן השמים'. יהודי מפיר את האמת, שמזונו
איננו תלוי בהכנתו ובמלאכתו, ואפילו לא בלבושי הטבע
בתור כלי לברכת ה', אלא זהו אף ורק 'לחם מן השמים'.

שני יי השמר לך פן תשכח את יְהוָה אֱלֹהֵיךָ

"המון העם מקלים . . גם מקצת בעלי תורה ויראי ה' נכשלים . . ומצנה על כל אחד מהמסבין להיות פזרני ומזכיר לחברו טרם ישכח וילך לו".

שלישי - אל-תאמר בלבבך בהרף יהוה אלהיך אתם | מלפניך לאמר בצדקתי הביאני יהוה לרשת את-הארץ הזאת וברשעת הגוים האלה יהוה מורישם מפניך: ה לא בצדקתך ובישר לבבך אתה בא לרשת את-ארצם כי ברשעת | הגוים האלה יהוה אלהיך מורישם מפניך ולמען הקים את-הדבר אשר נשבע יהוה לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב: וידעת כי לא בצדקתך יהוה אלהיך נתן לך את-הארץ הטובה הזאת לרשתה כי עמ' קשה-ערה אתה: וזכר אל-תשכח את אשר-הקצפת את-יהוה אלהיך במדבר למן-היום אשר-יצאת | מארץ מצרים עד-באכם עד-הקום הזה ממרים הייתם עם-יהוה: ה ובחרב הקצפתם את-יהוה ויתאנף יהוה בכם להשמיד אתכם: פ בעלתי הרהר לקחת לוחות האבנים לוחות הברית אשר-פרת יהוה עמכם ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי: ויתן יהוה אלי את-שני לוחות האבנים פתבים באצבע אלהים ועליהם ככל-הדברים אשר דבר יהוה עמכם בהר מתוך האש ביום הקהל: ז ויהי מקץ ארבעים יום וארבעים לילה נתן יהוה אלי את-שני לוחות האבנים לוחות הברית: ח ויאמר יהוה אלי קום רד מהר מזה כי שחת עמך אשר הוצאת ממצרים סרו מהר מן-הדרך אשר צויתם עשו להם מפסכה: ט ויאמר יהוה אלי לאמר ראיתי את-העם הזה והנה עם-קשה-ערה הוא: י הרף מפני ואשמידם ואמחה את-שמם

לבלתי שמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו אשר אנכי מצוה היום: יא פן-תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת: יב ובקרך וצאנך רבון וכסף וזהב ירבה-לך וכל אשר-לך ירבה: יג ורם לבבך ושכחת את-יהוה אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: יד המוליכך במדבר | הגדל והנורא נחש | שרף ועקב וצמאון אשר אינמים המוציא לך מים מצור החלמיש: טו המאכלך מן במדבר אשר לא ידעון אבותיך למען ענתך ולמען נסתך להיטבך באחרייתך: יז ואמרת בלבבך פחי ועצם ידי עשה לי את-החיל הזה: יח וזכרת את-יהוה אלהיך כי הוא נתן לך פח לעשות חיל למען הקים את-בריתו אשר-נשבע לאבותיך ביום הזה: יט והיה אם-שכח תשכח את-יהוה אלהיך והלכת אחרי אלהים אחרים ועבדתם והשתחית להם העדתי בכם היום כי אבד תאבדון: כ פגזים אשר יהוה מאביד מפניכם בן תאבדון עקב לא תשמעון בקול יהוה אלהיכם: כא ז שמע ישראל אתה עבר היום את-הירדן לבא לרשת גוים גדלים ועצמים ממך ערים גדלות ובצרת בשמים: כב עם-גדול ורם בני ענקים אשר אתה ידעת ואתה שמעת מי יתיצב לפני בני ענק: כג וידעת היום כי יהוה אלהיך הוא-העבר לפניך אש אכלה הוא ישמידם והוא יכניעם לפניך והורשתם והאבדתם מהר כאשר דבר יהוה לך:

- נקודות משיחות קודש - (אגרות קדש טו עמ' קז)

ואכלת ושבעת וברכת

נוהגים פאן, שסמוך לסיום ההתעודות מכריזים שכל אלו שאכלו לשעור, בטח יברכו את הברכה שנתחייבו בה. וכמזמרה שמוכא בספרים, שהרמ"א וגדולי ישראל נהגו להכריז בגזון דא [פתב בספר שאלת שלום לשאלות:

כח פִּן־יֹאמְרוּ הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָנוּ מִמִּצְרַיִם מִשָּׁם מִבְּלִי
יְכַלֵּת יְהוָה לְהַבְיִיאֵם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־דִּבַּר
לָהֶם וּמוֹשְׁנָתוֹ אוֹתָם הוֹצִיאֵם לְהַמְתֵּם
בְּמִדְבָּר: כט וְהֵם עִמָּךְ וּנְחַלְתֶּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ

בְּכַחֲךָ הַגָּדֹל וּבְזוֹרְעֶךָ הַנְּמוּיָה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 2 עמ' 183)

וְאֶכְלֶם וְשָׂבַעְתָּ וּבְרַכְתָּ

"צִרְיִכִים אָנוּ לְהַזְכִּיר (בבונה ירושלים) מלכות שמים
ומלכות בית דוד ובית המקדש . . ואין נגאלין עד שיתגדו
ויתבעו שלשתן" (בית יוסף). הרי שיש לתבע את הגאולה,
ותביעה זו מקרכת אותה, כי "אפלו אין ביד ישראל אלא
הקווי, כדאי הם לגאולה בשכר הקווי". וכמב החיד"א: "את
צמח דוד עבדך מהרה תצמיח . . וכי תימא שאין לנו זכות,
מכל מקום תצמיח" כי לישועתך קוינו".

רביעי י א בָּעֵת הַהוּא אָמַר יְהוָה אֵלַי פֶּסֶל־לָךְ
שְׁנֵי־לוּחֹת אֲבָנִים פְּרָאשִׁים וְעֹלָה אֵלַי הִהְרָה
וְעָשִׂיתָ לָךְ אָרוֹן עֵץ: ב וְאֶכְתָּב עַל־הַלֹּחֹת
אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל־הַלֹּחֹת הַרְאשִׁים
אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשָׂמְתָם בָּאָרוֹן: ג וְאָעַשׂ אָרוֹן עֵצִי
שֹׁטִים וְאֶפְסֵל שְׁנֵי־לֹחֹת אֲבָנִים פְּרָאשִׁים
וְאָעַל הַתְּרָה וּשְׁנֵי הַלֹּחֹת בְּיָדַי: ד וַיִּכְתֹּב
עַל־הַלֹּחֹת בְּמַכְתָּב הָרִאשׁוֹן אֶת עֲשֶׂרֶת
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבַּר יְהוָה אֵלֵיכֶם בְּהַר מִתְּוֶה
הָאֵשׁ בַּיּוֹם הַקֹּהֵל וַיִּתְּנֶם יְהוָה אֵלַי: ה וְאֶפֶן
וְאָרֶד מִן־הָהָר וְאָשֵׁם אֶת־הַלֹּחֹת בָּאָרוֹן אֲשֶׁר
עָשִׂיתִי וַיְהִיו שֵׁם פְּאֶשֶׁר צִוִּי יְהוָה: ו וּבִנֵּי
יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרֶת בְּנֵי־יַעֲקֹב מוֹסְרָה שֵׁם
מֵת אֶהֱרֹן וַיִּקְבַּר שֵׁם וַיְכַתֵּן אֶלְעָזָר בְּנוֹ
תַּחְתָּיו: ז מִשָּׁם נָסְעוּ הַגִּדְגָּדָה וּמִן־הַגִּדְגָּדָה
יִטְבַּתָּה אֶרֶץ נַחֲלֵי־מַיִם: ח בָּעֵת הַהוּא הִכְדִּיל
יְהוָה אֶת־שִׁבְט הַלְוִי לְשֵׂאת אֶת־אָרוֹן בְּרִית־
יְהוָה לְעֹמֹד לִפְנֵי יְהוָה לְשִׁרְתוֹ וּלְבָרְךָ בְּשִׁמּוֹ
עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ט עַל־כֵּן לֹא־הָיָה לְלוֹי חֶלֶק
וּנְחִלָּה עִם־אֲחָיו יְהוָה הוּא נַחֲלָתוֹ כְּאֲשֶׁר דִּבַּר

מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם וְאָעֲשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי־עַצוּם וְרַב
מִמֶּנּוּ: י וְאֶפֶן וְאָרֶד מִן־הָהָר וְהָהָר בְּעַר פְּאֶשׁ
וּשְׁנֵי לוּחֹת הַבְּרִית עַל שְׁתֵּי יָדַי: יא וְאָרָא וְהִנֵּה
חֲטָאתֶם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם עָשִׂיתֶם לָכֶם עֹגֵל
מִסֶּכֶה סֶרֶתֶם מִהָר מִן־הַדָּרָד אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
אֶתְכֶם: יב וְאֶתְפֹּשׁ בְּשֵׁנֵי הַלֹּחֹת וְאֶשְׁלַכְּם מֵעַל
שְׁתֵּי יָדַי וְאֶשְׁבַּרְם לְעֵינֵיכֶם: יג וְאֶתְנַפֵּל לִפְנֵי
יְהוָה כְּרָאשְׁנָה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה
לֶחֶם לֹא אֶכְלָתִי וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי עַל
כָּל־חַטָּאתְכֶם אֲשֶׁר חֲטָאתֶם לַעֲשׂוֹת הָרַע
בְּעֵינֵי יְהוָה לְהַכְעִיסוֹ: יד כִּי יִזְרַתִּי מִפְּנֵי הָאָרֶץ
וְהַחֲמָה אֲשֶׁר קִצַּף יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהַשְׁמִיד
אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֵלַי גַּם בַּפֶּעַם הַהוּא:
טו וּבְאֶהְרֹן הַתַּאֲנֵף יְהוָה מְאֹד לְהַשְׁמִידוֹ
וְאֶתְפַּלֵּל גַּם־בְּעַד אֶהֱרֹן בָּעֵת הַהוּא: טז וְאֶת־
חַטָּאתְכֶם אֲשֶׁר־עָשִׂיתֶם אֶת־הָעֹגֵל לְקַחְתִּי
וְאֲשַׁרְף אֹתוֹ | כְּאֵשׁ וְאֶכַּת אֹתוֹ טַחֲוֹן הַיִּטֵּב
עַד אֲשֶׁר־דַּק לְעָפָר וְאֶשְׁלַךְ אֶת־עַפְרוֹ אֶל־
הַנַּחַל הַיַּרְד מִן־הָהָר: יז וּבְתַבְעֵרָה וּבְמִפָּה
וּבְקַבְרַת הַתַּאֲוָה מְקַצְפִים הָיִיתֶם אֶת־יְהוָה:
יח וּבְשִׁלַּח יְהוָה אֶתְכֶם מִקְדָּשׁ בְּרַנֵּעַ לֵאמֹר
עֲלוּ וְרִשׁוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם וּתְמַרוּ
אֶת־פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא הֵאֱמַנְתֶּם לִי וְלֹא
שָׁמַעְתֶּם בְּקֹלוֹ: יט מִמְרִים הָיִיתֶם עִם־יְהוָה
מִיּוֹם דַּעַתִּי אֶתְכֶם: כ וְאֶתְנַפֵּל לִפְנֵי יְהוָה אֶת
אַרְבָּעִים הַיּוֹם וְאֶת־אַרְבָּעִים הַלַּיְלָה אֲשֶׁר
הִתְנַפַּלְתִּי כִּי־אָמַר יְהוָה לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם:
כא וְאֶתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה וְאָמַר אֲדַנִּי יְהוָה אֵל־
תְּשַׁחַת עִמָּךְ וּנְחַלְתֶּךָ אֲשֶׁר פָּדִיתָ בְּגִדְלֶךָ
אֲשֶׁר־הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה: כב זָכַר
לְעַבְדֶּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּן
אֶל־קִשֵׁי הָעַם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ:

יא « וְאַתְּבִיטָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַרְתָּ מִשְׁמֵרָתוֹ וְחַקְתָּו וּמִשְׁפָּטָיו וּמִצְוֹתָיו כְּלֵהִימִים: ^א וַיִּדְעֶתָם הַיּוֹם כִּי ׀ לֹא אֶת־בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ וְאֲשֶׁר לֹא־רָאוּ אֶת־מוֹסַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶת־גְּדֹלּוֹ אֶת־יְדוֹ הַחֲזָקָה וְזָרְעוּ הַנְּטוּיָה: ^ב וְאֶת־אֲתֵרְתּוֹ וְאֶת־מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה בְּתוֹךְ מִצְרַיִם לְפָרְעָה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וּלְכָל־אֲרָצוֹ: ^ג וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְחַיִּל מִצְרַיִם לְסוּסָיו וּלְרֶכֶבָּו אֲשֶׁר הֵצִיף אֶת־מִי יַם־סוּף עַל־פְּנֵיהֶם בְּרֹדְפָם אַחֲרֵיהֶם וַיִּאֲבָדָם יְהוָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ^ד וְאֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם בְּמִדְבַר עַד־בְּאֵכֶם עַד־הַמָּקוֹם הַזֶּה: ^ה וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְדַתְּנֹךָ וּלְאֲבִיכֶם בְּנֵי אֱלִיָּאֵב בֶּן־רְאוּבֵן אֲשֶׁר פָּצְתָה הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַעֵם וְאֶת־בְּתֵיהֶם וְאֶת־אֹהֲלֵיהֶם וְאֶת־כָּל־הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם בְּקָרֵב כְּקָרֵב כָּל־יִשְׂרָאֵל: ^ו כִּי עֵינֵיכֶם הִרְאִיתֶם אֶת כָּל־מַעֲשֵׂה יְהוָה הַגְּדֹל אֲשֶׁר עָשָׂה: ^ז וְשָׁמַרְתֶּם אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם לְמַעַן תַּחֲזִקוּ וּבִאתֶם וִירְשִׁתֶם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: ^ח וְלִמַּעַן תִּאָּרִיכוּ יָמִים עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאֲבֹתֵיכֶם לֵאמֹר לָתֵת לָהֶם וּלְזֶרְעָם אֶרֶץ זָבֹת חֶלֶב וּדְבָשׁ: **ס**

~ נקודות משיחות קודש ~ (99 השיחות תשנ"ב א עמ' 9)

וְאַכְלֶתָּ וּשְׂבַעְתָּ וּבִרְכַתָּ

"כמו שברך את אבותנו . . . בכל מפל כל". כל - רומז לחמשת הספירות מחסד עד הוד (הכוללות את כל הספירות), כפי שהן בשלמות, כל אחת כלולה מעשר, בגימטריא כ"ל (50). בכל מפל כל - שלמות זו נמשכת בכל שלשת הקוים (בכל אברהם, מכל יצחק, כל יעקב), הכוללים את כל הפרטים. וכל זהודי מקבל שלמות זו ("כן ברך אונגו"), כי הוא יורש של האבות ויש בו את בחינותיהם.

שישי כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתָה כְּאֶשְׁמֹה לְרִשְׁתָּהּ לֹא כְּאָרֶץ מִצְרַיִם הִוא אֲשֶׁר יֵצְאתֶם מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת־זֶרְעֶךָ וְהִשְׁקִיתָ בְּרַגְלֶךָ כַּגֵּן הַיָּרֹק:

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֵאמֹר: וְאֲנִי עֲמַדְתִּי בְּהָר בְּיָמִים הָרִאשֹׁנִים אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֵלַי גַּם בַּפֶּעַם הַהִוא לֹא־אָבָה יְהוָה הִשְׁחִיתֶךָ: ^א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם לֶךְ לְמַסַּע לִפְנֵי הָעָם וַיְבֵאוּ וַיִּירְשׁוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹתֶם לֵאמֹר: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כ עמ' 576)

וְאַכְלֶתָּ וּשְׂבַעְתָּ וּבִרְכַתָּ

"כי אם לךך המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה". לש לומר, שזהו כנגד ארבע אותיות שם הוי'. מלאה - שלמות המקבל, מלכות. פתוחה - משפיע, ז"א. קדושה - חכמה. רחבה - בינה.

חמישי וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל מָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שֶׁאֵל מֵעַמּוּךָ כִּי אִם־לִירְאָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַבֵּת בְּכָל־דַּרְכֶיךָ וּלְאֹהֲבָה אֹתוֹ וְלַעֲבֹד אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְבְּךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ: ^א לִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹת יְהוָה וְאֶת־חֻקְתָּיו אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם לְטוֹב לָךְ: ^ב הֲנֵן לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ הַשָּׁמַיִם וּשְׁמַי הַשָּׁמַיִם הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר־בָּהּ: ^ג רַק בְּאֲבֹתֶיךָ חִשַּׁק יְהוָה לְאֹהֲבָה אוֹתָם וַיִּבְחָר בְּזֶרְעָם אַחֲרֵיהֶם בְּכֶם מִכָּל־הָעַמִּים כִּי־זֶה הַיּוֹם: ^ד וּמִלָּתֶם אֶת עֶרְלַת לִבְכֶם וְעַרְפְּכֶם לֹא תִקְשׁוּ עוֹד: ^ה כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וְאֲדָנִי הָאֲדָנִים הָאֵל הַגְּדֹל הַגָּבֹל וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא־יִשָּׂא פָנָיו וְלֹא יִקַּח שָׁחַד: ^ו עֲשֵׂה מִשְׁפָּט יְתוֹם וְאַלְמָנָה וְאַהֲבֵה גֵר לְתֵת לוֹ לֶחֶם וּשְׂמֵלָה: ^ז וְאַהֲבַתֶּם אֶת־הַגֵּר כִּי־גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: ^ח אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד וְכוּ תִדְבֹק וּבִשְׂמוֹ תִשְׂבַּע: ^ט הוּא תְהַלְתֶּךָ וְהוּא אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר־עָשָׂה אֶתְךָ אֶת־הַגְּדֹלָתְךָ וְאֶת־הַנּוֹרָאֹת הָאֵלֹהִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ: ^י בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבֹתֶיךָ מִצְרַיִם וְעַתָּה שְׁמֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרַב:

לְאֵהָבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְלַכֵּת בְּכָל־דַּרְכָיו
 וּלְדַבְּקָה־בוֹ: ^כוְהוֹרִישׁ יְהוָה אֶת־כְּלֵי־הַגּוֹיִם
 הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיכֶם וּירְשֶׁתֶם גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמִים
 מִכֶּם: ^{כז}כָּל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כַּף־רַגְלְכֶם בּוֹ
 לָכֶם יִהְיֶה מִן־הַמִּדְבָּר וְהַלְבָנוֹן מִן־הַנְּהַר נְהַר־
 פָּרָת וְעַד הַיַּם הָאֲחֵרוֹן יִהְיֶה גְבֻלְכֶם: ^{כח}לֹא־
 יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֶיכֶם פְּחַדְכֶם וּמִרְאֵכֶם יִתֵּן |
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּדְרֹכוּ
 כֹּה פֶּאֶשֶׁר דִּבַּר לָכֶם: ססס

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות ט עמ' 266)

ואכלת ושבעת וברכת

”ברוך, דא רזא דמקורא עלאה מכלא, לארקא ולאמשקא
 ולאנהרא כל בוצינין” (ברוך, הוא סוד המקור העליון מכל,
 ויש לבנון) להריק ולהמשיך ולהאיר משם כל הנרות - זהו
 פרשתנו). פרש אאמור” (נסתלק כ’ אב): מקורא - יסוד
 אבא, חכמה, אות יו”ד שבשם, שיש בה שלש אותיות.
 ארקא - מ’, נקודה. אמשקא - מו’, קו, פי ו’ הוא המשכה.
 אנהרא - לד’, שטת, פי הארת אור היא בהתפשטות.

חצי קדיש

ותגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא
 כרעותיה וימליך מלכותיה, ויצמח פורקניה ויקרב
 משיחה. אמן בחיבון וביומיוכו ובחיי דכל בית ישראל,
 בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך
 לעלם ולעלמי עלמיו. יתברך: יהא שמה רבא מברך לעלם
 ולעלמי עלמיו. יתברך, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא
 בריך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושירתא,
 תשבחתא ונחמתא, דאמירן בעלמא, ואמרו אמן: אמן

מפטיר כב פי אם־שומר תשמרון את־כל־המצוה
 הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשתה
 לאהבה את־יהוה אלהיכם ללכת בכל־דרכיו
 ולדבקה־בו: ^כוְהוֹרִישׁ יְהוָה אֶת־כְּלֵי־הַגּוֹיִם

וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ אֶרֶץ
 הַרִים וּבְקַעַת לְמַטֵּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתַּה־פִּיּוֹם:
^באֶרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ דִּרְשׁ אֹתָהּ תִּמְיֵד
 עֵינֶי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּהַ מְרֻשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד
 אַחֲרִית שָׁנָה: ^גוְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּ
 אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם
 לְאֵהָבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ בְּכָל־
 לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם: ^דוְנָתַתִּי מִטַּר־אֲרָצְכֶם
 בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ וְאִסַּפְתָּ דָגָנְךָ וְתִירְשֶׁךָ
 וַיִּצְהַרְךָ: ^הוְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׂדֶךָ לְבַהֲמֹתֶךָ וְאִכְלֹתָ
 וּשְׂבַעְתָּ: ^והַשְּׁמְרוּ לָכֶם פְּנֵי־יַפְתָּה לְבַבְכֶם
 וּסְרַתֶם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם
 לָהֶם: ^זוְחָרָה אַפ־יְהוָה בְּכֶם וְעָצַר אֶת־הַשָּׁמַיִם
 וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ
 וְאֲבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְהוָה
 נָתַן לָכֶם: ^חוְשַׁמְתֶם אֶת־דְּבָרֵי אֱלֹהַ עַל־לְבַבְכֶם
 וְעַל־נַפְשְׁכֶם וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל־יַדְּכֶם
 וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: ^טוְלִמְדַתֶּם אֹתָם
 אֶת־בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ
 בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ: ^יוְכִתְבֹתֶם עַל־מְזוּזוֹת
 בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ: ^{יא}לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי
 בְּנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם
 לֵאמֹר לָהֶם בְּיַמֵּי הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ: ^ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות כד עמ' 67)

ואכלת ושבעת וברכת

”מצות עשה מן התורה לברך את ה' אחר אכילת מזון,
 שגאמר ואכלת ושבעת וברכת את ה'” (שלחן ערוך אדמו”ר
 הזקן). ויש לדיק, לשם מה מוסיף ”לברך את ה'” (וברמב”ם
 ליתא). ויש לומר, דהנה קתבו ראשונים ”וברכת את, לרבוח
 בעל הבית” (ומטעם זה אורח מברך, כדי שיברך לבעל
 הבית). לכן קתב את ה', שלא נחשב ש”מצות עשה מן
 התורה” כוללת גם ברכת בעל הבית.

שביעי כב פי אם־שומר תשמרון את־כל־המצוה
 הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשתה

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם ג עמ' 158)

וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ וַיְבָרַכְתָּ

הַחֲסִיד הַנוֹדֵעַ רַבֵּי הַלַּל מְפָאָרִיטְשׁ הָיָה מְשַׁתְּמֵט מְלוֹמֵר
 "עַל נְהָרוֹת בְּבֵל" לַפְּנֵי בִרְפַת הַמְּזוֹן, וְהַשְׁתַּדֵּל תְּמִיד לְמִצּוֹא
 יוֹמָא דְפִגְרָא אוֹ אֹרַח חֲשׁוּב כְּדִי לֹאמַר "שִׁיר הַמַּעְלֹת".
 כְּאֲשֶׁר לֹא הִצְלִיחַ לְמִצּוֹא שׁוּם אָמְתָּלָא, הָיָה אוֹמֵר: הַיּוֹם יֵשׁ
 לָנוּ אֹרַח חֲשׁוּב – "עַל נְהָרוֹת בְּבֵל", וְלְכַבֵּדוֹ צְרִיכִים לֹאמַר
 "שִׁיר הַמַּעְלֹת"!

ק"א פסוקים, יעל"א סימן.

הָאֱלֹהִים מִלְּפָנֶיכֶם וַיִּרְשָׁתֶם גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמוֹת
 מִכֶּם: כִּי בְּלִי-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ בְּיַרְוֵי-לְבַבְכֶם בּוֹ
 לָכֶם יִהְיֶה מִן-חֲמֻדְכֶם וְהִלְבְּנוֹן מִן-הַנְּהַר נְהַר-
 פָּרָת וְעַד הַיַּם הָאֲחֵרוֹן יִהְיֶה גְבֻלְכֶם: כִּי לֹא-
 יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֶיכֶם פְּחַדְכֶם וּמוֹרָאֲכֶם יִתֵּן |
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּדְרְכוּ |
 כִּי כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם: ססס

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר-שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עַיִן-חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיחַ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיךָ דְרָכֵי-נֶעֱמ, וְכַל-נִתְיַבְתִּיחַ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיַמִּינֶךָ,
 בְּשִׂמְלֵךָ עֲשֵׂר וְכָבוֹד. יי חֲפֵץ לְמַעַן צְדָקוֹ, וְיִגְדִיל תּוֹרָה וַיֵּאדָּיר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וַרְצָה בְּדַבְרֵיהֶם
 הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל
 עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדְקָ:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת עקב לקריאה בציבור ולשמו"ת בישעיה

פרק מט"א

**מט יד וַתֹּאמֶר צִיּוֹן עֲזֹבֵנִי יְהוָה וְאֲדֹנָי שְׂכַחְתִּי:
 טו הַתְּשִׁיבָה אִשָּׁה עוֹלָה מֵרַחֵם בֶּן-בִּטְנָה גַם-אֵלֶּה**

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים
 ע"פ שי למורא

(יד) וַתֹּאמֶר צִיּוֹן, חֹבֵר אֵת צִיּוֹן לְפִי שְׁהִיא רֹאשׁ מְקַלְכֶת
 יִשְׂרָאֵל, וְכֵאלוֹ הָעִיר מְתוֹאֲנֶת עַל בְּנֵיהָ שְׁגֵלוֹ מִמֶּנָּה. עֲזָבֵנִי
 ה', לְסַפַּת אַרְךְ תְּקֻלֹת הָיְתָה סְבוּרָה לֹאמַר כִּי. (טו) עוֹלָה,
 בְּנֵה תִקְשֵׁן. וְהוּא מִלְשׁוֹן "עוֹלָל וְיוֹנֵק" (ירמיהו ד.ט.ו). מֵרַחֵם
 בֶּן בִּטְנָה, הַאֵם מְשַׁבַּח לְרַחֵם עָלָיו וְלִדְאָג לְצָרָיו. גַּם

אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך: זו הן על-כפיים חקתיך חומותיך נגדי תמיד: זו מהרו בניך מהרסיך ומחריביך ממוך יצאו: יה שאי-סביב עיניך וראי כלם נקבצו באולד חי-אני נאם-יהוה כי כלם בעדי תלכשי ותקשרים ככלה: יש כי חרבתיך ושמתוך וארץ הרסתך פי עתה תצרי מיושב ורחקו מבלעיך: כעוד יאמרו באזניך בני שפליך צר-לי המקום גשה-לי ואשבה: כא ואמרת בלבךך מי ילד-לי את-אלה ואני שכולה וגלמודה גלה וסודה ואלה מי גדל הן אני נשאתי לבי אלה איפה הם: ככ פה-אמר אדני יהוה הנה אשא אל-גוים ידי ואל-עמים ארים נפי והביאו בניך בהצן ובנתיך על-פתך תנשאנה: כג והיו מלכים אמנך ושרותיהם מינקתיך אפים ארץ ישתחוו-לך ועפר רגליך ילחכו וידעת כי-אני יהוה אשר לא-יבשו קני: כד היקח מגבור מלקוח ואם-שבי צדיק ימלט: כה פייכה ו אמר יהוה גם-שבי גבור יקח ומלקוח עריץ ימלט ואת-יריבך אנכי אריב ואת-בניך אנכי אושיע: כו והאכלתי את-מוניך את-בשרם וכעסים דמם ישפרון וידעו כל-בשר כי אני יהוה מושיעך וגאלך אביר יעקב: לו א פה ו אמר יהוה אי זה ספר בריתות אמכם אשר שלחתיה או מי מנושי אשר-מכרתי אתכם לו הן בעונתיכם נמפרתם ובפשעיכם שלחה אמכם: כז מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה הקצור

וכעסים, כמו משקה שנסחט מפרות. אביר יעקב, חזקו של יעקב. א אי זה, היכן הוא זה. ספר בריתות אמכם אשר שלחתיה, כלומר, הלא שלחתיה מביתי בלא ספר בריתות שהוא כתב הנט, וזה אות שלא עשיתי זאת מפני שמאמתי בה, אלא מפני שמרדה בי שלחתיה לפי שעה, אבל לא נפסק הקשר בינינו. "אמכם", הוא רמז לכנסת ישראל והבנים הם כל פרט מהם. מנושי, כאלו היו מלוים שחוב לשלם להם את החוב. אשר מכרתי אתכם לו, אשר מסרתי אתכם לכפוי החוב שמגיע לו. הן בעונותיכם נמפרתם וגו', כלומר, אינכם צריכים לקסף בפרותכם, אלא, עונותיכם היו דמי תכידה, והתשובה

אפלו אם יש מעט נשים שיש בהן מדת אכריות והשכחנה את בניהן, אבל אני לא אשכחך. (זו) הן על כפיים חקתיך, חרי את ובנה לפני כאלו חקתיך על כפי. חומותיך נגדי תמיד, חרי חומותיך מפני תמיד לזכר בהם לכוננם. (ז) מהרו בניך, ימהרו בניך לשוב. מהרסיך ומחריביך ממוך יצאו, המהרסים והמחריבים אותך ממוך, שלא יהיו קד עוד רשעים ופושעים שהם היו הסבת להרסה ולחרבן. (ח) בעדי תלכשי, תחפארי בהם כמו במלבוש של קשוח. ותקשרים ככלה, ותקשרי אותם בצוארך לנו כקשורי כלה שקושרת צוארה בתכשיטים וסרטי משו. (ט) כי חרבתיך ושוממותיך, כי תמיד לנגדי חרבתיך ושוממותיך וארץ הריסותך, לבנות ולמלאות ולחזק. תצרי מיושב, כל החרבות תהינה מישבות עד שתצרי (שיתה צר ורחוק) מרב וישובים. ורחקו מבלעיך, כלומר, מה שתהיי מלאה יהיו כלם בניך, והמשחיתים ומבלעים אותך ותרסקו ולא יבואו בנבולך. כ) בני שפליך, הבנים אשר היית שפולה מהם, הם יאמרו באזניך "צר לי המקום" מרב רבני העם. גשה לי ואשבה, תתקרב לצד אחר בשבילי כדי שאוכל גם אני לשבת. כא) גלה וסודה, הלא בני גלו וסרו מפני. אלה איפה הם, אלה הבאים, מאיזה מקום באו. "איפה", כמו "מאיפה". פרוש אחר, איפה הם היו. כב) אשא אל גוים ידי, להפני להם להביא את ישראל מקל מקומות פוריהם, כלומר, אעיר להם על זאת. ארים נפי, אנביית מוש הדגל, שיראוהו העמים. (והוא כפל הענין במלים אחרות). בהצן, הוא כנף הבגד, כמו "הצני נערת" (נחמיה תרג). ולפי התרגום (על פי ה"מטרומון") פרושו, בעגלות מחפוז. והמלכ"ם פרוש, שהוא כפא שנושאים בו את השרים. ולפי התרגום ש"בהצן" פרושו בעגלות מחפוז, ויחבו לפרש "ובנותיך על כתר תנשאנה", בצד העגלה, ששך היה המנהיג שישבו הנשים בצד העגלות המחפוזות. ויהוה "על כתר" כמו "על כתר הבית" (מלבי"ם טז). כג) והיו מלכים אמנך, מלכי הגוים נעסקו בגדול בניך. אפים ארץ ישתחוו לך, יפלו על פניהם לארץ להשתחית לך. כד) היקח מגבור מלקוח, כסבורים אתם לומר, וכי אפשר לקחת מיד עשו הגבור את המלקוח והשבי ששבה את ישראל. ואם שבי צדיק ימלט, וכי אפשר להמליט מיד עשו את השבי ששבה מישראל. כה) עריץ, גבור חזק מאד. ואת יריבך, ועם המריבים קד. כו) והאכלתי את מוניך את בשרם, והאכלתי לחיות השדה את מוניך, הם הגוים המצערים אותך, והם יאכלו את בשרם.

קצרה ידי מפרות ואם-אין-כי כח להציל הן
 בנגערתי אחרים ים אשים נהרות מדבר תבאש
 דגתם מאין מים ותמת בצמא: ג אלביש שמים
 קדרות ושק אשים פסותם: ד אדני יהוה נתן לי
 לשון למונים לדעת לעות את-יעף דבר יעיר א
 בפקר בפקר יעיר לי און לשמע פלמודים: ה אדני
 יהוה פתח-לי און ואנכי לא מריתי אהור לא
 נסוגתי: ו גוי נתתי למפים ולחיי למרטים פני לא
 הסתרתי מפלמות ורק: ז ואדני יהוה יעזר-לי
 על-כן לא נבלמתי על-כן שמתתי פני פחלמיש
 ואדע כי-לא אבוש: ח קרוב מצדיקי מי-יריב אתי
 נעמדה יחד מי-בעל משפטי יגש אלי: ט הן אדני
 יהוה יעזר-לי מיהוא ירשיעני הן כלם פפגד יבלו
 עש יאכלם: י מי בכם ירא יהוה שמע בקול עבדו
 אשר א הלך חשכים ואין נגה לו יבטח בשם יהוה
 וישען באלהיו: יא הן כלכם קדחי אש מאזרי זיקות
 לבו א באור אשכם ובזיקות בערתם מידי היתה-
 זאת לכם למעצבה תשפכו: נא א שמעו אלי
 רדפי צדק מבקשי יהוה הביטו אל-צור חצבתם
 ואל-מקבת בור נקרתם: ד הביטו אל-אברהם
 אביכם ואל-שרה תחוללכם פי-אחד קראתיו
 ואברהם וארבהו: ג פי-נחם יהוה ציון נחם פל-

משפטיהם הפוכים, ששים אדם לא יע בקם. * שומע בקול עבדו הנביא. אשר הלך חשכים ואין נגה לו, אפלו הלך בחשכת
 הצרות ועדין לא מצא הארה ותשועה. יבטח בשם ה', שתבו לו התשועה. יא) הן כלכם קדחי אש, אבל כמעט כלכם מבערים את חמת ה', כי אינכם
 שומעים בקול נביאו. מאזרי זיקות, ומקופים את האש כמו אור שהיא תורה המוקפת את הנור, בזיקות שהם ניצוצות ונחלי אש. לבו באור אשכם, לפי
 האש שהבערתם כך תלכו, כלומר, לפי המעשה שעשייתם כך יהיה הנמול. ובזיקות בערתם, ולפי הניצוצות והנחלים שהבערתם. מידי היתה זאת לכם,
 מידי תהא גמולכם זה לכם. למעצבה תשפכו, בעצבון תשפכו חולים, כלומר, שלא יהיה בכם כח לקום לפני אויביכם. א) שמעו אלי רדפי צדק,
 כאן שב הנביא לדבר עם המוכים הפאמינים בדברי הנביא. אל צור חצבתם, אל הסלע שפגעו וחצבתם. והוא רמז לאברהם אבינו, כפי החמשד שפסוק
 שאחר זה. ואל מקבת בור נקרתם, ואל תקב של תבור אשר יצאתם ממנו. והוא רמז לשרה אמנו. "נקרתם", מלשון "העניו האנשים ההם תנקר" (במדבר
 טו, טד). ב) הביטו אל אברהם אביכם וגו', הביטו אליהם ולכו בדרכיהם, וראו מה עשיתי להם. תחוללכם, תחולל אתכם, כלומר, שחוללה (= שגלדה)
 אתכם. פי אחד קראתיו ואברהם וארבהו, אף על פי שהיה יחיד בארץ כנען ולא היו שם ממשפחתו להחזיק בידו, עם כל זה אני קראתיו ונגלתיו

אלי תהיה כסף הפרות. ב) מדוע באתי וגו', מדוע
 באתי להתקרב אליכם, ואין איש מכם פונה אלי. הן
 בנגערתי אחרים ים, הרי בנגערתי אבוש ים, כלומר,
 אבוש את האמות הנמשלים למים רבים נהרות מדבר,
 שהנהרות יתבשו כמדבר. תבאש דגתם, יסריחו הדגים
 מאין מים. ג) אלביש שמים קדרות, וכן עשיתי
 במצרים, שהלכתי להם את השמים שחרות, שהיה להם
 חשך שלשת ימים. ושק אשים פסותם, והיו המצרים
 כפותים אל מקומם כאלו היה כסוי עליהם בשקים שחרים.
 פרוש אחר, אלביש את צבא השמים שרי האמות בשחרות
 להשפילם כשבא תמון להפרע מן האמה, וקסותם של צבא
 השמים יהיה שק. ד) נתן לי לשון למונים, ישעה
 הנביא אומר, ה' שלחני ונתן לי לשון הראוי ללמד. לדעת
 לעות, לדעת ביצר ללמד לפי העת והזמן: את יעף
 דבר, את המאב לשמע דבר ה' כאדם עור וצמא למים.
 יעיר בפקר בפקר, בכל בקר ובקר יעיר ה' את אוני
 ללכת להגיד הנבואות. יעיר לי און, מעורר אוני לשמע
 הנבואה. לשמע פלמודים, לשמע ולהבין כמשפט
 הפלמודים, כלומר, על דרך האמת הברורה. פרוש אחר,
 "פלמודים", כמלמודים חלוקים מפי רבם. ה) פתח לי
 און, כלומר, נגלה לי את סודי. ואנכי לא מריתי, לא
 סרבתי ללכת בשליחותו. אהור לא נסוגתי, לא חרתי
 לאחור למאן בדבר, אלא אמרתי "הני שלחני" (ישעיהו ח.ח).
 ו גוי נתתי למפים, מסרתי את גופי למפים, כלומר,
 לא נמנעתי ללכת מחשש פן ימוני למרטים, לחולשים את
 השערות של לחיי וקנני. פני לא הסתרתי מפלמות
 ורק, כלומר, לא נמנעתי ללכת מחשש פן יבלימוני ויורקו
 בפני. ז) יעזר לי, יהא בעורי אם יקומו עלי. לא
 נבלמתי, לא השטתי מפלמות. פחלמיש, פאכו חוקה,
 כלומר, פיון שראיתי שה' עוזר לי, על פי שמתתי פני פחלמיש
 לדבר קשות. ואדע כי לא אבוש, וידעתי שלא אבוא
 לדי בוש. ח) קרוב מצדיקי וגו', ה' המצדיק אותי
 בדיון הוא קרוב אלי, לכן מי שרוצה לריב אתי, נעמד יחד אני
 והוא וכי. ט) ירשיעני, יחב אותי בדיון. הן כלם, כל
 העומדים עלי. עש יאכלם, כמו הנגרים שאינם בשמוש,
 שבא עש שהוא תולעת האוכלת אותם, פן יהיו דברי

קנז

וּבְרַכְתִּי אוֹתוֹ וְהִרְבִּיתִי אֶת זְרַעוֹ. וְכֹאמֹר, כִּמוֹ שֶׁעָשִׂיתִי עִם אֲבֹרְתֶם אֲעֲשֶׂה עִמָּכֶם, אִף עַל פִּי שְׁאֵתֶם יְחִידִים בֵּין הַגּוֹיִם וְאִין מִי שֶׁמִּתּוֹק בְּדַבְּרֶם. ג) בִּי נַחֵם ה' צִיּוֹן, ה' וְנַחֵם אֶת צִיּוֹן שֶׁתִּשׁוּב לְהִבְנוֹת. וְאָמַר "נַחֵם" בְּלִשׁוֹן עֵבֶר כִּדְרוֹךְ הַנְּבִיאָה בְּתַרְבּוּחַ מְקוֹמוֹת, כִּי תִדְבֵר בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ כְּבָר נַעֲשֶׂה. כָּל חֲרֻבְתֵינָהּ, כָּל הַמְקוֹמוֹת הַחֲרוֹבִים שָׁבָה. וְעֲרַבְתָּהּ, מִיִּשׁוּר שֶׁבַמְדִּבְרָה. וְרַש"י פִּרֵשׁ כִּי שֶׁ"עֲרַבְתָּ" הוּא מְקוֹם שֶׁהָיָה יָשׁוּב וְנִחְרַב. תְּלוּדָה, קוֹל הוֹדָאָה עַל הַנְּפִסִּים וְעַל הַנְּפִלְאוֹת.

חֲרֻבְתֵיהָ וַיִּשֶׁם מְדַבְּרָהּ כְּעֵדָן וְעֲרַבְתָּהּ כְּגִן יְהוָה
שֶׁשָׁוֶן וְשִׁמְחָה יִמְצָא בָּהּ תוֹדָה וְקוֹל זְמֵרָה:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוֹר כָּל הָעוֹלָמוֹם, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצַדִּיק:
נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבַר אֶחָד מְדַבְּרֶיךָ אַחֲזוֹר לֹא
יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל
דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ:

שִׁמְחָנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדֶיךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ,
בְּמַהֲרָה יָבֹוא וַיַּגֵּל לְבָנֵנו, עַל כְּסֹאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד
אַחֲרָיִם אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכְבֶּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשְּׁבִיט הַזֶּה, שֶׁנִּתְּתָ לָנוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וְלִתְפָאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יְתִבְרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשְּׁבִיט:

סוף זמן קידוש לבנה באה"ק:
ליל שלישי, אור לט"ז מנחם אב

לוח זמנים לשבוע פרשת עקב בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
 (ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
20:20	19:24	20:09	20:13	19:43	19:47	10:27	10:26	9:17	9:15	8:45	8:43	5:51	5:47	באר שבע (ק)
20:23	19:16	20:12	20:16	19:46	19:50	10:25	10:24	9:14	9:12	8:42	8:40	5:47	5:43	חיפה (ק)
20:19	19:05	20:10	20:14	19:44	19:48	10:24	10:23	9:14	9:12	8:43	8:41	5:46	5:42	ירושלים (ק)
20:22	19:25	20:10	20:14	19:44	19:48	10:27	10:26	9:17	9:15	8:44	8:42	5:50	5:46	תל אביב (ק)
21:35	20:25	21:17	21:25	20:42	20:49	10:25	10:23	9:08	9:04	8:36	8:33	5:19	5:12	אוסטריה, וינה (ק)
18:10	17:13	17:59	17:55	17:32	17:27	10:44	10:45	9:52	9:54	9:20	9:22	7:21	7:26	אוסטרליה, מלבורן (ח)
21:14	20:20	21:10	21:18	20:37	20:44	10:30	10:28	9:14	9:11	8:42	8:38	5:29	5:22	אוקראינה, אודסה (ק)
20:54	19:58	20:50	20:57	20:15	20:22	10:00	9:58	8:43	8:39	8:11	8:07	4:55	4:47	אוקראינה, דונייצק (ק)
21:06	20:10	21:02	21:10	20:27	20:34	10:11	10:08	8:53	8:49	8:21	8:18	5:05	4:57	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)
21:39	20:42	21:35	21:44	20:58	21:06	10:34	10:32	9:16	9:12	8:43	8:39	5:24	5:16	אוקראינה, ז'יטומיר (ק)
21:34	20:36	21:30	21:39	20:53	21:01	10:26	10:23	9:07	9:03	8:35	8:32	5:15	5:07	אוקראינה, קייב (ק)
21:50	20:44	21:33	21:40	21:01	21:07	10:58	10:55	9:42	9:38	9:10	9:06	5:58	5:52	איטליה, מילאנו (ק)
18:57	18:14	18:53	18:54	18:32	18:32	10:15	10:15	9:13	9:13	8:43	8:43	6:09	6:09	אקוואדור, קיטו (ח)
18:49	17:53	18:38	18:34	18:12	18:07	11:15	11:16	10:22	10:24	9:50	9:52	7:49	7:52	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:25	18:33	19:21	19:16	18:52	18:47	12:10	12:12	11:19	11:22	10:49	10:51	8:51	8:56	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
20:58	20:08	20:54	21:00	20:26	20:31	10:47	10:45	9:34	9:32	9:02	8:59	6:00	5:55	ארה"ב, בולטימור (ק)
21:03	20:03	20:50	20:56	20:20	20:26	10:35	10:33	9:21	9:18	8:49	8:47	5:44	5:39	ארה"ב, ברוקלין (ק)
21:03	20:02	20:49	20:55	20:19	20:25	10:35	10:33	9:22	9:19	8:50	8:47	5:45	5:40	ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)
21:45	20:44	21:31	21:38	21:01	21:07	11:10	11:08	9:55	9:52	9:24	9:21	6:16	6:10	ארה"ב, דטרויט (ק)
20:56	20:03	20:46	20:49	20:20	20:24	11:09	11:08	9:59	9:58	9:27	9:25	6:35	6:31	ארה"ב, היוסטון (ק)
20:39	19:44	20:28	20:33	20:02	20:06	10:37	10:36	9:26	9:24	8:54	8:52	5:57	5:53	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:47	19:55	20:37	20:40	20:12	20:15	11:11	11:10	10:03	10:01	9:30	9:29	6:42	6:39	ארה"ב, מיאמי (ק)
21:01	19:59	20:45	20:51	20:16	20:21	10:31	10:29	9:17	9:14	8:44	8:42	5:40	5:35	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
21:02	20:02	20:49	20:55	20:19	20:25	10:28	10:26	9:13	9:11	8:42	8:40	5:34	5:29	ארה"ב, שיקאגו (ק)
18:56	18:11	18:52	18:50	18:29	18:27	10:41	10:42	9:42	9:43	9:13	9:14	6:49	6:51	בוליביה, לה-פס (ח)
22:40	21:23	22:17	22:26	21:39	21:47	11:10	11:07	9:51	9:47	9:18	9:14	5:57	5:49	בלגיה, אנטוורפן (ק)
22:38	21:23	22:17	22:26	21:39	21:47	11:10	11:07	9:51	9:47	9:19	9:15	5:58	5:49	בלגיה, בריסל (ק)
18:18	17:29	18:11	18:08	17:47	17:45	10:20	10:21	9:24	9:25	8:53	8:54	6:39	6:41	ברזיל, ס. פאולו (ח)
18:05	17:16	17:58	17:56	17:35	17:32	10:06	10:07	9:10	9:11	8:38	8:40	6:24	6:26	ברזיל, ריו דה ז'נירו (ח)
22:00	20:44	21:38	21:48	21:00	21:09	10:27	10:24	9:07	9:03	8:36	8:32	5:12	5:04	בריטניה, לונדון (ק)
22:23	21:01	21:58	22:09	21:17	21:26	10:33	10:30	9:12	9:07	8:40	8:35	5:12	5:03	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
21:53	20:53	21:49	21:59	21:10	21:19	10:32	10:29	9:12	9:07	8:40	8:35	5:15	5:06	גרמניה, ברלין (ק)
22:01	21:04	21:57	22:06	21:20	21:28	10:54	10:51	9:35	9:31	9:04	9:00	5:42	5:34	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:14	17:28	18:10	18:08	17:46	17:43	10:22	10:23	9:26	9:28	8:56	8:58	6:42	6:45	דרום-אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:46	19:01	19:42	19:44	19:18	19:20	10:33	10:32	9:26	9:25	8:54	8:53	6:12	6:10	הודו, בומביי (ח)
19:42	18:58	19:38	19:41	19:15	19:17	10:28	10:27	9:22	9:21	8:50	8:49	6:07	6:05	הודו, פונה (ח)
21:06	20:11	21:02	21:09	20:28	20:35	10:16	10:13	8:59	8:55	8:27	8:23	5:12	5:05	הונגריה, בודפשט (ק)
21:02	20:11	20:58	21:04	20:28	20:34	10:43	10:41	9:29	9:27	8:57	8:54	5:52	5:47	טורקיה, איסטנבול (ק)
21:14	20:25	21:10	21:15	20:42	20:46	11:06	11:05	9:54	9:52	9:22	9:19	6:21	6:16	יוון, אתונה (ק)
21:23	20:29	21:19	21:27	20:46	20:53	10:38	10:35	9:21	9:18	8:48	8:45	5:35	5:28	מולדובה, קישינב (ק)

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
20:50	20:05	20:46	20:48	20:22	20:25	11:28	11:28	10:21	10:20	9:51	9:50	7:03	7:01	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ק)
18:00	17:12	17:56	17:51	17:27	17:21	10:58	11:00	10:09	10:12	9:36	9:39	7:45	7:51	ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ (ח)
19:31	18:45	19:27	19:31	19:02	19:05	9:51	9:50	8:42	8:40	8:11	8:10	5:18	5:14	נפאל, קטמנדו (ח)
19:45	19:01	19:41	19:41	19:19	19:19	11:07	11:07	10:05	10:05	9:33	9:32	7:03	7:03	סינגפור, סינגפור (ח)
21:22	20:23	21:18	21:28	20:39	20:48	10:01	9:58	8:41	8:37	8:10	8:05	4:44	4:35	פולין, ורשא (ק)
18:30	17:45	18:26	18:25	18:03	18:02	10:17	10:17	9:18	9:19	8:46	8:46	6:26	6:27	פרו, לימה (ח)
22:08	21:03	21:52	21:59	21:20	21:26	11:14	11:12	9:58	9:55	9:27	9:23	6:14	6:07	צרפת, ליאון (ק)
22:34	21:23	22:15	22:24	21:40	21:48	11:21	11:18	10:03	9:59	9:31	9:28	6:13	6:06	צרפת, פריז (ק)
18:46	18:02	18:42	18:43	18:20	18:21	9:56	9:55	8:52	8:52	8:22	8:22	5:45	5:45	קולומביה, בוגוטה (ח)
21:36	20:33	21:21	21:28	20:50	20:56	10:54	10:51	9:38	9:35	9:07	9:04	5:57	5:51	קנדה, טורונטו (ק)
21:21	20:15	21:04	21:11	20:32	20:38	10:28	10:26	9:13	9:09	8:41	8:37	5:29	5:22	קנדה, מונטריאול (ק)
20:24	19:36	20:20	20:25	19:53	19:57	10:30	10:28	9:19	9:17	8:46	8:43	5:50	5:46	קפריסין, לרנקה (ק)
22:58	21:55	22:54	23:05	22:11	22:21	11:17	11:14	9:55	9:50	9:24	9:19	5:53	5:43	רוסיה, ליובאוויטש (ח)
23:03	21:35	22:36	22:49	21:51	22:02	10:49	10:45	9:25	9:20	8:55	8:50	5:19	5:09	רוסיה, מוסקבה (ח)
21:41	20:47	21:37	21:45	21:04	21:10	10:54	10:51	9:37	9:33	9:05	9:01	5:51	5:44	רוסיה, רוסטוב נא-דון (ח)
22:02	20:54	21:45	21:53	21:11	21:18	10:57	10:55	9:40	9:37	9:09	9:06	5:52	5:45	שווייץ, ציריך (ק)
19:17	18:32	19:13	19:14	18:50	18:51	10:14	10:14	9:09	9:09	8:37	8:36	5:59	5:57	תאילנד, בנגקוק (ח)

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוונעויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמוכן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר הדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שֵׁבֶת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפף פל־אויב ואורב ולסטים וחיזת רעות בדרך ומפל־פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת פל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840

Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00383
21/06/2013

P.P.
שולם
1949
תל אביב

2 3 0 4 - 3 3 7 7